

שבוע פרשת קדושים - באה"ק

(16 May - 7)

ג"כ - כ"ט ניסן תשע"ו

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה), או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחֲזוֹת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֱלֹהֵי־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תְבַרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם:
יְבָרֶכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲגֹךְ: יֵשֶׁא
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנִי אֲבָרְכֶם:**

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם מְלֻכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבָתָּה אַתָּה יי אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לִבְּךָ וּכְכָל נַפְשְׁךָ וּכְכָל
מַאֲדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
הַיּוֹם, עַל לִבְּךָ. וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ תִּשְׁמְעֵנוּ אֵל מִצְוֹתֵי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אַתָּה הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, כָּכָל
לִבְבְּכֶם וּכְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטָּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסְפֹּת דִּגְגְךָ וְתִירְשְׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
לִבְהֶמְתְּךָ, וְאִכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמַרְוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וּסְרַתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָרָה
אִף יי בָּכֶם וְעֵצָר אֶת הַשְּׂמִים וְלֹא יִהְיֶה מִטָּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרַתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר, כִּי־מִי הַשְּׂמִים עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַפָּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוֹ אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהָיִיתֶם
קִדְּשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הָרִינִי מְקַבֵּל עָלַי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָתָּה לְרַעְךָ כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החדש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֶךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יֵשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חומש חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבידול קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שנותן לו מהווהו או שיקבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תוכות "לה") בצירוף ששם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קמו.

תפילה על אריכות הגלות שיעשה למען שמו שלא יתחלל:

א לא לָנוּ | יְהוָה לֹא-לָנוּ כִּי-לִשְׁמֹךְ תָּן כְּבוֹד עַל-חֲסִדֶּיךָ עַל-אֲמַתְךָ: ב לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם
אֵי-הָיָא אֱלֹהֵיהֶם: ג וְאֵלֵהֵינוּ בִשְׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר-חָפֵץ עֲשֵׂה: ד עֲצִיבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה
יְדֵי אָדָם: ה פֶּה-לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינֵי לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ: ו אֲזִנִּים לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אָף לָהֶם
וְלֹא יִרְחוּ: ז יְדִיהֶם | וְלֹא יִמְיִשּׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְלְכוּ לֹא-יִהְיוּ בְּגִרוֹנָם: ח כְּמוֹתָם יִהְיוּ
עֲשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר-בְּטַח בָּהֶם: ט יִשְׂרָאֵל בְּטַח בַּיהוָה עֲזָרָם וּמִגֹּגָם הוּא: י בֵּית אֲהֶרֶן בְּטַחוֹ
בַּיהוָה עֲזָרָם וּמִגֹּגָם הוּא: יא יִרְאִי יְהוָה בְּטַחוֹ בַּיהוָה עֲזָרָם וּמִגֹּגָם הוּא: יב יְהוָה זָכְרָנוּ יִבְרָךְ
יִבְרָךְ אֶת-בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְרָךְ אֶת-בֵּית אֲהֶרֶן: יג יִבְרָךְ יִרְאִי יְהוָה הַקְטַנִּים עִם-הַגְּדֹלִים: יד יִסַּף
יְהוָה עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל-בְּנֵיכֶם: טו בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: טז הַשְׁמַיִם
שָׁמַיִם לַיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לַבְּנֵי-אָדָם: יז לֹא הַמָּתִים יִחְלְלוּ-יָהּ וְלֹא כָל-יְדֵי דוֹמָה:
יח וְאֲנַחְנוּ | נִבְרָךְ יְהוָה מִעַתָּה וְעַד-עוֹלָם הַלְלוּ-יָהּ:

קמו.

שבחים גדולים להקדוש־ברוך־הוא ודוד אמר בדין הוא לאהוב אותו על כל הטובות שעשה לו כמה ניסים ואינו יודע מה גמול ישלם לו שאי אפשר להשיב לו על כל
הגמול שעשה עמו:

א אֶהְבֵּתִי כִּי-יִשְׁמַע | יְהוָה אֶת-קוֹלִי תַחֲנוּנִי: ב כִּי-הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבִימִי אֶקְרָא: ג אֶפְפוּנִי |
חֲבִל־מָוֶת וּמִצָּרִי שְׁאוּל מִצָּאוֹנִי צָרָה וַיִּנּוֹן אֶמְצָא: ד וּבִשְׁם-יְהוָה אֶקְרָא אָנָּה יְהוָה מַלְטָה
נַפְשִׁי: ה חֲנוּן יְהוָה וְצַדִּיק וְאֵלֵהֵינוּ מֵרַחֵם: ו שֹׁמֵר פִּתְאִים יְהוָה דִּלְתִּי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: ז שׁוּבִי
נַפְשִׁי לְמִנוּחֵיכִי כִּי-יְהוָה גָּמַל עָלַי: ח כִּי חֲלַצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת-עֵינֵי מִן-דִּמְעָה אֶת-רַגְלִי
מִדָּחִי: ט אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה בְּאַרְצוֹת חַיִּים: י הֵאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד: יא אֲנִי
אִמַּרְתִּי בַחֲפוּי כָל-הָאָדָם כֹּזֵב: יב מִהָ-אֲשִׁיב לַיהוָה כָּל-תַּגְּמוּלוֹהִי עָלַי: יג כּוֹס-יִשׁוּעוֹת אִשָּׁא
וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: יד גִּדְרֵי לַיהוָה אֲשֶׁלֶם נִגְדָה-נָא לְכָל-עַמּוֹ: טו יָקָר בְּעֵינֵי יְהוָה הַמּוֹתָה
לְחַסִּידָיו: טז אָנָּה יְהוָה כִּי-אֲנִי עֲבָדְךָ אֲנִי-עֲבָדְךָ בֶּן-אֲמַתְךָ פִּתְחַת לְמוֹסְרִי: יז לֵךְ אֲזַבַּח זִבְחַת
תּוֹדָה וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: יח גִּדְרֵי לַיהוָה אֲשֶׁלֶם נִגְדָה-נָא לְכָל-עַמּוֹ: יט בַּחֲצֹצֹת | בֵּית
יְהוָה בְּתוֹכְכִי יְרוּשָׁלַם הַלְלוּ-יָהּ:

ברכת האילנות:

היוצא בימי ניסן ורואה אילנות שמוציאין פרח צריך לברך: **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא
חָסַר בְּעוֹלָמוֹ כָּלוּם וּבְרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לִיהֲנוֹת בָּהֶם
בְּנֵי אָדָם** ואינו מברך אלא בפעם ראשונה שרואה בכל שנה (סדר ברכת הנהנין פרק יג הלכה יד).

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין.....ב	כא) עין יעקב מסכת יומא.....קצט	
ב) מזמורי תהלים קטו, קטז.....ג	כב) מסכת קידושין עם ביאורים	
ג) מאמר ד"ה ובשנה החמישית שבת פרשת קדושים, ו' אייר (מאמר א), ה'תשכ"ה.....ה	מדף נא עד דף נז.....ר	
ד) מאמר ד"ה והדרת פני זקן שבת פרשת קדושים, ו' אייר (מאמר ב), ה'תשכ"ה.....טז	מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	
ה) שיחת אחרון של פסח, ה'תשכ"ה.....כא	כג) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים	רכח
ו) שיחת שבת פרשת קדושים ו' אייר, ה'תשכ"ה.....לה	כד) שולחן ערוך הלכות שבת לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן.....רכח	
ז) לקוטי שיחות פרשת קדושים.....מג	כה) לקוטי תורה אדמו"ר הזקן.....רל	
ח) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל.....נ	כו) שערי תשובה אדמו"ר האמצעי.....רלב	
ט) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת קדושים.....נב	כז) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו אדמו"ר ה"צמח צדק".....רלב	
י) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת קדושים.....נג	כח) תורת שמואל תרל"ב אדמו"ר מוהר"ש.....רלג	
יא) שיעורי תהלים לשבוע פרשת קדושים.....ע	כט) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב אדמו"ר מוהר"ש"ב.....רלג	
יב) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת קדושים.....עא	ל) ספר המאמרים ה'תשי"י אדמו"ר מוהר"ש"ב.....רלה	
יג) לוח "היום יום" לשבוע פרשת קדושים.....פב	לא) ספר השיחות ה'ש"ת-תש"א בלה"ק אדמו"ר מוהר"ש"ב.....רלו	
יד) הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....פד	לב) אגרות קודש אדמו"ר מוהר"ש"ב.....רלז	
שיעורי רמב"ם		
טו) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת קדושים.....פז	לג) פרקי אבות פרק א.....רלח	
טז) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת קדושים.....קנז	לד) חומש לקריאה לציבור לשבת פ' קדושים.....רלט	
יז) – ספר המצוות לשבוע פרשת קדושים.....קנה	לה) לוח זמנים לשבוע פרשת קדושים.....רמו	
יח) מסכת סוטה עם ביאורים מדף ח עד דף יד.....קסב	לו) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש.....רמז	
יט) נביאים וכתובים ישעיה פרק כד, משלי פרק לא.....קצא		
כ) משניות – מסכת פאה ביאור קהתי.....קצג		

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 אודות איסור אכילת פירות העץ בשלוש שנותיו הראשונות, איסור 'ערלה',
2 נאמר בפרשת השבוע:
3 **ובשנה החמישית לנטיעת העץ תאכלו את פריו להוסיף לכם**
4 **תבואתו גו'¹, שנהו אכילת פירות העץ בשנה החמישית השכר על**
5 **זה ש"ש לש שנים** ראשונות
6 לקימו של העץ יהיה לכם פירות
7 העץ ערלים לא יאכל, ובשנה
8 הרביעית² יהיה כל פריו של
9 העץ קדש הלולים לה'³
10 (שאינו נאכל פרי השנה הרביעית
11 חוץ לחומת ירושלים כו'⁴)
12 ויש לו דינים נוספים הנובעים מכך
13 שהוא פרי קדוש), והינו,
14 שהפנה והתכלית המטרה
15 הסופית דמעות אלו איסור ערלה
16 בשלוש השנים הראשונות וקדושת
17 הפירות בשנה הרביעית היא
18 הוספת התבואה בכמות גדולה
19 יותר מהרגיל בשנה החמישית⁵.
20 ומזה שהתוספת בשנה החמישית
21 היא שכר על השנים הקודמות מוכן
22 (בפנימיות הענינים⁶ במשמעות
23 הפנימית של הרברים), שהפירות
24 בשנה החמישית יש בהם
25 עלוי מעלה ויתרון לא רק לגבי
26 הפירות האסורים דש לש שני
27 ערלה שלוש השנים הראשונות בהם
28 אסור לאכול מהפירות (שהם פירות
29 הערלה ככל הדברים האסורים
30 באכילה שחיותם היא משלש
31 קליפות הטמאות לגמרי⁷
32 כוחות הטומאה והסטרא אחרא, הצד
33 האחר שאינו צד הקדושה, נקראים
34 'קליפות' (כי הם מעלימים ומסתירים
35 על האלוקות כשם שהקליפה מכסה על
36 הפרי) ובקליפות עצמן יש שתי דרגות
37 כלליות, קליפת 'נוגה' לשון אור, כי
38 מעורב בה גם מעט טוב, והיא שורש הקיום והחיות של הדברים הטהורים
- המותרים באכילה שכאשר אוכלים אותם לשם שמים מעלים אותם לקדושה,
ויש שלוש קליפות טמאות לגמרי שאין בהם טוב כלל והם שורש הקיום
והחיות של הדברים הטמאים האסורים באכילה ש"אין להם עליה
ולפירות השנה החמישית המותרים באכילה יש יתרון לא רק
לגבי פירות שלוש השנים הראשונות
האסורים באכילה אלא אפילו
לגבי הפירות דשנה
הרביעית, עם היותם פירות
השנה הרביעית (לא רק מותרים
באכילה, להיותם מקליפת
נוגה שאפשר להעלותה
לקדושה אם אוכלים אותם כראוי, לשם
שמים, אלא יתרה מזו) קודש
הלולים להו' וזאת למרות
שפירות השנה החמישית הם חולין
ולא קודש, ובגלל מעלת
הפירות דשנה החמישית,
הנה תכלית המצוה דשנה
הרביעית גו'² המצווה לנהוג
בפירות השנה הרביעית קדושה
מתבטאת בכך שבשנה
החמישית גו' תהיה תוספת של
תבואה ופירות, כפי שיבאר להלן.
וכפי שמבאר רבנו הזקן
ב'לקוטי תורה'⁹ בפרשה זו,
שהפירות דש לש שנים
הראשונות הם כנגד שלשה
עולמות בריאה-יצירה-עשיה
שלושת העולמות הרוחניים הכלליים
שלמטה מעולם האצילות, ובעוד
שבעולם האצילות הכול בטל לאלוקות
בביטול מוחלט ואין כל נתינת מקום
למציאות אחרת, ואילו בעולמות
בריאה-יצירה-עשיה, יש נתינת מקום
ל'ישות' ו'מציאות', בכל אחד
משלושתם לפי ענינו (שמהם
משלוש העולמות בריאה-יצירה-עשיה
זכולה להיות על ידי צמצומים רבים של האור האלוקי יניקה תוספת

בס"ד. שבת פרשת קדושים, ו' אייר (מאמר א), ה'תשכ"ה (הנחה בלתי מוגה)

(1 פרשתנו יט, כה. (2 ראה תו"כ ורש"י כאן: הרי ארבעה שנים כו'. (3 שם, כג-כד. (4 פירש"י שם. (5 בהבא לקמן (עד
אמצע ס"ד) - ראה לקו"ש ח"ז ע' 134 ואילך (ממאמר זה). (6 משא"כ ע"ד הפשט - ראה לקו"ש שם הערה 3. (7 להעיר
גם ממ"ש המפרשים (רמב"ן פרשתנו שם, כג) "כי הפרי בתחילת נטיעת האילנות רב הלחות דבק מאד מזיק לגוף, ואינו
טוב לאכלה". (8 תניא רפ"ז. וראה לקו"ת פרשתנו כט, ג (וראה לקמן בפנים) - מפרסם שער כד בסופו: שלש שנים יהי'
לכם כו' זהו כנגד ג' קליפות הטמאות. (9 שם ל, ד. (10 כי מצד זה שהם כנגד ג' עולמות ב"ע (ובענין הספירות - בחי'
נה"י (לקו"ת שם)) - אין טעם שיהיו אסורים. ועפ"ז מקשר בלקו"ת שם (כט, ג ואילך) מ"ש הרמ"ז (לוח"א צז, סע"ב)
שבג' שנים הראשונות מקבלת המלכות מבחי' נה"י (ובענין העולמות ג' עולמות ב"ע) עם פירוש הפרסם דלעיל הערה 8.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 חיות והשפעה לְשֵׁלֶשׁ קְלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת¹⁰), וּבִשְׁנֵה הָרִבִּיעִית
 2 שבה הפירות הם 'קודש הלולים' הוא כְּנֶגֶד עוֹלָם הָאֲצִילוֹת הראשון
 3 והנעלה מארבעת העולמות הכלליים (דְּאֶרְבַּעַה עוֹלָמוֹת אֲצִילוֹת-
 4 בְּרִיאָה-יְצִירָה-עֲשִׂיָּה הֵם כְּנֶגֶד אֶרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֵׁם הַיְי' ¹¹
 5 האות יו"ד היא כנגד עולם האצילות,
 6 האות ה' הראשונה היא כנגד עולם
 7 הבריאה, האות ו' היא כנגד עולם
 8 היצירה והאות ה' האחרונה היא כנגד
 9 עולם העשייה), וּבִשְׁנֵה
 10 הַחֲמִישִׁית גו' לְהוֹסִיף לָכֶם
 11 תְּבוּאוֹת הוּא עֲנֵן תּוֹסֶפֶת גִּילוי
 12 הָאֹר האלוּקִי הַנִּמְשָׁךְ מְקוּצוֹ
 13 שֶׁל יו"ד, שֶׁהוּא ה'קוץ' שבראש
 14 ה'יו"ד לְמַעַלָּה גַם מֵהִיו"ד
 15 עצמה, כלומר דרגה שלמעלה מעולם
 16 האצילות. וּכְדֹאִיתָא כְּמוֹכָא
 17 ב'לְקוּטֵי תוֹרָה⁹ שֶׁהוּא ה'קוץ'
 18 של יו"ד בַּחֲנִינֵי הַכֶּתֶר שלמעלה
 19 מעולם האצילות עצמו (בַּחֲנִינֵי כֶּתֶר
 20 עליון שלמעלה מהחכמה, ראשית
 21 הספירות העליונות, כשם שכתר
 22 כפשוטו הוא מעל הראש).
 23 וְצִירָךְ לְהִבִּין, אֵיךְ יִתְכַּן
 24 שְׁפִירוֹת הַשְּׁנֵה הָרִבִּיעִית
 25 חִבִּים לְאֶחָדֶם רַק בִּירוּשָׁלַם
 26 שהיא מקודשת יותר מכל ארץ ישראל
 27 וְהֵם קֹדֶשׁ הַלּוּלִים לַהֲיָי',
 28 וְאֵילוּ פִירוֹת הַשְּׁנֵה
 29 הַחֲמִישִׁית, שֶׁהֵם בְּמִדְרָגָה
 30 נְעִלִית יוֹתֵר מִפִּירוֹת הַשְּׁנֵה
 31 הָרִבִּיעִית, כְּמוֹכָא לְעִיל שֵׁם
 32 הַמַּטְרָה וְהַתְּכִילִית שֶׁל כָּל אֲרֻבַּת
 33 הַשָּׁנִים, אֵין בָּהֶם שׁוֹם קְדוּשָׁה,
 34 וּמוֹתֵר לְאֶחָדֶם בְּכָל מְקוֹם
 35 וְאֶפִּילוֹ בְּטוֹמָאָה?
 36 (ב) וַיִּכְּן בְּהַקְדִּים הַמְּבֹאֵר
 37 ב'לְקוּטֵי תוֹרָה¹² לַפְרָשָׁה זוֹ
 38 (בְּהַקְדָּמָה¹³ לְבֹאֵר עֲנֵן
 39 שֶׁלֹּשׁ הַמִּדְרָגוֹת שְׁפִירוֹת
 40 פִירוֹת שְׁלוֹשׁ הַשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת, פִּירוֹת
 41 הַשְּׁנֵה הָרִבִּיעִית וּפִירוֹת הַשְּׁנֵה
- וּבִשְׁנֵה הָרִבִּיעִית הוּא כְּנֶגֶד עוֹלָם הָאֲצִילוֹת
 2 (דְּאֶרְבַּעַה עוֹלָמוֹת אֲצִילוֹת-בְּרִיאָה-יְצִירָה-עֲשִׂיָּה
 3 הֵם כְּנֶגֶד אֶרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֵׁם הַיְי' ¹¹), וּבִשְׁנֵה
 4 הַחֲמִישִׁית גו' לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאוֹתָו הוּא עֲנֵן
 5 תּוֹסֶפֶת הָאֹר הַנִּמְשָׁךְ מְקוּצוֹ שֶׁל יו"ד, שֶׁהוּא
 6 לְמַעַלָּה גַם מֵהִיו"ד. וּכְדֹאִיתָא ב'לְקוּטֵי תוֹרָה⁹
 7 שֶׁהוּא בַּחֲנִינֵי הַכֶּתֶר. וְצִירָךְ לְהִבִּין, אֵיךְ יִתְכַּן
 8 שְׁפִירוֹת הַשְּׁנֵה הָרִבִּיעִית חִבִּים לְאֶחָדֶם רַק
 9 בִּירוּשָׁלַם וְהֵם קֹדֶשׁ הַלּוּלִים לַהֲיָי', וְאֵילוּ פִירוֹת
 10 הַשְּׁנֵה הַחֲמִישִׁית, שֶׁהֵם בְּמִדְרָגָה נְעִלִית יוֹתֵר
 11 מִפִּירוֹת הַשְּׁנֵה הָרִבִּיעִית, אֵין בָּהֶם שׁוֹם קְדוּשָׁה,
 12 וּמוֹתֵר לְאֶחָדֶם בְּכָל מְקוֹם וְאֶפִּילוֹ בְּטוֹמָאָה.
 13 (ב) וַיִּכְּן בְּהַקְדִּים הַמְּבֹאֵר ב'לְקוּטֵי תוֹרָה¹²
 14 (בְּהַקְדָּמָה¹³ לְבֹאֵר עֲנֵן שֶׁלֹּשׁ
 15 הַמִּדְרָגוֹת שְׁפִירוֹת) בְּבֹאֵר מֵה שְׁכַתוֹב¹⁴
 16 "וְאֵתָה קְדוּשׁ ¹⁵ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל", דְּהִנֵּה
 17 אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא רַם וּמִתְנַשֵּׂא עַד אֵין קֵץ
 18 מְגִדֵּר הַתְּהוּוֹת כָּל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁהוּא בְּרוּךְ-הוּא
 19 בַּעֲצָמוֹ קְדוּשׁ וּמוֹכְדֵל כּו' רַק הַתְּהוּוֹת כָּל
 20 הָעוֹלָמוֹת הוּא רַק מְבַחֲנִית שְׁמוֹ, הֵינּוּ שְׁכָל
 21 מִדּוֹתָיו יִתְבַּרֵּךְ שֶׁהוּא מְהִיָּה בָּהֶם כָּל הָעוֹלָמוֹת
 22 (הַחֵל מִשֵּׁם הַיְי' מִלְּשׁוֹן מְהִיָּה¹⁶) הֵם רַק
 23 שְׁמוֹתָיו יִתְבַּרֵּךְ בְּלִבְד כּו', וְלִכְּן, כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ
 24 גְּלוּי מִדּוֹתָיו יִתְבַּרֵּךְ, בֵּין שְׁמִצְד-עֲצָמוֹ הוּא
 25 קְדוּשׁ וּמוֹכְדֵל מְגִדֵּר בַּחֲנִינוֹת אֵלוֹ (שְׁהָרִי
 26 עֲצָמוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, לֹא אֶתְרַמִּי בְּשׁוֹם אוֹת וְקוּצָא
 27 כָּלִל¹⁷, וְעַל-אַחַת-כְּפֶה-יְכַמֶּה שֶׁהוּא לְמַעַלָּה
 28 מִעֲנֵן הַשְּׁמוֹת), הוּא עַל-יְדֵי שְׁמִשְׁבָּחִים
 29 וּמְהִלִּים אוֹתוֹ בְּמִדּוֹת אֵלוֹ, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה
 30 מִמְּשִׁיכִים גְּלוּי הַשְּׁמוֹת וְהַמִּדּוֹת, אֶף-עַל-פִּי
 31 בְּכָל מְקוֹם וְאֶפִּילוֹ בְּטוֹמָאָה.

(11) לקו"ת מסעי צה, א. וש"נ. וראה לקו"ש ח"ו ע' 117. (12) שם כט, סע"ב. (13) וי"ל שכוונתו בזה גם לרמז תירוצי להקושיא דלעיל סוס"א, כדלקמן ס"ד. (14) תהלים כב, ד. (15) להעיר, שיש לזה שייכות לשם הסדרה - קדושים. ולהעיר, שגם בסיום הסדרה בלקו"ת כותב "יקנה ויחקוק סדר קדשים כו". וכן בסיום הסדרה: והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדיל גו'. (16) פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. תניא שעהיוה"א רפ"ד. (17) ראה זח"ג יא, א. רנז, ב. לקו"ת

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ובשום קרן (שעל גבי האות) כלל אלא הוא למעלה מכל ביטוי בכל צורה
 - 2 שהיא וְעַל-אַחַת-בְּמֵה-וְכֵמָה כל-שכן וקל-וחומר שֶהוּא לְמַעַלָּה
 - 3 מַעֲנִין הַשְּׁמוֹת שהם דבר חיצוני עוד יותר מאשר 'אות' ו'קרן'), ומאחר
 - 4 שהוא עצמו מרומם ונבדל לגמרי מהמידות, גילוי המידות הוא עַל-יְדֵי
 - 5 שְׁמִשְׁבָּחִים וּמַהֲלִילִים אוֹתוֹ
 - 6 בְּמִדּוֹת אֱלֹהִים, לְמַשֵּׁל, גִּילוי מִידָת
 - 7 הַחֵסֶד הוא על ידי שאומרים עליו
 - 8 'חסיד' וגילוי מידת הגבורה היא על ידי
 - 9 שאומרים עליו 'גיבור' שְׁעַל-יְדֵי-
 - 10 זֶה מְמַשִּׁיכִים מלמעלה למטה
 - 11 ומביאים לידי גִּלְוֵי הַשְּׁמוֹת
 - 12 וְהַמִּדּוֹת, אֶף-עַל-פִּי שְׁמַצְד-
 - 13 עֲצָמוֹ מצד עצם המהות של הקדוש-
 - 14 בְּרוּךְ-הוּא בעצמו לֹא מִקְּדֵי אֵינֶן
 - 15 מִדּוֹת אֵיהֶן כָּלָל כו' 18 אינו
 - 16 בכלל המידות הללו הוא כלל, כלומר
 - 17 הוא עצמו נעלה מכל ההגדרות הללו
 - 18 לגמרי. וְהוּא פִּירוּשׁ הַפְּסוּקָה
 - 19 "וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת
 - 20 יִשְׂרָאֵל", כְּלוּמַר, שֶהוּא
 - 21 יִתְבָּרָךְ מַצְד-עֲצָמוֹ קָדוֹשׁ
 - 22 וּמוֹכֵדָל מכל העולמות והנבראים,
 - 23 וְשִׁיחָהּ "יוֹשֵׁב" וְנִמְשָׁךְ
 - 24 ומתגלה מלמעלה לְמַשָּׁה,
 - 25 שֶהַהֲמַשְׁכָּה של האור האלוהי
 - 26 מלמעלה למטה נִקְרָאת בְּשֵׁם
 - 27 יְשִׁיבָה, כְּמוֹ הַיּוֹשֵׁב שְׁמִשְׁפִּיל
 - 28 ומוריד ומנמיך קומתו לעומת מצב
 - 29 של עמידה, הוא עַל-יְדֵי
 - 30 "תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל", שְׁעַל-יְדֵי
 - 31 הַהִילּוֹל וְהַשְּׁבַח שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 - 32 מהללים ומשבחים את הקדוש-ברוך-
 - 33 הוא גִּזְרִים הַגִּלְוִי וְהַהֲמַשְׁכָּה
 - 34 כו' של האור האלוהי העליון שמצד
 - 35 עצמו הוא למעלה מהעולמות, לברוא
 - 36 עולמות.
 - 37 וְעִנֵּן זֶה של פעולת "תהילות
 - 38 יִשְׂרָאֵל" להמשיך את "ואתה קדוש"
 - 39 נִתְבָּאֵר בְּאֵרוּכָה 19 בְּמֵאֵמֶר
 - 40 דְּבוֹרֵ-הַמִּתְחִיל הפותח בפסוק
 - 41 "וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת
 - 42 יִשְׂרָאֵל" מְכַבֵּד-קָדוֹשׁת
- מוריי-וְחָמִי אֲדַמּוּ"ר²⁰, הרבי הרי"צ שְׁמִכִּיא שֵׁם במאמר הנזכר
- הַסְפּוֹר אִוּדוֹת הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב²¹, וְזֶה לְשׁוֹן הַמֵּאֲמָר²²:
- הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקָּדוֹשׁ בְּהִיּוֹתוֹ עֲדִין נִסְתָּר לִפְנֵי תַּגְלּוֹתוֹ
- (שהייתה בגיל שלושים ושש) וּבְנִדְדוֹ מַעֲיֵר לְעִיר וּמִכְפָּר לְכָפָר,
- הִיְתָה אַחַת מֵעֲבוּדוֹתָיו
- בְּקוֹדֶשׁ, לְשֹׁאֵל כָּל אֶחָד
- מִיִּשְׂרָאֵל, אֲנָשִׁים וְנָשִׁים,
- זְקֵנִים וְנוֹעָרִים, לְשֹׁלֹמִים
- בְּכִרְיָאוֹת, בְּפִרְנֶסָה, וְהִיָּה
- הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב שְׁמִיחַ מְאֹד
- לְשִׁמּוֹעַ אֶת הַתְּשׁוּבוֹת
- הַלְּבָבִיּוֹת שֶׁיְהוּדִים, אֲנָשִׁים
- וְנָשִׁים וְטָף, הָיוּ מְשִׁיכִים לוֹ כָּל מִיָּה לְשׁוֹנוֹת בִּיטּוּיִם
- שׁוֹנִים שֶׁל שְׂבַח, כְּמוֹ בְּרוּךְ
- הַשֵּׁם, הַשְּׁבַח לְהַשֵּׁם יִתְבָּרָךְ
- כו'.
- פַּעַם אַחַת אָרַע שֶׁהֲרִבִּי
- הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב בָּא לְיֹשִׁיב
- אֶחָד, וְהַתְּנַהֵג בְּדִרְכּוֹ הַקָּדוֹשׁ
- בְּעֲבוּדַת הַשֵּׁם-יִתְבָּרָךְ לְזִכּוֹת
- אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲנָשִׁים וְנָשִׁים
- וְטָף, בְּזִכּוֹת הַגְּדוּלָּה שֶׁהֵם
- מְשַׁבְּחִים אֶת שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ
- שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כֹּאשֶׁר
- הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב שׁוֹאֵל בְּשִׁלּוּמִים וּבְמַצֵּב
- הַכִּרְיָאוֹת וְהַפִּרְסָה שֶׁלָּהֶם. בְּאוֹתוֹ
- יֹשִׁיב הָיָה יְהוּדִי זָקֵן מוֹפְלָג,
- תְּלָמִיד-חֶכֶם גְּדוֹל, פְּרוֹשׁ רַחוּק
- וּמוֹבֵדָל מִכָּל עֲנִיָּה הָעוֹלָם
- הַגִּשְׁמִי. זֶה לְמַעַלָּה מִיּוֹבָל,
- חֲמִשִּׁים שָׁנָה, שִׁיּוֹשֵׁב אוֹתוֹ זָקֵן
- 'פרוש' יוֹמָם וְלַיְלָה וְלוֹמֵד אֶת
- הַתּוֹרָה הַקָּדוֹשָׁה בְּפִרְשׁוֹת
- וּבִקְדוּשָׁה. כָּל שְׁנוֹתָיו הוּא
- אוֹתוֹ זָקֵן 'פרוש' יוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית
- בְּצוּם בְּטָלִית וּתְפִלִּין, עַד
- לְשַׁעוֹת הַמְּאוֹחָרוֹת דְּזִמְן
- הַמִּנְחָה, כְּלוּמַר כְּמַעֲט כֹל שְׁעוֹת
- הַיּוֹם וְרַק לְאַחֲרֵי תְּפִלַּת עֶרְבִית
- הָרִי הוּא מְסִיִּים אֶת הַצּוּם וְאֵל הוּא
- טוֹעֵם פֶּסַח לָחֶם עִם מַיִם.

פינחס פ, סע"ב. 18) תקו"ז בהקדמה (יז, ב). 19) כמו כמה ענינים שנתבארו בלקו"ת בקיצור, ונתבארו בארוכה במאמרים שלאח"ז (ולפעמים - גם בלקו"ת גופא), במקום אחר. 20) נדפס בסה"מ אידיש ע' 138 ואילך. 21) וכנראה, שהפירוש שבלקו"ת הנ"ל מיוסד על פירוש הבעש"ט ע"פ זה המובא לקמן בפנים. 22) בתרגום ללשון הקודש ע"י המו"ל.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 כַּאֲשֶׁר הָרַבִּי הַבֶּעַל-שֵׁם-טוֹב נִכְנָס אֶל הַגָּאוֹן לְחַדֵּר
2 הַפְּרִישוֹת הַחֹדֶר שֶׁבוּ הָיָה יוֹשֵׁב אוֹתוֹ פְּרוֹשׁ שֶׁהָיָה בְּפִנֵּת בֵּית
3 הַכְּנֶסֶת, שָׁאַל אֶת הַגָּאוֹן לְשִׁלּוּמוֹ, אִיךָ הַבְּרִיאוֹת, אִם יֵשׁ
4 לוֹ מַסְפִּיק כֶּסֶף עֲבוּר הַהֶצְטָרְכוֹת וְהַסְפָּקָה. אָבֵל הַגָּאוֹן לֹא זָו
5 בְּלִבּוֹ שֶׁלֹּא עָנָה אֵלָּא אִפִּילוֹ לֹא
6 הִגִּיב לְדַבְּרֵי הָרַבִּי הַבֶּעַל-שֵׁם-טוֹב, שֶׁהָיָה לְבוֹשׁ כְּמוֹ בְּפָרִי
7 פְּשׁוּט וְכַמּוֹר הַדְּבַר הָיָה כַּאֲשֶׁר
8 הַבֶּעַל-שֵׁם-טוֹב הָיָה עֲרִיין צִדִּיק נִתְּנָה.
9 הָרַבִּי חֲזָר וְשָׁאַל אֶת הַגָּאוֹן
10 שְׁאֵלוֹתָיו הָאֵמוּנוֹת עַל מִצְבֵּי
11 בְּרִיאָתוֹ וּפְרִנְסָתוֹ כְּמָה פְּעָמִים,
12 עַד שֶׁהַגָּאוֹן כָּעֵס מְאֹד עַל
13 הַבֶּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְהִרְאָה בִּידּוֹ
14 לְכִיוּנוֹ הַדֵּלֶת שְׁלֵלָה לֹא.
15 וְאָז אָמַר הָרַבִּי הַבֶּעַל-שֵׁם-טוֹב
16 לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֶת פְּרִנְסָתוֹ כֹּי²³. לְשִׁמְעַ
17 דְּבוּרִים אֵלָיו, נִשְׁאַר הַגָּאוֹן כְּמִבּוֹלָל; אֵיזָה
18 יְהוּדִי בְּפָרִי מְדַבֵּר אֹדוֹת ה"כְּכִיכּוֹל" שֶׁצָּרִיכִים
19 לִיתֵּן לוֹ פְּרִנְסָה וְכִיּוֹצֵא בָּזָה. הָרַבִּי הַבֶּעַל-שֵׁם-טוֹב
20 הַפִּיר אֶת הַמַּחְשְׁבוֹת שֶׁל הַגָּאוֹן, וְאָמַר לוֹ:
21 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים עַל הַפְּרִנְסָה שְׁנוֹתֵן לָהֶם
22 הַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ. אָף עַל אֵיזָה פְּרִנְסָה יוֹשֵׁב הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
23 הֵנָּה עַל זֶה אוֹמֵר לָנוּ דּוֹד-הַמֶּלֶךְ
24 בְּתֵהֱלִים: "וְאַתָּה קְדוֹשׁ", עַל אֵיזָה פְּרִנְסָה הֵנָּה
25 "יוֹשֵׁב" - "יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל", הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
26 עַל תְּהִלּוֹתֵיהֶם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים
27 כְּלֹמֶר מִתְּפַרְנְסִים וְשׂוֹאבִים חַיּוֹת עַל
28 הַפְּרִנְסָה שְׁנוֹתֵן לָהֶם הַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ. אָף עַל אֵיזָה פְּרִנְסָה
29 יוֹשֵׁב הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְכִי
30 מְפַרְנֵס אוֹתוֹ, כְּכִיכּוֹל?
31 הֵנָּה עַל זֶה אוֹמֵר לָנוּ דּוֹד-הַמֶּלֶךְ בְּתֵהֱלִים: "וְאַתָּה קְדוֹשׁ", עַל אֵיזָה פְּרִנְסָה הֵנָּה
32 "יוֹשֵׁב" - "יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל", הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
33 עַל תְּהִלּוֹתֵיהֶם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ
34 יִתְבָּרֵךְ עֲבוּר הַבְּרִיאוֹת
35 וְהַפְּרִנְסָה שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ נוֹתֵן

ש"אָתָּה קְדוֹשׁ" [שְׁמִצְד-עֲצָמוֹ הוּא קְדוֹשׁ וּמוֹבְדֵל מֵעוֹלָמוֹת]

יְהִיָּה "יוֹשֵׁב" [הֵינּוּ, שְׁיִמְשֶׁךְ לְמִשְׁחָה, שֶׁהַמִּשְׁחָה זֹאת נִקְרָאת בְּשֵׁם יוֹשִׁיָּה, כְּמוֹ
הַיּוֹשֵׁב שֶׁמְשַׁפֵּיל קוֹמָתוֹ, כְּנֹזֵר לְעִיל] יֵשׁ צוּרָה בְּעִבּוּדָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אָבֵל
לְכַאֲרָה יְכוּלִים לְפַעוֹל זֹאת גַּם עַל-יְדֵי לִימּוּד הַתּוֹרָה²⁴ [וְכַמּוֹכֵן גַּם מִמָּה
שֶׁכָּתוּב בְּגִמְרָא²⁵ עַל הַפְּסוּק²⁶ אֶרֶץ יִרְאָה וְשִׁקְטָה, בְּתַחֲלָה יִרְאָה וּלְבַסּוֹף
כְּשֶׁקֶבְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה] שִׁקְטָה, וְהֵינּוּ לְפִי שְׁעַל-יְדֵי הַתּוֹרָה נִמְשָׁךְ

(23) ראה במאמר שם ס"ב בביאור מרז"ל (שהש"ר פ"א, ט בסופו) "רעיתי - מפרנסתי". (24) וראה לקו"ת בהר מ, סע"א ואילך, שענין "רעייתי" (ראה לעיל הערה 23) הוא ע"י התורה - לכו לחמו בלחמי. (25) שבת פח, א. (26) תהלים עז, ט.

- 1 כן, למה אמר הבעל-שם-טוב לגאון, שלמד תורה יומם
2 ולילה במשך יובל²⁷ שנים, למה אינכם נותנים להקדוש-
3 ברוך-הוא את פרנסתו כו', ובפרט שבאותה שעה שהבעל-
4 שם-טוב אמר לו דברים אלו, היה עסוק בלימוד התורה
5 והלימוד ממשיך אלוקות בעולם?
6 ואפילו אם נאמר שהענין
7 ד"אתה קדוש" במובן של
8 השפעת והמשכת אלוקות לברוא
9 ולהוות עולמות נעשה דוקא על-
10 ידי "תהלות ישראל", הנה
11 הבעל-שם-טוב יכול לעורר
12 את הגאון שיהלל להקדוש-
13 ברוך-הוא על כך שלמד
14 תורה בפרישות ובקדושה,
15 ולמה הוצרך הבעל-שם-טוב
16 לשאול אותו כדי שיהלל יורה
17 לה' דווקא אודות ענינים
18 גשמיים (בריאות וכו')?
19 אף הבאור בזה, דהנה,
20 תכלית פונת המטרה של
21 הבריאה היא שתהיה לו
22 לקדוש-ברוך-הוא יתברך דירה
23 בתחתונים²⁸, שהנבראים
24 התחתונים ובמיוחד העולם הזה הגשמי
25 שהוא העולם התחתון ביותר, יהיו
26 מקום ראוי ומתאים להשראת השכינה
27 וגילוי אלוקות והינו, שמדברים
28 תחתונים גשמיים וחומריים יעשו
29 דירה להקדוש-ברוך-הוא
30 מקום ראוי לאלוקות להתגלות בו
31 ולגור בו. ודירה זו לאלוקות
32 בדברים הגשמיים הנחותים נעשית
33 ובעקר - על-ידי עבודת
34 האדם בתחתונים, תוך מגע קרוב
35 עם דברים גשמיים וחומריים, הינו
36 לא כל-כך על-ידי לימוד
37 התורה, או על-ידי הילול
38 להקדוש-ברוך-הוא על
39 לימוד התורה, שהם פעולות
40 נעלות ורוחניות ולא דורשות מגע קרוב
- עם גשמיות וחומריות העולם, כיון שללימוד התורה שיה
ל'עליון' שב'ישראל, שזוהי נפש האלקית, ופעולות שנעשות עם
ה'עליון' לא הופכות את ה'תחתון' לדירה לאלוקות, אלא על-ידי
ההילול להקדוש-ברוך-הוא עבור בריאות ופרנסה, ענינים
השכימים לגוף ונפש
החיונית²⁹, הנפש הבהמית
שמחיה את הגוף הגשמי והינו, שבאשר בני ישראל מכירים
ומרגישים (דערה'עון בהבנה,
ידיעה והכרה) ש(גם) צרכיהם
הגשמיים הקשורים בעניני העולם
הזה התחתון באים מהקדוש-
ברוך-הוא, והם מהללים
אותו על זה, הנה על-ידי-זה
עושים דירה לו יתברך
בתחתונים.
ולכן, באשר הבעל-שם-טוב
ראה שהגאון יושב בחדר
הפרישות, פרוש רחוק ונבדל
מכל עניני העולם הזה הגשמי,
מבלי להתעסק עם גופו, נפש
הבהמית וחלקו בעולם החלק
בעולם שמוטל עליו בפרט להעלות
לקדושה, "תחתונים" (שהרי
מה שאכל היה רק להכרח
קיומו, אבל לא התעסק לברר
את הגוף, נפש הבהמית
וחלקו בעולם אלא אדרבה עשה
הכול כדי לפרוש ולהתרחק מכל
הדברים הללו), אמר לו, הבעל-
שם-טוב לזקן הפרוש, למה אינכם
נותנים להקדוש-ברוך-הוא

(27) שנקרא "עולם" (תדב"ר פ"ו. מכילתא ורש"י משפטים כא, ו. וראה בחיי וצינוי שם). (28) תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ. וראה לקו"ש ח"ו ע' 17 הערה 42. (29) ראה תניא פל"ז (מח, ב).

ש"פ קדושים, ו' אייר (מאמר א), ה'תשכ"ה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 אֶת פִּרְנָסָתוֹ³⁰ - שְׂקִיּוֹם מֵה שְׁנֵתָאָה הַקְדוּשָׁ-בְרוּךְ הוּא
 2 לְהִיּוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים שֶׁכֵּן כְּאִמּוֹר רִצּוֹן זֶה שֶׁל
 3 הַקְדוּשָׁ-בְרוּךְ הוּא לֹא יִכּוֹל לְהַתְקִים עַל יְדֵי עֵסוֹק רַק בְּרַבִּים 'עֲלִיוֹנִים'
 4 כְּלִמּוֹד הַתּוֹרָה אֲלֹא רַק בְּאִמְצָעוֹת עֵסוֹק בְּעִנְיַי הָעוֹלָם וְהִלּוּל וּשְׂבַח לְקִדּוּשׁ
 5 בְרוּךְ הוּא עַל עֲנִינִים אֵלֶּה. וְלָכֵן
 6 אָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, 1 פִּרְנָסָתוֹ³⁰ - שְׂקִיּוֹם מֵה שְׁנֵתָאָה הַקְדוּשָׁ-בְרוּךְ
 7 שֶׁהַקְדוּשָׁ-בְרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב 2 הוּא לְהִיּוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים. וְלָכֵן
 8 ר'מִתְפָּנֵס', כְּבִיכּוֹל, עַל תְּהִלּוֹתֵיהֶם 3 אָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, שֶׁהַקְדוּשָׁ-בְרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב
 9 שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמְשַׁבְּחִים 4 עַל תְּהִלּוֹתֵיהֶם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ
 10 אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עֲבוּר הַבְּרִיאוֹת 5 יִתְבָּרַךְ עֲבוּר הַבְּרִיאוֹת וְהַפְּרָנָסָה שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ
 11 וְהַפְּרָנָסָה עֲנִינִים גַּשְׁמִיִּים שֶׁהוּא 6 יִתְבָּרַךְ נוֹתֵן לָהֶם.
 12 7 (ד) וְעַל-פִּי הַנְּזָכָר לְעִיל
 13 שְׁעִיטָה 'דִּירָה' לְקִדּוּשׁ-בְרוּךְ הוּא 8
 14 ב'תַּחְתּוֹנִים' הִיא דְּרוּקָא עַל יְדֵי עֵסוֹק 9
 15 בְּעִנְיַי הָעוֹלָם יוֹבֵן גַּם הַטַּעַם 10
 16 שֶׁתְּכַלִּית הָעֲלוּי שֶׁל פִּירוֹת הָאֵילָן 11
 17 הִיא לֹא בְּפִירוֹת שְׁנָה 12 יְדִי-זֶה שְׂאִישׁ יִשְׂרָאֵל יוֹדֵעַ שֶׁאֶפִּילוֹ הַפִּירוֹת
 18 הֶרְבִּיעִית, שֶׁהֵם קוֹדֵשׁ 19 שְׂאִינָם קוֹדֵשׁ, הִנֵּה גַם הֵם תְּלוּיִים בְּכַרְכַּת ה'
 20 וְנִאֲכָלִין לְפָנִים מִן הַחוּמָה שֶׁל 14 [בְּרִאֲתוֹ בְּעִנְיַי בָּשָׂר עֲנִין הַהוֹסְפָה ("לְהוֹסִיף")
 21 בְּפִירוֹת הַשְּׁנָה הַחֲמִישִׁית³¹ 15 בְּתִבּוּאָה שְׁנוֹתָן לוֹ הַקְדוּשָׁ-בְרוּךְ הוּא], וּבְמִילָא
 22 שֶׁהֵם פִּירוֹת חוּלִין הַנֶּאֱכָלִין כָּל 16 הָרִי הוּא בּוֹדָאי מֵהֵלֵל לְהַקְדוּשָׁ-בְרוּךְ הוּא עַל
 23 מְקוֹם וְלֹא רַק בִּירוּשָׁלַיִם וְאֶפִּילוֹ 17 זֶה³², הִנֵּה הֵהִילּוּל לֵה' בְּעִנְיַן זֶה הוּא ה"תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל" שְׁגוֹרְמִים הָעֲנִין
 24 בְּטוּמָאָה, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה 18 ד"אֲתָה קְדוּשׁ יוֹשֵׁב", הִנֵּנוּ, שְׁבַחֲנִית "אֲתָה" דְּקָאֵי עַל הָעֲצָמוֹת³³, קְדוּשׁ
 25 שְׂאִישׁ יִשְׂרָאֵל יְהוּדִי יוֹדֵעַ 19 וּמוֹבְדָל, יִהְיֶה "יוֹשֵׁב" (וְנִמְשָׁף לְמַטָּה) בְּדִירָה בְּתַחְתּוֹנִים.
 26 שְׂאֶפִּילוֹ הַפִּירוֹת שְׂאִינָם 20 וְזֶהוּ וּבְשִׁנָּה הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ אֶת פְּרִי לְהוֹסִיף לָכֵם תִּבּוּאָתוֹ, שְׁזוּהִי הוֹסְפָה
 27 קוֹדֵשׁ, פִּירוֹת הַשְּׁנָה הַחֲמִישִׁית 21 גַּם לְגַבִּי הַשְּׁנָה הַרְבִּיעִית שְׂכָל פְּרִי הוּא קוֹדֵשׁ הַלּוּלִים לֵה', כִּי אֵף
 28 (וְהִלָּא) שֶׁהֵם חוּלִין הִנֵּה גַם הֵם 22
 29 תְּלוּיִים בְּכַרְכַּת ה' [בְּרִאֲתוֹ] 23
 30 בְּעִנְיַי בָּשָׂר בְּצוּרָה מוֹחֶשֶׁת הַנֶּרְאִית 24

(30) וע"ד - להבדיל באין קץ - הפרנסה (המזון) כפשוטה, שבהעדר המזון אז נפרדת הנשמה מהגוף - עד"ז הוא גם בענין מפרנסתי למעלה* (ראה לעיל הערה 23) - בזה תלוי קיום הענין דנתאוהה הק' להיות לו ית' דירה בתחתונים. וכמחז"ל מה הקב"ה מלא כל העולם, אף הנשמה מלאה את כל הגוף (ברכות י', א. וראה ויק"ר ספ"ד (ובכ"מ) בסדר הפוך - שהובא בכ"מ: הנפש הזו ממלא את הגוף, והקב"ה ממלא את עולמו כו'). (31) להעיר מהא דנטע רבעי (שדינו כמעשר שני - קידושין נד, ב) אין לוקחים בכספו קדשי קדשים (מע"ש פ"ג מ"ב). ופשיטא שאין נלקחים להדברים דקדושה-הקדשים שבביהמ"ק - עיקר דירת הקב"ה בתחתונים (אחרי טז, ב ובפרש"י שם. תניא פנ"ג (וראה טושו"ע או"ח סצ"ד). ובכ"מ). (32) ומכ"ש מהחיוב לברך להקב"ה על בורא.. חסרונן (ראה טור וב"י (שו"ע אדה"ז) באו"ח סי' רז). ולהעיר ממרז"ל דעל כל נשימה ונשימה שאדם נושם, צריך אדם לקלס לבורא (ב"ר פי"ד, ט). (33) ראה ד"ה תפלין דמארי עלמא תרנ"ג קרוב לסופו (סה"מ תרנ"ג ע' רס). חכמות בחוץ תרונה תרצ"ד (בסה"מ קונטרסים ח"ב) פ"ב. ובכ"מ.

(*) ברשימה נוספת, הובא ענין זה בתור ביאור על דברי הבעש"ט (בסה"מ אידיש שם) "איר וועט דאך ח"ו דעם כביכול פֿאַרהונגען אַז דער כביכול וועט אָוועק פֿון דער וועלט".

ובשנה החמישית תאכלו את פריי להוסיף לכם תבואתו גו' יא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שֶׁהַפִּירוֹת דְּשָׁנָה הֶרְבִּיעִית הֵם בְּמִדְרָגָה נְעִלִית, בְּחִינַת
- 2 הָאֲצִילוֹת, כַּמְבוּאָר לַעֲלֵל שְׁלוֹשׁ הַשָּׁנִים הָרָאשׁוֹנוֹת בְּהֵם הַפִּירוֹת אֲסוּרִים
- 3 בְּאִכְלָהָ הֵם כִּנְגַד שְׁלוֹשֶׁת הָעוֹלָמוֹת בְּרִיאָה־יְצִירָה־עֲשִׂיָּה (בָּהֶם יֵשׁ נִתְּנָת
- 4 מִקּוֹם לִיִּשׁוּת וְיִמְצִיאוֹת) וְאִילוֹי הַשָּׁנָה הֶרְבִּיעִית בְּהֵם הַפִּירוֹת הֵם קוֹדֵשׁ הִיא
- 5 כִּנְגַד עוֹלָם הָאֲצִילוֹת הַנִּעְלָה מֵהֶם (כּו
- 6 יֵשׁ בִּיטוּל מוּחֶלֶט לֵאלּוּקוֹת) הָרִי גַם
- 7 אֲצִילוֹת הוּא עוֹלָם³⁴, שֶׁהוּא
- 8 עֲנִין שֶׁל מִדְּיָה וְהַגְבָּלָה
- 9 מִסּוּמִית. וְכִדִּי לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינָה
- 10 זֹו מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה שֶׁתִּתְּנָה בְּעוֹלָם
- 11 צָרִיךְ לִהְיוֹת עֲנִין שֶׁל
- 12 "הִלּוּלִים", שֶׁהַעֲלָמוֹת וְהַנְּבָרִים
- 13 יִהְיוּ וְיִשְׁבַּחוּ אֶת הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא
- 14 אֲבָל זֶה הִלּוּל הַקָּשׁוֹר עִם
- 15 עֲבוֹדַת ה' מִתּוֹךְ עֲנִינִים וְרוֹחֲנִיִּים,
- 16 שֶׁזֶּהוּ שֶׁהַהֲלוּל עִם פִּירוֹת הַשָּׁנָה
- 17 הֶרְבִּיעִית הוּא בִּירוּשָׁלַיִם דּוֹקָא.
- 18 וְעֲנִין זֶה הוּא בְּדוּגְמַת
- 19 הַהַמְשָׁכָה שְׁעַל־יְדֵי לִימּוּד
- 20 הַתּוֹרָה שֶׁהִיא עֲבוֹדָה רוּחָנִית שֶׁלֹּא
- 21 דּוֹרֶשֶׁת קֶשֶׁר וּמִגַּע קְרוֹב וְיִשִּׁיר עִם
- 22 הָעוֹלָם הַגִּשְׁמִי וְיִכּוּלָה לִהְיוֹת מִתּוֹךְ
- 23 פְּרִישׁוֹת. אֲבָל הַפִּירוֹת דְּשָׁנָה
- 24 הַחֲמִישִׁית עֲנִינִים הוּא
- 25 "לְהוֹסִיף" גו', לְהַמְשִׁיךְ וּלְגַלּוֹת
- 26 בְּעוֹלָם תּוֹסֶפֶת הַשְּׁפָעָה שֶׁל אֹר
- 27 אֱלוֹקֵי שְׁלֹמֶעֱלָה מִהַגְבָּלָה,
- 28 אֲפִילוֹ לְמַעַל מִהַהֲגָבֵלָה שֶׁל עוֹלָם
- 29 הָאֲצִילוֹת שֶׁהוּא עֲנִין קְדוּשָׁת
- 30 הָעֲצָמוֹת, הַקְּדוּשָׁה שֶׁל הַקְּדוֹשׁ־
- 31 בְּרוּךְ־הוּא בְּעֵצָם מִהוּתוֹ שֶׁנִּמְשָׁכֶת
- 32 לְמַטָּה (לֹא הַגְבָּלוֹת,
- 33 בְּדוּגְמַת אֲכִילַת הַפִּירוֹת שֶׁל
- 34 הַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית כָּל מִקּוֹם
- 35 וְאֲפִילוֹ בְּטוּמְאָה) עַל־יְדֵי
- 36 "תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל" הַהִילּוֹל
- 37 וְהַשְׁבַּח שֶׁבִּנְיָן יִשְׂרָאֵל מִהֲלָלִים וּמִשְׁבַּחִים אֶת הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בְּנוֹגֵעַ
- 38 לְעֲנִינִים גִּשְׁמִיִּים דּוֹקָא³⁵.
- 39 (ה) וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף בִּיאור עַל פִּי פְּנִימִיּוֹת הַדְּבָרִים בְּפִירוּשׁ דְּבַר הַכְּתוּב
- 40 "לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבֹאָתוֹ", שֶׁהַהוֹסֶפֶה עֲלֶיהָ מְדוּבָר בַּפְּסוּק הִיא

- 41 לֹא רַק בְּפִירוֹת הַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית אֲלָא גַם בְּתִבּוּאָה שֶׁל הַשָּׁנָה
- 42 הֶרְבִּיעִית, הַשָּׁנָה שֶׁבָּה הַפִּירוֹת הֵם קוֹדֵשׁ, וְהִנֵּנוּ, שְׁגָם בְּהַמְשָׁכָה
- 43 וְגִלּוֹי שֶׁל אֱלוּקוֹת בְּעוֹלָם שְׁעַל־יְדֵי לִימּוּד הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא הַמְשַׁכָּה עַל
- 44 יְדֵי הַתַּעֲסָקוֹת בְּעִנְיָנִים רוּחָנִיִּים, נַעֲשִׂית שְׁלֵמוֹת עַל־יְדֵי הָעֲנִין
- 45 דְּ"תְהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל" הַמּוֹדִים
- 46 לְקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בְּעֲנִינִים
- 47 גִּשְׁמִיִּים דּוֹקָא כְּלוּמָר, לֹא זֹו בְּלִבְד
- 48 שֶׁתְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל עַל עֲנִינִים גִּשְׁמִיִּים
- 49 הֵם פּוֹעֵלוֹת אֶת עֲשִׂית הָעוֹלָם לִדְוִירָה
- 50 בְּתַחֲתוּנִים, וּבְכֵן מְשַׁלְּמוֹת אֶת כּוֹנוֹת
- 51 הַבְּרִיאָה, וְאִילוֹ 'תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל' עַל
- 52 לִימּוּד הַתּוֹרָה לֹא מְשִׁיגוֹת מְטָרָה זֹו,
- 53 כַּמְבוּאָר לַעֲלֵל, אֲלָא יִתִּירָה מִזֹּו,
- 54 'תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל' עַל הָעֲנִינִים הַגִּשְׁמִיִּים
- 55 מוֹסִיפּוֹת שְׁלִימוֹת בְּהַמְשַׁכַּת אֱלוּקוֹת עַל
- 56 יְדֵי לִימּוּד הַתּוֹרָה, כִּפִּי שֶׁמְשַׁיֵּךְ
- 57 וּמְבָרָא.
- 58 וְהָעֲנִין בְּזָה, דְּהִנֵּה אֲמָרו
- 59 רַ"ל³⁶ בְּנִמְרָא כָּל הָאֲמָרו אֵין
- 60 לִי אֵלָא תּוֹרָה וְאִינוּ מְעוּנִין לְעִסּוֹק
- 61 בְּנִמְלּוֹת חֲסִידִים וְצַדִּיקָה - אֲפִילוֹ
- 62 תּוֹרָה אֵין לוֹ, אֵלָא צָרִיךְ
- 63 לִהְיוֹת תּוֹרָה וּגְמִילוֹת
- 64 חֲסִידִים³⁷ כֹּאחֵד, וְהִנֵּנוּ,
- 65 הַמְשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל הַדְּבָרִים הִיא
- 66 שְׁכַכְדִּי שִׁיְהִיָּה אֲמָתִית עֲנִין
- 67 הַתּוֹרָה, כִּדִּי שְׁלִימּוֹד הַתּוֹרָה אֲכֵן
- 68 יַעֲלֵל אֶת פְּעוּלָתוֹ הָרוּחָנִית הָרָאוּיָה
- 69 שֶׁזֶּהוּ מִה שִׁיְשָׁרָאֵל פּוֹעֲלִים
- 70 עַל־יְדֵי עֲבוֹדָתָם בְּלִימּוּד הַתּוֹרָה
- 71 תּוֹסֶפֶת אֹר בְּתוֹרָה, לְחַבֵּר
- 72 תּוֹרָה בְּהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא³⁸,
- 73 מְבוּאָר בִּקְבָלָה וְחִסְדוֹת שְׁלִימּוֹד
- 74 הַתּוֹרָה בְּמִדְרֵיגָה נְעִלִית (כִּמּו לִימּוּד
- 75 הַתּוֹרָה שֶׁל דּוֹד הַמֶּלֶךְ) פּוֹעֵל חִיבּוּר בֵּין
- 76 הַתּוֹרָה וְהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, כְּלוּמָר,
- 77 עִלּוּי וְתוֹסֶפֶת אֹר אֱלוֹקֵי הַתּוֹרָה עֲצָמָה, וְעַל כֵּךְ מְבוּאָר כֹּאן שֶׁעִלּוּי זֶה לֹא
- 78 נִפְעַל עַל יְדֵי לִימּוּד הַתּוֹרָה בְּלִבְד אֲלָא הָרִי זֶה דּוֹקָא עַל־יְדֵי שֶׁמְבַלְבֵּד
- 79 לִימּוּד הַתּוֹרָה יֵשׁ גַּם גְּמִילוֹת חֲסִידִים, שֶׁהוּא עֲנִין הַהַמְשָׁכָה שֶׁל
- 80 אֹר אֱלוֹקֵי מְלַמְעָלָה לְמַטָּה בְּעֲנִינִים גִּשְׁמִיִּים שֶׁכֹּאשֶׁר מְקִימִים בָּהֶם

(34) ראה סה"מ ה'ש"ת ע' 112. 35) ראה גם ד"ה השמים כסאי תשל"ז ס"ז (תורת מנחם - ספר המאמרים אייר ס"ע רמב ואלקין). (36) יבמות קט, ב. 37) ראה סה"מ תש"ח ס"ע 266 ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם. 38) ראה לקו"ת שלח מז, ג. שם נא, א. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מצווה של גמילות חסדים וצדקה (ועל-דרך-זה גם במצוות אחרות שקיומן הוא
2 עם דברים גשמיים) ממשיכים אלוקות בעולם הזה הגשמי, וְעַל-יְדֵי-זֶה
3 הָרִי הוּא הַלּוּמֵד תּוֹרָה וּבִנוּסָף לָכֵן עוֹסֵק גַּם בְּגִמְלוֹת חֲסִידִים גּוֹמֵל חֶסֶד
4 עִם הַתּוֹרָה, וּבִכּוּל נוֹתֵן לָהּ דָּבָר שֶׁאֵין בָּהּ מִצַּד עֲצָמָה שְׁמִמְשִׁיךְ בָּהּ
5 בתורה תּוֹסֶפֶת אֹרֶךְ אֱלֹקִים שֶׁלֹּא
6 היה קיים בה קודם לכן.
7 וְכַמּוֹדָגֵשׁ עֵינֵינוּ זֶה שְׁקִיּוֹם מִצְוֹת
8 התורה בגשמיות הוא מעלה ויתרון גם
9 בתורה עצמה גַּם בְּכָלִלוֹת הָעֲנִיָּן
10 דְּמִתְּנִי-תּוֹרָה לְמִטָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה
11 דְּנֹקָא, שְׁאֵין זֶה הַצּוּרִךְ בִּיְרִידָה
12 התורה למטה והיתרון שדבר איננו
13 מִצַּד הַרוּחָנִיּוּת שֶׁבַּתּוֹרָה, ³⁹
14 שְׁהִרִי הַתּוֹרָה כְּפִי שֶׁהִיא
15 לְמַעְלָה הִיא בְּרוּחָנִיּוּת יוֹתֵר
16 מאשר כפי שהיא לאחר שירדה
17 ממדרגה למדרגה ונתלבשה בענייני
18 העולם הזה, ואם כן מצד הרוחניות של
19 התורה אין בירידה למטה מעלה ויתרון
20 או תועלת, וְלָכֵן כאשר משה רבינו
21 עלה למרום לקבל את התורה עבור בני
22 ישראל בעולם הזה טָעֵנוּ
23 הַמְּלָאכִים תְּנֶה הוֹדֵךְ עַל
24 הַשָּׁמַיִם ⁴⁰. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן
25 למרות טענת המלאכים שמצד
26 הרוחניות של התורה עדיף שתהיה
27 בשמים נְתַנָּה הַתּוֹרָה לְמִטָּה
28 דְּנֹקָא, "לְמַצְרִים יִרְדָּתָם"
29 כו' ⁴⁰ (וכסיפור הגמרא: "בשעה
30 שעלה משה למרום, אמרו מלאכי
31 השרת לפני הקדוש-ברוך-הוא: ריבוננו
32 של עולם, מה לילד אשה בינינו? אמר
33 להן: לקבל תורה בא. אמרו לפנינו:
34 חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא
35 העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, מה אנש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו
36 ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים? אמר לו
37 הקדוש-ברוך-הוא למשה: החזיר להן תשובה... אמר לפנינו: ריבוננו של עולם,
38 תורה שאתה נוֹתֵן לִי מֵה כְּתִיב בָּהּ, אֲנִי ה' אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוּצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ
39 מִצְרַיִם. אמר להן: לְמַצְרִים יִרְדָּתָם, לַפְרָעָה הִשְׁתַּעֲבַדְתָּם, תּוֹרָה לֵמָּה תֵּהָא
40 לְכַסּוֹ? מִיד הוּדוּ לוֹ לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא..."), כִּיֵּן שְׁדִּיקָא לְמִטָּה
41 בְּעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי נַעֲשֶׂה הַמְּשַׁכֵּת הָעֲצָמוֹת עֲצָמוֹת וּמַהוֹת שֶׁל
42 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא (שְׁלִמְעֵלָה מְגִילִיִּים כו' בלשון הקבלה והחסידות
43 הדבר עצמו (במיוחד כשמדובר על מקור של אור) נקרא 'עצם' ואילו ההארה
- וההתפשטות שלו נקראת 'גילויים', ועל כך מבואר כאן שבהמשכת האלוקות
מלמעלה למטה עד שהאלוקות תאיר בגילוי בעולם הזה הגשמי, ה'עצם'
נמשך דוקא על ידי עבודת ה' עם הדברים הגשמיים, בעוד שעבודה רוחנית
כמו לימוד התורה, ממשיכה 'גילויים'), שְׁזָהוּ שְׁנִיתָא הַקְדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא לְהִיּוֹת לוֹ דִּירָה
בְּתַתְּוִיָּנִים", שְׁהִידוּשׁ בְּזָה
בעשיית העולם הזה הגשמי התחתון
למקום ראוי להתגלות אלוקות הוא
(לֹא בְּעֵינֵן הַגִּילִיִּים שֶׁהֵם הָאֵרָה
והתפשטות מהעצם, שְׁהִרִי עֵינֵן
הַגִּילִיִּים תּוֹקֵף וְעוֹסֵם הַגִּילִי
וההארה הוא יוֹתֵר בְּעוֹלָמוֹת
הָעֲלִיּוֹנִים הַרוּחָנִיִּים שֶׁהֵם עוֹלָמוֹת
נְעִלִים, שְׁלֹכֵן נִקְרָאִים בְּשֵׁם
עֲלִיּוֹנִים כִּי הֵם זְכִיּוֹם וּמַעֲרֻבִּים יוֹתֵר
לְעוֹמֵת עוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא גִשְׁמִי וְחֹמְרִי
ובתוספת והמשכת 'גילויים' בעולם
הזה אין חידוש והפלאה כי גם אם
יהיה בעולם הזה גילוי גדול ועצום,
הגילויים בעולמות עליונים הם בדרגה
יותר עליונה, אֲלֵא הַחִידוּשׁ
בְּתַתְּוִיָּנִים הוּא) שְׁשֵׁם נַעֲשִׂית
דִּירָה לְעֲצָמוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ ⁴¹
ומתגלה כאן ה'עצם' ולא רק הגילויים.
וְלָכֵן כִּיוֵּן שְׁדִּיקָא לְמִטָּה יְכוּל לְהִיּוֹת
גִּילּוֹי ה'עצמות, עַל-יְדֵי נְתִינָה
הַתּוֹרָה לְמִטָּה דְּנֹקָא יְכוּל
לְהִיּוֹת הַחִיבּוּר שֶׁל הַתּוֹרָה
בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וּכְתוּבָה
מִזֶּה יוֹמֵשׁךְ בַּתּוֹרָה עֲצָמָה תּוֹסֶפֶת אֹרֶךְ,
ובאמרו לעיל שְׁקִיּוֹם הַמִּצְוֹת בְּגִשְׁמִיּוֹת
פּוֹעֵל עֵילִי וְתוֹסֶפֶת וּשְׁלִימוֹת (לֹא רַק
בְּעֵינֵן עֲשִׂית הַעוֹלָם לְדִירָה לְאֱלֹקוֹת,
אלא גם) בְּלִימוֹד הַתּוֹרָה עֲצָמוֹ.
וְעוֹד זֹאת, קִיַּמְתָּ מַעֲלָה וְחִשְׁבוֹת נוֹסֶפֶת לְעֵינֵינוּ קִיּוֹם הַמִּצְוֹת לְמִטָּה
בְּגִשְׁמִיּוֹת שְׁדִּיקָא עַל יְדוּ יֵשׁ הַמְּשַׁכָּה שֶׁל עֲצָם הַאֱלֹקוֹת לְמִטָּה, שְׁעֵינֵן
הַמְּשַׁכָּה שֶׁל עֲצָמוֹת הַאֱלֹקוֹת לְמִטָּה (עַל-יְדֵי גְמִילוֹת חֲסִידִים
בְּגִשְׁמִיּוֹת דּוּקָא) נִזְגָּע חֲשׁוֹב וִישׁ לֹשׁ הַשְׁפָּעָה (לֹא רַק לְשִׁלְמוֹת הַתּוֹרָה,
כַּמּוּבָאָר לְעִיל, אֲלֵא גַּם) לְכָלִלוֹת עֲנִיָּן הַתּוֹרָה, וּכְפִשְׁטוֹת מֵאֲמָר
רַז"ל כֹּל הָאֱמוּנָה אֵין לִי אֲלֵא תּוֹרָה - אֲפִילוּ תּוֹרָה אֵין לוֹ,
שְׁחִסֵּר אֲצִלּוֹ אֲצִל מִי שְׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְלֹא בְּגִמְלוֹת חֲסִידִים (לֹא רַק
שְׁלִמּוֹת עֲנִיָּן הַתּוֹרָה, הַחִיבּוּר שֶׁל הַתּוֹרָה בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
אֲלֵא גַּם) כְּלָלוֹת עֲנִיָּן הַתּוֹרָה, כְּפִי שְׁמִמְשִׁיךְ וּמַבָּאָר.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְהֶעֱנִין בָּזֶה, דְּהֵנָּה, הַתּוֹרָה מִצַּד עֲצָמָה, עצם המהות שלה,
- 2 לְהִיוֹתָהּ חֻכְמָתוֹ וּרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֵינָה שְׂיִכָּת
- 3 לִנְבִרָאִים, שהיה הקדוש-ברוך-הוא אינו סוף ובלתי-גבול, והנבראים הם
- 4 מוגבלים ואין ביכולתם לתפוס ולהשיג את חכמתו ורצונו של הקדוש-ברוך-
- 5 הוא שכשם שהוא עצמו בלתי מוגבל
- 6 כך החכמה והרצון שלו הם בלי גבול
- 7 אֲלֵא שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
- 8 בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן
- 9 לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ⁴² והעניק לנו את
- 10 האפשרות ללמוד ולהבין את התורה
- 11 בשכל אנושי מוגבל, וְלָכֵן צִוִּינוּ
- 12 לְהִיּוֹת "בָּרְכוּ בַתּוֹרָה
- 13 תַּחֲלָה"⁴³, לפני לימוד התורה
- 14 חייבים לברך ברכות התורה ולתת
- 15 ביטוי להכרה שהתורה היא תורת ה'
- 16 (כדברי הגמרא: "דאמר רב יהודה אמר
- 17 רב, מאי דכתיב מי האיש החכם ויבן
- 18 את זאת, דבר זה נשאל לחכמים
- 19 ולנביאים ולא פירשוהו עד שפירשו
- 20 הקדוש-ברוך-הוא בעצמו דכתיב
- 21 ויאמר ה' על עוזב את תורת וגו' היינו
- 22 לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה
- 23 אמר רב יהודה אמר רב שאין מברכין
- 24 (בתורה תחלה) פִּינֵן שְׂדוּקָא עַל-
- 25 יְדִידָהּ שהלימוד יהיה מתוך הכנה
- 26 והקדמה זו של ההכרה בכך שהתורה
- 27 היא תורת ה' יְהִיָּה לִימוּד הַתּוֹרָה
- 28 כְּפִי פִנְתַּת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִתְּנָה
- 29 הַתּוֹרָה, הֵינֵנו, שְׂדוּקָא לִימוּד
- 30 הַתּוֹרָה הַרְחֵנִי יְהִיָּה יַחַד עִם
- 31 גְּמִילוּת חֲסִדִּים בְּנִשְׁמִיּוֹת דְּוָקָא,
- 32 מֵהַשְׂאִינֵנוּ כָּל הָאוֹמֵר אֵין
- 33 לִי אֲלֵא תּוֹרָה וְאִינוּ עוֹסֵק בְּגִמְלוֹת
- 34 חֲסִדִּים בְּנִשְׁמִיּוֹת, אֲזִי אֶפִּילוּ
- 35 תּוֹרָה אֵין לוֹ, ולמרות שהוא לומד
- 36 תורה, חסר לו בתוכן הכללי של התורה
- 37 פִּינֵן שְׂאִין זֶה הַלִּימוּד שֶׁל כְּפִי
- 38 פִנְתַּת נִתְּנָה הַתּוֹרָה, וּבְאוֹפֵן
- 39 כִּי אֵי-אֶפְשָׁר "לְקַחְתָּ"
- 40 לַתְּפֹס' ולקלוט את תורתו של
- 41 הקדוש-ברוך-הוא, שְׂהִיא מִצַּד עִצֵּם
- 42 מִהוּתָהּ לְמַעַל מִגְּדֵר הַנְּבִרָאִים
- 43 הַמוֹגְבָּלִים.
- וְעַל-פִּי-זֶה יוֹכֵן מֵהַשְׁבַּע-לִשְׁמֵי-טוֹב הַפְּסִיק אֶת הַפְּרוּשׁ
- בְּאֶמְצַע לִימוּדוֹ בַּתּוֹרָה בְּשִׁבְלִי לְפַעוּל אֲצִלוֹ עֲנִין הַהִילוּל
- וְהַשְׁבַּח לְקדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא דוֹקָא עַל דְּבָרִים שְׂגִימִים כְּמוֹ בְּרִיאֹת וּפְרִשָׁה, אָף
- שֶׁתִּלְמֹד תּוֹרָה גְּדוּל מִכָּל הַמַּצּוֹת⁴⁴, כִּי בְּלִי הִילוּל זֶה עַל
- הַדְּבָרִים הַשְׂגִּימִים, חֲסִר גַּם
- בַּתּוֹרָה שְׂלֹמֵד כְּשֶׁלְעֲצָמָה (מִלְבָּד
- הַחֲסָרוֹן בְּשִׁלְמוֹת הַתּוֹרָה), פִּינֵן שְׂפִנְתַּת נִתְּנָה
- הַתּוֹרָה הִיא (לֹא לִימוּד בְּפִרְשׁוֹת, שְׂעִנִּין זֶה
- יִשְׁנֵנו לְמַעַל בְּאוֹפֵן נַעֲלָה יוֹתֵר, אֲלֵא) לִימוּד
- הַתּוֹרָה בְּמַעֲמָד וּמַצָּב ד' לְמַצְרִים יְרֵדְתָּם" כִּי,
- תּוֹרָה וּגְמִילוּת חֲסִדִּים דְּוָקָא.
- וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר הַחִילוּק שְׂפִין פִּירוֹת
- הַשְּׁנָה הַרְבִּיעִית לְפִירוֹת הַשְּׁנָה
- הַחֲמִשִּׁית גַּם בְּנוֹגֵעַ לַתּוֹרָה עֲצָמָה, שְׂהִי עַל-
- דֶּרֶךְ הַחִילוּק שְׂפִין לִימוּד הַתּוֹרָה וּבִרְכַּת הַתּוֹרָה.
- דְּהֵנָּה, מִצַּד בְּחִינַת הַגִּילּוּיִים, הִרִי לִימוּד הַתּוֹרָה
- (שְׂלִכְל הַדְּעוֹת חִיּוּבָה מְדֹאֲוִיתָא) הוּא נַעֲלָה
- יוֹתֵר מִבְּרַכַּת הַתּוֹרָה (שְׂשֵׁשׁ דְּעוֹת שְׂחִיּוּבָה רַק
- מְדִרְבָּנָן⁴⁵, וְגַם לְפִי פְסִק-דִּין אֲדָמוֹ"ר הִזְקֵן
- ב'שׁוּלְחַן-עֲרוּךְ⁴⁶ שְׂבִרְכַּת הַתּוֹרָה הִיא
- מְדֹאֲוִיתָא, אֵין זֶה מְגִיעַ לְמַעַל לִימוּד הַתּוֹרָה),
- בְּשׁוּלְחַן-עֲרוּךְ⁴⁶ שְׂבִרְכַּת

(42) לשון ברכת התורה. (43) נדרים פא, א. ב"מ פה, סע"א ואילך. וראה ר"ן לנדרים שם. ב"ח או"ח סמ"ז (ד"ה ומ"ש דאמר). (44) הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ריש ס"ג. (45) ראה אנציקלופדי תלמודית ערך ברכת התורה בתחילתו. וש"נ. וראה שיחת ש"פ וישב תשט"ו (תורת מנחם - התוועדויות חט"ו ע' 300 ואילך). לקו"ש ח"ד ע' 148 (הערות. 46) או"ח סמ"ז

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 התורה היא מדאורייתא מן התורה, אין זה מגיע למעלה
2 לימוד התורה עצמו שהוא חשוב יותר מברכת התורה, שתלמוד
3 תורה דוקא כנגד כולם⁴⁷ יש לו מעלה וחשיבות לגבי כל המצוות.
4 אבל לאידך גיסא, מצד שני, בתלמוד תורה יש מדידה
5 והגבלה, דאף שאין לה
6 שיעור לא למעלה ולא
7 למטה, בלימוד התורה אין שיעור
8 וכמות שנחשבת גדולה ביותר, מעל
9 למקסימום הנדרש ואין שיעור וכמות
10 קטנה ביותר, פחות מהמינימום הנדרש,
11 ועד שאפשר לצאת ידי חובה
12 במקרים מסוימים בפסוק אחד
13 בלימוד פסוק אחד בלבד מפסוקי
14 התורה שחרית בבוקר ופסוק
15 אחד ערבית⁴⁸ בערב, הרי ישנו
16 שיעור של פסוק כו' ונמצא
17 שלאמתו של דבר יש שיעור מינימלי
18 שאי אפשר לפחות ממנו. מה-
19 שאין בן ברפת התורה אין
20 בה שיעורים והגבלות מכל סוג
21 שהוא, וכמו שאין שיעור
22 ב"תהלות ישראל", השבחים
23 לקדוש-ברוך הוא שענן זה יכול
24 להיות על-ידי כמה תיבות,
25 מספר מילים תיבה אחת מילה
26 אחת או חצי תיבה חצי מילה,
27 ועד אפילו לרמז בעלמא,
28 ובלבד שעל-ידיה נעשה
29 ההילול להקדוש-ברוך הוא.
30 ועל-דרך החילוק ההבדל שבין
31 אות יו"ד לקוצו של יו"ד,
32 שאות יו"ד, עם היותה
33 נקודה בלבד, ואין לה קוים
34 שנמשכים לאורך ולרוחב, הרי יש
35 בה ההגבלה שהיא בציור של
36 נקודה על-כל-פנים, עם
37 עוקץ למעלה ועוקץ למטה,
38 ואם כן גם האות יו"ד יש בה שיעור,
39 מדידה והגבלה, מה-שאין בן
40 קוצו של יו"ד שנמצא מעל ראש
41 האות אין בו מדידות
42 ושיעורים כלל ודי לו במשהו
43 מזערי ואין גדרים בצורתו.
- וּנְמָצָא, שֶׁהַחִילוק בֵּין לִימוּד הַתּוֹרָה לְכַרְפַּת הַתּוֹרָה הוּא
בְּדוּגְמַת הַחִילוק שֶׁבֵּין פִּירוֹת הַשָּׁנָה הֶרְבִּיעִית הַדּוּמִים לִימוּד
הַתּוֹרָה לְפִירוֹת הַשָּׁנָה הַחֲמִשִּׁית הַדּוּמִים לְבִרְכַּת הַתּוֹרָה, שֶׁפִּירוֹת
הַשָּׁנָה הֶרְבִּיעִית הֵם קוֹדֵשׁ בְּגִלּוּי וּמִצַּד הַגִּילּוּיִים יֵשׁ לָהֶם מַעֲלָה
וּחֲשִׁיבוֹת לַעֲוֹמַת פִּירוֹת הַשָּׁנָה
הַחֲמִשִּׁית, אֲבָל יֵשׁ בָּהֶם מְדִידָה
וְהַגְבָּלָה, שְׁנֵאֲכִלִים
בִּירוּשָׁלַיִם דּוֹקָא כּו', שֶׁהִיא
מִקּוֹם קָדוֹשׁ, מֵה־שְּׁאִין-בֶּן פִּירוֹת
הַשָּׁנָה הַחֲמִשִּׁית, אֵף שְׁאִין
בָּהֶם קָדוּשָׁה בְּגִלּוּי וְהֵם פִּירוֹת
חֻלּוּן. הֲרִי זֶה לְמַעֲלָה מִמְדִּידָה
וְהַגְבָּלָה, שְׁנֵאֲכִלִים בְּכָל
מִקּוֹם וְאֶפִּילוֹ בְּטוּמְאָה, וּכְמוֹ
שֶׁכְּתוּב⁴⁹ עַל הַקְדוּשׁ בִּירוֹן הוּא
הַשּׁוֹכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טוּמְאָתָם כִּי
בְּחִיּוֹתוֹ בְּלִי גְבוּל אֲמִית, גַּם הַטּוּמְאָה
לֹא מַסְתִּירָה עֲלָיו.
ז) אֲמָנָם אֵף שֶׁגְּדֵלָה מַעֲלָה
עֲבוֹדַת הַשָּׁנָה הַחֲמִשִּׁית,
שְׁתוּכְנָה הוּא הַמִּשְׁכַּת אֲלוּקוֹת בְּתוֹךְ
הַדְּבָרִים הַגִּשְׁמִיִּים, כַּמְבֹּאֵר לַעִיל
בְּאִרְכּוֹת, מִכָּל-מִקּוֹם צְרִיכָה
לְהִיּוֹת תְּחִלָּה בְּתוֹר הַקְדָּמָה וְהַכְנָה
לָהּ, הַעֲבוּדָה ד' בַּשָּׁנָה
הֶרְבִּיעִית גו' קֹדֵשׁ הִילּוּלִים
לָהּ", שְׁתוּכְנָה הוּא עֲבוֹדָה רֻחָנִית
בְּקָדוּשָׁה עֲצֻמָּה, כִּי אִם יִתְחִיל
מִיד בְּאֲכִילַת פִּירוֹת שֶׁל
הַדִּיּוֹט כּו', שְׁאִין בָּהֶם קָדוּשָׁה,
הֲרִי עֲלוּל הוּא (שֶׁ)הַגִּם
שְׂרׁוּאָה הוֹסֵפֶת הַתְּבוּאָה,
מִכָּל-מִקּוֹם) לֹא יוֹדָה עַל זֶה
לָה' כּו' וַתַּחֲסֹר לוֹ הַהִכָּרָה שֶׁהִכֵּל
בָּא מִהַקְדוּשׁ-בִּירוֹן-הוּא. וּבְדוּגְמַת
מֵה שְׁאָסוּר לֶאֱכֹל קוֹדֵם
הַתְּפִלָּה⁵⁰ כִּי לִפְנֵי הַתְּפִלָּה שְׁפּוּעֵלַת
הַתְּקָשֻׁרֹת וְהַתְּקַרְבוֹת אֶל הַקְדוּשׁ-
בִּירוֹן-הוּא, אֵין בְּכוּחוֹ שֶׁל הָאָדָם
לַהֲעֵלֹת אֶת הַגִּשְׁמִיּוֹת לְקָדוּשָׁה,
עַל זֶה לָה' כּו'. וּבְדוּגְמַת מֵה שְׁאָסוּר לֶאֱכֹל קוֹדֵם הַתְּפִלָּה⁵⁰. אֲלָא שֶׁכָּל זֶה

ס"א. - ראה לקו"ש שם הערה 7. (47) פאה פ"א מ"א. (48) ראה ה'ל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ס"ד. (49) אחרי טז, טז. (50) ראה לקו"ת צו ח, רע"א. ובכ"מ.

ובשנה החמישית תאכלו את פריי להוסיף לכם תבואתו גו' טו

ביאור בדרך אפשר

1 כמבואר ב'לקוטי תורה': "... שמה שהוא בחינת מבורר בודאי שהוא עצמו
2 כבר נתברר בתכלית דהרי לא יכול לברר ולהעלות וזלתי אם הוא עצמו עדיין
3 לא נתברר... דלכך אסור לאכול קודם התפלה לפי שהאכילה הוא עניין בירור
4 הניצוצים שבמאכל ולהעלות המאכל... ואין יעלה המאכל והוא עצמו עדיין
5 מקושר למטה כ"אם על-ידי התפלה
6 שנת צלותא שעת קרבא והוא המשכת
7 אלוקות בנפש על-ידי ח"י ברכאן ברוך
8 אתה ה' כו' אז אחרי-כך דוקא יוכל
9 לאכול ולהעלות המאכל גם כן". אלא
10 שכל זה הוא רק בנוגע לסדר
11 העבודה בפועל, שעבודת
12 השנה הרביעית העבודה בענין
13 הקדושה, בתורה ותפילה, באה לפני
14 עבודת השנה החמישית
15 העבודה בעניני העולם, גמילות חסדים
16 בגשמיים וכד'. אבל בנוגע לפונה
17 והמטרה של העבודה, הרי זה

1 הוא רק בנוגע לסדר העבודה בפועל, שעבודת
2 השנה הרביעית באה לפני עבודת השנה
3 החמישית. אבל בנוגע לפונה, הרי זה בהיפוך
4 הסדר, וכמו "ברכו בתורה תחלה", שכלי זה
5 אי-אפשר להתחיל ללמוד תורה ("אפילו תורה
6 אין לו"), והינו, שפדי שאכילת פירות נטע
7 רבעי בירושלים תהיה כדכעי, צריך להיות
8 מלכתחלה במעמד ומצב שהוא מוכן לצאת
9 מירושלים לכל מקום, גם לחוץ לארץ, שגושה
10 טמא ואוירה טמא⁵¹, כדי להשלים את הפונה
11 העליונה לעשות לו יתברך דירה בתחתונים.

(51) שבת טו, ב. רמב"ם הל' טומאת מת רפ"א.

המשך ביאור למסכת קידושין ליום רביעי עמ' ב

1 וצריך לתת רק כשויו בעת המשיכה. ומדוע אמר רב אדא בר
2 אהבה שהלכה כרבי מאיר במעשר שני משום שסתם התנא
3 כמות.
4 מתרצת הגמרא, לעולם כשיטת רבי יהודה היא, אך והקא חד
5 סתמא – כרבי יהודה שנינו רק סתם אחד, והקא תרי סתמי – וכרבי
6 מאיר שנינו סתם בשני מקומות, בסדר זרעים, ובמסכת עדיות.
7 וכיון שסתם כרבי מאיר פעמיים, מוכח שפוסק הלכה
8 כשיטתו. מקשה הגמרא, ואי סתמא דנקא – אם כשסתם רבי משנה

המשך ביאור למס' סוטה ליום התשיעי לעומר עמ' ב

1 שמים. "ויהי כי הציקה לו בדרךיה כל הימים ותאלצהו" – דלילה
2 הציקה לשמשון ואילצה אותו לומר לה במה כוחו, שואלת הגמרא,
3 מאי ותאלצהו? – איך אילצה אותו. ומשיבה אמר רבי יצחק דבי
4 רבי אמי, בשעת גמר ביאה – שתאות האדם גדולה, נשמטה
5 מתחתיו שלא יוכל לסיים את המעשה, ואז אילצה אותו לומר לה.
6 כשהתגלה המלאך למנוח ואשתו לבשר להם שילד להם בן, הוזהר
7 את אשת מנוח ואמר לה, "ועתה השמרי נא ואל תשתי יין ושכר
8 ואל תאכלי כל טמא כי הגן הרה וילדת בן", שואלת הגמרא, מאי
9 כל טמא – מה הם הדברים הטמאים שהוזהר אותה לא לאכול, ורנו
10 עד השתא דברים טמאים קאכלה – ועוד יש להקשות, וכי עד
11 עכשיו היא אכלה דברים טמאים. משיבה הגמרא, אמר רבי יצחק
12 דבי רבי אמי, דברים האסורים פנוי – שלא רק מיין תשמר, אלא
13 אפילו ממין ששרו ביין, וכדומה. "ויבקע אלהים את המכתש אשר
14 בלחי" – נעשה לשמשון נס בשעה שהיה צמא מאד, ומלחי החמור
15 יצאו מים, אמר רבי יצחק דבי רבי אמי הוא אינה לדבר טמא –
16 שמשון חשק להינשא לנכרית, לפיכך נתלו חיי בדרב טמא – לכן

ביאור בדרך אפשר

18 בהיפוך הסדר והעבודה של השנה החמישית קודמת, בתוכנה ומעלתה
19 לעבודה של השנה הרביעית, וכמו "ברכו בתורה תחלה", שכלי
20 זה ללא ההכנה וההקדמה של ברכת התורה אי-אפשר אפילו להתחיל
21 ללמוד תורה ("אפילו תורה אין לו"), והינו, שפדי
22 שאכילת פירות נטע רבעי
23 בירושלים בקדושה תהיה
24 כדכעי, כנדרש, ותפעל את פעולתה,
25 צריך האדם להיות מלכתחלה
26 במעמד ומצב שהוא מוכן
27 לצאת מירושלים לכל מקום,
28 ולהביא את הקדושה גם אפילו
29 לחוץ לארץ, שגושה גושי
30 העפר שלה טמא ואוירה
31 טמא⁵¹, וכל זה כדי להשלים
32 את הפונה העליונה שבשביעה
33 נברא העולם לעשות לו יתברך
34 דירה בתחתונים.

9 כוונתו לפסוק זאת להלכה, מה לי חד סתמא מה לי תרי סתמי –
10 מה ההבדל אם סתם זאת פעם אחת, לכין אם סתם פעמיים.
11 מתרצת הגמרא: אמר רב נחמן בר יצחק, הלכה כרבי מאיר
12 שמעשר שני ממון גבוה הוא, הואיל ותנן בבחיורא פותיה – מכיון
13 ששנה רבי במסכת עדיות – שהיא המסכת המובחרת, את סתם
14 המשנה של כרם רבעי, שלבית הלל ממון גבוה הוא ואין לו פוט
15 ועוללות, כשיטת רבי מאיר.

17 כשהלך למות מצמא, נעשה לו הנס על ידי לחי החמור שהוא דבר
18 טמא.
19 דורשת הגמרא את הפסוק על שמשון "ותחל רוח ה' לפעמו במחנה
20 דן בין צרעה ובין אשתאול וגו'". אמר רבי חמא ברבי חנינא, חלתה
21 – התקיימה נבואתו של יעקב אבינו, דכתיב שהתנבא יעקב ויהי דן
22 נחש עלי דרך' – והולך על שמשון שהיה משבח דן. 'לפעמו במחנה
23 דן', אמר רבי יצחק דבי רבי אמי מלמד שהיתה שכינה
24 מקשקשת לפניו – מלווה אותו בוגג – כמו פעמון הקשור לאדם,
25 ונלמד מכך שכתוב הקא – אצל שמשון 'לפעמו במחנה דן', וכתוב
26 הקא – לגבי המעיל של כהן גדול 'פעמן ורימן'. בין צרעה ובין
27 אשתאול, אמר רבי אפי צרעה ואשתאול שני הרים גדולים היו
28 – כך שם של ההרים, ועקרו שמשון וטחנן זה בזה.
29 דורשת הגמרא את דברי המלאך על שמשון, "והוא יחל להושיע
30 את ישראל מיד פלשתים", מהו הלשון יחל, אמר רבי חמא ברבי
31 חנינא

ביאור בדרך אפשר

1 וְהִדְרֹתָ פָּנֵי זִקְנִי¹, ואמרו על כך חכמינו ז"ל **זֶה שֶׁקֵּנָה חֻכְמָה**²,
 2 כלומר, אין הכוונה שצריך להדר ולכבד את הזקן בשנים אלא 'זקן' הוא ראשי
 3 תיבות 'זה שקנה חכמה' והכתוב אומר שצריך לכבד תלמיד חכם (גם אם הוא
 4 צעיר בשנים) ו**מִבְּכָאֵר רַבְּנֵינוּ הִזְקֵן בְּדַבְּרוֹ-הַמִּתְחִיל** במאמרו הפותח
 5 בפסוק **הַזֶּה שֶׁבִּלְקוּטֵי תוֹרָה**³,
 6 ספר מאמרי חסידות שלו על פרשיות
 7 התורה של חומשים ויקרא-במדבר-
 8 דברים (ושיר השירים) סוף
 9 **פְּרָשְׁתָּנוּ**³, פרשת קדושים, וזה-
 10 **לְשׁוֹנוֹ: "שֶׁקֵּנָה", הִינּוּ כְּמוֹ**
 11 **שֶׁתּוֹכֵחַ**⁴ כנבואת ירמיהו על תלמידי
 12 ההכמים ו**תִּפְשִׁי הַתּוֹרָה, דְּהִינּוּ**²
 13 **מִי שֶׁתּוֹפֵס** וקולט דברי תורה
 14 **בְּמוֹת הַזְּכָרוֹן וְחֻקֵּי תַלְמוּדוֹ**
 15 **עַל לֹחַ לְבוֹ תָּמִיד** ואינו שוכח
 16 את תלמודו, **כְּמֵאמֶר רַז"ל**⁵
 17 **אֵיזֶהוּ תַלְמִיד-חֶכֶם כָּל**
 18 **שֶׁשּׂוֹאֲלִין אוֹתוֹ דְּבַר הַלָּכָה**
 19 **כּוֹי**⁶ ועונה מיד, כי הוא זוכר היטב את
 20 מה שלמד, **שֶׁאֵזַז** כאשר דברי התורה
 21 שלמד חקוקים במוחו ולבו **מִצָּוָה**
 22 **לְעִמּוּד מִפְּנֵי גַם בְּשִׁעָה**
 23 **שְׁאִינִי עוֹסֵק בַּתּוֹרָה**⁶, **לְפִי**
 24 **שֶׁהִקְדוּשַׁת-בְּרוּךְ-הוא שׁוֹכֵן עַד**
 25 **תָּמִיד, לְעוֹלָם בְּקִרְבּוֹ גַם**
 26 **בְּשִׁעוֹסֵק בְּמִילִי דְּעָלְמָא** בענייני
 27 העולם, **מֵאַחֵר שֶׁהַתּוֹרָה**
 28 **חֻקֵּיהָ בְּמוֹת הַזְּכָרוֹן**
 29 **שֶׁבִּנְשָׁמָתוֹ וְעַל לְבוֹ, וְאוֹרִיתָא**
 30 **וְקוֹדֶשׁ-אֱ-בְרִיךְ-הוא כּוֹלָא**
 31 **חַד**⁷ והתורה והקדושה ברוך-הוא
 32 הכול אחד, ולכן אם התורה נמצאת בו,
 33 הרי הקדושה ברוך-הוא שורה בו, ולכן
 34 מצווה לקום מפניו ולהדרו ולכבדו
 35 (וכמבאר בפרטיות יותר ב'הוספות'
 36 למאמר זה ב'לקוטי תורה': "... למד
 37 איזו מסכתא יודע אותה בעל פה, ודמי
 38 לִי כִמְאֵן דִּמְנָח בְּקוֹפֶסָא, הֵנָּה כְּשֶׁחוֹשֵׁב
 39 וּמְדַבֵּר בָּהּ אוֹי הִיא גְּלוּיָהּ בִּמְחַשְׁבֹּתוֹ וּבְדַבְּרוֹ בִּבְחִינַת גִּילּוּי, אֵךְ בְּעִידָנָא
 40 [ש]אִינוּ חוֹשֵׁב אֶזְמַנִּין אוֹתָהּ הַמִּסְתָּא הַבְּרוּרָה לוֹ, הִרִי אֶזְנֵי חֵטְלֵךְ עֵינֶיךָ
 41 הַשְׁכֵּלָה שֶׁבִּמְסַכְתָּא הִיא מְשַׁכְּלוֹ וּמִמְחַשְׁבֹּתוֹ וּדְבִירוֹ וְאֵינָהּ מִתְגַּלִּית בְּהֵם כֻּלָּל
 42 וְכֻלָּל. וְאֶף-עַל-פִּיכֶן אִי אִפְשָׁר לומר שאינה נמצאת כֻּלָּל בְּשַׁכְּלוֹ שֶׁהִרִי חֵיכֶךְ

ביאור בדרך אפשר

שיחזור וירצה לדבר ממנה יחשוב וידבר ממנה בשלימות בכל הפרטים, דהא
 דמי' לִי כִמְאֵן דִּמְנָח בְּקוֹפֶסָא כנ"ל. וכיוון שכן, בהכרח לומר שגם בעידנא
 דלא עסיק בה, ישנה אצלו בשלימות (בשכלו).
 ו**מִמְשִׁיךְ** אדמו"ר הזקן במאמר ב'לקוטי תורה', **לְזַאת** בגלל החשיבות
 הגדולה של זיכרון דברי תורה, כאמור
 לעיל, **כָּל אִישׁ נִלְכָּב** בעל לב
אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבוֹ לבו מתעורר
 להתנדב ו**יְקַלְתָּה נַפְשׁוֹ** ויש לו
 שאיפה ותשוקה גדולה, עד כלות
 הנפש, **לְדַבְּקָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ**
בְּתַמִּידוֹת וְלִהְיוֹת ה' שׁוֹכֵן
בְּקִרְבּוֹ תָּמִיד בְּלִי שׁוֹם הַפֶּסֶק
 בהשראת השכינה ו**יִפְרֹד** מהקדושה-
 ברוך-הוא **לְעוֹלָם אֲפִילוֹ רָגַע**
אֶחָד גם בשעה שאינו עוסק בתורה
 אלא 'במילי דעלמא', כאמור לעיל,
יִקְנֶה לוֹ הַתּוֹרָה וישנן את דברי
 היטב **בְּמוֹת הַזְּכָרוֹן שֶׁבִּנְשָׁמָתוֹ**
וְכוֹי כדי לזכור אותם תמיד.
 ו**מוֹסִיף, וּבְזֶה יוֹכֵן טַעַם** לפי
 פנימיות העניינים **לְמָה שֶׁתּוֹכֵחַ**
בְּהַלְכוֹת תַּלְמוּד תּוֹרָה⁸
 לאדמו"ר הזקן **בְּשֵׁם ה' סִפְרֵי**⁹
 מדרש ההלכה לחומש דברים, לגבי
 המצווה ללמוד בתורה **שֶׁמִּצָּוָה עַל**
כָּל אֶחָד וְאֶחָד מבני ישראל
לִידַע לְדַעַת כָּל הַתּוֹרָה שֶׁהֵן
כָּל תְּרִי"ג מִצְּוֹת וְדִקְדוּקֵיהֶן
 פרטי ההלכות של כל דיוק בדיני כל
 אחת מהמצוות **כוֹי, וְהִינּוּ יֵשׁ**
 חשיבות מיוחדת ללימוד כל הפרטים
 וכל הדקדוקים הנוגעים לקיום כל אחת
 מהמצוות, כדי **לְהַמְשִׁיךְ** מלמעלה
 למטה ולגלות **אוֹר ה' עַל כָּל**
תְּרִי"ג כַּחוֹת שֶׁבִּנְשָׁמָתוֹ
הָאֱלֹקִית המקבילות לתרי"ג המצוות
בְּפִרְטוּתֵיהֶן, וְכִמּוֹ שֶׁתּוֹכֵחַ¹⁰
 ב'שיר השירים' בשבחים שהקדוש-
 ברוך-הוא ה'דוד' משבח את רעייתו, כנסת ישראל, **כּוֹלֶךְ יִפָּה רְעִיתִי**
 ו**מוֹם אֵין בָּךְ, "כּוֹלֶךְ" דִּיקָא** ולפי פנימיות הדברים הכוונה להשראת
 השכינה וגילוי והארת אלוקות באופן פנימי ועמוק בכל פרט ופרט מתרי"ג
 כוחות הנפש.

בס"ד. שבת פרשת קדושים, ו' אייר (מאמר ב), ה'תשכ"ה (הנחה בלתי מוגה)

(1) פרשטנו יט, לב. (2) קידושין לב, ב. (3) ל, ד. (4) ירמ' ב, ח. (5) שבת קיד, א. (6) ראה שו"ע יו"ד סרמ"ד ס"א ואילך.
 (7) תניא פ"ד ורפכ"ג בשם הזהר. וראה זהר ח"א כד, א. ח"ב ס, א. תקו"ז ת"ו בתחילתו. לקו"ת נצבים מו, א. ועוד. (8) הל'
 ת"ת לאדה"ז פ"א ס"ד. (9) עקב יא, כב. (10) שה"ש ד, ז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

על-פלפנים לפחות יקנה ויחקוק בויכרון, כל אחד גם מי שקשה לו ללמוד את כל פרטי ההלכות של כל מצוות התורה, סדר קדשים), דבשלמא, מילא הסברא הטעם שמבאר רבנו הזקן במאמר לשון סדר קדשים שסדר קדשים נקרא "חכמה", הרי זה שיהי לענין "זמן שקנה חכמה", קניין וחקיקת דברי התורה במוח וקפי שמדגיש שצריך לקנות התורה במוח הזכרון שבנפשו, פי מוח הזכרון הוא מוח החכמה¹⁴, (וכמבאר ב'תורה אור' לאדמו"ר הזקן: "... וזה יובן מה שכתוב ב'פרדס' וגם בשאר ספרים שיכולין להוציא שמן מכל חלקי דומם צומח חי מדבר גם מבחינת הדומם כאבנים... כי השמן הוא בחינת החכמה בפרט הנמצא גם בכל מציאות פרטי... וכמו שכתוב מה רבו מעשיך כולם בחכמה עשית... והיינו בחינת הביטול במציאות שיש בכל נברא שממנו יחיה מנפילתו בשבירה [שבירת הכלים] של עולם התוהו וכמו שכתוב והחכמה תחיה כו'. וזהו שאמרו ז"ל דכשם שהזית משכה תלמודו של ע' שנה, פירוש השכחה באה מצד השבירה כי השכחה הוא היסח הדעת... ועל כן הזית המר שהוא מקליפת נוגה... ששורשו בא מצד השבירה לכך הוא משכה תלמודו של ע' שנה כו'. אך כשכותשין את הזית ומוציאין ממנו השמן שהוא בחינת החכמה שהוא בבחינת מוח הזיכרון... הוא מחזיר תלמודו של ע' שנה כי החכמה הוא היפוך השכחה מפני שלא היה שבירה כלל בחכמה כנזכר לעיל... בחכמה יש כח להחזיר מה ששכח...").

ובינן שסדר קדשים נקרא "חכמה", והחכמה שייכת במיוחד לויכרון, כאמור, לכן יש מעלה מיוחדת לקנות ולחקוק סדר קדשים במוח הזכרון. אבל מה שיהי לקאן לנושא החקיקה בויכרון הענין שסדר קדשים מכפר עונותיו של אדם?

(ב) ויובן בהקדים באור הפסוק "פולחן יפה רעייתי ומום אין בך" (המובא ב'פולחן יפה בהקדים באור הפסוק ב'שיר השירים' כו' (המובא ב'לקוטי תורה' ו' (מנחות כט, ב. 12) שבת לא, סע"א. 13) ראה גם פנ"ח שער הנהגת הלימוד. וראה מנחות קי, א וברש"י שם. 14) תו"א הוספות לתצוה קי, ד. לקו"ת הוספות לויקרא נב, ד.

1 וימסים, אף מחמת צוק העתים הקשיים המיוחדים שקיימים בדורות
2 אלו וקוצר רוח דעת המשיג האדם הלומד דעתו קצרה מללמוד ולשון
3 את דברי התורה ופרטי ההלכות של כל המצוות כראוי ועומק המושג
4 בגלל העומק וההיקף של דברי התורה שצריך ללמוד ולהשיג, כך שקשה
5 ללמוד ולזכור תמיד את פרטי ההלכות
6 והדקדוקים של כל תרי"ג המצוות כפי
7 שהיה מן הראוי, כאמור, על-פל-
8 פנים לפחות ישתדל כל אדם
9 לקבל עוז ותעצומות לאזור
10 כוחות לקנות ולחקוק במוח
11 הזכרון שבנפשו, חמשה
12 חומשי תורת משה אשר כתב
13 משה רבינו מפי הגבורה הקדוש-
14 ברוך הוא, שהן חמשה חומשי
15 התורה שרש כל התורה
16 שבכתב ושבעל-פה כולה,
17 פנודע בדברי חכמינו ז"ל שרפי
18 עקיבא היה דורש על כל קוץ
19 וקוץ של דברי התורה שבכתב תלי
20 תלים של הלכות¹¹, ונמצא
21 שההלכות נלמדות מפסוקי התורה רק
22 שהן ההלכות כפי שהן מרומות
23 בתורה שבכתב בהעלם גדול,
24 בעלמא דאתפסיא בעולם
25 המכוסה (כלשון זוהר על הכתוב
26 "ברוך ה' אלוהי ישראל מן העולם ועד
27 העולם" מ"עלמא דאתפסיא" ל"עלמא
28 דאתגליא") שהרי בפסוקים עצמם אין
29 פרטי ההלכות ברורים. ומעלמא
30 דאתגליא העולם הגלוי היא
31 התורה שבעל-פה שבה הלכות
32 המצוות באות בגלוי, על-פלפנים
33 לפחות יקנה כל אדם ויחקוק
34 במוחו ולבו סדר קדשים משה
35 סדרי המשנה הנקרא "חכמה"
36 בדברי רז"ל¹² כמאמר חכמינו ז"ל על הפסוק "והיה אמונת עתיך חוסן
37 ישועות חכמת ודעת וגו' אמונת זה סדר זרעים, עתיך זה סדר מועד, חוסן זה
38 סדר נשים, ישועות זה סדר נזיקין, חכמת זה סדר קדשים, ודעת זה סדר
39 טהרות", ויש לסדר קדשים עוד מעלה מיוחדת, ומכפר עונותיו של
40 אדם כמו שכתב האריז"ל¹³.
41 עד כאן מדברי אדמו"ר הזקן במאמר דיבור-המתחיל 'הדרת פני זקן' בספר
42 'לקוטי תורה'.
43 וצריך להבין בנוגע לבאור מעלת סדר קדשים (שלבן)

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שם דיבור המתחיל 'והדרת פני זקן'), שיש בזה בשבת זה האמור על
2 בני ישראל שני ענינים שונים, כפי שממשיך ומפרט.
3 ענין האחד, "כולך יפה", שהוא ענין היופי העילוי והשלמות
4 של בני ישראל בכל תרג' האברים (והפחות) של הנשמה,
5 שנעשה על-ידי קיום תרג'ג
6 מצות שכל אחד מהן קשורה באחד
7 מתרג'ג כוחות הנשמה, או השלימות
8 והעילוי של תרג'ג כוחות הנשמה
9 שנעשה על-ידי לימוד כל
10 התורה שהן ההלכות של כל
11 תרג'ג מצות ודקדוקיהן כו',
12 כנ"ל (מ'לקוטי תורה')
13 שעל-ידי-זה באמצעות לימוד
14 פרטי דיני המצוות ממשיך האדם
15 הלימוד אור ה' ומגלה אלוקות על
16 כל תרג'ג כחות שבנפשו
17 האלקית בפרטותיהן כלומר,
18 ההמשכה בכל כוח מתרג'ג הכוחות
19 היא בכל פרטי הכוח. ועל-ידי-זה
20 באמצעות המשכת וגילוי אלוקות
21 בנשמה נעשה הענין
22 ד'רעיתי", שהוא החבור
23 דכנסת ישראל הבחינה האלוקית
24 שהיא המקור של נשמות ישראל עם
25 הקדוש-ברוך-הוא בעצמו.
26 וענין השני שבו מדובר בפסוק זה
27 לפי פנימיות הענינים, "ומום אין
28 בך", שהוא התנאי להמשכת
29 וגילוי אלוקות בנשמה שצריך
30 להיות "סור מרע", להתרחק
31 מעשיית רע, היינו עבירה על מצוות
32 התורה, כי באשר ישנו ענין של
33 חטא ועון, הרי בין
34 שנינותיכם מבדילים ועושים
35 מחיצה ופירוד ביניכם ובין
36 אלקיכם¹⁵, לא יכול להיות
37 הענין ד'רעיתי" שענינו הוא
38 כאמור חיבור וקישור בין הקדוש-
39 ברוך-הוא וננסת ישראל. וכמבאר
40 בתניא¹⁶ שאי-אפשר
41 לרשעים שעשו עבירות להתחיל
42 לעבוד ה' בלי שיעשו
43 תשובה על העבר תחלה,
44 לשבר הקליפות הכוחות הלא
- רצויים המעלימים ומסתירים על האור האלוקי כשם שהקליפה מכסה על הפרי
שהם הקליפות' מסך מבדיל ומחיצה של ברזל המפסקת
בינם לאביהם שבשמים כו' וכאשר עושים תשובה 'שוברים'
ומבטלים את המחיצה הזו ואז יכול להיות החיבור בין הקדוש-ברוך-הוא
וכנסת ישראל.
ועל-פי-זה מובן מה
שהפסוק מוסיף ואומר שהשבת
של כנסת ישראל הוא "ומום אין
בך", דלכאורה, לאחרי
שנאמר "כולך יפה", מובן
מעצמו ש"ומום אין בך",
שהרי ענין של מום הוא הפך
היופי ואם יש יופי, מובן מאליו
שאין מום שהוא סתירה ליופי.
אך הענין הוא, שברוחניות
הענינים יכול להיות ש"כולך
יפה" ולכאורה מובן מזה שאכן אין
מום וגם המצב ב'סור מרע' הוא כראוי,
ואף-על-פי-כן למעשה הרי
הוא בעל מום, כמאמר
רז"ל¹⁷ אפילו פושעי ישראל
מלאים מצות כרמון, והינו,
שהם אותם 'פושעי ישראל'
מלאים (בכל אבריהם)
במצות מסוג של "עשה טוב", ולכן
הם ראויים לשבח של "כולך
יפה", ואף-על-פי-כן הרי
הם בעלי מום, שעובדים
עבירות במזיד ואינם מקיימים את
הציווי "סור מרע", שלכן נקראים
פושעי ישראל, כי פשע הוא
במזיד¹⁸ כדברי חכמינו ז"ל
(בגמרא, לגבי נוסח הירודי של הכהן
הגדול ביום הכיפורים שכולל הלשונות
'חטא' ו'עון' ו'פשע'). ולכן
מדגיש הכתוב שנוסף לך
ש"כולך יפה רעיתי" כ"עשה
טוב", הנה עוד זאת, "ומום
אין בך" ב"סור מרע".
אמנם מחמת צוק העתים כו'
הקשים המיוחדים בעבודת ה' בדרות
האחרונים (שבזה קאי עומד, עוסק
ב'לקוטי תורה' כאן), יכול
להיות שיחסר לא רק בענין
- ב'לקוטי תורה' שם), שיש בזה שני ענינים. ענין
האחד, "כולך יפה", שהוא ענין היופי בכל
תרג'ג האברים (והפחות), שנעשה על-ידי קיום
תרג'ג מצות, או על-ידי לימוד כל התורה שהן
כל תרג'ג מצות ודקדוקיהן כו', כנ"ל (מ'לקוטי
תורה') שעל-ידי-זה ממשיך אור ה' על כל
תרג'ג כחות שבנפשו האלקית בפרטותיהן.
ועל-ידי-זה נעשה הענין ד'רעיתי", שהוא
החבור דכנסת ישראל עם הקדוש-ברוך-הוא.
וענין השני, "ומום אין בך", שהוא התנאי
שצריך להיות "סור מרע", כי באשר ישנו ענין
של חטא ועון, הרי בין שנינותיכם מבדילים
ביניכם ובין אלקיכם¹⁵, לא יכול להיות הענין
ד'רעיתי". וכמבאר בתניא¹⁶ שאי-אפשר
לרשעים להתחיל לעבוד ה' בלי שיעשו תשובה
על העבר תחלה, לשבר הקליפות שהם מסך
מבדיל ומחיצה של ברזל המפסקת בינם
לאביהם שבשמים כו'. ועל-פי-זה מובן מה
שהפסוק מוסיף "ומום אין בך", דלכאורה,
לאחרי שנאמר "כולך יפה", מובן מעצמו
ש"ומום אין בך", שהרי ענין של מום הוא הפך
היופי. אך הענין הוא, שברוחניות הענינים יכול
להיות ש"כולך יפה", ואף-על-פי-כן הרי הוא
בעל מום, כמאמר רז"ל¹⁷ אפילו פושעי ישראל
מלאים מצות כרמון, והינו, שהם מלאים (בכל
אבריהם) במצות, "כולך יפה", ואף-על-פי-כן
הרי הם בעלי מום, שעובדים עבירות במזיד,
שלכן נקראים פושעי ישראל, כי פשע הוא
במזיד¹⁸. ולכן מדגיש הכתוב שנוסף לך
ש"כולך יפה רעיתי", הנה עוד זאת, "ומום אין
בך".
אמנם מחמת צוק העתים כו' (שבזה קאי
ב'לקוטי תורה' כאן), יכול להיות

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ד' כולך יפה" שנעשה ואפשר להגיע אליו על-ידי לימוד
2 וידיעת כל פרטי תרנג המצות, אלא יחסר גם בענין
3 ד' מום אין בך" כי בצוק העתים קשה להתגבר גם בענין 'סור מרע'.
4 ועל זה כדי להביא להמשכת וגילוי אלוקות בנשמה למרות המצב הרוחני
5 הקשה בדורות אלה הסובלים מצוק
6 העתים היא העצה שיקנה
7 ויחקוק בויכרוננו סדר קדשים,
8 שיש בו שתי המעלות, הן
9 הענין ד' כולך יפה" ב"עשה
10 טוב", כיון שנקרא "חכמה",
11 והן הענין ד' מום אין בך" ב"סור מרע", כיון שהלימוד בסדר
12 קדשים מכפר עונותיו של
13 אדם, שפירה היא לשון
14 קנות ניקר, שמקנה מנקה
15 (ומסיר לגמרי) לכלוך
16 החטא¹⁹, ועל-ידי זה מתבטל ענין המום.
17 ויש להוסיף בזה, דהנה ידוע פתגם כבוד-
18 קדושת מורי-וחמי אדמו"ר²⁰, שלימוד
19 המאמר "והדרת פני זקן" ב'לקוטי תורה'
20 מעורר קבלת הארת 'יחידה' שבנשמה
21 בפנימיות. ומזה מוכן, שגם בתוכן המאמר
22 מודבר אודות בחינת ה'יחידה'. ויש לומר
23 הבאור בזה, על-פי הידוע²¹ שמצד גילוי בחינת
24 ה'יחידה' (שלמעלה מכל ארבע הבחינות נפש-
25 רוח-נשמה-חיה) מתבטלת מציאות הקליפות,
26 כיון ששם אין להם תפיסת מקום, כמאמר
27 רז"ל²² בבואה דבבואה לית להו. וזהו ענין
28 בטול מציאות החטא, שזוהי המעלה דסדר
29 קדשים שמכפר עונותיו של אדם, כנ"ל.
30 ועל-פי-זה יש לומר בנוגע להמבאר בסוף
31 המאמר [בדבור-המתחיל שחורה
32 אני²³, וכדברי כבוד-קדושת מורי-וחמי
33 אדמו"ר²⁰, שלטעם פנימי לא ידוע נדפס
34 סוף המאמר בדבור-המתחיל שחורה
35 אני²⁴] בפרוש סיום
36 הקטוב (מפני שיבה גו') ויראת מאלקיך, שקאי על בחינת המלכות, שהפירוש
37 על בחינת המלכות, הספירה
38 הנמוכה והתחתונה מעשר הספירות
39 העליונות שהפירוש בזה הוא,
40 שבחינת ה'יחידה', שלמעלה מהשתלשלות שבאדם,
41 מהשתלשלות

(19) תניא אגה"ת פ"א. (20) שיחת י"ט כסלו תש"ז (ספר השיחות תש"ז ע' 93). (21) ראה לקו"ת תצא לו, ג. (22) גיטין סו, א. (23) ראה המצויין בסוף המאמר: "ועיין מ"ש ע"פ מפני שיבה תקום והדרת כו" סד"ה שחורה אני ונאווה" (לקו"ת שה"ש יא, סע"א ואילך). (24) וע"פ המבואר לעיל שמצד בחי' היחידה נעשה כפרת העוונות, כיון שבבואה דבבואה לית להו, יובן גם השייכות למשנ"ת בד"ה שחורה אני (ז, ד) בענין יריעות שלמה, שאין לעומתם בקליפות כלל.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

9 'יחידה' הוא למעלה מ'סדר השתלשלות' של כוחות הנפש, ובחינה זו
 10 'יחידה', נמשכת ומאירה בפנימיות בכל הכחות הפנימיים,
 11 עד לבחינת המלכות כי בהיותה נעלית מ'סדר השתלשלות' של כל
 12 הכחות אין גבול להארה ולהתפשטות
 13 שלה והיא מאירה גם בדרגות הכי
 14 נחותות, וכך בני ישראל אכן ראויים
 15 לשני השבחים גם 'כולך יפה' וגם 'מום
 16 אין בך', כמבואר לעיל.

נמשכת ומאירה בפנימיות בכל הכחות הפנימיים, עד לבחינת המלכות.

1 שפאדם, האור האלוני נמשך מדרגה לדרגה ויורד מהקדוש-ברוך-הוא
 2 בעצמו ועד לעולמות ונבראים נחותים ומוגבלים ב'סדר השתלשלות' של
 3 מעבר הדרגתי מדרגה לדרגה, וגם סדר התגלות כוחות הנפש הוא לפי 'סדר
 4 השתלשלות' המקביל ל'סדר
 5 השתלשלות' של האור האלוני, וכשם
 6 שלמעלה באלוקות יש בחינות
 7 ומדרגות נעלות שלמעלה מ'סדר
 8 השתלשלות', כך חלק הנשמה הנקרא

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שישי עמ' ב

42 כיוון שמהאיסור הכללי של נבילה לא היינו יודעים לאסור שור
 43 זה, שהרי נשחט כדין, ויש צורך בפסוק לומר שהוא אסור
 44 באכילה. אבל אם שחטנו לשור בסכין, שמא לא יאסר באכילה.
 45 ומניין לברייתא לחדש שאף בשחיטה כשרה בסכין נאמר פסוק זה
 46 של 'לא יאכל' והשור אסור באכילה.
 47 דוחה הגמרא: מדי סכין פאורייתא פתיב, הרי לא נזכר בדיני
 48 שחיטה שצריך 'סכין', שנאמר שהשחיטה בסכין חשובה יותר
 49 להתיר את השור משחיטה באבן. וכיוון שכן, הרי גם שחיטה
 50 באבן היא שחיטה גמורה, ואינה דומה לסקילה, וכשכתבה התורה
 51 לאסור את השור שנשחט קודם גמר דינו ולא נסקל, נכלל בזה אף
 52 כששחטו בסכין. ועוד תניא בברייתא, בכל שוחטין לכתחילה,
 53 בין בצור – אבן חדה ומושחת, בין בכוכית, בין בקרומית – צלע
 54 מחודדת של קנה, והרי שאין כל העדפה לשחוט בסכין, ועל כרחך
 55 שכשאסרה התורה שור שנשחט קודם גמר דינו, היינו אפילו
 56 נשחט בסכין. ואי אפשר להעמיד שלא אסרה תורה אלא בשחטו
 57 בצור.
 58 הגמרא שבה לדון על דינו של רבי אבהו, שהלשון 'לא יאכל' בא
 59 ללמד הן איסור אכילה והן איסור הנאה. שואלת הגמרא: והשתא
 60 דנפקא לן – ועתה שאנו למדים הן איסור אכילה והן איסור הנאה
 61 תרווייהו מ'לא יאכל', כפי שלמד רבי אבהו, אם כן האי 'בעל השור
 62 נקי' למאי אתא – מדוע כתבה התורה 'בעל השור נקי'. משיבה
 63 הגמרא: להנאת עורו – לאסור בהנאה אפילו את עורו של השור
 64 הנסקל. שאילולי הפסוק 'בעל השור נקי' סלקא דעתך אמינא
 65 הייתי טועה לומר שלא יאכל את פשרו פתיב, ורק פשרו אסור
 66 בהנאה, ואמנם עורו מותר בהנאה. לפיכך בא פסוק זה לרבות
 67 שבעל השור נקי לגמרי מהשור, ואף העור אסור בהנאה.
 68 שואלת הגמרא: ולתנא – ולשיתא אותם תנאים דמפיק ליה
 69 – שלומדים ומשתמשים בהאי פסוק בעל השור נקי, להציץ פופר –
 70 ללמוד הימנו ששור המועד שהרג אדם, משלם הבעלים כופר
 71 שלם ליוורשים. ודרשו אותם תנאים מן הפסוק 'בעל השור נקי'
 72 ששור תם שהרג אדם פטור לגמרי מן הכופר 'נקי', ואינו משלם
 73 חצי כופר, כפי שהוא משלם בשאר הנוקין חצי משור המועד. וכן
 74 דרשו אותם תנאים את הפסוק 'בעל השור נקי' לדמי ולדות,
 75 ששור שנגף אשה הרה ויצאו ילדיה ומתו, בעל השור נקי ופטור
 76 מלשלם לבעלה את דמי הולדות, ושלא כמו אדם שנגף אשה
 77 הרה, שמשלם דמי ולדות. אם כן איסור הנאה עורו של שור
 78 הנסקל מנא להו לאותם תנאים, הרי הפסוק אינו מיותר לדרוש
 79 הימנו. מיישבת הגמרא: מ'לא יאכל את פשרו', מן המילה 'את' הם
 80 דורשים לרבות גם את הנפיל לבעורו, דהיינו שגם העור שהוא טפל
 81 לברשו של השור, אסור בהנאה. שואלת הגמרא: ואיך – מי
 82 שלומד איסור הנאה עורו מ'בעל השור נקי', מדוע אינו דורש כמו
 83 אותם התנאים מן הריבוי של 'את' בשרו, את הטפל לבשרו

1 שמשמעות הכתוב לכאורה היא לאסור אכילה בלבד, אין זה כך,
 2 אלא למדים שאחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה שניהם
 3 במשמע, ששניהם אסורים. עד שיפוט לך בכתוב בפירוש שנאסר
 4 רק באכילה ומותר בהנאה, בדרך שפרט לך הכתוב בנבילה,
 5 שנאמר (דברים יד, כא) 'לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך
 6 תתננה ואכלה או מכר לנכרי'. והרי שבנבילה פירטה התורה שאף
 7 שהיא אסורה באכילה, מכל מקום היא מותרת בהנאה ולגר
 8 תתננה, או מכור לנכרי. ומכאן יש ללמוד שבמקומות שלא
 9 נתפרש היתר הנאה, הרי הוא כלול בלשון איסור אכילה, וכשם
 10 שאכילה אסורה כך גם הנאה אסורה. ואם כן, יש לפרש כך גם
 11 בשור הנסקל, שלא יאכל, היינו איסור הנאה. ולא היינו יודעים
 12 זאת מאיסור אכילת נבילה, ולפיכך יש צורך בפסוק 'לא יאכל'
 13 ללמדנו זאת. וקשה מנין לברייתא שאם קדם ושחט את השור
 14 לאחר שנגמר דינו, יזהר בשרו אסור באכילה.
 15 מתרצת הגמרא: לא בכל מקום נכלל איסור הנאה בלשון 'לא
 16 יאכל', אלא הני מילי שלשון 'לא יאכל' כוללת את שני האיסורים,
 17 היבא – באותן מקומות דנפקא לן איסור אכילה מ'לא יאכל', שכיוון
 18 שרצתה התורה לאסור גם אכילה וגם הנאה, כללה את הכל
 19 בלשון זו של 'לא יאכל'. אמנם ה'א' בשור הנסקל, איסור אכילה
 20 לא נלמד מלשון 'לא יאכל', אלא מפקול ופקל נפקא, ואחר שכבר
 21 למדנו מ'סוקל יסקל' ששור הנסקל אסור באכילה, לא ייתכן
 22 שהפסוק 'לא יאכל' לא להוסיף איסור הנאה. דאי סלקא דעתך כך,
 23 שלאיסור הנאה בלבד הוא דפתיב, לא יאכל, אם כן מדוע אמרה
 24 התורה איסור הנאה בלשון של איסור אכילה 'לא יאכל', נכתוב
 25 קרא בפירוש 'לא ינהג', כיוון שלא נכלל בלשון זו איסור נוסף
 26 מעבר לאיסור הנאה. אלא על כרחך שלא יאכל, בא ללמד איסור
 27 אכילה באופן שאינו אסור מחמת האיסור נבילה, כגון ששחטו
 28 לאחר שנגמר דינו קודם שנסקל.
 29 תירוצן נוסף: אי נמי, אם כדברי המקשן, שהפסוק 'לא יאכל' בא
 30 ללמד איסור הנאה אחר שנסקל, ושור שנשחט אחר שנגמר דינו
 31 אכן מותר בהנאה, אם כן די שיהא כתוב 'לא יאכל', את פשרו'
 32 לקח לי – מדוע הוסיפה התורה את המילים 'את בשרו'. אלא יש
 33 ללמוד מ'את בשרו' שאף על גב דשחטנו לשור הנסקל בעין פשר
 34 – כמו ששוחטין בשר דהיינו בשחיטה כשרה, קודם שנגמר דינו,
 35 אפילו הכי אסור שור זה באכילה.
 36 מר זוטרא מקשה על הברייתא. ששנינו בה שאף שור שנשחט
 37 אחר גמר דינו אסור באכילה. מתקף לה מר זוטרא, ואימא דהני
 38 מילי שהפסוק 'לא יאכל' בא להוסיף שאפילו אם שחט את השור
 39 גם אסור באכילה, היינו דוקא היבא דפדך צור – שבדק אבן
 40 שתהא חלקה וכשרה לשחיטה ושחט בה, דבאופן כזה של שחיטה
 41 מיתוי בפקיולה, ושמא רק באופן כזה אמרה התורה 'לא יאכל',

בס"ד. שיחת אחרון של פסח, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

- כד. ...בהמשך להמדובר לעיל³⁹ אודות הענין המיוחד בשנה זו, שחג הפסח מתחיל ביום השבת (ובמילא גם סיומו של חג הפסח, אחרון של פסח, הוא ביום השבת) - יש להתעכב על ענין נוסף המיוחד בשנה זו, שהיא שנת העיבור (ששייך במיוחד לחג הפסח, כדלקמן),
- ונקראת גם "שנה תמימה", כדרשת חז"ל (במסכת ערכין¹⁰³) על הפסוק¹⁰⁴ "עד מלאת לו שנה תמימה" (גבי מכירת בתי ערי חומה), "כשהוא אומר תמימה, להביא את חודש העיבור" (שאם היתה שנה מעוברת אינה נחלטת עד שלשה עשר חודש).
- ועל-פי תורת הבעל-שם-טוב¹⁰⁵ שמכל ענין צריך ללמוד הוראה בעבודת ה' - יש לבאר ההוראה בעבודת האדם שלמדים מהענין דשנת העיבור, שנה תמימה.
- כה. ויובן זה מתוכן ענין שנת העיבור כפשוטו¹⁰⁶ - שעל ידה משתווה החילוק שבין שנת הלבנה לשנת החמה, ש"יתירה שנת החמה על שנת הלבנה קרוב מאחד עשר יום"¹⁰⁷:
- "ישראל מונין ללבנה"¹⁰⁸ - "המאור הקטן"¹⁰⁹, כי גם בני ישראל הם במעמד ומצב של קטנות - "אתם המעט מכל העמים"¹¹⁰, "יעקב הקטן שמואל הקטן דוד הקטן"¹¹¹, ולכן הסדר הוא ש"קטן מונה לקטן"¹¹², שזהו מנין חדשי השנה, שהם חדשי הלבנה, החל מחודש ניסן, עליו נאמר¹¹³ "החודש הזה לכם ראש חדשים".
- אמנם, ישנו גם הציווי "שמור את חודש האביב"¹¹⁴, "כדי שיהיה פסח בזמן האביב"¹¹⁵ [ועל-דרך-זה בנוגע לשאר המועדים, שחג השבועות צריך להיות בזמן הקציר והביכורים, וחג הסוכות בזמן האסיף, אלא שהציווי "שמור גו'" נאמר בנוגע לחג הפסח דוקא], והרי זמן האביב [ועל-דרך-זה זמן הקציר וזמן האסיף] תלוי במהלך השמש.
- ועל זה נותנת התורה עצה - להוסיף עוד חודש אחת לב' או ג' שנים: "כשיתקבץ מן התוספת הזאת (י"א יום שיתירה שנת החמה על שנת הלבנה) כמו שלושים יום או פחות מעט או יותר מעט, מוסיפין חודש אחד ועושין אותה השנה שלשה עשר חודש, והיא הנקראת שנה מעוברת"¹⁰⁷, "ואין מוסיפין לעולם אלא אדר .. ולולי הוספת החודש הזה, הפסח בא פעמים בימות החמה ופעמים בימות הגשמים"¹¹⁶ (ולדעת כמה מוני המצוות - מצות-עשה לעבר השנים כדי שיהי' חג הפסח בחודש האביב¹¹⁷).
- וכמו כן שנה זו, שהיא שנה ששית למחזור קטן של י"ט שנה, היא שנה מעוברת, כפי שמבאר הרמב"ם בהלכות קידוש החודש¹¹⁸ שכל מחזור של תשע עשרה שנה יש בו שבע שנים מעוברות (שנה השלישית ושנה הששית וכו') ושתיים עשרה שנים פשוטות, ובסיום המחזור משתוים שני החמה עם שני הלבנה.
- ונמצא, שענינה של שנת העיבור, שנקראת שנה תמימה, הוא - שעל-ידי הוספת חודש העיבור נשלם החסרון של שנת הלבנה לגבי שנת החמה.

(111) ראה חולין ס, ב.

(112) ב"ר פ"ו, ג. וראה חדא"ג מהרש"א לסוכה שם.

(113) בא יב, ב.

(114) פ' ראה טז, א ובפרש"י.

(115) רמב"ם שם פ"ד ה"ב.

(116) שם ה"א.

(117) ראה רמב"ן ובה"ג - הובאו במכתב י"א ניסן שנה זו

בהערה (אג"ק חכ"ג ס"ע שם ואילך).

(118) פ"ו ה"י"א. רפ"י.

(103) לא, א (במשנה) ובפרש"י. וראה גם יהל אור ע' סז.

(104) בהר כה, ל.

(105) ראה חתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סרכ"ג

ואילך. וש"נ (נעתק ב"היום יום" ט אייר).

(106) ראה גם תורת מנחם - התועדויות חל"ג ע' 70. וש"נ.

(107) רמב"ם הל' קידוש"ח פ"א ה"ב.

(108) סוכה כט, א.

(109) בראשית א, טז.

(110) ואתחנן ז, ז.

- 1 ועוד פרט בזה - שלא זו בלבד שנשלם החסרון שנחסר בעבר, אלא עוד זאת, שעל-ידי-זה ניתוסף
2 מספר ימים בתור "מקדמה" על העתיד, לשנה הבאה.
- 3 ולהעיר, שגם בסיום מחזור קטן של י"ט שנה שמשותפים שני החמה עם שני הלבנה, הרי חודש העיבור
4 האחרון הוא חודש אדר של שנה הי"ט, ולאחריו יש עוד חצי שנה, ששה חדשי הלבנה, שבכל אחד מהם
5 נחסר כמעת-לעת לגבי מהלך החמה, ונמצא, שכ"ד ימים של חודש העיבור משלימים את החסרון שנחסר
6 בעבר, ואילו ששה ימים האחרונים שבו הם בשביל העתיד, להשלים את החסרון של ששה החדשים
7 שלאחרי זה.
- 8 [ועל-דרך-זה מצינו בענין נוסף בשנה שלימה:
- 9 בנוגע לסדר החדשים המלאים והחסרים, הנה "שני החדשים שהם מרחשון וכסלו .. שנה שיהיה בה
10 שני חדשים אלו מלאים היא שנקראו חדשיה שלמים, ושנה שיהיו .. חסרים נקראו חדשיה חסרין, ושנה
11 שיהיה בה מרחשון חסר וכסלו מלא נקראו חדשיה כסדרין"¹¹⁹.
- 12 וכיון שגם בשנה כסדרה (כאשר מרחשון חסר וכסלו מלא) אין חסרון (שהרי רק כאשר שניהם חסרים
13 נקראת שנה חסרה), הרי מובן, שבשנה שלימה (כאשר שניהם מלאים) נעשה לא רק שלימות החסרון
14 שנחסר בעבר, אלא גם הוספה על העתיד¹²⁰].
- 15 כו. ומזה למדים הוראה בעבודת האדם:
- 16 החילוק שבין חמה ללבנה הוא - שבחמה אין שינויים, ואילו בלבנה יש שינויים, שלפעמים הולכת
17 ומתמעטת ולפעמים הולכת ומתמלאת.
- 18 ועל-דרך-זה בנוגע לבני ישראל שנמשלו ללבנה - נוסף לכך ש"אתם המעט מכל העמים", מעט בכמות
19 לגבי ריבוי הכמות של אומות העולם, כפי שהיה בכל הדורות, כולל גם בימי שלמה כאשר בני ישראל
20 היו במעמד ומצב ד"קיימא סיהרא באשלמותא"¹²¹, ומכל הארצות באו והביאו מתנות כו'¹²², הרי גם אז,
21 כשהסתכלו בעיני בשר על הכמות בלבד, ראו שבני ישראל הם מתי מספר לגבי ה"רוב עם" שמחוץ לבני
22 ישראל - שיש בהם שינויים של עליות וירידות, כפי שרואים בדברי ימי ישראל במשך כל הדורות.
- 23 ועל-דרך-זה בכל אדם, שיש אצלו ענינים שאין בהם שינויים, ויש אצלו ענינים שהם באופן של עליות
24 וירידות, ולדוגמא: בנוגע לג' הדברים שבהם משתנה אדם לבהמה, כמו אכילה ושתייה¹²³ - אין שינויים
25 בין קטנותו נעורותו וזקנותו, שהרי מהרגע הראשון שנולד ועד לרגע האחרון במשך כל ימי חייו זקוק
26 הוא לאכילה ושתייה [אמנם יש ביכולתו להתענות למשך זמן מסוים, אבל זהו באופן שמכריח וכופה את
27 עצמו לעשות היפך טבעו כו']; ואילו בנוגע לכחותיו הפנימיים, כמו כח השכל - הרי "עיר פרא אדם
28 יולד"¹²⁴, ואחר-כך כשהולך וגדל אזי מתפתח כח שכלו והבנתו עד לימי הזקנה, ובימי הזקנה גופא יש
29 חילוקים בין זקני תלמידי חכמים לזקני עמי הארץ כו'¹²⁵, והיינו, שיש בזה שינויים, עליות וירידות.
- 30 ועל-דרך-זה יש חילוק בין ענינים שאין בהם שינויים (חמה) לענינים שיש בהם שינויים (לבנה) -
31 בעבודת ה':
- 32 אצל איש ישראל ישנם ענינים שמזעזעים אותו ("עס גיט אים אַ טרייסל"), ולדוגמא: כאשר מדובר
33 אודות ציווי מפורש בשולחן-ערוך ועל-אחת-כמה-וכמה בתורה-שבכתב - הרי בודאי לא שייך בזה
34 שינויים; אבל כאשר מדובר אודות ענין שהוא רק מדרבנן, דקדוק קל של דברי סופרים - אזי יתכן
35 שבמקום שמכירים אותו הרי הוא מקפיד ונוזהר בזה, מה-שאין-כן בהיותו בדרך, במרחקים, במקום שאין
36 מכירים אותו, אזי עלול לוותר ולא להקפיד על חלב ישראל ופת ישראל. - הוא יודע אמנם שאצל

(122) ראה מלכים-א ה ואילך. שם יו"ד.

(123) ראה חגיגה טז, א.

(124) איוב יא, יב.

(125) ראה משנה סוף קנים.

(119) שם פ"ח ה"ו.

(120) ראה גם "פירוש" לרמב"ם שם ה"ה.

(121) זח"א קנ, רע"א. רכג, א"ב. רכה, סע"ב. ועוד. וראה גם

שמור"ר פט"ו, כו.

הקדוש־ברוך־הוא אין שינויים, שנמצא בשהו בביתו ובדרך כו', אבל אף־על־פי־כן, אצלו יש שינויים, עליות וירידות.

וענין זה הוא בב' הקצוות: גם קל שבקלים, שכל הענינים אצלו הם באופן של עליות וירידות - הנה כאשר בא לענין שנוגע לנקודת היהדות, אזי מוסר נפשו על קדושת השם (כמבואר בתניא¹²⁶); ולאידך גיסא - "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא"¹²⁷, אמנם לא בענין המפורש בתורה שבכתב ותורה שבעל־פה, אבל בענין של הידור מצוה בלבד - אם רק אין בזה חילול השם, כדברי רב: "היכי דמי חילול השם... כגון אנא אי שקילנא בשרא מטבחא ולא יהבינא דמי לאלתר"¹²⁸, אבל במקום שאין מכירים אותו, ובמילא לא יהיה בזיון וזלזול התורה, יכול לוותר על זה.

ולהוסיף, שגם בנגלה דתורה רואים שיש ענין של שינויים: איתא במשנה¹²⁹ ומבואר בירושלמי¹²⁹ ש"עם הארץ אינו משקר בשבת", ולכן יכולים לסמוך על דבריו בנוגע לדמאי כו'. ולכאורה אינו מובן - דממה־נפשך: כיון שאסור לומר דבר שקר, כציווי התורה "מדבר שקר תרחק"¹³⁰, מהו החילוק בין יום השבת לימות החול; ואם ביום חול ביכלתו לומר דבר שקר למרות האיסור שבדבר (שאינו שייך אליו...) - מדוע בשבת אינו משקר?!

אך הענין הוא - שביום השבת מתעלה העולם כולו, ולכן מתעלה גם הוא, ועילוי זה מתבטא בכך שמתירא לומר דבר שקר, מה־שאינ־כן בימות החול כו'.

ועל־דרך־זה יש שינויים בכמה ענינים בכללות העבודה בכל יום: בשעת התפלה ולימוד התורה הרי הוא נמצא במעמד ומצב נעלה, בבחינת שבת ("א שבת־דיקער"), כראוי ליהודי; אבל לאחר התפלה, בצאתו לרחוב לעסוק בעניני פרנסה, שאז צריך להתמודד עם ה"תחרות" שמתנהלת מסביב - איך יכול להזהר ולשמור על כל פרטי הדקדוקים שנתבארו ב"שולחן ערוך" חושן־משפט בנוגע לדיני השגת גבול, או בנוגע לאבק לשון הרע וכיוצא בזה, בה בשעה שצריך לדאוג לפרנסתו ופרנסת בני ביתו? ...!

כז. וכיון דאתינן להכי, יש להעיר גם בנוגע להיתר הכי גדול שבעולם שנתחדש במדינה זו:

יש ענין בלתי־רצוי שגם אם הוא לא יעשה זאת, יתקיים הדבר בלא־הכי (כפי שהתפרסם בעיתון שישנם כבר האמצעים הכספיים הדרושים לכך), ואם כן, מה החסרון בכך שהוא ינצל זאת כדי להשיג פרנסתו?!

ואדרבה - יש לו ראיות שונות ומשונות שהוא צריך לעשות זאת: גם אם הוא לא יעשה זאת, הרי יהיה הדבר בעולם, ובלשון חז"ל¹³¹: "אי אפשר לעולם בלא בורסקי", וכיון שכן - טוען הוא - מוטב שייעשה הדבר על ידו, כי בנוגע אליו - הרי להיותו בבחינת כהן גדול ששימש שמונים שנה, וכבר עברו רוב שנותיו, לא ישפיע הדבר לרעה; וגם בנוגע לעולם - הרי כשייעשה הדבר על ידי אחרים, אזי יהיה הרע במילואו, ואילו כשייעשה הדבר על ידו, אזי ישתדל למעט את הרע עד כמה שאפשר - שלא תהיה עבירה גדולה, אלא עבירה ממוצעת או עבירה קטנה; ובינתיים תהיה גם תועלת עבורו - בנוגע לעניני פרנסה... ובודאי ינצל זאת עבור עניני יהדות, כמו הוספה בצדקה וכיוצא בזה.

כאשר שואלים אותו: האם גם בהיותו בשיבה היה סבור כך - הרי הוא מזדעזע... בודאי לא היה מעלה על דעתו מחשבה כזו. ואם כן, מה נשתנה עכשיו - הרי התורה היא נצחית¹³² (וכמודגש בנוסח ברכת התורה: "נותן התורה", לשון הוה¹³³), ומצוותיה נצחיות הן, כולל גם הציווי ד"לפני עור"¹³⁴. ואפילו לפי הדעה¹³⁵ שהאיסור ד"לפני עור" מן התורה הוא רק "בתרי עברי נהרא", הרי לכל הדעות יש בזה איסור דרבנן¹³⁶, כיון שהוא ה"ממוצע" שעל ידו נעשה האיסור.

(132) תניא רפי"ז. ובכ"מ.

(133) של"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג, א. ובכ"מ.

(134) קדושים יט, יד.

(135) ע"ז ו, ריש ע"ב.

(136) ראה ר"ן ע"ז שם. תוד"ה בבא - שבת ג, רע"א.

(126) פי"ד. פי"ח ט.

(127) קהלת ז, כ.

(128) יומא פו, א. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ה.

(129) דמאי רפ"ד.

(130) משפטים כג, ז.

(131) פסחים סה, רע"א. וש"נ.

1 ולהעיר גם מביאור אדמו"ר הזקן באגרת הקודש¹³⁷ בענין שמעי בן גרא שקלל את דוד, שאף שלהיותו
2 "בעל בחירה .. מתחייב .. על רוע בחירתו, אף-על-פי-כן, על הניזק כבר נגזר מן השמים, והרבה שלוחים
3 למקום, ולא עוד אלא אפילו בשעה זו ממש שמכחו או מקללו מתלבש בו כח ה' ורוח פיו יתברך
4 המחיה ומקיימו, וכמו שכתוב¹³⁸ כי ה' אמר לו קלל, והיכן אמר לשמעי, אלא שמחשבה זו שנפלה
5 לשמעי בלבו ומוחו, ירדה מאת ה' ורוח פיו המחיה כל צבאם, החיה רוחו של שמעי בשעה שדיבר
6 דברים אלו לדוד, כי אילו נסתלק רוח פיו יתברך רגע אחד מרוחו של שמעי, לא יכול לדבר מאומה,
7 וזהו כי ה' אמר לו בעת ההיא ממש קלל את דוד, ומי יאמר וגו'".

8 ולכאורה היה שמעי בן גרא יכול לעשות חשבון, שגם אם הוא לא יקלל את דוד, הרי ימצא מישהו
9 אחר שיקלל אותו, ואם כן, מוטב שתהיה הקללה על ידו, בהיותו תלמיד חכם וכו' (כדאיתא בגמרא¹³⁹
10 גודל הפלאת מעלתו), מאשר על-ידי מישהו אחר שאינו במעלה זו, שאז מי יודע באיזה אופן תהיה
11 הקללה. ואף-על-פי-כן, היה זה ענין בלתי רצוי, ועד שנתחייב מיתה על זה!

12 ועל-דרך-זה בנדון-דידן - שגם כאשר טוען שכוונתו רצויה, כדי להמעיט בדבר הבלתי-רצוי (שיהיה
13 כמו קללת שמעי), אין לו לדחוף את עצמו ("שפאָרן זיך") להיות השליח שעל ידו יעשה דבר שהוא
14 היפך הקדושה, הטוב והרצוי כו'.

15 כח. ובנוגע לענינו - הנה כאשר כל אחד יתבונן בחייו, יווכח, שגם אצלו יש ענין של שינויים כו',
16 אלא, ש"לא ברשיעי עסקינן"¹⁴⁰, כך, שכאשר מדובר אודות ענין שאין לו היתר, בודאי לא יעלה על
17 דעתו לעשותו, ובזה אכן לא נשתנה מכמו שהיה בישיבה כו'; אבל יש ענינים שבהם נשתנה מכמו שהיה
18 בישיבה - שאז היה בעולם הזה הגשמי, ואילו עתה נמצא הוא בעולם הזה החומרי... במעמד ומצב שהעולם
19 הוא בפשיטות ואלקות הוא בהתחדשות¹⁴¹.

20 ולדוגמא: בהיותו בישיבה, היתה שייכותו ל"פרה" ו"חמור" אך ורק בלימוד הסוגיא ד"המחליף פרה
21 בחמור"¹⁴², שעל-ידי-זה מקיים מצות תלמוד תורה; ואילו עתה, מתעסק בפרה וחמור כפשוטם.

22 ובזה גופא יכולה להיות ההתעסקות עם פרה וחמור באופן של רשות, ועד ש"כל מעשיך יהיו לשם
23 שמים"¹⁴³ ו"בכל דרכיך דעהו"¹⁴⁴; אבל יכול להיות גם מצב שאינו אוהו בדרגא זו, אלא הנהגתו היא
24 כפי המתחייב מצד נפשו הבהמית, ובפרט אם הוא גם להוט אחר תאוות הממון וכו'.

25 ומובן, שבאופן כזה ההתעסקות היא לא רק עם פרה וחמור גשמיים שאפשר למששם בידים, אלא
26 פרה וחמור ששייכים לקליפות, ועד לג' קליפות הטמאות - בריחוק הכי גדול מפרה וחמור כפי שהם
27 בגמרא ובפירוש התוספות וב'שולחן ערוך' חושן-משפט.

28 וזהו כללות החילוק שבין חמה ולבנה בעבודת האדם - שיש ענינים שבהם לא שייך שינויים, החל
29 מנקודת היהדות, ועל-דרך-זה בכמה ענינים בעבודה בפועל שבהם מתנהג בעולם כמו בהיותו בישיבה,
30 בבית-הכנסת ובית-המדרש; ויש ענינים שבהם יכולים להיות שינויים כו', כמו הלבנה שלפעמים היא
31 מלאה ולפעמים היא חסרה, ועד למעמד ומצב שבענינים מסויימים מתנהג באופן שלא ניכר החילוק בינו
32 לבין אינו-יהודי.

33 כט. ועל זה באה ההוראה משנת העיבור - שכדי להשלים את החסרון של שנת הלבנה לגבי שנת
34 החמה, צריך להוסיף חודש העיבור, שעל-ידי-זה נעשה לא רק מילוי החסרון, אלא גם הוספה יתירה
35 עבור העתיד:

36 כאשר יש מצב של שינויים, מיעוט וירידה, שזהו ענין של חטא, מלשון חסרון¹⁴⁵ - אזי צריך להיות

(142) ב"מ ק, רע"א.

(143) אבות פ"ב מ"ב.

(144) משלי ג, ו.

(145) ראה ויצא לא, לט ובפרש"י. ס' שופטים כ, טז.

מלכים-א א, כא ובפרש"י. לקו"ת מטות פב, א. נצבים נא, א.

(137) סכ"ה (קלח, ב).

(138) שמואל-ב טז, יו"ד.

(139) ראה גיטין נט, רע"א. וש"נ.

(140) ראה יומא ו, א. וש"נ.

(141) ראה סה"מ תש"ו ע' 30. ועוד.

ענין התשובה לא רק באופן שמכאן ולהבא תהיה הנהגתו כמו קודם החסרון, אלא צריך להוסיף זהירות גדולה יותר,

- כמובא באגרת התשובה¹⁴⁶ מה שכתוב ב'תנא דבי אליהו' [ולפנינו הרי זה במדרש¹⁴⁷] "אדם עבר עבירה ונתחייב מיתה למקום, מה יעשה ויחיה, אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים, לשנות פרק א' ישנה ב' פרקים". וזהו כללות הענין המבואר בספרי מוסר¹⁴⁸, שבעל-תשובה צריך זהירות יתירה בענין שנכשל בו בעבר -

כשם שכדי להשלים את החסרון של שנת הלבנה לא די בהוספת מספר הימים החסרים, אלא צריך להוסיף חודש שלם (שהרי "אי אפשר להיות השנה שנים עשר חודש וכך וכך ימים, שנאמר¹¹³ לחדשי השנה, חדשים אתה מונה לשנה, ואי אתה מונה ימים"¹⁰⁷), שעל-ידי-זה ניתוסף במספר הימים יותר מאשר בשנה רגילה.

ואז נעשית "שנה תמימה", והיינו, שענין התמימות והשלמות בעבודת ה' ניכר דוקא כאשר היה ענין של חסרון, ואף-על-פי-כן נעשית השלמת החסרון בהוספה יתירה לגבי המעמד ומצב שהיה לפני החסרון. וזהו גם הענין ד"תשובה שלימה":

בענין התשובה מבאר רבינו הזקן¹⁴⁹ שיש ב' מדריגות: תשובה תתאה ותשובה עילאה. אמנם, מלשון חז"ל "תשובה שלימה"¹⁵⁰, מובן, שכללות ענין התשובה, גם תשובה תתאה, צריך להיות באופן של שלימות דוקא, ולדוגמא - שהתשובה אינה מפני יראת העונש, שאז התשובה אינה בשלימותה, שהרי לולי יראת העונש, הנה מצד עצמו אוהז הוא במעמדו ומצבו הקודם, שסומך על "כחו ועוצם ידו"¹⁵¹, ולא נוגע לו מאומה כו'.

ונוסף לכך, יש בזה גם הרמז שענין השלימות בעבודת ה' הוא דוקא כאשר ישנו ענין התשובה, כי: גם כאשר מדובר אודות מי שנמצא במעמד ומצב ש"לא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם"¹⁵², ועד לצדיק במדריגת דוד ש"לבי חלל בקרבי"¹⁵³, ולכן אמר "בחנני ה' ונסני"¹⁵⁴ - הרי סוף כל סוף יכול ליפול ממדריגתו כו'; מה-שאינ-כן מי שחטא ושכ בתשובה, היינו, שהיה אצלו ענין של חסרון, בדוגמת החסרון דשנת הלבנה, והשלים את החסרון, ולא עוד אלא שהוסיף מעט, ועל-אחת-כמה-וכמה אם הוסיף הרבה, כשם שחודש העיבור מוסיף על העתיד - אזי יודעים שעבודתו היא בשלימות.

ל. והוראה נוספת מזה שהוספת חודש העיבור קשורה עם "חודש האביב", כדי שיהא חג הפסח בחודש האביב (כנזכר לעיל סעיף כ"ה):

נחבאר במכתב הכללי¹⁵⁵ בנוגע לשייכות דיציאת מצרים לחודש האביב ("כי בחודש האביב הוציאך ה' אלקיך ממצרים"¹¹⁴), שחודש האביב הוא הזמן שבו יוצאים ורואים אילנות מלבלין וכו'¹⁵⁶, והיינו, שנעשה חידוש כחות הטבע במילואם ובאופן של התגברות מיום ליום, ולכן, כאשר בחודש האביב פועל יהודי בעבודתו הענין ד"משכו וקחו גו"¹⁵⁷, "משכו ידיכם מעבודה-זרה"¹⁵⁸, לבטל את העבודה-זרה של מצרים שדוגלת בשלטון כחות הטבע כו' - אזי יודעים שאכן היה אצלו ענין היציאה ממצרים.

וזהו גם מה שחודש העיבור שייך לחודש האביב - כי גם השלמת החסרון, ענין התשובה, צריך להיות כאשר האדם נמצא בשלימות כחותיו, ולא לאחרי שהזקין ותש כחו כו' - כדרשת רבותינו זכרונם-לברכה¹⁵⁹ על הפסוק¹⁶⁰ "אשרי איש ירא את ה'", "אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש"

(153) תהלים קט, כב.

(154) שם כו, ב.

(155) די"א ניסן שנה זו - אג"ק חכ"ג ע' שסה.

(156) ברכות מג, ב.

(157) בא יב, כא.

(158) מכילתא עה"פ. הובא בפרש"י עה"פ שם, ו.

(159) ע"ז יט, א (ובפרש"י).

(160) תהלים קיב, א.

ובכ"מ.

(146) ספ"ט.

(147) ויק"ר רפכ"ה.

(148) ראה לקו"ש חל"ט ע' 97. וש"נ.

(149) תניא אגה"ת פ"ד ואילך.

(150) נוסח תפלת העמידה דימי החול.

(151) ע"פ לשון הכתוב - עקב ח, יז.

(152) תניא רפי"ב.

1 (כשהוא בחור בכחו .. קודם ימי הזקנה), וכדאיתא בגמרא¹⁶¹ "היכי דמי בעל תשובה .. כגון שבאת
2 לידו דבר עבירה פעם ראשונה ושניה וניצל הימנה .. באותה אשה באותו פרק באותו מקום", והיינו,
3 שעומד בכח גופו בכל תוקף רתיחת הדמים, ואף-על-פי-כן עומד בנסיון כו' - שאז יודעים שהתשובה
4 היא בשלימותה.

5 לא. וכאשר חג הפסח הוא בחודש האביב (על-ידי הוספת חודש העיבור), אזי נעשים גם שאר ה'מים
6 טובים' בזמנם - חג השבועות בזמן הקציר, וחג הסוכות בזמן האסיף:

7 כאשר ישנו הענין ד"משכו ידיכם מעבודה-זרה", היינו, שאינו מתפעל מהעבודה-זרה של המדינה גם
8 בהיותה בתקפה, ומתנהג באופן הפכי, "קחו לכם צאן של מצוה"¹⁵⁸ - הרי זה פועל ומשפיע על כללות
9 העבודה דלימוד התורה וקיום המצוות, שזהו ענינם של חג השבועות - "זמן מתן תורתנו", וחג הסוכות,
10 חג האסיף, "באספך מגרנך ומיקבך"¹⁶², אסיפת הפירות - "מאי פירות מצוות"¹⁶⁰,

11 כולל גם בפרטיות יותר בנוגע ללימוד התורה גופא - הן ההשגה בתורה לפני ריבוי היגיעה, בדוגמת
12 תבואת השדה (ענינו של חג הקציר) שצומחת ללא ריבוי יגיעה, והן ההשגה בתורה שלאחרי ריבוי
13 היגיעה, עד ש"קאי אדעתיה דרביה"¹⁶³, בדוגמת צמיחת הפירות (ענינו של חג האסיף) לאחר ריבוי
14 יגיעה.

15 ובאופן כזה נמשך מהענין ד"משכו וקחו לכם" עד ל"עצרת תהיה לכם"¹⁶⁴ - "יהיו לך לבדך ואין
16 לזרים אתך"¹⁶⁵ - המשכת כל טוב רוחני וכל טוב גשמי לנפש האלקית ועל ידה גם לנפש הבהמית ולגוף,
17 וזוכים לשנה טובה ומבורכת בגשמיות וברוחניות גם יחד.

* * *

18 לב. על הפסוק¹⁵⁷ "משכו וקחו לכם גו'" - יש מקשים:

19 כיון שנאמר "קחו לכם צאן גו' ושחטו הפסח", בה בשעה שהצאן היה ה"עבודה-זרה" של מצרים¹⁶⁶
20 - הרי בדרך ממילא לא היו שייכים כבר לעבודה-זרה, ואם כן, לשם מה צריך הכתוב להוסיף ולהקדים
21 תיבת "משכו", שפירושה "משכו ידיכם מעבודה-זרה"¹⁵⁸, ורק אחר-כך "וקחו"?

22 ומשמעות הדברים - שהענין ד"קחו לכם גו'" לאמיתו אינו יכול להיות ללא ההקדמה ד"משכו ידיכם
23 מעבודה-זרה".

24 והביאור בזה - בפשטות - על-פי הכלל בדרכי התשובה, שכדי שהתשובה תהיה כדבעי, לא די לתקן
25 מקצת מהענינים שקלל, אף אם זהו החלק העיקרי, ואילו שאר הדברים ישארו כמו שהם, אלא התשובה
26 והתיקון צריך להיות בנוגע לכל הענינים.

27 לא די בהתעוררות כללית בלבד, ללא שימת-לב לענינים פרטיים, בחשבו, שכיון שנעשה בעל-תשובה,
28 אזי נשתנה לגמרי ונעשה מציאות חדשה ("א נייער מענטש")¹⁶⁷, אלא יש צורך להתבונן ולשים לב גם
29 לפרטי הענינים - כל פרטי הענינים שעבר על רצון העליון, החל מענינים המפורשים בתורה שבכתב,
30 ועד להענינים ד"כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש", שגם הם ניתנו למשה מסיני¹⁶⁸.

31 וכפי שמצינו בהלכה, שהגזול את חברו, הנה גם לאחר שמתחרט על מעשיו ושב בתשובה כו',
32 צריך להחזיר את הגזילה, גם כאשר מדובר אודות "שנה פרוטה" בלבד, ועד ש"ויליכנו אחריו אפילו
33 למדי"¹⁶⁹.

34 וזהו גם שאמיתית ענין התשובה הוא על-ידי ההתבוננות בהענין ד"רע ומר עזבך את הוי' אלקיך"¹⁷⁰

(166) פרש"י ויגש מו, לד. וארא ח, כב.

(167) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ד.

(168) ראה מגילה יט, ב. ועוד. הנסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252.

(169) ב"מ נה, א (במשנה). וש"נ.

(170) ירמ' ב, יט.

(161) יומא פו, ב. וראה רמב"ם הל' תשובה רפ"ב.

(162) פ' ראה טז, יג.

(163) ע"ז ה, ריש ע"ב.

(164) פינחס כט, לה.

(165) משלי ה, יז. וראה שמור"ר פט"ו, כג.

1 - אף שלכאורה העיקר הוא שמחליט שמהיום והלאה יתנהג כדבעי, בהתאם לרצונו של הקדוש-ברוך-
2 הוא, ואף-על-פי-כן יש צורך לחזור ולהתבונן בפרטי הענינים הבלתי-רצויים שהיו בעבר, ולא לחשוב
3 שהם ענינים טפלים, שיתבטלו בדרך ממילא על-ידי הענין העיקרי.
4 וזהו מה שנאמר "משכו וקחו לכם צאן גו'":

5 "צאן" - ה'עבודה-זרה' של מצרים - הם הענינים שהמדינה משתחוה להם כו'; ועל זה נאמר "משכו
6 וקחו גו'" - שלא די בביטול ושלילת ה'עבודה-זרה' על-ידי-זה שמכאן ולהבא יקח "צאן של מצוה",
7 אלא יש צורך בהקדמה ד"משכו ידיכם מעבודה-זרה", למשוך ידו מכללות אופן החיים שהביאו לידי
8 ההנהגה שלא כדבעי, ולעקור את עצמו מהסביבה שבגללה הגיע למעמד ומצב זה.

9 ואם אינו רואה נחיצות בדבר, וטוען, שדי בכך ש"עמד בנסיון" ושחט את הטלה וביטל את
10 ה'עבודה-זרה' של מצרים, ושוב לא יזיק לו להשאיר במצרים ולהמשיך להשתייך לחברתם של עובדי
11 'עבודה-זרה' כו' - אומרים לו, שהסימן לכך שהענין ד"שחטו הפסח" הוא כדבעי, הרי הוא דוקא כאשר
12 ישנו הענין ד"משכו ידיכם", וכל זמן שאינו עוקר עצמו מהסביבה, ולא עוד אלא שנוח לו ומתענג
13 בסביבה זו, הרי זה סימן שיש לו עדיין שייכות ל'עבודה-זרה'!

14 כאשר יהודי שב בתשובה אבל חסר אצלו הרגש ד"רע ומר עזבך את הוי' אלקיך", הרי זו הוכחה
15 שתשובתו אינה שלימה; וכאשר יש אצלו רגש המרירות, הנה כשמתמרמר על המסובב, צריך להתמרמר
16 ולשנוא גם את הסיבה שהביאה לידי מסובב זה.

17 וזהו הענין ד"תשובת המשקל"¹⁷¹ - שבאותה מדה שהיה לו התענוג בעשיית העבירה, במדה כזו צריך
18 להיות הצער שבהתשובה, כדי לבטל את התענוג שהיה לו על-ידי העבירה; וכאשר חסר בהמשקל,
19 שהצער אינו במדה זו, אזי חסר גם בתשובה.

20 לג. ומזה באים לענין נוסף¹⁷²:

21 לאחרונה נתפשטה במדינה זו "מגיפה" - שיש כאלו שנהנים לערוך "ויכוחים" עם אלו שאינם מודים
22 בעניני יהדות.

23 כאשר הויכוח הוא עם אדם מישראל - אזי יש בזה משום מצות "הוכח תוכיח"¹⁷³, ובפרט כשהויכוח
24 הוא עם אדם כזה שעליו פוסקת הגמרא¹⁷⁴ "אסור לרחם עליו", וכידוע¹⁷⁵ פתגם אדמו"ר נשמתו-ערן
25 בענין זה: עד כמה גדולה הרחמנות על מי שאפילו התורה אומרת שאסור לרחם עליו...

26 אבל כאן מדובר אודות ויכוחים עם "מצרים" - שזהו דבר שאין בו תועלת, שהרי מדובר אודות גוי
27 שאין צורך כלל לגיירו, ואף-על-פי-כן, נהנה לערוך ויכוחים עם הגוי.

28 ובכן: מהו פשר ההנאה בויכוחים עם גויים? ! - אין זו אלא הוכחה שחסר אצלו בענין ד"משכו ידיכם
29 מעבודה-זרה", והיינו, שהוודאות בשלילת מציאות ה'לעומת זה' אינה בשלימות אצלו, וכנראה שזוהי
30 הסיבה שהוא להוט אחר ויכוחים עם הגוי, כדי לנסות לשכנע את עצמו! ...

31 לד. וזהו הטעם ל"דבר פלא" שרואים בענין זה:

32 אילו היה צורך בויכוחים עם גויים כדי להוכיח את האמת כו' - היה צריך להיות הסדר, שמי שהוא
33 למדן יותר, ירא-שמים יותר, ונוגע לו יותר "לתקן עולם במלכות שד-י"¹⁷⁶, ישתדל וירדוף יותר אחרי
34 ויכוחים אלו.

35 ובפועל רואים אנו, שבין בני ישראל גופא, הנה דוקא מי שהוא עם-הארץ גדול יותר, ופחות

205 ואילך); ש"פ בראשית תשל"ב; וא"ו תשרי תשמ"ח (נעתקו

ב"התקשרות" גליון כג ע' 9 ואילך).

(173 קדושים יט, יז.

(174 ברכות לג, א. ויש"נ.

(175 ראה גם לעיל ע' 153. ויש"נ.

(171 ראה לקו"ת ואתחנן ט, ד. ובכ"מ.

(172 בהבא לקמן - ראה גם אג"ק חכ"ז ריש ע' תצה. ויש"נ.

מכתב ט' טבת; כ"ו אדר שני; כ"ה ניסן; ט"ו אייר שנה זו

(תורגמו מאנגלית ב"כפר חב"ד" גליונות 1235; 1238). שיחות

פורים תשכ"ז סכ"ח ואילך (תורת מנחם - התוועדות חמ"ט ע'

- 1 ירא-שמים - רודף הוא יותר אחרי ויכוחים אלו; ודוקא מי שאינו מייחס חשיבות ל'שולחן ערוך' כלל
2 - עוסק בויכוחים אלו מתוך להט והתלהבות, בטענה שאי אפשר להניח לעולם להתהלך בעיוורון!...
- 3 בצעירותו - למד ב"פאָבליק סקול", ב"היי סקול" וב"קאָלעדזש", ובזמנו הפנוי שיחק "פוט-באָל";
4 ואילו עתה, מצד ה"משרה" שמכהן בה, ומשלמים לו עבורה כך וכך - קרא כמה ספרים מתורגמים
5 לאנגלית (שהרי אינו מבין לשון הקודש, וגם אם מבין - אין לו פנאי לזה, אלא יש לו ספרי קיצורים
6 שבהם הוא מעיין, וסומך על "כחו הגדול" שישפיקו לו קיצורים אלו כדי לנצח בויכוח), ומכה על
7 ה"שטענדער", ומכריז שרצונו להביא ולגלות "אמת" 176 הוי' לעולם!...! - איזו "אמת", ה"אמת" שקיבל
8 ממי ש"שנה ופירש"!!...
- 9 ישנו פתגם שכאשר יש ספק ולא יודעים כיצד לנהוג, יש לשאול עם-הארץ ולעשות להיפך 177.
10 ועל-דרך-זה בנדון דידן: כאשר רואים מי הם אלו שנהנים להתווכח עם גויים, מה מצבם בשמירת התורה
11 ומצוות כו' - יודעים בבירור שצריכים להתנהג להיפך.
- 12 [ולהעיר גם מהפתגם הידוע של הרב הצדיק ר' לוי יצחק מבאָרדיטשוב 178, שבא בטענה להקדוש-ברוך-
13 הוא על כך שה"גן-עדן" נמצא "בספרים", שכן, אילו היה הגן-עדן נראה במוחש בעולם, אזי היתה הנהגת
14 בני ישראל כדבעי. ובנדון דידן - הרי זה ענין שנראה במוחש!...].
- 15 לה. ולגופו של ענין:
- 16 עריכת ויכוחים עם אינם-יהודים - לא זו בלבד שאין בה משום "קידוש השם", אלא עוד זאת, על-פי
17 פסק הרמב"ם הרי זה איסור מן התורה, ובזה גופא - לא בהלכות מאכלות אסורות וכיוצא בזה, אלא
18 בהלכות עבודה-זרה, כמו שכתב הרמב"ם 179 ש"על ענין זה הזהירה תורה ונאמר בה 180 ולא תתורו אחרי
19 לבבכם ("זו מינות").. אשר אתם זונים, כלומר, לא ימשך כל אחד מכם אחר דעתו הקצרה וידמה
20 שמחשבתו משגת האמת", "ונמצא יוצא לידי מינות".
- 21 וכל זה - גם כאשר מנצח בויכוח, כי בשעה שמתווכח עם הזולת, עליו לשמוע את טענותיו, ודבר
22 זה פועל בו, וכמאמר רז"ל 181 "המתאבק עם מנוול מתנוול גם כן".
- 23 ולהעיר גם מהידוע אודות אחד מחכמי ישראל (שנזכר בספרי ה'צמח צדק'), שעסק בתרגום תורה
24 שבכתב עבור גויים, ובסופו של דבר, ירד מנכסיו ונעשה עני מדוכא, ומיוצאי חלציו היו כאלו שהמירו
25 את דתם רחמנא-ליצלן.
- 26 לו. ועל-פי דברי הרמב"ם הנ"ל, מובן, שמי שעוסק בויכוחים כאלו - אין כוונתו לשם שמים, לשם
27 קיום וחיזוק התורה והמצוות ("ניט ער איז אויסן דעם אויבערשטן, און ניט ער איז אויסן תורה ומצוות"),
28 אלא לשם מילוי תאוותיו; אין זה ענין הבא מצד השכל שבראש, אלא מצד תאוות הלב - "ולא תתורו
29 אחרי לבבכם גו' אשר אתם זונים גו'".
- 30 אם היה נוגע לו חיזוק היהדות - היה עוסק בעצמו בלימוד התורה, ופועל גם על אשתו ובניו, על
31 קהילתו, ועל אלף ומאה בתי-כנסיות שישנם בניו-יאָרק; ורק לאחר כך, אם ישאר לו עדיין פנאי - אזי
32 יוכל להתעסק בהענין ד"אז אהפוך גו' 92...!
- 33 ובנוגע לפועל - הנה מאז שעזב את הישיבה (ושכח כל מה שלמד שם...), אין לו פנאי לעיין בספר;
34 יש לו ספרי קיצורים, עד לקיצור של ה'קיצור שולחן ערוך' - שהרי הוא "אורטודוקסי"... ומי שהוא
35 למטה מזה - הרי הוא פטור אפילו מלימוד 'קיצור שולחן ערוך', וגם מלימוד קיצור של ה'קיצור שולחן
36 ערוך', אלא "מקלו" 182 יגיד לו"...

(179) פ"ב ה"ג.

(180) שלח טו, לט.

(181) תניא ספכ"ח.

(182) לשון הכתוב - הושע ד, יב.

(176) תהלים קיז, ב.

(177) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חל"ד ע' 155. וש"נ.

(178) ראה אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ו ע' תכ. וראה גם

תורת מנחם - התוועדויות חמ"ב ע' 98. וש"נ.

1 הוא עסוק בהכנת "נאום" ("ספִיטש") עבור מסיבת "תנאים", "בר-מצוה" או "ברית-מילה", או בהכנת
2 "נאום" כדי לאומרו ב"בית החיים" רחמנא-ליצלן;

3 בכל אסיפה - עליו להיות ה"נאום אורח" ("גאסט רעדנער"), ולא רק באסיפה בענין שהוא דבר
4 הרשות, אלא גם בענין שהוא דבר איסור... אלא ש"עושה טובה" ואינו אוכל בסעודה החגיגית
5 ("באַנקעט"), אבל מכל-מקום דואג שיזמינו אותו לשם, שכן, איך יתכן שיתקיים "באַנקעט" והוא לא
6 יישב ב"שולחן הכבוד"? ...!

7 וכן בנוגע לענין הויכוחים: רצונו להיות "עסקן", "יועץ" ו"דברן", ולהראות שביכלתו לנצח בויכוח;
8 וכשרואה שיהודי פלוני מתווכח עם יהודי, מתווכח הוא עם אינו-יהודי...
9 ומוסיף לטעון:

10 איך יוכל לעסוק בלימוד, ולהניח שהעולם ימשיך ללכת בחשיכה? ...! הרי עליו מוטל להביא את קדושת
11 האלקות בכל העולם כולו, ולכן עורך ויכוחים עם גוי, כדי להשמיע את דעתו, ולהראות לו שהוא "בעל
12 הסברה" ו"דרשן טוב" (לא מפני ה"ישות" שלו, כמובן... אלא כדי שיקיים מה שכתוב¹⁸⁶ "וראו כל עמי
13 הארץ גוי"...), ולקבל ממנו "סמיכה" על גדלותו...

14 בשנים שעברו, היה רב צריך להיות ירא-שמים, ונוסף לזה היה צריך להיות למדן, כדי שיוכל לפסוק
15 שאלות, ולאחרי כן החליטו, שיראת-שמים - מהיכא תיתי, העיקר הוא שיהיה למדן; אחר-כך הוסיפו
16 שצריך להיות "למדן" (להבדיל) בהוויות העולם (שהרי לולי זאת יקרא "בטלן"...), ובשביל זה צריך
17 ללמוד לימודי חול, על-כל-פנים בדרך טפל; ועד שלאחרי זה, כאשר "אכשור דרי"183 (כמאמר רז"ל¹⁸⁴
18 "אם ראשונים כמלאכים כו'")... נעשה הטפל עיקר - שהתחילו להרבות בלימודי החול ולמעט לימודי
19 הקודש, שכן, אם ילמד "קיצורים" בלימודי חול - לא יקבל "תואר אקדמי", מה-שאין-כן אם ילמד
20 "קיצורים" בלימודי קודש - עדיין יוכל לקבל "סמיכה"...

21 ובכל זה ניתוסף עתה ענין חדש:

22 פעם היה הסדר, שקבלת ה"סמיכה" היתה איש מפי איש עד משה רבינו¹⁸⁵; לאחר שנתבטלה סמיכה
23 זו - היו המסמיכים רבנים מיוחדים, גדולי הדור, ואחר-כך היתה קבלת ה"סמיכה" מרב למדן סתם;
24 אך לאחרי זה התחילה להיות קבלת ה"סמיכה" מהמוסד שעבורו נתן אביו ממון רב יותר; ולאחרי
25 זה, התחילה להיות קבלת ה"סמיכה" מאשתו של ה"פרעזידענט"...

26 - כידוע מה שכתוב בכתבי האריז"ל¹⁸⁶ בנוגע לדורנו, דרא דעקבא דמשיחא (שהוא גלגול מדור
27 יציאת מצרים), שיהיו נשמעין לנשותיהן, וממילא הולכת ה"רבנית" שלו אל אשתו של ה"פרעזידענט",
28 והיא פועלת על ה"פרעזידענט" שימנה אותו ל"ראב"י"... -

29 ובכל אופן, הרי זו לכל-הפחות "סמיכה" מאיש או אשה מבני ישראל;

30 אמנם, מעתה יהיה בזה סדר חדש - שכאשר ה"גלח" (הכומר) יאמר שהוא "דברן" ו"דרשן" טוב, ויש
31 לו ידיעה אודות "אותו האיש" (שהרי כדי לקבל מחמאה מה"גלח" - עליו להיות בקי בעניניו של "אותו
32 האיש"), וגם אודות ענינים שאמר "מחמד המשוגע" (כפי שכותב עליו הרמב"ם¹⁸⁷) - אזי ראוי הוא
33 להיות רב, מאחר שהוסמך על-ידי ה"גלח"....!

34 וכאשר אומרים לו שתמורת קריאה בספרי האפיקורסים, מוטב שיקרא פסוק חומש (על-כל-פנים עם
35 תרגום אנגלי), או קטע ב"עין יעקב", או סעיף ב'קיצור שולחן ערוך' - טוען שהוא "עסוק" ("ביזי")
36 בצרכי הרבים, וממילא פטור הוא מכל הענינים... אם רצונך להיות עסוק בצרכי ציבור - היה עסקן

186) ראה ל"ת וסה"ל להאריז"ל שמות ג, ד. שער הגלגולים

183) יבמות לט, ב. וש"נ.

184) ע"פ שבת קיב, ב (וראה לקו"ש חט"ו ע' 281 הערה

187) באגרת תימן.

14. וש"נ).

185) ראה רמב"ם הל' סנהדרין רפ"ד.

- 1 ציבורי, אבל למה חפץ אתה להיות "רב" ומנהיג רוחני, כשאינך מוצא פנאי לעיין בספר יהודי, אפילו
2 בשפה האנגלית? ... ולאידך, כדי להראות לגויים שהוא יודע מה שאמר "אותו האיש", ויודע מה שנאמר
3 ב"חוקה" ("קאנסטיטושאן"), ויודע כיצד לשמור על ה"חוקה" - בשביל זה יש לו פנאי!
- 4 כיצד יכול אדם כזה להיות רב בישראל ("ראב"י"), בה בשעה שהקדיש את כל זמנו עבור לימודי
5 חול, ופיטם עצמו בספרי מינות (כנראה מצד "דע מה שתשיב" 188...), ומאבד את כל ימיו על ענינים של
6 מה בכך, ולכל היותר, על ענינים של בריאות הגוף וכיוצא בזה! ...
- 7 ולא עוד אלא שהוא זה שמתיימר לייצג את בני ישראל בויכוח עם גויים! ... - עד עתה לא הבליט
8 את יהדותו בגלוי, לא במשפחתו ("למשפחותיכם" 157) ולא ברחוב; אבל בנוגע לויכוח - צריך הוא להיות
9 הראשון, וסבור שינצח, ולא עוד אלא שרצונו לזכות לסייעתא דשמיא, שיסייעו לו להשיב לאפיקורוס! ...
- 10 וכאשר אומרים לו שהרמב"ם פוסק שיש בזה איסור מן התורה, "ולא תתורו אחרי לבבכם גוי" -
11 טוען הוא, שהדברים אמורים רק במי שאינו מקורב למלכות, אבל הוא - להיותו מקורב למלכות, יש לו
12 שייכות עם ה"נשיא" ("פרעזידענט") ועם "סגן הנשיא" ("ווייס פרעזידענט"), ועם נשיאת "ארגון
13 הנשים", ועד שהתאספו יהודים נבחרים מעם, ובחרו בו להיות "ראב"י על גבי ראב"י", "פרעזידענט" של
14 הארגון הרבני... כך, שהרי יהודים פוסקים שהוא "גדול בישראל" - הרי הכל מוטל על כתפיו, ומוכרח
15 הוא להאיר את העולם באור האלקים! ...
- 16 הוא טוען שצריכים להאיר את העולם לרגל "זמן חירותנו" - בה בשעה שלאמיתו של דבר הוא עצמו
17 אינו בן-חורין:
- 18 אצל גויים - יש אופנים שונים של חירות; אבל אצל בני ישראל - אם חפצים ב"חירות" ("פרידאם"),
19 הרי הדרך היחידה לזה היא (לא על-ידי הליכה ל"קאלעדזש", השתתפות בויכוחים, קריאת "עיתונים"
20 וספרי קיצורים, אלא) על-ידי לימוד התורה, כמאמר רז"ל 189 "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד
21 תורה", ובהקדמת ברכת התורה - "ברכו בתורה תחלה" 190 - "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את
22 תורתו".
- 23 ואילו הוא טוען שאי-אפשר לחיות ב"גטו" (שזהו היפך ההנהגה של "בן חורין"), ושההבדלה
24 מהגויים היא "אפליה" ("דיסקרימינאציע"), ושם רצונו לחיות ב"גטו" היה יכול לחיות באירופא, ולשם
25 מה צריכים לחיות ב"אמריקא"! ...
- 26 לז. ועל זה באה ההוראה - "משכו ידיכם מעבודה-זרה) וקחו לכם צאן למשפחותיכם ושחטו הפסח
27 וגו'":
- 28 עבודתו של יהודי היא באופן ד"משכו ידיכם מעבודה-זרה" - שבורח ומסתלק מהגויים, כולל גם
29 מהגוי שבקרבו 191 [ולא איכפת לו שילעגו עליו ויאמרו שהוא שייך ל"גטו" ומאמין ש"אתה בחרתנו",
30 ולא משתדל להשיג "תואר אקדמי" ("דיגרי") שהיה מסייע לו לכסות את הוצאותיו, בידעו ש"אפילו
31 ריש גרגותא משמיא מנו לי" 192], ואז יכול לשחוט הפסח.
- 32 וכך מתנהג לא רק בנוגע לעצמו, אלא כהמשך הכתוב: "למשפחותיכם", גם בנוגע לבני ביתו וכל
33 הנמנים עמו על הפסח, ובמובן הרחב - ובפרט כשמדובר אודות "רב", "מלמד", "מנהל" ו"מנהיג רוחני"
34 הרי זה כולל גם את כל אלו הנמצאים תחת השפעתו.
- 35 וכל זה לא נעשה בצנעא, באופן שבצאתו לרחוב לא ניכר שהוא יהודי, אלא כהמשך הכתוב: "והגעתם
36 אל המשקוף ואל שתי המזוזות" 193 ("שלש מתנות" 194, "בתלת זימני הוי חזקה" 195, והיינו שזוהי פעולה
37 נצחית, לו, לבניו ולבני בניו), כך, שיהיה הדבר ניכר גם ברחוב, ואפילו ה"מלאך המשחית" ידע שכאן
38 גר יהודי ששחט את ה'עבודה-זרה' של המדינה!

192) ברכות נח, סע"א. וש"נ.

193) בא יב, כב.

194) פרש"י עה"פ.

195) ב"מ קו, ריש ע"ב.

188) אבות פ"ב מ"ד.

189) אבות פ"ו מ"ב.

190) נדרים פא, א. וש"נ.

191) ראה שבת קה, ב.

אבל הוא - לא עולה על דעתו ליתן מדם הפסח על המשקוף ועל שתי המזוזות, כך שיהיה מוקף מכל הצדדים בהכרזה שהוא ובני ביתו שחטו את ה'עבודה-זרה'. - וכי איך אפשר לתבוע דבר כזה? ...! בגד ארוך - אינו לובש; זקן (שאפילו לדעת המתנגדים הרי זה הידור, ולדעת ה'צמח צדק' חיוב דאורייתא¹⁹⁶) - אין לו; ובנוגע לציצית - נוהג הוא באופן ד"הצנע לכת", עד שאפילו בני ביתו אינם יודעים שהוא יהודי...

את ילדיו - שולח הוא ל"קאלעדזש" ללמוד לימודי חול, וחפץ שיצליחו בזה בתכלית השלימות; אבל בנוגע לזקן (עבור בנו) ופאה נכרית (עבור בתו) - חסושלוס, זה לא "מודרני"! - לפני כמה מאות שנים (וכן אצל אלו שמתנהגים כמו לפני כמה מאות שנים...) היה זה "ענין", אבל בנוגע אליו - "רחמנא ליבא בעי"¹⁹⁷, ומה איכפת לו כיצד נראה חיצוניות הגוף? - עליו להיות חלק מה"חברה" ("סאָסייעטי"), וכאמור, שאי-אפשר לחיות ב"גטו"!!!

בשעת ה"דרשה" ("סערמאָן") ביום-הכפורים - בהיותו לבוש בכיפתו הלבנה - מכריז הוא "שמע ישראל"; אבל מיד במוצאי יום הכיפורים, כשיוצא לרחוב - נזהר הוא שלא להתגרות בגויים, באמרו שזוהי גמרא מפורשת במסכת מגילה¹⁹⁸: "אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו"...

ולעומת זאת, כאשר מדובר אודות כל עניני המדינה, כל ענין של כבוד שאין בו קורטוב של יראת-שמים - נאבק הוא להיות הראשון! וכמו כן בנוגע ל"יר-שיח" ("דייאָלאָג") עם גויים - צריך הוא להיות הראשון, שהרי יש לו "תארים אקדמיים" מכל ה"קאלעדזשעס" הגדולים... - לא של יהודים אלא של גויים דוקא, שהרי אי אפשר שיהיו "קאלעדזשעס" יהודיים שמעורבים בהם לימודי קודש ולימודי חול, ועל-דרך מה שכתוב ב'חובת הלבבות'¹⁹⁹ שכשם שלא ישכנו אש ומים בכלי אחד, כך לא ישכנו בלב אחד אהבת ה' ועניני עולם הזה (ורק אהבת ה' ויראת ה' יכולים לשכון יחד²⁰⁰).

לח. וה"צרה" הכי גדולה בזה - שאין פוצה פה ומצפצף!

ישנם שחוששים לדבר אודות ענין זה, באמרם שזהו דבר שנעשה כבר "אופנתי" ("געוואָרן אַ מאָדע"), ו"אחרי רבים להטות"²⁰¹, ומה גם שנמצאים ב"אמריקא", וצריכים "לחיות עם הזמן", ו"מוטב שיהיו שוגגין כו"²⁰², ומודים להקדוש-ברוך-הוא שהמצב אינו גרוע יותר כו'.

וישנם גם "ממוצעים", שמתרצים את התעסקותם בזה, באמרם, שכיון שבפועל מתקיימים הויכוחים, ועלול לצאת מהם קלקול, הרי מוטב שילך אל הויכוח (לא "עם-הארץ", אלא) "בן-תורה", ששמו מופיע בספרון שעל "דף-השער" שלו מתנוסס שם של ארגון "אורטודוקסי"...

[וזאת - למרות שכתוצאה מזה ימשכו אחריו תלמידיו, שלא הגיעו לקרסוליו (אף שגם "קרסוליו" הם יו"ד טפחים למטה מתחת לארץ...), וגם הם ילכו לשם (מבלי לשאול אותו וללא ידיעתו), שהרי ה"ראַביי" שלהם הלך לשם, "ונמצא שם שמים כו"²⁰³ - היפך קידוש השם!].

אבל האמת היא - שאילו היו יוצאים בפומבי נגד ענין זה, היו מצליחים בעזרת ה' יתברך.

לט. ויש להוסיף, שהענין האמור לעיל מודגש גם בנוגע ליציאת מצרים (שדוגמתה תהיה גם הגאולה העתידה, כמו שכתוב "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"⁴⁸):

ידוע שפרעה וחרטומי מצרים היו חכמים גדולים ביותר²⁰⁴. וכיון שמשה רבינו ענינו חכמה²⁰⁵, היה יכול לנהל עמהם ויכוח (ובפרט שמשה רבינו עצמו נתגדל בבית פרעה, וידע דרכי המצריים ואיך להתנהג

(201) משפטים כג, ב.

(202) ביצה ל, א. וש"נ.

(203) אבות פ"א מ"א.

(204) ראה מדרש הנעלם בזו"א קכה, סע"א. הובא בלקו"ת

ס"פ צו. וראה גם מלכים-ה, יו"ד.

(205) ראה לקו"ת עקב יז, א. ובכ"מ.

(196) ראה בארוכה תורת מנחם - התוועדות ח"ח ע' 138

ואילך. וש"נ.

(197) סנהדרין קו, ב ובפרש"י. זהר ח"ב קסב, ב. ח"ג רפא,

ב.

(198) ו, ב. וש"נ.

(199) שער ח פ"ג אופן כה.

(200) ספרי ואתחנן ו, ה.

- 1 עמהם כו'), ולהוכיח להם שאלהי מצרים אין בהם ממש, ורק אלקי ישראל הוא האלקים, ואז בוודאי
2 היו מצייתים לו מרצונם הטוב.
- 3 ומה גם שאז לא היה הדבר נמשך י"ב חדשים (כפי שנמשכו עשר המכות), אלא במשך שעות אחדות
4 היה יכול לקבץ יחד את כל חרטומי מצרים, והיה מנצחם בויכוח, והיו מתגיירים והולכים יחד עם בני
5 ישראל לקבל את התורה!
- 6 זאת ועוד:
- 7 בשביעי של פסח, בעת קריעת ים-סוף, כשרצו לומר שירה, אמר הקדוש-ברוך-הוא "מעשה ידי טובעין
8 בים ואתם אומרים שירה"²⁰⁶; והרי היה אפשר לחסוך זאת, אילו רק היה משה רבינו מתווכח עם
9 המצריים!
- 10 ועל-דרך-זה בנוגע למכת בכורות, וכן כל שאר המכות שלפני זה - ש"לא עבד קודשא-ברוך-הוא
11 ניסא למגנא"²⁰⁷ - אילו היה משה מתווכח עם המצריים, לא היה צורך בכל הנסים דעשר המכות!
- 12 ואף-על-פי-כן, לא נרמז בשום מקום, לא בתורה שבכתב ולא בתורה שבעל-פה, שמשה הכניס את
13 עצמו בויכוחים עם המצריים!
- 14 כאשר מציעים להכנס עם המצריים בויכוחים כו' - אומרת התורה: לא! אלא ההנהגה עמהם צריכה
15 להיות דוקא באופן ד"והרביתי את אותותי גו"²⁰⁸.
- 16 ומהטעמים לדבר - כי, אף שמצד הענין דיציאת מצרים היה נקל יותר שמשה יפעל זאת על-ידי
17 ויכוחים כו', מכל-מקום, בנוגע למשה עצמו, הרי עצם הויכוח הוא בבחינת "המתאבק עם מגולל כו'",
18 כנזכר לעיל.
- 19 ומכאן ראייה נוספת לשלילת ענין הויכוחים בימינו אלו. - והלואי שיפסיקו זאת מצד התעוררות "דעת
20 הקהל" של בני ישראל עצמם, בחסד וברחמים, ולא יצטרכו להגיע למעמד ומצב - שהיה ביציאת מצרים
21 - ש"ביד חזקה יגרשם" ("על כרחם של ישראל")²⁰⁹, שכן, אף שהלה טוען שהוא "קרוב למלכות", הרי
22 אין זה באופן שהגויים רודפים אחריו... ואדרבה: סוף כל סוף ישליכוהו מחוץ לדלת בבזיונות לא עלינו
23 ("ניט פֿאַר קיינעם געדאַכט").
- 24 מ. אלא מאי, השאלה היא מי יעמיד את אומות העולם על-דרך האמת?!
- 25 ובכן: ענין זה יכול להיעשות על-ידי אלו השקועים בלימוד התורה והמסוגלים ומוכשרים לזה,
26 כשירגישו שעליהם לעסוק בענין זה.
- 27 ובעיקר - יתקיים הדבר בעת קץ הימין, שזהו הזמן לקיום היעוד "אז אהפוך גו" (כמבואר גם
28 בתניא²¹⁰); ובינתיים - אין שום מצוה לעסוק בגירות,
- 29 [ואדרבה: גם מי שבא להתגייר מדעת עצמו בזמן הזה²¹¹ - הנה לפני שמקבלים אותו "ומודיעין אותו
30 מקצת מצוות קלות ומקצת מצוות חמורות כו'", מתווכחים עמו ו"אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר
31 כו"]²¹²,
- 32 וכאמור לעיל - שהנהגה צריכה להיות באופן ד"משכו וקחו לכם גו", שזוהי ההנהגה שהביאה
33 לחירות האמיתית - החירות ד"תעבדון את האלקים גו"⁸³, ועל-דרך-זה בימינו אלה - שהנהגה זו היא
34 שתביא את הגאולה, שתהיה בחסד וברחמים, על-ידי-זה שנלך - מתוך הרחבה ברוחניות ובגשמיות -

210 ספ"י.

206 מגילה י"ד, סע"ב.

211 משא"כ לימות המשיח - אין מקבלים גרים כלל (יבמות כד, ב).

207 ראה דרשות הר"ן דרוש ח (נעתק בלקו"ש ח"ג ע' 966

הערה 3). וראה שבת נג, ב. ועוד.

212 שם מז, א.

208 וארא ז, ג.

209 ס"פ שמות (ובפרש"י).

בדרך הוי', ונלמד תורת הוי', ונפיץ יהדות בלי פשרות בקרב בני ישראל, והנהגה זו תביא את הגאולה, ¹
שאז יקויים היעוד ד"אז אהפוך גו" - אבל לא על-ידינו, אלא על-ידי משיח צדקנו, בקרוב בימינו ממש. ²

* * *

מא. דובר לעיל (סעיף ח) אודות דברי ה'צמח צדק' באחרון של פסח תרכ"ה (אחרון של פסח האחרון ³
לפני הסתלקותו), שהיום-טוב דאחרון של פסח הוא על הגאולה האחרונה שהקדוש-ברוך-הוא יגאל ⁴
אותנו מן הגלות האחרון על-ידי משיח צדקנו. ⁵

ובהקדמה:

אף-על-פי שדברי ה'צמח צדק' הנ"ל נאמרו לילדים, מכל-מקום, בודאי מיוסדים הדברים ומתאימים ⁶
על-פי התורה, שכן, דבר שאומר "איש אמת" (אפילו רק לילדים וכיוצא בזה), הרי זה דבר אמת, והיינו, ⁸
שמתאים על-פי 'תורת אמת', ועל-אחת-כמה-וכמה כשהדברים נאמרו על-ידי "שר התורה", ועל-אחת- ⁹
כמה-וכמה נשיא בישראל, ונמסרו הדברים על-ידי נשיאי ישראל שלאחריו - הרי בודאי שהדברים ¹⁰
מתאימים על-פי 'תורת אמת'. ¹¹

ובנדון דידן: אף שהטעם הפשוט להיום-טוב דאחרון של פסח הוא להיותו יום-טוב שני דשביעי של ¹²
פסח - יש בו גם הענין שהיום-טוב הוא מצד הגאולה העתידה לבוא על-ידי משיח צדקנו. ¹³

וככל הענינים שבפנימיות התורה²¹³ - מרומז הדבר גם בנגלה דתורה:

באחרון של פסח מפטירין "עוד היום בנוב לעמוד גו"ו"²¹⁴, וטעם הדבר, "לפי שבליל פסח היתה ¹⁵
מפלתו של סנחריב"²¹⁵. ¹⁶

ולכאורה אינו מובן: הרי מפלת סנחריב היתה בליל ראשון של פסח, שנאמר²¹⁶ "השיר יהיה לכם ¹⁷
כליל התקדש חג", ומה שייכותה לאחרון של פסח? ¹⁸

והביאור בזה²¹⁷:

מפלת סנחריב היתה על-ידי חזקיה. וכיון שעל חזקיה אמרו רז"ל²¹⁸ "ביקש הקדוש-ברוך-הוא לעשות ²⁰
חזקיה משיח", לכן מפטירין אודות נצחוננו של חזקיה באחרון של פסח, לרמז על השייכות של היום-טוב ²¹
דאחרון-של-פסח עם הגאולה העתידה לבוא על-ידי משיח צדקנו. ²²

מב. ובהקדמה לכך שהיום-טוב דאחרון של פסח הוא על הגאולה האחרונה, אמר ה'צמח צדק', ²³
שאחרון של פסח הוא סיום הענין שהתחיל בלילה הראשון של פסח, וביאר, שהלילה הראשון של פסח ²⁴
הוא היום-טוב שלנו על הגאולה שגאלנו הקדוש-ברוך-הוא ממצרים, ²⁵

- אף שלכאורה אינו מובן מהו הצורך בהקדמה זו, שהרי השאלה היתה בנוגע להיום-טוב דאחרון ²⁶
של פסח, ואם כן, היה לו לומר מיד שהיום-טוב דאחרון של פסח הוא על הגאולה האחרונה - ²⁷

כי בזה מרומז התיווך בין דברי ה'צמח צדק' שהיום-טוב דאחרון של פסח הוא על הגאולה העתידה, ²⁸
ובין הטעם הפשוט שאחרון של פסח הוא אחד מימי חג הפסח, יום-טוב שני דשביעי של פסח: ²⁹

כיון שאחרון של פסח הוא (לא רק האחרון בזמן, אלא גם) הסיום והשלימות של כל ימי הפסח ³⁰
(כנזכר לעיל סעיף ג) - הרי הוא כולל גם את הגאולה האחרונה, שהיא הסיום והשלימות של הגאולה ³¹
ממצרים. ³²

(217) ראה גם שיחת אחש"פ תשכ"א בתחלתה (תורת מנחם -
התועדויות ח"ל ע' 244 ואילך). תשכ"ב סכ"ג (תורת מנחם -
התועדויות חל"ג ע' 349). וש"נ.
(218) סנהדרין צד, א.

(213) ראה גם תורת מנחם - התועדויות חמ"ב ס"ע 107.
(214) ישע' י"ד, לב.
(215) שו"ע אדה"ז אר"ח סת"צ ס"ג.
(216) ישע' ל, כט.
(217) ישע' ל, כט.

- 1 והענין בזה:
- 2 כתיב⁴⁸ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". וידועה קושיית הזהר²¹⁹: מדוע נאמר "כימי צאתך גו'", "ימי" דייקא, לשון רבים, הרי יציאת מצרים היתה ביום אחד (בט"ו ניסן שנת ב'תמ"ח), ואם כן,
- 3 הוה-ליה-למימר "כיום צאתך גו'?"
- 4 ומבאר בזה כבוד-קדושת מורי-וחמי אדמו"ר²²⁰, שהחל מזמן יציאת מצרים עד לגאולה העתידה לבוא במהרה בימינו אמן, ממשיכים תמיד לצאת ממצרים, וכל זמן שעדיין לא באה הגאולה העתידה, נמצאים עדיין במצרים, ולכן נאמר "כימי צאתך מארץ מצרים", "ימי" לשון רבים.
- 5 כשם שבנוגע ליציאת מצרים כפשוטה נאמר⁸³ "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", היינו, שנקודת השיא של יציאת מצרים היא מתן-תורה, וכדאיאת ב'זהר חדש²²¹ "בכל יום (מיציאת מצרים עד מתן-תורה) אפיק לך מן גלותא", כיון שעד מתן-תורה היו עדיין ב"מצרים" - כך גם בכללות יותר, שתכלית השלימות דיציאת מצרים תהיה לעתיד-לבוא, שאז יהיה תכלית השלימות דמתן-תורה, בהתגלות תורתו של משיח, כמו שכתוב²²² "ישקני מנשיקות פיהו", שהוא ענין טעמי תורה שיתגלו לעתיד-לבוא.
- 6 מג. והביאור בזה:
- 7 החל מיציאת מצרים, כאשר "היום הזה נהיית לעם"²²³, התחילה עבודתם של ישראל (לא רק בנוגע לעצמם, אלא גם) לפעול בעולם - להאיר את העולם שגם הוא יהיה כלי לאלקות. וכיון שגמר הענין יהיה רק בגאולה העתידה, ש"אז אהפוך אל עמים גו' לעבדו שכם אחד"⁹², ועד ש"ראו כל בשר גו'"²²⁴,
- 8 הנה עד אז לא הסתיימה היציאה ממצרים; כל זמן שעדיין לא נתבררו כל הניצוצות שנמצאים בכל חלקי העולם - הנה מצד זה שהניצוצות נמצאים בגלות, תקועים ("שטעקן") גם בני ישראל בגלות.
- 9 ואף שלכאורה איזה ערך יש לעולם (עם ניצוצות הקדושה שבו) לגבי בני ישראל - הרי כיון שבני ישראל הם הכוונה הפנימית של העולם, כמאמר רז"ל²²⁵ "בראשית, בשביל ישראל שנקראו ראשית", והשליחות של בני ישראל היא לזכך את העולם, לכן, קשורים בני ישראל עם ניצוצות הקדושה שבעולם, וכל זמן שניצוצות הקדושה הם בגלות, חסר עדיין בגאולה של בני ישראל.
- 10 וככל הענינים משתקף גם ענין זה בהלכה בפועל²¹³ - כפי שמצינו בנוגע לטבילה במקוה, שכל זמן שישנו חלק השייך לגוף, אפילו שערות שהם טפל לבשרו²²⁶, שנשאר מחוץ למים, ולא נטהר, אזי לא נטהר האדם כולו, אפילו ראשו²²⁷. ועד כדי כך קשורה טהרת הראש וטהרת השערות, שלא זו בלבד שתלויים זה בזה (שהראש אינו יכול להטהר ללא השערות), אלא עוד זאת, שטהרתם מוכרחת להיות בבת אחת, שהרי אי אפשר לחלק את הטבילה לחלקים, תחילה חלק זה ואחר-כך חלק אחר, תחילה העיקר ואחר-כך הטפל, או להיפך, אלא טבילת כל אברי הגוף יחד עם השער הטפל מוכרחת להיות בבת אחת.
- 11 וכמו כן בנוגע לגאולת עם ישראל - שאינה יכולה להיות בשלימותה אלא רק כאשר עם ישראל ישלים את שליחותו ויברר גם את ניצוצות הקדושה שבעולם (אף שהם טפלים ובאין-ערוך לבני ישראל עצמם), וענין זה יושלם בגאולה העתידה, ש"אז אהפוך אל עמים וגו'".
- 12 נח. דובר כמה פעמים²⁷⁹ שכל ענין שמקשרים עם מעשה בפועל, הרי זה בתוקף יותר, כמובא גם בנגלה דתורה.

(219) ח"ג קצו, רע"א. וראה גם זח"א בהשמטות סי' כה (רסא, ב), הובא באוה"ת נ"ך עה"פ סק"ז (ע' תפז).
(220) רד"ה כימי צאתך דאחש"פ תש"ח (סה"מ תש"ח ע' 159). וראה גם שם רפי"ב (ע' 164).
(221) ר"פ יתרו.
(222) שה"ש א, ב ובפרש"י.
(223) תבוא כז, ט.
(224) ישע"י מ, ה.
(225) פרש"י ורמב"ן ר"פ בראשית. ובכ"מ.
(226) עירובין ד, ב. וש"נ.
(227) ראה רמב"ם הל' מקוואות פ"א ה"ז.
(279) ראה שיחת אחש"פ תש"כ ס"ב (תורת מנחם - התוועדות חכ"ח ע' 40 ואילך). שם חמ"ב ע' 223. וש"נ.

וכן הוא בנוגע להמדובר לעיל (סעיף כ"ה) בענין "שמור את חודש האביב", שיהא חג הפסח בזמן האביב, היינו, שתהיה התבואה מוכנה לקצירה - הרי השייכות למעשה בפועל מודגשת במיוחד בנוגע לארץ ישראל (מה-שאינ-כן בחוץ לארץ).

ובנוגע אלינו - הרי זה שייך במיוחד לכפר חב"ד, ששם ישנה ההתעסקות בעבודת השדה והכרם על-ידי אחינו בני ישראל שיצאו לחירות לאחר כמה וכמה שנים שהיו נתונים בצרה ושביה²⁸⁰, ולכן הוצרכה עבודתם להיות מתוך מסירות נפש בפועל ובגלוי (כמו שנתבאר לעיל במאמר²⁸¹).

ויהי רצון, שיציאתם משם תהיה באופן ש"בתר רישא גופא אזיל"²⁸², היינו, שתהיה היציאה לחירות - עם כל הפירושים - אצל כל בני ישראל שעדיין נמצאים שם, בשמחה וטוב לבב, מתוך הרחבה ועונג, ועד לחירות האמיתית שתהיה אצלם - בתוככי כל בני ישראל בכל מקום שהם - בקרוב ממש, על-ידי משיח צדקנו.

[לאחרי ברכת המזון, תפלת ערבית, הבדלה ואמירת "ויתן-לך" - נתן כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א לכל המסובים שיחיו בידו הקדושה מ"כוס של ברכה". וטרם צאתו אמר:

שבוע טוב, קיץ בריא וטוב תמידי ("א גוטן תמיד"), ולהמשיך על כל השנה כולה.

ואחר-כך התחיל כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א לנגן "כי בשמחה תצאו".]

בס"ד. שיחת שבת פרשת קדושים, ו' אייר, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

א. לפני הציווי "קדושים תהיו וגו'" שבהתחלת פרשתנו, באה הקדמה - כמו בכמה וכמה פרשיות בתורה - "וידבר ה' אל משה לאמר". ואחר-כך באה הקדמה נוספת - שבזה נבדלת פרשה זו משאר פרשיות התורה - "דבר אל כל עדת בני ישראל".

ועל זה מפרש רש"י - בהעתיקו את התיבות "דבר אל כל עדת בני ישראל" - "מלמד (היינו, שתיבות אלו באות ללמד ענין שישנו רק בפרשה זו ולא בשאר פרשיות, ומפרש מה באות תיבות אלו ללמד) שנאמרה פרשה זו בהקהל", לכל בני ישראל, שלכן נאמר "דבר אל כל עדת בני ישראל".

כלומר: כל שאר פרשיות התורה אמרם משה רבינו לכל בני ישראל לאחר שאמרם לאהרן ובניו והזקנים, כפי שפירש רש"י מה שכתוב בפרשת תשא¹ "ואחרי כן נגשו כל בני ישראל ויצום גו'", "אחר שלמד לזקנים חוזר ומלמד .. לישראל", "כיצד סדר המשנה, משה היה לומד מפי הגבורה, נכנס אהרן שנה לו משה פרקו כו', נכנסו בניו כו', נכנסו זקנים כו' (ורק אחר-כך) נכנסו כל העם כו'";² מה-שאינ-כן פרשה זו אמרה משה מלכתחילה "בהקהל", "אל כל עדת בני ישראל" יחדיו³.

ומוסיף רש"י לבאר הטעם ש"נאמרה פרשה זו בהקהל", דלא ככל שאר הפרשיות - "מפני שרוב גופי תורה תלויין בה".

ב. ולכאורה אינו מובן:

(א) מהו ההכרח שבגלל ש"רוב גופי תורה תלויין בה" תצטרך פרשה זו להאמר "בהקהל"? - הן אמת שכיון שיש בה "רוב גופי תורה" צריכה פרשה זו לבוא לידיעתם של כל ישראל, אבל אף-על-פי-כן, גם אם לא היתה נאמרת "בהקהל", היה משה מלמדה לכל בני ישראל ככל הפרשיות?

(1) לד, לב.

(2) פרש"י עה"פ - מעירובין נד, ב.

(3) ראה אוה"ח ריש פרשתנו.

(280) ראה גם לעיל ס"ע 81 ואילך. וש"נ.

(281) ד"ה ונחה גו' פ"ט (לעיל ע' 193).

(282) עירובין מא, א. וראה סוטה מה, ב.

- 1 (ב) "קלאַץ-קשיא" - היכן מצינו שבפרשה זו נתחדשו "רוב גופי תורה":
- 2 הציוויים שנתחדשו בפרשה זו, כמו הציווי "ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה וגו'"⁴ (שזהו פרט
- 3 במצות צדקה), וכיוצא בזה - אינם עיקרים בתורה;
- 4 ואילו הציוויים שבפרשה זו שהם "גופי תורה",
- 5 - כמו הציווי "איש אמו ואביו תיראו" ואת שבתותי תשמורו"⁵, שכיון שענינים אלו הם "גופי תורה"
- 6 לכן נאמרו בעשרת הדברות⁶, ובפרט שבנוגע לכיבוד ומורא אב ואם, אמרו חז"ל⁷ שהשווה אותם הכתוב
- 7 לכיבוד ומורא המקום, והרי כיבוד ומורא המקום הוא עיקר בתורה, וכן בנוגע לשמירת שבת אמרו חז"ל⁸
- 8 שהיא שקולה כנגד כל התורה כולה,
- 9 ועל-דרך-זה הציווי "וכי תזבחו זבח שלמים וגו'"⁹, שהוא גם עיקר בתורה, שהרי "שלמים", "שיש
- 10 בהם שלום למזבח ולכהנים ולבעלים"¹⁰, הוא ענין עיקרי בקרבנות, וקרבנות הם עיקר בתורה, להיותם
- 11 (א) משלשת הדברים שעליהם העולם עומד¹¹, (ב) מהלכות חמורות שבתורה¹² -
- 12 הרי ענינים אלו לא נתחדשו בפרשה זו, אלא נאמרו כבר לפני זה: "איש אמו ואביו וגו'" - בעשרת
- 13 הדברות, וקרבן שלמים - בפרשת ויקרא¹³.
- 14 וכיון שכן, הרי גם אם ימצא טעם והסבר לכך ש"גופי תורה" צריכים להאמר "בהקהל" - עדיין אינו
- 15 מובן: כיון ש"גופי תורה" אלו לא נתחדשו בפרשה זו, אם כן, למה "נאמרה פרשה זו בהקהל"?
- 16 (ג) לשון רש"י (וכן הוא ב'תורת כהנים'¹⁴ ובמדרש¹⁵ ששם הוא המקור דפירוש רש"י) הוא "רוב גופי
- 17 תורה תלויין בה". ולכאורה, הוה-ליה-למימר שרוב גופי תורה נאמרו בה, נכללו בה, וכיוצא בזה, ומהו
- 18 דיוק הלשון "תלויין בה"?
- 19 ג. אך קושיות אלו מתורצות אחת בחברתה:
- 20 רש"י אינו יכול לומר "שרוב גופי תורה נאמרו בה" (וכיוצא בזה) - כיון שבפרשה זו לא נאמרו גופי
- 21 תורה כלל (כלומר: לא זו בלבד שלא נאמרו בה רוב גופי תורה, אלא שלא נאמרו בה גופי תורה כלל),
- 22 שהרי כל גופי תורה שנזכרו בפרשה זו, נאמרו כבר בפרשיות לפני זה.
- 23 החידוש של פרשה זו הוא - ש"רוב גופי תורה תלויין בה", היינו, שאופן הקיום של רוב גופי תורה
- 24 שכבר נאמרו בפרשיות שלפני-זה תלו בפרשה זו, כי לולי פרשה זו היה יכול להיות קיומם באופן שהוא
- 25 היפך רצון העליון, ובפרשה זו "תלוי" שיהיה קיומם כפי רצון העליון.
- 26 ולדוגמא: בנוגע ל(כיבוד ו)מורא אב ואם - שהוא עיקר בתורה ("גופי תורה") כנ"ל - הרי לולי פרשה
- 27 זו היה מקום לומר שגם כאשר אביו יאמר לו חלל את השבת צריך לשמוע לו ולכן "סמך שמירת שבת
- 28 למורא אב ("איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו"), לומר אף-על-פי שהזהרתיך על מורא אב,
- 29 אם יאמר לך חלל את השבת אל תשמע לו"¹⁶], ונמצא, שקיום הציווי של כיבוד ומורא אב ואם "תלוי"
- 30 בפרשה זו, שעל-ידה יתקיים ציווי זה כפי רצון העליון, ולא באופן הפכי חסו-שלום.
- 31 ועל-דרך-זה בנוגע להציווי דקרבן שלמים - שגם הוא עיקר בתורה כנ"ל - ש"תלוי" בפרשה זו, שבה
- 32 נתבארו כמה וכמה פרטים באופן קיום הציווי שיהיה כפי רצון העליון, ולא באופן הפכי חסו-שלום.
- 33 וכן הוא בנוגע לכמה וכמה גופי תורה שנזכרו בפרשה זו.

(10) פרש"י ויקרא ג, א.

(11) אבות פ"א מ"ב.

(12) תוד"ה ספרא - ברכות יח, ב.

(13) ג, א ואילך.

(14) ריש פרשתנו.

(15) ויק"ר שם.

(16) פרש"י עה"פ.

(4) יט, ט.

(5) שם, ג.

(6) יתרו כ, יב. שם, ח. וראה גם ויק"ר פכ"ד, ה.

(7) קידושין ל, ב. תו"כ ריש פרשתנו.

(8) ירושלמי ברכות פ"א ה"ח. נדרים ספ"ג. שמו"ר פכ"ה, יב.

זח"ב מז, א. פט, א. וראה חולין ה, סע"א ובפרש"י. הובא בפרש"י

עה"ת ס"פ שלח (בשמו של רבי משה הדרשן).

(9) פרשתנו שם, ה.

ד. וכיון ש"רוב גופי תורה תלויין בה" - לכן "נאמרה פרשה זו בהקהל":

אילו היו נאמרים בפרשה זו גופי תורה חדשים - לא היה איכפת שכל בני ישראל ישמעו ציוויים אלו לאחר שמשא יאמרם תחילה לאהרן, לבניו ולזקני ישראל, ורק לאחר־זו יאמרם לכל בני ישראל;

אבל כיון שבפרשה זו תלויין רוב גופי תורה, היינו, שפרשה זו באה לבאר ולהבהיר בנוגע לציוויים שכבר נאמרו לפני זה שאופן קיומם יהיה כדבעי, ולולי פרשה זו עלולים לקיימם באופן שהוא היפך רצון העליון, ובפרט שהמדובר אודות ציוויים שהם עיקרים בתורה, "גופי תורה", ובזה גופא (לא רק ענינים אחדים, אלא) "רוב גופי תורה" - אזי חבל על כל רגע:

אי אפשר להמתין עד שמשא ילמד פרשה זו לאהרן, ואחר־כך לבני אהרן, ואחר־כך להזקנים - שהרי בינתיים עלולים בני ישראל לעשות "רוב גופי תורה" באופן שהוא היפך רצון העליון חס־שלום,

[ואי אפשר להבהיר זאת בכך שבינתיים ישמעו כל בני ישראל מאהרן או בניו או הזקנים שכבר שמעו ממשא את הפירוש האמיתי באופן קיום ציווי פלוני - דכיון שבשמעם את הציווי ממשא הונח אצלם באופן מסוים, לא יועיל מה שישמעו מפלוני, אפילו בשמו של משה, שהפירוש האמיתי הוא באופן אחר, אלא בהכרח שישמעו זאת ממשא עצמו],

ולכן, כאשר נאמרה פרשה זו על־ידי הקדוש־ברוך־הוא - הוצרך משה לאמרה תיכף ומיד "בהקהל", במעמד כל בני ישראל, דלא כ"סדר המשנה" שהיה נהוג בכל שאר פרשיות התורה, כי כדי לשלול ענין של קלקול, ובפרט ב"גופי תורה", כדאי לשנות מהסדר הרגיל (ועל־דרך שמצינו שלאפרושי מאיסורא מותר וצריך להזכיר ענין של הלכה גם במקומות שבהם אסור להזכיר דברי תורה¹⁷).

ה. על־פי־זה יש לבאר ענין נוסף בפרשה זו - בנוגע לפירוש רש"י:

בפירוש רש"י בפרשה זו מצינו בירור הלכה של כמה וכמה ענינים. ולכאורה, כיון שבפירושו על התורה בא רש"י לפרש פשוטו של מקרא - מה מקום לענין של בירור הלכה שאינו נוגע לפשוטו של מקרא?

וההסברה בזה - שאף שבירור ההלכה בענין המדובר בפסוק פלוני אינו נוגע לפשוטו של מקרא של פסוק זה עצמו, מכל־מקום, הרי זה נוגע לפשוטו של מקרא דהתחלת הפרשה - "דבר אל בני ישראל", "מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויין בה" - להבהיר כיצד תלויין בפרשה זו רוב גופי תורה, כיון שבה נתבארו כמה וכמה פרטי הלכות שעל ידם יהיה קיום המצוות כפי רצון העליון, כנ"ל.

ו. ועל־פי־זה יש לתרץ גם קושיא צדדית:

מצינו במדרש¹⁵, שלאחרי שמבאר ש"פרשה זו נאמרה בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויין בה", מוסיף: "ג' פרשיות הכתיב לנו משה רבינו בתורה וכל אחת מהן יש בה מששים ששים (ויש דעה: משבעים שבעים) מצוות, ואלו הן כו' ופרשת קדושים".

ולכאורה קשה: אם כן - היו גם שתי פרשיות הנ"ל צריכות להאמר "בהקהל"?

ועל־פי האמור לעיל מובן החילוק בין ג' הפרשיות - שבשתי הפרשיות יש בכל אחת ששים (או שבעים) מצוות חדשות, מה־שאינ־כן בפרשת קדושים נתבאר והובהר כיצד ובאיזה אופן יש לקיים את המצוות (שהציווי עליהם נאמר בפרשיות שלפני זה), ורק בענין זה יש צורך והכרח שהאמירה תהיה "בהקהל" (כנזכר לעיל סעיף ד).

ז. ענין הנ"ל - ככל עניני התורה - מהוה הוראה בעבודתינו:

כאשר הרבי שולח שלוחים ודורש להתמסר לעבודה של הפצת היהדות, הפצת תורת החסידות וכו' - ישנם החושבים: הן אמת שבודאי צריכים לקיים את השליחות, אבל אף־על־פי־כן, מהי המהירות? אפשר לעשות זאת ברגע שלאחרי זה...

- 1 ובכן, צריכים לדעת שהקיום של "רוב גופי תורה" של אותם יהודים הנמצאים במקום שאליו נשלח,
2 תלוי בשליחות שלו!
- 3 בכלל, עומדים עתה יהודים בתנועה של חיפוש אחר אמונה, תורה ומצוות, אלא שאינם יודעים כיצד
4 ובאיזה אופן יש לעשות זאת. וכיון שכן, הרי האיחוד בקיום השליחות עלול לגרום לידי כך שיפרשו את
5 ענין האמונה וכו' באופן הפכי רחמנא-ליצלן!
- 6 אילו היה ענין השליחות רק עבורו (עבור השליח), כדי שלאחרי מאה ועשרים שנה יוכל לבוא אל
7 הרבי ולומר לו "עשיתי שליחותך" - אולי היה נתינת-מקום לדחות את קיום השליחות;
8 אבל האמת היא, שכוונת השליחות ששולח הרבי היא - בשביל הזולת, כדי להציל את אותם נשמות
9 של בני ישראל שנמצאים במקום שליחותו, ולכן, אי אפשר לדחות את קיום השליחות, שהרי ברגע זה
10 עלול יהודי לפרש את ענין האמונה וכו' באופן הפכי, ושוב לא תהיה אפשרות חס-ושלום להציל אותו!
11 אך עדיין יכול לטעון: וכי מחוייב הנני למהר ולרוץ לפעול על הזולת, בגלל הספק, שמא אחר-כך
12 יהיה מאוחר?!
13 ועל זה אומרים לו, שהפעולה על הזולת היא לא רק טובה עבור הזולת, אלא זהו ענין שנוגע גם
14 אליו - כפי שלמדים ממה שכתוב בפרשתנו שהענינים ש"רוב גופי תורה" תלויין בהם נאמרו "בהקהל",
15 "אל כל עדת בני ישראל", כולם יחדיו, היינו, שגם אהרן הוצרך להמתין עד שיתאספו כל בני ישראל, כולל
16 גם בנה של שלומית בת דברי... ורק אז קיבל אהרן הוראות אלו, ועל-דרך-זה בנידון-דין, שגם הוא
17 אינו יכול לקבל את הענינים השייכים אליו עד שיעסוק במסירת הוראות התורה ליהודים נוספים.
- * * *
- 18 ח. ויש להוסיף ולבאר הרמז בדיוק הלשון "פרשה זו .. שרוב גופי תורה תלויין בה":
19 מהחילוקים שבין "גופי תורה" לנשמה דתורה - שנשמה דתורה קשורה עם כח המחשבה, ו"גופי
20 תורה" קשורים עם כח המעשה.
21 וזהו ש"רוב גופי תורה" תלויין בפרשה זו - שהקדושה שאודותה מצווה התורה בפרשה זו ("קדושים
22 תהיו") היא הקדושה בנוגע לכח המעשה ("גופי תורה").
23 ועל זה נאמר "קדושים תהיו כי קדוש אני":
24 ובהקדם מאמר חז"ל¹⁸ על פסוק זה: "קדושים תהיו, יכול כמוני, תלמוד-לומר כי קדוש אני, קדושת
25 למעלה מקדושתכם".
26 ועל-פי הידוע פתגם כבוד-קדושת מורי-וחמי אדמו"ר¹⁹, שגם קושיא והוה-אמינא בתורה הוא ענין
27 של תורה, נמצא, שיש נתינת-מקום לכך שקדושתו של יהודי, "קדושים תהיו", תהיה "כמוני", כמו
28 הקדושה ד"קדוש אני", קדושת עצמותו²⁰.
29 וקדושה זו, שעל ידה באים להקדושה ד"קדוש אני", היא הקדושה שבנוגע לכח המעשה דוקא ("גופי
30 תורה").
31 והיינו, שאף-על-פי שכח המחשבה הוא דק ורוחני יותר, ומגיע בנפש בעומק יותר, שלכן אמרו
32 חז"ל²¹ "הרהורי עבירה קשו מעבירה", מכל-מקום, דוקא על-ידי הקדושה דכח המעשה מגיעים להקדושה
33 ד"קדוש אני".
34 וטעם הדבר - לפי שהגבוה גבוה ביותר נמשך דוקא על-ידי המטה מטה ביותר²².

(20) ראה גם מאור עינים עה"ת ריש פרשתנו.

(18) ויק"ר שם, ט.

(21) יומא כט, רע"א. וראה רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ג.

(19) ראה אג"ק אדמו"ר מהרי"צ ח"ג ריש ע' קלג. סה"ש

(22) ראה בארוכה שערי אורה שער הפורים ד"ה יביאו לבוש מלכות פי"ב ואילך, פל"ב ואילך. ועוד.

תש"ב ריש ע' 125. וראה גם תורת מנחם - התועדויות חל"ט ע' 185. וש"נ.

- ט. וזהו גם מה שפירש רש"י "קדושים תהיו, הוו פרושים מן העריות":
- בפירוש "קדושים תהיו" כתב הרמב"ן²³ (וכן הובא בכמה מקומות בחסידות²⁴) שקאי על הציור ד"קדש עצמך במותר לך"²⁵, שזוהי דרגא נעלית בעבודה, שפורש עצמו אפילו מדברים המותרים. אבל פירוש רש"י - פשוטו של מקרא - הוא: "הוו פרושים מן העריות".
- והיינו, שנוסף לכך שהקדושה דפרשת קדושים קשורה עם כח המעשה ("גופי תורה"), הנה בכח המעשה גופא מדובר לא אודות קדושה בדברים המותרים (כפירוש הרמב"ן), ששרשם מקליפת נוגה²⁶, אלא אודות פרישות מן העריות, שהם דברים האסורים ששרשם מג' קליפות הטמאות²⁷, ובג' קליפות הטמאות גופא הרי זה תוקף וקושי הקליפה, "ערות הארץ"²⁸.
- וכפי שמצינו שמצד תוקף הקליפה שבעריות הרי זה באופן שנפשו של אדם מחמדת²⁹, ועד כדי כך הוא תוקף התאוה, שבמנחה דיום הכיפורים, קרוב לנעילה, קורין בתורה פרשת עריות, כדי להבהיר ולשלול ענין זה³⁰.
- וזהו גם שהאיסור דעריות הוא עון חמור ביותר, וכפי שמבאר ה'צמח צדק'³¹ בלשון המשנה³² "חמש עשרה נשים כו'", שחמש עשרה בגימטריא י"ה, לפי שהחטא דעריות פוגם בשם י"ה. וכמובן גם מגודל העונש שבעריות, דכיון שהעונש הוא לפי ערך הפגם³³, הרי מגודל העונש מובן גם גודל הפגם.
- אך דוקא בפרישות מן העריות מתבטא הענין ד"קדושים תהיו", ודוקא על-ידי-זה באים לקדושה ד"קדוש אני", קדושת עצמות³⁴, כאמור, שהגבוה גבוה ביותר נמשך דוקא על-ידי המטה מטה ביותר³⁵.
- י. ויש לקשר זה עם פירוש רש"י בסוף הפרשה שלפני זה - "ולא תטמאו בהם אני הוי' אלקיכם", "הא אם תטמאו איני אלקיכם, ואתם נפסלים מאחרי, ומה הנאה יש לי בכם, ואתם מתחייבים כליה":
- נתבאר לעיל³⁶ שג' הלשונות שבפירוש רש"י הם כנגד ג' הענינים ד"אני", "הוי'" ו"אלקיכם". ואף-על-פי-כן כותב רש"י בתחילת הענין "איני אלקיכם" - כיון ש"אלקיכם" הוא ענין כללי שעל ידו לוקחים גם את "הוי'", וגם את "אני".
- והענין בזה:
- "אלקיכם" - מורה על דרגא תחתונה באלקות, ולכן במקביל לזה נאמר הלשון "אתם נפסלים מאחרי", בחינת אחוריים, והיינו, לפי ששם אלקים בכללותו הוא חיצוניות (אחוריים) בלבד לגבי שם הוי'³⁷, ומכל "שכן" "אלקיכם", היינו, כפי ששם אלקים נמשך בנבראים להיות כח הפועל בנפעל, שזהו חיצוניות ואחוריים בשם אלקים גופא.
- ואף-על-פי-כן, דוקא על-ידי "אלקיכם" לוקחים את בחינת "הוי'", ואפילו גם את בחינת "אני".
- ועל-דרך-זה בענינו - שקדושת עצמותו ("כי קדוש אני") נמשכת דוקא על-ידי הפרישות מן העריות ("קדושים תהיו", "הוו פרושים מן העריות"):
- הקדוש-ברוך-הוא מצד עצמו הוא קדוש ומובדל מעולמות לגמרי, אלא שנתאוה הקדוש-ברוך-הוא להיות לו יתברך דירה בתחתונים³⁸, נתאוה דייקא, ענין של תאוה ללא טעם³⁹, היינו, שרצונו ליהנות מעבודתם של בני ישראל.

(23) ריש פרשתנו.
 (24) ראה תניא פ"ל (לט, א). וראה לקמן סי"ג.
 (25) יבמות כ, א.
 (26) תניא פ"ו.
 (27) שם פ"ו.
 (28) מקץ מב, ט. שם, יב. וראה פרש"י לך לך יב, יט.
 (29) חגיגה יא, ב. וש"נ. רמב"ם הל' איסור"ב פכ"ב הי"ט.
 (30) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתריכ"ב. ס"ד וש"נ. וראה גם רשימות" חוברת נ ס"ע 11 ואילך.
 (31) בחידושי על הש"ס ריש יבמות.
 (32) יבמות שם.
 (33) תניא פכ"ד בהגה"ה.
 (34) נתבאר גם שאין זה בסתירה להמבואר במאמרי חג השבועות (סה"מ תר"ס ע' קנג ואילך) שהענין ד"קדוש אני" נמשך דוקא ע"י העבודה ד"קדש עצמך במותר לך" (ראה גם לקר"ש ח"א ע' 257 ואילך) - חסד הביאור (המו"ל).
 (35) ראה גם לקר"ש ח"ב ע' 91 ואילך.
 (36) שיחת ש"פ אחרי סי"י (לעיל ע' 260). וש"נ.
 (37) תניא אגה"ת פ"ד פ"ד (צד, סע"א). ובכ"מ.
 (38) תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.
 (39) המשך תרס"ו בתחלתו. ועוד.

- 1 והעבודה שממנה יש להקדוש-ברוך-הוא הנאה - היא העבודה בדברים התחתונים ביותר דוקא, שזוהי
2 הקדושה בעניני עריות.
- 3 וענין זה קשור עם המדריגות התחתונות דשם אלקים - כידוע⁴⁰ שהיניקה לקליפות (ג' קליפות
4 הטמאות, עד ל"ערות הארץ", שמשם הוא ענין העריות) היא מהצירופים של שם אלקים, ובזה גופא -
5 לא מהצירופים של האותיות הראשונות, אלא מהצירופים של האותיות האחרונות דוקא.
- 6 ודוקא על-ידי העבודה דקדושה בענינים התחתונים - לוקחים את הענין ד"קדוש אני".

* * *

- 7 יא. מאמר א (כעין שיחה) דיבור-המתחיל ובשנה החמישית תאכלו את פרי גו'.

* * *

- 8 יב. האמור לעיל (במאמר⁴¹) אודות מעלת פירות שנה החמישית על פירות שנה הרביעית, מהוה גם
9 הוראה לכל אחד מישראל, שאין לפרוש מן העולם, להסתגר בירושלים ולעסוק בתורה, אלא צריך לצאת
10 לחוץ-לארץ ולפעול עם הזולת, וכאמור לעיל (סעיף ז) שהפעולה עם הזולת הוא ענין שנוגע (לא רק אל
11 הזולת, אלא) גם אליו.
- 12 ישנם כאלו שרוצים להסתגר בחדר הפרישות דוקא, וכאשר בא אליו הבעל-שם-טוב ואומר לו שיפסיק
13 מלימוד התורה בשביל ההילול להקדוש-ברוך-הוא⁴² - הרי הוא מחזיק את עצמו למציאות חשובה,
14 "סאם" סאפאזשניק... רבינו נשיאנו אומר לו: צא מ"חדר הפרישות" וסע לשליחות, אבל הוא "סאם
15 סאפאזשניק"... אלא, שלהיותו "חסיד", אינו יכול שלא לציית כלל, אבל הוא דוחה זאת לאחר זמן, מבלי
16 למחר.
- 17 אבל האמת היא, שאי אפשר לדחות את השליחות המוטלת על כל אחד, אלא צריכים לקיימה מיד,
18 כאמור לעיל (סעיף ז), שיתכן שברגע שלאחר-יזה יהיה כבר מאוחר...!
- 19 יג. וזהו גם הקשר עם מה שנתבאר לעיל (סעיף ט) בפירוש "קדושים תהיו" על-פי פשוטו של מקרא,
20 "הו פרשים מן העריות" - קדושה בענינים פשוטים דוקא:
- 21 הרמב"ן מפרש אמנם שקאי על הציווי "קדש עצמך במותר לך". אבל אף-על-פי-כן, הרמב"ן עצמו
22 במנין המצוות לא מונה "קדש עצמך במותר לך" בתור מצות-עשה.
- 23 וגם בתניא - אף-על-פי שבפרק כ"ז⁴⁴ אומר רבינו הזקן בפשטות "שמקיים מצות-עשה של תורה ..
24 כשמקדש עצמו במותר לו", הנה בפרק ל'⁴⁵ - ששם מדובר אודות החשבון ביחס אל הזולת, כהקדמה לענין
25 "ואהבת לרעך כמוך"⁴⁶ שבפרק ל"ב - מתחיל אמנם ש"ענין לקדש עצמו במותר לו שהוא מדאורייתא",
26 אבל אחר-כך מוסיף "וגם דברי סופרים חמורים מדברי תורה"⁴⁷, והיינו, שכאשר מדובר אודות העבודה
27 ששייכת אל הזולת, אזי הפירוש ד"קדושים תהיו" הוא (לא "קדש עצמך במותר לך", שהוא ענין נעלה
28 בעבודה, אלא) "הו פרשים מן העריות" - קדושה בענינים נמוכים.
- 29 כלומר: דורשים מיהודי לוותר על מציאותו, מציאות דקדושה, ועל הענינים הנעלים בעבודתו,
30 ולהשפיל את עצמו בענינים נמוכים כדי לפעול על הזולת, ועד לזולת שצריכים להזהירו מענין העריות
31 שהוא חטא חמור ביותר, כנזכר לעיל.

(43) ראה לעיל ע' 126. וש"נ.

(44) לד, סע"ב.

(45) לט, א.

(46) פרשתנו יט, יח.

(47) ראה עירובין כא, ב. סנהדרין פח, ב.

(40) ראה ספר הליקוטים ר"פ בא. פע"ח שער המצות פ"ו.

שער הכוונות ענין הפסח דרוש א'. תו"א יתרו (בהוספות) קט, ד.
ובכ"מ.

(41) ע' 263 ואילך.

(42) ראה סה"מ אידיש ע' 139 ואילך - הובא ונתבאר במאמר

דלעיל פ"ב ואילך (לעיל ע' 264 ואילך).

יד. ויש להוסיף, שהקשר בין פירוש רש"י "קדושים תהיו", "היו פרושים מן העריות" עם ענין הביטול שמביא לידי "ואהבת לרעך כמוך", הוא רק מצד הפחיתות של ענין העריות, כנזכר לעיל, אלא) גם מצד תוכן הציווי עצמו:

ענין העריות הוא איסור קורבה, וככל שהקורבה גדולה יותר, גדול יותר חומר האיסור, ולכן, האיסור דשניות, שהקורבה היא קטנה יותר, הוא רק מדרבנן²⁵, ואילו איסור עריות ממש, שהקורבה גדולה יותר, הוא מדאורייתא.

ולכאורה: כיון שכל ענין יחוד איש ואשה הוא "והיו לבשר אחד"⁴⁸, הרי צריך להיות הדין להיפך - שככל שתגדל הקורבה, תגדל יותר האפשרות לענין היחוד?

אך הענין הוא - שהציווי "היו פרושים מן העריות" הוא לפרוש מדבר הקרוב אליו - "אדם קרוב אצל עצמו"⁴⁹, היינו, מדבר שרוצה וחפץ בו, ולהתקשר ולהתייחד עם יהודי נוסף, שבגלוי הוא רחוק ממנו.

וזהו גם תוכן מצות "ואהבת לרעך כמוך" - לבטל את עצמו, ולהתמסר אל הזולת. וכאמור לעיל (סעיף ח) - דוקא על-ידי העבודה ד"קדושים תהיו", "היו פרושים מן העריות", נעשה הענין ד"כול כמוני".

ולכאורה: מהו ההכרח בענין הביטול - הרי מדובר אודות מציאות של קדושה (כמו מי שיושב בירושלים כו'), ולמה דורשים ממנו לבטל את מציאותו?

אך הענין הוא - כמבואר בתניא²⁷, ש"אין הקדוש-ברוך-הוא שורה אלא על דבר שבטל אצלו יתברך". - אם הוא "מציאות", אפילו מציאות דקדושה, אין השכינה שורה עליו; השראת השכינה היא במקום הביטול דוקא, אם "בפועל ממש", או "בכח", אבל איזה כח - "ככל איש ישראל למטה שבכחו להיות בטל ממש לגבי הקדוש-ברוך-הוא במסירת נפשו על קדושת ה'"²⁷ - כח שבא לידי פועל⁵⁰.

וכאשר ישנו ענין הביטול שמתבטא בציווי ד"קדושים תהיו" כנזכר לעיל - הנה על-ידי-זה לוקחים את ה"קדוש אני", קדושת עצמותו⁵¹.

* * *

טו. נתבאר פירוש רש"י בסוף פרשתנו, "כי יהיה בהם אוב וגו'", "כאן נאמר בהם מיתה ולמעלה כרת, עדים והתראה בסקילה, מזיד בלא התראה בהכרת, ושגגתם חטאת. וכן בכל חייבי מיתות שנאמר בהם כרת" - שמדיוק הלשון "כי יהיה בהם גו'", ולא כמו שכתוב לפני זה⁵² "והנפש אשר תפנה גו'", מוכח, שחיוב מיתה שנאמר כאן הוא בגלל שמדובר אודות מציאות ברורה וחזקה - "יהיה" - "ב"עדים", והזדון הוא בתוקף ביותר - "בהם" (בפנימיות), ב"התראה"; ומזה ילפינן שהחיוב דכרת שנאמר למעלה הוא (לא רק כאשר מצד איזה טעם לא נענש עונש מיתה על-ידי בית-דין, כמו במולך, שהעונש דכרת הוא "אם העלם יעלימו גו' עניהם גו' לבלתי המית אותו"⁵³, אלא גם) במזיד בלא התראה; אבל לא בשוגג⁵⁴, כי בשוגג יש רק חיוב חטאת.

ומזה שחיוב מיתה נאמר כאן, ולא למעלה, בהמשך לחיוב כרת (כמו במולך), למדים ש"כן בכל חייבי מיתות שנאמר בהם כרת", דכשם שחיוב כרת דאוב הוא במזיד בלא התראה [שילפינן זה מכאן,

התחתונים, "רגלי העם", נמשך "אנכי בקרבו" (ראה תורת מנחם - התועדויות חל"ז ס"ע 26 ואילך. וש"נ).

(52) שם, ו.

(53) שם, ד.

(54) אף שגבי אוב וידעוני נאמר (פרשתנו יט, לא) "אל

תבקשו לטמאה בהם", והרי בענין הטומאה אין חילוק בין מזיד לשוגג.

(48) בראשית ב, כד.

(49) יבמות כה, ריש ע"ב. וש"נ.

(50) וכמו אצל ב"ד של ישראל ש"בכח" חשיב כמו "בפועל",

כיון שבדאי יקיימו כו', משא"כ ב"ד של עכו"ם (ראה גיטין כח, סע"ב ואילך).

(51) בענין זה נזכר גם הענין ד"שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו" (בהעלותך יא, כא), שדוקא ע"י בירור הענינים

- 1 כנזכר לעיל], כך הוא בכל חייבי מיתה שנאמר בהם כרת, על-דרך הלימוד ד"כל⁵⁵ דבר שהיה בכלל ויצא
2 כו' ללמד על הכלל כולו יצא".*
- 3 ועל דרך ההלכה⁵⁶: רש"י מדייק "שגגתם"⁵⁷, לשון רבים, לרמז אשר (א) גם ידעוני חייב חטאת אף
4 שהוא לאו שאין בו מעשה⁵⁸, (ב) שהעושה אוב וידעוני בהעלם אחד, חייב שתי חטאות, כיון ש"חלוקין"⁵⁹
5 הן במיתה***: "אוב או ידעוני".
- 6 ועל דרך הרמז - הקשר בין פסוק זה (שבסיום הפרשה) לפרשת "קדושים", על-פי דברי הרמב"ם
7 (בהקדמתו לפירוש המשניות⁶⁰) שהשייכות דמסכת כריתות לסדר קדשים היא לפי שכל דבר שחייבים על
8 זדונו כרת חייבים על שגגתו חטאת, והרי על-פי פירוש רש"י ילפינן מכאן עיקר מציאות הכרת כעונש
9 בפני עצמו (כנזכר לעיל), וכן הדין דשגגתם חטאת, ואשר חלוקים הם לחטאת*** - הוגה על-ידי
10 כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק ז עמוד 139 ואילך.

* * *

11 טז. מאמר ב (כעין שיחה) דיבור-המתחיל והדרת פני זקן.

(*) בפירוש הראב"ד לברייתא דר"י, שהלימוד ד"דבר שיצא מן הכלל כו"ו הוא כשהכתוב נאמר ב' פעמים אף שלא נתחדש
בו דבר. אבל מלבד זה דגברא אגברא קא רמית, הנה הראב"ד מבאר הענין באופן הלימוד בדרכי ההלכה, אבל בדרך הפשט
- הרי הכתוב שנאמר כאן הוא: (1) לגמרי מיותר (לולי החידוש: דיש לכרת בלי חיוב מיתה, ודמיתה דוקא כש"היה" -
עדים, ו"בהם" - התראה), (2) גם שלא במקומו, וגם זה - בדרך הפשט על-כל-פנים - נקרא "דבר שהיה בכלל (במקומו)
ויצא מן הכלל".

(**) השייכות דחטאת למיתה, שכיון שחלוקין במיתה חלוקין גם לענין חטאת [אף שגבי חיוב כרת לא נחלקו (כמו שכתוב
והנפס גו' אל האובות ואל (לא "או") הידעונים], והרי חיוב חטאת תלוי בכרת, כהכלל כל שזדונו כרת שגגתו חטאת
- מובנת דוקא על פי פירוש רש"י דעיקר מציאות כרת - כעונש בפני עצמו - גם לא ילפינן דוקא מהענין ומהכתוב דחיוב
מיתה (כנ"ל). - ולכן מתורצת גם כן התמיהה הכי גדולה לשאר הפירושים בהכלל דכל שזדונו כרת שגגתו חטאת, ובכל
זאת אין כרת מחלקת לחטאת, כי אם דוקא מיתה (סנהדרין שם).

(***) ויש להוסיף ולהעיר: להרמב"ם כרת דפסח ומילה [שהם מצוות עשה] אינו נלמד משאר הכריתות (ששגגתם חטאת),
אלא שהם (כלשון הרמב"ם שם) "מועט" במספר (ולכן נמנו שם); מה-שאין-כן לפי מה שנתבאר בפירוש רש"י שיש בחיוב
כרת שני אופנים: (א) חיוב כרת כשיש חיוב מיתה, (ב) עיקר מציאות הכרת (כעונש בפני עצמו (כנ"ל הערה הקודמת)) -
הרי לפירוש רש"י - הנ"ל (פסח ומילה) "90", ונלמדים דיניהם מכרת ש(שגגתם חטאת) יש בהם קרבן.

ללמוד נגלה בשבת [טענה שאינה אלא התלבשות ב"איצטלא של
משי", כדי שלא יפריעו לו לישון! ...] - אינן רוצה ללמוד נגלה,
אמור תהלים - "תהלות ישראל" - במשך כל יום השבת! אבל
"וויפל איז אַ שיעור" לעסוק ביום השבת בדברים של מה
בכך? [...], ו"מורה היתר" לדבר נגלה בשבת.
(57) אף שדיוק זה הוא רק באות אחת - שהרי ידוע גורל
הדיוק בפירוש רש"י, שהתענה תר"ג תעניות עד שקיבל הסכמה
מלמעלה על פירושו (ראה תורת מנחם - התוועדות חמ"ב ע'
327. וש"נ), ולכן, גם מאות אחת אפשר ללמוד כו"כ ענינים.
(58) כדעת ר"י - סנהדרין סה, א. וש"נ.

[ואין לומר שכוונת רש"י כדברי הרמב"ם (הל' שגגות פ"א
ה"ד) "בעל ידעוני במעשה", שחייב חטאת רק אם עשה מעשה
(אף שסתמי' הוי בלא מעשה - לח"מ שם) - כי רש"י סתם לעיל
(יט, לא) ידיעוני הוא ש"העצם מדבר" ואין בו מעשה].
(59) כדעת ר"ל - סנהדרין שם. וש"נ.
(60) ד"ה והחלק הששי.

(55) ברייתא דר"י רפ"א (תו"כ בתחלתה) - הובא בפרש"י
ע"ה"א בא יב, טו. ועוד.

(56) מאמר המוסגר: יש כאלו שמתאוננים על הדיבור בנגלה
דתורה בשבת, באמרם, שאצל חסידים, ובפרט חסיד חב"ד, לא
רגיל ללמוד נגלה בשבת (ראה גם תורת מנחם - התוועדות חל"ו
ע' 182. וש"נ). והמענה על זה - ע"פ סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר,
בשם אביו, כ"ק אדני"ע, שאירע פעם שאדמו"ר מהר"ש אמר
זמירות בשבת, וכששאלוהו: הרי אצל חסיד חב"ד אין אומרים
זמירות (גם אלו שהכניס רבינו הזקן בסידורו), השיב, שהכוונה
היתה שבמקום אמירת זמירות בפה יח' ענין השירה שלמעלה
מזה, אבל כאשר אין ענין השירה, אזי יכול להיות לכל-הפחות
ענין הזמירות (ראה גם תורת מנחם - רשימת היומן ריש ע' שכת.
וש"נ). ועד"ז בנדר"ד: אילו היו לומדים חסידות במשך כל יום
השבת - מה טוב ומה נעים, אבל המציאות היא שמלבד לימוד
החסידות (עכ"פ לימוד הלקו"ת השבועי מתוך מס"ג...) עוסקים
גם בענינים אחרים, כמו שינה, וכן "יושב בטל ה"ז כישן" (שו"ע
אדה"ז או"ח סוסתקפ"ג), ולכן, אינני מתחשב בטענה זו שאין

לקוטי שיחות פרשת קדושים* כרך יז

א.

הקשר בין גניבה לבין ע"ז

1 על ההבדל בין האזהרה "לא תגנובו", אשר
2 בפרשתנו¹, לבין האזהרה "לא תגנוב" אשר בעשרת
3 הדברות², אומרת הגמרא³ (ורש"י מצטט זאת כאן),
4 שבפרשתנו מדובר על גונב ממון⁴, וב"לא תגנוב" של
5 עשרת הדברות מדובר על גונב נפשות.

6 על איסור גניבת ממון אומרים חז"ל⁵ "כל הגונב"
7 הוא "כאילו עובד עבודת כוכבים".

8 דברי חז"ל האומרים על עבירות מסוימות שהעובר
9 עליהן הוא "כאילו עובד עבודת כוכבים"⁶, מובנים,
10 בידענו את הדיוק של לשון חז"ל, שבכך אין הכוונה
11 רק להצביע על חומרת עבירה זו ולומר שחומרתה היא
12 כמו העבירה החמורה ביותר (שהיא "עובד עבודת
13 כוכבים"), אלא שלעבירה זו במהותה יש דמיון
14 לעבודה זרה.

15 [יתר על כן: לכל העבירות יש קשר לעבודה זרה,
16 כפי שמסביר בהרחבה אדמו"ר הזקן בתניא⁷, ש"לא
17 יהיה לך" הוא "כולל כל שס"ה מצוות לא תעשה", כי⁸
18 על-ידי כל עבירה שעוברים על רצון העליון מתנתקים
19 בשעת המעשה⁹ מאלוקות, כשם שהניתוק מתרחש
20 על-ידי חטא של עבודה זרה -

21 וכיוון שעם זאת שהקשר לעבודה זרה נמצא בכל
22 העבירות, אנו מוצאים שחז"ל הגדירו חטאים מסוימים
23 במסגרת של "כאילו עובד עבודה זרה"¹⁰, הרי זאת

הוכחה לכך, שלעבירות אלו יש ענין מיוחד בקשרם
לעבודה זרה].

יש להבין איפוא: במה דומה גניבה, שהיא ממצוות
שבין אדם לחבירו, לעבודה זרה¹¹?

ב.

חומרה מיוחדת בגניבה

28 כדי להבין זאת יש להסביר תחילה ענין מסוים
29 בסוף מסכת סנהדרין¹², ששם כתובה חומרה מיוחדת
30 בענין גניבה. הגמרא מתעכבת שם על הנאמר במשנה
31 "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם"¹³, שכל זמן
32 שהרשעים בעולם חרון אף בעולם, אבדו רשעים מן
33 העולם נסתלק חרון אף מן העולם". ועל כך אומרת
34 הגמרא: "מאן רשעים, אמר רב יוסף: גנבי".

35 ולא מובנים כאן הן קושיית הגמרא והן תירוצו של
36 רב יוסף: (א) מדוע שואלת הגמרא בסיום מסכת
37 סנהדרין "מאן רשעים", לאחר שהמילה "רשע" מצויה
38 בתנ"ך (מספר פעמים) והיא נושא עיקרי ב"שקלא
39 וטריא" של הפרקים הקודמים במסכת זו? (ב) מהי
40 משמעות התשובה שב"רשעים" הכוונה היא ל"גנבי" -
41 והרי כל העובר על מצוות לא-תעשה נקרא רשע (והוא
42 פסול לעדות, כפי שכבר מוסבר¹⁴ קודם)?

43 המפרשים מסבירים על כך¹⁵: הרי סיום המשנה בא
44 כהמשך לאמור קודם אודות עיר הנדחת, והפסוק "ולא
45 ידבק בידך מאומה... למען ישוב ה' מחרון אפו" כתוב
46 בסוף פרשת עיר הנדחת, ולפיכך השאלה היא: מהי

הרוח שקולה כע"ז ממש כו" (אלא ששם מבאר שנקודה זו שישנה בכל
העבירות מודגשת וכוללת ביותר בגסה"ר). וראה אגה"ק סכ"ה (קלח, ב)

ביאור מרז"ל כל הכועס כאילו עובד עכו"ם.

(11) מ"ש שם במס' שמחות "כל הגונב הרי זה שופך דמים" מובן
בפשטות, דהרי נוטל חיי נפשו* (ראה תניא פל"ז - מח, ב). וראה לקמן
הערה 46. וראה הגירסא והביאור דמרז"ל הנ"ל בחדא"ג מהר"ל לסוף
סנהדרין.

(12) לפי הסדר שנדפסו בבבלי, וכ"ה דעת רש"י (ראה פרש"י ר"פ
חלק. חכמת שלמה שם), מאירי, כלבו סו"ס מ', משא"כ לפי הסדר
שבמשניות ובירושלמי הוא פרק י"ד ופרק הנחנקין הוא פ"א. וכ"ה דעת
הרמב"ם בפיה"מ (ראה בכ"ז תויו"ט מלאכת שלמה ר"פ חלק).

(13) ראה יג, יח.

(14) סנהדרין כז, א. וגם בעובר על מ"ע (וגם באיסור דרבנן) מקרי
רשע - ראה תניא פ"א. לקמן הערה 44.

(15) ראה יד רמ"ה כאן. תו"ח (הובא בעץ יוסף לע"י). באר שבע כאן.
ביאור הרי"ף לע"י. שאלת יעבץ ח"א סי' עט.

(* וסיום מס' סנהדרין.

(1) יט, יא.

(2) יתרו כ, יג.

(3) סנהדרין פו, א. מכילתא יתרו שם.

(4) ברמב"ם ריש הל' גניבה (בדפוסים שלנו) הביא הכתוב "לא
תגנוב". אבל בחינוך מצוה רכז מעתיק ל' הרמב"ם "לא תגנובו". וכ"כ
הרמב"ם בסהמ"צ מל"ת רמד ובמנין המצות בראש ספר היד "לא
תגנובו". וכ"ה בטושו"ע חו"מ סי' שמח ס"ב (וראה רמב"ם רפ"ט שם).
ובשו"ע אדה"ז הל' גזילה וגניבה סוס"ב "בבל תגנובו" ואכ"מ.

(5) מס' שמחות פ"ב הי"א.

(6) ליקוט כו"כ מרז"ל אלו - ראה תו"ש ח"ט מילואים ע' שא.

(7) פ"ב ואילך.

(8) שם פכ"ד"כה.

(9) ועיין אגה"ת פ"ז.

(10) ואולי י"ל שזהו דיוק אדה"ז באגה"ת ספ"ז שעברות אלו "הן
ממש כע"ז". וראה תניא ספכ"ב שמבאר במיוחד "ולכן אמרו רז"ל שגסות

(* וראה בגזילה - ב"ק קיט, א. רמב"ם הל' גזילה פ"א רי"ג. שו"ע חו"מ טשנ"ט ס"ג. נתי' בלקו"ש קדושים תשמ"ט.

ג.

ההבדל בין לשון המשנה ללשון הברייתא

ענין זה יובן באמצעות ההסבר על אחד מן
ההבדלים בלשונותיהן של המשנה והברייתא בסוף
המסכת, כדלהלן:

בברייתא כתוב: "תנו רבנן רשע בא לעולם²², חרון
אף בא לעולם שנאמר: ²³ כבוא רשע בא גם בוז ועם
קלון חרפה, רשע אבד מן העולם טובה בא לעולם
שנאמר: ²⁴ ובאבוד רשעים רנה", ומסיימת הברייתא
צדיק בא לעולם טובה בא לעולם, שנאמר: ²⁵ זה
ינחמנו ממעשינו ומעצבון דינו".

האריכות של הברייתא יותר מן המשנה - מובנת,
שהרי רבי סידר את המשניות, כדברי הרמב"ם²⁶,
"קוצר מלי" - "דבר קצר וכולל ענינים רבים", אבל
בדור מאוחר יותר, כשנתמעטו המוחין היה הכרח
באופן שבו נכתבו הדברים בברייתות - ביתר הרחבה
ופרטם, בתוספת הוכחות מפסוקים וכדומה, כפי
שמוצאים מספר פעמים בש"ס, שאותם ענינים
הכתובים במשנה בקיצור, כתובים בברייתא בהרחבה
ובפירוט.

מה שאינו מובן כאן הוא ההבדל ההפוך בין המשנה
לברייתא. לשון המשנה היא "חרון אף", והברייתא
מקצרת ואומרת "חרון" (סתם) -

וממה נפשך: אם הברייתא אומרת זאת בהמשך
למשנה, היה גם עליה לומר "חרון אף", ואם זה בקשר
לפסוק שמובא אחר-כך בברייתא, הרי בפסוק זה אין

1 כוונת המשנה באומרה "כל זמן שהרשעים בעולם"? לא
2 ייתכן שהכוונה היא לאנשי עיר הנדחת, כי המילים
3 "ולא ידבק..." כתובות בפסוק לאחר המילים "הכה
4 תכה את יושבי העיר"¹⁶, כלומר, מדובר כבר לאחר
5 העונש אנשי עיר הנדחת והם כבר אינם בעולם, וזוהי
6 שאלת הגמרא: על אילו רשעים מדובר כאן, בקשר
7 לעיר הנדחת?

8 ועל כך עונה רב יוסף: "גנבי", אלו שגנבו מן
9 החרם, משלל עיר הנדחת - דבר הנלמד מן הפסוק
10 "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב ה'
11 מחרון אפו", שכל עוד הרשעים שלקחו מן החרם
12 קיימים בעולם, יש "חרון אף בעולם".

13 אך אינו מובן: מדוע מתבטא רב יוסף בלשון
14 "גנבי"? והרי הדגשת הרשע כאן איננה על חטא של
15 גניבה (בלבד), אלא על כך שלקחו מן החרם של עיר
16 הנדחת - והיה עליו להשתמש בביטוי המדגיש את
17 עיקר החטא, כגון: "אלה שלקחו מן החרם" או בדומה
18 ללשון הפסוק "ידבק בידך מן החרם"¹⁷.

19 יתר על כן: הרי ישנו דיון נרחב אם גניבה מן
20 החרם - מאיסורי הנאה - היא בגדר של גניבה¹⁸,
21 ולמרות שהלשון "גונב את החרם"¹⁹ מצויה בענין זה,
22 וכך כתוב גם בפסוק על עכן: "וגם גנבו"²⁰, אך הכוונה
23 היא לכך שהביטוי גניבה יכול לחול גם על חרם²¹ -
24 אבל בתירושו של רב יוסף לא היה צריך להיות מובא
25 ענין הגניבה בלבד, אלא גם ענין החרם - ומדוע הוא
26 מתבטא בלשון "גנבי", ואיננו מזכיר את החרם?

(22) ה'ל' 'רשע בא לעולם' - אף שצדיק ורשע לא קאמר (נדה טז,
ב) י"ל, שהכוונה מעת שעובר עבירות שאז נעשה רשע ובמילא בא רשע
בעולם, וכמבואר לקמן בפנים.
גם י"ל, לכאורה, ע"פ מש"נ: זורו רשעים מרחם (תהלים נח, ד)
וכפ"ל רז"ל (יומא פג, א): וראה ג"כ רות רבה (עה"פ ג, יג. ועד"ז היא
גירסת תוד"ה שובו חגיגה טו, א - בירושלמי) באלישע אחר שהריחה
אמו כשהיתה מעוברת והוכרחה לאכול מאותו המין (מתקרבות ע"ז) שזה
גרם שיצא לתרבות רעה. וראה ראב"ע למשלי יח, ג. ענף יוסף לע"י כאן
מהשפת אמת,
אבל עפ"ז צריך לפרש "חרון בא לעולם" - רק בכח ולא בפועל.
(23) משלי יח, ג.
(24) שם יא, י.
(25) בראשית ה, כט.
(26) בהקדמתו לפיה"מ (ד"ה אחר כן ראה להסתפק).

(16) ראה שם, טז.

(17) ודוחק לומר שההדגשה בנדר"ד היא "גונב את החרם", עפמש"כ
במס' שמחות (פ"כ סה"ט) דהגונב את המכס ואת החרם כאילו עו"ז
כו' (ראה מהר"ץ חיות כאן), כי: א) אי"ז שייך להמדובר במשנה בעיר
נדחת דוקא ולהכתוב "ולא ידבק בידך מאומה" שבהמשך לזה*, ב)
הו"ל לר"י להדגיש העיקר (כפנים) "גונב את החרם" וכיו"ב.
(18) ראה כריתות כד, א (בשור הנסקל). רשב"א נדרים פה, א. ובר"ן
שם (בשם הרשב"א). אבל ראה שו"ע אדה"ז סי' תלה קו"א סק"ב.
(19) במס' שמחות שבהערה 17.
(20) יהושע ז, יא. ראה בזה יד רמ"ה (ועד"ז בשושנים לדוד. הובא
ב"ליקוטים" שבמשניות כאן). אבל מרד"ק (ועוד) בנ"ך שם משמע
שכוונת הכתוב להדגיש שלא לקחו בפרהסיא כ"א בהסתה.
(21) אבל לכאור אינו מתאים להכניסם עי"ז בסוג "גנבי", וראה יד
רמ"ה כאן: וה"ה בבני אדם שנהנין מן החרם דמקרי גנבי כו'.

(* ועפ"ז גם מובן שקשה לפרש (כביד רמה כאן) שהרשעים הוא רק מצד "גנבי", ומצד זה מביא "חרון אף". ועפ"מ ש' במס' שמחות שהובא בתחילת השיחה, וע"ד
מ"ש בחדא"ג מהר"ל כאן, ובשאיילת יעבץ שם וראה עיין יעקב כאן.

עם "רשע", כל עוד יש "רשע" יש "חרון" - עד אשר
"רשע אבד מן העולם".

לפי הדברים דלעיל, מתעוררת השאלה: במשנה
מובן מדוע ישנו "חרון אף" בעולם "כל זמן שהרשעים
בעולם", כי מדובר כאן על עבודה זרה, וכל עוד יש
מציאות של עבודה זרה ("חרם") יש גם "חרון אף"
כאמור בספרי³³: "כל זמן שעבודה זרה בעולם, חרון
אף בעולם". אבל מדוע בחטאים אחרים של "רשע
(סתם) בא לעולם" נמשך ה"חרון" גם לאחר מעשה
העבירה, כאשר פעולת החטא כבר איננה?³⁴

ה.

הדיוק בלשון המשנה

הביאור לכך הוא: הדיוק בלשון המשנה, האומרת
"כל זמן שהרשעים בעולם..." ולא כלשון הספרי "כל
זמן שעבודה זרה בעולם...", מוכיח שלפי המשנה
"חרון האף" איננו מפני שקיימת עדיין מציאות של
עבודה זרה ("חרם") בעולם, אלא מפני הרשעים,
עוברי עבירה זו הקשורה לעבודה זרה, שעברו על
"ולא ידבק בידך מאומה מן החרם"³⁵ - אפילו כאשר
החפץ, עליו היה החרם, כבר איננו נמצא.

זוהי שאלת הגמרא: "מאן רשעים", דהיינו: לאיזה
סוג רשעים הדברים מכוונים? איזו רשעות היא זו
הממשיכה את "חרון האף" של עבודה זרה גם לאחר
שה'עבודה זרה' כבר איננה?

ועל כך עונה רב יוסף "גנבי" - המשנה מתכוונת
לרשעים שהקשר שלהם לעבודה זרה הוא על-ידי גניבה
משלל של עיר הנדחת, וכיוון שזה באופן של גניבה,
לפיכך "כל זמן שהרשעים בעולם" - חרון אף

1 מוזכר ענין של "חרון"²⁷, והתוצאה של "רשע בא
2 לעולם" היתה צריכה להיות "רעה"²⁸ באה לעולם" -
3 המנוגד לביטוי האמור לגבי "רשע אבד מן העולם" -
4 "טובה באה לעולם"?

ד.

לפי המשנה: רשע של ע"ז, לפי הברייתא: רשע
סתם

5 ההסבר לכך:
6 המשנה מדברת אודות עיר הנדחת, וכך גם בסיום
7 המשנה "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם"²⁹, שכל זמן
8 שהרשעים בעולם חרון אף בעולם", הכוונה היא לחטא
9 של עיר הנדחת, לחטא החמור ביותר - עבודה זרה.
10 לכן מתבטאת המשנה בביטוי "חרון אף בעולם", כי
11 את הביטוי "חרון אף" מוצאים רק בקשר לעבודה זרה,
12 כדברי הרמב"ם³⁰.

13 ואילו הברייתא איננה מדברת על רשע של חטא
14 עבודה זרה (ובמיוחד כאשר כבר הסתלק היצר הרע
15 לעבודה זרה³¹), אלא על רשעים בכלל, שלא מן הסוג
16 שאיננו שכיח, כחטא עבודה זרה, ובמיוחד - עיר
17 הנדחת. לפיכך מתחילה הברייתא בלשון "רשע בא
18 לעולם" - סתם רשע העובר על עבירות, ולא על חטא
19 עבודה זרה - ולכן מתאים הביטוי "חרון (סתם) בא
20 לעולם" ללא הזכרת המילה "אף" המופיעה בקשר
21 לעבודה זרה, כפי שהוסבר לעיל³².

22 יחד עם זאת, ישנו תוכן המשותף למשנה
23 ולברייתא: המשנה אומרת ש"כל זמן שהרשעים בעולם
24 חרון אף בעולם", וזוהי גם כוונת הברייתא במילים
25 "רשע בא לעולם חרון בא לעולם", ה"חרון" בא ביחד

בקיצור (וברשע סתם), היא המשך והוספה על המשנה דקאי ב"חרון אף"
דע"ו.

(33) ראה יד, יח. הובא גם בפרש"י עה"פ.

(34) לכאורה הי' אפ"ל שגם בזה חילוק בין המשנה להברייתא:
במשנה "כל זמן שהרשעים בעולם חרון אף בעולם אבדו רשעים כו",
והיינו שישנו כל זמן זה בעולם, ובברייתא איתא (לא "כל זמן", כ"א:
הרגע אשר) "רשע בא לעולם", ולא נמשך החרון לאחר הזמן שבא -
אבל פשוט שאינו. וטעם שינוי הלשון - בהמשנה שמדובר בחרון
אף של עיר הנדחת שהי' לפ"ו אומר "כל זמן כו" חרון אף בעולם", והיינו
שהחרון אף שהי' מקודם נשאר, ובברייתא מדובר ב"חרון" שבא בבוא
הרשע. אבל פשוט שגם בברייתא הכוונה שהחרון ישנו כ"ז שהרשע
בעולם.

(35) ראה רמב"ם הל' ע"ז פ"ד ה"ז. סהמ"צ מל"ת כד. חינוך מצוה
תסו.

(27) בתוספתא סוטה פ"ה ה"א הוא באריכות יותר. וליתא שם "חרון
בא לעולם" אלא "פורעניות באה כו", ובהמשך לזה א" שם "ואומר למען
ישבו ה' מחרון אפו וגו' כל זמן שהרשעים בעולם חרון אף בעולם אבדו
רשעים כו" (כל' המשנה שלפנינו). וראה לקמן הערה 32.

(28) ראה גירסא זו בדק"ס.

(29) כ"ה במשנה שלפנינו. ובכמה דפוסים וכ"ה בירושלמי - הובא
במשנה גם המשך הכתוב: למען ישבו ה' מחרון אפו וגו' - ראה שינויי
נוסחאות למשניות. דק"ס כאן.

(30) מו"נ ח"א פל"ו. וראה מפרשי מו"נ שם. ובכל אופן מובן כאן,
שהרי הפרשה מדברת בעיר הנדחת, חטא ע"ו.

(31) יומא סט, ב.

(32) וזה שבתוספתא הובא הלשון "חרון אף" כבמשנה (ראה לעיל
הערה 27), י"ל לפי שמדובר שם בכל סוגי רשעים, ובפרט החמור - ע"ז.
בסגנון אחר: תוספתא זו כוללת בתוכה את המשנה כדמוכת מלשונה
וכדמשמע גם מהאריכות בתוספתא. משא"כ הברייתא שבסנהדרין שהיא

נמשכת, והאיסור של "לא תגנובו" נמשך כל עוד לא
היו "תשלומין", הרי גם כאשר החרם של עיר הנדחת
כבר איננו - עדיין נמשכת אצל ה"גנבי" הרשעות של
פעולת הגניבה⁴⁰.

וכיוון שרשעות היא פעולה נמשכת של גניבת
החרם מעיר הנדחת, פעולה הקשורה בעבודה זרה, "כל
זמן שהרשעים בעולם", הם עדיין לא חזרו בתשובה על
גניבת עבודה זרה זו, הרי גם "חרון האף" של עבודה
זרה נמשך בעולם.

ח.

כך יוכנו גם דברי הברייתא: רשע - העדר חזרה בתשובה

הדברים הנ"ל מסבירים גם את הברייתא "רשע בא
לעולם, חרון בא לעולם" גם לאחר עשיית העבירה.
המשנה איננה מדברת כאן על מקרה שהמציאות
של ה"עבודה זרה" קיימת בעולם, אלא על ההמשכיות
של עבירה זו אצל האדם שעבר החטא של גניבה,
ולכן אפשר למצוא נקודה זו גם בעבירות אחרות,
ואפילו בעבירות שמעשה העבירה איננו פעולה
נמשכת: בשעה שיהודי עובר עבירה, חלה עליו מיד⁴¹
המצוה לשוב בתשובה על עבירה זו⁴² - וכל עוד הוא
איננו שב בתשובה, הוא עובר בכל רגע על מצוות
התשובה⁴³.

1 בעולם, "חרון האף" נמשך אפילו כאשר החרם כבר
2 נשרף ועבר מן העולם³⁶.

ו.

לאו שניתן לתשלומין

3 ההסבר לכך הוא: איסור גניבה, או גזילה, הוא
4 חמור במיוחד בכך שזוהי "פעולה נמשכת", בכל רגע
5 שעדיין אין מחזירים את הגניבה עוברים על "לא
6 תגנובו", ו"לא תגזול".

7 בכך מסביר הרוגצ'ובי³⁷ את דעת הרמב"ם³⁸,
8 המונה את הלאוין של "לא תגזול" ו"לא תגנוב" בכלל
9 של "לאו שניתן לתשלומין", ולא בכלל של "לאו
10 שניתק לעשה": אצל "לאו שניתק לעשה" עוברים על
11 הלאו רק בשעת המעשה העבירה ולכן האפשרות
12 שהתורה קבעה "עשה" שניתן באמצעותו לנתק ולתקן
13 את הלאו, הכרח לומר בה שהתיקון חל למפרע על
14 מעשה העבירה, אבל באיסורי הפעולה ולאחריה - זוהי
15 "פעולה נמשכת", ולפיכך כאשר מחזירים את הגניבה
16 והגזילה, זהו רק "לאו שניתן לתשלומין" - בהווה,
17 מכאן והלאה אמנם לא נמשכת העבירה, אבל אין זה
18 תיקון ללאו של העבר³⁹.

ז.

איסור גניבה - "פעולה נמשכת", ולכן ממשיך "חרון האף"

19 על פי זה יובן החידוש: כיוון שגניבה היא פעולה

והגניבה הרי בעין. אבל י"ל שזה רק לגבי החפצא הנגזל כו' דגזולו בכל
שעה, אבל לגבי הגברא שעובר על איסור גזילה וגניבה הוא דבר הנמשך
גם אם לא הוי בעין, כ"ז שלא שילם.

(41) ראה יומא (פו, א) עבר על מ"ע ושם כו' מוחלק לו כו' הרי
מפורש דכל זמן שאינו שב לא נמחל לו כפרה וכו'. ובפרט ע"פ הבי'
באגה"ת דהאור נעדר וכו'. ועד"ז במל"ת וכו' עיי"ש.

(42) וכמשנ"ת (לקו"ש נשא תש"נ. חידושים וביאורים בש"ס סי"ח.
נדפס גם בלקו"ב לתניא ח"ב ע' מ ואילך) שדעת הרמב"ם ואדה"ז היא
שהתשובה היא מצוה חיובית, ולא כמש"כ במנ"ח (מצוה ססד) בדעת
הרמב"ם.

ולפענ"ד (מהכרח ש"ס דיומא הנ"ל, מפשט כמה פסוקים, מסברא)
דגם החולקין ע"ז - הוא רק בזה שאין נמנית במנין המצות (כ"א היודי
שלה, ועד"ז בת"ת ותפלה - הדיבור) כמשנ"ת בארוכה בלקו"ב שם -
אבל מחויב בתשובה לכ"ע - כפשט הלשון בקראי דתורה דנביאים
ודכתובים, אלא שבכמה מהאחרונים לא פירשו כן. ואכ"מ.

(43) ראה מנ"ח שם דאם תאמר דתשובה היא מצוה חיובית נמצא
דכ"ז שלא עשה תשובה עובר בכל רגע ורגע על מ"ע של תשובה.

(36) בבאר שבע כ' שהוקשה לר' יוסף לשון המשנה "כל זמן
שהרשעים בעולם" ולא כבספרי "כל זמן שעז"ו כו". ועי' מתוך ר' יוסף
"גנבי" - החומדים ליקח מן שלל העיר וגורמין שישאר בעולם שלל העיר
עובר ע"א כו' עיי"ש. אבל א) קשה (כנ"ל בפנים ס"ב) שלא הול"ל
"גנבי", דמאי נפק"מ באיזה אופן לקחווה. ב) לפ"ז גם במשנה הטעם
להחרון אף הוא מצד ע"ז בעולם אלא שהרשעים גורמין שישאר, וא"כ
העיקר חסר בלשון המשנה.

(37) צפע"נ הל' תרומות (בהשמטות) נב, ג. השלמה ע' 63. הובא
במפענ"צ פ"ה סל"ד. פי"ג ס"ד. וש"נ.

(38) הל' סנה' פי"ח ה"ב.

(39) צע"ק איך מתאים ביאורו עם מ"ש הרמב"ם ריש הל' גזלה
ואבידה*: אין לוקין על לאו זה (דגזילה) שהרי הכתוב נתקן לעשה. זו
מ"ע ואפילו שרף הגזילה אינו לוקה שה"ה חייב לשלם דמי' וכל לאו
שניתק לתשלומין אין לוקין עליו, (וכ"ה מסהמ"צ מל"ת רמח"מ). וראה
שקו"ט באחרונים בדעת הרמב"ם באנציקלופדיה תלמודית ערך גזל.
וש"נ. ואכ"מ.

(40) בצפע"נ שם משמע (ובפרט מ"ש במהד"ת עד, ד הובא
במפענ"צ פ"ה סל"ג) דזה דהוי פעולה נמשכת הוא בנדון שהגזילה

(* וזה שבהל' טנהדרין לא חילק הרמב"ם בלאו דלא תגזול אם הוי בעין או לא - ר"ל שסמך על מ"ש בהל' גזלה ואבידה שלפנ"ז (ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם אות
ו). וזה שגם בפיה"מ מכות פ"ג מ"א כ' בחלק השני "לאו שניתק לתשלומין אין לוקין עליו. לא תגנוב. ולא תגזול" ולא חילק בזה אם הוי בעין כו'. הרי מסיים שמי
שנעבר על לאו זה הוא חייב בתשלומין ממון.

(** בסהמ"צ שלפנינו: ואפילו בסל את העשה אינו לוקה לפי שהוא לאו ניתק לעשה לתשלומין. אבל בכת"י העברי הוא: "לאו שניתק לתשלומין" - ראה ספהמ"צ
הוצאת העליר וקאפאח.

לעולם?" (ג) "חרון" הוא חמור יותר מ"רעה", ומדוע
 אין עבירות אלו גורמות ל"רעה" בלבד, אלא ליותר
 מכך - ל"חרון"?

הגמרא אומרת⁴⁷ "שאלו תלמידיו את ר' יוחנן בן
 זכאי מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מגזול, אמר
 להן זה השווה כבוד עבד לכבוד קונו וזה לא הווה
 כבוד עבד לכבוד קונו, כביכול עשה עין של מטה
 כאילו אינה רואה ואוזן של מטה כאילו אינה שומעת
 שנאמר.. עזב ה' את הארץ"⁴⁸.

דברים אלו מסבירים את דברי רב יוסף המתרגם
 שבביטוי "רשעים" הגורמים ל"חרון אף" מתכוונת
 המשנה ל"גנבי" (סתם, בלי להזכיר שמדובר על
 "חרם"), כי עצם החטא של גניבה הוא כעין עבודה
 זרה: גם הגנב סובר כאילו "עזב ה' את הארץ ואין ה'
 רואה" - ולכן גם על-ידי "גנבי" בא "חרון אף" בדומה
 לעבודה זרה.

כך תובן גם הברייתא האומרת שכל עבירה גורמת
 ל"חרון בא לעולם, ולא רק רעה", כי בכל עבירה יש
 התייחסות ל"כבוד קונו" בדומה לגניבה: עצם העובדה
 שאדם מרשה לעצמו לעבור עבירה, מהווה הוכחה לכך
 שנדמה לו ש"עין של מטה אינה רואה", כנאמר⁴⁹ "אם
 יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו", וכפי שאמר ר'
 יוחנן בן זכאי לתלמידיו⁵⁰: "יהי רצון שתהא מורא
 שמים עליכם כמורא בשר-ודם. אמרו לו תלמידיו עד
 כאן, אמר להם ולוואי. תדעו כשאדם עובר עבירה
 אומר שלא יראני אדם".

ומובנים דברי הברייתא שבגלל "רשע בא" מגיע
 עונש של "חרון", שהרי זוהי מידה כנגד מידה,
 כהדגשת הפסוק המובא לעיל "בבוא רשע בא גם בן
 ועם קלון חרפה" - כיוון שבאמצעות החטא נגרם ביזוי
 ל"עין שלמטה", הרי כתוצאה מכך בא חרון לעולם,
 שהוא תוצאה של בוז וכדומה⁵¹.

לפיכך אומרת הברייתא "רשע בא לעולם, חרון בא
 לעולם" - כל עוד הוא נקרא "רשע"⁴⁴ - עד שהוא שב
 מחטאו - הרי תמיד "חרון בא לעולם". הברייתא איננה
 מציינת עבירה מסוימת, הכוונה היא לרשעות של כל
 עבירה - כל עוד נמשך העדר הקיום של מצות
 התשובה, נמשך גם ה"חרון" באופן תמידי⁴⁵.

ט.

הדמיון של גניבה לחטא ע"ז, הוא יותר
 מחטאים אחרים

לפי ההסבר דלעיל יובן גם הדמיון של גניבה
 לחטא עבודה זרה, יותר מחטאים אחרים: כשם
 שמוצאים אצל עבודה זרה, שאפילו לאחר מעשה
 החטא, עדיין הוא גורם ל"חרון אף בעולם", וכלשון
 הספרי "כל זמן שעבודה זרה בעולם חרון אף בעולם",
 כלומר, כל עוד קיימת מציאות של עבודה זרה בעולם,
 נמשך באופן תמידי חרון אף בעולם, כך גם לגבי חטא
 של גניבה, כיוון שזוהי "פעולה נמשכת", הרי כל עוד
 הגנב לא שב בתשובה על החטא, נמשך באופן תמידי
 חרונו של הקב"ה בעולם.

אך לא לגבי עבירות אחרות. למרות שגם
 באמצעותן יש חרון בעולם, וגם להן יש קשר ודמיון
 לחטא עבודה זרה, אבל המשכיות החרון איננה בגלל
 העבירה עצמה, אלא בגלל החוטא המתעכב בקיום
 מצות התשובה, ולא כאצל גניבה, שעבירת הגניבה
 עצמה היא "פעולה נמשכת", כפי שהוסבר לעיל⁴⁶.

י.

עשה עין של מטה כאילו אינו רואה

אך עדיין לא מובן: (א) מדוע אומר רב יוסף
 "גנבי", ואינו אומר "גזלני" או "גנבי וגזלני". והרי
 הענין של "פעולה נמשכת" קיים הן אצל גניבה והן
 אצל גזילה? (ב) מדוע אומרת הברייתא "חרון בא
 לעולם" ולא "רעה" באה לעולם", שזהו ההיפך של
 "טובה באה לעולם" הכתובה לגבי "צדיק בא

(44) ראה שבועות (יב, ב). ובחים (ז, ב) "האי עשה ה"ד אי דלא עבד
 תשובה זבח רשעים תועבה". וראה תניא פ"א. ט"ר"א לר"ה כט, א. וראה
 ליקוט פירושים לתניא פ"א ע' לב.

(45) עפ"ז יובן מה שפרש"י בסיום המס' "צדיק בא לעולם" - פסקה
 הרעה שנאמר זה ינחמנו. דלכאורה: (א) בגמרא איתא תיריה מזה -
 "טובה באה לעולם". (ב) למה מעתיק גם הכתוב "זה ינחמנו" המובא
 בגמ' (ג) משמיט סיום הכתוב המובא בגמרא.

והביאור: מכיוון שכוונת הברייתא "רשע בא לעולם חרון בא
 לעולם" שהיא פעולה נמשכת, ולאח"ז מנשיך "צדיק בא לעולם", הרי
 אינו מספיק ש"טובה באה לעולם", דהרי ישנה הרעה שנמשכת מצד
 פעולת הרשע. ולכן מפרש רש"י ש"פסקה הרעה", היינו שלא רק שטובה
 באה לעולם אלא שגם "פסקה הרעה". והכרחו הוא ממ"ש "זה ינחמנו",

שפי

וגם ע"ד הפשט - פשוטו של מקרא (פרש"י (ע"פ)) -
 יניח ממנו (יפסיק).

(46) עפ"ז יש להוסיף ביאור במ"ש במס' שמחות שם "שופך דמים"
 (ראה לעיל הערה 11), כי גם שפיכת דמים הוא דבר נמשך, דהחטא נמשך
 לעולם (עפ"ז מכות ה, ב. ועוד). ובנדר"ד זה שנוטל חיי נפשו הוא נמשך
 תמיד עד שמשלם לו.

(47) ב"ק ע"ט, ב. וראה חדא"ג מהר"ל כאן.

(48) ראה לקו"ש [המתורגם] חט"ז ע' 283. וש"נ.

(49) ירמ' כג, כד.

(50) ברכות כח, ב.

(51) ראה רש"ש כאן.

גדולה⁵⁸, וכיצד נדרש מהם לקשור "חבלים של ברזל" 28
במתניהם ולהגביה בגדיהם למעלה מארכבותיהן? 29
כיצד מתאימה התנהגות כזאת⁵⁹ לאלו המופלגין 30
בחכמת התורה בעלי דיעה מרובה ובמיוחד היציאה 31
מלשכת הגזית - וכל זאת כדי ללמוד עם יהודים 32
הנמצאים אי-שם ב"עירות ישראל"? 33

התשובה לשאלה שהוצגה לעיל על תחילת 34
המסכת, נמצאת בסופה: כאשר יש "רשע בעולם", גורם 35
הדבר ל"חרון" של ה' בעולם, ולא רק בשעת מעשה 36
החטא, אלא זוהי "פעולה נמשכת". 37

וההתפשטות התמידית איננה רק בזמן, אלא גם 38
במקום: ה"חרון" - בא לעולם - הוא איננו פוגע בעובר 39
העבירה בלבד, אלא בעולם כולו⁶⁰, הוא פוגע בכל עם 40
ישראל וגם בסנהדרין גדולה של שבעים ואחד. 41
ומובן איפוא שמוטלת האחריות לדאוג לכך 42
שמלכתחילה⁶¹ לא יגיעו למצב הגורם ל"חרון בא 43
לעולם". 44

יב.

ההוראה

לפי הנ"ל ניתן לבאר עוד ענין: כל עניני התורה הם 45
הוראות לכל יהודי⁶², ומתעוררת השאלה: מהי 46
ההוראה הנלמדת מן הענין ש"רשע בא לעולם חרון בא 47
לעולם.. צדיק בא לעולם טובה באה לעולם"? 48

קשה לומר, שכל זאת הוא רק כדי ללמוד מכאן על 49
חומרתו של חטא, שהוא גורם לחרונו של מקום, ומצד 50
שני על כך שבאמצעות מעשים טובים נגרמת טובה, 51
שהרי כבר בתורה שבכתב, בציוויים ובמצוות התורה, 52
מודגשים שכר המצוות והעונש על עבירה פעמים רבות 53

וגם לאחר שהעבירה כבר התבטלה, עדיין קיים 1
החרון, כל עוד קיים "רשע", שהרי כל עוד אין חזרה 2
בתשובה עדיין קיימת הסיבה ל"חרון": האדם נמצא 3
עדיין באותו מצב של "עשה עין של מטה כאילו אינה 4
רואה". 5

יא.

תפקידו של הסנהדרין

ידוע⁵² שסיומה של מסכת קשור בהתחלתה (ולשם 6
המסכת), שלכן נוהגים - בעת אמירת הדרן - לקשר 7
סיום המסכת להתחלתה. 8

כך גם בענינינו⁵³: במשנה הראשונה במסכת, לפי 9
סידרן בגמרא⁵⁴, מפורטים דיני בית-דין וסנהדרין, 10
מ"דיני ממונות בשלושה" ועד ל"סנהדרין גדולה של 11
שבעים ואחד". למרות שלכל בית-דין (שלש. כו' כג, 12
עא) יש סוג מסויים של דינים שעליו לדון, בכל זאת 13
השווה בין כולם הוא שתכליתם של כל בתי-הדין 14
איננה רק לדון את החוטא ולהענישו כדי לקיים את 15
"ובערת הרע מקרבך" ו"למען ישמעו ויראו..." - אלא 16
עליהם לדאוג מלכתחילה למניעת אפשרות לרע 17
ולחטא. 18

כך נאמר ב"תנא דבי אליהו רבא"⁵⁵, שעל 19
הסנהדרין של שבעים ואחד היה מוטל התפקיד 20
ל"קשור חבלים של ברזל במתניהם ולהגביה בגדיהם 21
למעלה מארכבותיהן ויחזרו בכל עירות ישראל.. בכל 22
מקומות ישראל וילמדו את ישראל..." 23

לכאורה, תמוה הדבר: 24
אנשי הסנהדרין היו "מופלגים בחכמת התורה בעלי 25
דיעה מרובה..."⁵⁶, ומקומם היה בלשכת הגזית⁵⁷, 26
וכאשר לא נמצאו שם לא היה להם דין של סנהדרין 27

(52) ראה לעיל ע' 144 שוה"ג להערה 31. לקו"ש [המתורגם] חט"ז ע' 332 וש"נ.

(53) נוסף על הפשוט, שבמשנה מתחיל "דיני ממונות בשלושה כו'.. תשלומי כפל כו' ר"אין עושין עיר תדחת אלא ע"פ כ"ד של שבעים ואחד".

(54) משא"כ במשניות שנחלק לשש משניות, ונוגע לדינא לענין המקדש את האשה ע"מ שאני יודע לשנות - ראה שו"ע אה"ע סי' לח חלקת מחוקק סק"מ לקו"ש ח"ד [המתורגם] ע' 155 הערה 1. ועוד.

ו"ל שזה שנקבע בגמרא כל דיני סנהדרין מב"ד של שלשה עד ב"ד של ע"א במשנה אחת, לרמז תוכנם של סנה', שענינם שיהיו סמוכין* איש מפי איש עד משה רבינו (רמב"ם רפ"ד מהל' סנהדרין), היינו שהם המשך וענין אחד** וזה מרומז בזה שכל סוגי סנהדרין (מג' עד עא) הוא במשנה אחת.

(* דעת רבא שגם הזואות והודאות צריך סמוכין אלא כדי שלא תנעול דלת בפני לווין תקנו שסגי בג' הדיוסות [סנהדרין ג. א.] וראה שוה"ג הבאת (** וגם על ב"ד בחז"ל ובוה"ו אמרנו: שליחותיהו קא עבדינן [ב"ק פד. ב. גיטין פח. ב. רמב"ם שם פ"ה ה"ז. סור חז"מ ס"א].

(55) פי"א.

(56) ראה רמב"ם הל' סנהדרין פ"ב.

(57) מדות פ"ה מ"ד. סנהדרין פו, ב. (במשנה). רמב"ם שם פי"ד הי"ב.

(58) שאין יכולין לדון דיני נפשות (ע"ז ח, ב.). ולדעת הרמב"ן (בהשגותיו לסהמ"צ מ"ע קג) "בטלו כל הדינין (לא רק דיני נפשות) התלויין בב"ד הגדול".

(59) להעיר ממרו"ל חלוק כו' טלית של ת"ח כל שאין חלוקו נראה

מתחתיו טפח (ב"ב נו, ב.). - ועיי"ג תענית כג, רע"ב. מג"א או"ח רס"ב.

(60) להעיר מרמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד: "צריך כל אדם שיראה עצמו.. וכן כל העולם.. הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו כו'".

(61) ראה פרש"י דברים א, יג (מספרי שם).

(62) ראה זח"ג נג, ב.

16 יתר על כן: הדבר איננו פוגע רק בו עצמו, אלא
17 בכל העולם: כל עוד הוא לא חזר בתשובה - שולט
18 החרון על כל העולם.
19 ובדומה לכך גם לגבי עשיית הטוב [במילה "צדיק"
20 כאן אין הכוונה לתואר האמיתי של "צדיק", אלא גם
21 לגבי צדיק כשם מושאל⁶³]. הוא איננו מביא טובה רק
22 לעצמו, אלא לכל העולם, ובאופן של "פעולה
23 נמשכת".
24 וכאשר יהודי יתבונן בכך שבו תלויים ענינים
25 נשגבים כל-כך, שה"חרון" יסתלק מן העולם ברגע
26 אחר מוקדם יותר, והטובה מאת הקדוש-ברוך-הוא
27 תגיע לעולם רגע מוקדם יותר, מוכרחים הדברים
28 לזעזעו, ולהביאו במהירות הגדולה ביותר להחלטה
29 טובה בפועל ממש, וכך תיגרם מיד טובה לעולם.
(משיחות יר"ד שבט
וש"פ בשלח תשל"ה)

1 מאד, ואף באזהרות כלליות: "אם בחוקתי תלכו...
2 ונתתי גשמיכם בעתם... שלום בארץ...".
3 אך לפי ההסבר שהובא לעיל, ניתן ללמוד מענין
4 זה הוראה נפלאה, כדלהלן: כאשר יהודי נכשל
5 בעבירה, ר"ל, הוא עלול לחשוב: אכן, עלי לשוב
6 בתשובה, ואמנם אעשה זאת, אך מדוע עלי להזדרז?
7 ואז הוא דוחה את התשובה לזמן מאוחר יותר,
8 ובינתיים הוא מתעסק בענינים אחרים (ובמיוחד כאשר
9 עיסוקו הוא בענינים טובים).
10 וכך גם בצד החיובי: כאשר יהודי מחליט לבצע
11 מעשה טוב כל שהוא, מצוה, הוא איננו ממהר בכך,
12 ובינתיים הוא מתעסק בעניני הרשות וכדומה.
13 ועל כך באה הגמרא ללמד, שאין לנהוג כך, כי כל
14 עוד לא היתה חזרה בתשובה הרי עדיין קיים באופן
15 תמידי "חרון" בעולם, ולא רק בשעת מעשה העבירה.

(63) ראה תניא פ"א.

המשך ביאור למסכת קידושין ליום ראשון עמ' ב

31 יבומי - שרק באופן כזה שאח אחד חולץ תחילה לאחת האחיות,
32 רשאי אחיו לייבם את אחותה לאחר מכן, אבל יבומי וְהָרָה מִיָּחִיין
33 לא - אבל אין לאח לייבם קודם חליצת אחיו, דְּקָא פְּנֵעַ פְּאָחוֹת
34 וְקִדְּשֵׁהוּ - שהרי יש לחשוש שמייבם את אחות אשת זקוקה
35 לייבום, ואסורה היא לו כעין אחות אשה. הגמרא מקשה על דברי
36 רבא מהמשך המשנה: תָּמָּ שְׂמַע. שנינו בהמשך דברי המשנה,
37 שְׁנִינִי - שני אנשים שאינם אחים, שְׂקָדְשׁוּ שְׁתֵּי אָחִיות, וְהָ אִינוּ יוֹדְעִי
38 אִיזוּ קִדְּשׁ וְהָ אִינוּ יוֹדְעִי אִיזוּ קִדְּשׁ - ואין אחד מהם יודע איזו מן
39 האחיות קידש, וְהָ נִתְּנָה שְׁנֵי גִפְיִין וְהָ נִתְּנָה שְׁנֵי גִפְיִין - יש לכל אחד
40 מהם ליתן גט לכל אחת מן האחיות מספק. ויש ללמוד מכאן, שאף
41 שקידושין אלו אינם מסורים לביאה, שהרי אין אחד מהן רשאי
42 לישא אחת מן האחיות, מכל מקום חלו הקידושין וזקוקות לגט,
43 ושלא כדברי רבא.
44 מתרצת הגמרא: הָאָ נָמִי שְׁהוּכְרוּ וְלִבְסוּף נִתְּעָרְבוּ - אף דין זה
45 עוסק באופן שידעו מתחילה איזו מן האחיות קידש כל אחד מהן,
46 ורק לאחר מכן נשתכח הדבר, ונמצא שבשעת קידושין היו אלו
47 מסורים לביאה. דְּקָא נָמִי - ויש לדייק כן מדברי המשנה, דְּקָתְנִי
48 'אִינוּ יוֹדְעִי' שמשמעותו שאינו יודע עתה, וְלֹא קָתְנִי 'אִין יוֹדְעִי'
49 שמשמעותו שלא היה הדבר ידוע מתחילתו, שְׂמַע מִיָּנָה שראי
50 המשנה עוסקת באופן כזה, אך אילו היה הספק מתחילתו לא היו
51 הקידושין חלים מאחר שאינם ראויים לביאה.
52 שבה הגמרא ומקשה: אִי הָבִי מֵאִי לְמִימָרָא - אם כן מה חידוש יש
53 בדברי המשנה.
54 ומתרצת: סִיפָא אִיצְטְרִיכָא לִיה - המשנה הוצרכה להשמיע את
55 הדין ברישא משום החידוש שנתחדש בסיפא, שאם מָת המקדש בלא
56 המקדשים, וְלֹא יֵשׁ אָח אחד וְלֹא יֵשׁ אָח אחד, וְהָ - אחדיו של
57 הראשון חולץ לשתייהן, וְהָ - אחדיו של השני חולץ לשתייהן, שהרי
58 כל אחד מהם אינו יודע איזו מן האחיות זקוקה לו, ואיזו מהן
59 זקוקה לרעהו. לֹא אָחֵד וְלֹא שְׁנִינִי - אם לאחד מן המקדשים שמת
60 יש אח אחד, ולשני יש שני אחים,

1 בוודאי וכל השאר מותרות, קָא מְשַׁמַּע לָן רבי מאיר שאין זה כך,
2 דְּמִחִית אִינִישׁ נִפְשִׁיהּ לְסַפִּיקָא - שלעיתים מכניס אדם עצמו לספק,
3 ולפיכך יש לחשוש בכללן חוץ מן הקטנה שבקטנות.
4 הגמרא מקשה על דברי רבא ממשנה נוספת: תָּמָ שְׂמַע. שנינו
5 במסכת יבמות (כג): שְׂמִי שְׂקָדְשׁ אֶחָת מִשְׁתֵּי אָחִיות וְאִינוּ יוֹדְעִי אִיזוּ
6 מִהֵן קִדְּשׁ, נִתְּנָה גִט לָזוּ וְנָטָ לָזוּ מספק. ויש להוכיח מכאן, שאף
7 ששתייהן אסורות לו מספק ואין הקידושין מסורים לביאה, מכל
8 מקום חלים הם, ושלא כדברי רבא.
9 מתרצת הגמרא: הָאָ מֵאִי עֲקָרְתִּין קְשָׁהוּכְרוּ וְלִבְסוּף נִתְּעָרְבוּ - אף
10 משנה זו עוסקת באופן שמתחילה ידע איזו מן האחיות קידש, ורק
11 לאחר מכן נשתכח הדבר הימנו, ולפיכך חלו קידושין אלו, שהרי
12 בשעה שקידש היו מסורים לביאה. דְּקָא נָמִי - ויש לדייק כן
13 מדברי המשנה, דְּקָתְנִי 'אִינוּ יוֹדְעִי' שמשמעותו שאינו יודע עתה,
14 וְלֹא קָתְנִי 'אִין יוֹדְעִי' שמשמעותו שלא ידע מתחילה. שבה הגמרא
15 ומקשה: אִי הָבִי מֵאִי לְמִימָרָא - אם כן מה חידוש יש בדברי
16 המשנה.
17 מתרצת הגמרא: סִיפָא אִיצְטְרִיכָא לִיה - המשנה הוצרכה להשמיע
18 את הרישא משום הדין שנתחדש בסיפא. שאם מָת המקדש בלא
19 בנים, וְיֵשׁ לוֹ אָח אֶחָד, חוֹלִין אותו האח לשתייהן, ואינו רשאי לייבם
20 אף אחת מהן, מאחר שיש לחשוש שמא זו שמייבם אינה אשת
21 אחיו אלא אחותה, ואסורה היא עליו מדין 'אחות זקוקת'. הָיוּ לוֹ
22 - לאותו אדם שקידש אחת משתי אחיות ומת, שְׁנִינִי - שני אחים,
23 אָחֵד מִהֵן חוֹלִין לאחת מן האחיות, וְאָחֵד - האח השני, מִיָּבָם -
24 רשאי לייבם את האחות השניה אם ירצה, שאם אשת אחיו המת
25 היא מקיים בה מצוות יבום, ואם אחות אשת המת היא, כבר פקעה
26 היוקה על ידי חליצת הראשון, ומותרת היא לאחיו. אִם קָדְמוּ שני
27 האחין וְנָכְסוּ - ייבמו את שתי האחיות, אִין מוֹצִיאִין אוֹתָם מִיָּבָם,
28 שאף שהראשון נהג שלא כדין, שהרי ייבם אשה שהיא בספק
29 אחות זקוקת, מכל מקום בדיעבד אינה אסורה לו.ועתה מבארת
30 הגמרא את החידוש בסיפא של המשנה: שְׂדוּקָא מִיָּחִיין וְהָרָה

ילקוט לוי יצחק על התורה

ותרגומו גבר שלים, ומקרא מלא כתיב⁸ ויבא יעקב שלם.

ועיין במהרש"א בסנהדרין שם⁹, שפירש שלמנא, שלם ולא שלום ע"ש. ואפילו להגירסא דידן שברש"י שלום, ג"כ שייך לתפארת כי תפארת הוא מדת שלום, ועיין באגה"ק פ"י¹⁰ בד"ה והי' מעשה הצדקה שלום ע"ש. ויעקב אמר¹¹ ושבתו בשלום.

וי"ל שלם בלא ו' הוא פנימית התפארת¹², מה שאינו לא חסד ולא גבורה, ונקרא עמודה דאמצעייתא¹³, ושלום שהוא מה שעושה שלום בין הפכים הוא מה שתפארת כולל חסד וגבורה, ומחבר אותם. ועיין בפרד"ס שער אם א"ס הוא הכתר פ"ג, וד"ל.

שב בירי לשלמנא קאי על יעקב, שהשב בירי הם טובים¹⁴, והוא השבע בארות שחפרו אברהם ויצחק,

בראשית כט, ב: וַיֵּרָא וַהֲגָה בְּאֵר בְּשֵׂדָה וַהֲגָה יִשְׁלָשָׁה עֲדֵרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ כִּי מִן־הַבְּאֵר הָהוּא יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים וַהֲאֵבֶן גְּדֹלָה עָלֶיהָ הַבְּאֵר:

יג

כתוב בפרשה ז' פעמים באר¹, כנגד ז' הבארות דהאבות (אברהם חפר ג' ויצחק ד'), דוכה יעקב בכולם, ורמז לזה בהגמ' (סנהדרין ז) שב בירי לשלמנא² דקאי על יעקב וכו'

ההוא¹ דהוה קאמר ואזיל שב בירי לשלמנא וחדא לעביד ביש, א"ל שמואל לרב יהודה, קרא כתיב, (משלי כו, כה) כי שבע יפול צדיק וקם ורשעים יכשלו ברעה. סנהדרין ז, א

שב בירי לשלמנא, שבע בורות כרויות לרגלי איש שלום ומכולם ניצל.

וחד בירא לעביד ביש, לעושה רשעה.
יפול, בתקלה ראשונה הבאה לו.

רש"י

כללות הענין מה שאמרו קרא כתיב, הוא להורות ולהראות דליכא מידי דלא רמיזי באורייתא², וכל מה שאומרים בעולם הכל רמז בתורה, יען, כי חיות כל העולם כולו הוא מתורה כמאמר³ בראשית בשביל התורה שנקרא ראשית, ובעשרה⁴ מאמרות שבתורה נברא העולם, ולכן ליכא מידי דלא רמזי באורייתא. ההוא דהוה קאמר ואזיל שב בירי לשלמנא וחדא לעביד ביש כו'. מדבר במדת התפארת⁵ מדתו של⁶ יעקב, כי יעקב הוא שלם כמ"ש⁷ ויעקב איש תם

(1) [תרגום ללה"ק] אדם אחד הי' רגיל לומר — אפילו שבעה בורות כרויים לרגליו של איש שלום — (פירוש: בורות שנחפרו שברוך כלל נופלים בהם, וניזקין בהם, הנה אם האיש הוא איש שלום, הוא ניצל מכולם. אבל עושה רעה, אפילו בור אחד הוא נכשל בו שיפול בתקלה הראשונה המזדמנת לו — מקרא מפורש הוא (משלי כו, כה) כי שבע יפול צדיק וקם ורשעים יכשלו ברעה.

(2) תענית ט.

(3) ויקרא רבה פרשה לו, ד.

(4) אבות פרק ה משנה א.

(5) ראה בפנים בתורת לוי יצחק, דיש בגמ' שם בסנהדרין שבעה מאחז"ל ההוא דהוה קאמר והם כנגד ז' המדות — וכאן הוא המאחז"ל השלישי כנגד מדת התפארת — בחי' יעקב ע"ש.

(6) ראה זהר חלק א' ד' קנו, ב. חלק ג' דף שב, א. לקוטי תורה פרשת ואתחנן ה, ב. לקמן סימן טז הערה 6.

(7) בראשית כה, כז.

(8) שם לג, יח.

(9) וז"ל: לשלמא וכו'. נראה שהוא מלשון שלם ולא מלשון שלום בוי"ו, וכצ"ל בפירש"י לאיש שלם דהיינו איש שלם ותמים במעשיו שנאמר כי שבע יפול צדיק וגו', ור"ל דמצד מערכת השמים שהם שבעה כוכבי לכת יפול שבעה פעמים שכלם מנגדים לו, אבל הוא קם בכולם מצד זכותו שהקב"ה משנה מזלו בכולם לטובה וכמ"ש באברהם (בראשית טו, ה) ויוצא אותו החוצה וגו', אבל הרשע באחת יפול, שאף המזלות כולם הם לטובה לו הוא יפול באחת דהיינו ברשעו ואין מזלו יכול להצילו.

(10) תניא — אגרת הקודש (קיו, א) וז"ל: מה שארז"ל ע"פ עושה שלום במרומיו כי מיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש ואין מכבין זה את זה כלומר שמיכאל שר של חסד הנק' בשם מים היורדים ממקום גבוה למקום נמוך והוא בחי' ההשפעה והתפשטות החיות מעולמות עליונים לתחתונים, ובחי' אש שטבעה לעלות למעלה היא בחי' הגבורה והסתלקות השפעת החיים ממטה למעלה שלא להשפיע רק בצמצום עצום ורב והן מדות נגדיות והפכיות זו לזו והיינו כשהן בבחי' מדות לבדן.

אך הקב"ה עושה שלום ביניהם דהיינו ע"י גילוי שמתגלה בהן הארה רבה והשפעה עצומה מאד מאור א"ס ב"ה אשר כשמו כן הוא שאינו בבחי' מדה ח"ו אלא למעלה מעלה עד אין קץ אפילו מבחי' חב"ד מקור המדות ואזי המדות נגדיות של מיכאל וגבריאל נכללות במקורן ושרשן והיו לאחדים ממש ובטלים באורו יתברך המאיר להם בבחי' גילוי ואזי מתמזגים ומתמתקים הגבורות בחסדים ע"י בחי' ממוצעת קו המכריע, ומטה כלפי חסד היא מדת הרחמים הנק' בשם תפארת בדברי חכמי האמת לפי שהיא כלולה מב' גוונים לובן ואודם המרמזים לחו"ג ולכן סתם שם הוי"ו ב"ה שבכל התורה מורה על מדת התפארת כמ"ש בזה"ק לפי שכאן הוא בחי' גילוי אור א"ס ב"ה הארה רבה ביתר שאת משאר מדותיו הקדושות יתברך. ע"ש.

ראה גם לקוטי תורה פרשת תזריע כג, ג.

(11) בראשית כח, כא.

(12) ראה ספר המאמרים תרס"ה ד"ה ויאמר אלקים יהי רקיע, עמוד מז ואילך.

(13) ראה זוהר ח"ג (פרשת פנחס) דף רלה, ע"ב. לקוטי תורה פרשת תזריע עמוד כג, ג.

(14) ראה עוד פירוש לקמן סימן סז, דקאי על יעקב ועשו הרשע.

שבע זמנין כתיב בפרשתא דא.

וחדא לעביד ב"ש, הוא הבור שחופר הרשע במעשיו הרעים כמ"ש²⁰ בור כרה ויחפרהו ויפול כו'. והוא מ"ש בסיפא דקרא כי שבע יפול כו' ורשעים יכשלו ברעה הוא הבור דקליפה, מלכות דקליפה הנק'²¹ רעה.

א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב כי שבע יפול צדיק וקם. שמואל דוקא²² אמר זה כי בשמו שמואל נרמז ששב בירי לשלמנא.

כי שמואל הוא תיבות א"ו של"ם.

א"ל, הוא מספר ז', היינו השב בירי.

של"ם, הוא לשלמנא.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד קעג

הם: א' דכתיב וירא והנה באר בשדה, ב' כי מן הבאר היא, ג' והאבן גדולה על פי הבאר, ד' ונאספו שמה כל העדרים וגו' מעל פי הבאר, ה' והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר, ו' וגללו את האבן מעל פי הבאר, ז' ויגל את האבן מעל פי הבאר, הא שבעה (הרי נזכרת כאן מלת באר שבע פעמים), ובודאי דהכי הוא (ובודאי ככוונה כתבה התורה מלת באר ז' פעמים לרמז שהמלכות כוללת שבע ספירות ומקבלת שפע מ' ספירות העליונות). (רמ"ק ורא"ג ומפרשים).

20) תהלים ז, טז.

21) ראה מאורי אור מערכת רי"ש סעיף כ"א וז"ל: רעה נקרא נוקבא דסמאל, ורע נק' דכורא דקליפה בלי שיתוף נוקבא עמו ע"ש.

22) המחבר מקשר כדרכו, המאמר רז"ל לבעל המאמר, עפ"י מארז"ל שמה מילתא היא". ראה ברכות ז, ב. יומא פג, ב. זהר חלק א' דף ו' סע"א. חלק ב' דף קעט סע"ב. ועוד.

אברהם חפר ג' ויצחק ד', (והג' שחפר אברהם סתמום פלשתים, ואח"כ חפרם יצחק מחדש ולא נפסקה נביעתם). כמ"ש בספורנו¹⁵ בפסוק ויקרא אותה שבעה ע"ש. הנה יעקב זכה בכולם, והוא הבאר (הכולל שבעה) שראה יעקב כמ"ש וירא באר בשדה.

ונזכר שם ז' פעמים באר, באר בשדה, מן הבאר היא, על פי הבאר, מעל פי הבאר¹⁶, על פי הבאר למקמה¹⁷, מעל פי הבאר¹⁸, מעל פי הבאר. ועיין בזוהר הקדוש פרשת ויצא¹⁹ דף קנ"ב רע"ב ת"ח האי באר

15) (בראשית כו, לג) וז"ל: קרא את הבאר שבעה מפני שהי' מקום שביעי שבו חפרו באר, ג' של אברהם סתמום פלשתים, כאמרו וכל הבארות . . סתמום פלשתים" (פסוק טו), ולא יאמר כל בפחות מג', וג' של יצחק שהן עש"ק שטנה" ורחובות", וזה הי' השביעי שקראוהו שבעה".

16) בראשית כט, ג.

17) שם פסוק ח.

18) שם פסוק ט.

19) וז"ל: תא חזי, יעקב כד הוה יתיב על בירא וחמא מיא דסלקין לגביה, (בא וראה, כשיעקב ישב על הבאר וראה שהמים עלו לקראתו), ידע דתמן תודמן ליה אתתיה וכו' (ידע ששם תודמן לו אשתו).

תא חזי האי באר (בא וראה הבאר שהיא סוד המלכות), שבע זמנין כתיב בפרשתא דא (המלה באר כתובה בפרשה זו שבע פעמים), בגין דאיהו רמז לשבע (לפי שרומזת שהיא כלולה משבע ספירות), והכי אקרי באר שבע (וכן נקראת המלכות באר שבע לפי שהיא מתמלאית משבע ספירות העליונות, ומפרש מה שאמרנו כי) באר דא אדכר שבע זמנין בפרשתא דא (שבאר זו נזכרת שבע פעמים בפרשה זו, אלו

המשך ביאור למס' סוטה ליום העשירי לעומר עמ' א

17 כלה לחמיה. אמר לה יהודה, שְׁמָא מִמָּאָה אַתְּ - שמא נדה את, 18 אִמְרָה לִיה מְהֵרָה אָנִי. 19 מאחר שהביאה הגמרא לעיל שישבה תמר במקום בו היה אברהם מכניס אורחים, מביאה דרשות אודות הכנסת האורחים של אברהם. 20 "וַיֵּמֶע אִשָּׁל בְּבָאָר שָׁבַע", אִמְר רִישׁ לְקִישׁ מְלִמְד שְׁעֵשָׁה אברהם פְּרָדִם וְנָמַע בּוֹ כָּל מִינֵי מְנָדִים - מיני פירות מתוקים, כדי שיהנו מזהם העוברים ושבים. נחלקו רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אָמַר 23 שאשל הוא פְּרָדִם, וחד אָמַר שהוא פּוֹנֵדֵק - אכסניה, וכוונת הפסוק 24 לומר שבנה שם אברהם פונדק להכניס אורחים שילוו בו. שואלת 25 הגמרא, בְּשִׁלְמָא לְמָאן דְּאָמַר שאשל הוא פְּרָדִם, הֵינֵנו דְּבָתִּיב - 26 מובן מה שכתוב בפסוק "וַיֵּמֶע", שבאילנות שייכת נטיעה, אִלָּא 27 לְמָאן דְּאָמַר פּוֹנֵדֵק, מֵאִי "וַיֵּמֶע". מתרצת הגמרא, מצינו לשון 28 נטיעה באזהלים, בְּדִבְתִּיב "וַיֵּמֶע אִלָּא אִפְדֵּנוּ וְגו'". 29 נאמר בהמשך הפסוק, "וַיִּקְרָא שֵׁם בְּשֵׁם ה' אֵל עוֹלָם", אִמְר רִישׁ 30 לְקִישׁ, אֵל תִּיקְרִי "וַיִּקְרָא", שאברהם עצמו קרא בשם ה', 31

1 עֵינִים", אִמְר רַבִּי אֶלְכָּסְנָדְרִי, מְלִמְד שְׁחֻלְכָּה תמר וַיִּשְׁבָּה לָהּ 2 בְּפִתְחוֹ - בפתח ביתו, שֶׁל אֲבְרָהָם אָבִינוּ, שהוא מְקוֹם שְׁכָל 3 הָעֵינִים צוּפוֹת לְאַחֲזוֹת מְרֻב חֵיבָה. רַבִּי חֲנִין אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי, אֵין 4 צוּרֵךְ לְדַרְדּוֹשׁ כֶּךָ, אלא מתפרש כפשוטו, מְקוֹם הוּא שְׁשָׁמוֹ עֵינִים, 5 וישבה תמר בפתחו של אותו מקום, וְכֵן הוּא אָמַר - מצינו שהיה 6 מְקוֹם בְּשֵׁם זֶה, שנאמר "תְּפִיחַ וְהָעֵינִים". רַבִּי שְׁמוּאֵל פֶּר נַחֲמָנִי 7 אָמַר - דורש את הפסוק באופן שונה, "פתח עיניים" היינו שְׁנֵתָנָה 8 תמר עֵינִים - פתחי היתר, לְדִבְרִיָּה, בְּשִׁתְּבָעָה יהודה, ואמרה לו 9 שאין חשש עבירה במה שיבוא עליה. ומבאר, שכאשר אָמַר לָהּ 10 יהודה, שְׁמָא נְכָרִית אַתְּ, אִמְרָה לִיה תמר גִּיזֶרֶת אָנִי - איני עובדת 11 עבודה זרה, ואף מקיימת שבע מצוות בני נח. אמר לה יהודה, שְׁמָא 12 אִשְׁתִּי אִישׁ אַתְּ ואת אסורה עלי, אִמְרָה לִיה פְּנוּיָה אָנִי, ואם כן אני 13 מותרת לך. אמר לה יהודה, שְׁמָא קִיבֵל בְּךָ - עבורך, אִכִּיד קִידוּשִׁין 14 מאדם מסויים ואת מקודשת לו, אִמְרָה לִיה יְתוּמָה אָנִי - אבי מת 15 בהיותי קטנה, והשיאני אחי ואמי, ואין להם זכות להשיאני, ולכן 16 נישואי לער ואונן לא היו נישואין גמורים ואיני אסורה עליך כדן

יט, ב – דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם

א. וידבר ה', דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם. איכא למידק דקדושים היו מיבעי ל'. גם מה נתינת טעם הוא אומרו כי קדוש אני ה' וכו'.

ויראה עם מה שאמרו פ"ה דב"ב (ע"ה): עתידין צדיקים שיקראו על שמו של הקב"ה, עתידין צדיקים שיאמרו לפנייהם קדוש שנאמר (ישעי' מג, ז) כל הנקרא בשמי קדוש יאמר לו. משום הכי אומר קדושים תהיו, מאחר שקדוש אני ה' ואתם עתידין להשוות אלי בשם ובקדוש, צרכין אתם לזוהר מאד במדת הקדוש והבן.

יוסף לקח 1

ב. ב' קדושים (יט, ב) "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם", וידוע דיוק המפרשים, (א) מהו כפל הלשון "דבר... ואמרת", (ב) מתחלה דבר ואח"כ אמירה, (ג) קדושים חסר ואו, קדוש מלא ואו, (ד) "קדושים תהיו" מתייחס אל בני, "קדוש אני" מתייחס להקב"ה.

ובדרך אפשר יש לפרש דהפסוק מרמז מה שמובא בספר מאמר מרדכי פ' פנחס (וכן הובא מהחיד"א, בספרו כסא דוד, דרוש ז' לשבת הגדול, ובספר פני דוד פ' תולדות), מביאים חלום שחלם הגאון אב"ד דק"ק בריסק כמה"ר אברהם עפשטיין ז"ל בר"ח אדר ה'שע"ה וז"ל חלמתי חלום, שנשאתי ונתתי בישיבה גדולה לידע ענין הקדושה, שאנו אומרים ג' פעמים קדוש קדוש קדוש (ישעי' ו, ג), ואין אנו אומרים ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו עד אחר פעם ג'.

ונתגלה לי הטעם כי ג' פעמים קדוש הם כנגד ג' בנינים דבתי המקדשות, והוא כי בכל פעם שנבנה בהמ"ק הי' הייחוד קדושה בזיווג אחד, והקליפה היתה נפרדת כל חד מחברתה, ושרשי הקליפות הן ד' מאות איש, שהם עם בית עשו ל"ק"ש (עובדי א, יח), גימטריא ד' מאות.

וזהו תיבת קדו"ש תיבת ד"ו באמצע שהוא הזווג הקדוש, ד"ו פירוש זיווג כמ"ש חז"ל (קידושין מא) טב למיתב טן ד"ן וכו' ותיבת ק"ש שהם הקליפות נפרדין ק' בתחלת התיבה, וש' בסוף התיבה.

וזהו נגד בנין בית הראשון שהי' כן הקדושה בחיבור והקליפה בפירוד, ואח"כ בעונינו נחרב בהמ"ק, וע"כ אין מקום ראוי לומר אחר זה "ה' צבאות", ואח"כ פעם ב' קדוש כנגד בית שני הי' ג"כ הקדושה בחיבור והקליפה בפירוד כנ"ל, ונחרב ג"כ בעונינו ואין אנו יכולים לומר אחר זה ה' צבאות, ובמהרה בימינו בית ג' שיבנה יהי' קיים, ואז ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו עכ"ל.

וי"ל דזהו מה שרמז לנו הקב"ה בפסוק, קדושים תהיו לשון רבים, הוא רמז דבית המקדש ראשון ושני, דנבנה ע"י בני אדם, בית ראשון ע"י שלמה, ובית שני ע"י כורש וכו', וכיון שנבנה ע"י בני אדם סוף נחרבו, וכיון שלא הי' שלימות הייחוד המרומז באותיות "דו" כנ"ל, ע"כ קדושים חסר ואו, דסוף סוף נחרב הבתי מקדשות אלו, ולא הי' יחוד השלם, והבית השלישי מרמז במ"ש "קדוש אני", מלא ואו דאז יהי' **מלא** כל הארץ כבודו, ולכן קדוש **מלא** ואו, ויהי' אותיות "דו" באמצע, הזווג הקדוש לעולם בנין נצחי לעולם ועד. וע"כ מתייחס הבתי מקדשות הא' וב' להאדם, דנבנה ע"י בני אדם, ולכן נחרבו, משא"כ הבית השלישי מתייחס אל הקב"ה "כי קדוש אני", ויהי' בנין נצחי (עיין רבינו בחיי מ"ש בארות דיצחק. תולדות כו, כ).

וי"ל דזהו כפל הלשון **דבר** כנגד קדושים תהיו ואמרת כנגד קדוש אני, עפ"י המבואר דלשון דבר הוא לשון קשה "כמ"ש דבר האיש אדוני הארץ קשות (עיין מדרש תנחומא צו ג), ואמירה הוא לשון רכה כמ"ש במכילתא (פרק יט פרשה ב, ג) עה"פ כה תאמר לבית יעקב, בלשון רכה אמור ראשי דברים, וע"כ כנגד הבית הראשון שבסוף נחרב כתוב לשון דבר הקשה, ובנין העתיד שיהי' נצחי כתוב לשון רכה, וה' יאר עיינינו בתורתו הקדושה.

זרע יצחק

יט, ג – איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו אני ה' אלקיכם

ג. חמושה בני סמכי הוו ל' לאבימי בחיי אביו, וכי הוה אתי רבי אבהו קרי אבבא, רהיט ואזל ופתח ל', ואמר, אין אין, עד דמטא התם, יומא חד אל' אשקין מיא, אדאייתי ל' נמנם, גחין קאי ל' עד דאיטער, איסתייעא מלת' ודריש אבימי (תהלים עט) מזמור לאסף אלקים בא גוים בנחלתך. קידושין ל"א ע"ב

בני סמכי הוו ל' לאבימי בחיי אביו, ואפילו הכי כי הוה קרי ר' אבהו אבבא הי' אבימי רץ ופותח לו ואינו מניח לאחד מבניו לילך.

אין אין, אפתח אפתח.

איסתייעא מילתא, בעודו גחין לפניו שהבין במדרש מזמור אחד שבספר תהלים, שלא הי' מבין בו קודם לכן לדורשו, וי"מ שמקרא זה לבדו דרש, מזמור לאסף אלקים באו גוים בנחלתך וגו' קינה לאסף מיבעי ל', ודרש כך שאמר אסף שירה על שכיילה הקב"ה חמתו בעצים ובאבנים שבביתו, ומתוך כך הותר פליטה בישראל, שאלמלא כך לא נשתייר משונאי ישראל שריד וכן הוא אומר כלה ה' את חמתו ויצת אש בציון (איכה ד).

רש"י

♦ יום ראשון כ"ג ניסן ♦

יט (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) דַּבֵּר אֶל-כָּל-עַדְת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדָשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ב מלל עם כל פנשתא דבני ישראל ותימר להון קדישין תהון ארי קדיש אגא יי אלהכון:

מוצא גדר ערוה, אתה מוצא קדשה: (לקמן כא) "אשה זנה וחללה וגו'" - "אני ה' מקדשכם"; (שם) "ולא יחלל זרעו... אני ה' מקדשו"; (שם) "קדשים יהיו... אשה זנה וחללה וגו'".

כ"ג דבר אל-כל-עדת בני-ישראל • (ויקרא רבה. ת"כ) מלמד שנאמרה פרשה זו בהקלה מפני שרוב גופי תורה תלוין בה. קדשים תהיו • הוו פרושים מן העריות ומן העברה, (ויקרא רבה) שכל מקום שאמרה

~ נקודות משיחות קודש ~

שנפשו של אדם מחפדתו, ועד כדי כך הוא תלך התאנה, שבמנחה דיום-הכפורים, קרוב לנעילה, קורין בתורה פרשת עריות, כדי להבהיר ולשלל ענין זה.

וזהו גם שאסור עריות הוא עון חמור ביותר, וכפי שמבאר ה'צמח-צדק' בלשון המשנה "חמש-עשרה נשים כו", שחמש-עשרה בגימטריא "ה", לפי שחטא עריות פוגם בשם "ה".

וכמוכן גם מגדל הענש שבפעריות, פי מפיו שהענש הוא לפי ערך הפגם, הרי מגדל הענש מובן גם גדל הפגם. אך דוקא בפרישות מן העריות, מתבטא ענין "קדושים תהיו", ודוקא על-ידי-זה באים לקדשה של "קדוש אני", קדשת העצמות, כאמור, שהגבוה גבוה ביותר נמשך דוקא על-ידי המטה מטה ביותר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר-שיחות ח"ז ע' 322)

היא רק לאדם שנמצא בדרגה רוחנית נעלית, ומקים כבר את כל מצוות התורה. מדגיש הכתוב "דבר אל כל עדת ישראל" - גם מצוה זו חלה על כל אדם מישראל. וטעם הדבר - "פי קדוש אני": מאחר שהקב"ה הוא אלקיו של כל אחד ואחת מישראל - חל עליו הצווי לקדש את עצמו כדי להדמות להקב"ה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ח ב עמ' 432)

התורה **תלוין** בצווי הכללי "קדושים תהיו". ובלשון הרמב"ם: "היה קדוש בעשותך כל מה שצויתך עליו". ולא נקט "שכל גופי תורה", כי יש מצות שנאמרו לפני פרשתנו, ועל פרחך שנתן לקימן גם בלי צווי כללי זה.

בפירוש "קדושים תהיו", כתב הרמב"ן (וכן הובא בכמה מקומות בחסידות) שקאי על הצווי של "קדש עצמך במתן לך", שזוהי דרגה נעלית בעבודה, שפורש עצמו אפלו מדברים המתרים. אבל פרוש רש"י - פשוטו של מקרא - הוא: "הוו פרושים מן העריות".

והינו, שנוסף לך שהקדשה בפרישות קדושים קשורה עם כח המעשה ("גופי תורה"), הנה בכח המעשה גופא מדבר לא אודות קדשה בדברים המתרים (כפירוש הרמב"ן), ששרשם מקלפת נגה, אלא אודות פרישות מן העריות, שהם דברים האסורים ששרשם משלש קלפות הטמאות, ובשלש קלפות הטמאות גופא - הרי זה תלך וקשי הקלפה, "ערות הארץ".

וכפי שמצינו שמצד תלך הקלפה שבפעריות, הרי זה באפן

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם (יט, ב)

בא הכתוב, אחר שפרט האסורים שאסור אותם לגמרי, וצוה בדבר כללי - שנהיה פרושים מן המותרות (רמב"ן)

אדם יכול לחשב שהמצוה "להיות פרושים מן המותרות",

מפני שרוב גופי תורה תלוין בה (רש"י יט, ב)

אמרו רז"ל, שיש ג' פרישות המכילות ששים מצות: פסחים, נזיקין ופרשתנו. ודוקא פרשתנו נאמרה בהקלה, שכן לא זו בלבד שהיא מכילה דינים רבים, אלא רב דיני

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם (י, ٥) מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל, מפני שרב גופי תורה תלויוני בה (רש"י) יש ללמד מכאן הוראה לכל מקום ולכל זמן: כאשר

"יכול פמוני כו' קדושתו למעלה מקדושתכם", שגם "קדושתו למעלה נעשית על ידי 'קדושתכם'".

כַּדְבָּרִים. וְאַתָּה־שִׁבְתָּתִי תִשְׁמְרוּ • סִמְךָ שְׁמִירַת שִׁבְתָּ לְמוֹרָא אָב, לֹאמַר: אֶף־עַל־פִּי שְׁהִזְהָרְתִּיךָ עַל מוֹרָא אָב, אִם יֹאמַר לְךָ: 'חֲלַל אֶת הַשִּׁבְתָּ'! אֵל תִּשְׁמַע לוֹ, וְכֵן בִּשְׁאֵר כָּל הַמִּצְוֹת. **אֲנִי ה' אֱלֹהֶיכֶם** • (יִבְמוֹת) אֲתָהּ וְאַבִּיךָ חַיִּים בְּכַבּוּדִי, לִפְיֶיךָ לֹא תִשְׁמַע לוֹ לְבַטֵּל אֶת דְּבָרִי. (כ"מ לב. קידושין לו) אֵיזָהוּ מוֹרָא? לֹא יֵשֵׁב בְּמִקְוֹמוֹ, וְלֹא יְדַבֵּר בְּמִקְוֹמוֹ, וְלֹא יִסְתֵּר אֶת דְּבָרָיו. וְאֵיזָהוּ כְבוֹד? מֵאֲכִיל וּמִשְׁקָה, מִלְּבִישׁ וּמִנְעִיל, מִכֶּנֶס וּמוֹצֵיא.

לְאֶחָרִים וְלֹא אֲחֵרִים לָכֶם. וְאִם תֹּאמַר: לֹא תַעֲשׂוּ
לְעַצְמְכֶם, אָבֵל אֲחֵרִים עוֹשִׂין לָכֶם? ! הֲרֵי כָּבֵד נֹאמַר
(שמות כ א): "לֹא יִהְיֶה לָּךְ" — לֹא שֶׁלָּךְ וְלֹא שֶׁל
אֲחֵרִים.

הַיְיכָא וְכִי תִזְבְּחוּ וְגו' • לֹא נִאֲמַרְהּ פֶּרֶשֶׁה זֶה אֵלֶּא
לְלַמֵּד שֶׁלֹּא תִהְיֶה זְבִיחַתָּן אֵלֶּא עַל-מִנַּת לְהֶאֱכֹל בְּתוֹךְ
הַזֶּמֶן הַזֶּה. שֶׁאִם לִקְבֹּעַ לָהֶם זֶמֶן אֲכִילָה, הָרִי פֶּכֶר
נֶאֱמַר (לַעֲלֹז טו) : "וְאִם יָגֵד אוֹ יִגְדֶּה זֶבַח קָרְבָּנוֹ וְגו'".
לְרַצְנֶכֶם תִּזְבַּחְהוּ • תַּחֲלֹת זְבִיחַתּוֹ תִּהְיֶה עַל-מִנַּת

רמ"א פ"ו זבחים יאכל. פשתזבחהו, תשחטוהו על־מנת זמן זה שקבעתי לכם כבר.

(ד) ואלהי מסכה לא תעשו לכם. יש אזהרה, אלא אמר הקדוש-ברוך הוא ואלהי מסכה לא תעשו לאחרים, ומזה לכם, שהרי [גם] לעשות לאחרים עושה עושה לא תעשו.

שיעור יומי ליום ראשון כ"ג ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - יט - פרשת קדושים

(י) וְאִם הָאָכַל יֵאָכֵל בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָּגוּל הוּא לֹא יִרְצֶה: וְאִם אֶתְאָכְלָא יִתְאָכֵל בְּיוֹמָא תְּלִיתָא מְרַחֵק הוּא לֹא יְהִי לְרַעָא: **ירצה:**

כ"י - וְאִם הָאָכַל יֵאָכֵל וְגו' • אם אינו ענין לחוץ לזמנו, שהרי כבר נאמר (לעיל ז) "וְאִם הָאָכַל יֵאָכֵל מִבְּשַׂר-זָבַח שְׁלָמִיו וְגו'", תנהו ענין לחוץ למקומו. יכול יהיו חייבים פרת על אכילתו? תלמוד לומר

(ח) וְאֶכְלוּ עֹנֵו יֵשָׂא פִּי-אֶת-קִדְשׁ יְהוָה חָלָל וּנְכַרְתָּה חֲנֹפֶשׁ הַהוּא מַעֲמִיה: ח ודייכלנה חובה וקבל ארי ית קודשא דיי אהל וישתיצי אנשא ההיא מעמה:

כ"י - וְאֶכְלוּ עֹנֵו יֵשָׂא • בנותר גמור הכתוב מדבר, ואינו ענוש פרת על הנשחט חוץ למקומו, (זבחים כא)

(ט) וּבְקִצְרָכֶם אֶת-קִצֵּיר אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ לְקֶצֶר וּלְקַט קִצִּירְךָ לֹא תִלְקֹט: וּבְקִצְרָכֶם אֶת-קִצֵּיר אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ לְקֶצֶר וּלְקַט קִצִּירְךָ לֹא תִלְקֹט:

כ"י - לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ • שנינים פאה בסוף שדהו (ת"ס). וְלְקַט קִצִּירְךָ • שגלים הנושרים בשעת

(י) וְכִרְמְךָ לֹא תַעֲוִלֵּל וּפְרֹט כִּרְמְךָ לֹא תִלְקֹט לַעֲנִי וּלְגֵר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: י וְכִרְמְךָ לֹא תַעֲוִלֵּל וּפְרֹט כִּרְמְךָ לֹא תִלְקֹט לַעֲנִי וּלְגֵר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כ"י - לֹא תַעֲוִלֵּל • לא תטל עוללות שבה, והן נפרות. איזהו עוללת? כל שאין לה לא כתרף ולא נטרף (פאה ז). וּפְרֹט כִּרְמְךָ • גרגרי ענבים הנושרים בשעת

(יא) לֹא תִגְנְבוּ וְלֹא-תִכְחֲשׂוּ וְלֹא-תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ: יא לֹא תִגְנְבוּ וְלֹא תִכְחֲשׂוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ:

כ"י - לֹא תִגְנְבוּ • אזהרה לגונב מזון, אבל "לא תגנב" שבעשרת הדברות, אזהרה לגונב נפשות; דבר הלמד מענינו, דבר שחיבין עליו מיתת בית-דין. וְלֹא-תִכְחֲשׂוּ • לפי שנאמר (ויקרא ח כב): "וְכַחַשׁ-בָּהּ", משלם קרן וחמש. למדנו ענש, אזהרה מנין? תלמוד לומר: "וְלֹא תִכְחֲשׂוּ". וְלֹא-תִשְׁקְרוּ • לפי

(יב) וְלֹא-תִשְׁבְּעוּ בִשְׁמִי לִשְׁקַר וְחָלַלְתָּ אֶת-שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: יב וְלֹא-תִשְׁבְּעוּ בִשְׁמִי לִשְׁקַר וְחָלַלְתָּ אֶת-שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

כ"י - וְלֹא-תִשְׁבְּעוּ בִשְׁמִי • למה נאמר? לפי שנאמר (שמות כ ז): "לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם-ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא". יכול לא יהא חייב אלא על שם המיוחד? מנין לרבות כל

(יג) לֹא־תַעֲשֶׂק אֶת־רֵעֶךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא־תִלֵּין פְּעֻלָּתְךָ שְׂכִיר אֶתְךָ עַד־בֹּקֶר:

יג לא תעשוק ית חברך ולא תאגס לא תבית אגרא דאגרא לותך עד צפרא:

אומר (דברים כד טו): "ולא תבוא עליו השמש", מדבר בשכיר לילה, שהשלמת פעלתו משיעלה עמוד השחר, (כ"מ ק) לפיכך זמן גבוי שכרו כל היום; לפי שנתנה תורה זמן לבצל הבית, עונה לבקש מעות.

יד לא תלוט דלא שמע וקדם דלא חזי לא תשים תקלא ותדחל מאלהך אנא יי:

(יד) לֹא־תִקְלָל חֵרֶשׁ וּלְפָנֶי עוֹר לֹא תִתֵּן וִירֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

כ"י לֹא־תִקְלָל חֵרֶשׁ. אין לי אלא חרש, מניין לרבות כל אדם? תלמוד לומר (שמות כב כז): "בעמך לא תאר". אם כן, למה נאמר "חרש"? מה חרש מיוחד, שהוא בחיים, אף כל שהוא בחיים. יצא המת, שאינו בחיים (כ"ב). ולפני עור לא תתן מכשל. (ת"כ) לפני הסומא בדבר, לא תתן עצה שאינה הוגנת לו. אל תאמר: מכור שךך וקח לך חמור, ואתה עוקף עליו

ונוטלה הימנו. ויראת מאלהיך. לפי שהדבר הזה אינו מסור לבריות לידע אם דעתו של זה לטובה או לרעה, ויכול להשמיט ולומר: לטובה נתפונתי, לפיכך נאמר בו: "ויראת מאלהיך", המפיר מחשבותיך. וכן כל דבר המסור ללבם של אדם העושהו ואין שאר הבריות מכירות בו, נאמר בו: "ויראת מאלהיך".

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות חלק כו, עמוד 141 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

טובת המתיעץ בלבד

שהייעץ פננתו לגרום נזק לחברו, "שיקפחוהו לסטים" או "שישתרב", והאיסור לגרום נזק לחברו, אנו פבר יודעים מאיסורים אחרים, כמו איסור עשיית בור וכיצא בזה. מה שאין כן הדוגמא ד"מכור שךך וקח לך חמור" אינה דוקא להזיק את חברו, שהרי יכול להיות שהחברו צריך חמור יותר ממה שצריך שדה, ואם כן אין הדבר מוכרח שעצה זו היא בשביל להזיק את חברו. וזהו מה שמוסיף האיסור "לפני עור לא תתן מכשול" שאפילו אם לא יזיק את חברו על ידי עצתו, אסור למיעץ לערב בזה שיקולים פרטיים, וכונתו צריכה להיות אף ורק לתת "עצה שהוגנת לו", לטובת חברו בלבד.

ולפני עור לא תתן מכשל

לפני הסומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו, אל תאמר מכור שךך וקח לך חמור ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו (יט, יד. ובפירוש רש"י) ב'תורת כהנים' על הפסוק הובאו עוד דוגמאות ל"עצה שאינה הוגנת לו", כמו "אל תאמר לו צא בהשקמה כדי שיקפחוהו לסטים, צא בצהרים בשביל שישתרב (שיכפה) שרב ושמש. (קרבן אהרן ל'תורת כהנים' שם)). ויש לענן מדוע לא הביא רש"י דוגמאות אלו, והביא רק את הדוגמא ד"מכור שךך וקח לך חמור". ויש לומר בפשטות: הדוגמאות ד"צא בהשקמה" או "צא בצהרים" הם למקרים

♦ יום שני כ"ד ניסן ♦

(טו) לֹא־תַעֲשֶׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפַּט לֹא־תִשֹּׂא פְּנֵי־דָל וְלֹא תִהְדָּר פְּנֵי גֵדוֹל בְּצֹדֶק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ:

טו לא תעבדון שקר בדינא לא תסב אפי מסכנא ולא תהדר אפי רבא בקושטא תדינה לחברך:

עליו משום כל תלין. ותלמוד שלנו (כ"מ כ"א) אינו מזכיר קרקעות כלל: תורה יד

פעלת שכיר, הרי כל דבר במשמע. ומכאן יש ללמוד דהשוכר בית או בהמה מחבירו ומשהו שכרו שעובר

(יג) לא תלין. כתוב בתורת כהנים, אין לי אלא שכר אדם, שכר בהמה ושכר קרקעות מנין, תלמוד לומר לא תלין

וְהָעֶשֶׂר חֵיב לִפְרֹנְסוֹ, אֲזַכְּנוּ בַּדִּין וְנִמְצָא מִתְּפָרֵס בְּנִקְיֹת. וְלֹא תִהְיֶה פָּנֵי גְדוּל • שְׁלֹא תֹאמַר: עֲשִׂיר הוּא זֶה, בֶּן גְּדוּלִים הוּא זֶה, הֵיאָךְ אֲבִישְׁנוּ וְאֶרְאֶה בְּכִשְׁתּוֹ? עֲנֵשׁ יֵשׁ בְּדָכְרִי! לָכֵךְ נֶאֱמַר: "וְלֹא תִהְיֶה פָּנֵי גְדוּל". בְּצִדְקַת תִּשְׁפֹּט עֲמִיתְךָ • כְּמִשְׁמְעוּ. דָּבָר אַחֵר: הָיִי דָן אֶת חֲבֵרְךָ לְכַף זְכוּת (סנהדרין לב).

כ"י • לֹא-תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט • מִלְמַד שֶׁהַדִּין הַמְקַלְקֵל אֶת הַדִּין קָרוֹי עוֹל, שְׁנֹאוֹי וּמִשְׁקָץ, חֶרֶם וְתוֹעֵבָה, שֶׁהָעוֹל קָרוֹי תוֹעֵבָה, שְׁנֹאמַר (דברים כה טו): "כִּי תוֹעֵבַת ה' וְגו'" פֶּלַע עֲשֵׂה עוֹל". וְהַתוֹעֵבָה קָרוֹיָה שְׁקָץ וְחֶרֶם, שְׁנֹאמַר (שם י כז) "וְלֹא-תִבְיֹא תוֹעֵבָה אֶל-בֵּיתְךָ וְהִיִּיתָ חֶרֶם כְּמֹהוּ. שְׁקָץ תִּשְׁקָצְנוּ וְגו'". לֹא-תִשָּׂא פָּנֵי-דָל • (י"ב) שְׁלֹא תֹאמַר: עֲנִי הוּא זֶה

(טו) לֹא-תִלְךָ רַכִּיל בְּעַמּוּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל-דָּם רַעַךְ אֲנִי יְהוָה:

וּמִרְגַּל אַחֵר כָּל סְחוּרָה, וְכָל הַמוֹכֵר בְּשָׂמִים לְהַתְקַשֵּׁט בָּהֶם הַנָּשִׁים, עַל-שֵׁם שְׁמִחָתוֹ תְּמִיד בְּעִירוֹת, נִקְרָא 'רוֹכֵל' לְשׁוֹן רוֹגֵל. וְתַרְגוּמוֹ: "לֹא תִיכּוֹל קוֹרְצִין", כְּמוֹ (דניאל ג ח): "וְאַכְלוּ קֶרְצִיהוֹן דִּי יְהוּדֵיָא"; "אֲכַל בַּהּ קֶרְצָא בִּי מִלְכָּא". נִרְאֶה בְּעִינֵי, שֶׁהִיָּה מִשְׁפָּטִים לְאַכֵּל בְּבֵית הַמְּקַבֵּל דְּבָרֵיהֶם שׁוֹם הַלְעָטָה, וְהוּא גַּמַּר חֲזוּק, שֶׁדְּבָרָיו מְקִימִים וּמַעֲמִידִם עַל הָאֵמֶת, וְאוֹתָהּ הַלְעָטָה נִקְרָאת: "אֲכִילַת קוֹרְצִין", לְשׁוֹן "קֶרֶץ בְּעִינָיו" (משלי י יג), שֶׁכֵּן דָּרָךְ כָּל הוֹלְכֵי רַכִּיל לְקֶרֶץ בְּעִינֵיהֶם וְלִרְמֹז דְּבָרֵי רַכִּילוּתָן, שְׁלֹא יִבְיֹנוּ שְׂאֵר הַשּׁוֹמְעִים. לֹא תַעֲמֹד עַל-דָּם רַעַךְ • לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְאַתָּה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ (י"ח), כְּגוֹן: טוֹבֵעַ בְּנֶהֱרָ, וְחִזְיָה אוֹ לִסְטִים בָּאִים עֲלָיו. אֲנִי ה' • נֶאֱמָן לְשֵׁלֶם שְׂכָר, וְנֶאֱמָן לְהַפְרֵעַ.

כ"י • לֹא-תִלְךָ רַכִּיל • אֲנִי אוֹמֵר עַל-שֵׁם שְׁכָל מִשְׁלַחֵי מַדְנִים וּמַסְפְּרֵי לְשׁוֹן הָרַע, הוֹלְכִים בְּבֵתֵי רַעֲיָהֶם לְרַגֵּל מֶה יִרְאוּ רַע, אוֹ מֶה יִשְׁמְעוּ רַע לְסַפֵּר בְּשׁוֹק, נִקְרָאִים 'הוֹלְכֵי רַכִּיל', הוֹלְכֵי רִגְלָה, אֲשֶׁפִּימִנִיט בְּלַע"ז. וְרֹאֶיָּה לְדָבָרִי, שְׁלֹא מְצִינוּ 'רַכִּילוּת' שְׂאִין כְּתוּב בְּלְשׁוֹן 'הִלִּיכָה': "לֹא תִלְךָ רַכִּיל", "הִלְכֵי רַכִּיל נִחְשֶׁת וּבִרְזָל" (ירמיהו ו כח); וְשְׂאֵר לְשׁוֹן הָרַע אֵין כְּתוּב בּוֹ הִלִּיכָה, (תהילים קא ה) "מִלְשָׁנִי בִסְתֵר רַעְהוּ", (שם קכ ג): "לְשׁוֹן רַמְיָה", (שם יב ד): "לְשׁוֹן מִדְּבַרַת גְּדוּלוֹת". לָכֵךְ אֲנִי אוֹמֵר: שֶׁהַלְשׁוֹן הוֹלֵךְ וּמִרְגַּל, שֶׁהַפֶּ"ף נִחְלָפֶת בְּגִימ'ל, שְׁכָל הָאוֹתִיּוֹת שְׁמוּצָאֵיהֶם מִמְּקוֹם אֶחָד מִתְחַלְפוֹת זֶה בְּזֶה: בִּי"ת בְּפֶ"א, וְגִימ'ל בְּכ"ף, וְקו"ף בְּכ"ף, וְנו"ן בְּלֻמ'ד, וְזו"ן בְּצָד"ר. וְכֵן (שמואל ב יט כח): "וַיִּרְגַּל בְּעַבְדְּךָ", רַגֵּל בְּמִרְמָה לֵאמֹר עָלִי רַעְה, וְכֵן (תהילים טו ג): "לֹא רַגֵּל עַל-לִשְׁנוֹ", וְכֵן רוֹכֵל, הַסּוֹחֵר

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (על-פי לְקוּטִי שִׁיחוֹת חֶזֶק לֵב, עֵמּוּד 120 – מִתּוֹךְ 'לְקֹרֵאת שַׁבָּת')

לֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רַעַךְ – גִּדְרַת חֲיִיבוֹ

כַּפְּלִי, אֲלֵא מְדַבֵּר כָּאֵן בְּמִצְבַּת מִיּוֹחַד הַנּוֹתֵן מְקוֹם לוֹמַר שְׁמִתָּה לְאֶדָם **לַעֲמֹד** וּלְהַתְעַפֵּב מִלְּהַצִּיל, וְעַל-זֶה בָּא צִוְיָ הַכְּתוּב "לֹא תַעֲמֹד וְגו'".

וְהִינוּ כְּשֶׁחֲבֵרֵינוּ נִמְצָא בְּמִצְבַּת שֶׁל סִפְנָה כְּזוֹ שֶׁהִצֵּלְתוּ כְּרוּכָה בְּסִפְּךָ סִפְנָה לְחִיּוֹ שֶׁל הַמִּצְוִל, הִנֵּה מְקוֹם לוֹמַר שֶׁבְּמִקְרָה כְּזוֹ יָכוֹל לְהַתְעַפֵּב וְלַעֲמֹד מִלְּהַצִּיל, וְעַל-זֶה בָּא הַכְּתוּב וּמִזְהִיר "לֹא תַעֲמֹד וְגו'" שֶׁאֲסוּר לַעֲמֹד אֲלֵא יֵשׁ לְהַצִּיל הַחֲבֵר, אֲלֵא-אִם-כֵּן יֵשׁ סִפְּךָ בְּ"אַתָּה יָכוֹל לְהַצִּיל", הִינוּ אִם פְּעוּלַת הַהִצָּלָה יָכוֹלָה לְגָרוֹם סִפְנָה לְמִצְוִל בְּאֶפֶן שֶׁהִיא מְטִילָה סִפְּךָ בְּאֶפְשָׁרוֹת הַהִצָּלָה, שְׂאֵז אֵין בְּזֶה חֲיִיבוֹ. וְהוּא דִּיּוּק לְשׁוֹן רַש"י "אַתָּה יָכוֹל לְהַצִּיל".

לֹא תַעֲמֹד עַל-דָּם רַעַךְ

לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ, וְאַתָּה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ (יט, טז. ובפירושו רש"י) וְצִרִיף לְהִבִּין, הִרִי כְּנֶגֶת הַכְּתוּב הִיא לְחִיבַת אֶת הָאֶדָם **לַעֲשׂוֹת** כָּל מֶה שֶׁבִּיכְלָתוֹ לְהַצִּיל חֲבֵרוֹ – וּמִדּוּעַ זֶה נֶאֱמַר בְּלְשׁוֹן שְׁלִיָּה, וְלֹא בְּלְשׁוֹן חֲיִיבוֹ – לְהַצִּיל הַחֲבֵר, עַל-דָּרָךְ שֶׁמְצִינוּ בְּמִצְוֹת הַצֵּל מִמוֹן חֲבִירוֹ, "עֲזוּב תַּעֲזוּב עִמּוֹ" "הַשֵּׁב תִּשְׁבֵּנוּ לוֹ" וְכו'?

וַיּוֹבֵן בְּהַקְדִּים הַקּוּשִׁיָּא, דְּלִקְאוּרָה דִּין זֶה נִלְמַד בְּקִלְחוּמָּה מִהַחֲיִיב דְּהַצֵּל מִמוֹן חֲבִירוֹ, וּמִפְּנֵי מֶה הִצִּירָה לְהַכְתֵּב הַצִּוְיָ "לֹא תַעֲמֹד וְגו'" וְיֵשׁ לוֹמַר דְּזוּהִי כְּנֶגֶת רַש"י בְּפִירוּשׁוֹ "לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְכו'", כְּלוֹמַר אֵין כְּנֶגֶת הַכְּתוּב לְחַדֵּשׁ אֶת עֵצֶם הַחֲיִיב דְּהַצֵּל חֲבִירוֹ מִסְּפִנַת מוֹת (הַנִּלְמָד מִקְלִיחוּמָּה

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לְקוּטִי שִׁיחוֹת חֶזֶק לֵב ע' 125)

בְּמִיתָתוֹ" שֶׁל אֶדָם – מוֹכִיחָה שֶׁ"אַתָּה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ", וְרַק לְשֵׁם כֵּךְ זְמַן לֶךְ הַקֶּבֶד"ה לְרֹאוֹת זֹאת. וּמִכָּאֵן יֵשׁ לְלַמֵּד

לֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רַעַךְ (יט, טז) לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְאַתָּה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ (רש"י) עֵצֶם הַקֶּבֶד"ה שֶׁנִּצְטָרַח לֶךְ "לְרֹאוֹת

הורָאָה לְדוֹרָנוּ: בְּדוֹרָנוּ נִמְצְאִים רַבִּים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּסִכְנַת טְבִיעָה רוּחָנִית. יֵשׁ לְדַעַת, אִיפּוֹא, שֶׁעַל כָּל אֶחָד וְאֶחָת חֻלָּה הַחוּבָה לַעֲסֹק בְּהַצְלָתָם שֶׁל יְהוּדִים אֵלוּ – שֶׁכֵּן עֲצָם

(י) לֹא־תִשָּׂא אֶת־אֲחִיד בְּלִבְּךָ הוֹכַח תּוֹכִיחַ יוֹלָא תִּשְׁנִי יֵת אַחוּךְ בְּלִפְנֵי אוֹכְחָא תּוֹכַח יֵת חֲבֵרְךָ וְלֹא תִקְבֵּל עַל דִּי לֵה חוֹבָא: אֶת־עֲמִיתְךָ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא:

כ"י: וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא • לֹא תִלְבִּין אֶת פָּנָיו בְּרַבִּים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (היוסיוס כ"ו אייר)

... רק מי שֶׁמִּקְיָם פְּרָאוי "לֹא תִשָּׂא" – יָכוֹל לְקַיֵּם פִּנְדָּרֶשׁ "הוֹכַח תּוֹכִיחַ".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות חלק א. עמוד 431)

כ"ק אֲדַמּוּר הַרְי"צ נִהַג לִקְרֹב כָּל אָדָם, אֲפִילוּ יְהוּדֵי כְּזֶה שֶׁעָלָיו נִפְסַק ב'שִׁלְחַן עֵרוּף' שֶׁלִּגְבִּיו לֹא חָל הַדִּין שֶׁל "לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֵךְ". וְטַעֲמוֹ וְנִימוּקוֹ עִמּוֹ: אַרְבָּעָה חֻלְקִים הֵם ב'שִׁלְחַן עֵרוּף', וְחוּשֵׁן מִשְׁפָּט הוּא

(יח) לֹא־תִקֵּם וְלֹא־תִטּוֹר אֶת־בְּנֵי עַמּוֹךְ וְאַהֲבַת לְרֵעֵךְ כַּמּוֹךְ אֲנִי יְהוָה: יי לֹא תִקֵּם וְלֹא תִטּוֹר דְּבָבּוּ לְבָנֵי עַמּוֹךְ וְתִרְחַם לְחֲבֵרְךָ כְּמוֹךְ אֲנִי יי:

כ"י: לֹא־תִקֵּם • (יזמא כב) אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילִנִי מַגְלָךְ! אָמַר לוֹ: לֹא. לְמַחֵר אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילִנִי קִרְדָּמְךָ! אָמַר לוֹ: אֵינִי מִשְּׂאִילֶךָ, כִּדְרָךְ שֶׁלֹּא הִשְׁאֵלְתָנִי – זֶה הִיא נִקְמָה. וְאִיזוֹ הִיא נְטִירָה? אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילִנִי קִרְדָּמְךָ! אָמַר לוֹ: לֹא. לְמַחֵר אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילִנִי

~ נקודות משיחות קודש ~ (על־פי לקוטר־שיחות חלק יז. עמוד 215 ואילך – מוה"ר 'לקראת שבת')

מִצְוֹת אֶהְבֶּת וְיִשְׂרָאֵל בְּדֶרֶךְ הַפֶּשֶׁט

וְאַהֲבַת לְרֵעֵךְ כַּמּוֹךְ

זֶה כָּלֵל גָּדוֹל בַּתּוֹרָה (יט, יח. ובפירושו רש"י)

"וְאַהֲבַת" מִצְוָה בְּפִינֵי־עַצְמָהּ, אֵלָּא הַכָּלֵל שֶׁל הַמִּצְוֹת שֶׁבִּין אָדָם לְחֵבְרוֹ.

וְאֵם פֶּן: א. כָּבֵר מִצִּינוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת שֶׁהַתּוֹרָה מְפַרֶשֶׁת הֵן אֵת הַכָּלֵל וְהֵן אֵת הַפְּרָטִים שֶׁנּוֹבְעִים מֵהַכָּלֵל, וּמִתּוֹרַצַּת קִשְׁיָא הִב'.

ב. מִפִּינֵן שֶׁמִּצְוֹת "וְאַהֲבַת" – "כַּמּוֹךְ" הִיא הַצִּיּוּי הַכָּלְלִי לְקַיֵּם אֵת כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁבִּין אָדָם לְחֵבְרוֹ, הִרִי קִיּוֹם מִצְוָה זֹאת הוּא עַל־יְדֵי קִיּוֹם "הַפְּרָטִים" שֶׁהֵם הַמִּצְוֹת שֶׁבִּין אָדָם לְחֵבְרוֹ.

וּמִפִּינֵן שֶׁהַמִּצְוֹת שֶׁבִּין אָדָם לְחֵבְרוֹ הֵם דְּבָרִים שֶׁבִּמְעֻשָּׂה, לֹלֵא כָּל הַתִּיכּוּסוֹת לְרִגְשׁ הָאָדָם, הִרִי הוּא יָכוֹל לְקַיֵּם אוֹ לְהִמָּנֵעַ מִעֲשִׂיתָן בְּכָל עֵת, וּמִמִּילָא אֵין קִשְׁיָא הָאֵין אֶפְשָׁר לְצִוּוֹת עַל אֶהְבַּת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל "כַּמּוֹךְ", כִּי צִיּוּי זֶה הוּא הַצִּיּוּי הַכָּלְלִי לְקַיֵּם אֵת כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁבִּמְעֻשָּׂה שֶׁבִּין אָדָם לְחֵבְרוֹ.

יֵשׁ לַעֲיֵן, מֵה מוֹסִיף בְּהִבְנַת הַפְּתוּב, זֶה שֶׁמִּצְוֹת "וְאַהֲבַת" הִיא "כָּלֵל גָּדוֹל", שֶׁלֵּכֵן מְבִיאֵו רִש"י בְּפִירוּשׁוֹ?

וְיֵשׁ לְבִאֵר, דְּהִנֵּה הַקִּשָּׁה הַרְמַב"ן הָאֵין שִׁיף לְצִוּוֹת עַל כָּל אָדָם שֶׁיֵּאָהֵב אֵת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל "כַּמּוֹךְ", הִרִי "לֹא יִקְבֹּל לֵב הָאָדָם שֶׁיֵּאָהֵב אֵת חֲבִירוֹ כִּאֶהְבָּתוֹ אֵת נַפְשׁוֹ"?

וְעוֹד יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, אִם נִצְטְוִינוּ לְאַהֲבַת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל "כַּמּוֹךְ", מִדּוּעַ צִוְּתָה הַתּוֹרָה גַּם עַל שְׂאֵר צִיּוּיִים שֶׁבִּין אָדָם לְחֵבְרוֹ כַּמוֹ צִדְקָה, גְּמִילוּת חֶסֶד, אֲסוּר גְּנוּבָה, גְּזֻלָּה, נִקְמָה, נְטִירָה וְכִיּוּצָא בְּזֶה, הִרִי מוֹבֵן מֵאֲלִיּוֹ שֶׁשֶּׁשֶּׁאָדָם יִקְיָם אֵת הַצִּיּוּי לְאַהֲבַת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל כְּגוֹפֵה, וְדֹא יִקְיָם אֵת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלוּ?

וְזֶהוּ שֶׁמִּפְרֹשׁ רִש"י "זֶה כָּלֵל גָּדוֹל בַּתּוֹרָה", שֶׁבְּזֶה מֵתְרַץ ב' קִשְׁיּוֹת אֵלוּ בְּחֻדָּא מִחֻתָּא. שֶׁבְּדֶרֶךְ הַפֶּשֶׁט אֵין מִצְוֹת

"גופם טפל".

וזהו גם הענין ד'גדולה לגימיה שמקרבת" - שזהו ענין של שמחה עבור הגוף (ולא עבור הנפש, שהרי שמחת הנפש אינה מגשמיית, אלא מרוחנית שבגשמייות), ודוקא על-ידי שמשמחים את הגוף (כמו השמחה שעל-ידי בשר ויין, "אין שמחה אלא בבשר" ו"אין שמחה אלא ביין"), אזי אינו מבלבל את הנשמה, ואדרבה כו'.

ולכן, בהתעודות חסידית - נוהגים חסידים לומר "לחיים" [אם כי לא הרבה... וכידוע שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר ש"משקה" הוא דבר המאוס וכו', אבל אין צורך לדבר על זה ביום השבת, שהרי "פרש שבתכם לא קאמר", כיון שעל-ידי זה נעשה קירוב הדעת כו'.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א): "זאל זיין לחיים ולברכה!"

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת קדושים, מברכים החודש אייר, ה'תשכ"ז)

על-ידי קיום מצות "ואהבת לרעך כמוך", נעשה הענין ד'ברכנו אבינו פולנו פאחד באור פניך".

יט את קימי תשרון בעירך לא תרכב ערוכין חללך לא תזרע ערוכין ולבוש ערוכין שעטנזא לא יסק עלך:

(יט) את-חקתי תשמרו בהמתך לא-תרביע בלאים שורך לא-תזרע בלאים ובגד בלאים שעטנז לא יעלה עלך:

שהוא שוע, טווי ונוז. ואומר אני: 'נוז' לשון דבר הנמלל ונזור זה עם זה לחברו. מישט"ר בלע"ז, כמו: (מ"ק יב) 'חזין לנאצי דאית בהון', שאנו מפרשים לשון כמוש, פלישטרא. ולשון "שעטנז", פרש מנחם: מחברת צמר ופשתים.

כ"י את-חקתי תשמרו. ואלו הן: בהמתך לא תרביע בלאים וגו'. חקים אלו גזרות מלך, שאין טעם לדבר. ובגד בלאים. למה נאמר? לפי שנאמר: "לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו". יכול לא ילבש גזי צמר ואנציץ פשתן? תלמוד לומר: "בגד". מנין לרבות הלכדים? תלמוד לומר: "שעטנז". דבר

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יז עמ' 227)

לשני חלקים: אחד שיך לבעל השדה ואחד שיך לעניים. בלאים – ה' הבדיל את הצמחים למינים שונים. וההבדלה הרוחנית של פאה ולקט היא המקור והסבה להבדלה הגשמית של בלאים.

שורך לא תזרע בלאים (יט, יט) וקשה, למה הקדים פאה ולקט לבלאים, אף שזריעה קודמת לקצירה. ויש לומר, דהנה הצד-השונה בין פאה ולקט ובלאים הוא - שמירה על הבדלה שקבע ה'. פאה ולקט – ה' הבדיל את יבול השדה

כ וגבר ארי ישכוב עם אתתא שכבת זרעא והיא אמתא אחידא לגבר ואתפרקא לא אתפריקת בכספא או חרותא לא אתהיבת לה בשטר פקרתא תהי לא יומתין ארי לא אתתקרב:

(כ) ואיש כיישכב את-אשה שכבת-זרע והוא שפחה נחרפת לאיש והפדה לא נפדתה או חפשה לא נתן-לה בקרת תהיה לא יומתו כילא חפשה:

מיתה, כי לא חפשה ואין קדושיה קידושין גמורין. ורבותינו (בריות יא) למדו מכאן, שמי שהוא במלקות יהא בקריאה, שהדינים המלקין קורין על הלוקה (ברכים כח נח"ט): "אם לא תשמר לעשות וגו'... והפלא ה' את-מפתך וגו'". כילא חפשה • (מכות כג) לפיכך אין חיב עליה מיתה, שאין קדושיה קדושין. הא אם חפשה – קדושיה קדושין וחיב מיתה.

כ"י נחרפת לאיש • מיעדת ומיחדת לאיש, ואיני יודע לו דמיון במקרא. ובשפחה פנענית (קידושין ו) שחציה שפחה וחציה בת חורין המארכת לעבד עברי שמתו בשפחה, הכתוב מדבר. והפדה לא נפדתה • פדויה ואינה פדויה, וסתם 'פדיון' בכסף (ת"כ. גיטין לט). או חפשה • בשטר. בקרת תהיה • היא לוקה ולא הוא. יש על בית-דין לבקר את הדבר, שלא לחיבו

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחות שבתי קודש פרשת אחרי קדושים תשמ"ח)

הדרך השנייה. פאָשר מקהילים יהודים פֿדי למסור להם 'גופי תורה', יש לפתוח בהדגשת גודל מעלתם של ישראל - "קדושים תהיו כי קדוש אני" (היינו, שקדושתם של ישראל קשורה לקדושתו יתברך ונובעת ממנה). ואכן, שפי השיטות נבחנו במרוצת הדורות, והתברר כי השיטה השנייה השיגה הצלחה רבה יותר.

"פֿרשה זו נאמרה בהקהל, מפני שרוב גופי תורה תלויין בה" (ויקרא-רבה)
הבא לעורר את הקהל לתשובה ומעשים טובים - שתי דרכים לפניו. דרך אחת, להדגיש את חומרת האסורים ולתאר את העונש עליהם. דרך שנייה, להבליט את היוקר והעילוי של התורה ומצוותיה ואת גודל מעלת היהודי. מדברי המדרש פאן, נמצאנו למדים כי יש להעדיף את

כא וייתי ית אשמה קדם יי לתרע משפן
זמנא דכר לאשמא :

(כא) וְהָבִיָּא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
אֵיל אֲשָׁם:

כב ויכפר עלוהי כהנא בדכרא דאשמא קדם
יי על חובתה די חב וישתקב לה מחובתה
די חב :

(כב) וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן בְּאֵיל הָאֲשָׁם לִפְנֵי יְהוָה
עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר
חָטָא: פ

כ"י - וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא • (גטין לט. כריתות ט) לרבות את המזיד פשוט.

♦ יום שלישי כ"ה ניסן ♦

כג וארי תעלון לארעא ותצבון כל אלן
דמיכל ותרקון רחקא ית אבה תלת שני
יהי לכוון מרחק לאבדא לא יתאכל :

(כג) וְכִי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ וְנִמְעַתְם פֶּל־עֵץ מֵאֹכֶל
וְעִרְלַתְם עִרְלַתוֹ אֶת־פְּרִי שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם
עֵרְלִים לֹא יֵאָכֵל:

(ח"ס). יכול, אם הצניעו לאחר שלש שנים יהא מתר?
תלמוד לומר: "יהיה", בהיותו יהא.

כ"י - וְעִרְלַתְם עִרְלַתוֹ • ואטמתם אטימתי; יהא
אטום ונסתם מלהנות ממנו. שלש שנים יהיה
לכם ערלים • מאימתי מונה לו? משעת נטיעתו

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 103)

פאן שני דינים. וְעִרְלַתְם . . אֶת פְּרִי - אסור על הפרות.
יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים - חובה על האדם לספור שלש שנים
לפני אכילת הפרות. ומאחר שהספירה מטלת עליו, היא
מתחילה משעת פעלתו - הנטיעה.

מאימתי מונה לו, משעת נטיעתו (רש"י יט, כג) וקשה,
אולי מתחילה הספירה מעת שהעץ מתחיל להניב פרות.
ויש לומר, דהנה "יהיה לכם ערלים" מיתר לכאורה, שהרי
כבר נאמר "וְעִרְלַתְם . . אֶת פְּרִי". ומזה למד רש"י שיש

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות חלק ג, עמוד 993 - מתוך 'לקראת שבת')

מחבר לא בטל

לכתחלה". אמנם בטול אסור העולה הוא רק לאחר
שלקט מן המחבר, ולכן לכתחלה "לא ילקט", מה שאין-כן
פשמחבר לקרקע, אינה בטלה גם באחד ומאתים, כי
"מחבר לא בטל" (ראה בכל זה, מפרשים בערלה שם).

שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים לֹא יֵאָכֵל: (יט, כג)
שנינו (ערלה פרק א משנה ו) "נטיעה של ערלה כו', שנתערבו
בנטיעות, הרי זה לא ילקט, ואם לקט יעלה באחד
ומאתים".

ויש לפרש זה בדרך הדרוש:
כלל הוא בכל התורה פלה שהמעוט בטל ברב. ואם כן יש

כלומר, הדין הוא שעולה שנתערבה הרי זו עולה באחד
ומאתים, אף זהו רק בדיעבד, כי "אין מובטלין אסור

דעת זקנים מבעלי התוספות - עוז והדר

(כג-כד) וְעִרְלַתְם. הפסוק הזה על
תינוק אומר, שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם
עֵרְלִים, שאינו יודע לדבר. ובשנה
הרביעית וכו', תאכלו את פְּרִי, שאז

תמיד עם הקב"ה, וכל הזמן הם בבחינת "מחבר", הנה אי-אפשר שיתבטלו חס-ושלום ויתערבו באמות, אלא גם בתוך ה"שבעים וארבעים" הם חיים וקיימים, ו"עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב" (בלק כג, ט).

לשאל: מפיון שעם ישראל הם "המעט מכל העמים" (ואתחנן ז, ז), האף יש כח בידם שלא להתערב ולהבטל בתוך מדבר העמים? ועל-זה כתוב "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום" (ואתחנן ד, ד). שמפיון שעם ישראל קשורים ומאחדים

(כד) ובשנה הרביעית יהיה פל-פריו קדש הלולים
ליהוה:
כד ובשנת רביעית יהי כל אפה קדש
תשפחון קדם יי:

(כה) אלא בפדיון, אף זה כן. ודבר זה "הלולים לה'" הוא, שנושא שם לשבח ולהלל לשמים.

כ"י ייהיה פל-פריו קדש • פמעשר שני, שפכתוב בו (ויקרא כו ז): "וכל-מעשר הארץ וגו' קדש לה'". מה מעשר שני, אינו נאכל חוץ לחומת ירושלים (קידושין

(כה) ובשנה החמישית תאכלו את-פריו להוסיף
לכם תבואתו אני יהוה אלהיכם:
כה ובשנת חמשתא תיכלון ית אפה
לאוספא לכון עללתה אנא יי אלהכון:

הרי ארבע שנים אני מצטער בו חנם, לפיכך נאמר: "להוסיף לכם תבואתו". אני ה' • אני ה', המבטיח על כך ונאמן לשמר הבטחתו.

כ"י להוסיף לכם תבואתו • המצוה הזאת שתשמו, תהיה להוסיף לכם תבואתו, שבשכרה אני מברך לכם פרות הנטיעות. היה רבי עקיבא אומר: דברה תורה כנגד יצר הרע, שלא יאמר אדם:

(כו) לא תאכלו על-הדם לא תנחשו ולא תעוננו:
כו לא תיכלון על דמא לא תנחשון ולא
תעונון:

(ס) כגון אלו המנחשין בחלדה ובעופות; פתו נפלה מפיו, צבי הפסיקו בדרך. לא תעוננו • לשון עונות ושעות, שאומר: יום פלוני יפה להתחיל מלאכה. שעה פלונית קשה לצאת.

כ"י לא תאכלו על-הדם • להרבה פנים נדרש ב'סנהדרין' (ס) אזרה שלא יאכל מבשר קדשים לפני זריקת דמים, ואזרה לאוכל מבהמת חלין טרם שתצא נפשה, ועוד הרבה. לא תנחשו • (סנהדרין

(כו) לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת
זקנך:
כו לא תקפון פאתא דרישכון ולא תחבל ית
פאתא דדקנך:

וגבוליו, והן חמש: שמים בכל לחי ולחי למעלה אצל הראש, שהוא רחב ויש בו שתי פאות, ואחת למטה בסנטרו – מקום חבור שתי הלחינים יחד.

כ"י לא תקפו פאת ראשכם • (מכות כ) זה המשוה צדעיו לאחוריו אָנו ולפדתו, ונמצא הקף ראשו עגל סביב, שעל אחוריו אָנו עקרי שער למעלה מצדעיו הרבה. פאת זקנך • (מכות כא) סוף הזקן

(כה) ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם וכתבת קעקע
לא תתנו בכם אני יהוה:
כח וחבול על מית לא תתנון בבשרכון
ורושמין חריתין לא תתנון בכו אנא יי:

לשון (במדבר כה ז): "והקע אותם"; (שמואל ב כא ז) "והקענכם", תחבין עץ בארץ ותולין אותם עליהם, ונמצאו מחקין ותחובין בקרקע, פורפויינ"ט בלע"ז.

כ"י ושרט לנפש • בן דרפן של אמורים, להיות משרטין בשרם בשמת להם מת. וכתבת קעקע • (מכות כא) כתב המחקר ושקוע, שאינו נמחק לעולם, שמקעקעו במחט והוא משחיר לעולם. קעקע •

(כט) אֶל־תַּחֲלִל אֶת־בִּתְּךָ לְהִזְנוֹתָהּ וְלֹא־תִזְנֶה הָאָרֶץ וּמִלֵּאָה הָאָרֶץ זִמָּה:

כט"י אֶל־תַּחֲלִל אֶת־בִּתְּךָ לְהִזְנוֹתָהּ • בְּמוֹסֵר בְּתוֹ פְּנוּיָהּ לְבִיָּאָה שְׁלֵא לְשֵׁם קְדוּשִׁין • וְלֹא־תִזְנֶה הָאָרֶץ • אִם אֶתָּה עוֹשֶׂה בֶן, הָאָרֶץ מִזְנֶה אֶת פְּרוּתֶיהָ לַעֲשׂוֹתָן

(ל) אֶת־שִׁבְתֵּי תִשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי יְהוָה: כט"י וּמִקְדָּשֵׁי תִירָאוּ • (יבמות ה) לֹא יִכְנֹס לֹא בְּמִקְלוֹ וְלֹא בְּמִנְעָלוֹ וּבִצְנֻדָּתוֹ וּבִצְבָק שַׁעַל רִגְלָיו; וְאֶף־

(לא) אֶל־תִּפְנוּ אֶל־הָאֲבֹת וְאֶל־הַיָּדְעָנִים אֶל־תִּבְקָשׁוּ לְטַמְּאָה בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כט"י אֶל־תִּפְנוּ אֶל־הָאֲבֹת • אֲזַהֲרָה לְבַעֲל־אוֹב וְיִידְעוֹנִי (סנהדרין סה) • בַּעֲל־אוֹב, זֶה פִּיתוּם הַמְדַּבֵּר מִשְׁחִיו. וְיִידְעוֹנִי, מְכַנִּים עֲצָם חַיָּה שֶׁשְּׁמָהּ 'יָדוּעַ' לְתוֹךְ פִּיו, וְהַעֲצָם מְדַבֵּר. אֶל־תִּבְקָשׁוּ • לְהִיּוֹת

(לב) מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקּוּם וְהִדְרָת פְּנֵי זָקֵן מֵאֻלְהִיד אֲנִי יְהוָה: ס

כט"י מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקּוּם • (ת"כ, קידושין לב) כֹּחַ זָקֵן אֲשֶׁמְאִי? תִּלְמִיד לֹמֵר: "זָקֵן", אֵין זָקֵן אֲלֹא שִׁקְנָה חֲכָמָה. וְהִדְרָת פְּנֵי זָקֵן • אֵיזֶהוּ הַדּוֹר? לֹא יֵשֵׁב בְּמִקְוָמוֹ וְלֹא יִסְתֵּר אֶת דְּבָרָיו. כֹּחַ יַעֲצִים עֵינָיו כְּמוֹ

♦ יום רביעי כ"ו ניסן ♦

(לג) וְכִי־יָגוּר אֶתְךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ: לַגּוֹיָרִי יִתְגַּדֵּר עִמָּךְ גֵּיּוֹרָא בְּאַרְעֲכוֹן לֹא תוֹנוֹן יִתָּה:

כט"י לֹא תוֹנוּ • אוֹנָאָת דְּבָרִים; לֹא תֹאמַר לוֹ: אֲמַשׁ הָיִיתָ עוֹבֵד עֲבֹדַת אֱלִילִים, וְעַכְשָׁו אֶתָּה בָּא לְלַמֵּד תּוֹרָה שְׁנִתְּנָה מִפִּי הַגְּבוּרָה.

(לד) בְּאֶזְרַח מִפֶּם יְהִיָּה לָכֶם חֲגוֹר וְחֲגוֹר אֶתְכֶם וְאֶהְבֶּתָּ לוֹ כְּמוֹד כִּי־גֵרִים הֵייתֶם בְּאָרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כט"י כִּי־גֵרִים הֵייתֶם • מוֹם שְׂבָדָּה אֵל תֹּאמַר לְחִבְרָה. אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • אֱלֹהֶיךָ וְאֵלֶיךָ אֲנִי.

(לה) לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט בְּמִדָּה בְּמִשְׁקָל וּבְמִשׁוֹרָה: לֹה לֹא תַעֲבִידוֹן שְׁמֵר בְּדִין בְּמִשְׁחָתָא בְּמִתְקָלָא וּבְמִכְלָתָא:

כט"י לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט • אִם לְדִין, הָרִי כָּבֵד נֹאמַר: "לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט", וּמֵהוּ "מִשְׁפָּט"

מטמא את הארץ ומחלל את השם ומסלק את השכינה ומפיל את ישראל בחרב ומגלה אותם מארצם. במדה • זו מדת הארץ (ב"מ סא. ב"ב כט). במשקל • כמשמעו. ובמשורה • היא מדת הלח.

השנוי כאן? היא המדה והמשקל והמשורה; מלמד שהמודד נקרא דין, שאם שקר במדה, הרי הוא כמקלקל את הדין, וקרוי עול, שנאוי ומשקץ, חרם ותועבה, וגורם לחמשה דברים האמורים בדין:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 150)

התחשבות בזולת; אף המדה הסרה גורמת לו עול. לכן אסרה התורה לא רק את השמוש במדה זו, אלא אף את עשייתה והחזקתה בבית, שכן יש בהן משום ערמומיות של האדם בינו לבין עצמו.

לא תעשו עול במשפט, במדה במשקל ובמשורה (יט). (לה) מצות עשה לצדק המאזנים. . וידקדק בחשבונן בשעת עשייתן (רמב"ם) במדה חסרה יש שתי תנועות מנגדות. מחד גיסא - עצם פעלת המדידה מורה על

לומאזנון דקשוט מתקלן דקשוט מכילן דקשוט והינין דקשוט יהיו לכוון אנא יי אלהכון די אפקית יתכוון מארעא דמצרים:

(לו) מאזני צדק אבני-צדק איפת צדק והיו צדק יהיה לכם אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים:

הבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור, ואני הנאמן להפרע ממי שטומן משקלוותיו במלח להונות את הבריות שאין מפירים בהם.

כ"י • אבני-צדק • הם המשקולות ששוקלין כנגדן. איפת • היא מדת היבש. הין • זו היא מדת הלח. אשר הוצאתי אתכם • על-מנת כן. דבר אחר: אני

לוי ותטרון ית כל קנמי וית כל דיני ותעבדון יתהון אנא יי:

(לז) ושמרתם את-כל-חקתי ואת-כל-משפטי ועשיתם אתם אני יהוה: פ

♦ יום חמישי כ"ז ניסן ♦

א ומליל יי עם משה למימר:

כ (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

ב ועם בני ישראל תימר גבר גבר מבני ישראל ומן גיורא דיתגורון בישראל די יתן מוצעה למלך יתקטלא יתקטל עמא בית ישראל ירגמנה באבנא:

(ב) ואל-בני ישראל תאמר איש איש מבני ישראל ומן-הגֵּר הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מוֹרְעוֹ לְמֶלֶךְ מוֹת יוֹמֶת עִם הָאָרֶץ יִרְגְּמֻהוּ בָּאֲבָן:

גברא הארץ. דבר אחר: עם שעתידין לירש את הארץ על-ידי מצות הללו.

כ"י • ואל-בני ישראל תאמר • ענשין על האזהרות. מות יומת • (כ"ח) בבית-דין; ואם אין כח לבית-דין, עם הארץ מסייעין אותן. עם הארץ • (כ"ח) עם שבגינו

ג ואנא אתן ית רוגזי בגברא ההוא ואשיצי יתה מגו עמה ארי מוצעה יחב למלך בדיל לסאבא ית מקדשי ולאחלא ית שמא דקדשי:

(ג) ואני אתן את-פני באיש ההוא והכרתי אותו מקרב עמו כי מורעו נתן למלך למען טמא את-מקדשי וחלל את-שם קדשי:

זרע פסול מנין? תלמוד לומר: "בתתו מורעו למלך". למען טמא את-מקדשי • את כנסת ישראל, שהיא מקדשת לי, כלשון (לקמן כא כג): "ולא יחלל את-מקדשי".

כ"י • אתן את-פני • (כ"ח) פנאי שלי, פונה אני מפל עסקי ועוסק בו. באיש • ולא בצבור, שאין כל הצבור נכרתין. כי מורעו נתן למלך • (ת"כ, סנהדרין סד) לפי שנאמר: "מעביר בנו-ובתו באש", כן-כנו וכן-בתו מנין? תלמוד לומר: "כי מורעו נתן למלך".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 323)

פונה אני מכל עסקי ועוסק בו (רש"י כ, ג) כן פרש גם בפרשת אחרי על "ונתתי את פני בנפש האוכלת את הדם". והצדק לחזור על זה כאן, כי בפרשת אחרי מדבר ב'עסקי' של ה', היינו הקרבת קרבנות במקדשו לריח ניחח

לפניו ("אשר יביאו... את זבחייהם... אל פתח אהל מועד... לריח ניחח"); ומוכן שנתן לפרש "פונה אני מכל עסקי". ורש"י מחדש שנתן לפרש כך גם בפרשתנו, שאינה מדברת על 'עסק' מיוחד של ה'.

(ד) ואם העולם יעלימו עם הארץ את-עיניהם מן-האיש ההוא בתתו מורעו למלך לבלתי המית אתו:

ד ואם מכפש יכבשון עמא בית ישראל ית עיניהון מן גברא ההוא בדיהב מורעה למלך בדיל דלא לקטלא יתה:

כ"י • ואם העולם יעלימו • אם העלימו בדבר אחר, סוף שיעלימו בדברים הרבה; אם העלימו סנהדרי קטנה, סוף שיעלימו סנהדרי גדולה.

(ה) ושמתי אני את-פני באיש ההוא ובמשפחתו והכרתי אתו ואת כל-הזנים אחריו לזנות אחרי המלך מקרב עמם:

ה ואשוי אנא ית רוגזי בגברא ההוא ובסעדוהי ואשיצי יתה וית כל דטען בתרוהי למטעי בטר מלך מגו עמהון:

כ"י • ובמשפחתו • אמר רבי שמעון: וכי משפחה מה חטאה? אלא ללמדך, שאין לך משפחה שיש בה מוכס שאין בלם מוכסין, שכלם מחפין עליו. והכרתי אתו • למה נאמר? לפי שנאמר "ובמשפחתו", יכול יהיו כל המשפחה בהכרת?

תלמוד לומר: "אתו" – אותו בהכרת ולא כל המשפחה בהכרת אלא ביסורין. לזנות אחרי המלך • (כ"ח) לרבות שאר עבודת אלילים שעבדה בכך, ואפלו אין זו עבודתה.

(ו) והנפש אשר תפנה אליהאבת ואלהידענים לזנת אחריהם ונתתי את-פני בנפש ההוא והכרתי אתו מקרב עמו:

ו אנא די יתפני בטר בדין ודכורו למטעי בתריהון ואמן ית רוגזי באנשא ההיא ואשיצי יתה מגו עמה:

(ז) והתקדשתם והייתם קדשים כי אני יהוה אלהיכם:

ז ותתקדשון ויהיו קדישין ארי אנא יי אלהכון:

כ"י • והתקדשתם • זו פרישות עבודת אלילים.

♦ יום שישי כ"ח ניסן ♦

(ח) ושמרתם את-חקתי ועשיתם אתם אני יהוה מקדשכם:

ח ותטרוני ית קנמי ומעבדון יתהון אנא יי מקדשכון:

(ט) בייאיש איש אשר יקלל את-אביו ואת-אמו מות יומת אביו ואמו קלל דמיו בו:

ט ארי גבר גבר די ילוט ית אבוהי וית אמה יתקטלא יתקטל אבוהי ואמה לט קטלא חיב:

כ"י • אביו ואמו קלל • (ת"כ, סנהדרין פה) לרבות לאחר מיתה. דמיו בו • זו סקילה, וכן כל מקום שנאמר:

סח שיעור יומי ליום שישי כ"ח ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - כ - פרשת קדושים

"דמיו בן", "דמיהם בם", ולמדנו מאוב וידענו, ופשוטו של מקרא: כמו "דמו בראשו" אין נענש שנאמר בהם: "באבן ירגמו אתם דמיהם בם". על מיתתו אלא הוא, שהוא גרם לעצמו שיהרג.

(י) ואיש אשר ינאף את-אשת איש אשר ינאף את-אשת רעהו מות-יומת הנאף והנאפת:
יגבר די יגוף ית אמת גבר די יגוף ית אמת חברה יתקטלא יתקטל גיפא וגיפא:

כ"י ואיש פרט לקטן. אשר ינאף את-אשת איש (קידושין יט. סנהדרין נב) פרט לאשת קטן. למדנו שאין לקטן קדושין. ועל אילו אשת-איש חיבתי לה? אשר ינאף את אשת-רעהו. פרט לאשת עובד

(יא) ואיש אשר ישכב את-אשת אביו ערות אביו גלה מות-יומתו שניהם דמיהם בם:
יא וגבר די ישכוב עם אמת אביוהי עריתא דאביוהי גלי יתקטלא יתקטלון תרויהון קטלא חביבין:

(יב) ואיש אשר ישכב את-כלתו מות וימתו שניהם תכל עשו דמיהם בם:
יב וגבר די ישכוב ית כלתה יתקטלא יתקטלון תרויהון תכלא עבדו קטלא חביבין:

כ"י תכל עשו. גנאי. לשון אחר: מבבלין זרע האב בזרע הבן.

~ נקודות משיחות קורש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 188)

ואיש אשר ישכב את כלתו. . תכל עשו דמיהם בם (כ, יב) וקשה, איך נשא יהודה את תמר כלתו (ראה רש"י וישב לח, כו: "ולא יסף, לא פסק"). ויש לומר, דהנה טעם האסור הוא "תכל עשו", "מבבלין זרע האב בזרע הבן".

(יג) ואיש אשר ישכב את-זכר משכבי אשה תועבה עשו שניהם מות וימתו דמיהם בם:
יג וגבר די ישכוב ית דכורא משכבי אמתא תועבתא עבדו תרויהון יתקטלא יתקטלון קטלא חביבין:

כ"י משכבי אשה (סנהדרין נה) מכנים כמכחול בשפופרת.

(יד) ואיש אשר יקח את-אשה ואת-אמה זמה הוא באש ישרפו אתו ואתהו ולא-תהיה זמה בתוכם:
יד וגבר די ישב ית אמתא וית אמה עצת חטאין היא בנורא יקדין תה ויתהו ולא תהי עצת חטאין ביניכון:

כ"י ישרפו אתו ואתהו (סנהדרין עה) אי אתה יכול לומר אשתו הראשונה ישרפו, שהרי נשאה בהתר ולא נאסרה עליו, אלא אשה ואמה הכתובין כאן שתיהן לאסור, שנשא את חמותו ואמה. ויש מרבותינו שאומרים: אין כאן אלא חמותו, ומהו "אתהו"? את אחת מהן; ולשון יוני הוא: "הן", אחת.

(טו) ואיש אשר יתן שכבתו בבהמה מות וימת ואת-הבהמה תהרגו:
טו וגבר די יתן שכבתה בכעירא יתקטלא יתקטל וית בעירא יתקטלון:

כ"י ואת-הבהמה תהרגו. אם אדם חטא, בהמה מה חטאה? אלא מפני שבאה לאדם תכלה על ידה, לפיכך אמר הכתוב: תפסק. קל-וחמר לאדם, שידע להבחין בין טוב לרע וגורם רעה לחברו לעבר עברה. פיוצא בדבר אתה אומר (דברים יב ב): "אבד תאבדון את-כל-המקמות", הרי דברים קל-וחמר: ומה אילנות, שאינן רואין ואינן שומעין, על שבאת תקלה על ידם, אמרה תורה: השחת, שרף וכלה, המטה את חברו מדרך חיים לדרך מיתה, על-אחת-כמה וכמה.

(מז) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל-כָּל-בְּהֵמָה לְרִבְעָה אֹתָהּ וְהִרְגֹתָ אֶת-הָאִשָּׁה וְאֶת-הַבְּהֵמָה מוֹת יוֹמָתוֹ דְּמֵיהֶם בָּם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 168)

מפני שבאה לאדם תקלה על ידה (רש"י כ, טו) והינו, שאין זה בגדר ענש, אלא הבהמה נבראה לשמש את האדם, וכאשר איננה משמשת אותו אלא גורמת לו תקלה - אין מקום למציאותה בעולם. וכן הוא לגבי השקר

(יז) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת-אִחֹתוֹ בִּתְּאֻבּוֹ אוֹ-בִתְּאֻמוֹ וְרָאָה אֶת-עֲרוּתָהּ וְהִיא-תִּרְאָה אֶת-עֲרוּתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינַי בְּנֵי עַמֶּם עֲרוֹת אִחֹתוֹ וְגִלָּה עֲוֹנוֹ יִשָּׂא:

כז"י חסד הוא. לשון ארמי: חרפה, 'חסודא'. ומדרשו (סנהדרין נח): אם תאמר: קין נשא אחותו!! חסד עשה המקום לבנות עולמו ממנו, שנאמר (תהלים פט): "עולם חסד יבנה".

(יח) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-אִשָּׁה דֹּוה וְגִלָּה אֶת-עֲרוּתָהּ אֶת-מִקְרָהּ הָעֵרָה וְהוּא גִלָּתָהּ אֶת-מִקְוֹר דְּמֵיהָ וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקֶּרֶב עַמֶּם:

כז"י הערה. גלה, וכן כל לשון "ערוה", גלוי הוא, והוא"ו יורדת בתבה לשם דבר, כמו "זערה" מגזרת (אסתר ה ט): "ולא-קם ולא-זע", וכן "אחזה" מגזרת

(יט) וְעֲרוֹת אִחֹת אִמָּךְ וְאִחֹת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה בִּי אֶת-שְׂאֵרֵי הָעֵרָה עִוְנָם יִשָּׂאוּ:

כז"י וערוות אחות אמה. שנה הפתוב באזהרתו. לומר שהזהר עליהן, בין על אחות אביו ואמו מן האב, בין על אחיותיהן מן האם. אבל ערוות אשת

(כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-דֹּדָתוֹ עֲרוֹת דָּדוֹ גִּלָּה חֲטָאִם יִשָּׂאוּ עֲרִירִים יָמָתוֹ:

כז"י אשר ישכב את-דדתו. (יבמות נד) המקרא הזה בא ללמד על 'ברת' האמור למעלה, שהוא בענש הליכת עירי. ערירים. פתגמו: בלא ולד; ודומה לו (בראשית טו ב): "ואנכי הולך עירי". יש לו בנים - קוברן, אין לו בנים - מת בלא בנים. לכך שנה

טז ואתתא די תקרב לכל בעיירא למשלט בה ותקטול ית אתתא וית בעיירא ותקטלא ותקטלון קטלא חביבין:

יז וגבר די יסב ית אחתה בת אבוי או בת אמה ויחזי ית עריתה והיא תחזי ית עריתה קלנא הוא וישתיצון לעיני בני עמהון ערית אחתה גלי חובה יקבל:

יח וגבר די ישכוב ית אתתא סואבתא ויגלי ית עריתה ית קלנה גלי והיא תגלי ית סואבת דמקא וישתיצון תרויהון מגו עמהון:

אח. והערה זו נחלקו בה רבותינו (יבמות נח). יש אומרים: זו נשיקת שמש, ויש אומרים: זו הכנסת עטרה.

יט וערית אחת אמה ואחת אביו לא תגלי אחי ית קריבה גלי חובה יקבלון:

אחי אביו לא הזהר אלא על אשת אחי אביו מן האב.

כז"י וגבר די ישכוב ית אתת אח אבוי ערית אח אבוי גלי חובה יקבלון בלא ולד ימותון:

בשני מקראות אלו: "ערירים ימתו", "ערירים יהיו"; "ערירים ימתו", אם יהיו לו בשעת עברה, לא יהיו לו כשימות, לפי שקוברן בחייו; "ערירים יהיו", שאם אין לו בשעת עברה, יהיה כל ימיו כמו שהוא עכשו.

(כא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשֶּׁת אָחִיו נָדָה הִוא עֲרוֹת אָחִיו גִּלָּה עֲרִירִים יִהְיוּ:

כ"א - נדה הוא. השכיבה הזאת מנדה היא ומאוסה. ורבותינו דרשו, לאסור הערצה בה כנדה, שהערצה מפרשת בה: "את מקורה הערה".

(כב) וּשְׁמִרְתֶּם אֶת־כָּל־חֻקְתִּי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטִי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִקְיֹא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה לָשֶׁבֶת בָּהּ:

כב ותטרינו את כל קנמי ואת כל דיני ותעבדו יתהוה ולא תרוקנו יתכן ארצה די אנה מעל יתכן חסן למתב בה:

♦ יום שבת קודש כ"ט ניסן ♦

(כג) וְלֹא תִלְכוּ בַּחֲקֵת הַגּוֹי אֲשֶׁר־אֲנִי מִשְׁלַח מִפְּנֵיכֶם כִּי אֶת־כָּל־אֱלֹהֵי עֲשׂוּ וְאֶקֶץ בָּם:

כג ולא תהכו בנמוסי עממיא די אנה מגלי מן גדמיכון ארי את כל אלין עבדו ורחיק מימרי יתהוה:

כ"ג - ואקץ. לשון מאוס, כמו (בראשית כו): "קצתי בחיי", כאדם שהוא קץ במזונו.

(כד) וְאָמַר לָכֶם אַתֶּם תִּירְשׁוּ אֶת־אֲדָמָתִי וְאֲנִי אֲתַנְנֶה לָכֶם לָרֶשֶׁת אֹתָהּ אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבְשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים:

כד ואמרית לכו אתון תירשו אתון תתנון את ארעהו ונאנה אתנה לכו למירת תה ארעה עבדא חלב ודבש אנה יי אלהכו די אפרשית יתכו מן עממיא:

(כה) וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין־הַבְּהֵמָה הַטְּהֹרָה לְטָמְאָה וּבֵין־הָעוֹף הַטָּמֵא לְטָהוֹר וְלֹא־תִשְׁקְצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכָל־אֲשֶׁר תִּרְמָשׁ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לְטָמֵא:

כה ותפרשו בין בעירא דכיא למסאבא ובין עופא מסאבא לדכי ולא תשקצו את נפשתיכון בבירא ובעופא ובכל די תרחש ארעה די אפרשית לכו לסאבא:

כ"ה - והבדלתם בין־הבהמה הטהרה לטמאה. אין צריך לומר בין פרה לחמור, שהרי מבדלין ונפרין הם, אלא בין טהורה לך לטמאה לך, בין

שנשחט רבו של סימן לנשחט חציו, וכמה בין רבו לחציו? מלא שעה. אשר־הבדלתי לכם לטמא. לאסר.

(כו) וְהֵייתֶם לִי קְדוֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה וְאַבְדַּלְתֶּם מִן־הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי:

כו ויהיו קדמי קדישין ארי קדיש אנה יי ואפרשית יתכו מן עממיא למהוי פלחין קדמי:

כ"ו - ואבדל אתכם מן־העמים להיות לי. אם אתם מבדלים מהם, הרי אתם שלי, ואם לאו, הרי אתם של נבוכדנאצר וחבריו. רבי אלעזר בן עזריה אומר: מנין שלא יאמר אדם: 'נפשי קצה בבשר חזיר!' 'אי אפשי ללבש בלאים!' אכל יאמר:

אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גור עלי? תלמוד לומר: "ואבדל אתכם מן־העמים להיות לי", שתהא הבדלתכם מהם לשמי, פורש מן העברה ומקבל עליו על מלכות שמים.

רַעִי פִּי־יְהוּיָה בָּהֶם אוֹב וְגוֹ' • כָּאן נֶאֱמַר בָּהֶם מִי־תָה, וְלִמְעֻלָּה 'כֶּרֶת': עֲדִים וְהִתְרָאָה – בִּסְקִילָה, מִזִּיד בְּלֹא הִתְרָאָה – בְּהֶכְרֶת, וְשִׁגְגַתָּם – חֲטָאתָ. וְכֵן בְּכָל חֲיָבֵי מִיתוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם 'כֶּרֶת':

אֵלֵי אִישׁ אֶת־שְׁקוֹצֵי עֵינֵיהֶם לֹא הִשְׁלִיכוּ וְאֶת־גִּלּוּלֵי מִצְרַיִם לֹא עֲזָבוּ וְאָמַר עַבְדְּךָ זֶה חֲשַׁבְתִּי לְשַׁפֵּךְ חַמּוֹתַי עֲלֵיהֶם לְכַלּוֹת אִפִּי בָרֶם בַּתּוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם: ט וְאֶעֱשׂ אֲבָל עֲשִׂיתִי לְמַעַן שְׂמוֹי לְבַלְתִּי הַחֹל חֲלָל לַעֲיֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הֵמָּה בְּתוֹכָם בְּאֶמְרִם מִבֵּל יִכָּלֵת ה' לְהוֹצִיאֵם, אֲשֶׁר

עטרת מרים

שי למורא

נודעתי אליהם לישראל לעיניהם להוציאם מארץ מצרים: י ואוציאם מארץ מצרים ואבאם אל-המדבר ששם הורה להם חוקי ה' ומצותיו, ושמ ראו השכינה והנפים המתמידים: יא ואתן להם את-חקותי ואת-משפטי הודעתי אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם

לעברה. יג) ואת שבתותי חללו מאד, לפי שבשבת ראשונה נאמר "ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקט" (שמות 16,17), ושבת שניה חלל מקדש העצים, כמו שכתוב "וימצאו איש מקדש עצים ביום השבת" (במדבר 10,17). יד) לבלתי החל, שלא יחלל. טו) לבלתי הביא אותם אל הארץ, זה היה בעבור עון המרגלים. טז) אחרי גלוליהם, אחרי העבודות הנורות שעברו במצרים.

נודעתי אליהם לעיניהם להוציאם מארץ מצרים: י ואוציאם מארץ מצרים ואבאם

אל-המדבר: יא ואתן להם את-חקותי ואת-משפטי הודעתי אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם: יב וגם את-שבתותי נתתי להם להיות לאות ביני וביניהם לדעת כי אני יהוה מקדשם: יג וימרו-בי בית-ישראל במדבר בחקותי לא-הלכו ואת-משפטי מאסו אשר יעשה אתם האדם וחי בהם ואת-שבתותי חללו מאד ואמר לשפך חמתי עליהם במדבר לבלותם: יד ואעשה למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר הוצאתים לעיניהם: טו וגם-אני נשאתי ידי להם במדבר לבלתי הביא אותם אל-הארץ אשר-נתתי זבת חלב ודבש צבי היא לבלתי-ארצות: טז וען במשפטי מאסו ואת-חקותי לא-הלכו בהם ואת-שבתותי חללו כי אחרי גלוליהם לבסוף הלך: יז ותחס עיני עליהם משחתם ולא-עשיתי אותם כלה במדבר: יח ואמר אל-בניהם במדבר בחוקי אבותיכם אל-תלכו ואת-משפטיהם אל-תשגמרו ובגלוליהם אל-תטמאו: יט אני יהוה אלהיכם בחקותי לכו ואת-משפטי שגמרו ועשו אותם: כ ואת-שבתותי קדשו והיו לאות ביני וביניכם לדעת כי אני יהוה אלהיכם:

בתיים תגשמים והרוחניים: יב וגם את-שבתותי נתתי להם להיות לאות ביני וביניהם שהנחתי להם יום מנוחתי למנוחה היא לאות ביני על החשק והנראות האלוהות עליהם מצדי, לדעת כי אני יהוה מקדשם שחם מצדם צריכים להתקדש מענינים הבשריים אל הרוחניים והקדושה: יג וימרו-בי בית-ישראל במדבר בחקותי לא-הלכו נסו אותי בעגל ובכרפדים מלקבל את התורה וחתירו מן הן ואת-משפטי מאסו אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ואת-שבתותי חללו מאד שצאו ללקט הן ואמר לשפך חמתי עליהם במדבר לבלותם: יד ואעשה למען שמי לבלתי החל לבל יחלל לעיני הגוים המצרים אשר הוצאתים לעיניהם: טו וגם-אני נשאתי ידי בשבועה להם במדבר בדבר המרגלים לבלתי הביא אותם אל-הארץ אשר-נתתי זבת חלב ודבש צבי היא לבלתי-ארצות וזה הטעם כי...: טז וען במשפטי מאסו ואת-חקותי לא-הלכו בהם ואת-שבתותי חללו כי אחרי גלוליהם העבירם שעברו במצרים לבסוף הלך: יז ותחס עיני חמלתי עליהם משחתם מהיות משחית אותם ולא-עשיתי אותם כלה במדבר כי השארתי בניהם להביאם אל הארץ: יח ואמר אל-בניהם במדבר הננים של הדור שצאו ממצרים, בחוקי אבותיכם שגדו מלכם אשר לא צוה ה' אל-תלכו ואת-משפטיהם אל-תשגמרו ובגלוליהם אל-תטמאו: יט אני יהוה אלהיכם ולכן ישמעו אל בחקותי לכו ואת-משפטי שגמרו ועשו אותם: כ ואת-שבתותי קדשו והיו לאות ביני וביניכם לדעת כי אני יהוה אלהיכם:

הפטרת 'מחר חודש' לשמו"ת ולקריאה בציבור נדפסה בעמ' רמב

שיעורי תהלים לשבוע פרשת קדושים

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - כ"ג ניסן פרק כ, מפרק קח עד סוף פרק קיב	יום רביעי - כ"ו ניסן פרק כ, פרק קיט מפסוק צז עד סוף הפרק
יום שני - כ"ד ניסן פרק כ, מפרק קיג עד סוף פרק קיח	יום חמישי - כ"ז ניסן פרק כ, מפרק קכ עד סוף פרק קלד
יום שלישי - כ"ה ניסן פרק כ, מפרק קיט עד סוף פסוק צו	יום שישי - כ"ח ניסן פרק כ, מפרק קלה עד סוף פרק קלט
שבת קודש - כ"ט ניסן פרק כ מפרק קמ עד סוף פרק קמד	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרו שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון כ"ג ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 120, והנה כל אדם... עד עמ' סא, כידוע ל"ח].

ליקוטי אמרים

והנה

כל אדם מישראל יהיה מי שיהיה כשיתבונן בזה שעה גדולה בכל יום איך שהקב"ה מלא ממש את העליונים ואת התחתונים ואת השמים ואת הארץ ממש מלא כל הארץ כבודו ממש וצופה ומביט ובוחר כליותיו ולבו וכל מעשיו ודבוריו וכל צעדיו וספור אוי תקבע בלבו היראה לכל היום כולו כשיחזור ויתבונן בזה אפילו בהתבוננות קלה בכל עת ובכל שעה יהיה סור מרע ועשה טוב במחשבה דבור ומעשה שלא למרות ח"ו עיני כבודו אשר מלא כל הארץ וכמאמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו כנ"ל וז"ש הכתוב כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו שהיא יראה המביאה לקיום מצותיו ית' בסור מרע ועשה טוב. והיא יראה תתאה הנ"ל ולגבי משה דהיינו לגבי בחי' הדעת שבכל נפש מישראל האלהית מילתא זוטרתא היא כנ"ל [שהדעת הוא המקשר מצפוני בינת הלב אל בחי' גילוי במחשבה ממש כידוע ל"ח]

1 וְהִנֵּה, כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, יִהְיֶה מִי שִׁיְהִי, - באיזה מצב
2 ומדריגה שיהיה, כְּשִׁיתְּבֹנֵן בְּזֶה שְׁעָה גְדוֹלָה בְּכָל יוֹם,
3 אֵיךְ שֶׁתִּקְדוּשְׁכֶּךָ יִהְיֶה מְלֵא מִמָּשׁ אֶת - העולמות
4 הָעֲלִיּוֹנִים וְאֶת הָעוֹלָמוֹת הַתַּחְתּוֹנִים, וְאֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת
5 הָאָרֶץ מִמָּשׁ, - לא רק
6 את השמים והארץ
7 הרוחניים, שהם הספירות
8 שלמעלה, אלא שמים
9 וארץ גשמיים, מְלֵא
10 כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ
11 מִמָּשׁ, וְצוּפָה וּמְבִיט
12 וּבוֹחֵן בְּלִיּוֹתָיו וְלִבּוֹ -
13 רעיונותיו ורגשותיו
14 הפנימיים, וְכָל מַעֲשָׂיו
15 וְדִבּוּרָיו, וְכָל צְעָדָיו
16 יִסְפֹּר - הקב"ה משגיח
17 בפרטיות על כל אחד
18 ממעשיו ודיבוריו של
19 האדם, וסופר ומונה את
20 צעדיו - הרי כשיתעמק
21 האדם בכל האמור -
22 אוי תקבע בלבו
23 הִירָאָה לְכָל הַיּוֹם כָּלּוֹ, 16
24 - גם בשעות שהוא עסוק
25 בהן בענינים אחרים ואין

מעמך - כִּי אִם לִירָאָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בְּכָל
דְּרָכָיו, - שעל כך שואלת הגמרא: וכי יראה היא דבר קטן,
שהפסוק אומר שהקב"ה דורש מבני ישראל רק ליראה אותו?
והגמרא עונה: אכן, לגבי משה - זה דבר קטן וקל. וכזכור
נשאלת בתחילת פרק זה
השאלה: הרי נאמר
בפסוק "שואל מעמך"
מכל אחד מישראל, ולא
רק ממשה רבנו, ולגבי
כל אחד מישראל, האם
"יראה" היא אכן דבר
קטן וקל? אלא, היראה
המוזכרת בפסוק זה,
אליה קל לכל יהודי
להגיע, היא היראה
המביאה (כסיומו של
הפסוק) ל"לכת בכל
דרכיו", שְׁהִיא יִרָאָה
הַמְּבִיָּאָה לְקִיּוֹם מִצְוֹתָיו
וְתִכְרֹךְ בְּ"סוֹר מִרָע
וְעָשָׂה טוֹב", וְהִיא
יִרָאָה תַּתְּאָה - יראה
תחתונה, הַנּוֹכַחַת
לְעִיל, - ובכך מובן
התירוצ בגמרא: "לגבי
משה מילתא זוטרתא היא" - לגבי משה זה דבר קטן -
כלומר: וְלִגְבֵי מֹשֶׁה, דְּהֵינּוּ לִגְבֵי בְּחִיַּת הַדַּעַת שֶׁבְּכָל
נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל הָאֱלֹהִית, - שהיא בחינת משה שישנה
"עמך", בכל אחד מישראל, מִלְּתָא זוּטְרָתָא הִיא, - מהווה
יראה זו, דבר קטן וקל, כְּנֻכָּר לְעִיל - שכשיעמיק את
דעתו בענינים המעוררים את היראה - יגיע בודאי ליראה זו
- [שהדעת הוא המקשר מצפוני בינת הלב אל בְּחִיַּת
גְּלוּי בְּמַחְשָׁבָה מִמָּשׁ, - שיראת ה' שבתעלומות לבו של
כל אחד מישראל - כפי שלמדנו, שבכל אחד מישראל ישנו
אוצר חתום ומוסתר של יראת ה' - תתגלה במחשבה ממש,
שירגיש את היראה במחשבה, שאז היא פועלת בדיבור
ובמעשה, כִּידוּעַ לִיּוֹדְעֵי חֵן] - חכמה נסתרה, תורת
הקבלה].

או באפשרותו להתעמק בהאמור - כְּשִׁיחֹךְ - מאוחר יותר
במשך היום, וְיִתְבֹּנֵן בְּזֶה, אֲפִלּוּ בְּהִתְבֹּנְנוֹת קְלָה, -
ולא בהתבוננות עמוקה שנדרשים לכך זמן מיוחד ושימת לב,
בְּכָל עֵת²⁰ וּבְכָל שְׁעָה, יִהְיֶה "סור מרע ועשה טוב"
בְּמַחְשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֶׂה, - הוא ימנע מלעבור על
לא-תעשה ויקיים כל מצות-עשה, במחשבה, דיבור ומעשה,
שְׁלֹא לְמִרְוֹת חֲסִידוֹשְׁלוֹם עֵינֵי כְּבוֹדוֹ - של הקב"ה,
אֲשֶׁר "מְלֵא כָּל הָאָרֶץ", - הוא יפחד להמרות את הקב"ה
הרואה הכל, ולכן יהיה "סור מרע ועשה טוב" במחשבה,
דיבור ומעשה. וְכִמְאָמְרָא²¹ רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי לְתַלְמִידָיו
כְּנֻכָּר לְעִיל. - בפרק מא; "יהי רצון שיהא מורא שמים
עליכם כמורא בשרידים" - להימנע מעשיית רע. וְהוּא
שְׁאָמַר הַכְּתוּב²²: - "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל

20. לכאור' אין הכרע אם "בכל עת וכו'" מוסב למע' כשיחזור ויתבונן כו' או למטה שבכל עת וגו' יהי' סור מרע וגו' אך מזה שבפרק י"ד מזכיר זה בנוגע להיות בינוני ומבאר שזה במעשה דבור ומח' לכאור' מסתבר שגם כאן הכוונה שמוסב למטה. 21. ברכות כח, ב. 22. דברים י, יב.

יום שני כ"ד ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סא, ועוד זאת יזכור... עד עמ' סא, המאמץ ידיו וכו'.

ליקוטי אמרים

ועוד זאת יזכור כי כמו

שבמלך בשר ודם עיקר היראה היא מפנימיותו וחיותו ולא מגופו שהרי כשישן אין שום יראה ממנו. והנה פנימיותו וחיותו אין נראה לעיני בשר רק בעיני השכל על ידי ראיית עיני בשר בגופו ולבושיו שיודע שחיותו מלוכש בתוכם וא"כ ככה ממש יש לו לירא את ה' ע"י ראיית עיני בשר בשמים וארץ וכל צבאם אשר אור א"ם ב"ה מלוכש בהם להחיותם* ואף שהוא ע"י התלבשות בלבושים רבים הרי אין הברד והפרש כלל ביראת מלך בשר ודם בין שהוא ערום ובין שהוא לבוש לבוש אחד ובין שהוא לבוש בלבושים רבים אלא העיקר הוא ההרגל להרגל דעתו ומחשבתו תמיד

הנה"ה

(וגם נראה בראיית העין שהם במלים לאורו ית' בהשתחוותם כל יום כלפי מערב בשקיעתם כמאר"ל ע"פ צבא השמים לך משתחיים שהשכינה במערב ונמצא חילוכם כל היום כלפי מערב הוא דרך השתחוואה וביטול והנה גם מי שלא ראה את המלך מעולם ואינו מכירו כלל אעפ"כ כשנכנסם לחצר המלך ורואה שרים רבים ונכבדים משתחיים לאיש א' תפול עליו אימה ופחד):

1 בדברו על היראה שצריכה להיות ליהודי מהקב"ה, אמר רבנו
2 הזקן, שהיא צריכה להיות "כעומד לפני המלך", כי הקב"ה
3 הרי נמצא בכל מקום ומביט ומסתכל במעשיו וכו'. אך,
4 נשאלת השאלה: כשאחד עומד לפני מלך, הרי לא זו בלבד
5 שהמלך רואה אותו,
6 אלא גם הוא מצדו רואה
7 את המלך, וראיה זו
8 מעוררת בו יראה ופחד
9 מהמלך, ואילו בנמשל
10 שונה הדבר, שהרי, אכן,
11 המלך, הקב"ה, רואה
12 אותו, אבל הוא, האדם,
13 אינו רואה את המלך,
14 הקב"ה?! - יוסברו
15 הדברים להלן, שקיים
16 ענין נוסף שבכווח לעורר
17 בו את היראה, כי קיים
18 גם כאן הענין של ראיית
19 המלך כביכול, והוא:
20 ראיית השמים והארץ
21 וכל הברואים שהקב"ה
22 מזהה אותם - יש בה
23 משום ראיית החיות
24 האלקית המחיה אותם,
25 ובלשון ה"תניא": ועוד
26 זאת - דבר נוסף, יזכר,

27 כי כמו שבמלך בשר ודם עקר היראה - מפני המלך, היא
28 באה מפנימיותו וחיותו - של המלך, ולא מגופו, שהרי
29 כשישן - המלך, אין שום יראה ממנו, - למרות שגופו הוא
30 אותו גוף שיש למלך בשעה שהוא ער, אלא, מפני שהיראה היא
31 מפנימיותו וחיותו של המלך, ובשעה שהוא ישן, פנימיותו וחיותו
32 הן בהעלם - לכן, לא קיימת אז היראה מפניו. מכך מובן - שעיקר
33 היראה מהמלך - כשהוא ער - בא מפנימיותו וחיותו. והנה
34 פנימיותו וחיותו - של המלך, אין נראה לעיני בשר, רק
35 בעיני השכל - השכל יודע ומבין שבגוף זה ישנן פנימיותו
36 וחיותו של המלך, על ידי ראיית עיני בשר בגופו ולבושיו, -
37 של המלך, שיודע שחיותו מלוכש בתוכם, - בראותו בעיניו
38 הגשמיות את גופו ולבושיו של המלך, ראות עיני שכלו את
39 פנימיותו וחיותו של המלך - וזה מעורר את היראה מראיית
40 המלך. ואם כן - הרי שגם בנמשל, לא רק שהמלך, הקב"ה,
41 רואה אותו, וזה פועל בו את היראה מהקב"ה, אלא גם, ככה
42 ממש יש לו לירא את ה', על ידי ראיית עיני בשר בשמים
43 וארץ וכל צבאם, אשר אור אינסוף ברוך הוא מלוכש בהם
44 להחיותם. - ועל ידי ראיית העולם וברואיו בעינים גשמיות, יש
45 בידי עיני השכל של יהודי לראות את החיות האלקית המחיה

אותם - ודבר זה יעורר בו את רגש היראה, באותה מדה שפועלת
עליו ראיית המלך. הגהה*: בהגהה הבאה, מסביר רבנו הזקן,
שעל ידי ראיית השמים והארץ וכו', רואים לא רק שישנה בהם
חיות אלקית המחיה אותם, אלא אפשר גם לראות איך שהעולם
ונבראיו בטלים לחיות
האלקית, שבמהלך "צבא
השמים" ממזרח למערב,
מתבטאת השתחוותם
וביטולם להקב"ה, כי
השכינה היא במערב.
(וגם נראה בראיית העין,
שהם במלים לאורו ית'
בהשתחוותם כל יום כלפי מערב
בשקיעתם כמאר"ל ע"פ צבא
השמים לך משתחיים שהשכינה
במערב ונמצא חילוכם כל היום
כלפי מערב הוא דרך השתחוואה
וביטול והנה גם מי שלא ראה את
המלך מעולם ואינו מכירו כלל
אעפ"כ כשנכנסם לחצר המלך ורואה
שרים רבים ונכבדים משתחיים
לאיש א' תפול עליו אימה ופחד):

השתחוואה וביטול. - שכן, כפי שהדבר מובא הרי כפי קביעותם
של השמש, הירח והכוכבים, כל אחד באופנו, היה צריך להיות
החילוק ממערב למזרח, והחילוקם כל היום ממזרח למערב,
ושקיעתם בערב במערב - הרי זה להיפך מטבעם, אלא - דבר זה
נובע ממה שהשכינה במערב. - שכן, בקביעותן של ארבע
הרוחות, בשורשן בספירות העליונות, - מערב הוא ב"מלכות",
שהיא "שכינה" - מקור חיותם של הנבראים - ומכיון שנפשו של
כל אחד מהנבראים האמורים, בטלה למקורה - הרי זה מתבטא
בגופו, בהילוכו לצד מערב, בו נמצאת השכינה. הרי, שגם
ראייתו של העין האנושית, רואה את ביטולם של הנבראים
לחיות האלקית. והנה, גם מי שלא ראה את המלך מעולם,
ואינו מכירו כלל, אף על פי כן כשנכנסם לחצר המלך -
ששם אינו המקום בו עומד המלך בגילוי לגמרי, שם לא מקום
כסא המלך וכו' (בנמשל - עולם הזה שצ"ל ראיות שיכריחו
השתחוואה וביטול למלך) - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א,
ורואה שרים רבים ונכבדים משתחיים לאיש אחד -
"בחיצוניותו - הנכנס אין רואה חילוק" - הערת כ"ק אדמו"ר
שליט"א, תפל עליו אימה ופחד - כך גם ראיית הנבראים
הגדולים - צבא השמים - בעומדם בביטול לפני הקב"ה - יש בכוח

1 ראייה זו לעורר יראה ופחד מהקב"ה. למדנו הרי בפרק זה, שכשם
2 שהדבר במשל של מלך בשר ודם, כך הדבר גם בנמשל, שעל ידי
3 הראיה בעיני בשר את הנבראים, יודעים שנמצאת בהם החיות
4 האלקית המחיה אותם, ודבר זה מביא ליראה מהקב"ה. ברם,
5 לכאורה אפשר לשאול:

6 כשמתכלים על גופו של
7 מלך בשר ודם, רואים
8 בבירור שזהו גופו של
9 המלך, ועל ידי כך רואה
10 עין השכל את החיות של
11 המלך, ואילו בנבראים
12 שבעולם, מכוסה החיות
13 האלקית בכל כך הרבה
14 לבושים, שיתכן הדבר
15 שמתכלים עליהם,
16 ובשעת מעשה לא יודעים
17 שהם הם הלבושים לחיות
18 האלקית המלוכנת בהם?
19 ממשיך רבנו הזקן להסביר,
20 שבכך על האדם להתרגל,
21 שבשעה שהוא מסתכל על
22 הנבראים שבעולם – יזכור
23 מיד, שהם מהווים לבושים
24 חיצוניים בלבד לחיות
25 האלקית המחיה אותם,

26 ועל ידי כך – לראות את החיות האלקית שבעולם. ובלשון
27 ה"תניא": וְאֵפֶיךָ הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּלִבוּשֵׁי רַבִּים –
28 החיות האלקית המחיה את הנבראים, מלוכנת בלבושים רבים
29 המכסים עליה, ובשמתכלים על הנבראים, לא רואים שאלה הם
30 לבושים של החיות האלקית – הֲרֵי אֵין הַבְּדֵל וְהַפְּרֵשׁ בֵּלָל
31 בְּיִרְאָת מֶלֶךְ בְּשֶׁר־וֹדֵם, בֵּין שֶׁהוּא עֶרֶם²⁴, וּבֵין שֶׁהוּא לְבוּשׁ
32 לְבוּשׁ אֲחֵר, וּבֵין שֶׁהוּא לְבוּשׁ בְּלִבוּשֵׁי רַבִּים. אין זה משנה
33 במדת היראה שמפניו, כי העיקר הוא הידיעה שהמלך נמצא כאן,

ליקוטי אמרים

הנה"ה

(וגם נראה בראיית העין שהם
במלים לאורו ית' בהשתחואתם כל
יום כלפי מערב בשקיעתם כמאור"ל
ע"פ וצבא השמים לך משתחיים
שהשכינה במערב ונמצא הילוכם
כל היום כלפי מערב הוא דרך
השתחואה וביטול והנה גם מי
שלא ראה את המלך מעולם ואינו
מכירו כלל אע"פ כשנכנסם לאחר
המלך ורואה שרים רבים ונכבדים
משתחיים לאיש א' תפול עליו
אימה ופחד):

להיות קבוע בלבו ומוחו תמיד אשר כל מה שרואה
בעיניו השמים והארץ ומלואה הכל הם לבושים
החיצוניים של המלך הקב"ה וע"י זה יזכור תמיד על
פנימיותם וחיותם וזה נכלל ג"כ בלשון אמונה שהוא
לשון רגילות שמרגיל האדם את עצמו כמו אומן
המאמן ידיו וכו'.

יום שלישי כ"ה ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סא, וגם להיות לזכרון... עד עמ' 122, כמ"ש במ"א:

76 ממשיך רבנו הזקן ומסביר 'גם להיות'... וְגַם לְהִיּוֹת לְזִכְרוֹן
77 תָּמִיד – גם בלי התבוננות בתחילה, אלא מצד האמונה הטהורה,
78 יש לזכור את לשון חז"ל "קִבְּלַת עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם", שֶׁהוּא
79 בְּעֵינֵי שׁוֹם תִּשִּׁים עָלֶיךָ
80 מֶלֶךְ²⁵, – כך צריך כל
81 אדם מישראל לשים על
82 עצמו את הקב"ה למלך,
83 לקבל על עצמו עול
84 מלכותו של הקב"ה, כְּמוֹ

67 הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הנ"ל מועיל רק שתהי' היראה
68 כמדת ההתבוננות שלו וכמדה שהשכל שלו "מושל" בו ומנהיגו.
69 ועוד: ענין ההתבוננות בשכל – הרי לא תמיד יכול כל אחד להיות
70 בדרגה של התבוננות
71 שכלית וכו' (ראה נז, א:
72 שגם במוחו ומח' אינו
73 מרגיש שום יראה ובושה)
74 – ואילו יראת ה' צריכה
75 הרי להיות תמיד, ולכן

ליקוטי אמרים

וגם להיות לזכרון תמיד לשון חז"ל
קבלת עול מלכות שמים שהוא כענין שום תשים
עליך מלך כמ"ש במ"א וכו' כי הקב"ה מניח את

הבריאה, ומיחד מלכותו עלינו – בני ישראל, וכו', ואנחנו
מקבלים וכו', – על עצמנו עול מלכות שמים. וזהו ענין
ההשתחוואות שבתפלת י"ח – "שמונה עשרה", אחר קבלת
על מלכות שמים בדבור בקריאת שמע, – כשאומרים "ה'
אלקינו ה' אחד" וכו',
לחזור ולקבל – על עצמו
שוב, בפעל ממש – עול
מלכות שמים, על ידי
במעשה וכו', – זוהי
המשמעות של
ההשתחוואות – הביטול
להקב"ה, המתבטא בתנועה מעשית של השתחוואה, כמו
שנתפאר במקום אחר:

ליקוטי אמרים

העליונים והתחתונים ומיחד מלכותו עלינו וכו' ואנחנו
מקבלים וכו' וזהו ענין ההשתחוואות שבתפלת י"ח
אחר קבלת עול מלכות שמים בדבור בק"ש לחזור
ולקבל בפועל ממש במעשה וכו' כמו"ש במ"א:

שנתפאר במקום אחר וכו', – וזה מה שרבנו הזקן אומר
בתחילת פרק מ"א, ש"אף שלא תפול עליו אימה ופחד בהתגלות
לבו, כפי שאכן באה יראה זו בהתגלות מצד השכל וההתבוננות
– "ישים" את הקב"ה למלך על עצמו, ויקבל על עצמו עול מלכות
שמים; ובהתאם לנאמר
שם, נמצא ענין זה באמת
בכל אדם מישאל, מצד
טבע הנשמה שלא
להמרות את מלך מלכי
המלכים, ומשום כך זה
יכול להיות תמיד. כי
תקדושי-ברוך-הוא מניח את – הנבראים של העולמות
העליונים והתחתונים – כלומר: אין הם תכלית הכוונה של

יום רביעי כ"ו ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 122, פרק מג. והנה... עד עמ' 124, כמו"ש לקמן.

זו אמרו: – חכמינו ז"ל: "אם אין יראה אין חכמה". – אין
קיומן של תורה ומצוות, (המתואר במלה "חכמה"); שכן, כדי
לקיים תורה ומצוות, מן ההכרח שתהיה יראה זו, ויש בה –
במדרגה זו של ה"יראה", בחינת קטנות ובחינת גדלות. – גם
ב"יראה תתאה" – יש שתי
בחינות: יראה שהיא
בבחינת "קטנות", כי אין
היא נוצרת על ידי הבנה
והתבוננות בגדלות ה',
אלא רק על-ידי שהוא
מעורר בקרבו את היראה
שבטבע כל אחד מישאל
על ידי התעמקותו
בענינים המעוררים את
היראה; ויראה שהיא
בבחינת "גדלות", כי יראה זו, באה מהתבוננות בגדלות ה',
שיכולים להבין מהעולמות. דהיינו, – מתי מתוארת היראה
בתור בחינת "גדלות"? – בשנמשכת בחינת יראה זו –
כשהיראה התחתונה נמשכת ונוצרת באדם, מהתבוננות
בגדלות ה', – הנראית מהחיות את העולמות והנבראים,
דאיהו ממלא כל עלמין, – הקב"ה ממלא את כל העולמות,
הוא מחיה אותם באופן שהחיות האלקית מתלבשת בהם, וחיות
זו מותאמת לפי כל עולם וכל נברא שהיא מחיה, כך שבמדרגה
עליונה יותר של עולם או נברא, מלוכשת מדרגה עליונה יותר
של חיות, ו"מהארץ לרקיע מהלך ת"ק – חמש מאות, שנה
וכו', ובין רקיע לרקיע כו', – שוב מהלך של חמש מאות
שנה, רגלי החיות כנגד כלן וכו',² – הרגלים, המדרגה
התחתונה ביותר ב"חיות הקודש", הן למעלה מכל המדרגות
שלמטה מהן, וכן השתלשלות כל העולמות למעלה מעלה
עד רום המעלות – בכל האמור, מתבונן האדם, ויש לו השגה

פרק מג. בפרק הקודם הוסבר, שהיראה שעליה אמרים שכל אחד
מ'ישאל יכול להגיע אליה – הרי זו היראה הנוגעת לקיום המצוות,
ב"סור מרע ועשה טוב", והיא הנקראת "יראה תתאה", המדרגה
התחתונה שביראה. בפרק מ"ג, אותו אנו מתחילים ללמוד, יסביר רבנו
הזקן את שתי המדרגות
שביראה: "יראה תתאה" –
יראה תחתונה – ו"יראה
עילאה" – יראה עליונה.
שבכך תוסבר גם הסתירה
שבמשנה, שהנה אמרים
רבותינו ז"ל "אם אין חכמה
אין יראה" – שבתחילה מן
ההכרח שתהיה "חכמה" ורק
לאחר מכן יכולה להיות
"יראה", ואילו מיד לאחר-כך
אמרים חכמינו ז"ל להיפך: "אם אין יראה אין חכמה" – שבתחילה באה
ה"יראה" ורק לאחר-כך באה ה"חכמה"? אלא – מסביר רבנו הזקן – חכמינו
ז"ל מדברים על שתי מדרגות של יראה: "אם אין יראה – אין חכמה" –
הכוונה למדרגה התחתונה של יראה, "יראה תתאה", שבהעדר יראה
זו, אי אפשר שתהיה "חכמה" – קיומן של תורה ומצוות, המתואר במלה
"חכמה" (כי, הרי "תכלית חכמה – תשובה ומעשים טובים"). "אם אין
חכמה – אין יראה" – הכוונה למדרגה העליונה של יראה, "יראה
עילאה", וביתוס לדרגה זו של יראה, מן ההכרח שיהיה לפניה, קיומן של
תורה ומצוות, ורק לאחר מכן אפשר להגיע למדרגה העליונה יותר של
יראה – "יראה עילאה". בהמשך הפרק, יסביר רבנו הזקן, שגם ב"אהבה"
ישנן שתי מדרגות כלליות.
והנה על יראה תתאה זו, – שבפרק הקודם הוסבר, שכל אחד
מישראל יכול להגיע אליה, שיהיה – נדרשת, לקיום מצותיו
יתברך בבחינת "סור מרע" – להימנע מלעבור על לא-
תעשה, ועשה טוב, – ולקיים כל מצוות-העשה, הרי על יראה

המתבטאות בשלטונו על אזרחיו (וככל שגדולה יותר
התפשטות מלכותו, בהיותו מלך על מדינה גדולה יותר או על
כמה מדינות – כך גדולה יותר היראה מפניו); על־דרך־זה היא
גם היראה האמורה, הבאה מההתבוננות ב"לבושים"
ובהתפשטות אלקות

בעולמות, שלכן היא
נקראת "יראה תתאה",
מפני שאין היא מעוררת
בושה והתבטלות מלאה,
כפי שמעוררת ההכרה
במעלתו של אדם גדול
בדורו וצדיק, שאין זה
מצד חיצוניותו
והתפשטותו, כי־אם
מה"עצם"
וההתבטלות כלפיו היא
כזו שהוא חש את עצמו
כאפס לעומתו, ומתבייש
מגדולתו. כך גם נקראת
יראה עילאה בשם, "ירא
בושת" – יראה הבאה
מבושה בפני גדולתו של

הקב"ה, לא כפי שהיא מופיעה בגלוי בעולמות. וְיִרְאָה – זו היא
פְּנִימִית, שְׁהִיא נִמְשָׁכֶת מִפְּנִימִית הָאֱלֹהִים שֶׁבְּתוֹךְ
הָעוֹלָמוֹת – כְּשִׁישׁ לֹאדָם הִכְרָה בִּפְנִימִיּוֹת וְעֲצֻמוֹת הָאֱלֹקִת, שֶׁלֹּמַעֲלָה
שֶׁלֹּמַעֲלָה מִהָעוֹלָמוֹת – בְּטָלִים הָעוֹלָמוֹת לִגְמָרִי, בִּיטוּל
הַמִּצִּיאוֹת (ולא רק "ביטול היש") – מעוררת בו הכרה זו –
ביטול במציאות, שהוא "יראה עילאה", עֲלִיָּה – על מדריגה זו
של יראה, אָמְרוּ: – חֲכָמֵינוּ ז"ל: "אִם אֵין חֻכְמָה אֵין יִרְאָה",
– בתחילה מן ההכרח שתהיה "חכמה" ורק לאחר מכן יכולה
להיות "יראה". דְּחֻכְמָה הִיא כֹּחַ מְ"ה" – עֲנִינוֹ שֶׁל בִּיטוּל
הַמִּתְבַּטֵּא בַּמֶּלֶךְ "מֶה", כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְנַחֲנוּ מֶה", שְׁזֹה "בִּיטוּל
בַּמִּצִּיאוֹת", וְ"חֻכְמָה מֵאֵין תִּמְצָא", – וְלֹכֵן חֲכָמָה הִיא אֵין
וּבִיטוּל, וְ"אֵיחֻהוּ חֻכְמָה הָרוּאָה אֶת הַנּוֹלָד", פְּרוּשׁ שְׁרֹאָה
כֹּל דְּבָר אֵיךְ נוֹלָד וְנִתְחַנֵּן מֵאֵין לֵישׁ, בְּדָבָר ה' וְרוּחַ פִּיו
יִתְבָּרֵךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צָבָאִם". וְאֵין לְזֹאת,
– שֶׁרַק בְּדָבָר ה' נִבְרָאוּ כָּל הַנִּבְרָאִים מֵאֵין, הֵרִי שֶׁמִּשְׁמִים
וְהָאֵרֶץ וְכָל צָבָאִם – כְּלוֹמֵר, כָּל הַנִּבְרָאִים, בְּטָלִים בְּמִצִּיאוֹת
מִמֶּשׁ – לֹא בִיטוּל הִישׁ, שִׁישְׁנו דָּבָר אֲלֹא שְׁהוּא בְּטָל, כִּי־אִם
בִּיטוּל בַּמִּצִּיאוֹת מִמֶּשׁ, בְּדָבָר ה' וְרוּחַ פִּיו, וְכֵלָא מִמֶּשׁ
הַשִּׁיבִי – וְנַחֲשָׁבִים הֵם כְּכֹלֹם מִמֶּשׁ, וְאֵין וְאִפְסֵם מִמֶּשׁ, כְּבִטוּל
אוֹר וְזִיו הַשֶּׁמֶשׁ – כִּשְׁהֵם נִמְצָאִים בְּגוֹף הַשֶּׁמֶשׁ עֲצָמָה, –
בִּשְׁעָה שְׁאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ נִמְצָא מִחוּץ לְגוֹף הַשֶּׁמֶשׁ, הוּא בִּגְדָר
מִצִּיאוֹת שֶׁל אוֹר חַי, וְאֵילוֹ כְּשִׁאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ נִמְצָא בְּגוֹף הַשֶּׁמֶשׁ,

והבנה בחיות האלקית המחיה את כל העולמות והמדריגות
האמורות, ומהבנתו זו בגדלות ה' באה היראה שלו, הנקראת
בחינת "גדלות". ברם, אם כך, מדוע, איפוא, נקראת יראה זו
בשם "יראה תתאה", הרי היא באה מתוך השגתו בגדלות ה' –
אלא, מסביר רבנו הזקן,
היא נקראת "יראה
תתאה" מחמת שהיא באה
מהבנת החיות האלקית
המלוּבֶשֶׁת בעולמות,
בחינת "ממלא כל עלמין".
חיות אלקית זו מוּסְתָּרָה
בעולמות, באופן כזה,
שהעולמות יוכלו להרגיש
את עצמם כ"יש", כדבר
ממשי, אלא שהוא בטל
לחיות האלקית המחיה
אותו. ולכן מעוררת
ההתבוננות זו באדם רק
בחינת יראה וביטול היש –
ולא ביטול במציאות,
ומשום כך נקראת יראה זו
בשם "יראה תתאה".

ובלשון ה"תניא": אֵף עַל־פִּיכֹן נִקְרָאת יִרְאָה זו יִרְאָה
חִיצוֹנִית וְתַתְּאָה, – יראה תחתונה, מאחר שְׁנִמְשָׁכֶת
מִהָעוֹלָמוֹת, – מִהַהֲשָׁגָה וְהַחֲבֵנָה בִּגְדוּלָתוֹ ה' שֶׁמִּצַּד הָעוֹלָמוֹת,
שֶׁהַחַיּוֹת הָאֱלֹקִית מַחִיָּה אוֹתָם, שֶׁהֵם – הָעוֹלָמוֹת הֵם, לְבוּשִׁים
שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר מִסְתַּתֵּר וּמִתְעַלֵּם
וּמִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם לְהַחֲיוֹתָם וּלְקַיָּמָם לְחַיּוֹת יֵשׁ מֵאֵין וְכוּ'. –
לפני שהם נוצרו, הם היו "אֵין", הם לא היו בנמצא, ואחרי
שנבראו, נחיו בבחינת "יש", דבר שמרגישים במציאות – ובאופן
כזה מחיה חיות אלקית זו את הנבראים שהיא מתלבשת בהם,
שיוכלו להרגיש את עצמם ל"יש", ו"יש" זה בטל לחיות
האלקית; ממילא מעוררת ההתבוננות האמורה רק יראה
בבחינת "ביטול היש", ולא ביטול מוחלט במציאות, כפי שישנו
ביראה עילאה, רַק שְׁהִיא – "יראה תתאה" זו, היא הַשֶּׁעַר
וְהַפֶּתַח לְקִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת. – שכן, כאמור, מביאה
היראה תתאה (תחתונה) לקיום תורה ומצוות. ועל בחינת יראה
זו, אומרים חכמינו ז"ל: "אם אין יראה – אין חכמה", שראשית
דבר מן ההכרח שתהיה יראה, ורק לאחר מכן יכולה להיות
"חכמה" – קיום תורה ומצוות. אֵף הִירְאָה עֲלִיָּה – היראה
העליונה, הנקראת יִרְאָה בִּשְׁת, – יראה הבאה מהבושה
שמתבישים מגדלות ה', כמי שמתבייש ובטל לגמרי מפני אדם
גדול וצדיק³ בדורו, שאין זה בא מחיצוניותו והתפשטותו של
האדם הגדול בדורו והצדיק – כפי שהיראה היא מפני מלך,
למשל, שהפחד מהמלך בא מחיצוניותו והתפשטותו של המלך

3. כפי שרבנו הזקן מסביר זאת בתוספת ביאור בסידורו בהערה לתקון חצות. 4. ראה לעיל פרק יט. 5. שמות טז, ז. 6. איוב כח, יב.
7. תמיד לב, א. 8. תהלים לג, ו.

ליקוטי אמרים

1 יראה אין חכמה. – שבתחילה מן ההכרח שתהיה יראה
2 תתאה, וקיום תורה ומצוות שהיא מביאה לו, ורק לאחר מכן
3 אפשר לו לאדם להגיע ל"חכמה" – ליראה עילאה וביטול
4 במציאות. להלן, ממשיך רבנו הזקן ומסביר, שגם באהבה ישנן
5 שתי מדריגות כלליות:
6 המדריגה העליונה
7 באהבה, היא זו שבאה
8 אליו כמתנה מלמעלה –
9 בשעה שאדם הוא
10 בשלימות במדת היראה, ש
11 ניתנת לו מלמעלה
12 המדריגה העליונה של
13 אהבה בדרך מתנה, ואילו
14 האדם עצמו, על ידי
15 השגתו והתבוננותו, לא
16 היה מגיע אף פעם
17 למדריגה זו שבאהבה;
18 המדריגה השניה באהבה
19 היא, זו שאדם מגיע אליה
20 על ידי התבוננותו בגדלות
21 ה'. המדריגה הראשונה
22 נקראת "אהבה רבה", והמדריגה השניה – "אהבת עולם", כי
23 היא באה על ידי התבוננות בגדלות ה' שאדם מבין מעיני
24 העולם, מהחיות האלקית המחיה את העולם. ובלשון ה"תניא":
25 והנה, באהבה יש ג' דרגות: – כלליות: "אהבה
26 רבה" ו"אהבת עולם". "אהבה רבה" היא "אהבה
27 בתענוגים", – אהבה ותענוג מאלקות – לא שהאהבה מייצגת
28 "מבוקש" מסויים, שאיפה להשגת דבר מה, ולמשל: להתאחד
29 עם הקב"ה או להכלות באלקות, אלא האהבה עצמה משמעה
30 תענוג ודביקות באלקות, והיא שלֹהֶבֶת העוֹלָה מֵאֵלֶיהָ, – לא
31 שהאדם יוצר ומדליק בקרבו אהבה זו, אלא אהבה זו באה אליו
32 מעצמה, ובאה מלמעלה בבחינת מתנה למי שהוא שלם
33 ביראה, – מי שהיראה אצלו בשלימות, נותנים לו מתנה
34 מלמעלה, שיגיע ל"אהבה בתענוגים"; כְּנוֹדָע – כידוע הפירוש
35 על מאמר רבותינו ז"ל: "דרכו של איש לחזור אחר
36 אש", – שפירושו בעבודת ה', הוא: שֶׁאֵהָבָה נִקְרָאת "אִישׁ"
37 ו"זכר", כְּמוֹ שֶׁבְּתוֹכָהּ: "זכר – חסדו", – שבדרך רמז
38 משמעו, שבחינת חסד ("חסדו") ואהבה, היא בחינת "זכר",
39 ו"אש" – היא בחינת יראה ה"י, – שבלשון הפסוק "אשה
40 יראה ה'" – מרומות השייכות של "אשה" ל"ראה", כְּנוֹדָע; –
41 והו' "דרכו של איש לחזור אחר אשה", בחינת האהבה ("איש")
42 באה מלמעלה ומתגלה ("דרכו לחזור") במקום שבחינת יראה
43 ("אשה") היא בשלימות, ובלי קדימת היראה אי אפשר
44 להגיע לאהבה רבה זו, כי אהבה זו היא מבחינת אצילות,
45 דלית תמן קצוץ ופירוד חס' ושלום. – שאין בו בעולם

1 הוא בטל לגמרי במקורו (גוף השמש) וחדל לגמרי מלהתקיים
2 כמציאות ממשית של אור – שכן קיים ונראה אז רק המקור,
3 השמש עצמה – כך גם בטלים כל הנבראים במציאות במקורם,
4 שהוא "דבר הוי" המהווה אותם "מאין ליש". התבוננות זו
5 מעוררת באדם, שגם
6 התבטלותו להקב"ה,
7 תהיה בבחינת "ביטול"
8 במציאות. וְאֵל יוֹצֵא
9 אֶת־עַצְמוֹ מִהַכֶּלֶל, –
10 של כל הנבראים, שהוא
11 מבין שהם בטלים
12 במציאות להקב"ה,
13 כלומר – שֶׁגַם גּוֹפֵה
14 וְנַפְשׁוֹ וְרוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ
15 כְּבָטִים בְּמַצִּיאוֹת פְּדֵר
16 ה', – המהווה את הגוף
17 והנפש, והרוח והנשמה
18 שלו, וְדִבּוּרוֹ יִתְבַּרֵּךְ
19 מִיָּחִיד בְּמַחְשַׁבְתּוֹ כּו', –
20 ומחשבתו היא הרי דבר
21 אחד אתו יתברך, הרי
22 שהביטול הוא לא רק כלפי דבר ה', אלא הביטול הוא ביטול
23 במציאות להקב"ה עצמו. וְכִנּוּזָר לְעֵיל [פָּרָק כ' וְכָא]
24 בְּאִיכוֹת בְּדֶרֶךְ־מֶשֶׁל מִנְפֶּשׁ הָאָדָם, שְׂדִיבּוֹר אֶחָד מִדִּבּוּרֵי
25 וְמַחְשַׁבְתּוֹ כֹּלָא מִמֶּשׁ כּו'. – לעומת כוח הדיבור שבאדם,
26 שמכוונו מסוגל הוא לדבר דיבורים בלי סוף, לא תופס דיבור
27 אחד מקום כלל, ובודאי שאין דיבור אחד תופס מקום כלל לגבי
28 כוח המחשבה, שהוא מקור הדיבור (שכן, אדם מדבר מה שהוא
29 מהרהר קודם במחשבה); ועל-אחת-כמה-וכמה שאין הדיבור
30 תופס מקום כלל לגבי כוח השכל או המדות שהם מקור
31 המחשבה (שאדם מהרהר בענין שעוררו המדות, או במה
32 שהשכל מבין); וודאי, ודאי הדבר שאין לדיבור ערך ומקום
33 כלל לגבי עצם הנפש (שכוח השכל או המדות הוא רק כוח
34 שלה). ההבדל מתבטא בכך, שהדיבור שהוציא אדם מפיו, הרי
35 הבל הדיבור, נבדל ממקורו, ונראה כדבר בפני עצמו. ואילו
36 למעלה, הרי דיבורו של הקב"ה, הבורא את הנבראים, אינו
37 נבדל חס' ושלום מהקב"ה עצמו, שנמצא בכל מקום, ובאותו
38 דיבור נמצא גם מקורו של הדיבור, כך מובן עוד יותר,
39 שהדיבור, שהוא מקור הבריאה, הוא בתכלית הביטול והיחוד
40 להקב"ה, וממילא – הבריאה כולה בטלה במציאות ממש
41 להקב"ה. וְהוּא שְׁאֵמֵר חֶתְנוּבָה: "הו' יראה ה' היא חכמה".
42 – שכן כאמור, יראה עילאה היא ביטול במציאות – אותו ענין
43 של "חכמה", שגם תוכנה הוא ביטול במציאות. אֵךְ אִי אֶפְשָׁר
44 לְהַשִּׁיג לִירְאָה וְחֶכְמָה זו, אֵלָּא בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת,
45 עַל־יְדֵי יִרְאָה תַתָּא חֲחִיצוֹנִית, וְהוּא שְׁכָתוּב: "אם אין

מִמֶּשׁ קָמִיָּה חָשִׁיבִי, – לגבי "מקור החיים" שהוא "ה' לבדו",
כל התענוגים בטלים במציאות ואינם נחשבים לכולם ממש,
וְאֵין עֶרֶךְ וְדִמְיוֹן כָּלָל בֵּינֵיהֶם – בין כל תענוגי העולם, לבין
הקב"ה, "מקור החיים" של כל התענוגים, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, כְּמֹו
שְׁאֵין עֶרֶךְ לְאֵין וְאִפֶּס
הַמְּחַלֵּט לְגַבִּי חַיִּים
נִצְחִיִּים, – כך אין ערך
ודמיון כלל בין כל תענוגי
העולם שהם "אין ואפס
המוחלט", לגבי החיים
הנצחיים שממקור החיים,
מהקב"ה – התבוננות זו
תעורר בו את הרצון,
שלא לרצות את כל
התענוגים, אלא לרצות
את מקור כל התענוגים,
שהוא: אלקות, וְכֵמוֹ
שֶׁכְּתוּב: "מִי לִי
בְשָׂמַיִם, וְעַמִּיד לֹא
חִפְצָתִי בָּאָרֶץ", – כלומר:
כל דבר שהוא "עמך", כל
דבר שהוא טפל ובטל לך
– אין חפצי בו, כָּלָה שְׂאֵרִי
וְלִכְבִּי, צוּר לִכְבִּי וְגוֹ",
וְכֵמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמְן¹⁵. – פרטי אופני האהבה אליהם מגיע
יהודי על ידי ההתבוננות בגדלות ה'. כל האמור הוא במי שיש
לו רגש של אהבה לדברים מסויימים, וההתבוננות פועלת בו
שמדת האהבה "תתפשט" מעניני העולם, ותהיה לאלקות
בלבד. אך, מי שבטבעו הוא קר, ואין בו שום רגש של אהבה
לאיזה דבר שהוא, כדי להעביר את מדת האהבה מהם
לאלקות, וממילא קשה לו בהרבה לעורר בקרבו רגש של
אהבה – אף-על-פי-כן יכול גם הוא ליצור בקרבו אהבה לזהות
להקב"ה, על ידי ההתבוננות האמורה. ובלשון ה"תניא": וְגַם מִי
שְׁאֵין מֵדֶת אֲהָבָה שֶׁנִּפְשׁוֹ מְלַבֵּשׁת כָּלָל בְּשׁוֹם תַּעֲנוּג
נִשְׁמִי אוֹ רוּחָנִי – יכול – גם הוא, לְהִלָּחֵב נִפְשׁוֹ בְּרִשְׁפֵי אֵשׁ
וְשִׁלְהֶכֶת עֲזָה וְלַחֵב הָעוֹלָה הַשְּׂמִימָה, עַל-יְדֵי הַתְּבוֹנָנוֹת
הַנּוֹכְרֶת לְעֵיל, – על ידי התבוננותו בענינים האמורים, יעורר
גם הוא בקרבו אהבה לזהות להקב"ה, כְּמֹו שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמְן.

1 האצילות שום דבר של התנתקות והתפרדות כי אין שם דבר
2 נפרד ומנותק מאלקות, שיהיה מורגש למציאות לעצמו, אלא
3 הכל שם בטל במציאות לאלקות. הרי מובן, שגם האהבה
4 שם "אצילות" איננה יכולה לשרות, במי שהיראה אצלו איננה
5 בשלימות, מי שעדיין
6 מרגיש את עצמו
7 למציאות איזו שהיא,
8 ואינו בטל לגמרי
9 לאלקות. אִךְ "אֲהָבָה
10 עוֹלָם" – המדריגה השניה
11 באהבה, הִיא הַבָּאָה
12 מֵהַתְּבוֹנָה וְדַעַת בְּגִדְלָת
13 ה' "אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא",
14 הַמְּמַלֵּא כָּל עֲלָמִין –
15 הממלא ומחיה את כל
16 העולמות בחיות פנימית
17 ומצומצמת בהתאם
18 להרכבו של כל נברא,
19 וְסוֹכֵב כָּל עֲלָמִין, –
20 ומחיה את כל העולמות
21 בחיות שלמעלה
22 מהעולמות ואיננה
23 מצומצמת לפי ערך כל
24 עולם ונברא שהיא מזהה,
25 וְכֵלָא קָמִיָּה כָּלָא מִמֶּשׁ חָשִׁיבִי, – הכל לגבי הקב"ה, אינו
26 נחשב לכולם ממש, וְכַבִּטוּל דְּבוּר אֶחָד בְּנִפְשׁ הַמְּשַׁכְּלָת
27 בְּעוֹדוֹ מִמְּחַשְׁבָתָהּ – בשעה שהדיבור נמצא עדיין במחשבת
28 הנפש, או בְּחִמְדַּת הַלֵּב בְּנוֹכַח לְעֵילִי, אֲשֶׁר עַל-יְדֵי
29 הַתְּבוֹנָנוֹת זוֹ מְמַלֵּא תַתְּפִשֵׁט מֵדֶת הָאֲהָבָה שֶׁבִּנְפֶשׁ
30 מְלִבוּשֶׁיהָ, – בהם היא מלובשת, כלומר: שיותר לא תהיה לו
31 אהבה לדברים שאותם אהב (שבאהבתו לאותם דברים, היתה
32 מדת האהבה שבנפשו מלובשת בהם), וכל אהבתו תהיה
33 להקב"ה בלבד, דְּהֵינּוּ שְׁלֹא תִתְלַבֵּשׁ – מדת האהבה, בְּשׁוֹם
34 דְּבַר הַנָּאָה וְתַעֲנוּג נִשְׁמִי אוֹ רוּחָנִי לְאֲהָבָה אוֹתוֹ, – את
35 ה"דבר גשמי או רוחני", וְלֹא לְחִפְץ כָּלָל – "חפץ" משמעו רצון
36 פנימי, שוֹם דְּבַר בְּעוֹלָם, בְּלִתִּי לֹחַ לְבָדוֹ, – כל אהבתו ורצונו
37 הפנימי יהיו להקב"ה בלבד, שהוא מְקוֹר חַיִּים שֶׁל כָּל
38 הַתַּעֲנוּגִים, שְׂכָלָם – כל התענוגים, בְּטִלִּים בְּמַצִּיאוֹת וְכֵלָא

יום חמישי כ"ז ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 124, והנה בחי' אהבה זו... עד עמ' 124, כידוע לי"ח]:

80 כן להיות קודם יראה ולאחריה (אהבה) יוסבר להלן, על יוצא
81 מן הכלל, שיוכל להגיע לאהבה זו בלי הקדמת היראה. וכך
82 אומר רבנו הזקן:

77 – ביחס למדריגה העליונה יותר של אהבה, למדנו, שהיא
78 יכולה להיות רק במי שהיראה היא בשלימות, ואילו ביחס
79 למדריגה השניה שבאהבה (למרות שעל פי סדר, צריך גם

1 וְהָנָה, בְּחִינַת אֱהָבָה זוֹ, פְּעָמִים שְׁקוּדְמַת לִירָאָה, כְּפִי
 2 בְּחִינַת הַדַּעַת הַמּוֹלִידָה, – אֶת הָאֱהָבָה, כְּנוֹדָע [שֶׁהַדַּעַת
 3 בּוֹלֵל חֲסָדִים וְגִבּוּרֹת, שֶׁהֵם אֱהָבָה וִירָאָה, – חֶסֶד – אֱהָבָה,
 4 וְגִבּוּרָה – יִרְאָה, וְ"דַעַת" כּוֹלֵלַת בְּתוּכָה אֶת שְׁתֵּיהֶן וּמְבִיאָה
 5 לְהַתְגַּלּוּת שְׁתֵּיהֶן; כְּלוּמָר:
 6 הַהִתְקַשְּׁרוֹת הַחוּקָה שֶׁל
 7 הַ"דַּעַת" שֶׁלּוּ בְּגִדְלוֹת ה',
 8 מְעוֹרֶרֶת בְּאִדָּם וּמְגַלָּה אֶת
 9 שְׁנֵי הָרִגְשׁוֹת שֶׁל יִרְאָה
 10 וְאֱהָבָה, וּפְעָמִים
 11 שֶׁהַחֲסָדִים קוֹדְמִים לִירָאָה
 12 וְלְהַתְגַּלּוּת, – לִפְנֵי
 13 הַגִּבּוּרֹת, וּבִנְפֶשׁ הַכוּוֹנָה
 14 שֶׁלִּפְעָמִים מִתְגַּלָּה
 15 מִהַתְקַשְּׁרוֹת הַדַּעַת, אֱהָבָה
 16 לִפְנֵי יִרְאָה. וְלִכֵּן אֲפָשָׁר
 17 לְרַשֵּׁעַ וּבַעַל עֲבֻרֹת
 18 שִׁיעֵשָׂה תְּשׁוּבָה מֵאֱהָבָה
 19 הַנּוֹלִידָה בְּלִבּוֹ, בְּזִכְרוֹ
 20 אֶת ה' אֱלֹהָיו. – שְׁלֵמִירוֹת
 21 שֶׁעַתָּה הִיא רִשְׁעָה וּבַעַל
 22 עֲבֻרֹת וְלֹא הִיָּתָה לוֹ
 23 יִרְאָתָה ה' – בְּכָל זֹאת
 24 נִזְכָּרָת בּוֹ אֱהָבָה לְהַקְבִּי"ה הַמְבִיאָה אוֹתוֹ לְתִשְׁבּוּבָה; וּמִכָּל־מִקּוֹם
 25 הִירָאָה גַּם כֵּן בְּלִלּוֹתָהּ בָּהּ – בְּאֱהָבָה זוֹ עֲצָמָה, מִמִּילָא, רַק
 26 שֶׁהִיא – הִירְאָה, בְּבִחִינַת קְטָנוּת וְהַעֲלָם, – בְּתוֹךְ הָאֱהָבָה,
 27 דִּתְּנֵנוּ יִרְאָתָה חֲמָא – בְּלִבָּהּ, לְמַרְדּ בּוֹ חֲסִינְשָׁלוֹם, וְהָאֱהָבָה
 28 הִיא בְּהַתְגַּלּוּת לִבּוֹ וּמַחֲוֹ. – בְּלִבּוֹ וּבְמוֹחֹהּ הוּא מְרַגֵּשׁ רַק
 29 בְּאֱהָבָה לְהַקְבִּי"ה. אֲךָ – עֲנִין זֶה שֶׁהָאֱהָבָה בֹּאָה לִפְנֵי הִירְאָה, וְהוּ
 30 – רַק, דֶּרֶךְ מִקְרָה וְהוֹרָאתָ שְׁעָה, בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִּית מֵאֵת ה',
 31 לְצִדִּיק שְׁעָה, – כִּדִּי שֶׁהִרְשַׁע וּבַעַל הַעֲבִירָה יִתְעוֹרֵר בְּאֱהָבָה
 32 לְהַקְבִּי"ה וְלִהְיוֹתָ לְבַעַל תְּשׁוּבָה, כְּמַעֲשֵׂה דֶרֶךְ אֱלֹהֵינוּ בֵּן
 33 דִּוְרָאָה¹⁶. – שְׁהִיָּה רִשְׁעָה וּבַעַל עֲבִירֹת – וּלְפַתַּח חוֹר בְּתִשְׁבּוּבָה
 34 מִתּוֹךְ אֱהָבָה לְהַקְבִּי"ה, עַד שֶׁנִּשְׁמָתוֹ יֵצֵא בְּתִשְׁבּוּבָתוֹ. הִרִי
 35 שְׁהִיָּתָה בְּכָךְ מִשּׁוֹם
 36 הוֹרָאתָ שְׁעָה. כְּמוֹ
 37 שֶׁכְּתוּב¹⁷, שֶׁר' אֶלְעָזָר בֵּן
 38 דּוּרִיָּא הִיא גִּלְגּוּל שֶׁל
 39 יוֹחָנָן כֶּהֱן גָּדוֹל, שִׁישִׁימֵשׁ
 40 שְׁמוֹנִים שָׁנָה כִּכְהֵן גָּדוֹל
 41 וְנַעֲשֶׂה צְדוּקִי¹⁸ – וְעַל יְדֵי
 42 שֶׁנִּשְׁמָתוֹ גִּלְגְּלָה בֵּר'
 43 אֶלְעָזָר בֵּן דּוּרִיָּא (שְׁהִיָּה)
 44 מִקּוֹדֶם, כְּאִמּוֹר, רִשְׁעָה
 45 וּבַעַל עֲבִירֹת, וְלֵאחֲרָיָה מִכֵּן
 46 חוֹר בְּתִשְׁבּוּבָה מִתּוֹךְ אֱהָבָה
 47 לְהַקְבִּי"ה) – נִתְעַלָּו כָּל
 48 תּוֹרָתוֹ וּמִצְוֹתָיו שֶׁל יוֹחָנָן
 49 כֶּהֱן גָּדוֹל¹⁹. אֲבָל סֶדֶר
 50 הַעֲבֻדָּה הַקְּבֻעָה
 51 וְתִלּוּיָהּ בְּבִחִירַת הָאֲדָם
 52 – צִדִּיק לְהַקְבִּי"ה תִּתְחַלֵּה
 53 קִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת
 54 עַל־יְדֵי יִרְאָה תִּתְחַלֵּה בְּבִחִינַת קְטָנוּת עַל־כָּל־פְּנֵי, כִּי סוֹר
 55 מֶרַע וְעֵשָׂה מוֹכֵחַ, – לְהִימָנַע מִכָּל עֲבִירָה וּלְקַיֵּם כָּל מִצְוָה,
 56 לְהֵאִיר נִפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית בְּאֹר הַתּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ, וְאַחֲרֵי־כֵן
 57 יֵאִיר עָלֶיהָ אֹר הָאֱהָבָה [כִּי "וְאֱהָבָתָ" בְּגִמְטְרִיא ב' פְּעָמִים
 58 "אֹר", כִּדְּוָע לִיּוֹדָעֵי חֵן; – חֲכָמָה נִסְתָּרָה] – כְּלוּמָר בְּתִחִילָה
 59 נִדְרֵשׁ אֹר שֶׁל תּוֹרָה וּמִצְוֹת בִּנְפֶשׁ הָאֲדָם, וְרַק לֵאחֲרָיָה מִכֵּן
 60 בִּיכּוּלַת הָאֲדָם לְהִגִּיעַ לְאֹר הָאֱהָבָה.

ליקוטי אמרים

וְהָנָה בְּחִי' אֱהָבָה זוֹ פְּעָמִים שְׁקוּדְמַת לִירְאָה כְּפִי בְּחִי'
 הַדַּעַת הַמּוֹלִידָה כְּנוֹדָע [שֶׁהַדַּעַת כּוֹלֵל חֲסָדִים וְגִבּוּרֹת
 שֶׁהֵם אֱהָבָה וִירְאָה וּפְעָמִים שֶׁהַחֲסָדִים קוֹדְמִים לִירָאָה
 וְלְהַתְגַּלּוּת] וְלִכֵּן אֲפָשָׁר לְרַשֵּׁעַ וּבַעַל עֲבִירֹת שִׁיעֵשָׂה
 תְּשׁוּבָה מֵאֱהָבָה הַנּוֹלִידָה בְּלִבּוֹ בְּזִכְרוֹ אֶת ה' אֱלֹהָיו וּמִ"מ
 הִירְאָה ג"כ כְּלִלָּה בָּהּ מִמִּילָא רַק שֶׁהִיא בְּבִחִי' קְטָנוּת
 וְהָעֵלֶם דִּהִיָּנוּ יִרְאָתָה חֲמָא לְמַרְדּ בּוֹ חֲסִי' וְהָאֱהָבָה הִיא
 בְּהַתְגַּלּוּת לִבּוֹ וּמַחֲוֹ אֲךָ זֶהוּ דֶּרֶךְ מִקְרָה וְהוֹרָאתָ שְׁעָה
 בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִּית מֵאֵת ה' לְצוּרֵךְ שְׁעָה כְּמַעֲשֵׂה דֶר"א
 בֵּן דּוּרִיָּא. אֲבָל סֶדֶר הַעֲבֻדָּה הַקְּבֻעָה וְתִלּוּיָהּ
 בְּבִחִירַת הָאֲדָם צִדִּיק לְהַקְבִּי"ה תִּתְחַלֵּה קִיּוֹם הַתּוֹרָה
 וְהַמִּצְוֹת ע"י יִרְאָה תִּתְחַלֵּה בְּבִחִי' קְטָנוּת ע"כ"פ בְּסוֹר
 מֶרַע וְעֵשָׂה טוֹב לְהֵאִיר נִפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית בְּאֹר הַתּוֹרָה
 וּמִצְוֹתֶיהָ וְאַח"כּ יֵאִיר עָלֶיהָ אֹר הָאֱהָבָה [כִּי וְאֱהָבָתָ
 בְּגִמְטְרִיא ב"פ אֹר כִּדְּוָע לִי"ח]:

נִזְכָּרָת בּוֹ אֱהָבָה לְהַקְבִּי"ה הַמְבִיאָה אוֹתוֹ לְתִשְׁבּוּבָה; וּמִכָּל־מִקּוֹם
 הִירָאָה גַּם כֵּן בְּלִלּוֹתָהּ בָּהּ – בְּאֱהָבָה זוֹ עֲצָמָה, מִמִּילָא, רַק
 שֶׁהִיא – הִירְאָה, בְּבִחִינַת קְטָנוּת וְהַעֲלָם, – בְּתוֹךְ הָאֱהָבָה,
 דִּתְּנֵנוּ יִרְאָתָה חֲמָא – בְּלִבָּהּ, לְמַרְדּ בּוֹ חֲסִינְשָׁלוֹם, וְהָאֱהָבָה
 הִיא בְּהַתְגַּלּוּת לִבּוֹ וּמַחֲוֹ. – בְּלִבּוֹ וּבְמוֹחֹהּ הוּא מְרַגֵּשׁ רַק
 בְּאֱהָבָה לְהַקְבִּי"ה. אֲךָ – עֲנִין זֶה שֶׁהָאֱהָבָה בֹּאָה לִפְנֵי הִירְאָה, וְהוּ
 – רַק, דֶּרֶךְ מִקְרָה וְהוֹרָאתָ שְׁעָה, בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִּית מֵאֵת ה',

יום שישי כ"ח ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 124, פרק מד והנה כל... עד עמ' סג, צפרא כו'.

1 וְהָנָה, כָּל מִדְּרַגַּת אֱהָבָה מִב' מִדְּרַגּוֹת אֵלּוּ: "אֱהָבָה רַבָּה"
 2 וְ"אֱהָבָת עוֹלָם" – נִחְלָקָתָ לְכַמָּה בְּחִינּוֹת וּמִדְּרַגּוֹת לְאִין קֵץ,
 3 – יִשְׁנָן אִין־סוֹף מִדְּרַגּוֹת שֶׁל אֱהָבָה, גַּם בְּמִדְּרִיגַת "אֱהָבָה רַבָּה"
 4 וְגַם בְּמִדְּרִיגַת "אֱהָבַת עוֹלָם", כָּל חֵד לְפִי שֶׁעוֹרָא לְהִיָּה, –
 5 כָּל אֶחָד לִפִּי שִׁיעוּרוֹ,
 6 מִדְּרִיגַת הָאֱהָבָה בְּכָל אֶחָד
 7 הִיא בְּהִתְאָם לְדִרְגָּתוֹ
 8 הָרוּחָנִית; כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב
 9 בְּזִהְרֵי הַקְּדוּשָׁה עַל פְּסוּקִי:

ליקוטי אמרים

כָּל מִדְּרַגַּת אֱהָבָה מִב' מִדְּרַגּוֹת
 אֵלּוּ אֱהָבָה רַבָּה וְאֱהָבַת עוֹלָם
 נִחְלָקָתָ לְכַמָּה בְּחִי' וּמִדְּרַגּוֹת לְאִין קֵץ כָּל חֵד לְפִי

61 פֶּרֶק מֵד. בְּפֶרֶק הַקּוֹדֶם, הִסְבִּיר רַבְּנוּ הוֹקֵן, אֶת שְׁתֵּי הַמִּדְרִיגוֹת
 62 הַכִּלְלִיֹּת שֶׁבְּאֱהָבָה: – "אֱהָבָה רַבָּה", הַבֵּאָה מִלְּמַעְלָה. – אֲדָם בְּכּוֹחוֹת
 63 עֲצָמוֹ, אֵינוֹ מְסוּגֵל לְהִגִּיעַ עַל יְדֵי הַתְּבוּנוֹת בְּגִדְלוֹת ה' לְמִדְרִיגָה נְעִלָה
 64 זוֹ שֶׁל אֱהָבָה. רַק כְּשֶׁהוּא זוֹכֵר לִכֵּךְ – הוּא מִקְבֵּל אֱהָבָה זוֹ מִלְּמַעְלָה בְּדֶרֶךְ
 65 שֶׁל מִתְּנָה; – "אֱהָבַת עוֹלָם",
 66 הַבֵּאָה עַל יְדֵי הַתְּבוּנוֹת
 67 בְּגִדְלוֹת ה', עַל יְדֵי שִׁיעוּרֵי
 68 מִתְּעַמֵּק וּמִבְּיֵן גִּדְלוֹת ה' – הוּא
 69 מִגִּיעַ לְאוֹתָהּ אֱהָבָה.

16. ראה עבודה זרה יז, ב. 17. בלקוטי תורה להאריז"ל תהלים, לב. 18. ראה ברכות כט, א. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה ג"כ מכ' מו"ח אדמו"ר בזה – ובפרטיות במדרי' האהבה – הנדפס בסוף קונ' העבודה – דכונת אדה"ז כאן לאהבה דראב"ד. ולכן לא יוקשה מפשטות הסיפור דראב"ד שענינו תשובה – דהא והא צ"ל. וענין התשובה שבוה מבואר מאדה"ז בס' תקס"ב (א. יג, א). ומובן ג"כ דיצאה נפשו בכ"י – דאיך שייך זה באה"ע: אלא שזה בא מצד התשובה". 1. חלק א; קג, ב.

ליקוטי אמרים

ישנה אהבה יחידה ומיוחדת, הכוללת בתוכה כל בחינות ומדריגות "אהבה רבה" ו"אהבת עולם", והיא שונה לכל נפש מן השמים, וירצה לנו מאבותינו; - בנשמה הקדושה, שכל אחד מישראל ירש מן האבות, ישנה אהבה זו. והינו, מה שכתב חזק על פסוק: "נפשי אויתך בלילה וגו'" - וה"זהר" מדייק, שלפי פירושו הפשוט של הפסוק, אין הלשון מדייקת: אם מדובר על הנפש בלשון נסתר ("נפשי"), היה עליו לומר "נפשי אויתך", כלומר: נפשי תאבה לך, ואם לאו היה צריך לומר: "אני אויתך" - אני תאב לך, כיצד הוא מתחיל ב"נפשי", ועובר מיד אל עצמו, כמדבר בעדו, ואומר "אויתך" - כלומר: אני תאב לך? - ומפרש ה"זהר" שהמלה "נפשי" מוסבת על הקב"ה, שהוא הנפש של כל דבר, ואילו פונה ואומר יהודי: "נפשי" - מפני שאתה הוא הנפש שלי, לכן - "אויתך" - אני תאב לך. "דירחים לך שא-ברוך הוא רחמנותא דנפשא ורחמא" - על יהודי לאהוב את הקב"ה אהבת נפש ורוח, כמה דאיתדבקו אילין בגופא, וגופא רחים לון וכו'. - כמו שהנפש והרוח מתדבקות בגוף, והגוף אוהב אותן וכו'. והו' שכתב: "נפשי אויתך", כלומר מפני שאתה ה' "נפשי" וחי האמתיים, לך "אויתך", - אני תאב לך; פרוש, שאני מתאנה ותאב לך באדם המתאנה לחי נפשו, וכשהוא חלש ומענה מתאנה ותאב שתשוב נפשו אליו, - שלאמתו של דבר, תענוג החיים הוא התענוג הגדול ביותר של האדם, כמו שאנו רואים, שאדם יוותר על כל התענוגים, כדי שיחיה. הרי מובן הדבר, שתשוקת ותענוג החיים גדולים וחזקים יותר מכל התענוגים; אלא, היות ו"תענוג תמיד" - אינו תענוג, אדם אינו חש ומרגיש בתענוג תמיד, לכן אין הוא מרגיש בתענוג הגדול שבחיים. אך, בשעה שהוא חלש או עייף, ואין החיות אז אצלו בהתגלות כמו שצריך להיות - אז הוא חש בתשוקה לחיים. וכן כשהוא חלש לישן - שאז החיות היא בהתעלמות, שכן "שינה" - אחד מששים במיתה⁶, ולכן האדם אז, מתאנה וחפץ שתשוב נפשו אליו בשיעור משנתו - כך אני מתאנה ותאב לאור אינסוף ברוך-הוא, - שהוא, חיי החיים האמתיים, להמשיכו בקרבי על-ידי עסק התורה בהקיצו משנתי

1 "נודע בשערים בעלה" - ש"בעלה" דא קרא-ברוך הוא, 2 - הקב"ה נקרא "בעל" של כנסת ישראל - ו"בעלה", הקב"ה, 3 "נודע בשערים" - דאיהו אתידע ואתדבק - הוא "נודע", נרגש 4 ומתדבק, ב"שערים" - לכל חד לפום מה דמשער בלביה 5 וכו'. - לכל אחד כפי שהוא "משער" ו"תופס" 6 בלבו. כך, ששני אנשים 7 שעומדים שניהם באותה 8 מדריגה כללית של 9 אהבה, ובכל זאת קיים 10 הבדל בדרגות הפרטיות. 11 ולכן נקראים דחילו 12 ורחימו - יראה ואהבה, 13 הנסתרות לה' 14 אלהינו⁷, - כי מדריגת 15 האהבה של יהודי אחד, 16 מוסתרת לגבי יהודי אחר, 17 היות ואין הוא עומד 18 באותה מדריגה, ותורה 19 ומצות - הן "התגלות" 20 לנו ולבנינו לעשות 21 כו", - ואילו תורה 22 ומצוות הן גלויות ושוות 23 לכל אחד, כי תורה אחת 24 ומשפט אחד לכלנו, 25 בקיום כל התורה 26 ומצות בפיחית מעשה, 27 - בעשיית וקיום כל התורה והמצוות, משתווים כל בני ישראל 28 - אותה צורה של תפילין ואותו אופן של הנחה שוה אצל הגדול 29 שבגדולים שבישראל, ואצל היהודי הנחות ביותר בישראל. 30 מה שאין-כן בדחילו ורחימו - שונה הדבר ביחס ליראה 31 ואהבה, שהם לפי הדעת את ה' שבתם ולב, - בכך שונה 32 אחד מן השני: יש מי שידיעתו באלקות גדולה ועמוקה יותר 33 ולכן יראתו ואהבתו את ה' גדולות יותר, ויש אשר ידיעתו 34 פחותה יותר, ולכן גם יראתו ואהבתו את ה' הן במדריגה פחותה 35 יותר, כגון לליל. בפרק הקודם הסביר רבנו חזקוני, שההבדל 36 בין "אהבה רבה" ל"אהבת עולם" הוא: "אהבה רבה" היא אהבה 37 הבאה מלמעלה, והאדם בעבודתו לא היה יכול אף פעם להגיע 38 אליה, ואילו "אהבת עולם" היא אהבה שאדם מגיע אליה על 39 ידי העבודה של השגה והתבוננות בגדלות ה'. כאן מוסיף רבנו 40 חזקוני שקיימת אהבה כזו הכוללת בתוכה את שתי המדריגות 41 האמורות: יש בה מדריגת "אהבה רבה", בכך שהיא באה לכל 42 יהודי בנשמתו מלמעלה בתור ירושה מן האבות, אך כדי לגלות 43 אהבה זו, יש להזדקק להבנה ולהתבוננות בגדלות ה', שזוהי 44 כבר בחינת ודרגת "אהבת עולם", שכאמור, מתגלה על ידי 45 עבודת האדם. ובלשון ה"תניא": אך אחת היא אהבה הכלולה 46 מכל פחינות ומדריגות "אהבה רבה" ו"אהבת עולם", -

16 אדם החש שהוא זקוק לחיות מחודשת, שאז התשוקה לחיות
17 היא חזקה וגלויה. **כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַזֹּהַר שֵׁם: "דְּבַעִי בְּרֵשׁ**
18 **מִרְחִימוֹתָא דְקִדְשָׁא־בְּרִי־הוּא לְמִיקָם בְּכָל לַיְלָא,**
19 **לְאַשְׁתַּדְלָא בְּפִלְחָנָה עַד צִפְרָא כו."** – מחמת אהבתו
20 להקב"ה, על האדם לקום
21 בכל לילה ולעסוק
22 בעבודתו, עבודתו ה', עד
23 לבוקר. זוהי משמעות
24 האהבה של "נפשי
25 אויתך" – האהבה שיש
26 ליהודי לאלקות,

ליקוטי אמרים

בלילה דאורייתא וקב"ה כולא חד. כמ"ש הוזהר שם
דבעי בר נש מרחימותא דקב"ה למיקם בכל לילא
לאשתדלא בפולחניה עד צפרא כו'.

27 להקב"ה, כשהוא חש שהקב"ה הוא נפשו וחיותו האמיתית,
28 שהרי אהבה זו ישנה בנשמתו של יהודי בירושה מן האבות,
29 ועליו לגלותה על ידי התבוננות עמוקה ותכופה, איך הקב"ה
30 הוא מקור חייו – כפי שיוסבר בהמשך הפרק.

1 בליילה, – את אור איין־סוף, חיי החיים האמיתיים, תאב אני
2 להמשיך בקרבי על ידי התורה, **דְּאִוִּיתָא וְקִדְשָׁא־בְּרִי־הוּא**
3 **בְּכָל חַד,** – שכן התורה והקב"ה הם דבר אחד, ועל ידי לימוד
4 תורה אמשיך בקרבי אור איין־סוף – כלומר: דרגת האהבה
5 הנידונה עתה מביאה את
6 האדם ללימוד התורה,
7 שעל־ידי הלימוד
8 מתאחדים ומתדבקים
9 בהקב"ה. וכמו שבחיות
10 האלקית, המחיה את
11 העולם בכלל, ישנה
12 התחדשות תמידית ("המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה
13 בראשית"), ולגבי תורה בפרט, הרי "בכל יום יהיו בעיניך
14 כחדשים" – הרי שהאהבה והתשוקה לחיות האלקית שאדם
15 ממשיך בקרבו על ידי לימוד התורה, צריכה להיות, כמו זו של

יום שבת קודש כ"ט ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סג, ואהבה רבה וגדולה... עד עמ' 136, נעשה טבע.

58 מסירות נפש שהיא ההיפך מחיים; ואילו, האהבה, אודותה אנו
59 לומדים כעת, מחייבת גם מסירות נפש, כמו אהבת בן לאביו
60 ולאמו שאינה מדודה באופן שחיי קורמים לחייהם, אלא
61 אהבתו אליהם איננה מוגבלת, והוא מוכן גם למסור את נפשו
62 עבור אביו ואמו. **וְאָף בִּי**
63 **מִי הוּא זֶה וְאִיֶּזְהוּ אִשְׁרֵי**
64 **עֶרֶב לָבוּ לְגִשְׁתְּ לְהַשִּׁיג**
65 **אֶפְלוּ חֶלֶק אֶחָד מִנִּי**
66 **אֶלֶף מְמַדְּרַגַּת אֶהְבַּת**
67 **"דְּרֵינָא מְהִימָנָא",** –
68 מאהבת משה רבנו, כיצד,
69 איפוא, אומרים, שלכל
70 יהודי יש בנשמתו אהבה
71 כזו כמו שהיתה למשה
72 רבנו? – התשובה לכך
73 היא: **מִכָּל־מְקוֹם הָרִי**
74 **אֶפְסָ קִצְחוּ וְשִׁמְיָן מִנְּהוּ**
75 **מֶרֶב טוֹבוֹ וְאוֹרוֹ – שֶׁל**

ליקוטי אמרים

ואהבה רבה
וגדולה מזו והיא מסותרת ג"כ בכל נפש מישראל
בירושה מאבותינו היא מ"ש בר"מ כבא דאשתדל
בתר אביו ואימיה דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה
ורוחיה כו' כי הלא אב אחד לכולנו. ואף כי מי הוא
זה ואיזהו אשר ערב לכו לגשת להשיג אפי' חלק אחד
מני אלף ממדרגת אהבת רעיא מהימנא. מ"מ הרי
אפס קצחו ושמיץ מנהו מרב טובו ואורו מאיר לכללות
ישראל בכל דור ודור כמ"ש בתיקונים דאתפשטותיה
בכל דרא ודרא לאנהרא לון וכו' רק שהארה זו היא
בבחי' הסתר והעלם גדול בנפשות כל בית ישראל

76 משה רבנו, מאיר לכללות ישראל בכל דור ודור, כמו
77 שכתוב בתיקונים, **דְּאֵתִּיבְשִׁימְוִתִּיהּ בְּכָל דְּרָא וְדָרָא לְאַנְהָרָא**
78 **לִזְנוֹ.** – התפשטותו של משה רבנו ישנה בכל דור ודור
79 להאיר לבני ישראל שבאותו דור. ומכיוון שבכל דור ישנה
80 התפשטות ממשה רבנו המאירה בכל יהודי, הרי שמהתפשטות
81 הטוב והאור ממשה רבנו, מתהווה אהבה, שישנה בכל יהודי
82 בירושה מאבותינו, באופן אהבתו של משה רבנו. **רַק שְׁהֶאֱרָה**
83 **זו – מנשמת משה רבנו לכל אחד מישראל בכל דור, הִיא**
84 **בְּבְחִינַת הַסְתֵּר וְהַעֲלָם גְּדוֹל בְּנַפְשוֹת כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל,**

31 **וְאֶהְבָּה רַבָּה וְגִדּוּלָהּ מִזוֹ,** – עוד ישנה אהבה רבה, שהיא
32 למעלה מהאהבה האמורה, שהיא אהבת "נפשי אויתך", אהבה
33 להקב"ה בדוגמת האהבה לחיים, מפני שהקב"ה הוא חיי החיים,
34 אשר כאמור, היא ישנה בכל אחד מישראל, בירושה מן האבות
35 – ובכן: קיימת אהבה
36 גדולה מזו – **וְהִיא**
37 **מִסְתֵּרַת גִּסְרָן בְּכָל**
38 **נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל בִּירְשָׁה**
39 **מֵאֲבוֹתֵינוּ, הִיא, מֶה**
40 **שֶׁכָּתוּב**
41 **מְהִימָנָא: "בְּכָרָא**
42 **דְּאִשְׁתַּדְלָא בְּתַר אֲבוֹי**
43 **וְאִמְיָה, דְּרָחִים לִזְנוֹ יִתִּיר**
44 **מִגְרָמִיהּ וְנִפְשִׁיהּ וְרוּחִיהּ**
45 **כו",** – עבודתו של משה
46 רבנו להקב"ה היתה,
47 כעבודת בן לאביו ואמו,
48 שהוא אוהב אותם יותר

49 מאשר את עצמו, את גופו, נפשו ורוחו. וכפי שה"זוהר" מסיים
50 שם: הוא מוסר את נפשו עבור אביו ואמו, לפדות אותם משביים
51 – עבודה ואהבה כאלו, היו במשה רבנו, וגם בכל אחד מישראל
52 ישנה בנפשו אהבה מסותרת כזו – **כִּי "הָלֵא אֵב אֶחָד לְבָלְנוּ.**
53 – כלומר: כמו במשה רבנו שאהבתו היתה מפני שהקב"ה הוא
54 אביו, כך יש גם בכל יהודי סוג אהבה כזו, שהרי הקב"ה הוא
55 אביו של כל יהודי. – אהבה זו היא למעלה מהאהבה הקודמת,
56 שהרי אהבת "נפשי אויתך", שבחיותה כמו אהבה לחיים,
57 מחייבת רק באותה מדה שהיא קשורה לחיים, אך אינה מחייבת

7. זהר חלק ג; רפא, א. 8. ראה זהר חלק ג. רטז, ב; רעג, א. 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד דמי שהוא חכם, פועל זה – דאם נמשך בטבע למדת האהבה (או הגבורה ורחמים) פועלים הם בחכמה; מי שפעל בעצמו ביטול – פועלים הנ"ל כביטול וכיז"ב.

- 1 ולהוציא אהבה זו המסתרת מההעלם וההסתר אל הגלוי,
2 להיות בהתגלות לבו ומוחו — שאהבה זו תהיה מורגשת
3 במוח — לא נפלאות ולא
4 רחוקה היא, אלא קרוב
5 הדבר מאד בפיה 1 ולהוציא אהבה זו המסתרת מההעלם וההסתר אל
6 ובלבבך. — מהי משמעות 2 הגלוי להיות בהתגלות לבו ומוחו לא נפלאות ולא
7 הקרובה על ידי הפה ועל 3 רחוקה היא אלא קרוב הדבר מאד בפיה ובלבבך
8 ידי הלב? — דהיינו, להיות 4 דהיינו להיות רגיל על לשונו וקולו לעורר כוונת לבו
9 רגיל על לשונו וקולו 5 ומוחו להעמיק מחשבתו בחיי החיים א"כ ב"ה כי הוא
10 לעורר כוונת לבו ומוחו, 6 אבינו ממש האמיתי ומקור חיינו ולעורר אליו האהבה
11 — שהרי, "קול מעורר 7 כאהבת הבן אל האב. וכשירגיל עצמו כן תמיד הרי
12 הכוונה" — הדיבור והקול 8 ההרגל נעשה טבע.

וכמוכן ג"כ מספ"י (דמדבר ג"כ באהבה זו — כמבואר בקונ' עה"ח, עבודה) — ובזה מובן ג"כ דמביא כאן גם ריש ל' הזהר דאשתדל
בתר אביו — דאם ה' הכוונה כאן שאהבת משה עצמה נעשית (שמץ ממנה) אהבתו — הול"ל כבאר כו' דרחים לון כו', — אלא דמשה
בתור רועה ממשיך דעת (ואתפשטותי) — ג"כ בזה, ומעיקר מהותו — חכ' וביטול) ואהבה — היא מאברהם".

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שבת קודש עמ' א

- 1 בשעת לקיחה. אלא הקא כמאי עסקינו, כגון שנקצצת טריפה בכני
2 מציקה, שאז יודעים אנו בוודאי שהיתה טריפה כבר בשעת לקיחה,
3 ולפיכך היא מותרת עתה בהנאה, כיוון דבשעת הלקיחה לא חל
4 עליה קדושה כלל, כיוון שלא היתה ראויה. וקושיא שלישית: אי תיב
5 רבי יוחנן לריש לקיש, שנינו בתוספתא (נגעים פ"ח ה"ח) שחטה —
6 את הציפור המיועדת לשחיטה שלא באזוב ושללא בעין ארו=
7 ושללא בשני תולעת, רבי יעקב אומר הואיל והוקצה הציפור
8 השחוטה למצותה — לטהרת המצורע, לפיכך אסורה השחוטה
9 בהנאה אף שלא נשחטה כמצותה. ואילו רבי שמעון חולק ואומר,
10 הואיל ונשחטה שלא כמצותה, שהרי שחטה שלא באזוב ושללא
11 בעין ארו ושללא בשני תולעת, לפיכך הרי היא מותרת.
12 מבאר הגמרא: עד כאן לא פליגי רבי יעקב ורבי שמעון אלא
13 לגבי שחיטה שאינה ראויה, מר — רבי יעקב קבר ששחיטה שאינה
14 ראויה למצותה, כגון ציפור זו ששחטה שלא באזוב ושללא בעין
15 ארו ופסולה לטהרתו, שמה שחטה — נחשבת שחיטה לגבי איסור
16 הבנאה, והציפור נאסרה במצותה. וזו — רבי שמעון קבר
17 ששחיטה שאינה ראויה לקיום מצותה לא שמה שחטה — ואין
18 הציפור נאסרת מחמת שחיטה כזו. אמנם דבולי עלמא מיהא —
19 כולם מודים שמתים לא מיתפרא — שלא נאסרה הציפור מחיים,
20 וכל הנידון הוא אם היא נאסרת בשחיטה שאינה ראויה או לא.
21 והרי שניהם סוברים שאין הציפור נאסרת אלא משעת שחיטה.
22 וקשה על ריש לקיש הסובר שהציפורים נאסרות כבר משעת
23 לקיחה. מתרצת הגמרא, תנאי היא — מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש
24 מאימתי הציפורים נאסרות זו מחלוקת תנאים. רבי יעקב ורבי
25 שמעון אכן סוברים שהן נאסרות רק משעת שחיטה, וכמותם סבר
26 גם רבי יוחנן. אמנם יש תנא החולק וסובר שציפורי מצורע
27 נאסרות מחיים, והיא הברייא המובאת לעיל, דתנא דבי רבי
28 ישמעאל, נאמר בתורה בפרשת הקרבנות, מכשיר — אשם מצורע,
29 שבא להכשיר את המצורע ולהתירו לאכול בקדשים, שכל זמן
30 שלא הביא אשמו אינו אוכל בקדשים, ונאמר בתורה מכשיר —
31 שאר הקרבנות שבאים לכפר, והמכשיר והמכפר הללו הם
32 מכשירים, שהם נעשים בעזרה. ונאמר עוד בתורה מכשיר — ציפורי
33 מצורע הבאים להכשיר את המצורע ולהתירו להיכנס לתוך
34 המחנה, ומכשיר — עגלה ערופה הבאה לכפרה שנאמר (דברים

- 35 כא, ח) 'כפר לעמך ישראל', והמכשיר והמכפר הללו הם בחוץ,
36 שהם נעשים מחוץ לעזרה. ויש ללמוד שדינים של המכשיר
37 והמכפר בחוץ שווה לדינים של המכשיר והמכפר בפנים. מה — כמו
38 שבמכשיר ומכשיר האמור בפנים, שהם אשם מצורע ומכשיר
39 בפנים. ושאר הקרבנות (מכפר בפנים) עשה בו — השוואת התורה
40 מכשיר מכשיר — שדינו של אשם מצורע המכשיר, שווה לכל
41 הקרבנות. אף מכשיר ומכשיר האמור בחוץ — ציפורי מצורע
42 ומכשיר בחוץ ועגלה ערופה (מכפר בחוץ) עשה בו — השוואת
43 התורה מכשיר מכשיר, ודינם של ציפורי מצורע שהם 'מכשיר',
44 כדינה של עגלה ערופה שהיא 'מכפר'. שכמו שעגלה ערופה
45 אסורה בהנאה כבר מחיים, משעת ירידתה לנחל, כך גם ציפורי
46 מצורע אסורים בהנאה מחיים, משעת לקיחה.
47 והרי שלתנא דבי רבי ישמעאל ציפורי מצורע אסורות מחיים,
48 כעגלה ערופה. והוא חולק על רבי יעקב ורבי שמעון, וריש לקיש
49 סובר כמותו, ומבאר שזמן האיסור שלהן תלוי בשעת
50 לקיחה. הגמרא חוזרת לדון בדברי הברייא שהובאה לעיל. ונאמר,
51 נאמר בתורה (דברים יד, יא) 'כל צפור שהיה תאכלו', ומלשון
52 'כל' דרשו לרבות את הציפור המושלחת שמותרת באכילה.
53 ובהמשך נאמר (שם יד, יב) 'וזה אשר לא תאכלו מהם', ומלשון
54 'אשר' דרשו לרבות את הציפור השחיטה שאסורה בהנאה.
55 שואלת הגמרא, ואיפוך אגא — מדוע לא נהפוך את הדרשות,
56 ונלמד מן הפסוק 'כל ציפור טהורה תאכלו' לרבות את השחוטה
57 שהיא מותרת באכילה, ומן הפסוק 'וזה אשר לא תאכלו מהם'
58 נלמד לאסור את הציפור המושלחת. ומניין לברייא להתיר את
59 המושלחת ולאסור את השחוטה.
60 מתרצת הגמרא, אומר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי לא מצינו
61 בשום מקום בעלי חיים שאסורים איסור עולם בעודם חיים, לפיכך
62 אין זה מסתבר שהציפור המושלחת תהא אסורה באכילה בעודה
63 חיה. ויש לומר שהפסוק האוסר 'וזה אשר לא תאכלו' בא לאסור
64 את השחוטה, והפסוק המתיר 'כל צפור טהורה תאכלו' בא
65 להתיר את המושלחת. הגמרא מקשה על דברי רבי יוחנן שאמר
66 בשם רבי שמעון בר יוחאי שלא מצינו בעלי חיים שאסורים:
67 מתקנת לה — מקשה רב שמואל בר רב יצחק, ולא — וכי לא מצינו
68 כן, הרי

יום ראשון

יום רביעי

כג ניסן, אסרו חג [בחו"ל], שמונה לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אחרי מות, רביעי עם פירש"י.
תהלים: קח-קיב.
תניא: והנה כל . . . סא לי"ח.

עס איז פאראן דער ענין וואָס אחש"פ איז דער גילוי פון משיח, וואָס איז שייך לכל ישראל. פסח איז דאָך דער מדלג און ליל שמורים, און בכלל הערט זיך חרות'דיק, און נאָכדעם פאלט מען אריין אין וועלט, איז דאָס איז דער גילוי פון משיח, דער תוקף וואָס עס גיט אז מ'זאָל קענען געהן אין וועלט.

יִשְׁנֹו הָעֶנְיָן שְׁאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח הוּא גִלּוּי שֶׁל מְשִׁיחַ, שֶׁשִּׁינֵּי לְכָל יִשְׂרָאֵל. פֶּסַח הוּא הָרִי הַמְדֻלָּג וְלִיל שְׁמֹרִים. וּבִכְלָל, הַהֲנָהָגָה הִיא שֶׁל בֶּן חוּרִין, וְאַחֵר מִכֵּן נּוֹפְלִים לְעֶנְיָנֵי הָעוֹלָם – הָרִי זֶה הוּא הַגִּלּוּי שֶׁל מְשִׁיחַ, הַתִּקְוָה הַנִּתֵּן כְּדֵי לְאַפְשֵׁר הַהֲלִיכָה בָּעוֹלָם.

יום שני

יום חמישי

כד ניסן, תשעה לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אחרי מות, חמישי עם פירש"י.
תהלים: קיג-קיד.
תניא: ועוד זאת . . . סא ידיו וכו'.
נוהגים שאין מברכים שהחינו בימי ספירת העומר.

לא טוב האבען מיר אלע. שעיר לעזאזל איז געווען אן עבודה אין בית המקדש. ווי באַלד א נברא איז דאָ לא טוב, דארף מען עס אוועקשיקען אין ארץ גזרה.

'לא טוב' יִשׁ לְכַלְנוּ. שְׁעִיר לְעִזָּאזֵל הָיָה עֲבוּדָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. מִכֵּין שְׁנַיִם נִבְרָא יִשְׁנֹו 'לא טוב', יִשׁ לְשַׁלְחוֹ לְאַרְץ גִּזְרָה.

יום שלישי

יום ששי

כה ניסן, עשרה לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אחרי מות, ששי עם פירש"י.
תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד.
תניא: וגם להיות . . . כמ"ש במ"א.

הַעֲבוּדָה הִיא בְּכָל אֶדָם לְפִי מַהוּתוֹ וּמַעֲלָתוֹ. מִי שִׁישׁ בִּידוֹ לִנְקֹב מְרָגְלִיּוֹת אוֹ לְלַטֵּשׁ אֲבָנִים טוֹבוֹת וְעוֹסֵק בְּעֲבוּדַת מְלָאכָת אֶפֶיַת לֶחֶם – וּמוֹכֵן דְּגִמַּת כָּל זֶה בְּעֲבוּדָה – הֵגֵם שֶׁהִיא עֲבוּדָה וּמְלָאכָה הַנִּצְרָכָת בְּמָאד, בְּכָל זֶה לְחַטָּא יַחֲשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא.

יום רביעי

שבת

כו ניסן, יא לעומר

ה'תש"ג

מברכים ראש חדש אדר. אמירת כל התהלים בהשפּוּחָה.
יום התנועות. הפטורה: הלוא כבני כשנים.

שיעורים. חומש: אחרי מות, שביעי עם פירש"י.
תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי.
תניא: פרק מג. והנה . . . 124 לקמן.

משיחת אאמו"ר: חסידות מאַנט אז ורחץ את בשרו במים ולבשם. ד. ה. די השכלה פון חסידות מוז אויסוואַשען דעם בשר, און אראַפּשווייניקען דעם את בשרו, את הטפל לבשרו, די אלע רגילות'ן, וועלכע בשר מאַכט, און דאן קען מען ערשט אַנטאָן די בגדי קדש. מחשבת ודבור חסידות והנהגתם של חסידים בהתבוננות קודם התפלה בגדי

קדש הם, דאָס איז בגדים וועלכע מען האָט געגעבען מן הקדש, אבער דער רוחץ במים את בשרו דאָס דארף מען אליין. לבושי הנפש דאָס גיט מען מלמעלה, אָבער אָפּוואַשען דעם טפל וואָס ווערט פון בשריות און דעם בשר אליין מאַכען פאר א בשר קדש, דאָס איז נאָר בכח עצמו. און דאָס מאַנט חסידות, און אויף דעם האָט רבינו הגדול געהאַט מסירות נפש. ער האָט געעפּענט דעם צנור פון מס"נ אויף עבודת ה' בתפלה, זיין צוגעבונדען צו עצמות א"ס, חסידות שטעלט אוועק א חסיד פנים אל פנים צו עצמות א"ס.

משיחת אָדני אָבי מורי ורבי [הרש"ב]: חסידות תובעת ש"ורחץ את בשרו במים ולבשם". זאת אומרת: השפּלת החסידות בהכרח שתרחץ הבשר, ותשטף את ה"את בשרו", את הטפּל לבשרו, כל ההרגלים שהבשר מרגיל, ורק אז אפשר כבר ללבש בגדי קדש. מחשבת ודבור חסידות, והנהגתם של חסידים בהתבוננות קדם התפלה, "בגדי קדש הם"; אלו בגדים שנתנו מן הקדש. אך את ה"ורחץ במים את בשרו", יש לעשות לבד. לבושי הנפש נתנים מלמעלה, אך רחיצת הטפּל שנוצר מהבשריות, ולהפך את הבשר לבשר קדש – זהו רק בכח עצמו. וזאת תובעת החסידות, ועל כך היתה לרבינו הגדול מסירות נפש. הוא פתח את צנור מסירות הנפש עבור עבודת ה' בתפלה, כדי להיות קשורים לעצמות אין-סוף. חסידות מציבה חסיד פנים אל פנים מול עצמות אין-סוף.

יום ראשון **יום חמישי**
כז ניסן, יב לעומר **ה'תש"ג**
 שיעורים. חומש: קדושים, פ' ראשונה עם פירש"י.
 תהלים: קכ"ד.
 תניא: והנה בחי' . . . לי"ח.

דברים המתרים, אם עושה אותם להנאתו – הם רע גמור, כמו שכתב רבינו [הזקן] נשמתו-עדן (תניא פרק ז). לפי דקדוש עצמך במתן לך. צריך להכניס קדשה בדברים המתרים שיהיה בהם תכלית של תורה ומצות וראת שמים ומדות טובות.

יום שני **יום שישי**
כח ניסן, יג לעומר **ה'תש"ג**
 שיעורים. חומש: קדושים, שני עם פירש"י.
 תהלים: קלה-קלט.
 תניא: פרק מד. והנה כל . . . סג צפרא כו'.

החסידים שאלו את אדמו"ר הזקן: איזה עבודה נעלית יותר, אהבת ה' או אהבת ישראל? ויען: אהבת ה' ואהבת ישראל שתייהן כאחת חקוקות בנשמתו ורוחו ונפשו של כל אחד מישראל. ומקרא מלא דבר הכתוב: "אהבתי אתכם, אמר ה'", הרי דגדולה אהבת ישראל, דאזהב מה שהאזהב אזהב.

יום שלישי **שבת קודש**
כט ניסן, יד לעומר **ה'תש"ג**
 שיעורים. חומש: קדושים, שלישי עם פירש"י.
 תהלים: קמ"ד.
 תניא: ואהבה רבה . . . 126 טבע.

הקדמת ה"לקוטי תורה" על ג' פרשיות [ספר דרושי חסידות על שלש הפרשיות הראשונות שבתורה], "להבין ענין נפש האלקית, הנה כתיב לא תאכלו", הוא מאמר שאמר רבינו הזקן לפני ה"צמח צדק", וחרזו ה"צמח צדק" לפניו, ויאמר רבינו הזקן: נו, הטעמה? ויכתב ה"צמח צדק" הנחה עם הגהות במקף. רבינו הגיה ההנחה, ויצאו להכניס ההגהות בפנים המאמר. על פי הצעת אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] בחרו במאמר זה בתור הקדמה לה"לקוטי תורה".

שחוטי חוץ בזמן הזה

יום ראשון כ"ג ניסן ה'תשע"ו

הרמב"ם שכתב "מי ששחט קדשים בזמן הזה..." ולא חילק, משמע שבכל הקרבנות חייב, אף שחסרון המזבח ודאי מעכב בהם, ואם כן אין 'הוא ראוי ליקרב בפנים' ומדוע חייב (ראה שיה יצחק יומא שם, מנחת חינוך מצוה תמ, ועוד)?

אלא שהתוספות (שם) תירצו תירוץ נוסף: ר' יוחנן מחייב שחיטת קדשים בחוץ בזמן הזה רק אם יבנו מזבח במקומו. ויש לפרש כן גם בדעת הרמב"ם שרק אם בנה מזבח במקומו, חייב כי אז 'הוא ראוי ליקרב בפנים' (זכחי אפרים, זכחים שם, ד"ה באותו).

וב'ליקוטי הלכות' (לבעל הח"ח, זכחים קז, א, זבח תורה ד"ה קי"ל) מבאר שלדעת הרמב"ם חייב גם אם לא יבנה את המזבח, כי "כיון שיש יכול לבנות מזבח ולהקריבו שם - ראוי לבוא לפנים קרינן ביה".

וה'ערוך השולחן' (קדשים, סי' ק סל"ג) מתיר: לדעת הרמב"ם חסרון המזבח מעכב רק לזריקת הדם, כמו שכתב (הל' פסחה"ק פ"ג הכ"ב) "מזבח שנפגם נפסלו כל הקדשים... שהרי אין שם מזבח לזרוק עליו", אבל בשחיטת הקרבן והקרבנות, חסרון המזבח אינו מעכב ו'ראוי ליקרב בפנים' והשוטח בחוץ חייב.

הלכות מעשה הקרבנות פרק יט, הלכה טו: מי ששחט קדשים בזמן הזה והעלים חוץ לעזרה - חיב, מפני שהוא ראוי לקרב בפנים; שהרי מותר להקריב אף על פי שאין בית, מפני ששחט ראשונה קדשה לשענתה וקדשה לעתיד לבוא.

הרמב"ם פוסק כר' יוחנן (זכחים קז, ב) שקדושת המקדש במקומה עומדת, כי "קדושה ראשונה קדשה לשענתה וקדשה לעתיד לבוא". וכיון שגם בזמן הזה ראוי הקרבן להיקרב במקום המקדש, השוחט בזמן הזה חייב משום שחוטי חוץ, כדין השוחט קרבן או מעלהו מחוץ לעזרה שביטל מצות עשה ועבר על לא תעשה (לעיל פ"ח ה"ב).

ועל דעה זו הקשו התוספות (יומא סג, א ד"ה שלמים): אם אין מזבח (או אפילו נפגם) אי אפשר להקריב, ואם כן בזמן הזה שאין מזבח אין "הוא ראוי ליקרב בפנים", ומדוע השוחט חייב על שחיטת קדשים חוץ לעזרה? ותירצו:

ר' יוחנן המחייב את "המעלה בזמן הזה בחוץ" מדבר על מקטיר קטורת או מקריב מנחה שחסרון המזבח לא מעכב בהם אלא רק בזבחים, כי למדים מ'מזבחת עליו' - 'בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר', אבל מלשון

ספירת בני ישראל

יום שני כ"ד ניסן ה'תשע"ו

ומבאר הגר"י פ פערלא (בביאורו לספר המצוות לרס"ג, ח"ב עמ' שכב):

אמנם לדעת רש"י נצטווה משה למנותם על ידי מנין השקלים אבל כל מוני המצוות סוברים שאין מפסוקי התורה משמעות איסור לספור את בני ישראל, אלא המנין היה עם מחצית השקל לכפרה, כי האיסור אינו בספירה מצד עצמה, אלא היות והיא מביאה לידי סכנה ("ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם") צריך לתת מחצית השקל לכופר נפש, ואז מותר לספורם (מן התורה) גם לגולגולתם.

ומדוע לא למדים מכאן מצוה שבכל פעם שסופרים את בני ישראל יש לתת מחצית השקל?

מבאר בספר 'פענח רזא' (ריש כי תשא): מכך ששאל ספר את אנשי צבאו על ידי טלאים ולא על ידי נתינת מחצית השקל משמע שרק בספירה שעשה משה נצטוו לתת מחצית השקל, וזאת כדי לכפר על מעשה העגל, אבל לא היה זה ציווי לדורות, ומהפסוק 'ויפקדם בטלאים' למדים "שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר".

וכתב אדמו"ר הזקן (או"ח סי' קנו סט"ו) ש"אפילו לדבר מצוה" אסור למנות את ישראל "אלא מוציאים אצבעותיהם ומונים האצבעות".

הלכות תמידין ומוספין פרק ד, הלכה ד: וְלָמָּה מוֹנֶה הַמִּנִּין... עַל הָאֲצָבָעוֹת שֶׁהוֹצִיאוּ, וְלֹא הָיָה מוֹנֶה עַל הָאֲנָשִׁים עֲצָמָן? לִפִּי שְׂאֵסוֹר לַמִּנּוֹת יִשְׂרָאֵל אֲלָא עַל יְדֵי דְבַר אַחֵר, שְׂאֵמַר: וַיִּפְקְדֵם בְּטָלָאִים.

האיסור לספור את בני ישראל נלמד בגמרא (יומא כב, ב) מהנאמר בשאול המלך שלא ספר את אנשי צבאו לפי גולגולתם אלא "ציום לקחת כל אחד טלה מצאן המלך... ונמנו הטלאים" (רש"י שם).

והקשה ה'באר שבע' (תמיד כח, ב): נאמר בתורה (שמות ל, יב) "כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו לה' ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם", ופירש רש"י (שם): "כשתחפוץ לקבל סכום מנינם לדעת כמה הם - אל תמנם לגולגולת אלא יתנו כל אחד מחצית השקל ותמנה את השקלים ותדע מנינם". ויש להבין:

א. מדוע נלמד האיסור לספור את ישראל מהאמור בבבאי (שמואל ב ט, ד) 'ויפקדם בטלאים', ולא מהאמור בתורה שספירת בני ישראל צריכה להיות על ידי מנין השקלים? ב. מדוע לא הביאו מוני המצוות (הרמב"ם, הרס"ג ועוד) את האיסור לספור את בני ישראל במנין המצוות?

'אהבת עולם' ללא 'יוצר אור'

יום שלישי כ"ה ניסן ה'תשע"ו

פִּוֹתֶינָן וְקוֹרִין אֶהְבֵּת עוֹלָם, וְעִשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת, וְשִׁמְעוּ, וְהָיָה אִם שְׂמוּעָה...

הלכות תמידין ומוספין פרק ו, הלכה ד: וְאַחֵר שְׂמַעְלִין הָאִיּוֹרִים לְכַבֵּשׁ מִתְּכַנְסִין בָּלָן לְלִשְׁבֵּת הַנְּוִית... וְהוּא

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ

ברכה גמורה, אף כאשר למעשה אינה נאמרת בסמיכות לברכה שלפניה, וכך גם לגבי חלוקת שבע הברכות, שאף אם המברך 'שש תשיש' ו'שמח תשמח' אינו אומר סמוך לברכה שלפניה, מכל מקום היא נחשבת כברכה גמורה.

ועוד יש לדון לגבי מנהג הכהנים לומר רק 'אהבת עולם' שהרי 'אין מעבירין על המצוות', ואם הזמן אינו מאפשר לומר את שתי הברכות היה ראוי לומר את ברכת 'יוצר אור' ולא לדלג לברכה שלאחריה!

ויש לומר שהכלל 'אין מעבירין על המצוות' נאמר רק כאשר עומד לקיים את שתי המצוות והנידון הוא לגבי סדר הקדימה, אך אם יכול לקיים רק אחת מהן עדיף לדלג ולקיים את המצוה השניה, אם היא חשובה יותר (רשימות שיעורים (סולובייצ'ק) ברכות ע' קלב).

מנהג נפוץ לחלק את שבע ברכות הנישואין בין כמה מברכים ויש שפקפקו בכך שהרי הברכות 'שש תשיש' ו'שמח תשמח' אינן פותחות ב'ברוך' כי הן 'ברכה הסמוכה לחברתה', היינו סמוכות לברכות שלפניהן הפותחות ב'ברוך' ונחשבות המשך להן, ואם אין מברכים אותן עם הברכה שלפניהן נמצא שחסרה להן הפתיחה ב'ברוך'.

אך הגר"מ פיינשטיין (אגרות משה אהע"ז א סי' צד) כתב שאין בכך חיסרון, והביא ראיה מהלכה זו שהכהנים העובדים במקדש היו קוראים לפני קריאת שמע רק את ברכת 'אהבת עולם' ללא 'יוצר אור', והרי 'אהבת עולם' אינה פותחת ב'ברוך' כי היא סמוכה ל'יוצר אור' ואם כן, כאשר קוראים רק את 'אהבת עולם' חסרה לה הפתיחה ב'ברוך', אלא מוכח מכך שמאחר ועל פי הסדר הרגיל 'אהבת עולם' נאמרת לאחר 'יוצר אור' הפותחת בברוך, הרי היא

מדוע מקדימים אמירת פרשת עולה לפרשת חטאת? יום רביעי כ"ו ניסן ה'תשע"ו

העולה היא כ'דורון', והחטאת לכפרה קודמת לעולה הבאה כ'דורון'.

ובזמן הזה שלאחר אמירת הקרבנות אומרים "יהי רצון מלפניך שיהא זה חשוב ומקובל לפניך כאילו הקרבתי...", כתב ה'טור' (א"ח שם) שאין לאומרו אחר פרשת חטאת, "לפי שאם אין הוא יודע בבירור שעבר עבירה שחייבין עליה חטאת - אינו יכול להביא קרבן", והרי זה כמקריב חולין בעזרה כי חטאת אינה באה נדבה ואמירת פרשת חטאת היא כקורא בתורה ולא כיפר אף על ביטול ה'עשה'. והיות ש"אין לך אדם בישראל שאינו מחוייב עשה" (זבחים שם) תהיה אמירת פרשת עולה לכפרה על ביטול 'עשה'.

ולכן בזמן הזה יש להקדים פרשת עולה המכפרת על ביטול ה'עשה' לפרשת חטאת שאינה חשובה כהקרבן קרבן.

ולפי זה: "אם היתה לו תחילה ידיעה ברורה שחטא" - יאמר פרשת חטאת קודם.

מגן אברהם, א"ח סי' א סק"ז

הלכות תמידין ומוספין פרק ט, הלכה ו: חטאת קודמת לעולה... שנאמר: את אשר לחטאת ראשונה.

כתב ה'שולחן ערוך' (א"ח סי' א ס"ה, ובש"ע אדה"ז ס"ט): "טוב לומר בכל יום... פרשת הקרבנות שהן עולה... וחטאת... לקיים מה שנאמר ונשלמה פרים שפתינו". והקשה ה'מגן אברהם', מדוע הוקדמה עולה לחטאת והרי חטאת קודמת לעולה? ומבאר:

ההלכה שחטאת קודמת לעולה נמשלה בגמרא (זבחים ז, ב) ל"פרקליט שנכנס - ריצה פרקליט, נכנס דורון אחרי". כלומר, החטאת דומה לפרקליט הבא לרצות את המלך שימחל לחוטא ורק לאחר שהמלך נתרצה הוא מביא לו דורון, כי לא ראוי להביא את הדורון קודם שנמחל החטא. ומבואר בגמרא (שם) שחטאת מכפרת בעיקר על שגגת 'לא תעשה' שזדונו כרת ועולה מכפרת בעיקר על ביטול 'עשה', אך חטאת הבאה לכפרת 'לא תעשה' מכפרת במקצת גם על ביטול 'עשה' ("מקופיא מכפרא"), וכיון שעיקר הכפרה נעשה (הן על הלא תעשה והן על העשה) על ידי החטאת,

תפילין דרבינו תם ובל תוסיף יום חמישי כ"ז ניסן ה'תשע"ו

בכוונה להוסיף על המצוה אלא משום שאולי ההלכה כרבינו תם (ש"ת נודע בשערים סי' ב).

אך למעשה נפסק בשלחן ערוך (א"ח סי' לד, ב) שירא שמים יניח גם תפילין דרבינו תם, וכדי שלא לעבור על כל תוסף יש לכוון לצאת ידי חובה בזוג הכשר, והשני הוא כ'רצועות בעלמא' ולא לשם מצוה.

ואין תועלת אם יעשה כך גם בדמים שהתערבו, כי בתפילין הרי אליבא דאמת רק זוג אחד מהם כשר והשני נחשב מצוה רק מצד כוונת האדם, ולכן אם מניחו שלא בכוונת מצוה אינו עובר על כל תוסף, אך הדם הטעון מתנה אחת הוא חפץ של מצוה (דם קרבן), וכאשר מוסיף בו הזאות עובר על כל תוסף אפילו אם יכוון בפירוש

הלכות פסולי המוקדשין פרק ב, הלכה יא: נתערבו הנתנין מתנה אחת מנתנין מתנה אחת - יתן הכל מתנה אחת.

למרות שבתערובת יש גם דם הטעון ארבע הזאות, מזים ממנה רק פעם אחת, כי אם יזו ארבע הזאות יעברו על איסור 'בל תוסיף' בדם הטעון רק הזאה אחת. ומכאן שאיסור 'בל תוסיף' אינו דוקא כשעושה בכוונה להוסיף על המצוה, שהרי כאן הכוונה לקיים את חובת ההזאה בדם הטעון ארבע הזאות, ואף על פי כן יש איסור בל תוסיף.

ועל פי זה יש שפקפקו על הנחת להניח תפילין דרבינו תם, כי יש בה משום 'בל תוסיף', למרות שאין עושים זאת

שעושה זאת לא לשם מצוה (ראה שו"ת בנין ציון סי' צט"ק, משנת אברהם א סי' ט).

ועוד, אם מקשר ומחבר דבר שאינו מצוה עם דבר שיש בו מצוה, כגון המטיל חמשה חוטים בציצית, עובר בבל תוסיף אפילו אם מכון בפירוש שאין כוונתו בחוט הנוסף

למצוה, וכן בדמים הניתנים על המזבח, המזבח מחבר את הדם הטעון הזאה אחת עם הדם הטעון ארבע הזאות ולכן יש בזה בל תוסיף, אך בתפילין כל זוג עומד בפני עצמו וכשמכוון לצאת ידי חובה רק באחד מהם, אין בכך איסור (שו"ת מהר"ם שיק אור"ח סי' שכז).

איזו מליקה מטהרת מידי נבילה? יום שישי כ"ח ניסן ה'תשע"ו

אינו ראוי להקרבה אפילו בדיעבד, ו'אם עלה למזבח - ירד'.

וכתבו התוספות (שם סח, א ד"ה מלק, בביאור הראשון) שהלכה זו היא לדעת רבי שמעון (שם פד, א) שמליקה בלילה מתירה בדיעבד להקריב את קרבן העוף אם עלה למזבח, אך לדעת רבי יהודה מליקה בלילה פוסלת את ההקרבה גם בדיעבד ואם עלו למזבח ירדו, ואם מלק בלילה יטמא העוף ב'בית הבליעה'.

ולפי זה, העירו אחרונים (תוס' יו"ט זבחים פ"ז מ"ה. קרן אורה שם סט, א. ועוד):

הרמב"ם (לעיל פ"ג ה"ו) פסק כדעת רבי יהודה שבהמת קדשים שנשחטה בלילה 'אם עלתה - תרד', ואיך כתב כאן שאם מלק בלילה אינו כנבילה ואינו מטמא בבית הבליעה? ותיצרו (ע"פ דברי התוספות שם, בתירוצם השני): לדעת רבי יהודה, רק בבהמה קרבן שנשחט בלילה אי אפשר להקריבו גם בדיעבד, אבל בעוף גם אם נמלק בלילה - לא ירד מהמזבח אם העלוהו בדיעבד. ולכן, זו מליקה המתירה את האיסור (שכחיו אם עלה למזבח - ירד) ואינה מטמאת ב'בית הבליעה'.

הלכות פסולי המוקדשין פרק ז, הלכה א: כָּל הַפְּסוּלִין לְעֹבֶדָה שְׁמֵלְקוּ - מְלִיקְתָּן פְּסוּלָה. וְאִם עַל פִּי שְׂאוֹתוֹ הָעוֹף פְּסוּל - אֵינוֹ כְּנֻבֵּלַת הָעוֹף הַפְּחוּד לְטַמְאָה. וְכֵן אִם מְלַק בְּלֵילָה... אֵינָם כְּנֻבֵּלָה.

נבילת עוף טהור מטמאה את אוכלה בכניסתה ל'בית הבליעה', וקרבת העוף הטעונים מליקה, המליקה מוציאתן מידי טומאת נבילה. ושנינו (ובחים סח, א) שגם אם המליקה אינה כהלכה (שנעשתה על ידי כהן פסול לעבודה או בלילה) והקרבת פסול, הרי היא מטהרת מידי נבילה.

והגמרא (שם סט, א) מבארת זאת:

נבילת עוף מטמאה ב'בית הבליעה' רק אם במיתת העוף לא ניתר איסור שהיה עליה בחיים, אבל מליקה מתירה את האיסור שהיה בעוף קודם (הקרבן על המזבח ואכילת כהנים), ולכן אינה מטמאה טומאת נבילה. ולא רק מליקה כהלכה המתירה את הקרבת העוף על המזבח (לאחר שבהיתור חי לא היה ראוי להקרבה) אלא גם מליקה פסולה מטהרת מידי נבילה כי המליקה מתירה לענין שאם עלה למזבח לא ירד בדיעבד, בעוד שבהיות העוף חי,

ספק שהוא ודאי

שבת קודש כ"ט ניסן ה'תשע"ו

חיוב ההקרבה אינו מספק אלא חיוב גמור שהרי התורה ציותה על הבאת קרבן זה, ולכן ודאי שלבישת בגדי הכהונה בעת ההקרבה נחשבת כלבישה בשעת עבודה.

ויש ללמוד יסוד זה מדברי הרמב"ם בהלכות מחוסרי כפרה (פ"א ה"ו) בשתי נשים שילדו נפלים ורק על אחד מהם צריך להקריב קרבן, ואין ידוע איזו ילדה את הנפל החייב בקרבן, שכל אחת מהן צריכה להביא קרבן מספק, אך לדעת רבי יוסי (כריתות ז, ב) שתיהן יכולות להיפטור בקרבן אחד על ידי שיקנו קרבן בשותפות, ויעשו תנאי ביניהן שיהא שייך לזו שאכן מחויבת בו. ובכל זאת פוסק הרמב"ם שפתרון זה אינו אפשרי כי להלכה נוקטים שחובה גמורה על כל אשה שחל עליה ספק להביא קרבן, ואף שסיבת החיוב היא מצד ספק החיוב עצמו וודאי, ולכן אינן יכולות להיפטור בקרבן אחד כי על כל אחת מהן חל חיוב להביא קרבן (חידושי הגר"ז הלכות מחוסרי כפרה שם).

הלכות פסולי המוקדשין פרק י, הלכה ה: וְכָל הַחֲטָאוֹת הָאֵלֶּה אֵינָן נִאֶכְלָוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם סָפֵק.

והטעם הוא משום שקרבן מהעוף לא נשחט אלא נמלק, ומאחר וקרבן זה בא מצד הספק יש לחשוש שמא באמת אינה מחויבת בו והרי הוא חולין, וכיון שלא נשחט הוא אסור באכילה.

ומכאן מקשה ה'שאגת אריה' על הרמב"ם (הל' כלאים פ"י הל"ב) האוסר ללבוש כהונה שלא בשעת העבודה מאחר ויש בהם כלאים ולבישתם הותרה רק בעת העבודה במקדש, איך יוכל הכהן להקריב חטאת הבאה על הספק, והרי אם הבעלים אינו מחויב בה, אין כאן הקרבת קרבן והכהן לבש כלאים שלא בשעת עבודה!

והביאור:

כאשר דנים ביחס לעוף, רואים אותו כספק קרבן ספק חולין, ואם הוא חולין המליקה אסרה אותו באכילה, אך

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - כ"ג-כ"ט ניסן תשע"ו

לומר זבח. מנין לרבות הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח והמנסך שלושת לוגין יין ושלושת לוגין מים, תלמוד לומר, ואל פתח אוהל מועד, כל הבא לפתח אוהל מועד חייבין עליו בחוץ" (11) שנקרבים על גבי המזבח. (12) שמקטירין אותם על מזבח הזהב בכל יום. (13) שקריבה כולה על גבי המזבח. (14) כי הסולת לבד, שמביאין עם הקרבן, נקראת "מנחת נסכים", ונשרפת כולה על גבי המזבח. (15) ודווקא שלושה לוגין יין או שלושה לוגין מים ולא פחות. (16) כלומר, שלושה לוגין מים. (17) במים אינו חייב אלא בחג הסוכות (כסף משנה). וראה להלן הלכה ד, שכתב "בין בחג בין בשאר ימות השנה", וצריך עיון. וראה בזבחים קי: וברש"י ותוספות שם.

- ד. אָבֵל הַזֹּרֶק שְׁיָרֵי הַדָּם בַּחוּץ, אֶפְלוּ שְׁיָרֵי דָמִים 17
הַפְּנִימִיִּם 18 - פָּטוּר; שְׁזָרִיקֶת שְׁיָרֵי הַדָּם שְׁיָרֵי מִצְוֶה 18
הֵם וְאֵינָם מִעֲפָבֶיִן 19. וְכֵן הַמִּנְסֵךְ יֵינן אוּ מִמֵּם פָּחוֹת 19
מִשְׁלֹשָׁה לִגְיָן בַּחוּץ - פָּטוּר 20, בֵּין בְּחָג בֵּין בְּשָׁאֵר 20
יָמוֹת הַשָּׁנָה; הוֹאִיל וְחֹסֶר הַשְּׁעוֹר 21 הָרִי אֵינָם רְאוּיִין 21
לְהִתְקַבֵּל בְּפָנִים. וְכֵן הַמַּעֲלָה מִבֶּשֶׂר חֲטָאֵת 22, מִבֶּשֶׂר 22
אֶשֶׁם, מִבֶּשֶׂר שְׁלָמִים, בֵּין שֶׁל יָחִיד בֵּין שֶׁל צֶבֶר, 23
מִשְׁיָרֵי מִנְחוֹת, מִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, מִלֶּחֶם הַפָּנִים, בַּחוּץ 24
- פָּטוּר; שֶׁפֶל אֵלֹו רְאוּיִין לְאֲכִילָה, לֹא לְאֹשִׁים 25.

(18) כלומר, של חטאות הפנימיות, והן החטאות הנשרפות, שזריקת דמן לפנים בהיכל על מזבח הזהב ושיירי הדם שופך על יסוד מערכי של מזבח החיצון. (19) שלא כר' נחמיה (שם קי:). שאמר שיריים הפנימיים שהקריבים בחוץ, חייב, לפי שהם מעכבים, אלא כר' עקיבא (שם קיא.) שאפילו השיריים הפנימיים אינם מעכבים. (20) כן הוא בברייתא (שם קט:): "יכול המנסך פחות מג' לוגין יין ופחות מג' לוגין מים יהא חייב, תלמוד לומר (שם) לעשות, על השלם חייב ואינו חייב על החסר". (21) שלושה לוגין יין הם הפחות שבנסכים. וכמו כן שיעור המים שמנסכים בהם הוא שלושה לוגין. (22) כלומר, חטאת חיצונה, שבשרה נאכל לכהנים. (23) כלומר, אינם ראויים להעלאה על המזבח.

- ה. הַמַּעֲלָה אֶת הַבֶּהֱמָה פְּלָה בַּחוּץ - חֵיב מִפְּנֵי 26
הָאִמּוּרִין. וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא הִפְרִישָׁן - אֵין בֶּשֶׂר 27
הַזָּבֵחַ חוּצָין, וּבְאֵלֹו הֶקְטִיר הָאִמּוּרִים בְּפָנֵי עֲצָמָיו 28
אֶבֶל הַמַּעֲלָה מִנְחָה שְׁלֹא נִקְמָצָה - פָּטוּר 25; שְׁאֵין 29
הַקֶּמֶץ בְּרוּר וּמִבְדֵּל 26. קִמְצָה וְחֹזֵר קִמְצָה לְתוֹכָהּ 27
וְהֶקְרִיב פְּלָה בַּחוּץ - חֵיב 28.

(24) בגמרא (שם קי:): "אמאי, האיכא חציצה (בין האימורים למערכה), אמר שמואל כשהפכן וכו', רב אמר מין במינו אינו חוצץ", ופסק כרב. (25) על העלאת חוץ, (26) אלא לאחר הקמיצה, אבל האימורים ברוורים ומובדלים,

יום א' כ"ג ניסן ה'תשע"ו

הלכות מעשה הקרבנות

פרק תשעה עשר

(1) יבאר בו דין המעילה בחוץ, שאינו חייב אלא אם ראוי לבוא בפנים.

- א. אֵין הַמַּעֲלָה בַּחוּץ חֵיב עַד שְׁיַעֲלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ 1
שְׁיַעֲשֶׂה בַּחוּץ 2; אֶבֶל אִם הֶעֱלָה עַל הַסֵּלַע אוּ עַל 2
הָאֶבֶן - פָּטוּר. שְׁאֵין קָרוֹי קָרְבָּן אֲלָא עַל הַמִּזְבֵּחַ, 3
וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא בַּחוּץ, שְׁנֹאמַר: וַיֵּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ 4.
וְאֵינוֹ חֵיב עַד שְׁיַעֲלָה לְשָׁם 4; שְׁנֹאמַר: לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ 5
לֹה 5 - עַד שְׁיִתְּבֹוֹן לְשָׁם. 6

(2) משנה בזבחים קח. כדעת ר' יוסי. ובתוספתא שם נוסף עוד בדברי ר' יוסי "ויסדר את המערכה" (3) שם קח: בגמרא בדברי רב הונא. וברש"י שם: "ויבן נח מזבח, אלמא במת יחיד, שהיא בחוץ, אינה העלאה בלא מזבח", ומה שנאמר אצל מנוח (שופטים יג, יט) "ויקח מנוח את גדי העזים ואת המנחה ויעל על הצור לה", הוראת שעה הייתה. (4) להקב"ה. אבל המעלה לשם הדיוט - אינו חייב. וראה למעלה פרק י"ח הלכה טז, כי בשחיטה חייב אף אם כיוון להדיוט. (5) "ואל פתח אוהל מועד לא יביאנו לעשות אותו לה". שם בגמרא.

- ב. אֵינוֹ חֵיב אֲלָא עַל הַעֲלָאת דָּבָר הָרָאוּי לְאֹשִׁים 7
וְלִמִּזְבֵּחַ 6, כְּגוֹן הַעוֹלָה 7; שְׁנֹאמַר: אֲשֶׁר יַעֲלֶה עוֹלָה אוּ 8
זָבֵחַ - מָה עוֹלָה שְׁרָאוּיָהּ לְאֹשִׁים, אֵף כֹּל שְׁרָאוּי 9
לְאֹשִׁים הוּא שְׁחִיבִין עַל הַעֲלָאתוֹ בַּחוּץ. 10

(6) כלומר, דבר הראוי לשריפה על המזבח, ולא דבר הראוי לאכילה ולא דבר הראוי לשריפה שלא על המזבח. (7) שכולה ראוייה להקרבה על המזבח.

- ג. מִפְּאֵן אָמְרוּ: הַזֹּרֶק אֶת הַדָּם 8, אוּ הַמִּקְטִיר אֵיבָרֵי 11
עוֹלָה 9 אוּ אִמּוּרֵין 10, אוּ קִמְץ אוּ לְבוֹנָה 11 אוּ קִטְרֶת 12,
אוּ מִנְחַת פְּהִינִים 13 אוּ מִנְחַת נִסְכִּים 14, אוּ הַמִּנְסֵךְ 13
שְׁלֹשָׁה לִגְיָן יֵינן 15 אוּ מִמֵּם 16 בַּחוּץ - חֵיב 17; שְׁנֹאמַר: 14
לֹא יִבְיָאֵנוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ - כֹּל הַמִּתְקַבֵּל בְּפָנִים חֵיבִין 15
עָלָיו בַּחוּץ. 16

(8) משנה בזבחים קי. ובברייתא (שם קז:): "מנלן, מדתניא דם ייחשב (ויקרא יז, ד) לרבות הזורק, דברי ר' ישמעאל. רבי עקיבא אומר או זבח (שם, ח) לרבות את הזורק". (9) שם קט. ודווקא איברי עולה, אבל לא איברי שאר קרבנות, שהם לאכילה. (10) בין של עולה ובין של שאר הקרבנות. בברייתא שם: "תנו רבנן אשר יעלה עולה או זבח, אין לי אלא עולה, מנין לרבות אימורי אשם ואימורי חטאת ואימורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים, תלמוד

אף קודם ההפרשה. (27) ונתערב עם שאר הסולת. 23
(28) ואין הקומץ בטל ברוב. 24

חָסֵר אוֹתוֹ דָּבָר הַקָּרֵב 48 פֶּלֶאָהוּ 49 בְּפָנִים 50, וְהַעֲלָהּ
שְׂאִירֵתוֹ בַּחוּץ - פֶּטוּר.

(45) במשנה שם קט: לדברי הכל. (46) ולא קרבו.
(47) שם במשנה מחלוקת תנא קמא ור' אליעזר, והלכה
כתנא קמא. (48) אבל אם חסרו השיריים, ולא הדבר
הקרב, והקריב הדבר הקרב בשלימותו, בחוץ - חייב, שהרי
שיריים שחסרו מקטיר עליהם הקומץ. (49) כגון שנאבד
או נשרף. (50) אבל אם נחסר בחוץ, הדבר ספק.

ט. בַּיֵּצֵד ? הַקֶּמֶץ 51 או הַלְבוֹנָה 52 וְהָאֻמּוּרִין
וְהָעוֹלָה 53 וּמִנְחָה הַנֶּשֶׁפֶת 54 וְהַנֶּסֶכִּין 55 שְׂחָסְרוּ
מִקְצָתָם בְּפָנִים וְהִקְרִיב שְׂאִירֵתוֹ בַּחוּץ - פֶּטוּר;
שְׂהָרִי נֶאֱמָר: לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ - עַל הַשֶּׁלֶם הוּא חַיֵּב,
וְאִינוּ חַיֵּב עַל הַחֶסֶר. הוֹצִיאָו שְׁלֵם וְחָסֵר בַּחוּץ
וְהַעֲלָהוּ - הָרִי זֶה סֶפֶק 56, לְפִיכָף אֵינוּ לוֹקָה. 30

(51) כי מקצת הקומץ מעכב את כולו. (52) וכגון שהתנדב
קומץ לבונה בפני עצמו, שאם חסר כל שהוא פסול. או
בלבונה הבאה עם המנחה, וחסרה, ולא נשאר בה אלא קורט
אחד, שהיא פסולה. (53) דעת רבינו, כי מה שאמרו
במשנה שם: "וכולן שחסרו כל שהוא והקריבו בחוץ
פטור", מוסב גם על אימורים ועולה המוזכרים במשנה
הקודמת "המעלה כזית מן העולה ומן האימורים בחוץ
חייב". (54) מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים.
אבל שאר המנחות - נקמצות והשאר נאכל לכהנים.
(55) היין והמים. (56) בגמרא שם קי. "איבעיא להו חיסרון
דחוי' (הוציא שם חסר בחוץ) שמיה חיסרון או לא שמיה
חיסרון", ולא נפשטה.

י. הָעֹלָה אֲכָר שְׂאִין בּוֹ בְּזִית בְּשֹׂר וְהִיָּה הַעֲצֵם
מִשְׁלִימוֹ לְכִזִּית - חַיֵּב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִחֶבֶר 57. הִיָּה
מִלֶּח מִשְׁלִימוֹ לְכִזִּית - הָרִי זֶה סֶפֶק, לְפִיכָף אֵינוּ
לוֹקָה 58. וְעוֹלָה וְאֻמּוּרֵיהָ מִצֵּטְרָפִין לְכִזִּית 59.

(57) שם קז: "איתמר המעלה ואין בו כזית ועצם משלימו
לכזית, ר' יוחנן אומר חייב וריש לקיש אמר פטור. ר' יוחנן
אמר חייב חיבורי עולין (=הקריבים על המזבח) כעולין וכו',
ופסק כר' יוחנן. (58) שם: "בעי רבא המעלה ראש בן יונה
שאין בו כזית ומלח משלימו לכזית מהו וכו', תיקר".
(59) שם קט. במשנה: "המעלה כזית מן העולה ומן
האימורים בחוץ חייב", שהרי כולה כליל (רש"י שם).

יא. הָעֹלָה וְחִזּוֹר וְהָעֹלָה - חַיֵּב עַל כָּל אֲבָר וְאֲבָר 60.
זֶרֶק הָדָם וְהָעֹלָה הָאֵיבָרִים - חַיֵּב שְׁתֵּים 61, שְׂהָרִי
חֶלֶק הַבְּתוּב בֵּין מַעֲלָה לַעֲוֹשָׁה; שְׂהָרִי נֶאֱמָר: אֲשֶׁר
יַעֲלֶה עֹלָה, וְנֶאֱמָר: לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ. הָעֹלָה אֲבָר חֶסֶר
- פֶּטוּר 62; שְׂנֶאֱמָר: לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ - עַל הַשֶּׁלֶם הוּא
חַיֵּב. 40

(60) במשנה שם קח. העלה וחזר והעלה וחזר והעלה, חייב
על כל עלייה דברי ר' שמעון. ר' יוסי אומר אינו חייב אלא
אחת", ואמר ר' יוחנן (שם קח:) כי לא נחלקו אלא באבר

1 ו. הַיּוֹצֵק 29 וְהַבּוֹלֵל 30, וְהַפּוֹתֶת 31 וְהַמּוֹלֵחַ 32,
2 וְהַמְנִיף 33 וְהַמְגִּישׁ 34, וְהַמְסִיד אֶת הַשֶּׁלֶחַן 35 וְהַמְטִיב
3 אֶת הַנְּרוֹת 36, וְהַקּוֹמֵץ 37 וְהַמְקַבֵּל דְּמִים בַּחוּץ -
4 פֶּטוּר; לְפִי שֶׁכָּל אֶחָד מֵאלוֹ אֵינוֹ גֹּמֵר עֲבוּדָה,
5 וְנֶאֱמָר: אֲשֶׁר יַעֲלֶה עֹלָה אוֹ זֶבַח - מִה הַעֲלָאָה
6 שֶׁהִיא גֹּמֵר עֲבוּדָה, אֵף כֹּל שֶׁהוּא גֹּמֵר עֲבוּדָה חַיֵּב
7 עָלָיו.

(29) משנה שם קיב: "והוא שיוצק השמן על המנחות והוא
מה שנאמר (שם, ו) ויצקת עליה שמן". (30) שבולל
הסולת בשמן. (31) "הוא הפותת לחם המנחות, כמו
שנאמר (שם) פתות אותה פתים". (32) "הוא נותן המלח
למנחה, שנאמר (שם, יג) על כל קרבן תקריב מלח".
(33) "הוא מה שנאמר (במדבר ו, כ) והניף אותם תנופה".
(34) "הוא מה שנאמר (שם, ח) והגיש" (35) "הוא
המסיד את לחם הפנים על השולחן". (36) [אין הכוונה
להטבת הנרות בבוקר, שהרי לדעת רבינו "הדלקת הנרות
היא הטבתם". ואם כן הרי היא גמר עבודה, אלא הכוונה
להטבת הנרות בערב, שהיא דישונם, והיא אינה גמר
עבודה, אלא הכנה להדלקתן. (37) צריך עיון למה לא מנה
הקומץ ביחד עם כל עבודות המנחה, יוצק ובולל וכו'.

8 ז. פָּרָה אֲדָמָה שֶׁשִּׁרְפָה חוּץ מִמָּקוֹם שִׁרְפָתָהּ 38, וְכֵן
9 שְׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ שֶׁהִקְרִיבו בַּחוּץ אַחֵר שֶׁהִתְוָדָה עָלָיו
10 - פֶּטוּר; שְׂנֶאֱמָר: וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאוּ
11 - כֹּל שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְבֹא אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֵין
12 חַיֵּבִין עָלָיו. אֲבָל קִדָּשִׁים פְּסוּלִין שֶׁהִיָּה פְּסוּלִין
13 בִּקְדָשׁ, אִם הָעֹלָה מִהֵן בַּחוּץ - חַיֵּב. בַּיֵּצֵד ? כְּגוֹן
14 הַלֵּן 39 וְהַיּוֹצֵא 40 וְהַטָּמָא 41 וְשֶׁנִּפְסַל בְּמַחֲשַׁבֶּת
15 הָעוֹבֵד 42, שֶׁכֵּלֵן נִשְׂרָפִין כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּהַלְכוֹת
16 פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין, אִם עָבַר וְהָעֹלָה מִהֵם בַּחוּץ -
17 חַיֵּב 43; שְׂנֶאֱמָר: לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ לֵה' - כֹּל הַנַּעֲשֶׂה לֵה'
18 חַיֵּבִין עָלָיו, וְאֵלוֹ נַעֲשׂוּ לְשֵׁם 44.

(38) משנה שם קיב. והיינו חוץ ממקום מערכתה ששחטה
שם. (39) כלומר, עבר עליו הלילה, ולא זרקו את הדם,
או שלא הקריבו את הבשר או את האימורים על גבי
המזבח. (40) שיצא בשר הזבח חוץ לעזרה. (41) שנטמא
הקרבן. (42) כגון מחשבת זמן, או מחשבת מקום, או
מחשבת שינוי השם ושינוי בעלים. (43) בכרייתא שם:
"מנין לרבות פסולין כגון הלן והיוצא והטמא ושנשחט חוץ
לזמנו וחוצ למקומו וכו', תלמוד לומר (שם) יביאנו לעשות,
כל המתקבל בפתח אוהל מועד חייבין עליו בחוץ".
(44) שכל אלו אם עלו למזבח, לא ירדו.

19 ח. כָּל דָּבָר שֶׁחַיֵּבִין עַל הַעֲלָאָתוֹ בַּחוּץ, בֵּין שֶׁהָעֹלָה
20 מִמֶּנּוּ בְּזִית בַּחוּץ - חַיֵּב, בֵּין שֶׁהָעֹלָה בְּפָנִים תְּחִלָּה
21 וְשִׁיר מִמֶּנּוּ בְּזִית וְהָעֹלָה בַּחוּץ 45, בֵּין שֶׁהִנִּיחַ הַכֹּל
22 בְּפָנִים 46 וְלָקַח מִמֶּנּוּ בְּזִית וְהָעֹלָה בַּחוּץ 47. אֲבָל אִם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום א' כ"ג ניסן - ספר עבודה - הלכות תמידין ומוספין פט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

במשנה, ובזה ר' אליעזר מודה, כיוון שכבר הקריב הראשון בפנים. (75) לחם הפנים היה ערוך בשני סדרים: שש חלות בכל סדר, ובצד כל מערכה נותנים כלי שיש בו קומץ לבונה, וכלי זה הוא הנקרא בוך, נמצאו שני קומצין לבונה בשני הבזיכין. ואין הכהנים אוכלים לחם הפנים עד שיקטירו שני בזיכי לבונה על האש. (76) ואף כי שני הבזיכין מעכבים זה את זה, אין צריך שיקריב את שניהם כדי להתחייב על העלאת חוץ, וכתנא קמא (שם במשנה) ולא כר' אליעזר הסובר כי מכיוון ששניהם מעכבים זה את זה - אינו חייב עד שיקריב שניהם. (77) וגם ר' אליעזר מודה בזה.

אחד, אבל בארבעה וחמשה אברים - לדברי הכל חייב על כל אבר ואבר. (61) בגמרא שם קז: "אמר ר' אבהו וכו' זרק והעלה לדברי ר' ישמעאל חייב שתיים, לדברי רבי עקיבא אינו חייב אלא אחת, אביי אמר אפילו לדברי רבי עקיבא חייב שתיים, להכי פלגינהו קרא (דברים יב, יד) שם תעלה ושם תעשה". (62) כרבי יוסי לפי פירושו של ר' יוחנן (שם קח:) בחוץ חייב ומר סבר (ר"י) פטור.

1 **יב. שְׁנֵי שִׁשְׁחָטוּ - פְּטוּרִים. שְׁנֵי שִׁאֲחָזוּ בְּאֵבֶר**
2 **וְהִעֲלוּהוּ בַחוּץ - חֵיבִין; שְׁנֵאֹמַר: אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר**
3 **יַעֲלֶה עָלָה - אִפְלוּ אִישׁ וְאִישׁ שֶׁהֶעֱלוּ חֵיבִין.**

17 טו. מי ששחט קדשים בזמן הזה והעלה חוץ
18 לעזרה⁷⁸ - חיב, מפני שהוא ראוי לקרב בפנים;
19 שהרי מתר להקריב אף על פי שאין בית, מפני
20 שקדשה ראשונה קדשה לשענתה וקדשה לעתיד
21 לבוא.

4 **יג. הזורק מקצת מתנות⁶³ בחוץ - חיב. המקבל דם**
5 **חטאת⁶⁴ בכוס אחד, נתן ממנו בחוץ וחזר ונתן⁶⁵**
6 **בפנים⁶⁶ - חיב על הנתן בחוץ, שהרי פלו ראוי**
7 **לקרב בפנים; ואם נתן ממנו בפנים⁶⁷ וחזר ונתן**
8 **בחוץ - פטור, מפני שהן שירים⁶⁸. אבל אם קבל**
9 **בשני כוסות, בין שנתן שניהן בחוץ⁶⁹, או אחד**
10 **בחוץ ואחד בפנים⁷⁰, או אחד בפנים ואחד**
11 **בחוץ⁷¹ - הרי זה חיב.**

(63) אף מתנה ראשונה של דם מדמים הפנימיים, בכלל זה, אף על פי שאין הקרבן כשר בפנים, אלא אם כן קיים כל המתנות כמפורש במשנה זבחים לו: (64) משנה שם קיא: ונקט רבינו "חטאת" כלשון המשנה, אף על פי שהוא הדין לקרבנות אחרים, והמשנה נקטה "חטאת" דווקא, שהרי מפורש בה שאם נתן בפנים וחזר ונתן בחוץ - חיב, וכדעת ר' נחמיה הסובר "שיריים מעכבים" וזה אינו אלא בדמים הפנימיים, ומכיוון שאין דמים פנימיים אלא בקרבן חטאת - נקטה המשנה "חטאת". (65) הוא הדין אם לא נתן אחר כך בפנים, ונקט "ונתן בפנים" אגב הדין הבא "נתן בפנים וחזר ונתן בחוץ". (66) על המזבח. (67) היינו, כל המתנות שבפנים. (68) ואינם מעכבים. ואף על פי שבמשנה שם מפורש שגם באופן זה חייב, - הרי אמרו בגמרא (שם קיב.) כי משנה זו היא כר' נחמיה, אבל לר' עקיבא - גם שיריים הפנימיים אינם מעכבים, ופסק רבינו כמותו. (69) ואם הייתה לו ידיעה בינתיים - חייב שתיים. (70) שם במשנה: "חייב על החיצון והפנימי מכפר". (71) במשנה שם מפורש שהוא פטור, ובגמרא שם קיב. אמרו, כי אפילו ר' נחמיה שאומר "שיריים מעכבים", מודה בזה שפטור, משום שאין שיריים אלא באותו הכוס אבל הכוס השני - האחד עושה מחבירו דחוי.

22 טז. השוחט קדשי נזרים⁷⁹ בחוץ - חיב. וכן
23 הפעלה אותן בחוץ⁸⁰. והנזרים מתרין להקריב
24 עולות לשם בכל מקום⁸¹. והוא שיקריבו בפמה
25 שיקבנו⁸². ואסור לסיעין⁸³ ולעשות שליחות⁸⁴, שהרי
26 נאסר עלינו להקריב בחוץ. ומתיר להורות להם
27 וללמדם היאך יקריבו⁸⁵ לשם האל ברוך הוא.

12 **יד. הקמץ והלבונה⁷² של מנחה שהקריב אחד מהן**
13 **בחוץ⁷³, או הקריב האחד בפנים והשני בחוץ -**
14 **חיב⁷⁴. וכן שני בזיכי לבונה של לחם הפנים⁷⁵**
15 **שהקריב אחד מהן בחוץ⁷⁶, או אחד בפנים והשני**
16 **בחוץ - חיב⁷⁷.**

(79) כי מקבלים מהגויים עולות להקריבן למזבח. (80) חיב, שהרי הושוו העלאתה ושחיתה. (81) ברייתא שם קטז: "דבר אל בני ישראל (ויקרא יז, ב), בני ישראל מצווין על שחוטי חוץ ואין הגויים מצווין על שחוטי חוץ". (82) שם בברייתא: "לפיכך כל אחד ואחד בונה במה לעצמו ומקריב עליה כל מה שירצה". וראה שם קח: ולמעלה הלכה א, כי אין העלאת בלא בנין, שנאמר (בראשית ח, כ) "ויבן נח מזבח לה'". (83) שם: "אמר רב יעקב בר אחא אמר רב אסי אסור לסייען ולעשות שליחות". (84) אף בעבודה כזו שאין חייבים עליה בחוץ (תוספות שם דיבור המתחיל אסור). (85) שם: "אמר רבה ולאורינהו שרי".

סליקו להו הלכות מעשה הקרבנות בסיעתא דשמיא

הלכות תמידין ומוספין

יש בכללן תשע עשרה מצות. שמונה עשרה מצות עשה, ואחת מצות לא תעשה, וזה הוא פּרָטֶן: (א)

(72) שמעכבים זה את זה. (73) כתנא קמא (שם קי. במשנה) ולא כר' אליעזר הסובר כי מכיוון שהם מעכבים זה את זה - אינו חייב עד שיקריב שניהם. (74) שם

שעה העיד ר' יודה בר בבא על תמיד של שחר שקרב בארבע שעות" (ירושלמי ברכות פ"ד הלכה א, ועיין בפירוש המשנה בעדיות שם).

- ג. תמיד של בין הערבים שוחטין אותו משיאריף²³
- הצל ויראה לכל שהאריף²⁴, והוא ממש ומחצה¹⁰
- ומעלה, עד סוף היום¹¹. ולא היו שוחטין אותו בכל
- יום אלא בשמונה שעות ומחצה, וקרב בתשע
- ומחצה¹². ולמה מאחרין אותו שתי שעות אחר
- תחלת זמן שחיתתו? מפני הקרבות של יחידים או
- של צבור¹³. לפי שאסור להקריב¹⁴ קרבן כלל קדם
- תמיד של שחר¹⁵, ולא שוחטין קרבן אחר תמיד של
- בין הערבים¹⁶; חוץ מקרבן פסח לבדו¹⁷, שאי
- אפשר שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי שעות.

9) שהרי לפני הצהרים, שהמש בצד מזרח, נוטה הצל למערב. ואילו אחר הצהרים, שהמשש נוטה למערב, הצל נוטה למזרח. ובאמצע היום אין הצל נוטה לא לכאן ולא לכאן אלא הוא תחתיו של המיצל. ומשעה שהצל מתחיל להאריך, כלומר, שמתחיל לנטות לצד מזרח, ונראה לכל שהאריך אז הוא זמן שחיתת התמיד של בין הערביים. וכן הוא בפסחים נח. "אלא אמר רבא, מצוותו דתמיד משינטו צללי ערב, אי טעמא דאמר קרא בין הערביים, מעידנא דמתחיל שמשא למערב וכו' מוקמינן ליה אדינא בשש ומחצה". וראה רש"י שם ד"ה אלא אמר רבא, וראה גם בפירוש המשנה לרבינו, פסחים שם. 10) ברכות כו: 11) בברכות שם: "ומפני מה אמרו תפלת מנחה עד הערב, שהרי תמיד של בין הערביים קרב והולך עד הערב". 12) משנה בפסחים שם: "תמיד נשחט בשמונה ומחצה, וקרב בתשעה ומחצה". 13) שם בגמרא: "אמר רבא, מצוותו דתמיד משינטו צללי ערב וכו' הילכך בשאר ימות השנה דאיכא נדרים ונדרות, דרחמנא אמר (ויקרא ו, ה) והקטיר עליה (= על תמיד של שחר) חלבי השלמים, ואמר מר (שם נט:): עליה השלם כל הקרבנות כולם, מאחרין ליה תרתי שעי, ועבדינן ליה בשמונה ומחצה". 14) להלן לגבי "אחר תמיד של בין הערביים", כתב "ולא שוחטין". וכאן דקדק וכתב "שאסור להקריב", שלגבי "קודם תמיד של שחר" לא נאסרה שחיטה שאינה עבודה, אבל אחר תמיד של שחר – אסור גם לשחוט, לפי שלא יוכל לזרוק, ויבוא לידי פסול (משנה למלך). 15) שם נח: "תנו רבנן, מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר, תלמוד-לומר (ויקרא שם) וערך עליה (= על תמיד של שחר) העולה. מאי תלמודא, אמר רבא, העולה עולה ראשונה". ואין זה טעם למה שכתב כאן, שמאחרים אותו, אלא למה שכתב למעלה (הלכה ב) שמקדימים לשחטו משיאור פני כל המזרח (מעשה רוקח). 16) שם בפסחים: "ומנין שאין דבר קרב אחר תמיד של בין הערביים, תלמוד-לומר (שם) והקטיר עליה חלבי השלמים, עליה (= על תמיד של שחר) השלם כל הקרבנות כולן". 17) צ"ל "מערב פסח לבדו", וזה מוסב למה שאמר למעלה, שמאחרים את התמיד עד שמונה שעות ומחצה, ועל זה אמר שבערב פסח אינו כן, אלא מקדימים את התמיד (כדלהלן הלכה ה), לפי שאין שוחטים

- 1 להקריב שני כבשים בכל יום עולות. ב) להקריב
- 2 אש על המזבח בכל יום. ג) שלא לכבותה. ד)
- 3 להרים את הדשן בכל יום. ה) להקטיר קטרת בכל
- 4 יום. ו) להקריב גרות בכל יום. ז) שיקריב כהן
- 5 גדול מנחה בכל יום, והיא הנקראת חבתין. ח)
- 6 להוסיף שני כבשים עולות בשבת. ט) לעשות לחם
- 7 הפנים. י) מוסף ראשי חדשים. יא) מוסף הפסח.
- 8 יב) להקריב עמר התנופה. יג) מוסף עצרת. יד)
- 9 להביא שתי הלחם עם הקרבנות הבאות בגלל
- 10 הלחם ביום עצרת. טו) מוסף ראש השנה. טז)
- 11 מוסף יום צום. יז) מוסף החג. יח) מוסף שמיני
- 12 עצרת. יט) לספור כל איש ואיש שבועה שבועות
- 13 מיום הקרבת העמר.

14 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

15 פרק ראשון

- 1) תתבאר בו מצות הקרבת שני תמידים בכל יום, ואימתי זמן הקרבתם.
- א. מצות עשה² להקריב שני כבשים עולות בכל יום³, והם הנקראים תמידין, אחד בבקר⁴ ואחד בין הערבים⁵; שגמרא: שנים ליום עלה תמיד וגומר⁶.
- 2) יש אומרים שמברכין על מצוה זו (מעשה רוקח). וראה במשנה למלך מעשה הקרבנות פ"א הלכה א. (ועיין רש"י עירובין נ. ד"ה והרי מעשר). 3) ראה בספר המצוות, עשה לט. 4) ראה להלן הלכה ב, אימתי זמן שחיתתו. 5) ראה להלן הלכה ג, זמן שחיתתו. 6) "את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים" (שם, ד).
- ב. ואימתי זמן שחיתתו? של בקר שוחטין אותו קדם שמשעלה החמה, משיאור פני כל מזרח. ופעם אחת דחקה השעה את הצבור בבית שני⁸, והקריבו תמיד של שחר בארבע שעות ביום.

7) כמתיא בן שמואל (יומא כח. ותמיד ל). שאומר – "האיר פני כל המזרח עד שהוא בחברון, והוא אומר הן", "כלומר, שיאיר כל המזרח לא שיתחיל האור בנקודה ממנו, ולפיכך אומרים לו העומדים בקרקע העזרה, הגיע האור לפי ראות עיניך עד חברון אמר להם הין, ואז שוחטין התמיד וכו' וכבר הקדמנו וכו' שהלכה כרבי מתיא בן שמואל" (פירוש המשנה בתמיד). אבל לפני כן השחיטה פסולה, שהרי אין שוחטין זבחים אלא ביום (ראה למעלה שם פ"ד ה"א ובמגילה כ:). ומשום "זריזין מקדימין למצוות" (ראה פסחים ד). – היו מקריבין אותו מיד עם הגיע הזמן הכשר. 8) ראה עדיות פ"ו משנה א "רבי יהודה בן בבא העיד חמשה דברים, שממאנים את הקטנות וכו' ועל תמיד של שחר שקרב בארבע שעות", וזה היה "בימי מלכות יון, שהיו משלשלים להם שתי קופות של זהב והעלו להם שני טליים. פעם אחת שלשלו להם שתי קופות של זהב, והיו מעלין להם שני גדיים, באותה שעה האיר הקב"ה את עיניהם ומצאו שני טליים מבוקרים בלשכת הטלאים, על אותה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום א' כ"ג ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין צא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

מקדימים התמיד לשש ומחצה לא יוכלו לשחוט אחריו נדרים ונדבות (ראה למעלה הלכה ג) – לא התחשבו בזה, בכדי לתת שהות לצלות הפסח קודם השבת (הר המוריה, וראה להלן). (27) כאן מתחילה הלכה ו. וכן נכון. שהרי לפי הנוסחא שלנו יוצא שבהקטרה אין 'עשה' של השלמה, וזה לא יתכן, שהרי כל עיקר הפסוק אינו אלא בהקטרה, שנאמר "והקטיר עליה חלבי השלמים", וכן כתבו התוספות במנחות מט: . וראה בהר המוריה. (28) היינו לאחר שהקטירו התמיד, שאם לא כן, ישנה 'עשה' של השלמה, ראה למעלה. (29) שמן הדין מעלין אותן כל הלילה, ראה בפ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ב. (30) שם: "כדי להרחיק מן הפשיעה". (31) כלומר, לא נשרפו באש. (32) עיין יומא כ. כ: וכיון שכבר היו על המזבח מלפני חצות, לא גזרו עליהם חכמים אחר חצות.

- 18 ז. איברים של תמיד דוחין את הטמא³³, ואין דוחין את השבת³⁴. אלא בערב שבת בלבד³⁵ מקטירין איברי תמיד של ערב שבת. שהתמיד - תחלתו דוחה שבת³⁶, וסופו אינו דוחה³⁷. חלבי שבת³⁸ קרבין בלילי יום טוב, אם חל יום טוב להיות במוצאי שבת³⁹, אבל אין קרבין בלילי יום הכפורים⁴⁰; שגאמר: עלת שבת בשבתו - ולא עולת שבת זו בשבת אחרת⁴¹, ולא עולת חל ביום טוב⁴².

(33) כרבא לדעת רב הונא (יומא מו.), שכיון שנעשה בטומאה, אף הקטרתו דוחה את הטומאה (שם מו:). (34) כלומר, איברי התמיד של ערב שבת אין מקריבין אותן בליל שבת, שכיון שתחילתו לא דחה את השבת, שהרי נעשה בערב שבת, גם הקטרתו אינה דוחה את השבת (יומא שם לדעת רבא). (35) כלומר, ולא בליל שבת. (36) כלומר, תמיד של שבת נשחט בשבת ונקרב בשבת. (37) כלומר, תמיד של ערב שבת שלא נקרב בערב שבת - אסור להקריבו בשבת. (38) החלבים של הקרבנות שהקריבו בשבת. (39) ראה שבת כד: קיד. ופסחים נט: שבת קיד: כרבי עקיבא, ולא כרבי ישמעאל. והמדובר כשחל יום הכיפורים ביום א' בשבת, ובזמן שמקדשים על פי הראיה, כמפורש בפ"ח מהלכות עירובין הלכה י. (41) שם: "רבי עקיבא אומר, עולת שבת בשבתו, לימד על חלבי שבת שקרבים ביום-טוב. יכול אף ביום הכיפורים, תלמוד-לומר בשבתו", ומפרש רש"י "וי"ו מיעוטא הוא, בשבתו ולא בשבת אחרת". (42) שבת כד: ופסחים נט: "אביי אמר, אמר קרא (שם) "עולת שבת בשבתו, ולא עולת חול בשבת, ולא עולת חול ביום-טוב".

- 26 ח. ארבעה עשר⁴³ שחל להיות בשבת - מקטירין חלבי הפסחים בלילי יום טוב, מפני שהם בחלבי שבת⁴⁴.

(43) בניסן. (44) פסחים נט: וכן כתב גם בפ"א מהלכות קרבן פסח הלכה ח: "ומקטירין חלבי פסחים כל הלילה וכו' כשחל ארבעה עשר להיות בשבת, שהרי חלבי שבת קרבין ביום-טוב, אבל אם חל ארבעה עשר להיות בחול, אין מקטירין חלבי חול ביום-טוב".

את הפסח אלא אחר התמיד (להלן שם). ואם ישחטו התמיד בשמונה ומחצה ויקריבוהו בתשע ומחצה, לא יספיקו כל ישראל לעשות פסחיהם (הר המוריה. וראה בלחם-משנה ובצל"ח לפסחים נט.).

- 1 ד. אין שוחטין את הפסח אלא אחר תמיד של בין הערבים¹⁸. וכן מחסרי פפורים¹⁹ מקריבין בפרתן אחר תמיד של בין הערבים ביום ארבעה עשר²⁰, כדי שיהיו טהורין לאכל פסחיהן לערב.

(18) פסחים נח. במשנה. ובברייתא שם נח: נט. "תמיד קודם לפסח וכו', יאותר דבר שנאמר בו בערב ("תזבח את הפסח בערב", דברים טז, ו) ובין הערבים (שמות יב, ו), לדבר שלא נאמר בו ערב אלא בין הערבים (במדבר כח, ד) בלבד". (19) הזב, הזבה, היולדת והמצורע. שכל אחד מהן אע"פ שטהר מטומאתו וטבל והעריב שמשו, עדיין הוא חסר ולא גמרה טהרתו כדי לאכול בקדשים, עד שיביא קרבנו, וקודם שיביא כפרתו אסור הוא לאכול בקדשים" (פ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה א). וכגון ששכחו ביום השמיני להביא קרבנם עד שהקריבו התמיד של בין הערביים. (20) כתנא-קמא בברייתא שם נט. כי רק ביום ארבעה עשר בניסן הותר למחוסר כפרה להקריב קרבנו לאחר הקרבת תמיד של בין הערביים, שמצות-עשה של קרבן פסח (שאי-אפשר להביאו אלא לאחר שיביא כפרתו) שיש בה כרת דוחה את 'עשה' של השלמה (=עליה השלם, ראה למעלה הלכה ג) שאין בה כרת. אבל בשאר ימות השנה, שאין שם כרת, אינו מקריב לאחר תמיד של בין הערביים.

- 5 ה. ערבי פסחים, בין בחל בין בשבת, היה התמיד נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה²¹, כדי שיהיה להם פנאי לשחט פסחיהם²². ואם חל ערב פסח להיות ערב שבת - היו שוחטין אותו בשש ומחצה²³, בתחלת זמנו²⁴, וקרב בשבע ומחצה, כדי שיהיה להם רוח לצלות קדם שיפגנס שבת²⁵.

(21) שם נח. במשנה. (22) שם בגמרא. (23) משנה שם. (24) ראה למעלה הלכה ג. (25) שם בגמרא: "חל ערב פסח להיות ערב שבת, דאיכא נמי צלייתו דלא דחי שבת, מוקמינן ליה אדיניה בשש ומחצה".

- 11 ו. אף על פי שאין שוחטין אחר תמיד של בין הערבים²⁷ מקטירין כל דבר הראוי להקטרה כל היום²⁸. ומקטירין איברי עולות והאמורין²⁹ עד חצי הלילה, כמו שבארנו במעשה הקרבנות³⁰. ואיברין ואמורין שלא נתאכלו³¹, בין מן התמיד בין משאר הקרבנות - מהפסחין בהן כל הלילה עד הבקר³²; שגאמר: כל הלילה עד הבקר.

(26) בדפוסים חדשים, מתחילה כאן הלכה ו, אבל בדפוס רומי אין כאן סימן הפסוק. ונראה שהמלים "אע"פ שאין שוחטין אחר תמיד של בין הערבים" שייכות להלכה ה. וזה פירושו: "אע"פ שאין שוחטין וכו' בין הערביים, ואם כן אם

מה שאמרו עקידת יד ורגל כיצחק בן אברהם (פירוש המשנה שם, וכן כוונתו כאן) וכן נראה מלשון המשנה (תמיד שם) "מי שזכו באברים אוזנים בו" (תוספות יום טוב' שם). (58) לדרום המזבח. תמיד שם במשנה. וכן הוא ביומא לו: במשנה. ואמרו בגמרא (שם לו.) כי לא העמידוהו כשזנבו למזרח וראשו למערב, שמא ירביץ גללים לצד המזבח. (59) לפי שנאמר (ויקרא א, יא) ושחט אותו לפני ה' (המפרש בתמיד שם).

13 יא. תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית
14 מערבית של בית המטבחיים על טבעת שניה⁶⁰; ושל
15 בין הערבים - על קרן צפונית מזרחית ממנה על
16 טבעת שניה⁶¹, כדי שיהיה כנגד השמש⁶². דברי
17 קבלה הן, שיהיו נשחטין כנגד השמש.

(60) תמיד פ"ד משנה א. וראה למעלה פ"ה מהלכות בית הבחירה הלכה יד, כי "בצד מקום השולחנות מקום הטבעות עשרים וארבע אמה, ושם שוחטין את הקדשים". ושחטוהו על הטבעת השניה ולא על הטבעת הראשונה, מפני שמעולם לא יצאה חמה בקרן צפונית מזרחית, ולא שקעה בקרן מערבית צפונית (עירובין נו.) לפיכך, כשם שהחמה מופלגת קצת מהקרנות בזריחתה ובשקיעתה, כך מפליגין שחיטת התמיד מקרנות של צפון המזבח (רז"ה ביומא סב: וראה בתפארת ישראל לתמיד שם). (61) גם זה שם בתמיד, אבל בספרי פנחס (לבמדבר כ, ג), אמרו להיפך, כי תמיד של שחר נשחט על קרן צפונית מזרחית, ואילו תמיד של בין הערביים נשחט על קרן צפונית מערבית. (62) בגמ' תמיד לא: על דברי במשנה: "מנא הני מילי, אמר רב חסדא, דאמר קרא (במדבר שם) שנים ליום, כנגד היום (=נגד השמש, "כמו שנאמר ביחזקאל ל, יח, ובתחפנחס חשך היום" – רבינו בפיה"מ תמיד שם), תניא נמי הכי, שנים ליום כנגד היום, אתה אומר נגד היום או אינו אלא חובת היום, כשהוא אומר (במדבר שם ד) את הכבש אחד תעשה בבוקר, ואת הכבש השני תעשה בין הערביים, הרי חובת היום אמור. הא מה אני מקיים שנים ליום, נגד היום. הא כיצד, תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית (שבבוקר החמה זורחת ממזרח וכותלי המזרח מאפילים, לכך היה צריך להרחיק מן המזרח למערב) על טבעת שניה. ושל בין הערביים היה נשחט על קרן צפונית מזרחית על טבעת שניה (שבערב חמה בצד מערב וכותלי מערב מאפילין, לכך צריך להרחיק מן המערב למזרח שיהיה נגד השמש).

18 יב. טעו או שגגו, אפלו הזידו, ולא הקריבו תמיד
19 של שחר - יקריבו תמיד של בין הערבים⁶³. במה
20 דברים אמורים? בשנתהגף המזבח; אבל היה מזבח
21 חדש שעדיין לא קרב עליו כלום - לא יקריבו עליו
22 תחלה בין הערבים⁶⁴; שאין מחנכין מזבח העולה
23 אלא בתמיד של שחר⁶⁵.

(63) מנחות מט. במשנה וכדעת תנא-קמא, ולא כר' שמעון האומר שאלו שהזידו אינם יכולים להקריב בערב. (64) מנחות נ. גם לדעת תנא-קמא של ר' שמעון, שאף הוא

1 ט. אין פותחין⁴⁵ משה טלאים⁴⁶ המבקרין⁴⁷
2 בלשפת הטלאים⁴⁸ שבמקדש. ויהיו מוכנים קדם
3 יום הקרבה בארבעה ימים⁴⁹. ואף על פי שהיו
4 מבקרין אותו מתחלה, לא היו שוחטין את התמיד
5 עד שבבקרין אותו שניה קדם שחיטה לאור
6 האבוקות⁵⁰. ומשקין אותו מים בכוס של זהב⁵¹, כדי
7 שיהיה נוח להפשט⁵².

(45) משנה בערכין יג. (46) לצורך התמידים. (47) "ר"ל שבקרו אותו ופשפשו במומין להכין אותו לשחיטה" (רבינו בפירוש המשנה שם). (48) ארבע לשכות היו בבית המוקד, ואחת מהן לשכת הטלאים (פ"ה מהלכות בית הבחירה הלכה י.). (49) כי התמיד טעון ביקור ארבעה ימים קודם השחיטה, שנאמר בתמיד (במדבר כח, ב) "תשמרו להקריב לי במועדו", ונאמר בפסח (שמות יב, ו) "והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחודש", מה להלן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה, אף כאן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה (ברייתא שם). וראה בפירוש המשנה שם שנראה מסוף דבריו כי צריך ארבעה ימים מלבד יום השחיטה (הר המוריה, ועיין לחם-משנה). (50) משנה בתמיד לו: (51) במשנה תמיד שם. "והיו משקין אותו בכוס של זהב, להראות עשירות ויכולת (כי) אין עניות במקום עשירות" (רבינו בפירוש המשנה שם). (52) כן כתב גם בפירוש המשנה שם: "לפי שזה ממחר להפשיטו כמו שנתבאר בביצה" (דף מ. במשנה: "משקין ושוחטין את הבייתות", ובגמרא שם "משום סירכא דמשכא", כלומר, שתהא נוחה להפשיטה (רש"י שם). אבל בפירוש המשנה לביצה שם, כתב רבינו: "כי ההשקאה קודם שחיטה יתיר ריאתה. ואם יש שם סירכא חלושה, נשמטת ונכרתת". וראה בהר המוריה כאן).

8 י. כמעשה תמיד של שחר, כך מעשה תמיד של בין
9 הערבים⁵³. והפל כמעשה העולה שפתחנו כמעשה
10 הקרבנות⁵⁴. ולא היו פותחין את הטלאים⁵⁵, שלא יחקו
11 את המינין⁵⁶, אלא אוזנין ידיו ורגליו בידיהן⁵⁷. וכך
12 היתה עקידתו: ראשו לדרום⁵⁸ ופניו למערב⁵⁹.

(53) כן פשוט בכמה מקומות (הר המוריה). שהרי נאמר (במדבר שם, ד) את הכבש אחד תעשה בבוקר, ואת הכבש השני תעשה בין הערביים – משמע ששניהם שווים (קריט ספר). (54) בפ"ו. שהרי נאמר בה "עולת תמיד" (קריט ספר). וכן מבואר בפ"ד דתמיד, ודלא כר' שמעון איש המצפה (יומא יד:), שהיה משנה בזריקת דם התמיד מבזריקת העולה (אור שמח). (55) משנה תמיד שם. (56) בגמרא תמיד לא: "רב הונא ורב חסדא: חד אמר משום ביוון קדשים, וחד אמר משום דמהלך בחוקי העמים" (כן הוא לפנינו, אבל רבינו גרס "בחוקי המינים", וכן הביא הכסף-משנה). (57) בגמ' שם "תנא, יד ורגל כעקידת יצחק בן אברהם". וכתב המפרש שם (וכן הסמ"ג עשין קצב, וכ"ה ברבינו גרשום ובפי' הראב"ד) שלא כפתו אותו ארבע רגלים, אלא יד ורגל בלבד. אבל רבינו מפרש שלא היו כופתין אותו וכו' אבל היו אוזנין ידו ורגלו בלבד, והוא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום א' כ"ג ניסן - ספר עבודה - הלכות תמידין ומוספין צג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עצים. אם אינו ענין לתמיד של שחר, דכתיב (שם ו, ה) ובער עליה הכהן עצים בבוקר וערך עליה, תניהו ענין לתמיד של בין הערביים".

לא נחלק אלא בשנתחנך המזבח (שם). (65) משנה במנחות שם.

פרק שני

(1) יבאר בו רבינו שמצות-עשה להיות אש יקודה תמיד על גבי המזבח, ומצות העלאת שני גזרי עצים עם תמיד של שחר.

1 א. מצות עשה להיות אש יקודה על המזבח
2 תמיד³, שנאמר: אש תמיד תוקד על המזבח⁴. אף
3 על פי שהאש ירדה מן השמים⁵, מצוה להביא אש
4 מן ההדיוט⁶, שנאמר: ונתנו בני אהרן הכהנים⁷ אש
5 על המזבח.

(2) יוקדת, בוערת. (3) ראה ב'ספר המצוות' עשה כט.
(4) וזוהי מערכה שלישית שהיא לקיום האש, ראה להלן ה"ד. וכן הוא ב'ספר המצוות' שם. אולם ביומא מה, א - למדו מערכה של קיום האש ממה שנאמר (שם שם, ה) "והאש על המזבח תוקד בו", וכן כתב רבינו להלן ה"ה (לחם-משנה). (5) שנאמר (שם ט, כד) "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העולה ואת החלבים" ('קריית ספר'). (6) כלומר, אש שנבראה בעולם הזה, יומא כא, ב. נג, א. עירובין סג, ב. ו'סיפרא' ויקרא, דיבורא דנדבה פ"ה ה"י. (7) צ"ל "הכהן".

6 ב. בפקד עורכין עצים⁸, ועורכין בראש המזבח
7 מערכה גדולה של אש⁹, שנאמר: ובער עליה הפהן
8 עצים בפקד בפקד¹⁰. וכן מצוה להעלות שני גזרים¹¹
9 של עץ עם תמיד של שחר יותר על עצי המערכה¹²,
10 שנאמר: ובער עליה הפהן עצים בפקד. וכן מוסיפין
11 שני גזרים עם תמיד של בין הערבים¹³, שנאמר:
12 וערכו עצים על האש; מפי השמועה למדו¹⁴,
13 שבתמיד של בין הערבים הפתוב מדבר¹⁵.

(8) כלומר, מסדרים עצים בראש המזבח בבוקר. אבל ביומא כז, ב - מפורש שסידור המערכה כשר כלילה, שהרי למדוהו (שם לג.) ממה שנאמר (ויקרא ו, ב) "היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה" - "זו מערכה גדולה", וראה להלן בהלכה זו ובה"ה. (9) כלומר, מבצעים העצים הנ"ל ועושים מערכה גדולה של אש, וזו היא מערכה ראשונה, ראה להלן ה"ד. (10) ביומא כז, ב - למדו מפסוק זה סידור שני גזרי עצים (וכדברי רבינו להלן בסמוך), ואילו מערכה גדולה למדו מהפסוק הנ"ל "היא העולה וגו'". (11) שתי בקיעות עצים, אמה אורכן ואמה רחבן, ועוביין כמחק גדיש של סאה (למעלה פ"ז מהל' איסורי מזבח ה"ג), ועבודת יום היא (יומא כז,): שהרי למדוהו מהפסוק הנ"ל שנאמר בו "בבוקר" ('תוספות' שם ד"ה איכא). (12) להרבות האש (להלן פ"ו ה"א). וראה להלן פ"ד ה"ה, כי הכהן שהיה זוכה לתרום את המזבח הוא המסדר את המערכה, והוא מעלה שני גזרי עצים. (13) יומא כז, ב. (14) שם, ו'סיפרא' ויקרא (דיבורא דנדבה פ"ה ה"א). (15) ביומא, שם: "תניא, רשב"י אומר: מנין לתמיד של בין הערביים שטעון שני גזרי עצים בשני כהנים, שנאמר (ויקרא שם) וערכו

ג. שני גזרים של בין הערבים מעלין אותן שני
14 כהנים¹⁶, כל אחד ואחד בעץ יחידי בידו; שנאמר:
15 וערכו - הרי כאן שנים. אבל של שחר - בכהן
16 אחד¹⁷.

(16) שם. (17) שנאמר בו (שם) "ובער עליה הכהן", כלומר, כהן אחד (יומא, שם).

ד. שלש מערכות של אש עושין בראש המזבח בכל
18 יום¹⁸. ראשונה - מערכה גדולה, שעליה מקריבין
19 התמיד עם שאר הקרבנות. שניה - בצדה, קטנה,
20 שממנה לוקחין אש במחתה להקטיר קטרת בכל
21 יום. שלישית - אין עליה כלום, אלא לקיים מצות
22 האש¹⁹, שנאמר: אש תמיד תוקד²⁰.

(18) כרבי יוסי, במשנה יומא מג, ב. וברייתא שם מה, א. וראה גם בפירוש המשנה, שם. (19) ראה למעלה ה"א, ו'לחם משנה' כאן. (20) כן הוא למעלה ה"א, ו'ספר המצוות' עשה כט. אבל ביומא מה, א - למד רבי יוסי מערכה שלישית לקיום האש, ממה שנאמר (שם, ה) "והאש על המזבח תוקד בו", כמו שהביא רבינו להלן ה"ה (ראה לחם-משנה למעלה ה"א).

ה. מפי השמועה למדו²¹, שזה שנאמר: על מוקדה
24 על המזבח - זו מערכה גדולה²²; ואש המזבח תוקד
25 בו - זו מערכה שניה של קטרת²³; והאש על
26 המזבח תוקד בו - זו מערכה שלישית²⁴ של קיום
27 האש. אבל איברים ופדרים שלא נתאכלו מבערב -
28 נותנין אותן בצדי מערכה גדולה²⁵.

(21) יומא מה, א. (22) למעלה ה"ב, למד כן מהפסוק "ובער עליה וגו'", עיי"ש. (23) נקראת כן לפי שממנה נוטלין אש במחתה לקטורת שמקטירין בכל בוקר ובין הערביים. (24) יומא שם לרבי יוסי, וראה למעלה ה"א וה"ד, ו'ספר המצוות' עשה כט. (25) כלומר, נותן אותן שם עד שיעשה מערכה גדולה ומחזירין על המערכה הגדולה. וכן הוא ביומא שם לדעת רבי יוסי ורבי יהודה: "דתניא, מנין לאיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב שסודרן על גבי מזבח, ואם אין מחזיקין שסודרן על הכבש או על גבי סובב, עד שיעשה מערכה גדולה וסודרן, תלמוד-לומר (ויקרא ו, ג) "אשר תאכל האש את העולה על המזבח". וראה להלן ה"ג.

ו. המכבה אש המזבח - לוקה²⁶, שנאמר: לא
30 תקבה²⁷. אפלו גחלת אחת²⁸, ואפלו הורידה מעל
31 המזבח²⁹ וכבה - לוקה. אבל אש מחתה³⁰ ואש
32 מנורה³¹ שהינה במזבח להדליק ממנה, אף על פי
33 שפכה אותן בראש המזבח³² - פטור; שהרי נתקה
34 למצוה אחרת, ואין אני קורא בהן אש המזבח.
35

גורפים הדשן מכל הצדדין (ראה להלן הי"ג ובפירוש המשנה, שם) וכן פירש רש"י בחולין ז, ב - ד"ה כשלש מאות כור, וכן נראה מדברי המפרש – תמיד, שם. ונקרא תפוח, שאחרי שמגרפין האפר לאמצע המזבח היו עושין מן הכל כמין כרי באמצע מקום המערכה בדמות תפוח (רבינו בפירוש המשנה, שם).

ח. וְאַחֲרֵי שֶׁמִּסְדֵּר מַעֲרֵכָה גְדוֹלָה חוֹזֵר וּבוֹרֵר עֲצֵי תֵּאֲנָה יָפִים³⁸ וּמִסְדֵּר מַעֲרֵכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטֹרֶת³⁹ מִכְנֵגֶד קֶרֶן מַעֲרֵבִית דְּרוֹמִית, מְשֻׁכָּה מִן הַקֶּרֶן כְּלָפִי צִפּוֹן אַרְבַּע אַמּוֹת⁴⁰, וְכֵּה כָּמוֹ חֲמֵשׁ סָאִין גָּחָלִים⁴¹. וּבִשְׁבֹּת עוֹשִׁין כֵּה כָּמוֹ שְׁמוֹנֶה סָאִין גָּחָלִים, מִפְּנֵי שֶׁעֲלִיָּה מְקַטְרִין בְּכָל שִׁבְתָּ שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבוֹנָה שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים⁴².

(38) תמיד שם, וזבחים נח, א. וראה למעלה פ"ז מהל' איסורי מזבח ה"ג. "ולפי שהיו צריכים עכשיו לגחלים ולישאם אל המזבח הפנימי ולהקטיר שם קטורת, היו בוררים יפים שיעשו גחלים טובים ולא אפר" (המפרש, בתמיד שם). (39) שממנה לוקחים את המזבח, להקטיר קטורת (למעלה ה"ד). (40) בתמיד שם, במשנה: "לסדר (את) המערכה (ה)שניה לקטורת מכנגד מערבית דרומית משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות". וכתב המפרש, שם: "קסבר האי תנא, כוליה מזבח בצפון ואין מן המזבח נגד הפתח אלא חמש אמות, שהרי ההיכל ממורע ועומד באמצע העזרה ועשר אמות פתחו של היכל, יש מאותן עשר אמות חמש מן הדרום וחמש מן הצפון, הרי חמש אמות מן המזבח נגד חמש אמות צפונית פתחו של היכל, וארבע אמות שרוצה להרחיק מן הקרן (דרומית) מערבית ורוצה להמשיך אותו על קרן דרומית, לפי שבאותן ארבע אמות אי אתה יכול לסדר המערכה, לפי שהם אמה יסוד ואמה סובב ואמה קרנות ואמה הילוך רגלי כהנים וכו' ולימדך שבאמה החמישית תסדר שגם אותה האמה היא עדיין נגד הפתח וכו' ואנן בעינן שיעשה המערכה נגד פתח ההיכל וכו'". וכן הוא בזבחים נח, ב. ולפי שמבואר מדברי רבינו (למעלה פ"ה מהל' בית הבחירה הי"ג-טו) כי המזבח היה עשרים אמה בצד דרום, עשר אמות כנגד הפתח, ושתי אמות צפונית מן הפתח – צריך לומר, על כרחנו, כי אין צורך לעשות המערכה כנגד הפתח, ומה שאמרו בזבחים שם, אינו לדברי הכל (לחם-משנה), ומה שהוצרכו להרחיק ארבע אמות, היינו כמו שכתב המפרש, שם: אמה של יסוד ואמה של סובב, אמה של קרנות ואמה מקום להילוך הכהנים. וראה ב'תוספות יום-טוב' תמיד פ"ב מ"ה. (41) שם במשנה. ורוצה לומר, שהיה נותן שם עצים במדה כזו, שכשישרפו ישארו שם חמש סאים גחלים, כדי שיוכל לחתות בהן בריח. (42) שם במשנה. שכל דבר הניטל מבפנים ליתנו במזבח החיצון, אינו ניתן אלא באותה קרן שהיא סמוכה יותר לפנים, ושאינו לו קרן יותר סמוך ממנה (זבחים נח:).

ט. מַעֲרֵכָה שְׁלִישִׁית שֶׁל קִיּוֹם הָאֵשׁ עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּכָל מְקוֹם שִׁירָצָה מִן הַמִּזְבֵּחַ⁴³, וּמִצִּית כֵּה אֶת הָאֵשׁ. וְלֹא יִצִּית הָאֵשׁ לְמִטָּה⁴⁴ וְיַעֲלֶה אוֹתָהּ לְמִזְבֵּחַ,

(26) יומא מו, ב. וזבחים צא, ב. ו'סיפרא' צו פ"ב ה"ז. וראה ב'ספר המצוות' ל"ת פא. (27) ב'סיפרא' שם נראה שהוא הפסוק "והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה", וכן נראה ביומא, שם. אבל ב'ספר המצוות' שם הביא רבינו הפסוק השני "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה". ועי' רש"י בזבחים שם. (28) כדברי רב נחמן אמר רבה בר אבוא (יומא וזבחים, שם) "המוריד גחלת מעל גבי המזבח וכיבה - חייב". וכדברי התירוצ' השני בזבחים שם, שאפילו אם היו שם עוד גחלים, חייב הוא על כיבוי גחלת אחת. וכל זה אינו אלא לענין הלאו, אבל לענין ה'עשה' להיות אש יוקדה על המזבח תמיד (למעלה ה"א) – לא עבר בכיבוי מקצת, אלא אם כיבה הכל (ראה 'אור שמח' כאן). (29) כדי לכבותה, ולא לעשות בה מצוה אחרת, ולכן היא נחשבת עוד לאש המזבח, אף לאחר שהורידה (ראה יומא, שם). (30) ראה למעלה ה"ד, כי היתה מערכה מיוחדת שממנה לוקחים את המזבח לקטורת, וראה גם להלן פ"ג ה"ה, וכמו כן היתה מצות הרמת הדשן שחותה במחתה ומוריד להצפה את הגחלים, ראה להלן הי"ב. (31) ראה להלן פ"ג הי"ג, שגר מערבי שכבה אין מדליקין אותו אחר דישונו אלא ממזבח החיצון. (32) כדעת רבא, וכהלשון השניה ביומא, שם.

ז. בְּשֶׁמֶסְדֵּר עֲצֵי מַעֲרֵכָה גְדוֹלָה³³ - מִסְדֵּרָה בְּמִזְבֵּחַ הַמִּזְבֵּחַ³⁴, וְיִהְיֶה מִרְאֶה שֶׁהַתְּחִלָּה לְסִדֵּר מִן הַמִּזְבֵּחַ³⁵. וְרוּחַ הַיָּה בֵּין הַגְּזֵרִים³⁶. וְרֹאשֵׁי הַגְּזֵרִים הַפְּנִימִיִּים הֵיוּ נוֹגְעִין בְּדִשָּׁן שֶׁבְּאֲמֵצֵה הַמִּזְבֵּחַ, וְהוּא הַנִּקְרָא תְּפוּחִי³⁷.

(33) זה שתרם את המזבח, היה מסדר עצי מערכה גדולה, ראה להלן פ"ד ה"ה. (34) משנה, תמיד כט, א. ובגמרא שם ל, א – אמרו: "מאי טעמא (כלומר, למה סידר אותה במזרח, כן הוא לדעת רבינו, ודלא כהמפרש – לחם-משנה) רב הונא ורב חסדא: חד אמר, כדי שתהא הרוח (= הבאה משער מזרח) מנשבת בה. וחד אמר, כדי שיהיו מציתין את האילתא" (היא הגחלת שמסיקין בה מערכה שניה של קטורת – רבינו בפירוש המשנה, שם). ואף כאן הכוונה שתהא הרוח מנשבת בה, אלא שלא דאגו להדלקתה המהירה של המערכה עצמה, אלא להדלקתה המהירה של מערכת הקטורת – (לחם-משנה). (35) שם במשנה: "וחזיתה מזרחת". כלומר, נותנין על מערכת העצים את (כמו "חזית" הנזכרת בתחילת מסכת בבא-בבא) לצד מזרח, שיוורה שמצד המזרח מתחילין לסדר מערכה (פירוש המשנה, שם). (36) כלומר, בין סדרי העצים של המערכה היו מניחים ריח (המפרש, שם). שם במשנה: "וריות היה בין הגזירים שהיו מציתין את האילתא משם". "שהיו מסדרין העצים בריבוע גיזרה אחת למזרח ואחת למערב, וחוזרין ומניחין עליהן שני גזירין אחד לצפון ואחד לדרום, ועל ריבוע זה חוזרין ומסדרין ריבוע אחר, כנ"ל, ועוד כמה ריבועים ריבוע על גבי ריבוע והרוח נושבת בין ריבוע לריבוע" (תפארת ישראל, שם). (37) שם במשנה: "וראשי הגזירים הפנימיים היו נוגעין בתפוח". ומפרש רבינו, כי התפוח הוא מקום הדשן אשר באמצע המזבח שאליו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום א' כ"ג ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין צה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

עמוד השחר⁵⁶; וברגלים - מתחלת שליש אמצעי¹⁴
של לילה⁵⁷; וביום הכפורים - מחצות הלילה⁵⁸.¹⁵

(55 יומא כ, א - במשנה. 56) במשנה, שם: "בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר, או סמוך לו בין מלפניו בין מאחוריו". ובגמרא (שם כ:) "רב אמר, קרא גברא. רבי שילא אמר, קרא תרגולא". ופסק רבינו כרב (שהרי לדברי רבי שילא הוא זמן מוקדם - 'מאיר' שם). (וכן נראה בזבחים (כ), שהוא אחר עלות השחר, שהרי אמרו שם: "קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן למחר אין צריך לקדש", וביארו שם, שאפילו לדעת רבי, שלינה פוסלת בקידוש ידים ורגלים - אינו נפסל כאן, שמורה רבי שמקרות הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה, והיינו מעלות השחר עד אחר הנץ החמה (פ"ה מהל' ביאת המקדש ה"ט) ואם היה זמן קידוש לפני עלות השחר - בוודאי פסלה לינה, שהרי עמוד השחר הוא שעושה לינה בכל מקום. ומה שאמרו (יומא כב.) שתרומת הדשן עבודה לילה היא - היינו שכשרה גם בלילה, אבל גם ביום כשרה, ועי' 'תוספות' יומא כז, ב - ד"ה איכא. וראה בהשלמת תוספות ר"י למסכת ברכות "סיני" כרך לו עמ' צב הערה 107, ולהלן פ"ד ה"א). (57) משנה, שם. וביארו בגמרא (שם כ:) משום שרבים המביאים קרבנות ברגל, לכן הקדימו ההרמה. (58) משנה, שם. וביארו בגמרא שם: משום "חולשא דכהן גדול", היינו שלא יצטרך להיות בהול ביום ולמהר עבודתו מבלי לנוח בין עבודה לעבודה.

יב. פיצד תורמין? מי שזכה לתרם⁵⁹ - טובל⁶⁰
ולובש⁶¹ בגדי הרמה⁶², ומקדש ידיו ורגליו⁶³.
ואומרים לו⁶⁴: הנהר שמה תגע בכלי עד שתקדש
ידיו ורגליו⁶⁵. ואחר כך לוקח המחטה, ושל פסח
היתה⁶⁶. והיא היתה נתונה במקצו⁶⁷, בין כבש
למזבח, במערכו של כבש⁶⁸. ונוטל את המחטה
ועולה לראש המזבח, ומפנה את הגחלים אלף
ואילף⁶⁹, וחותרה⁷⁰ מן הגחלים שנתאכלו בלב
האש⁷¹, ויורד למטה לארץ⁷². והופך פניו לצפון⁷³,
ומהלך פארץ למזרח הכבש כמו עשר אמות בלפי
הצפון⁷⁴, וצובר את הגחלים שחתה על גבי הרצפה
רחוק מן הכבש⁷⁵ שלשה טפחים⁷⁶, במקום שנותנים
מראת העוף⁷⁷ ודשון המזבח הפנימי והמזורה⁷⁸.
וחתיה זו שחותה במחטה ומוריד לרצפה אצל
המזבח היא המצוה של כל יום⁷⁹.

(59) כלומר, מי שזכה בפס (= בגורל) לתרום, ראה להלן פ"ד ה"ה. (60) כלומר, טובל לפני הפיס, ראה משנה תמיד כז, א: "מי שהוא רוצה לתרום את המזבח, משכים וטובל עד שלא יבא הממונה וכו' בא הממונה וכו' אמר להן מי שטבל יבא ויפס, הפיסו מי שזכה זכה בו" (לחם-משנה ו'הר המוריה'), וראה למעלה פ"ה מהל' ביאת מקדש ה"ד, כי אין אדם נכנס לעזרה לעבודה וכו' עד שהוא טובל. (ויתכן כי כשם שביום הכיפורים, כשמחליף בגדיו, טובל הוא לפני הלבשה, אע"פ שכבר טבל מקודם (יומא לא:),

אֲלֹא בַּמִּזְבֵּחַ עֲצָמוּ מִצִּיתִין; שְׁנֵאמַר: וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ
תֹּקֵד בּוֹ⁴⁵, מִכָּאן לַהֲצִתָּהּ שְׁלֵא תִהְיֶה אֵלָא בְּרֹאשׁוֹ
שֶׁל מִזְבֵּחַ.

(43) כן יש ללמוד ממה שלא מצינו בדברי חז"ל שום קביעות מקום לזה ('הר המוריה'). (44) ביומא מה, ב - בבביתא: "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה. לימד על מערכה שניה של קטורת שלא תהא אלא על המזבח החיצון", הרי שלא דיברו על המערכה השלישית של קיום האש, אלא על מערכה שניה של קטורת, וראה להלן. ועי' ב'הר המוריה'. (45) כן הוא בפירוש רבינו חננאל שם. וראה למעלה ה"ה כי פסוק זה נאמר על מערכה שניה של קטורת, וראה למעלה, וצריך עיון.

י. הִרְמַת הַדֶּשֶׁן⁴⁶ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ בְּכָל יוֹם⁴⁷ - מִצְוַת
עֲשֵׂה⁴⁸, שְׁנֵאמַר: וְהָרִים אֶת הַדֶּשֶׁן. וְהִיא עֲבוּדָה⁴⁹
מִעֲבוּדוֹת כְּהֻנָּה⁵⁰. וּבְגָדֵי כְהֻנָּה שְׁתּוֹרֵם בָּהֶן הַדֶּשֶׁן⁵¹
יִהְיוּ פְחוּתִין מִן הַבְּגָדִים שֶׁמְשַׁמֵּשׁ בָּהֶם בְּשָׂאֵר
עֲבוּדוֹת; שְׁנֵאמַר: וּפָשַׁט אֶת בְּגָדֵי וְלָבַשׁ בְּגָדִים
אַחֲרֵים וְהָרִים אֶת הַדֶּשֶׁן⁵². אֵינוּ אוֹמֵר 'אַחֲרֵים'
שֶׁיִּהְיוּ בְּגָדֵי חַל, אֲלֹא שֶׁיִּהְיוּ פְחוּתִין מִן
הָרֹאשׁוֹנִים⁵³. לְפִי שְׁאִינוּ דָּרָךְ אֶרֶץ⁵⁴ שְׁמִיזָה פֹס
לְרַבּוֹ בְּבָגְדִים שֶׁבִּשְׁל בָּהֶם קִדְרָה לְרַבּוֹ.

(46) הסרת הדשן מעל גבי המזבח. וראה להלן ה"ב כיצד תורמין. (47) כן מפורש במשנה יומא כ, א. כי "בכל יום תורמין את המזבח". (48) ראה יומא שם, וכב, א. ותמיד כח, א. וכח, ב. ויספר המצוות עשה לו. (49) יומא כג, ב: "בהרמה דבריהכל עבודה היא", אבל "הוצאת הדשן" לחוץ - אינה עבודה, ראה להלן הט"ו. (50) וצריכה כהונה (יומא ותמיד שם, ולמעלה פ"ט מהל' ביאת מקדש ה"ח). ובגדי כהונה שנאמר (שם) "ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן". וראה ביומא כג, ב - ולהלן בדברי רבינו. (51) (רבינו מפרש מה שאמרו בבביתא (יומא, שם) "ופשט ולבש וכו' אחרים פחותין מהן" - בתרומת הדשן ולא בהוצאת הדשן, שהרי לפי דברי תנא-קמא "הוצאת הדשן" אינה עבודה (וכן פסק רבינו להלן הט"ו), ואם כן אינה צריכה בגדי כהונה, וכאן הרי מפורש "ופשט ולבש", הקישה התורה בגדים שלובש לבגדים שפשט, ששניהם בגדי כהונה, אלא על-כרחינו שהפסוק מדבר בהרמת הדשן. ולא כרבי אלעזר (שם) שדרש "אחרים והוציא", אלא ופשט ולבש הוא סוף מהפסוק הקודם "והרים את הדשן וגו'", וראה להלן. אלא שיש לציין כי במעילה ט, א - בפלוגתא רב ורבי יוחנן מפורש שהוצאה צריכה בגדי כהונה. ודוחק לומר ששם מדבר אליבא דרבי אלעזר. ויתכן שלא אמרו כן אלא לרבי יוחנן, אבל לרב לא אמרו כן, ורבינו פסק כרב, ראה להלן בסוף הפרק). (52) (בפסוק מפורש "והוציא את הדשן", אבל כוונת רבינו ל"והרים את הדשן" שבפסוק הקודם, וכמו שכתבנו למעלה). (53) כתנא-קמא בבביתא שם. (54) בביתא של רבי ישמעאל, יומא שם.

יא. אִימְתִי⁵⁵ תֹּרְמִין הַדֶּשֶׁן? בְּכָל יוֹם - מְשִׁיעָלָה

4 וְכָל אֵיבָרֵי הָעוֹלֹת וְאִמּוֹרֵי הַקְּרָבָנוֹת שְׁלֹא נִתְאַפְּלוּ
5 כָּל הַלֵּילָה מִחֲזִירִין אוֹתָם לְצִדְדֵי הַמִּזְבֵּחַ⁸⁷. אִם אֵין
6 הַצִּדְדִּין מִחֲזִיקִין - סוֹדְרִים אוֹתָם בְּכֶשֶׁב כְּנָגֵד
7 הַסּוֹבֵב⁸⁸. וְאַחֵר כֶּךָ גּוֹרְפִין אֶת הַדָּשָׁן בְּמַגְרָפּוֹת
8 מִפֶּל צִדְדֵי הַמִּזְבֵּחַ⁸⁹, וּמַעֲלִין אוֹתוֹ עֲרֻמָּה עַל גְּבִי
9 הַתְּפִינֹת⁹⁰. וְגוֹרְפִין אוֹתָהּ הָעֲרֻמָּה בְּפִסְכָּתָר, וְהוּא
10 כְּלִי גְדוֹל שֶׁמִּחֲזִיק לָתֶד⁹¹, וּמוֹרִידִין אוֹתוֹ לְמִטָּה⁹².
11 וּבְרִגְלִים⁹³ לֹא הָיוּ מוֹרִידִין אוֹתוֹ, אֲלָא מִנִּיחִין
12 הָעֲרֻמָּה גְבוּהָהּ בְּאֶמְצַע הַמִּזְבֵּחַ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹי
13 לְמִזְבֵּחַ⁹⁴.

(80) משנה, שם כח, ב. (81) לכך רצים כדי שלא יהיו הרבה ליד הכיור, שהוא בין האולם ולמזבח, בלי קידוש ידים ורגלים, אף-על-פי שאין איסור בכך (ראה למעלה פ"ז מהל' בית הבחירה ה"כ-כא) – 'תפארת ישראל'. (82) הם אלה שעמדו אתו בפס, וטבלו לפני כן. ולא היה בזה פס, כיון שאין עבודה זו מוגבלת רק לכהן אחד אלא לכמה כהנים, וראה ב'הר המוריה' להלן הי"ד. (83) שנאמר (שמות ל, כ) "בבואם אל אהל מועד ירחצו וגו'" או בגשתם אל המזבח, ובמשנה שם אמרו, שקידשו ידיהם ורגליהם מן הכיור. ורבינו לא הזכיר "כיור", לפי שאם קידש מאחד מכלי השרת כשר, ראה למעלה פ"ה מהל' ביאת מקדש ה"י. (84) ראה למעלה הערה פ. (85) "יעים להסיר את הדשן ולפנותו לתפוח" (המפרש, שם). (86) שפודין (רבינו בפירוש המשנה, שם) "להסיר את האברים" (המפרש, שם). (87) "כדי שלא יפסלו בלינה, שאין יכולין להקטירן עד לאחר שיקטירו אברי תמיד של שחרית, ואם לא שהיו סודרין על המזבח, היו נפסלין בלינה, אבל בראש המזבח אינם נפסלים בלינה" (המפרש, שם). (88) שם במשנה "אם אין צדדים מחזיקין, סודרים אותן בסובב על הכבש", וכתב רבינו בפירוש המשנה, כי "מה שאמר בסובב על הכבש, ענינו על הכבש כנגד הסובב", וכן כתב כאן. אבל המפרש כתב: "סודרין בסובב או על גבי הכבש". וכן הוא ביומא מה, ב. וב'סיפרא' צו פ"ב ה"ד. וגם על הכבש אין נפסלין בלינה שהכבש הרי הוא כמזבח לכל דבר. ולאחר שיסדרו את המערכות יחזירו האברים אל המערכה הגדולה, אחר שהקריבו אברי תמיד של שחר (המפרש, שם) וראה למעלה ה"ה. (89) שם במשנה. (90) שם במשנה, וראה למעלה ה"ז. (91) בתמיד פ"ה מ"ה: "ופסכתה היתה כלי גדול מחזקת לתוך וכו' ושלשה דברים היתה משמשת כופין אותה על גבי גחלים ועל השרץ בשבת, ומוורידין בה את הדשן מעל גבי המזבח" (ראה להלן פ"ג ה"ו). ועל הפסוק (שמות כז, ג) "סירותיו", תרגם אונקלוס: "פסכרתיה". "ולתך מדה מחזקת ט"ו סאה" (רבינו בפירוש המשנה, שם) וכל סאה היא ששה קבין (ראה פירוש המשנה לרבינו, מנחות עו:) ואם כן "לתך" הוא תשעים קבים, שהם חצי כור (ראה בפירוש הרא"ש ורע"ב שם). (92) וזה נקרא "דישון מזבח" (ראה פירוש המשנה, תמיד כח:). ואילו "הוצאת הדשן" הוא מה שמוציא מלמטה אל מחוץ לעיר (ראה להלן הי"ד). ודעת הראב"ד בהשגות (למעלה ה"ז) שהוצאת הדשן היא בכל יום ויום, אבל רש"י (חולין צ.)

כמו כן בנידון שלפנינו כשפושט בגדי כהונה ולובש בגדים פחותים). (61) ראה להלן פ"ד ה"א, כי הכהנים המשתתפים בפס היו לובשים לפני הפס בגדי כהונה. (62) ראה למעלה ה"י. (63) כלומר, רוחץ ידיו ורגליו ממי הכיור, ראה משנה תמיד כח, ב: "קידש ידיו ורגליו מן הכיור". ובפירוש המשנה לרבינו שם, כתב: כי "דבר תורה הוא שאין קרבים למזבח ולא לשום דבר מן העבודות אלא לאחר קידוש ידים ורגלים, אמר רחמנא (שמות ל, יח-כ) בבואם אל אהל מועד (= ועשית כיור נחושת וכו') ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם בבואם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה לה' וכו'"), וראה פ"ה מהל' ביאת המקדש ה"א. ושם הט"ז ביאר "כיצד מצות קידוש". וראה שם ה"י, כי מצוה לקדש ממי הכיור, ואם קידש מאחד מכלי השרת, הרי זה כשר. (64) "ראשי בית אב הזהירוהו כך" (תפארת ישראל' תמיד, שם). (65) משנה, שם כח, א: "ואע"פ שהוא יודע בדבר צריך להזהירו שהוא היה הולך יחיד ושמוא ישכח ויגע ומתוך שמוהירין אותו הוא נזהר" (המפרש, שם). (66) שם במשנה (כח:): "נטל מחתת הכסף". (67) "מקצוע היא קרן זווית" (רבינו בפירוש המשנה, תמיד שם). (68) שם במשנה כח, א: "והרי המחתה נתונה במקצוע בין הכבש למזבח במערבו של כבש", "כלומר, באלכסון היא נתונה ממוצעת בין כבש למזבח בזווית הכבש אצל מקום שתכלה הכבש" (המפרש שם). (69) שם במשנה. (70) תוחב המחתה למתחת הגחלים, והיא מתמלאה מן הגחלים. (71) שם במשנה: "חותה את המאוכלות הפנימיות", "הן הגחלים המאוכלות היטב שבמזבח, שהרי הם באמצע האש" (רבינו בפירוש המשנה), והם בדשן, שכן נאמר (ויקרא ו, ג) "והרים את הדשן, אשר תאכל האש" (המפרש). (72) כשפניו לצד דרום העזרה ואחוריו לצד צפון, שהרי הכבש בדרומו של המזבח. (73) לצפון העזרה. (74) שם במשנה: "ירד הגיע לרצפה הפך פניו לצפון הולך במזרחו של כבש כעשר אמות", כלומר, לא היה מהלך בדרכו דרך מזרח ויוצא חוץ לעזרה, אלא הופך פניו לצפון העזרה, דהיינו דרום המזבח והולך במזרחו של כבש אצל הכבש בקרקע העזרה סמוך לכבש, והלך כעשר אמות מן הכבש ועדיין רחוק הוא מקום הדשן מן המזבח עשרים אמה, שהרי שלשים אמה היה הכבש תופס בקרקע העזרה, כמפורש למעלה פ"ב מהל' בית הבחירה הי"ג. ואע"פ שנאמר (ויקרא ו, ג) "אצל המזבח" – למדו כן, שצריך שיהא רחוק מן המזבח עשרים אמה, ממה שנאמר (שם א, טז) "והסיר את מוראתו בנוצתה והשליך אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן", וקים להו לרבנן שאין השלכה פחותה מעשרים אמה, הרי שמקום הדשן רחוק מן המזבח עשרים אמה (המפרש). (75) למזרח. (76) שם במשנה. (77) שם, וראה למעלה פ"ו מהל' מעשה הקרבנות הכ"א. (78) שם, וראה להלן פ"ג הי"ב. (79) ראה למעלה ה"י.

1 יג. אחר שִׁירַד זֶה שְׁתַּרְם⁸⁰ רָצִים⁸¹ אֲחִיו הַכֹּהֲנִים⁸²
2 וּמִקְדָּשֵׁי יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם⁸³ בְּמַהֲרָה⁸⁴, וְנוֹטְלִין אֶת
3 הַמַּגְרָפּוֹת⁸⁵ וְאֶת הַצִּנּוֹרוֹת⁸⁶ וְעוֹלִין לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

כז, ב. אבל צריך עיון, שהרי פסוק זה נאמר בתרומת הדשן ולא בהוצאת הדשן, וכן הוא בפסחים שם, וכבר העיר על זה הראב"ד. (104) במעילה ט, א - נחלקו רב ורבי יוחנן, בענין נהנה מאפר תפוח שעל גבי המזבח, רב אמר אין מועלין בו, ורבי יוחנן אמר מועלין בו. וביארו שם בגמרא: לרב נעשה מצוותו, ולרבי יוחנן כיון שצריך בגדי כהונה בהוצאה - מועלין בו. ופסק רבינו כרב, שזהו נעשה מצוותו, ראה למעלה ה"י. ולפיכך כתב "ואסור ליהנות בו" ולא כתב שמועלים בו. וכן מדוקקים דבריו בפ"ט מהל' פסולי המוקדשין ה"ג שכתב: "וכל הנשרפין כו' אפרם מותר, חוץ מדשן המזבח" - הרי שאין שם אלא איסור בלבד, ואילו בפ"ב מהל' מעילה לגבי תרומת הדשן, כתב (שם הלכה יג), "דשן המזבח החיצון בין קודם הרמת הדשן, בין אחר הרמה - מועלין בו".

יום ב' כ"ד ניסן ה'תשע"ו

פרק שלישי

(1) בו יבאר רבינו מצות הקטרת הקטורת על מזבח הזהב, וכמה מקטירים ממנה.

- 11 א. מצות עשה² להקטיר הקטרת על מזבח הזהב³
- 12 שבהיכל פעמים בכל יום: בבקר ובין הערבים,
- 13 שנאמר: והקטיר עליו אהרן קטרת סמים⁴. לא
- 14 הקטירו בבקר - יקטירנו בין הערבים⁵, אפלו היו
- 15 מזידין⁶. ואין מחזקין מזבח הזהב אלא בקטרת של
- 16 בין הערבים⁷.

(2) על הכהנים. (3) שנאמר (שמות ל, אג) "ועשית מזבח מקטר קטורת וגו' וצפית אותו זהב טהור וגו'". והוא המזבח הפנימי שבהיכל. (4) וגומר: "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה, ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים יקטירנה". (5) כלומר, יקטיר קטורת של בין הערביים וכתנא קמא של ר' שמעון במנחות מט. במשנה. ודלא כר' שמעון (שם), שמקטיר בערב של הבוקר ושל בין הערביים. (6) אין הקטורת של הבוקר מעכבת את הקטורת של בין הערביים, ואף לר' שמעון (שם) שאמר: "אם היו מזידין ולא הקריבו כבש בבוקר לא יקריבו בין הערביים" - אין זה אלא בתמיד שהוא עולה ומצויות עולות במקדש לכן גזרו חכמים שלא יקריבו, חששו שמא יפשעו ולא יקריבו עוד, אבל בקטורת שאינה מצוייה אלא פעמיים ביום ועוד שהיא מעשרת - לא חששו שמא יפשעו ולא יביאו קטורת. (7) ובגמרא שם (ג). למדו זאת ממה שנאמר (שמות שם, ז) "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה". ואף כי רבינו סובר להלן הלכה יב, כי הטבת הנרות היא הדלקתם, אין זה אלא בנר שכבה, אבל נר שלא דלק מעולם והדליקו אין זה נחשב הטבה, וכן נשמע בדברי רבינו שם, שהרי כתב: "ומדליק נר שכבה והדלקת הנרות היא הטבתם". וראה בלחם משנה שם.

- 17 ב. כמה מקטירין ממנה בכל יום? משקל מאה
- 18 דינרין⁸. חמשים בבקר וחמשים בין הערבים⁹. מזבח
- 19 שנגעק¹⁰ - מקטירין הקטרת במקומו¹¹. וקטרת

וה'תוספות' (יומא כז: ד"ה איכא דאמרי) והמפרש (תמיד פ"ב כח:) וכן בפירוש המיוחס להראב"ד שם, סוברים כי לא בכל יום היו מוציאים את הדשן מעל המזבח כ"א רק כשרבה הדשן על גבי התפוח. וכדעת רבינו, ראה משנה למלך כאן. (93) במועדים (פירוש המשנה, וראה להלן). (94) משנה, תמיד שם: "וברגלים לא היו מדרשנין אותו, מפני שהוא נוי למזבח" = "כשיש עליו דשן הרבה כדאמרן בעלמא (פסחים סה:) שבת הוא לבני אהרן שמהלכין עד ארכובותיהם בדם, כך שבת כשיש עליו דשן הרבה ונראה שלא עומד המזבח בטל" (המפרש, שם). והראב"ד שם פירש שלא היו מורידים הדשן ברגלים אלא בידים, עם המגרפות.

- 1 יד. כל מי שירצה מן הפהנים⁹⁵ ממלא מן הדשן
- 2 שהורידו למטה ומוציא חוץ לעיר לשפך הדשן⁹⁶.
- 3 ואין להוצאת הדשן לחוץ פנים⁹⁷, אלא כל הרוצה.
- 4 ומעולם לא נתעצל כהן מלהוציא את הדשן⁹⁸.

(95) אפילו אלו שלא עמדו בפס, ולא טבלו. כי מה שאין כהן נכנס לעזרה אלא אם כן טבל, אינו אלא אם נכנס לעבודה (ראה למעלה פ"ה מהל' ביאת המקדש ה"ד), ואילו הוצאת הדשן מלמטה אל מחוץ לעיר אינה עבודה (ראה להלן ה"ט"ו). (96) שכתוב (ויקרא ו, ד) "והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה", והוא בית הדשן שמחוץ לירושלים ושורפין שם החטאות הנשרפות, שנאמר אצל פר כהן משיח (ויקרא ד, יב) "והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה אל שפך הדשן וכו' ישרף". (97) כלומר, אף כי מלאכה זו נעשתה על ידי כהן אחד, שהרי נאמר (שם ו, ד) "והוציא את הדשן" בלשון יחיד - לא היה על זה פיס, כיון שהוצאת הדשן אינה עבודה. ואם כי מעולם לא נתעצל כהן מלהוציא הדשן (ראה בסמוך) לא היו על זה קופצים רבים עד כדי סכנה (ראה יומא כב.). ומקור דין זה, ראה להלן בסמוך. ולמעלה ה"ג גבי דישון המזבח לא הוצרך רבינו להודיע כי לא היה שם פיס, מאחר שרבים מהכהנים היו עושים זאת, ראה למעלה שם, וב'הר המוריה' כאן. (98) משנה, תמיד כט, א. כלומר, אף כי אינה עבודה, ראה להלן. ומכאן שלא היה על זה פיס.

- 5 טו. ואף על פי שאין הוצאתו לחוץ עבודה⁹⁹, אין
- 6 בעלי מומין מוציאים אותו¹⁰⁰. וכשמוציאים אותו
- 7 לחוץ לעיר - מניחין אותו במקום שאין הרוחות
- 8 מנשבות בו בחזקה¹⁰¹, ולא חזירים¹⁰² גורפים אותו.
- 9 ולא יפזרנו שם, שנאמר: ושמו - שייניחנו בנחת¹⁰³.
- 10 ואסור להנות בו¹⁰⁴.

(99) ראה למעלה ה"י. (100) יומא כג, ב. שלא כדברי רבי אליעזר, ראה למעלה שם. (101) למד כן ממה שנאמר להלן "ושמו, שלא יפזר". (102) בדפוס רומי: "הזרמים", וכן הוא בפירוש המשנה בסוף מסכת תמיד: "ואמרו, ושמו בנחת, ושמו - כולו, ושמו - שלא יתפזר, רוצה לומר שלא יתן אותו בפני הרוח או בפני השטף" (וראה מה שכתב הגר"ל הכהן מיימון זצ"ל במבוא לרמב"ם דפוס רומי, הוצאת מוסד הרב קוק עמ' 10-11). (103) כן הוא בפסחים

- 1 שְׁפָקָה¹² מַעַל הַמִּזְבֵּחַ, אֶפְלוּ קָרְטִין שְׁפָה¹³ - אֵין
2 מַחְזִירִין אוֹתָן¹⁴.
3 בְּבִגְד קָטָן²⁹, וְאוֹחוֹ הַכֹּף בִּידוֹ, וְנִכְנָס עִמּוֹ אֶחָד
4 בְּמַחְתָּה שֶׁל אֵשׁ בִּידוֹ³⁰.

(19) להיכל. (20) "לשון ושמת בטנא, דומה לסל ופיו רחב". (21) כלומר, אחרי שגמר כל החפינה, שאפשר שנשאר רק קצת שאינו ניתן לקבלו בחפניו. (22) כלומר, מטאטא אותם בדבר המיוחד לכך. (23) לתוך הטני. (24) לטני. (25) שם משנה ט: "כנס ונטל את הטני והניחו לפניו והיה חופן ונותן לתוכו, ובאחרונה כיבד את השאר לתוכו והניחו ויצא". ואחרי זריקת דם התמיד ודישון המנורה, היה מוציאו ומניחו אצל המזבח החיצון במקום הדשן. ועשו כן מפני הנס שהיה בזה, שדישון מזבח הפנימי ודישון המנורה היו נבלעים במקומם, ובכדי שלא להטריח, כביכול כלפי מעלה, לעשות הנס פעמיים, כרכו את שניהם ביחד. (26) לאותו כלי. ומה ששינוי שם בפרק ז משנה ב "והכף וכסויו", הכוונה למטוטלת. (27) של הכלי הנ"ל. (28) והוא דומה לתרקב גדול ומחזיק שלושה קבין, ומשל זהב היה. (29) במשנה שם: "וכיסוי היה לו וכמין מטוטלת היה עליו מלמעלה", ופירש רבינו שם: "שהיו ממלאין הבון קטורת, ומכסים במכסה, ונותנין על המכסה מלמעלה מפה קטנה". הרי ששני כיסויים היו: האחד, הכיסוי שהיה לו לבון, והשני המטוטלת. (30) הוא זה שזכה בתרומת הדשן, שזוכה גם בזה.

ה. וכיצד חותה? זה שזכה במחיתה³¹ לוקח מחיתה של כסף³² ועולה לראש המזבח³³, ומפנה את הגחלים אילף ואילף, ונוטל מן הגחלים³⁴ שנתאכלו במערכה שניה, ויורד³⁵ ומערך³⁶ לתוף מחיתה של זהב³⁷. אם נתפזרו מן הגחלים כמו קב או פחות³⁸ - מכבדן לאמה³⁹. ובשבת⁴⁰ כופה עליהן הפסכת⁴¹. ואם נתפזר יתר על קב - חוזר וחותה⁴².

(31) כלומר, זה שזכה בתרומת הדשן. (32) של ארבעה קבין. (33) החיצון. (34) היינו שלושה קבים גחלים. (35) מעל המזבח. (36) מריקן. (37) מחתה של זהב בת שלושת קבין (יומא מג: במשנה). שתהא מלאה, שזהו כבוד של מעלה. ולא היה חותה בשל זהב שמא תתקלקל, והתורה חסה על ממונן של ישראל. ולא היה מריקה לתוך של זהב, בהיותו למעלה על גבי המזבח, לפי שהמחתה של זהב הייתה מלאה, וחששו שמא יתפזרו בדרתו בשיפוע הכבש. (38) משנה בתמיד שם: "נתפזר ממנו כקב גחלים (ו)היה מכבדן לאמה". (39) כלומר, לאמת המים שבעזרה שלא ייכוו בהן הכהנים, שהולכין יחפין ואין כאן איסור כיבוי גחלת של המזבח - כיוון שניתקה למצוה אחרת. (40) שאסור לכבות. (41) והוא כלי גדול שמחזיק לתך. (42) כן נראה מלשון המשנה "כקב", הרי שרק אם נתפזרו כקב עדיין שם "מליאה" עליה, אבל ביתר מכן, אין זו מליאה.

ו. שלשה דברים היה הפסכת⁴³ משמש: כופין אותו על הגחלים ועל השרץ בשבת⁴⁴, ומורידין בו את הדשן מעל המזבח.

(8) כי משקל כל הקטורת בכל שנה הוא שלוש מאות ושישים ושמונה מנה, ומקטיר ממנה בכל יום מנה, שהם שס"ה מנים כנגד ימות החמה, ונשארו שלושה מנים שמהם מכניס כהן גדול מלוא חפניו ביום הכיפורים. (9) משנה יומא מג: "בכל יום מקריב פרס (=חצי מנה) בשחרית ופרס בין הערביים", משום שנאמר (שמות שם) "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה, ובהעלות וגו' בין הערביים יקטירנה", אם כן חציו בבוקר וחציו בין הערביים. (10) שנהרס. (11) כלומר, במקום שהיה המזבח קיים, והם דברי רב גידל בזבחים נט. אף על פי שלעניין דמים הכל מודים שצריך מזבח. (12) שקפצה בכח האש, מנחות כו: (13) שלמים וחשובים שבה" (רש"י במנחות שם). (14) למזבח. משום שנאמר (ויקרא ו, ג) "אשר תאכל האש את העולה על המזבח", ודרשו (מנחות שם, יומא מה: וזבחים פג:) "עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת", שהיו על מזבח הזהב ופקעו ממנו.

ג. בעת שמקטירין הקטרת בהיכל בכל יום¹⁵ פורשין כל העם מן ההיכל ומבין האולם ולמזבח¹⁶, לא יהיה שם אדם עד שיצא זה שהקטיר הקטרת¹⁷. וכן בשעה שניכנס בדם חטאות הנעשות בפנים¹⁸ פורשים הפל מבין האולם ולמזבח עד שיצא¹⁹. שנאמר: וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש וגומר - בגין אב לכל פפרה שפקדש שלא יהא שם אדם.

(15) אבל בקטורת של יום הכיפורים שהיא לפני ולפנים, בקודש הקדשים, אמרו בברייתא שאין צריך לפרוש אלא מההיכל שהוא קרוב לקודש הקדשים, אבל מבין האולם ולמזבח אין צריך לפרוש (כסף משנה). (16) ולמדו זאת ממה שנאמר (ויקרא טז, יז) "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו", - "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד, יכול אפילו בעזרה, תלמוד לומר באוהל מועד, אין לי אלא באוהל מועד שבמדבר, שילה ובית עולמים מנין, תלמוד לומר בקודש, אין לי אלא בשעת הקטרה, בשעת מתן דמים מנין, תלמוד לומר בבואו לכפר". (17) יומא שם: "אין לי אלא בכניסתו, ביציאתו מנין, תלמוד לומר (ויקרא שם) עד צאתו". (18) בהיכל, והוא דם פר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור ושיערי עבודה זרה.

ד. כיצד סדר הקטרת הקטרת בכל יום? מי שזכה בדשון המזבח הפנימי נכנס¹⁹ בכלי קדש, וטני היה שמו²⁰, ושל זהב היה, ומחזיק קבים וחצי. מניח הטני פארץ לפניו, וחופן בידי האפר והפחם שבתוף המזבח ונותן לתוף הטני, ובאחרונה²¹ מכבד²² את השאר לתוכו²³, ומניחו²⁴ שם בהיכל ויוצא²⁵. ומי שזכה בקטרת נוטל כלי מלא קטרת גדוש. וכסוי היה לו²⁶, ובגוף היה שמו²⁷. ונותן הפזף בתוף כלי אחר, וכף היה שמו²⁸. ומכסה את הכף

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ב' כ"ד ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין צט

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ומבין האולם ולמזבח.

י. דשון המנורה והטבת הנרות בפקר ובין הערבים
- מצות עשה, שנאמר: יצרף אתו אהרן ובניו.⁶¹
והדלקת הנרות דוחה את השבת⁶² ואת הטמאה⁶³
פקרנות שקבוע להן זמן, שנאמר: להעלת נר
תמיד.

(61) וגומר: "מערב עד בוקר לפני ה', חוקת עולם לדורותם
מאת בני ישראל". (62) שמותר להדליק בשבת.
(63) שמותר להדליקם גם בטומאה, וכגון שנטמאו הנרות או
הכהנים.

יא. וכמה שמן הוא נותן לכל נר? חצי לג שמן.
שנאמר: מערב עד בקר⁶⁴ - תן לו במדה שיהיה
דולק מערב עד בקר. ואין מחנכין את המנורה אלא
בהדלקת שבעה נרותיה בין הערבים.⁶⁵

(64) ברייתא שם פט. "מערב עד בוקר, תן לה מידתה שתהא
דולקת והולכת מערב עד בוקר וכו' ושיערו חכמים חצי לוג
מאורתא (=מערב) ועד צפרא (=בוקר)", כלומר, אפילו
בלילה ארוך כלילי טבת, שיערו חכמים, שאין צריך יותר
מחצי לוג מערב עד בוקר. (65) ולמדו זאת ממה שנאמר
(שמות ל, ז) "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה",
- ו"אי לא דעבד הדלקה מאורתא, הטבה בצפרא מהיכא?"
הרי שחינוך המנורה - בין הערביים.

יב. מהו דשון המנורה? כל נר שפכה - מסיר
הפתילה וכל השמן שפגרו⁶⁶ ומקנחו⁶⁷, ונותן בו
פתילה אחרת ושמן אחר במדה, והוא חצי לג⁶⁸.
וזה שהסיר משליכו במקום הדשן אצל המזבח עם
דשון המזבח הפנימי⁶⁹ והחיצון, ומדליק נר שפכה.
והדלקת הנרות היא הטבתם. ונר שמצאו שלא פכה
- מתקנו⁷⁰.

(66) שכיוון שכבו, הרי הם כדשן, ואינם ראויים עוד.
(67) לנר. (68) שם בגמרא: "איבעיא ליה ר' זריקא, כשהוא
נותן בה שמן כמדה ראשונה (דהיינו חצי לוג) או כמי
שחסרה. אמר ר' ירמיה פשיטא דכמידה ראשונה, דאי כמה
שחסרה מנא ידעינן מאי חיסר". (69) "שני בתי דשנן היו
שם אחד במזרחו של כבש ואחד במזרחו של מזבח, זה
שבמזרחו של כבש, שם היו נותנין מוראת העוף ודישון
מזבח הפנימי והמנורה". (70) כלומר, "הטבה" היא הדלקת
נר שכבה, או תיקון נר שלא כבה, אבל הדלקת נר שלא
הודלק מעולם, אין זה נחשב להטבה, כי אם להדלקה.

יג. נר מערבי⁷¹ שפכה - אין מדליקין אותו אחר
דשנו אלא ממזבח החיצון⁷²; אבל שאר הנרות, כל
נר שפכה מהן - מדליקו מנר חבירו⁷³.

(71) הוא הנר האמצעי שבמנורה והמנורה עמדה ברוחב
הבית, בין הצפון ובין הדרום. ומה שכתב רבינו בפירוש
המשנה (תמיד פרק ג משנה ט) כי נר מערבי הוא הנר
הראשון - לא כתב כן אלא לפי דעת משנה זו הסוברת כמאן
דאמר שהמנורה עמדה לאורך הבית בין המזרח והמערב,
אבל לפי מה שפסק רבינו (שם הלכה יב) שעמדה בין הצפון

(43) השרץ שנמצא בעזרה וחוששין שמה יגע בו אדם, כופין
עליו הפסכתו, ואין מוציאין אותו בשבת משום איסור
מוקצה, שיש שבות שאסורוהו גם במקדש, כמו שאמרו גבי
לחם הפנים.

ז. ומקדים לפניהם זה שדשן המזבח הפנימי⁴⁴
ונוטל הטני שבו דשון המזבח⁴⁵ ומשתחוה ויוצא⁴⁶.
וזה שבידו המחטה צובר את הגחלים על גבי
המזבח הפנימי, ומרדדן⁴⁷ בשולי המחטה,
ומשתחוה ויוצא⁴⁸. וזה שבידו הפך נוטל את הכסף
מתוך הכף⁴⁹ ונותנו⁵⁰ לאוהבו או לקרובו⁵¹. ורואה,
אם נתפזר מן הקטרת מעט כסף - אוהבו או קרובו
נותן לו⁵² לתוך חפניו זה שנתפזר עם הקטרת
שבכסף⁵³, ומשתחוה ויוצא⁵⁴.

(44) ראה שם פרק ו משנה א: "החלו עולים במעלות
האולם, מי שזכו בדישון מזבח הפנימי והמנורה היו
מקדימים לפניהם". ורבינו לא הזכיר כאן את זה שזכה
בדישון המנורה, מפני שאינו מדבר כאן אלא בעבודה שעל
מזבח הפנימי. (45) שם במשנה. כלומר, נכנס להיכל ונוטל
את הטני שהשאיר שם כשיצא לאחר שדישן את המזבח.
(46) "כעבד שמשמש את רבו וגמר עבודתו ונוטל רשות
ויוצא". (47) כלומר, מציע ופורש אותם על המזבח שלא
יהיו משופעים כדי שלא יפול הקטורת אחר שיניחם.
(48) כי עתה גמר עבודתו. (49) כי הבזך היה בתוך הכף.
(50) לבזך. (51) "שבא לשם עימו לצורך כך".
(52) כלומר, אוהבו וקרובו, נותן לו, למקטיר. (53) שם
במשנה ג: "מי שזכה בקטורת היה נוטל את הבזך מתוך
הכף ונותנו לאוהבו או לקרובו, נתפזר ממנו נותנו לו
בחפניו". כלומר, אוהבו וקרובו נותן בחפניו של המקטיר
את כל הקטורת, גם מה שנשאר בבזך וגם מה שנתפזר לתוך
הכף. (54) במשנה לא הזכיר כאן שמשתחוה ויוצא, אבל
פשוט הוא, לפי שכל אדם אסור להיות שם בהיכל ובין
אולם למזבח בשעה שמקטיר עד שיצא המקטיר, לכן
כשגמר מעשהו השתחוה ויצא.

ח. ואומרין לזה המקטיר⁵⁵: הזהר שלא תתחיל
מלפניך, שלא תפנה⁵⁶. ומתחיל ומשליך הקטרת
על האש בנחת כמי שמרקד סלת עד שתתרדד
על כל האש.

(55) שלא הקטיר מעולם, לכן לפני שנכנס להקטיר למדוהו
להזהר. (56) כלומר, המקטיר עומד במזרחו של המזבח
ומלמדים אותו להתחיל בפנים, במערב, ולהמשיך למזרח,
שאם יתחיל לפניו במזרח, וימשיך בפנים למערב - ייכוה.

ט. ואין המקטיר מקטיר עד שהממנה⁵⁷ אומר לו
הקטיר. ואם פהן גדול הוא⁵⁸ - אומר לו הממנה:
אישי פהן גדול, הקטיר⁵⁹. ואחר שאומר יפדשו כל
העם⁶⁰, ויקטיר המקטיר וישתחוה ויצא.

(57) לדעת רש"י (יומא כח.) הוא הסגן, ולדעת התוספות
מנחות ק. דיבור המתחיל אמר, הוא הממונה על הפיסות.
(58) המקטיר. (59) משום דרך של כבוד. (60) מן ההיכל

20 יום מִחֻצָה בְּבֹקֶר עִם תְּמִיד שֶׁל שַׁחֲרָי⁸⁴ וּמִחֻצָה בֵּין
21 הָעֶרְבִים עִם תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים⁸⁵. וְלִישְׁתֵּן
22 וְאַפְיֵתן דּוֹחִין אֶת הַשֶּׁבֶת⁸⁶ וְאֶת הַטְּמֵאָה⁸⁷, כָּכָל
23 קֶרֶן שֶׁקְּבוּעַ לוֹ זָמַן; שְׁנָאֹמֶר; תְּפִינִי - שֶׁתְּהֵא נָאָה
24 וְלֹא תֵאָפֶה מִבְּעָרָב⁸⁸. וְעוֹד, אִם תֵּאָפֶה מִבְּעָרָב -
25 תִּפְסֹל בְּלִינָה⁸⁹; שֶׁתִּמְרָחֶשֶׁת מִכְּלִי הַקֹּדֶשׁ הִיא, כְּמוֹ
26 שֶׁבָּאֲרָנוּ.

(83) המנחה שמקריב כהן גדול בכל יום נקראת חביתין.
(84) שנינו במשנה יומא לא: שמקריבים את איברי התמיד,
ואחרי כן את החביתין, ואחרי כן את היין (של מנחת
התמיד), "ואברים [קודמים] למנחה ומנחה לחביתין וחביתין
לנסכים". הרי שהחביתין קרבים עם תמיד של שחר.
(85) נלמד מחביתין של בוקר, שהם תמיד של שחר, שהוא
הדין לחביתין של ערב, שהם עם תמיד של בין הערביים.
(86) משנה צו. "ודוחות את השבת וכו' כלל אמר רבי עקיבא
כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת וכו' ושאי אפשר
לה לעשותה מערב שבת, דוחה את השבת". (87) מנחות נ:
"דברי ר' ישמעאל תנא תעשה ואפילו בשבת, תעשה ואפילו
בטומאה" והיינו כשנטמאה כל הסולת, ואין סולת אחרת, או
שנטמאו כל הכהנים, אבל אם נטמא רק הסולת של החביתין
או נטמא רק הכהן הגדול, - מביאים עשרון אחר וממנין כהן
אחר. (88) במנחות שם: מנא הני מילי, אמר רב הונא
תופיני תאפינה נאה ואי אפי לה מאתמול אינשפה לה
(=נפוחה ברוח - רש"י). (89) שם נא. "רבא אמר על מחבת
(שם) מלמד שטעונה כלי, ואי אפי לה מאתמול איפסל ליה
בלינה".

27 יט. טְחִינַת סֵלֶתָן וְהִרְקֶדְן - בַּחוּץ⁹⁰, וְאִינֵן דּוֹחִין
28 אֶת הַשֶּׁבֶת⁹¹.

(90) לעזרה ככל המנחות. אבל לישתן ועריכתן ואפייתן
בפנים העזרה. (91) משנה מנחות צו. "טחינתן והרקדתן
אינו דוחה את השבת, כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה
שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת ושאי
אפשר וכו'".

29 כ. כֹּהֵן⁹² שֶׁהִקְרִיב מִחֻצָה בְּשַׁחֲרִית, וַיִּמָּת אוֹ נִטְמָא
30 אוֹ נִלְדַּל לוֹ מוֹם, וַיִּמָּנֶה כֹּהֵן אַחֵר תַּחֲתָיו - לֹא יָבִיא
31 חֲצִי עֶשְׂרוֹן מִבֵּיתוֹ וְלֹא חֲצִי עֶשְׂרוֹן שֶׁל רֹאשׁוֹן;
32 אֲלֹא מִבֵּיא⁹³ עֶשְׂרוֹן שְׁלֹם וְחוֹצֶהוּ, וּמִקְרִיב מִחֻצָה⁹⁴
33 וּמִחֻצָה אֲבִיד⁹⁵.

(92) כהן גדול. (93) מביתו. (94) משום שנאמר (ויקרא ו,
יג) "ומחציתה בבוקר ומחציתה בערב" ומהאזנה היתירה של
"ומחציתה, למדו ש"מחצה משלם הוא מביא ומקריב, הא
כי צד? מביא עשרון שלם וחוצהו". וחזן מזה מביא עוד
עשרון שלם לחינוכו. (95) "אבד" היינו שאינו ראוי לכלום,
לא להקריבה ולא להשתמשות אחרת.

34 (כא). נִמְצְאוּ שְׁנֵי חֲצָאִים קְרָבִין⁹⁶, וְשְׁנֵי חֲצָאִין
35 אוֹבְדִין⁹⁷. וְאֵלּוּ שְׁנֵי הַחֲצָאִין הָאוֹבְדִים - מִנִּיחִין
36 אוֹתָן⁹⁸ עַד שֶׁתִּעָבֶר צִנְרָתָן⁹⁹, וְיוֹצֵאִין לְבֵית

והדרום - נר המערבי הוא האמצעי, וראה לחם משנה כאן.
(72) ולמדו כן ביומא מה: ממה שנאמר (ויקרא ו, ו) "אש
תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" "אש תמיד" שאמרתי לך
(הוא של מנורה, שנאמר בה (שמות כז, כ) "להעלות נר
תמיד"), לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון" ומה
שאמרנו בתמיד פרק ג משנה ט "שמדליק מן הדולקים"
(ראה בראב"ד) אין המדובר שם בנר מערבי (לחם משנה).
(73) ואינו יכול להדליק בנר אחר משום בזיון.

1 יד. וְכִיצַד מְדַלִּיקוּ? מוֹשֵׁף הַפְּתִילָה עַד שֶׁמְדַלִּיקָהּ
2 וּמִחֻצָה⁷⁴. לְפִי שֶׁהַגְּרוֹת קְבוּעִים בְּמִנּוּרָה, וְאִינוּ
3 יָכוֹל לְהַדְלִיק בְּנֶר אַחֵר⁷⁵ מִשּׁוּם בְּזִיוֹן⁷⁶.

(74) כי הפתילות היו ארוכות. (75) כלומר, להדליק נר מנר
על ידי נר של חולין. (76) שמדליק נר של חולין מנר של
מנורה.

4 טו. כָּל הַפְּתִילוֹת⁷⁷ שֶׁאֲסוּר לְהַדְלִיק בָּהֶן בְּשַׁבָּת -
5 אֲסוּר לְהַדְלִיק בָּהֶן בְּמִקְדָּשׁ בְּמִנּוּרָה⁷⁸; שְׁנָאֹמֶר:
6 לְהַעֲלֹת נֶר תְּמִיד - שֶׁתְּהֵא שְׁלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאִלֶּיהָ⁷⁹.

(77) בשבת כא. "תני רמי בר חמא פתילות שאמרו חכמים אין
מדליקין בהן בשבת, אין מדליקין בהן במקדש, משום
שנאמר (שמות כז, כ) להעלות נר תמיד, הוא תני לה והוא
אמר לה כדי שתהא שלהבת עולה מאליה ולא שתהא עולה
על ידי דבר אחר". (78) אבל שלא במנורה, כגון בשמחת
בית השואבה מותר להדליק בפתילות של בלאי מכנסי כהנים
ומהמייניהם שיש בהם הרבה צמר, אף על פי שבשבת אסור
להשתמש בפתילות של צמר. (79) פרט לאלה שאינן עולות
אלא על ידי תיקון.

7 טז. לֹא הִיָּה מְטִיב כָּל הַגְּרוֹת בְּפַעַם אַחַת, אֲלֹא
8 מְטִיב חֲמִשָּׁה גְּרוֹת וּמִפְּסִיק, וְעוֹשִׂין עֲבוֹדָה אַחֲרֶת,
9 וְאַחֵר כֹּךְ נִכְנָס וּמְטִיב הַשְּׁנִי, כְּדִי לְהַרְגִּישׁ אֶת כָּל
10 הָעֲזָרָה.

11 יז. כָּל נֶר שֶׁכָּבָה - מְדַלִּיקִין אוֹתוֹ מִנֶּר אַחֵר מִהֵן,
12 כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרָנוּ. וְכִיצַד סֹדֵר הַהִטְבָּה? זֶה שֶׁזָּכָה בְּדִשּׁוֹן
13 הַמִּנּוּרָה נִכְנָס⁸⁰ וְכָלִי בִידוֹ, וְכוּז שָׁמוּ, וְשֶׁל זָהָב הִיָּה,
14 דּוֹמָה לְקִיתוֹן גָּדוֹל. מְדַשֵּׁן בּוֹ אֶת הַפְּתִילוֹת שֶׁכָּבוּ
15 וְאֶת הַשָּׁמֶן הַנִּשְׁאָר בְּנֶר, וּמְטִיב חֲמִשָּׁה גְּרוֹת, וּמְנִיחַ
16 הַפּוֹז שָׁם לְפָנֵי הַמִּנּוּרָה עַל מַעֲלָה שְׁנִיָּה מִשְׁלֹשׁ
17 מַעֲלוֹת שֶׁלְּפָנֶיהָ⁸¹, וְיוֹצֵא. וְאַחֵר כֹּךְ⁸² נִכְנָס וּמְטִיב
18 שְׁנֵי הַגְּרוֹת, וְנוֹטֵל הַפּוֹז בִּידוֹ וּמִשְׁתַּחֲוֶה וְיוֹצֵא.

(80) כי נכנס ביחד עם זה שזכה בדישון מזבח הפנימי, וכאן
לא הזכיר אלא מה ששייך לעבודת המנורה. (81) כי "אבן
הייתה לפני המנורה ובה שלוש מעלות (=דרגות) שעליה
כהן עומד ומטיב את הנרות ומניח עליה כלי שמנה ומלקחיה
ומחתותיה בשעת הטבה". (82) אחר שנעשו העבודות,
המפורטות להלן פרק ו הלכות גיד.

19 יח. חֲבִיתֵי כֹהֵן גָּדוֹל⁸³ - מַצּוֹת עֲשֵׂה לְהִקְרִיבָן בְּכָל

- 1 הַשְּׂרָפָה¹⁰⁰. וְכֵן אִם אָבָד אוֹ נִטְמָא הַחֲצִי שֶׁל בֵּין
2 הָעֶרְפִּים¹⁰¹. וְהִיכֵן שׁוֹרְפִין אוֹתָן? בְּעֶזְרָה.

- 20 וּמִחֲזִירָה¹³, וְהוּא הָאִישׁ שֶׁמִּתְחִילִין לְמִנּוֹת מִמֶּנּוּ
21 וּמִפִּסִּין כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּא¹⁴.

(2) הכהנים. (3) כלומר, קרבנות ציבור הקבועים בכל יום. אבל קרבנות יחיד, לא היה בהם פייס (רש"י ביומא כו: ד"ה אם רצה). וראה משנה-למלך להלן הלכה ט, והר המוריה. (4) בגורל. ומקור הדבר ביומא כב. במשנה "בראשונה כל מי (= כל כהן) שרוצה לתרום את המזבח תורם, ובזמן שהן מרובין, רצין ועולין בכבש, כל הקודם את חבירו בארבע אמות זכה, ואם היו שניהם שוין, הממונה אמר להן והצביעו וכו' מעשה שהיו שניהן שוין ורצין ועולין בכבש, ודחף אחד מהן את חבירו, ונפל ונשברה רגלו, וכיון שראו בית-דין שבאין לידי סכנה, התקינו שלא יהיו תורמין את המזבח אלא בפייס". (5) ראה למעלה פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ג, כי "בימי שמואל חלקם (לכהנים) הוא ודוד המלך לארבעה ועשרים משמר". ו"כל ראש משמר מחלק משמרו לבתי אבות, עד שיהיה כל בית אב ואנשיו עובד ביום אחד מימות השבת (= השבוע), והאחד ביום של אחריו" (שם הלכה יא). (6) אין כוונת רבינו לומר ששני בתי אבות יעבדו ביום אחד (כמפורש בתוספתא תענית פ"ב "כל משמר שיש בו ז' בתי אבות, כל אחד ואחד מקריב יום א'. ומשמר שיש בו ח' בתי אבות, ו' מקריבין ו' ימים, כל אחד יום אחד, ושנים מקריבין יום אחד"), שהרי למעלה בהלכות כלי המקדש שם כתב רבינו כי כל בית אב עובד יום אחד מימות השבת, והאחר ביום של אחריו, אלא הכוונה לכהני בתי אבות של כל יום ויום, אבל ביום אחד אין אלא בית אב אחד, ראה בהר המוריה. (7) יומא כה. בברייתא. וראה בתוספתא שם פ"א, ותוספתא סוכה פ"ד. וראה פ"ה מהלכות בית הבחירה הלכה יז. (8) שהיתה בצפון העזרה. וחציה בקודש וחציה בחול, ובה היתה סנהדרי גדולה יושבת (פ"ה מהלכות בית הבחירה שם). ולא עשו את הפייס בעזרה עצמה, לפי שגנאי הוא לעמוד אפילו שעה קלה בעזרה בראש מגולה. ועיין תוספות יומא שם ד"ה והא. (9) שאז מתחיל זמנה של תרומת הדרשן, שהפייס הראשון היה עליה (להלן הלכה ה). וראה למעלה פ"ב הלכה יא. (10) כרב ששת ביומא כד: ולא כרב נחמן, לפי שהלכה כרב ששת באיסורים לגבי רב נחמן (לחם-משנה). וטעמו של רב ששת, נאמר שם בגמרא "דאי אמרת בבגדי חול, אגב חביבותיה מיקרו ועבדי" (עבודה בבגדי חול, אותן שזכו לפייס – רש"י). וראה בפירוש המשנה לתמיד פ"ה משנה ג. (11) יומא כה. ותוספתא יומא וסוכה שם: "לשכת הגזית כמין בסילקי (=בית גבוה שעל עלייה – רש"י) גדולה היתה, פייס במזרחת וזקן יושב במערבה, וכהנים מוקפין ועומדין כמין בכוליאר (= עיגול – רש"י) והממונה בא ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהן, ויודעין שממנו פייס מתחיל". ורבינו השמיט מה שאמרו "וזקן יושב במערבה", וראה בלחם-משנה. (12) בעיגול. (13) מיד, לפי שגנאי הוא בלא מצנפת, ועיין תוספות יומא שם ד"ה והא. וראה בפירוש המשנה לתמיד שם. (14) להלן הלכה ג.

- 22 ב. וְיוֹצְאִין לְעִבּוּדָה אֲנָשִׁים שְׁעוּבָדִין בּוֹ¹⁵. וְשָׂאָר
23 הַכֹּהֲנִים¹⁶ מוֹסְרִין אוֹתָן לַחֲזִנִין¹⁷, וּמִפְּשִׁיטִין אוֹתָן

(96) מחצית של הכהן הקודם ומחצית של הכהן שבא אחריו. (97) המחצית הנשארת של הכהן הראשון והמחצית הנשארת של הכהן שבא במקומו. (98) מנחות שם: "תני תנא קמיה דרב נחמן מחצה ראשון ומחצה שני תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה". (99) כלומר, יניח אותן עד שיתקלקלו או עד שייפסלו בלינה, ואחר כך יישרפו, אבל בלי עיבור צורה אסור לשרפן, שמכיוון שהפסול אינו בסולת עצמה, הרי אם ישרפן הוא מבזה קדשים, אבל אחר שעובר צורתם הרי נפסל גם הסולת עצמו ואין זה מבזה קדשים. וביארו בגמרא שם: שהמחצה הנשארת מן הכהן הראשון בוודאי טעונה עיבור צורה, שהרי מקודם הייתה ראוייה להקרבה, אלא אפילו המחצית הנשארת מהכהן השני שלכתחילה הופרשה לשריפה – גם היא צריכה עיבור צורה, שהרי לא היה ידוע בתחילה איזו מחצית תקרב ואיזו תישאר ותישרף. (100) היינו, בעזרה. (101) מביא הכהן הגדול עשרון שלם מביתו וחוצהו ומקריב מחצה, והמחצה השנייה וכמו כן המחצה שנשמאה יצאו לבית השריפה, אלא שזו השנייה תעובר צורתה. אבל זו שנשמאה, שפסולה בגופה, תישרף מיד.

- 3 כב. מֵת כֹּהֵן גָּדוֹל בְּשַׁחֲרִית אַחֵר שֶׁהֻקְרַב חֲצִי
4 הָעֶשְׂרֹן וְלֹא מִנּוּ כֹהֵן אַחֵר - מְבִיאִין הַיּוֹרְשִׁין
5 עֶשְׂרֹן שָׁלֵם¹⁰² עֹבֵר בְּפִרְתָּה¹⁰³ וְעוֹשִׂין אוֹתוֹ חֲכִיתִין,
6 וְשֹׁלְמָה הֵיחָה קִרְבָּה¹⁰⁴. מֵת כֹּהֵן גָּדוֹל קֹדֶם שֶׁיֻּקְרְבוּ
7 בַּבֶּקֶר וְלֹא מִנּוּ כֹהֵן אַחֵר - מְקַרְבִּין אוֹתוֹ עֶשְׂרֹן
8 שָׁלֵם בַּבֶּקֶר וְעֶשְׂרֹן שָׁלֵם בֵּין הָעֶרְפִּים¹⁰⁵. וְאֵין
9 כּוֹפְלִין שְׁמֹנֶה וּלְבֹנָתָהּ, אֵף עַל פִּי שְׁנִכְפָּלָה הַסֵּלֶת;
10 אֲלֹא מְפָרִישִׁין לָהֶם שְׁלֹשָׁה לָגִי שֶׁמֶן וְקִמֵּץ לְבֹנָה,
11 לָג וּמִחֲצָה שֶׁמֶן וְחֲצִי קִמֵּץ לְבֹנָה - לְעֶשְׂרֹן שֶׁל
12 בֶּקֶר, וְלָג וּמִחֲצָה שֶׁמֶן וְחֲצִי קִמֵּץ לְבֹנָה - לְעֶשְׂרֹן
13 שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים.

(102) ולמדו זאת ממה שנאמר (ויקרא ו, טו) "והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה". (103) כלומר, במקומו, מה שהוא היה צריך להביא, מביאים יורשיו תחתיו. (104) שם במשנה. ואמרו שם בברייתא "יכול יקריבנה חצאין תלמוד לומר (שם) "אותה", כולה ולא חצאיה, דברי רבי יהודה". (105) וראה בתוספתא הטעם דשלימה הייתה קריבה בין בבוקר בין בערביים שנאמר (שם) "כליל תקטר".

פֶּרֶק רְבִיעִי

(1) יבאר בו דיני הפייסות.

- 14 א. כָּל הָעִבּוּדוֹת הָאֵלוּ שְׁעוּשִׁין² בְּכָל יוֹם³ - בְּפִיסָה⁴
15 הֵיוּ עוֹשִׂין אוֹתָן. וְכִיצַד הֵיוּ עוֹשִׂין? כָּל כֹּהֲנֵי בְּתִי
16 אֲבוֹת⁵ שֶׁל יוֹם⁶ נִכְנְסִין⁷ לְלִשְׁבַת הַגִּזִּית⁸ אַחֵר שֶׁיַּעֲלֶה
17 עֲמוּד הַשֶּׁחֶר⁹, וּמִלְפָּשִׁין הֵן בְּבִגְדֵי כְּהֻנָּה¹⁰, וְהִמָּמְנָה
18 שְׁעַל הַפִּיסוֹת עֲמָהֶן¹¹, וְהֵן עוֹמְדִין בְּהִקְפָּה¹²,
19 וְהִמָּמְנָה נוֹטֵל מִצְנַפֶּת מֵעַל רֹאשׁוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֵן

תמוהים, שהרי בגמרא שם אמרו כי מה שאמרו בברייתא שאם הוציא שליש מונין, היינו מונין לו אחת. ואף לדברי הירושלמי (יומא פ"ב הלכה א, והובא בר"ח שם) "אחת מונין לו (אחת), שתיים מונין לו (שתיים), שלש אין מונין לו וכו' את היתירה", ואילו רבינו כתב שמונין לו שלש. וראה בהר המוריה כאן, שיש מגיחים בלשון רבינו "ב" במקום "ג". (אבל שיטת רבינו מתבארת בתשובתו (הוצאת פריימן סימן שמת, והוצאת בליי סימן קכו) וזה-לשונו שם: "אחת מוציאין, שתיים אין מוציאין, ויחידים מוציאים שתיים, ואין מונין להם אלא אחת וכו' והתניא אין מוציאין לא שלש ולא גודל במקדש מפני הרמאין, ואם הוציא שלש, מונין לו. גודל אין מונין לו, מאי מונין לו אחת אגודל (כן גירסת רבינו), רוצה לומר שמאמר הברייתא שהמוציא שתיים מונין לו אחת הוא, אם אחת מן השתיים, גודל". עד כאן לשון רבינו שם. היוצא מהדברים הנ"ל, כי גם בשתיים וגם בשלש מונין לו כולם, ומה שאמרו בברייתא ראשונה שאין מונין לו אלא אחת, אין זה אלא בגודל בלבד. ולפי זה מיושבים דברי רבינו כאן, אלא שעדיין לא מובן למה השמיט רבינו ההבדל בין בריא שמצביע אחת, לחולה שמצביע שתיים, ראה בלחם-משנה. ועיין במבוא של הגר"ש ליברמן להלכות הירושלמי להרמב"ם עמ' יא הערה (84). (28) במשנה שם כב. "אין מוציאין אגודל במקדש", ובברייתא שם כג. הטעם מפני הרמאין. (29) כלומר, "נזח לפשוטו ולקפצו, ושמא יפשוט אותו או יקפוץ אותו כשיקרב המנין לצאת כדי שיבא הפייס אצלו" (פירוש המשנה שם). אבל רש"י מפרש שם במשנה, את דברי הברייתא "מפני הרמאין", שיראה כאילו הוא שני בני אדם, כשיקרב המנין לכלות ויביט למי יכלה, יוציא זה העומד לפניו שתי אצבעות כדי שימנה בשני בני אדם, וימנה המנין לכלות בו, והממונה לא יבין לפי שהאדם יכול להרחיק אגודל מן האצבע הרבה, ונראין כאצבעות ב' בני אדם. ורש"י פי' כן משום שהוא סובר שאם מוציא שתיים מונין לו אחת, אבל רבינו שסובר שאם הוציא שתיים מונין לו שתיים – הוכרח לפרש באופן אחר (הר המוריה). (30) כלומר, אין מונין את האגודל, אבל האצבע שהוציא אתו – מונין לו. [וגם זה מתאים למה שכתב בתשובה, הובא למעלה, שמה שאמרו בברייתא ראשונה, שאין מוציאין שתיים, ואם הוציא שתיים, אין מונין לו אלא אחת, היינו במוציא אגודל ואצבע, שאין מונין אלא אצבע, ולא גודל]. (31) ראה למעלה הלכה א. (32) בירושלמי (יומא פ"ב הלכה ב) אמרו שהוא מהלך לימינו של האיש הידוע, וראה להלן הלכה ו.

ד. וְלִמָּה מוֹנֶה הַמִּנּוּן שֶׁהִסְפִּימוּ עָלָיו עַל הָאֲצָבָעוֹת שֶׁהוֹצִיאוּ, וְלֹא הָיָה מוֹנֶה עַל הָאֲנָשִׁים עֲצָמָן? לְפִי שְׁאִסּוּר לְמִנּוֹת יִשְׂרָאֵל אֲלֹא עַל יְדֵי דָבָר אַחֵר³³,
שְׁנֵאמַר: וַיִּפְקְדֵם בְּטָלָאִים.³⁴

(33) שם כב: "ונמנינהו לדידהו. מסייע ליה לרבי יצחק, דאמר רבי יצחק אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה, דכתיב וכו' וישמע שואל את העם ויפקדם בטלאים".

ה. אֲרֻפָּעָה פִּסּוֹת הָיוּ מְפִסִּין בְּכָל יוֹם³⁵ בְּשַׁחֲרִית³⁶.
הַפִּסִּים הָרִאשׁוֹן - מִי תוֹרֵם אֶת הַמִּזְבֵּחַ³⁶. הַפִּסּוֹת וְזָכָה

1 אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ¹⁸, וְלֹא הָיוּ מְנִיחִין עָלֶיהָ אֲלֹא
2 הַמִּכְנָסִים בְּלִבְד¹⁹, עַד שְׁלֹבְשִׁין בְּגָדֵי חָל, וְחוֹזְרִין
3 וּפּוֹשְׁטִין אֶת הַמִּכְנָסִים שֶׁל קֹדֶשׁ²⁰, וּמַחֲזִירִים
4 הַחֲזָזִים אֶת הַפָּלִים לַחֲלוּנוֹת²¹.

(15) כלומר, אלו הכהנים שזכו בפייס, יוצאין לעבוד עבודת הקודש בבגדי הקודש הלבושים בהם. (16) שלא זכו בפייס. (17) משנה בתמיד שם. והם השמשים של המקדש (פירוש המשנה שם), הממונים להלביש את הכהנים (רא"ש שם). וראה שקלים פ"ה משנה א. (18) בתמיד שם: "מסרום בלבד". ולפי דברי רב ששת (יומא כה. ראה למעלה), שהיו מלובשים בגדי קודש בעת הפייס, כוונת דברי המשנה שהפשיטום את בגדי הקודש שהיו לבושים בהם. (19) משום צניעות (רא"ש שם). (20) כן כתב רבינו גם בפירוש המשנה שם. וכן הוא לפי פירושו של הרא"ש שכל עיקר השאירם במכנסים לאחר הפייס, אינו אלא שלא יעמדו ערומים. ואם כן, לאחר שלבשו בגדי חול, עליהם לפשוט את המכנסים הנ"ל. (21) בתמיד שם: "וחלונות היו שם, וכתוב עליהם תשמיש הכלים". וראה למעלה פ"ח מהלכות כלי המקדש הלכות ח"ט כי ששה ותשעים חלונות היו במקדש להניח בהן הבגדים, ולכל משמר היו ארבעה חלונות: למכנסים ולאבנטים למצנפת ולכותנות, ועל כל אחד היה כתוב שם המשמר ושם הבגד הנמצא שם.

5 ג. פִּיצַד מְפִסִּין? עוֹמְדִין בְּהֶקֶף²², וּמִסְפִּימִין עַל
6 מִנּוּן - שְׁמוֹנִים, מֵאָה, או אֲלֹף, או כָּל מִנּוּן
7 שֶׁיִּסְפְּימוּ עָלָיו²³. וְהַמִּנּוּן אוֹמֵר לָהֶם הַצְבִּיעוּ²⁴, וְהֵן
8 מוֹצִיאִין אֲצָבָעוֹתֵיהֶן אַחַת או שְׁתֵּים²⁵. וְאִם הוֹצִיָּא
9 שְׁלֹשׁ²⁶ - מוֹנִין לוֹ שְׁלֹשׁ²⁷. וְאִין מוֹצִיאִין גּוֹדֵל
10 בַּמִּקְדָּשׁ, מִפְּנֵי הָרְמָאִים²⁸; שֶׁהַגּוֹדֵל קָצֵר וְנוֹחַ
11 לְהוֹצִיאוֹ וְלִכְפוֹתוֹ²⁹. וְהַמוֹצִיא גּוֹדֵל - אֵין מוֹנִין
12 אוֹתוֹ³⁰. וּמִתְחִיל הַמִּנּוּן לְמִנּוֹת מִן הָאִישׁ הַיָּדוּעַ
13 שֶׁהִסִּיר מִצְנַפְתּוֹ תַּחֲלָה³¹, וּמוֹנֶה עַל אֲצָבָעוֹתֵיהֶן³²,
14 וְחוֹזֵר חֲלִילָה, עַד שֶׁיִּשְׁלֹם הַמִּנּוּן שֶׁהִסְפִּימוּ עָלָיו.
15 וְהָאִישׁ שֶׁשָּׁלַם הַמִּנּוּן אֲצֵל אֲצָבָעוֹ הוּא שְׂעִיָּא בְּפִיס
16 רִאשׁוֹן לְעִבּוּדָה.

(22) ברייתא יומא שם, ותוספתא יומא וסוכה שם, וראה למעלה הלכה א. (23) כן כתב רש"י ביומא כב. (24) משנה ביומא שם. "וזה אחר שיעמידם שורה, ויסיכמו ביניהם ממי יתחיל המנין" (פירוש המשנה שם). (25) שם במשנה. ובגמרא (שם כג.) אמרו שבריא אינו מוציא אלא אחת וחולה מוציא שתיים, ורבינו לא חילק בזה, עיין לחם-משנה, וראה להלן. (26) ראה בברייתא שם "אין מוציאין לא שליש וכו' ואם הוציא שליש מונין לו", ומפרש רש"י שליש, אצבע שליש. אבל רבינו גורס "שלש", וכן הגירסא בכ"י מינכן וברבינו חננאל שם, ורוצה לומר שהוציא שלש אצבעות. (27) רבינו מפרש מה שאמרו שם בברייתא "ואם הוציא שלש מונין לו – גודל אין מונין לו" – היינו שהמוציא שלש מונים לו גם השלישי, ואילו המוציא גודל, אין מונים לו את הגודל. אבל דברי רבינו

במשנה, וראה למעלה פ"ג הלכה ד סדר הדישון. (44) שם
במשנה, וראה למעלה פ"ג הלכה יב מהו דישון המנורה.
(45) כלומר, מדליק את הנרות, ראה למעלה שם.
(46) הימנית. ראה למעלה פ"ו מהלכות מעשה הקרבנות
הלכה יא, ובתמיד לא: במשנה. (47) כבש המזבח.

(48) יומא ותמיד שם, וראה בהלכות מעשה הקרבנות שם
הלכה יב. (49) לדעת רש"י (יומא שם), והראב"ד (תמיד
לג.), והמפרש (שם וכן בדף לא.). וכן כתב הכסף-משנה
שם הלכה ח. ולדעת הערוך (מובא ב'תוספות יום טוב'
תמיד פ"ג משנה א) הוא העצה הנזכר בויקרא (ג, ט)
"לעומת העצה", ולדעת הרא"ש (שם לא:) הוא סוף השדרה
הסמוך לאלה. וראה רע"ב פ"ג שם. (50) רגל שמאלית,
ראה בהלכות מעשה הקרבנות שם, ובתמיד ויומא שם.
(51) כל הרואה את הקרקע למעלה עד הצואר (פ"ט מהלכות
מעשה הקרבנות הלכה י). (52) גרה הוא הצואר, ונקרא
גרה כי הוא מעלה גרה בצוואר (כסף-משנה פ"ו שם הלכה
ח). (53) המעיים, וראה בהלכות מעשה קרבנות שם הלכה
טו, ובתמיד ויומא שם. (54) "שלאחר הקטרת אברי
התמיד, מקטירין מנחתו, דהיינו סולת", ראה תמיד ויומא
שם, והלכות מעשה הקרבנות שם, כמו שנאמר (במדבר כח,
ה) "ועשירית האיפה סולת למנחה". (55) שכהן גדול
מקריב: חצי עשרון בבוקר עם תמיד של שחר, וחצי עשרון
בין הערביים עם תמיד של בין הערביים, ראה למעלה פ"ג
הלכה יח, ופ"ג מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד. ופ"ו
שם הלכה טז. וראה תמיד ויומא שם. (56) ראה תמיד
ויומא שם, והלכות מעשה הקרבנות שם. שנאמר (שם, שם,
ז) "ונסכו (=יין) רביעית ההין לכבש האחד, בקודש הסך
נסך שכר לה".

19 ז. הפיס השלישי - אומר להן הממנה לכל אנשי
20 בית אב של אותו היום: מי שלא הקטיר קטרת
21 מימיו יבוא ויפסיד. ויתקבצו אצל הממנה ויפסידו,
22 ומי שיצא בפיס זה ראשון הוא שזכה להקטיר
23 קטרת.

(57) ביומא כו. במשנה "הפיס השלישי, חדשים (= מי שלא
הקטיר קטורת מימיו) לקטורת בואו והפסידו". וכן הוא
בתמיד פ"ה משנה ב. ובגמרא יומא שם אמרו, למה הכריזו
דוקא לאלו שלא הקטירו, משום שהיו הכהנים מתברכים
בהקטרת הקטורת, והיו אומרים כל מי שמקטיר קטורת היה
מתעשר וממונו מתרבה, למאמרו השם יתברך (דברים לג,
י) ישימו קטורה באפר, וכתוב (שם, שם, יא) ברכ' ה' חילו
וגו'. ולפיכך כל מי שהקטיר לא היו מניחין אותו להקטיר
פעם שניה, שישאר זולתו מן הכהנים שלא יקטירו, ולא היו
אוספים לפייס הקטורת אלא למי שלא הקטיר קטורת מימיו
(פירוש המשנה ביומא שם).

24 ח. הפיס הרביעי - מתקבצין בלן⁵⁸ ומפיסין לידע
25 מי מעלה איברים מן הכבש למזבח⁵⁹. הפיסו וזכה
26 מי שזכה⁶⁰. תמיד של בין הערבים אין מפיסין לו
27 פיס אחר, אלא כל כהן שזכה בעבודה מן העבודות
28 שחרית יזכה בין הערבים⁶¹; חוץ מן הקטרת⁶², שהן

1 מי שזכה לתרם, והוא מסדר את המערכה, והוא
2 מעלה שני גזרי עצים³⁷ למזבח, והוא מכניס מחתה
3 מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר
4 עליה קטרת³⁸.

(34) משנה שם כב. וראה שם כה. (35) אבל בתמיד של בין
הערביים לא היו מפייסין, אלא כל כהן שזכה בעבודה מן
העבודות שחרית, יזכה בה בין הערביים, ראה להלן הלכה
ח. (36) כלומר, מי מרים את הדשן מן המזבח (ראה
למעלה פ"ב הלכה יב כיצד תורמין). וראה במשנה שם כב.
(37) ברייתא שם כב. כז: כח. ומכיון שנאמר "מערכה" סתם,
נראה שהכוונה לשתי המערכות: מערכה גדולה, ומערכה
שניה של קטורת. וכן מפורש להלן פ"ו הלכה א.
(38) דברי רבינו תמוהים, שהרי ביומא כה: כו. נחלקו רבי
יהודה ורבי אליעזר בן יעקב, ר' יהודה סובר כי לא היה
פייס במחתה, אלא כהן שזכה בקטורת אומר לזה שעמו,
זכה עמי במחתה. ולר' אליעזר בן יעקב יש פייס במחתה,
ורבינו שפוסק שמי שזכה בתרומת הדשן – זכה במחתה,
אין זה לא כמר ולא כמר (לחס-משנה). ויתכן כי מקורו של
רבינו הוא בתמיד פ"ה משנה ה: "מי שזכה במחתה, נטל
מחתת הכסף וכו'". ושם פ"ו משנה ב: "מי שזכה במחתה,
צבר את הגחלים על גבי המזבח (=הפנימי)". וסובר רבינו,
כי מי שזכה במחתה, היינו מי שזכה בתרומת הדשן, הוא
נוטל מחתת הכסף להכניס אש על המזבח הפנימי (הר
המזרחי). וראה למעלה פ"ג הלכה ה.

5 ו. הפיס השני זוכין בו שלשה עשר³⁹ על סדר
6 עמידתן⁴⁰. כיצד? הממנה אומר להם הצביעו,
7 וממנה כדרך שבארגו. וזה שיצא בפיס ראשון הוא
8 שוחט תמיד של שחר. והשני שעומד בצדו⁴¹ הוא
9 מקבל את דם התמיד והוא זורקו⁴². והשלישי
10 הסמוך לשני מדשן המזבח הפנימי⁴³, שהוא מזבח
11 הקטרת. והרביעי שבצדו מדשן את המנורה⁴⁴
12 ומיטיב את הנרות⁴⁵. והחמישי מעלה ראש התמיד
13 ורגלו⁴⁶ לכבש⁴⁷. והששי מעלה שתי הידים⁴⁸.
14 והשביעי מעלה העקץ⁴⁹ והרגלו⁵⁰. והשמיני מעלה
15 החזה⁵¹ והגרה⁵². והתשיעי מעלה שתי הדפנות.
16 והעשירי מעלה הקרבים⁵³. והאחד עשר מעלה סלת
17 הנסכים⁵⁴. והשנים עשר מעלה החבתין⁵⁵. והשלשה
18 עשר מעלה היין של נסכים⁵⁶.

(39) כהנים, משנה שם כה. וראה שם כז: שבחג זוכים בו
ארבעה עשר, ובשבת חמשה עשר, ובשבת שבתוך החג –
ששה עשר, וכן הוא בירושלמי יומא פ"ב הלכה ב, וראה
בתוספתא שם פ"א. (40) שם כה: "דתני ר' חייא, לא לכל
עבודה ועבודה מפייסין, אלא כהן שזכה בתמיד (= שחיטת
התמיד), שנים עשר אחיו הכהנים נמשכים עמו".
(41) [במנין הפייס מהלך לימינו, ראה למעלה הלכה ג,
ובוודאי גם כאן הולך לימין]. (42) כן היא מסקנת הגמרא
(יומא שם), והוכיחו זאת ממה ששנינו בתמיד פ"ד, משנה
א "שחט השוחט, וקיבל המקבל ובא לו לזרוק". (43) שם

התמיד של שחר, וזכה בה גם בעבודת המוספין (הר המוריה). (70) לא כתב רבינו מי הקריב את שני הבזיכין, וראה להלן הלכה יא. (71) משנה בסוכה נו. וראה להלן הלכה יב כיצד חולקין.

י. ואין אוכלין את הלחם עד שיקטירו שני בזיכי לבונה על האש⁷². והלבונה טעונה מלח⁷³ פשאר הקרבנות⁷⁴.

(72) שנאמר (ויקרא כד, ז) והיתה ללחם לאזכרה, נאמר כאן אזכרה, ונאמר אצל מנחה (שם ו, ח) אזכרה, מה אצל המנחה הקומץ מתיר את השיריים, אף לבונה מתרת את הלחם (ראה קרית ספר, למעלה פי"ט מהלכות מעשה הקרבנות הי"ד). וראה מנחות צט: במשנה: "הקטירו הבזיכים, והחלות מתחלקות לכהנים" (כסף-משנה). וכן מפורש בספרא (פ' אמור פרק יח הלכה ו) "והיתה ללחם, מלמד שהיתה מעכבת וכו' את הלחם". (73) במנחות כ. "מנין לרבות לבונה הבאה בפני עצמה ולבונה הבאה בבזיכין וכו' תלמוד-לומר (ויקרא ב, יג) על כל קרבן תקריב מלח". וראה למעלה פי"ה מהלכות איסורי מזבח הלכה יג, ובפס"ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יד. (74) ראה בהלכות איסורי מזבח שם הלכה יא.

יא. ואחר קרבן המוספין מקטירין שני הבזיכין⁷⁵. ושני פהנים מקריבין את שני הבזיכין⁷⁶.

(75) כאביי משמיה דגמרא, ואליאב דאבא שאול ש"מערכה גדולה קודמת למערכה שניה וכו' ומוספין לבזיכין וכו'" (יומא לג). וכו' ישמעאל בפסחים נח. וראה להלן פ"ו הלכה יא, ש"מקטירין את שני בזיכי לבונה עם המוספין, קודם ניסוך היין של מוספין", ואם כן, הכהנים מן המשמר היוצא, שזכו בתמיד של שחר והמוספין, הם המקריבים את הבזיכין, עיין שם. (76) משנה יומא כו: ומשנה מנחות צט: וראה תוספתא מנחות פרק יא.

יב. כיצד חולקין לחם הפנים בכל שפחות השנה? משמר הנכנס נוטל שש חלות, ומשמר היוצא נוטל שש⁷⁷. הנכנסין חולקין ביניהם בצפון⁷⁸, שהרי הן מוכנים לעבודה⁷⁹, והיוצאין חולקין בדרום⁸⁰. ובזמן שהיה יום טוב של אחד משלוש רגלים⁸¹ בשבת, וכן בשבת שפחות החג⁸² - חולקין כל המשמרות בשנה בלחם הפנים⁸³. וכן אם חל יום טוב הראשון של חג באחד⁸⁴ בשבת - חולקין כל המשמרות בשנה מערב יום טוב שהוא שבת⁸⁵ בלחם הפנים, מפני שהקדימו לעבודה⁸⁶. וכן אם חל יום טוב האחרון להיות בערב שבת - חולקין כל המשמרות בשנה בלחם הפנים באותה שבת שהיא מוצאי החג⁸⁷. ודבר זה תקנה, כדי שיתאחרו הפהנים בשביל חלוקת לחם הפנים; ואם נתאחר אחד מבצלי משמר ולא בא - ימצא אחר⁸⁸.

(77) משנה סוכה נו. כתנא-קמא ולא כר' יהודה. וראה להלן פ"ה הלכה ב, כי לחם הפנים היו שנים עשרה חלות.

מפיסין לה פיס אחר בין הערבים, ויבוא כל מי שלא הקטיר קטרת מעולם מאנשי אותו בית אב ופיסו עליה. ואם קבר הקטירו כלן מימיהן - מפיסין להן כלן בשחרית⁶³ בפיס שלישי, וזה שזכה בה שחרית מקטירה בין הערבים.

(58) כלומר, בניגוד לקטורת שהפיסו רק חדשים ולא ישנים, כאן הפיסו גם ישנים, שכבר העלו פעם האברים מן הכבש למזבח. וכן אמרו שם במשנה "והרביעי, חדשים עם ישנים, מי מעלה אברים מן הכבש למזבח", וכן הוא בתמיד שם. (59) ולא כדעת רבי אליעזר בן יעקב, האומר (תמיד שם) "המעלה אברים לכבש הוא המעלה אותן למזבח". וראה יומא שם בגמרא. (60) כהן אחד הוא המעלה את כל האברים מן הכבש למזבח, ראה תוספות יומא שם ד"ה דתנן. (61) דברי ר' יוחנן ביומא שם. ואע"פ ששני גזרים של שחר היו בכהן אחד, ושל בין הערביים היו בשני כהנים (ראה למעלה פ"ב הלכה ג) - כבר כתב הריטב"א שמי שזכה בהם בבוקר, אומר בערב לחבירו זכה עמי בעץ שני (כסף-משנה). (62) של בין הערבים. בגמרא יומא שם. וראה גם בפירוש המשנה לתמיד סוף פ"ו. זה פשוט, שכיון שלא שייך בזה "חדשים לקטורת באו והפיסו" וכולם שוים בזה - שוה קטורת לשאר דברים (הר המוריה).

ט. בשבת, שיש שם תמידין ומוספין⁶⁴ ושני בזיכי לבונה⁶⁵ - כיצד הם עובדין? מפיסין בשחר אנשי אותו בית אב⁶⁶ של משמר היוצא⁶⁷, ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין⁶⁸. וכל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף⁶⁹. והמשמר האחר שנכנס בשבת מפיסין פיסות אחרות לתמיד של בין הערבים⁷⁰. ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים⁷¹.

(64) שנאמר (במדבר כח, ט"ז) "וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עשורונים סולת מנחה בלולה בשמן ונסכו. עולת שבת בשבתו על עולת התמיד ונסכה". (65) ראה להלן פ"ה הלכה ב. (66) נראה מדברי רבינו, שגם בשבת היה בית אב, ואם כן המשמר נחלק לשבעה בתי אב, וכן פירש"י בתענית טו: . אבל במנחות קז: מבואר שהיו רק ששה בתי אב, ובשבת היו כל בתי אב שוין. וכן הוא בירושלמי שקלים פ"ו, הלכה ד. וכן כתב רש"י בפסחים נו. (חידושים ומקורים לבעל מג"ח). וראה תוספתא תענית פ"ב, שהובאה למעלה ה"א. (67) ראה למעלה בפ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ג, כי המשמרות היו מתחלפות ביום השבת, וראה ביומא כו. כי בשבת היו מפייסין גם בשחרית וגם בערבית, כיון שהמשמרות מתחדשות, והיה פייס בבוקר, עבור אנשי בית האב מן המשמר היוצא. ובערבית, עבור אנשי בית האב מן המשמר הנכנס. (68) ברייתא בסוכה נו: "משמרה היוצאת, עושה תמיד של שחר ומוספין". (69) זה פשוט, שהרי לא מצאנו פייס בשבת אלא בתמיד של שחר ובתמיד של בין הערביים (כמבואר ביומא שם, ובירושלמי שם פ"ב ה"ב). אבל בקרבן מוסף לא מצאנו פייס, ועל-כרחינו שזה שזוכה בעבודה מעבודת

שתיים". וכתב רבינו בפירוש המשנה "הוא שהיה יום-טוב הראשון של חג יום שני או יום-טוב האחרון יום חמישי, וכשארע כן (=יום-טוב האחרון ביום חמישי) לא ישאר למשמר השני הנכנס, אלא עבודת יום אחד בלבד, ויבוא החג וישתתפו כולם בעבודה. אם יחול יום-טוב הראשון יום שני או יכנס משמר שני יום שבת אם יחול יום-טוב האחרון יום חמישי, לפי שכל יום שבת הוא היום שמתחלפין המשמרות: תצא אחת ותיכנס השנית, ומחלקין לחם הפנים, וכשיוזמן לאחת המשמרות זה המשמר שלא ישאר לו לעבוד אלא יום אחד, יתעצל בדבר ויתעכב מלבוא, ותרגום ויתמהמה (בראשית יט, טז) ויתעכב, לפיכך תיקנו לו שיקח מלחם הפנים שתי ככרות בלבד", ע"ש. "נמצא לפירוש זה, כשחל יום-טוב ביום שני בשבת שקודם יום-טוב, משמר היוצא נוטל עשר והנכנס נוטל שתיים, וכשחל יום-טוב האחרון להיות בחמישי שאחר המועד, משמר הנכנס נוטל עשר והיוצא נוטל שנים" (כסף-משנה). וראה ברש"י ובראב"ד שמפרשים המשנה באופן אחר. (90) להלן כתב רבינו "שהרי לא נשאר להם לעבודה הם לבדם, אלא יום אחד וכו'", וזה לא שייך בעצרת, שאינה אלא יום אחד בלבד – כיון שביום העצרת הם מתעצלים ואינם באים שם, מפני שיש אחרים, גם אחר-כך אינם באים בשביל יום אחד שנשאר, כשחל עצרת ביום חמישי, שכיון שלא באו לעצרת מתעצלים הם גם אחריה. וכמו כן כשחל עצרת בשני, מתעצלים הם ביום הראשון, מפני שאין להם אלא אותו היום לבד כי למחרת חל עצרת, ואף כי לאחר העצרת לא יתעצלו שנשארו ארבעה ימים לעבודה, מתעצלים הם ביום הראשון (לחם-משנה). (91) הוא המשמר שעבד לבדו בכל ימות השבוע. באופן שאם היה יום-טוב הראשון של חג בשני בשבת, וחולקים בשבת שלפני החג, המשמר היוצא הוא המשמר שזמנו קבוע שמקבל עשר חלות. והנכנס הוא שמקבל שתי חלות בלבד, ואם חל יום-טוב האחרון להיות בחמישי בשבת, המשמר הנכנס הוא המשמר הקבוע, המקבל עשר חלות, והמשמר היוצא הוא שמקבל שתי חלות בלבד. (92) היינו באופן שחל יום-טוב הראשון של חג להיות בשני בשבת. שהרי באופן שחל יום-טוב האחרון של חג להיות בחמישי בשבת – היוצא הוא המקבל רק שתי חלות בלבד (ראה למעלה). (93) ולפיכך אינם מקבלים אלא שתי חלות בלבד.

ומשום ששתי המשמרות עובדים בשבת, זה תמיד של שחר וזה תמיד של בין הערביים, לכך חולקים ביניהם בלחם הפנים. (78) משנה בסוכה שם. (79) ומקום עבודתם הוא בצפון, שהרי שחיתת הקדשים היא בצפון, ראה למעלה פ"ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ג. וראה בגמרא שם נז: "הנכנסים חולקים בצפון, כדי שיראו שהן נכנסין". ובפירוש המשנה שם: "ומפני מה חולקים לחם הפנים הנכנסים בצפון העזרה, כדי שידעו כי העבודה בשבוע זה – שלהם, כי השחיטה היא בצפון". (80) שם במשנה. ובגמרא שם: והיוצאים חולקים בדרום, כדי שיראו שהן יוצאין". וברש"י (שם נז). "כדי שיראו שהן יוצאין והולכין להן, לפיכך שינו מקומן אצל רוח שאינו עיקר". (81) פסח, או שבועות או סוכות. (82) שבת של חול המועד פסח או סוכות. (83) ולא רק אנשי המשמר של אותו שבוע, ראה משנה שם נה: וגמרא שם נז. וראה למעלה פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכות ד"ה. וכל זה אינו אלא באכילת לחם הפנים, אבל עבודת לחם הפנים היא על ידי המשמר הקבוע, ראה בהלכות כלי המקדש שם הלכה ו. (84) כן צריך להיות. ובדפוסים חדשים נשמטה מילה זו בטעות. (85) משנה וגמרא שם נז. (86) שם בגמרא, וראה להלן בסוף הלכה זו. (87) משנה וגמרא שם. (88) כלומר, משום כך תיקנו שיתחלקו בלחם הפנים, כדי שהכהנים יתאחרו וישארו לעבוד גם בשבת שאחרי החג, כדי שיהיו כהנים מצויים לעבודה, ואם אחד מאנשי המשמר הנכנס יתאחר ולא יופיע, ימלא את מקומו אחד מאלו שהתעכבו בגלל לחם הפנים. והנה בגמרא שם אמרו: "יום-טוב הסמוך לשבת, בין מלפניה בין לאחריה – לפניה יום טוב אחרון, לאחריה יום טוב ראשון. מאי טעמא, כיון דהני מקדמי והני מאחרי, תיקנו רבנן מילתא כי היכי דניכלו בהדי הדדי". וסבור רבינו, כי לא ענו כאן על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, אלא להיפך. ואם כן, בדין יום-טוב ראשון שלאחר השבת, אמרו: "הני מקדמי", ובדין יום-טוב אחרון שלפני השבת, אמרו "הני מאחרי", ואם כן זהו פירושו: "הני מקדמי" שהם מקדמים לבוא לפני היום-טוב, ולכן זיכו אותם בלחם הפנים בשבת שלפני החג. ו"הני מאחרי" היינו ביום-טוב אחרון שלפני השבת, הם מאחריים, כלומר בני המשמר הנכנס, ותיקנו שהמשמר היוצא יתאחר, כלומר יתעכב במקדש. ולכן זיכו אותו בלחם הפנים אף לאחר החג. ועיין ראב"ד.

- יד. פֶּהָן גְּדוֹל לְעוֹלָם נוֹטֵל מִכָּל מְשָׁמֵר חֲצִי הַחִלּוֹת
שְׁזֹכָה בִּפְהִי⁹⁴; שְׁנֵאמַר: וְהִיָּתָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו -
מִחֲצֵה לְאַהֲרֹן וּמִחֲצֵה לְבָנָיו. וְאֵין פֶּהָן גְּדוֹל נוֹטֵל
פָּרִס⁹⁵, שְׁאֵין זֶה כְּבוֹדוֹ⁹⁶.

(94) כדעת רבי, ביומא יז: והיינו שלש חלות מזה ושלש חלות מזה. ואף כי ביומא שם אמרו, שאינו נוטל אלא חמש – אין זה אלא לר' יהודה הסובר שמשמר היוצא נוטל חמש, ומשמר הנכנס – שבע. חמש כמשמר היוצא, ושתיים שכר הגפת דלתות, וכהן גדול אין לו מחצה אלא מעשר. אבל לדעת רבינו, הנכנס נוטל שש, והיוצא נוטל שש (ראה למעלה הלכה יב). (95) כלומר, חלה פרוסה (=חתיכה). (96) כאביי ביומא שם, ולא מצאנו שום חולק עליו בזה.

- יג. חל יום אחד להפסיק⁸⁹ בין השבת ובין יום טוב,
בגון שהיה יום טוב הראשון של חג פשני, או יום
טוב האחרון בחמישי, או יום של עצרת⁹⁰ שחל
להיות פשני או בחמישי - משמר שזמנו קבוע⁹¹
באותה שבת נוטל עשר חלות, וזה הנכנס⁹² נוטל
שתיים. שהרי לא נשאר להם לעבודה הם לבדם
אלא יום אחד, שהוא ערב שבת או אחד בשבת,
ומתעצלין ואין פאין מהן אלא מעט⁹³.

(89) במשנה שם: "חל להיות יום אחד להפסיק בינתיים, משמר שזמנו קבוע היה נוטל עשר חלות, והמתעכב נוטל

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

(1) תתבאר בו מצות עשה של סידור לחם הפנים על השולחן בכל שבת.

2 א. **מִצְוַת עֲשֵׂה לְסֵדֶר לֶחֶם הַפָּנִים² בְּכָל יוֹם שַׁבָּת**
3 **עַל הַשְּׁלֶחָן לִפְנֵי ה' בְּהִיכָל³, שְׁנֵאַמֵּר: בְּיוֹם הַשַּׁבָּת**
4 **בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יַעֲרֹכְנוּ הַפֶּהָן וְגוֹמֵר.**

(2) ראה 'ספר המצוות' עשה כז. (3) שמות כה, ל: "ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד". וביקרא כד, ו "ושמת וגו' על השולחן הטהור לפני ד'". וראה בפ"א מהל' בית הבחירה ה"ו. (4) במקרא אין המלה "הכהן".

5 ב. **וְדָבָר בְּרוּר בַּתּוֹרָה שֶׁהוּא שְׁתֵּים עָשָׂרָה חֳלוֹת, כָּל**
6 **חֲלָה שְׁנֵי עָשְׂרוֹנִים⁵. וְעוֹרְכִין אוֹתוֹ שְׁנֵי סְדָרִים, שֵׁשׁ**
7 **חֳלוֹת בְּכָל סְדֵר⁶, חֲלָה עַל גְּבִי חֲלָה⁷, וּבִין כָּל שְׁתֵּי**
8 **חֳלוֹת שְׁלֹשָׁה קָנִים שֶׁל זֶהב⁸, פְּדֵי שְׁתֵּיהֶם הָרוּחַ**
9 **מְנַשְּׁבֶת בּוֹ⁹. וְסוּמָךְ כָּל מַעֲרֵכָה בְּשְׁתֵּי קָשׁוֹת¹⁰.**
10 **וְנוֹתֵנִין בְּצֵד כָּל מַעֲרֵכָה¹¹ כְּלִי שֵׁשׁ בּוֹ קִמְץ**
11 **לְבוֹנָה¹², שְׁנֵאַמֵּר: וְנָתַתָּ עַל הַמַּעֲרֵכָת לְבָנָה זָפָה¹³.**
12 **וְכִלִּי זֶה הוּא הַנִּקְרָא בָּזָף. נִמְצָאוּ שְׁנֵי קִמְצֵי לְבוֹנָה**
13 **בְּשְׁנֵי הַבְּזִיכִין¹⁴. וְשׁוֹלִים הָיוּ לְבִזְיָכִין¹⁵, פְּדֵי**
14 **שְׁנֵינִיחוֹם עַל הַשְּׁלֶחָן¹⁶.**

(5) שנאמר (ויקרא שם, ה) "ולקחת סולת ואפית אותה שתי עשרה חלות, שני עשרונים יהיה החלה האחת". (6) שכתוב (שם, שם, ו) "ושמת אותם שתי מערכות שש המערכת על השולחן וגו'". (7) ראה מנחות צז, א. (8) שנאמר (שמות כה, כט) "ועשית קערותיו וכפותיו וקשותיו ומנקיותיו אשר יוסך בהן, זהב טהור תעשה אותם", ואמרו במנחות שם, כי "מנקיותיו" הם הקנים. "אשר יוסך בהן" שמסכיין את הלחם. וראה במשנה שם צז, א. כי עשרים ושמונה קנים היו, ארבעה עשר לסדר אחד, וארבעה עשר לסדר שני. ובגמרא שם צז, א – אמרו, כי ארבע חלות צריכות שלשה קנים, העליונה אינה צריכה אלא שנים, לפי שאין עליה משאוי, התחתונה אינה צריכה כל עיקר לפי שמונחת על טהור של שולחן, וכן כתב רבינו למעלה פ"ג מהל' בית הבחירה ה"ט. ובפירוש המשנה שם, כתב: "נותנין החלה אחת על השולחן וכו' ואח"כ יהיו עליו ג' קנים ועל הקנים חלה אחרת (י שניה) ואח"כ ג' קנים ועליהן חלה שלישית, אח"כ ג' קנים ועליהן חלה רביעית, ואח"כ ג' קנים וכו' ועליהן חלה חמישית, אח"כ ב' קנים וכו' ועל שני הקנים החלה הששית". (9) כלומר, לפיכך ציוותה התורה לעשות קנים חלולים, כדי שתהיה הרוח מונשבת ולא יתעפשו החלות (שם צז). ואף-על-פי שנעשה בו נס שהיה חם ביום סילוקו כביום סידורו (יומא כא:) – אין סומכין על הנס (מעשה רוקח). וראה ב'תוספות' מנחות צט, ב – ד"ה אחד. (10) יתדות זהב עומדות בארץ וגבוהים עד למעלה מן השולחן הרבה (ראה רש"י שמות שם, ולפי "יש מחכמי ישראל" עיי"ש), שכתוב (שם) "ועשית קערותיו וכו' וקשותיו". ובגמ' שם צז, א – "קשותיו" אלו סניפים, וראה שם צז, א – במשנה "וארבעה

סניפים של זהב היו שם מפוצלין מראשיהן שהיו סומכים בהם שנים לסדר זה ושנים לסדר זה", וראה למעלה פ"ג מהל' בית הבחירה ה"ג. (11) כלומר, בין שני הסדרים, וכדעת רבי מאיר במשנה שם, שהיו שני טפחים ריוח באמצע (ראה להלן ה"ט), ולא על גבי המערכה ממש, וכאבא שאול שם צז, א – במשנה, שאומר שמה שכתוב "ונתת על המערכת" הכוונה סמוך למערכת, כמו שנאמר (במדבר ב, כ) "ועליו מטה מנשה", וכן דעת רבי, שם צח, א. (12) ראה שם צז, א – במשנה. וראה ב'סיפרא' אמור פ"ח ה"ז: "רבי שמעון אומר, נאמר כאן (ויקרא כד, ז) אזכרה (= והיתה ללחם לאזכרה)", ונאמר להלן (צ"ל: למעלה) (שם ב, טז) אזכרה (= והקטיר הכהן את אזכרתה)", מה אזכרה להלן מלא הקומץ, אף כאן מלא הקומץ". (13) שם צז, א – במשנה. (14) 'סיפרא', שם. וראה גם בתוספתא מנחות פ"א. (15) כלומר, תחתית הבזיכין לא היו עגולים ככל בזיכי המקדש כ"אם היו שטוחים. ראה פסחים סד, א. 'סיפרא' שם ה"ו, ותוספתא שם. (16) ולא הניחם על גבי הלחם, משום שלא יבצעו את הלחם ('סיפרא' שם).

15 ג. **שְׁנֵי הַסְּדָרִים מַעֲרֹכִין זֶה אֶת זֶה¹⁷, וְשְׁנֵי הַבְּזִיכִין**
16 **מַעֲרֹכִין זֶה אֶת זֶה¹⁸, וְהַסְּדָרִין וְהַבְּזִיכִין מַעֲרֹכִין זֶה**
17 **אֶת זֶה¹⁹. וְאֵין מַחֲנִיכִין אֶת הַשְּׁלֶחָן אֲלָא בְּלָחֶם**
18 **הַפָּנִים בְּשַׁבָּת²⁰. מִיּוֹם הַשַּׁבָּת לְיוֹם הַשַּׁבָּת מוֹצִיאִין**
19 **אֶת הַלָּחֶם שֶׁהוּא שָׁם עַל הַשְּׁלֶחָן מִשַּׁבָּת שַׁעֲבֵרָה**
20 **וּמִסְדָּרִין לָחֶם אַחֵר²¹. וְזֶה שְׁמוֹצִיאִין הוּא שְׁחוּלְקִין**
21 **שְׁתֵּי הַמִּשְׁמְרוֹת²², הַנִּקְנָסֶת וְהַיּוֹצֵאת²³, עִם כֶּהֱן**
22 **גְּדוֹלָה²⁴, וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ.**

(17) משנה, מנחות כז, א. כלומר אם לא עשו שני הסדרים, לא קיימו מצות לחם הפנים. (18) משנה, שם. (19) משנה, שם. וב'סיפרא' שם ה"ו, וכולם נלמדו בגמרא שם ממה שנאמר (ויקרא כד, ט), "מאשי ה' חק עולם", וכל מקום שנאמר "חוקה" הוא לעיכוב. (20) משנה, שם מט, א. ותוספתא שם פ"ז, ו'ספרי' פנחס (במדבר כח, ח). והטעם שדווקא בשבת ולא בחול הוא משום שכתוב (ויקרא שם ח) "ביום השבת יערכנו". "וענין חינוך הרגל אומר שכל דבר שיקרב על המזבח החיצון בראשונה היא עולה של שחר, וכן הלחם שנותנים על השולחן אינו אלא ביום השבת וכו' ולשון חינוך שם מושאל בדברים האלה לתחילת המעשים לפי שזה הכלי מרגילים אותו בעבודה דרך דומיא (= משל) לאדם בתחילה, שמלמדים אותו שום חכמה או שום מדה להרגיל עצמו בה עד שתהא קבועה בו" (פירוש המשנה). (21) כל זה מבואר במנחות צט, ב. ושבת קלג, ב. ותוספתא מנחות פ"א, ו'סיפרא' אמור, שם. וראה להלן ה"ד כיצד מסדרין את הלחם. (22) שם ושם. ובסוכה נו, א. ויומא יח, א. (23) ראה למעלה פ"ד ה"טיב. (24) ראה למעלה שם ה"ד.

23 ד. **וְכִיצַד מְסַדְרִין אֶת הַלָּחֶם? ²⁵אַרְבָּעָה פְּהִינִים**
24 **נִקְנָסִים, שְׁנֵים בִּידָן שְׁנֵי סְדָרִין²⁶ וְשְׁנֵים בִּידָם שְׁנֵי**
25 **בְּזִיכִין²⁷. וְאַרְבָּעָה מְקַדְיָמִין לְפָנֵיהֶם²⁸, שְׁנֵים לְטַל**

כיון דמחטים אתו ומישן אתו (= מתבואה ישנה), עשרון מובחר נפק מסאה" (וראה להלן פ"ח ה"ד), הרי ארבעה ועשרים עשרונים לשטים עשרה חלות, שכל אחת היא שני עשרונים, ראה למעלה ה"ב. (41) ואף כי נאמר (ויקרא כד, ה) "ולקחת סולת" – ניקחת גם חטים, ולמדו כן (מנחות עו:): ממה שנאמר "ולקחת", "ולקחת מכל-מקום". ואע"פ ששאר המנחות אינן באות אלא סולת – בלחם הפנים, שהוא בא מעשרים וארבעה עשרונות בכל שבוע, חסה התורה על ממונם של ישראל, והתירה לקנותו כשהוא חטים, שמחירו בזול יותר, ואילו קנו אותו סולת, היה ביוקר (גמרא, שם). (42) ראה למעלה פ"ז מהל' איסורי מזבח ה"ד. (43) "שיפה הוא גזור מן "ישופך ראש" (בראשית ג, טו), ועניינו שיכו החיטה בידים בכח עד שמעביר מעליה העפר" (פירוש המשנה, מנחות עו:). (44) "בעיטה שדורסים אותה ברגל עד שהיא נשברת" (פירוש המשנה, שם). (45) הטענות שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה (שם עו. במשנה. וראה למעלה הל' איסורי מזבח שם ה"ה). (46) כן הוא שם במשנה: לחם הפנים עשרים וארבע עשרונים מעשרים וארבע סאין וכו' והיה מנופה ב"א נפה. כלומר מנפה את הקמח עד שתהיה סולת מובחרת, וכל נפה ונפה מאלו הנפות, היתה דקה יותר מחברתה, ראה בפירוש המשנה שם. (47) ראה למעלה ה"ב. (48) כמפורש במנחות נו, א - בדברי רבי עקיבא, שממה שאמרה התורה (ויקרא ב, יא) "כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ", למדו "אשר תקריבו, לרבות לחם הפנים לחימוץ", היינו שאסור להחמיצו. וראה למעלה פ"ב הי"ט. (49) כן כתב רבינו בפירוש המשנה מנחות פ"ו מ"ו. ומקור הדבר, שאפילו בפחות או יותר מעשרים וארבעה סאין - כשר, הוא בברייתא במנחות שם: "תנו רבנן, כל המנחות שריבה במדת עשרונן או שמיצט במדת עשרון - פסולות, ריבה במדת סאין או שמיצט במדת סאין שלהן - כשרות". וכ"ה בתוספתא מנחות פ"ח. אבל הדין הזה שאם לא נפה אותם באחת-עשרה נפה – כשרים, לא מצאנו מקורו. ולהלן פ"ח ה"ה, גבי עומר ושתי הלחם, לא הביא זאת. ועי' בתוספות יום-טוב' שם.

- ז. לישתן ועריכתן - פחיוץ⁵⁰, ואפיתן - בפנים¹⁹
 בעזרה⁵¹, פשאר המנחות⁵². ולשין אותן אחת²⁰
 אחת⁵³, ואופין אותן שתים שתים⁵⁴.²¹

(50) כלומר, חוץ לעזרה, מנחות צה, ב - במשנה. בית היה מחוץ לעזרה המיועד לבישול המנחות, ובית פגי שמו (ראה בפירוש המשנה, מנחות פ"א מ"ב). (51) משנה, מנחות שם. וכן הוא ב'סיפרא' אמור פ"ח ה"י. וראה להלן פ"ח ה"ו. והסיבה שמחמתה מותר ללוש אותם חוץ לעזרה ולא יהא מותר לאפות אלא בעזרה, לא נתבארה בגמרא" (פירוש המשנה שם, וראה ב'מעשה רוקח'). ובקושיית הגמרא (מנחות שם), כיון שאפייתם בעזרה, נתקדשו, וכיון שאפייתן בערב שבת, למה אינם פסולים בלינה? תירץ ב'אור שמח' (פ"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ג) שאין כלי שרת מקדשין שלא בזמנם, כמפורש במנחות ק, א. וה'חתם סופר' (או"ח סי' קכה) תירץ לפי דברי רבי (מנחות מח.) ששחיטת הכבשים מקדשת את הלחם, וכל זמן שלא נשחטו

שני סדרים ושנים לטל שני בזיכין שהיו שם על השלחן²⁹. הנכנסין עומדין בצפון³⁰ ופניהם לדרום³¹, והיוצאין עומדים בדרום ופניהם לצפון. אלו מושכין³² ואלו מניחין³³, וטפחו של זה בתוך טפחו של זה³⁴; שגאמר: לפני תמיד³⁵.

(25) כל זה במשנה מנחות צט, ב. (26) שתי מערכות של לחם הפנים, שש לכל מערכת. (27) עם לבונה. (28) כלומר נוסף לארבעה הכהנים הנ"ל, מקדימים עוד ארבעה כהנים ונכנסים לפניהם. (29) משבת שעברה. (30) "דהכי שפיר מילתא, דאותן המסדרין העבודה יהיו בצפון, דקדושת צפון חמירא" (= דשחיטת קדשי קדשים בצפון) – רש"י במשנה שם, וראה למעלה פ"ד הי"ב. (31) "וסתמא כמאן-דאמר שולחנות מזרח ומערב מונחין, ורוחבן צפון ודרום" (רש"י שם). וכן פסק רבינו למעלה פ"ג מהל' בית הבחירה הי"ב. (32) את הלחם בשבת שעברה. (33) הלחם החדש. (34) כלומר, בעת ובעונה אחת, ועד שלא יגביהו המושכים מן השולחן אלו מיד מניחים אלו, שלא ישאר השולחן בלי לחם, אף לשעה קלה. (35) שם במשנה, וכדברי תנא-קמא, ולא כדברי רבי יוסי.

- ה. יצאו ונתנו את הלחם שהוציאו על שלחן זהב אחר שהיה באולם³⁶, והקטירו הבזיכין, ואחר כך מחלקין החלות³⁷. ואם חל יום הפפורים להיות בשבת³⁸ - החלות מתחלקות לערב³⁹.

(36) שם במשנה: "שני שולחנות היו באולם מבפנים על פתח הבית, אחד של שיש ואחד של זהב, על של שיש נותנים לחם הפנים בכניסתו, ועל של זהב ביציאתו, שמעלין בקודש ולא מורידין, ואחד של זהב מבפנים שעליו לחם הפנים תמיד". והביא רבינו כל זה למעלה פ"ג מהל' בית הבחירה ה"ט' (חידושים ומקורים' מבעל 'מנחת חינוך'). ולא הביאו כאן, לפי שכאן מדובר במה שנעשה בשבת, ואילו הנחת הלחם על שולחן של שיש היה בערב שבת, כמפורש בתוספתא (מנחות פ"א ע"א 16 530). (37) שם במשנה: "הקטירו הבזיכים, והחלות מתחלקות לכהנים", וראה למעלה פ"ד ה"י, כי "אין אוכלין את הלחם עד שיקטירו שני בזיכי לבונה על האש". (38) שא"אפשר לאכול ביום. (39) שם במשנה, ולערב דווקא ולא למחרת, שהרי הוא נפסל בלינה, ראה רש"י שם.

- ו. כיצד מעשה לחם הפנים? מביא ארבע ועשרים סאים⁴⁰ חטים⁴¹ הראויין למנחות⁴², ושפין אותם⁴³ ובוטטין בהן⁴⁴ פשאר חטי מנחות⁴⁵, וטוחנין אותן, ומנפין מהן באחת עשרה נפה ארבעה ועשרים עשרון סלת⁴⁶, ועושין מהם שתים עשרה חלות⁴⁷ מצות⁴⁸. לא נפה אותם באחת עשרה נפה, או שלא הוציאו מעשרים וארבע סאים, הואיל ונעשו סלת מפל מקום - פשרות⁴⁹; לא נאמרו השעורין האלו אלא למצה.

(40) משנה במנחות עו, ב. ובגמרא שם, אמרו: "מאי טעמא,

פנים הרבה". (61) במשנה שם לדברי הכל, ולא נחלקו שם אלא במידת השולחן. (62) גבוהה. (63) כן פירש רבינו מה ששינו שם במשנה "וקרנותיו שבע אצבעות", כלומר גבוהה שבע אצבעות (כסף-משנה). ורש"י שם פירש באופן אחר. והעיר הרש"י שם ממה שאמרו בפסחים לו, א - שלחם הפנים היה עוביו (=גובהו) טפח, וטפח אינו אלא ארבע אצבעות באגודל ושש אצבעות בזרת (מנחות מא:). ואפשר שהכוונה לטפח שוחק שהוא גדול מטפח עצב. (ויתכן כי הסוגיא בפסחים היא לדעת בן זומא (מנחות, שם) שאמר "לחם פנים" – "שיהא לו פנים", וכוונתו לחלוק על מה שאמר תנא-קמא שגבהו שבע אצבעות, ועל זה אמר שיהיו לו פנים ואין פנים פחותים מטפח (סוכה ה:), ורבינו פסק כתנא-קמא. או אולי כוונת רבינו כאן לאחר האפיה, שאז היה גבהו שבע אצבעות, ובפסחים שם - היינו לפני האפיה. וראה ב'מעשה רוקח'). (64) כרבי מאיר במנחות צו, א. שמה שנאמר (שמות כה, חג) "ועשית שולחן עצי שטים, אמתיים ארכו ואמה רחבו", הוא באמה בת ששה טפחים ולא כרבי יהודה (שם) שאמר שהכוונה לאמה בת חמשה טפחים, והלכה כמותו משום שגם אבא שאול (שם במשנה) סובר כן, ראה למעלה ה"ב (כסף-משנה). (65) שם במשנה. ומשום שאורך החלה כמעט כאורך השולחן, ורחבו כמעט כרוחב השולחן, ומכיון שהיו שתי מערכות לא היה אפשר להניחם כי-אם אורך החלה לרוחב השולחן ('קריית ספר' בשם הרב דוראן ז"ל). (66) כלומר, אחר שהוא כופל את הטפחים מכאן ומכאן, נשאר ריוח בין שני הכפלים (והוא כמין כ"ף כ.). וראה במשנה, שם: "כופל טפחיים מכאן וטפחיים מכאן, וטפחיים ריוח באמצע", ופירשו רש"י ורבינו גרשום כי היו טפחיים ריוח בין שני הסדרים, שהרי אורך השולחן שנים עשר טפחים, ורוחב החלה חמשה טפחים, ובשני הסדרים יחד היו עשרה טפחים, הרי שנשאר ריוח של שני טפחים בין שני הסדרים, אבל מדברי רבינו נראה שלא גרס "וטפחיים ריוח באמצע" כי-אם "וריוח באמצע". והיינו ריוח שבין הכפלים. (67) ראה למעלה ה"ב. (68) ראה למעלה, שם.

- י. אין אפית לחם הפנים דוחה את השבת⁶⁹
- ולא את יום טוב⁷⁰; אלא בערב שבת אופין אותן, ועורכין אותן למחר⁷¹. ואם חלו שני ימים טובים של ראש השנה להיות בחמישי ובערב שבת⁷² - אופין אותן מיום רביעי⁷³.

(69) משנה, שם צה, ב. (70) כלומר, אם חל יו"ט ביום ו', אין אופין אותן ביום-טוב אלא בערב יום-טוב (שם ק: במשנה), שאין אופין ומבשלים ביום-טוב אלא מה שאוכל באותו היום בלבד (פירוש המשנה, שם). (71) יש להשלים כאן: ואם חל יום טוב בערב שבת - אופין אותו בערב יום-טוב. וכן הוא במשנה, שם. (72) כגון שלא באו עדים ביום שלשים של אלול, שנוהגים באותו יום קודש ולמחר קודש (פ"ה מהל' קידוש החודש ה"ח). (73) שם במשנה.

- יא. לא סדור הקנים⁷⁴ ולא נטילתן דוחה את השבת⁷⁵; אלא מערב שבת נכנס ושוּמְטֵן ונותן

אין כאן אלא קדושת דמים, שאינה נפסלת בלינה. (52) כלומר, אפיייתו בפנים כשאר המנחות, אבל לישתן ועריכתן אינן כשאר המנחות, שהרי שאר המנחות גם לישתן ועריכתן בפנים. ראה למעלה פ"ב מהל' מעשה הקרבנות הכ"א-כג. וראה 'מעשה רוקח'. (53) משנה, מנחות צד, א. ובגמ' שם אמרו "מנא הני מילי: דתנו רבנן, שני עשרונים יהיה החלה האחת (ויקרא כד, ה), מלמד שנילושת אחת אחת". (54) שם במשנה. ובגמרא שם אמרו "ומנין שאפיייתן שתיים שתיים, תלמוד-לומר (שם שם, ו) ושמת אותם". "שימה ראשונה שאתה עושה מהם, דהיינו בתנור, תהא בלשון אותם, שמשמע שהיה נותן שתיים בשני דפוסין יחד בתנור" (רש"י שם).

- ח. ושלשה דפוסין⁵⁵ של זהב⁵⁶ היו להם: אחד שנותנין בו החלה והיא בצק; והשני שאופין אותה בו⁵⁷; והשלישי שנותנין אותה בו קשורה אותה מן התנור, כדי שלא תתקלקל⁵⁸.

(55) כלומר, שלש תבניות. ברייתא שם, ותוספתא פ"א שם, ו'סיפרא' שם ה"ב. (56) כך הוא בתורה (שמות כה, כט) שהקערות שהם הדפוסים היו של זהב, אבל רש"י בחומש (שם) כתב שהדפוסים שאופין אותה בהם היו של ברזל ('הר המוריה'). וראה 'מעשה רוקח' כאן. (57) "והוא גדול מעט מן הדפוס הראשון" ('רבינו גרשום' שם), כלומר גבוה מן הראשון, ואילו בגדלו נשמע מדברי הגמרא כי הדפוס השני היה כראשון, שאם לא כן, מה מקשה "וליהדרה לדפוס קמא". (58) שם במשנה ובגמרא. ולפי שהיא דקה, אם לא היה נותנה בדפוס, היתה מתקלקלת ('רבינו גרשום'). ומכיון שלאחר האפיה היא מתנפחת ולא יכול להחזירה לדפוס הראשון - היה צורך בדפוס שלישי, שהוא גדול יותר מהדפוסים הקודמים (שם, בגמרא).

- ט. כל חלה מהן מרבעת⁵⁹, שנאמר: לחם הפנים - שיהיו לו פנים רבים⁶⁰. ארץ כל חלה מהן עשרה טפחים, ורחבה חמשה טפחים⁶¹, ורומה⁶² שבע אצבעות⁶³. והשולחן ארכו שנים עשר טפח, ורחבו ששה טפחים⁶⁴. נותן ארץ החלה על רחב השולחן⁶⁵, נמצאת החלה יוצאת שני טפחים מקאן ושני טפחים מקאן. וכופל את היצא מקאן ומקאן, וישאר בין שני הקצוות רוח באמצע⁶⁶. וכן מניח חלה על גבי חלה⁶⁷, עד שעורף שש חלות⁶⁸. וכן עושה בצד המערכה שניה שש חלות.

(59) כלומר, לא עגולה. אבל לא היתה מרובעת ממש, שהרי ארכה עשרה טפחים ורחבה חמשה, ראה להלן ('תוספות יום-טוב' מנחות פ"א מ"ד). ומקורו בברייתא שם צה, א: "כמין כוורת היה לה בתנור, ודומה כמין טבלא מרובעת". ומפשטות הלשון משמע שהיא מרובעת גם למטה. ולא כרבי יוחנן (שם צד:): שאמר שהיתה כמין ספינה, שצרה למטה ורחבה למעלה, אלא כרבי חנינא (שם) שהיה קשיש מרבי יוחנן (כסף-משנה). (60) במשנה, שם צו, א: "לחם פנים, שיהא לו פנים". ובפירוש המשנה שם: "שיהיו לו

1 **לְאִרְךָ הַשְּׁלָחַן⁷⁶, וּבְאַחַד בְּשַׁבָּת⁷⁷ נִכְנָס וּמִכְנִיס אֶת**
2 **הַקְּנִיּוֹת בֵּין הַחֲלוֹת.**

74) ראה למעלה ה"ב, כי בין כל שתי חלות היו שלושה קנים של זהב כדי שתהיה הרוח מנשבת בו. 75) משנה, שם צו, א. ואף-על-פי שהתורה אמרה לתת הקנים בין החלות – אינם דוחים את השבת, שכשם שאמר רבי עקיבא "כל מלאכה שאפשר לה לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת" – כמו כן מלאכה שאפשר בלעד, אינה דוחה את השבת, והרי סידור הקנים הוא כדי שתהא הרוח מנשבת ביניהם ולא יתעפשו החלות, ובשיעור הזמן הזה של יום השבת, אין חשש לכך (גמרא שם צז). וראה רש"י שם ד"ה אמאי לא דחי שבת, שכתב כי איסור זה הוא מחמת שנראה כבונה וסותר, וה'תוספות' שם ד"ה לא, כתבו שאינו אלא משום טלטול מוקצה, והוא מן השבותים שגזרו עליהם במקדש, עיי"ש. וביספרא' (אמור פ"ח ה"ח) הסמיכו זאת לפסוק "יערכנו", ודרשו: יערכנו, אין עורך עמו קנים בשבת. וראה ב'תפארת ישראל' פ"א שם מ"ו אות מא, ובגליון הרמב"ם להגאון רבי עקיבא איגר. 76) כן הוא במשנה, שם. והיינו בין שני הסדרים. ראה למעלה ה"ט וה"ב. וה'תוספות' שם צז, א – ד"ה לאורכו, כתבו כי לא על השולחן ממש היה מניחו אלא על הרצפה לאורך השולחן. וראה 'תוספות יום-טוב' שם. 77) בגמ' שם צז, א – איתא "במוצאי שבת", ובתוספתא מנחות פ"א – איתא "אחר שבת", וצריך לומר שכן גם כוונת רבינו: אור ליום אחד בשבת ('הר המוריה').

3 **יב. סִדְרָה⁷⁸ הַלֶּחֶם בְּשַׁבָּת כְּמִצְוֹתוֹ, וְלֹא הִנִּיחַ עִמּוֹ**
4 **בְּזִיכֵי לְבֹנָה עַד לְמָחָר⁷⁹, וְלִשְׁבַּת הַבָּאָה הַקָּטִיר**
5 **הַבְּזִיכִין⁸⁰ - נִפְסַל הַלֶּחֶם⁸¹ וְאִינוּ קָדוֹשׁ⁸². וְכֵן אִם**
6 **סִדְרָה הַלֶּחֶם וְהַבְּזִיכִין בְּאַחַד בְּשַׁבָּת⁸³ וְהַקָּטִיר**
7 **הַבְּזִיכִין לְאַחֵר שַׁבָּת הַבָּאָה - הַלֶּחֶם אִינוּ קָדוֹשׁ**
8 **וְנִפְסַל. אֲבָל אִם הַקָּטִיר הַבְּזִיכִין בְּשַׁבָּת⁸⁴ - [לֹא]⁸⁵**
9 **נִפְסַל הַלֶּחֶם⁸⁶.**

78) משנה, מנחות ק, א – בבבא ראשונה. 79) כלומר, סידר רק את הלחם כמצוותו אבל לא סידר את הבזיכין כמצוותם בשבת (ראה למעלה ה"ד), אלא סידרם לאחר השבת. 80) והרי היו הבזיכין מונחים על השולחן פחות משבעה ימים. 81) לפי שלא קרב המתיר כמצוותו. וכאן לא מועיל להניח עד השבת הבאה, כיון שהלחם הונח כדין ושהה על השולחן כמצוותו (רש"י שם). 82) ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא, ראה שם במשנה. אבל ראה רש"י שם שמפרש כי הלחם הוא קדוש, ומה שאין חייבין עליהן משום פיגול (אם הקטירן על-מנת לאכול מן הלחם למחר) שלא קרב המתיר כמצוותו. ומה שלא חל נותר על הלחם, משום שהלחם אינו ראוי לאכילה. וכמו כן אינו חייב הטמא שאכלו, משום שרק הניתר לטהורים חייבים עליו משום טומאה, ואילו לחם זה לא נותר לטהורים. 83) נראה שכן גרס רבינו בבבא השניה, שם: "סידר את הלחם ואת הבזיכין (בשבת) (באחד בשבת) והקטיר את הבזיכין לאחר שבת - פסול" ('תוספות יום-טוב' שם). ועי'

בפירוש המשנה, שם. 84) כלומר בשבת שניה, שעכשיו עבר עליהם הזמן הצריך להם, דהיינו משבת לשבת (לחם-משנה). 85) כן הוא בספר ישן (כסף-משנה) ובכתב-יד קדמון ('מעשה רוקח'). 86) שהרי עבר עליהם הזמן הצריך להם, כנ"ל.

10 **יג. פִּיצֵד יַעֲשֶׂה⁸⁷ בְּלֶחֶם וּבְזִיכִין שְׁסָדְרָן לְאַחֵר**
11 **הַשַּׁבָּת? וַיִּנְחֵם⁸⁸ שֵׁם עַל הַשְּׁלָחַן עַד שְׁיַעֲבֹר עָלֵיהֶן**
12 **יוֹם הַשַּׁבָּת וְהָן מְסָדְרִין, וְאַחֵר כִּף יִקְטִיר הַבְּזִיכִין**
13 **לְשַׁבָּת הַבָּאָה אַחֵר הַשַּׁבָּת שְׁעֵבֶרָה עָלֵיהֶן וְהָן**
14 **מְסָדְרִין. שְׁאֶפְלוּ נִשְׁאָר הַלֶּחֶם עִם הַבְּזִיכִין עַל**
15 **הַשְּׁלָחַן כְּמָה שַׁבָּתוֹת⁸⁹ - אֵין בְּכָף כְּלוֹם.**

87) כלומר, מה שכתבנו למעלה "שלא נפסל הלחם", אין זה דין של דיעבד בלבד, אלא גם לכתחילה עושה כן (לחם-משנה). 88) בבא שלישית במשנה שם, וכוונתה כמה מקורות (ראה שנויי נוסחאות שם) שלא גרסו שם "פסול". 89) במשנה שם: "ימים רבים". אבל כן נראה בזבחים פז, א. כי אין לינה פוסלת בראשו של שולחן, כשם שלא פסלה בראשו של מזבח (לחם-משנה).

16 **יד. סִדְרָה אֶת הַלֶּחֶם וְאֶת הַבְּזִיכִין בְּשַׁבָּת כְּמִצְוֹתוֹ,**
17 **וְהַקָּטִיר אֶת הַבְּזִיכִין לְאַחֵר הַשַּׁבָּת, בֵּין לְאַחֵר שַׁבָּת**
18 **זוֹ בֵּין לְאַחֵר שַׁבָּת אַחֶרֶת הַבָּאָה - נִפְסַל הַלֶּחֶם. וְהָרִי**
19 **הוּא פְּקָדִישִׁים שְׁנִפְסָלוּ, שְׁחִיבִין עָלֵיהֶן⁹⁰ מִשּׁוּם פִּגּוּל**
20 **וְנֹתֵר וְטָמֵא, כְּמוֹ שְׁחִיבָאָר⁹¹.**

90) תוספתא מנחות סוף פ"א ('תוספות יום-טוב'). ואין לזה סתירה מן הבבא השניה במשנה שם: "סידר את הלחם ואת הבזיכין בשבת, והקטיר את הבזיכין לאחר שבת - פסול, ואין חייבין עליהן משום פיגול ונותר וטמא", שהרי רבינו גרס שם: "סידר את הלחם ואת הבזיכין באחד בשבת", ראה למעלה ה"ב. ובעל 'חזון איש' כתב שצריך להגיה "שאין חייבין עליהן", שהרי "כל שיש לו מתירין אין חייבין עליו משום פיגול או משום נותר או משום טמא עד שיקרבו מתיריו כהלכתן" (פ"ח מהל' פסולי המוקדשין הט"ז). 91) בהל' פסולי המוקדשין, שם.

21 **טו. נִפְרָסָה⁹² חֲלָה אַחַת מִן הַלֶּחֶם: אִם עַד שְׁלֹא**
22 **הִסִּיר הַלֶּחֶם מִעַל הַשְּׁלָחַן נִפְרָסָה - הַלֶּחֶם פְּסוּל⁹³,**
23 **וְאִינוּ מְקַטֵּיר עָלָיו אֶת הַבְּזִיכִין⁹⁴; וְאִם אַחֵר שְׁהִסִּיר**
24 **הַלֶּחֶם נִפְרָסָה - הַלֶּחֶם פְּסוּל, וּמְקַטֵּיר עָלָיו אֶת**
25 **הַבְּזִיכִין⁹⁵.**

92) נחסרה. 93) ברייתא מנחות ח, א. ט, ב. ותוספתא שם פ"א. ולמדו זאת (שם יב:) ממה שנאמר (ויקרא כד, ט) "קודש קדשים הוא", כלל את שתים-עשרה החלות בלשון יחיד "הוא", לומר לך שצריך שכולן תהיינה שלימות. ואם לאו – פסולות. 94) דהויא לה כמנחה שחסרה קודם קמיצה, שנאמר בה (שם ב, ט) "מן המנחה", פרט לשחסרה קודם קמיצה (שם ט:), ראה 'קריית ספר' כאן. ואם כי במנחה שחסרה קודם קמיצה מביא מתוך ביתו וימלאנה (ראה להלן פ"א מהל' פסולי המוקדשין הט"ז) – בלחם

הגבר וכו' שהיה מכריז במקדש בעלות השחר רוצה לומר קרוב לעלות השחר". (3) למעלה בהלכות בית הבחירה שם כתב רבינו: "יבוא הממונה של מקדש". (4) שם במשנה "הממונה בא דופק עליהן", ובפירוש המשנה שם: "ולשון דופק מורה על המקיש בפתח בנחת, כמו קול דודי דופק" (שיר השירים ה, ב), וראה למעלה בהלכות בית הבחירה שם כי "היה דופק על הכהנים שבבית המוקד", וכן נשמע מדברי המשנה שם כח. "ומשום שחציו של בית המוקד היה בנוי בקדש, לכך קורא לו רבינו, עזרה". (5) שם במשנה. וראה שם כח. במשנה ולמעלה בהלכות בית הבחירה שם, כי אחרי שפתחו לו הכהנים את בית המוקד היה נוטל את המפתח ופתח את הפשפש (=השער הקטן) שהיה אצל השער הגדול שבין בית המוקד לעזרה ונכנס לשם. (6) בודקין את העזרה. ראה במשנה שם ובהלכות בית הבחירה שם, כי אחר הממונה היו נכנסים הכהנים ושתי אבוקות של אור בידם ונחלקן לשתי כתות, כת אחת הולכת למזרח וכת אחת הולכת למערב, והיו בודקים את כל העזרה עד שמגיעים למקום בית עושי חביתין, לראות אם ימצאו כלי המקדש במקומם, ושיהיו שמורים יפה. (7) כלומר, חביתין כהן גדול, ראה פירוש המשנה שם. ואמרו (תמיד כח:) כי עשייה זו אינה ההקטרה, שהרי היא הייתה אחר תמיד של שחר, אלא הכנת החמין לרבוכה ועל הכנה זו לא היה פייס. (8) וזה היה אחר שיעלה עמוד השחר, שאף על פי שהממונה היה בא קודם עלות השחר, עד שנכנסו כולם ובודקו ובאו ללשכת הגזית, כבר עלה השחר. (9) נראה מכאן כי הפיס הראשון והשני היו תכופים זה לזה, וזה תמוה שהרי במשנה (יומא כב.) ובגמרא שם כד: מבואר כי הייתה שהות והפסק בין כל פיס ופיס. (10) מעל המזבח החיצוני. (11) כי "מי שזכה לתרום הוא מסדר את המערכה והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת". (12) ויש אומרים כי היה מסדר גם מערכה שלישית לקיום האש. (13) לפי סדר המשנה היה כאן הפיס השני, אבל כבר כתבנו למעלה, בהלכה זו, כי לדעת רבינו היה הפיס השני מיד אחרי הפיס הראשון. ולשכת הכלים לא מבואר במשנה (וכמו כן בדברי רבינו בהלכות בית הבחירה) היכן מקומה, וכמו כן לא נזכרת במסכת מדות, וראה ירושלמי שקלים פרק ה הלכה ד כי שתי לשכות היו במקדש אחת לשכת חשאין ואחת לשכת הכלים, וראה פירוש הראב"ד תמיד שם שכתב וזה לשונו "ולא ידענו אי דווקא במקדש קאמר כגון סניף למקדש או בעזרה וכדאמר בעלמא אין שבות במקדש דהיינו נמי העזרה וכו'". (14) במשנה תמיד שם: "נכנסו ללשכת הכלים והוציאו משם תשעים ושלשה כלי כסף וכלי זהב", ורבינו בפירוש המשנה שם כתב: "מנין זה אפשר שהוא כנגד מה שצריכין לעבודת היום מן הכלים, ובגמרא חגיגה ירושלמי אמרו כנגד תשעים ושלשה אזכרות שכתוב בפרשת חגי זכריה ומלאכי". (15) תמיד שם במשנה, כדי שיהא נוח להפשט. (16) שם במשנה. כדי שיאחזו את התמיד בשעת השחיטה שהרי "לא היו כופתין את הטלה אלא עוקדין אותו, מי שזכו באברים אוחזין בו". (17) כלומר השער הגדול של

הפנים אינו יכול להביא מתוך ביתו, שהרי צריך שיהא הלחם על השולחן מהשבת שעברה, וראה ב'שיטת מקובצת' שם ה, א - אות א. (95) ברייתא ותוספתא שם. ומשום שזה דומה לשייריים של מנחה שחסרו בין קמיצה להקטרה, שמקטיר קומץ עליהו ושייריים אסורים באכילה (שם בגמרא, וראה 'קריית ספר' כאן). וראה בתוספתא שם, שאם הוקטרו הבזיכים ואחר-כך נפרס הלחם – הלחם כשר.

1 טז. הגיע זמן הלחם להסירו - הרי זה פמי
2 שְהסירו⁹⁶, ואם נפרס הלחם - מקטיר הבזיכין ואף
3 על פי שלא פרק המערכה. נטמא אחד מן
4 הסדרין⁹⁷, בין לפני הקטרה בין לאחר הקטרה, או
5 שנטמא אחד מן הבזיכין⁹⁸ - הטמא בטמאתו
6 והטהור בטהרתו.

(96) שם בגמרא: "אמר רבי אליעזר, לא פרקה ממש אלא כיון שהגיע זמנם לפרק אע"פ שלא פירקה, כמי שפירקה דמיא". (97) משנה, מנחות יד, ב - כחכמים ולא כרבי יהודה. (98) ברייתא שם טו, א. כחכמים ולא כרבי יהודה.

יום ג' כ"ה ניסן ה'תשע"ו

פרק ששי

(1) יבאר בו סדר העבודות התמידיות בכל יום, ועל מה היו אומרים שירה.

7 א. סדר עבודות התמידות בכל יום כך הוא: סמוך
8 לעלות השחר² יבוא הממנה שעל הפיסות³ ויקיש
9 על העזרה⁴ ופותחין⁵. ומבלישין את כל העזרה⁶.
10 ומעמידין עושי חביתין⁷ לעשות החביתין. וכל
11 הפהנים ששם כבר טבלו קדם שיקבא הממנה ולקשו
12 בגדי כהנה, ויבואו ויעמדו בלשפת הגזית⁸ ויפסו
13 פיס ראשון ושני⁹ ויזכה כל אחד במלאכתו, כמו
14 שבארנו. ומתחיל זה שזכה בתרומת הדשן¹⁰ ותורם
15 על הסדר שאמרנו, ואחר כך מסדר מערכה
16 גדולה¹¹, ואחר כך מסדר מערכה שניה¹², ואחר כך
17 מעלה שני גזרי עצים ומניחן על מערכה גדולה
18 להרבות האש. ואחר כך נכנסין ללשפת הכלים¹³
19 ומוציאין כל כלי השרת הצריכין להן כל היום¹⁴.
20 ומשקין את התמיד מים¹⁵, וזה שזכה בשחיטתו
21 מושכו לבית המטבחים, והולכין אחריו הפהנים
22 שזכו להעלות האבירים¹⁶, ושוהין שם עד שפותחין
23 שער ההיכל הגדול¹⁷, ובשעת פתיחת השער
24 שוחטין את התמיד¹⁸. ואחר כך נכנסין להיכל שני
25 כהנים¹⁹: האחד שזכה בדשון המזבח הפנימי,
26 והשני שזכה בדשון המנורה.

(2) ראה משנה תמיד כו. "וכי באיזה שעה בא הממונה לא כל העתים שוות, פעמים שהוא בא מקרות הגבר או סמוך לו מלפניו או מאחוריו", ובפירוש המשנה שם: "קריאת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ג' כ"ה ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין קיא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

לְאִנְשֵׁי מִשְׁמֶר הַנֶּכְנֵס: מִי שֶׁשָּׁכַן אֶת שְׁמוֹ בְּבֵית הַזֶּה
יִשְׁכֵּין בֵּינֵיהֶם אֶהְיֶה אִתָּהּ שְׁלוֹם וְרַעוּת³⁶. וְאַחֵר כֶּף
מִפִּסִּין פִּיס שְׁלִישִׁי³⁷ וְרִבְעִי³⁸, וְזֹכֶה בְּקִטְרֶת מִי
שֶׁזֹּכֶה, וְנִכְנֵס וּמִקְטִיר. וְאַחֵר כֶּף נִכְנֵס זֶה שֶׁזֹּכֶה
בְּדִשּׁוֹן הַמִּנְוָה וּמִטִּיב שְׁתֵּי הַנְּרוֹת³⁹. וְיוֹצֵא זֶה
שֶׁהִקְטִיר עִם מִדְּשֵׁן הַמִּנְוָה, וְעוֹמֵד עַל מַעְלוֹת
הָאוֹלָם הוּא וְאַחֵיו הַכֹּהֲנִים⁴⁰.

31) שם במשנה. "ולפי שהם עיקר הדת וראשיתו".
32) שם במשנה. ואף על פי שלא הגיע זמן קריאת שמע
(כמו שאמרו ביומא לז: הקורא שמע עם אנשי משמר לא
יצא, מפני שאנשי משמר משכימין), מקדימים הכהנים,
שהעבודה מוטלת עליהם, לקרותה קודם היום, שמא תימשך
עליהן העבודה ויימנעו לקרות. (33) כלומר פרשת הציצית.
34) שם במשנה: "ברכו את העם שלוש ברכות אמת ויציב
ועבודה וברכת כהנים", וכתב רבינו בפירוש המשנה שם כי
ברכת כהנים הכוונה לברכת "שים שלום", ולפי שכולן
(=אמת ויציב, רצה ושים שלום) תפלה על ישראל ועליהם
אמרו וברכו את העם, אבל ברכת כהנים הידועה והוא
"יברכך ה'", לא הייתה בלשכת הגזית, אלא על מעלות
האולם אחר גמר העבודה. (35) שאז מתחלפין המשמרות.
36) שם במשנה: "ובשבת מוסיפין ברכה אחת למשמר
היוצא", ובברכות יב. אמרו: "מאי ברכה אחת? אמר רבי
חלבו משמר היוצא אומר למשמר הנכנס מי ששיכן את שמו
בבית הזה הוא ישכין ביניהם אהבה ואחוה ושלוש וריעות".
37) מי מקטיר הקטורת. (38) מי מעלה אברים מן הכבש
למזבח. (39) כרבנן (יומא יד:): שמקטיר קטורת ואחר כך
מטיב שתי נרות, ולא כאבא שאול (שם לג.) שהטבת שתי
נרות קודמת לקטורת. (40) תמיד פרק ז משנה ב: "באו
ועמדו על מעלות האולם עמדו הראשונים לדרום אחיהם
הכהנים".

ה. פְּשָׁגִיעַ בֵּין הָאוֹלָם לְמִזְבֵּחַ⁴¹, נָטַל אֶחָד
הַמְּגַרְפָּה וְזָרְקָהּ בֵּין הָאוֹלָם לְמִזְבֵּחַ⁴², וְהָיָה לָהּ קוֹל
גָּדוֹל⁴³. וְשָׁלְשָׁה דְּבָרִים הָיְתָה מְשַׁמֶּשֶׁת בָּהֶן: הַשּׁוֹמֵעַ
אֶת קוֹלָהּ הָיָה יוֹדֵעַ שְׁאֵחָיו הַכֹּהֲנִים נִכְנְסִין
לְהַשְׁתַּחוּת וְהוּא רִץ וּבָא⁴⁴. וְכֵן לְוֵי הַשּׁוֹמֵעַ אֶת
קוֹלָהּ הָיָה יוֹדֵעַ שְׁאֵחָיו הַלְוִיִּם נִכְנְסִין לְדַבֵּר בְּשִׁיר
וְהוּא רִץ וּבָא⁴⁵. וְרֹאשׁ הַמַּעֲמֵד, פְּשָׁהִיָּה שׁוֹמֵעַ אֶת
קוֹלָהּ, הָיָה מַעֲמִיד אֶת הַטְּמָאִים⁴⁶ עַל שֶׁעַר
הַמִּזְבֵּחַ⁴⁷, מִפְּנֵי הַחֹשֶׁד, שִׁידְעוּ הַכֹּל שֶׁעֲדִין לֹא
הִבִּיאוּ בִּפְרִתָּם⁴⁸. וְאַחֵר כֶּף מַעְלָה זֶה שֶׁזֹּכֶה בְּאִיבָרִים
אֶת הָאִיבָרִים מִן הַכֶּבֶשׁ לְמִזְבֵּחַ⁴⁹. וְאַחֵר שְׁמַעְלִין אֶת
הָאִיבָרִים, מִתְחִילִין אֵלָיו שָׁעַל מַעְלוֹת הָאוֹלָם⁵⁰
וּמְבָרְכִין בְּרִפְת פְּהִנִּים⁵¹ בְּרִכָּה אַחַת בְּשֵׁם הַמִּכְרֹשׁ,
כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּמִקְוָמָה⁵². וְאַחֵר כֶּף מַעְלִין סֵלֶת
הַנֶּסְכִּים⁵³. וְאַחֵר הַסֵּלֶת מִקְטִיר הַחֲבֵתִין. וְאַחֵר
הַחֲבֵתִין מַעְלִין אֶת הַזֵּיז לְגִסּוֹף. וּבִשְׁעַת הַגִּסּוֹף
אוֹמְרִין הַלְוִיִּם הַשִּׁיר, וּמִכֵּין הַמְּשׁוֹרְרִין בְּמִינֵי נִגּוֹן
שְׁבַמְקָדֶשׁ, וְתוֹקְעִין תִּשְׁעַת תְּקִיעוֹת עַל פְּרָקֵי הַשִּׁיר.

ההיכל. (18) תמיד שם במשנה: "לא היה השוחט עד
ששומע שער הגדול שנפתח". (19) הם שפתחו את השער
הגדול שבהיכל.

1 ב. וְהַמִּדְּשָׁן אֶת הַמִּזְבֵּחַ מִדְּשָׁנוּ בְּשִׁעָה שֶׁהַשּׁוֹחֵט
2 שׁוֹחֵט אֶת הַתָּמִיד. וְאַחֵר כֶּף זֹרֶק הַדָּם²⁰ זֶה שֶׁקָּבַל.

(20) כחכמים הסוברים שבקטורת הוא מפסיק בין חמש נרות
לשתי נרות, ולא כאבא שאול האומר (שם לג.) שבשחיטת
התמיד ובזריקתו הוא מפסיק ביניהם.

3 ג. וְאַחֵר שֶׁזֹּרְקִין אֶת הַדָּם מִטִּיב²¹ זֶה שֶׁבְּהִיכָל
4 הָמַש נְרוֹת, וְיוֹצֵאִין שְׁנֵיהֶן מִן הַהִיכָל²². וְאֵלֹ
5 שְׁבֵבִית הַמִּטְבָּחִים מִפְּשִׁטִּין וּמִנִּתְחִין, וְכָל אֶחָד
6 וְאַחֲד²³ מַעְלָה אֶבֶר שֶׁזֹּכֶה בּוֹ לְכַבֵּשׁ. וְנוֹתְנִין
7 הָאִיבָרִים מִחֲצִי כֶּבֶשׁ וּלְמִטָּה מִמַּעַרְבוֹ. וְשֵׁל מוֹסְפִין
8 הֵיוּ נוֹתְנִין אוֹתָן מִחֲצִי כֶּבֶשׁ וּלְמִטָּה בְּמִזְרְחוֹ. וְשֵׁל
9 רֹאשִׁי חֲדָשִׁים²⁴ נוֹתְנִין עַל הַמִּזְבֵּחַ מִלְמַעְלָה בֵּין קֶרֶן
10 לְקֶרֶן בְּמָקוֹם הַלּוּף רִגְלֵי הַכֹּהֲנִים²⁵, כְּדִי לְפָרְסָמוֹ
11 שֶׁהוּא רֹאשׁ חֲדָשִׁים²⁶. וּמוֹלְחִין שָׁם אֶת הָאִיבָרִים.
12 וְזוֹרְקִין מֶלַח עַל גְּבֵי הַכֶּבֶשׁ, אֶפְלוֹ בְּשִׁבְתָּ, כְּדִי שֶׁלֹּא
13 יִחְלִיק וְיִפְּלוּ הַכֹּהֲנִים שָׁם²⁷ בְּעַת הַלִּיקָתָן בְּעֲצִים
14 לְמַעַרְכָּה²⁸. וְאֵף עַל פִּי שֶׁהַמֶּלַח חוֹצֵץ בֵּין רִגְלֵיהֶם
15 וּבֵין הַכֶּבֶשׁ, הוּאִיל וְאֵין הַהוֹלָכָה הַזֹּאת²⁹ עֲבוּדָה -
16 אֵינָן חוֹשְׁשִׁין.

(21) כלומר, מדליק. (22) שהרי גמרו עבודתם. (23) מאלו
שזכו בפיס. (24) כלומר מוספי ראשי חדשים.
(25) שקלים שם: "של ראשי חדשים ניתנין על כרכוב
המזבח מלמעלה", ובירושלמי שם: "איזהו כרכוב המזבח
אמה בין קרן לקרן מקום הילוך רגלי הכהנים".
(26) ירושלמי שקלים שם וכן בבלי סוכה נה. "אמר ר' יוחנן
כדי לידע שהוקבע ראש חודש בזמנו". ומפרש רש"י סוכה
שם "לכך סודרין אותן למעלה משאר אברים להראות שהן
חשובין ולהודיע שהוקבע החדש בזמנו". (27) משנה
עירובין קד. "בוזקין מלח על גבי כבש (בשבת) בשביל שלא
יחליקו". ומפרש רש"י: "מפזרין ומכתתין על הכבש מפני
שחלק הוא וכשהגשמים נופלין עליו הוא מחליק". (28) כן
הוא בגמרא שם כי דברי המשנה הנ"ל אינם אלא בעת
הולכת עצים למערכה, שאין זו עבודה, אבל בשעת הולכת
האברים, שהיא עבודה, המלח חוצץ בין רגלי הכהנים
לכבש. (29) של העצים.

17 ד. וְאַחֵר שְׁמַעְלִין הָאִיבָרִים לְכַבֵּשׁ מִתְּפִנְסִין כֶּלֶן
18 לְשִׁבְתָּ הַגְּזִית³⁰, וְהַמִּמָּנָה אוֹמֵר לָהֶם: בְּרָכּוּ בְּרִכָּה
19 אַחַת. וְהֵן פּוֹתְחִין וְקוֹרִין אֶהְיֶה עוֹלָם, וְעֲשֵׂת

(30) משנה תמיד פרק ד (לא): "ובאו להן ללשכת הגזית
לקרות את שמע", וברש"י שם: "והכי נכון הדבר שיתפללו
קודם שיקטירו שום הקטר ויעלה קרבנם לריח ניחוח".

20 הַדְּבָרוֹת³¹, וְשָׁמַע, וְהָיָה אִם שְׁמוֹעַ³², וַיֹּאמֶר, וְאַמֵּת
21 וַיְצַיֵּב³³, וְיָצָה, וְשִׁים שְׁלוֹם³⁴. וּבִשְׁבֹּת³⁵ מוֹסִיפִין
22 בְּרִכָּה אַחַת, וְהִיא שִׁיאֲמָרוּ אֲנִשִּׁי מִשְׁמֶר הַיּוֹצֵא

קִיב שִׁיעוּרֵי רמב"ם ג' פְּרָקִים לִיּוֹם - יוֹם ג' כ"ה נִיסָן - סֵפֶר עֲבוּדָה - הַלְכוֹת תְּמִידִין וּמוֹסָפִין

מִתּוֹךְ מַהְדּוֹרֹת וּגְשָׁל עִם רמב"ם לַעֲם - מוֹסֵד הָרֵב קוֹק

פֶּרֶק ד' מֵהַלְכוֹת כְּלִי הַמִּקְדָּשׁ הַלְכָה טז כִּי "מִמִּנִּין כֶּהָן אֶחָד יִהְיֶה לִכְהֵן גָּדוֹל כְּמוֹ הַמִּשְׁנָה לְמַלְךְ וְהוּא הַנִּקְרָא סֹגֵן וְהוּא הַנִּקְרָא מִמוֹנָה". וּבִרְרוֹר הַדְּבָר כִּי הַסֵּגֵן אֵינוֹ מוֹפִיעַ אֲלֵא עִם הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֲבָל אִם כֶּהָן הַדִּיּוֹט הוּא הַמִּנְסָךְ - עוֹמֵד כֶּהָן הַדִּיּוֹט עַל הַקֶּרֶן וְלֹא הַסֵּגֵן. וְרֹאה בִּפְרִיּוֹשׁ הָרַאב"ד (סוֹף מִסַּכַּת תְּמִיד) שֶׁגַּם דַּעְתּוֹ כֵּן⁶¹, אֲלֵא שֶׁהַסֵּגֵן עֲצָמוֹ הִיָּה מִנִּין וּמִנְסָךְ. (57) שֶׁהִיא אִמָּה עַל אִמָּה. (58) "הֵם דְּגִלִּים". (59) שֶׁם בְּמִשְׁנָה: "בָּאוּ וְעָמְדוּ אֶצֶל בֶּן אֲרָזָא וְכו' וְהָקִישׁ בֶּן אֲרָזָא בְּצִלְצֵל". "וְהִצְלִיל הֵן שְׁתֵּי קַעְרוֹת נַחוּשֶׁת שֶׁמִּכֵּין זֶה בְּזֶה" (עֲרוֹךְ). (60) כְּדֵי לְתַקְּוֶה.

- ז. שֶׁהָהָה הַמִּנְסָךְ לְנִסְךְ⁶¹, מִנִּין הַסֵּגֵן בְּסוֹדֵרִין⁶²,⁶
- הָקִישׁ זֶה בְּצִלְצֵל⁶³, וְתַקְּוֶה אֵלָיו בְּחִצּוֹצְרוֹת⁶⁴, וְדָבָר⁷
- הַלְלוֹים בְּשִׁיר. הַגִּיעָה לְפָרֶק - תַּקְּוֶה⁶⁵, וְהַשְׁתַּחֲוֶה כָּל⁸
- הָעָם שֶׁבְּעִזְרָה. עַל כָּל פָּרֶק תַּקְּוֶה, וְעַל כָּל תַּקְּוֶה⁹
- הַשְׁתַּחֲוֶה. וְכָל הַתַּקְּוֶה שֶׁעַל הַתְּמִיד תַּשֵּׁעַ, כְּמוֹ¹⁰
- שֶׁבְּאַרְנוּ.¹¹

(61) כְּלוֹמֵר "כָּל מֶה שֶׁהִיָּה לוֹ לְנִסְךְ הִיָּה מִנִּין" (מִלֹּאכַת שְׁלֹמֹה בְּשֵׁם רַאב"ד). [נְרֻצָּה לֹמֵר: הַמִּנְסָךְ הִיָּה שׁוֹהָה בְּנִסְכּוֹ וְהִיָּה מִנְסָךְ לֹאט לֹאט וְלֹא בְּכַת אַחַת, מִפְּנֵי שֶׁאֵין אוֹמְרִים שִׁירָה אֲלֵא עַל הֵי"ן" (בְּרֻכּוֹת לֵה). הֵי"ן, "בַּעַת נִסְכּוֹ הֵי"ן" (לְמַעַל פֶּרֶק ג' מֵהַלְכוֹת כְּלִי הַמִּקְדָּשׁ הַלְכָה ב). וּלְפִיכֵךְ דִּקְדָּקוֹ שֶׁהַמִּנִּין יִנִּיף בַּעַת פְּעוּלַת הַנִּסְכּוֹ, בְּכִידִי שֶׁהַשִּׁירָה אֵף הִיא תַּחֲחִיל בַּעַת הַנִּסְכּוֹ מִמֶּשׁ, וְלֹא אַחֲרָיו. (62) לְסִימָן לְלוֹיִים שְׁעוֹמְדִים עַל הַדּוֹכֵן, שִׁידְעוּ לְהַתַּחֲחִיל בְּשִׁיר בְּשַׁעַת הַנִּסְכּוֹ. (63) רֹאה לְמַעַל הַלְכָה ה' כִּי הַמְשׁוֹרְרִים מְכִים בְּמִינֵי נִיגוֹן, "אֲלֵא שֶׁהִצְלִיל הִיָּה כְּלִי זֶמֶר מִיּוֹחַד שֶׁאֵין שֶׁם אֲלֵא הוּא וְקוֹל גָּדוֹל הִיָּה לוֹ וְהוּא הַמַּתַּחֲחִיל". (64) לְפִי שֶׁאֲפִשֶׁר לְלוֹי שֶׁלֹּא יִרְאֶה הַנֶּפֶת הַסּוֹדֵרִים כְּשִׁיפְנָה לְכוּ לְדַבֵּר, וְגַם אֲפִשֶׁר שֶׁהִיָּה בְּתוֹךְ הַלְשָׁכוֹת אוֹ בְּהַר הַבֵּית, לֹא בַּעֲזָרָה (שֶׁאֵינָם רוֹאִים בַּעַת שֶׁמִּנִּין הַסּוֹדֵרִים), אֲבָל קוֹל הַתַּקְּוֶה אֵי אֲפִשֶׁר שֶׁלֹּא יִשְׁמָעוּ, וּלְפִיכֵךְ תַּקְּוֶה כְּדֵי שִׁיפְנוּ לְרֹאוֹת בַּהֲנֶפֶת הַסּוֹדֵרִים הוֹאִיל וְעִיקָר הַתַּקְּנָה הַנֶּפֶת הַסּוֹדֵרִים הִיא. (65) "פְּרָקִים הִיָּה לָהֶם בְּשִׁיר שֶׁהִיָּה מִפְּסִיקִין שֶׁם, וּבְתוֹךְ אוֹתוֹ הַפִּסּוֹק הִיָּה תוֹקְעִין" (הָרַאב"ד). "וְשִׁלּוּשָׁה פְּרָקִים הִיָּה בְּשִׁיר שֶׁהֵן מִפְּסִיקִין, וְעַל כָּל פֶּרֶק וּפְרָק תַּקְּוֶה, תְּרוּעָה וְתַקְּוֶה וְכו' וְהֵי"ן דִּתְנֵן (סוֹכָה נג:) אֵין פּוֹחֲתִין מַעֲשִׂים וְאַחַת תַּקְּוֶה בְּמִקְדָּשׁ, שְׁלוֹשׁ לְפַתִּיחַת שְׁעָרִים וְתַשֵּׁעַ לְתִמְדִּי שֶׁל שַׁחַר וְכו' וְהֵי"ן שְׁלוֹשׁ תַּקְּוֶה, תַּקְּוֶה וְתְרוּעָה וְתַקְּוֶה, עַל כָּל פֶּרֶק" (הָרַאב"ש שם).

- ח. אֵין אוֹמְרִין שִׁירָה אֶלָּא עַל עוֹלוֹת הַצֶּבֶר וְזִבְחֵי¹²
- שְׁלֵמִיָּהם הָאֲמוֹרִין בְּתוֹרָה; אֲבָל עוֹלוֹת נִדְבָה¹³
- שְׁמִקְרִיבִין מִמּוֹתֵר תְּרוּמַת הַלֶּשֶׁבֶת, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן¹⁴
- שֶׁל צֶבֶר - אֵין אוֹמְרִין שִׁירָה עֲלֵיהֶן. וְכֵן נִסְכִּים¹⁵
- הַבָּאִין בְּפָנֵי עֶצְמָן - אֵין אוֹמְרִין עֲלֵיהֶן שִׁירָה.¹⁶

- ט. הַשִּׁיר שֶׁהִיָּה הַלְלוֹים אוֹמְרִין: בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן הִיָּה¹⁷
- אוֹמְרִין: לֵה' הָאֲרֶץ וּמִלֹּאָהָ⁶⁶. בְּשִׁנֵּי הִיָּה אוֹמְרִין: ¹⁸

(41) זֶה הִיָּה בְּשַׁעַת שֶׁנִּכְנְסוּ לְהַקְטִיר הַקְטוֹרֶת, כְּמִבּוֹאֵר בְּתִמְדִּי פֶּרֶק ה' מִשְׁנָה ו'. וְאִם כֵּן זֶה הִיָּה לְפָנֵי שְׁעָמְדוֹ עַל מַעֲלוֹת הָאוֹלָם. בְּאוֹפֵן שֶׁדְּבָרִים אֲלוֹ לֹא נִכְתְּבוּ לְפִי הַסֵּדֶר (כֶּסֶף מִשְׁנָה). (42) תְּמִיד שֶׁם בְּמִשְׁנָה. וְרֹאה בְּתוֹסְפוֹת יוֹם-טוֹב שֶׁם שֶׁכְּתָב שֶׁהִיָּה שְׁלוֹשׁ מִגְרָפוֹת, אַחַת שְׁגוּרָפִים בַּהֲדָשָׁן (שֶׁם פֶּרֶק ב' מִשְׁנָה א), הַשְּׁנִיָּה שֶׁהִיא כְּלִי שִׁיר (שֶׁם פֶּרֶק ג' מִשְׁנָה ח) וְשִׁלְשִׁית, מִגְרִיפָה זֹו שֶׁמִּשְׁמִיעָה קוֹל בְּשַׁעַת שׁוֹרִיקִין אוֹתָהּ. (43) רֹאה שֶׁם בְּמִשְׁנָה כִּי "אֵין אָדָם שׁוֹמֵעַ קוֹל חֲבִירוֹ בִּירוּשָׁלַיִם מִקּוֹל הַמִּגְרִיפָה. (44) וְאֵין הַכוֹוֶנָה שֶׁמִּיד הַשְׁתַּחֲוֶה, אֲלֵא אַחֲרַי גִּמְרַת עֲבוֹדַת הַתְּמִיד. (45) שֶׁם. וְאֵין הַכוֹוֶנָה שֶׁהִיָּה שְׁרִים מִיד, אֲלֵא מְכִינִים עֲצָמָם לְשִׁיר, שֶׁהִיָּה הַשִּׁיר הִיָּה אַחֲרַי גִּמְרַת כָּל הָעֲבוֹדוֹת, בְּשַׁעַת נִסְכּוֹ הֵי"ן. (46) הַמְצוּרָעִים שֶׁכְּבֵר טַהוֹר מִצְרַעְתָּם, אֲלֵא שְׁצִרִין עוֹד לְזִרוֹק עֲלֵיהֶם דָּם הָאֵשׁ. (47) שְׁעַר נִינְקוֹר. (48) פִּסְחִים פֶּב. כְּדַעַת רַבָּא. וְרֻצָּה לֹמֵר שֶׁלֹּא יַחֲשׁוּם שֶׁאֵינָם נִכְנְסִים לְפִי שֶׁאֵין נִכְבֵּד בַּעֲיִנֵּיהֶם הַמִּקּוֹם הַמִּקְדָּשׁ. אֲלֵא עוֹמְדִים וּמַחֲכִים לְהִיכְנֵס בְּשַׁעַר זֶה וְלִקְבֹּל אֶת הַהֲזָאוֹת. (49) בִּיּוֹמָא לֵג. אִמְרוּ שֶׁלְדַעַת אַבָּא שְׁאוֹל "הִטְבַּת שְׁתֵּי נְרוֹת קוֹדֶם לְקִטּוֹרֹת וְקִטּוֹרֹת קוֹדֶם לְאֲבָרִים". וְלַדַּעַת רַבִּנָּן (שֶׁם יד:) קִטּוֹרֹת קוֹדֶם לְהִטְבַּת שְׁתֵּי נְרוֹת וְהִטְבַּת שְׁתֵּי נְרוֹת קוֹדֶם לְאֲבָרִים. (50) מִכָּאֵן מוֹכַח שֶׁמָּה שֶׁכְּתָב רַבִּינוּ לְמַעַל (בְּתַחֲלִיל הַהֲלָכָה) "כְּשִׁינִיעַ בֵּין הָאוֹלָם וְכו', לֹא נִכְתָּב לְפִי הַסֵּדֶר, שֶׁאִם זֶה לְפִי הַסֵּדֶר, אִם כֵּן הִיָּה כְּבֵר יִרְדּוּ מִמַּעַלּוֹת הָאוֹלָם. (51) "אֵף עַל פִּי שֶׁהַמִּשְׁנָה סַתְּמָה הַסֵּדֶר, לְמַדְנוּ מִתּוֹךְ הַמִּקְרָאוֹת וְהַהֲלָכוֹת שֶׁבְּמִסַּכַּת יוֹמָא, שֶׁאֵלּוּ הָעוֹמְדִים עַל מַעֲלוֹת הָאוֹלָם לֹא הִיָּה נוֹשָׁאִין אֶת כַּפֵּיהֶן עַד שֶׁהַעֲלָה מִי שִׁזְכָּה בְּאֲבָרִים, אֶת הָאֲבָרִים מִן הַכֶּבֶשׂ לְמוֹזַבַּח שֶׁנֶּאֱמַר וְיִרֵד מַעֲשׂוֹת וְכו' וְיִשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָיו וְכו'". (52) בְּפֶרֶק י"ד מֵהַלְכוֹת תְּפִילָה הַלְכָה י'. (53) רֹאה יוֹמָא שֶׁם "אֲבִי מִסֵּדֶר וְכו', וְאֲבָרִים לְמַנְחָה וּמִנְחָה לְחִבְתִּית וְחִבְתִּית לְנִסְכִּים". וּמִפְּרָשׁ רִש"י: "לְמַנְחָה, מִנְחַת נִסְכּוֹ שֶׁל תְּמִיד, דְּכַתִּיב (בְּמִדְבָר כח, ה) וְעִשְׂרִית הָאִיפָה סוֹלַת לְמַנְחָה וְכו'". לְנִסְכִּין, לְנִסְךְ יֵינוּ שֶׁל תְּמִיד".

- ו. כְּשֶׁהִיָּה נוֹתֵנִין הֵי"ן לְמִנְסָךְ⁶⁴, הִיָּה שְׁנֵי כְּהֻנִּים¹
- עוֹמְדִין עַל שְׁלֹחַן הַחֻלְבִּים⁶⁵ וְשְׁתֵּי חִצּוֹצְרוֹת בִּידָן,²
- וְהַסֵּגֵן⁶⁶ עוֹמֵד עַל קֶרֶן הַמִּזְבֵּחַ⁶⁷ וְהַסּוֹדֵרִין⁶⁸ בִּידָן,³
- וְתַקְּוֶה וְהִרְיָעוּ וְתַקְּוֶה. וְכָאוּ וְעָמְדוּ אֶצֶל זֶה הַמִּמְנָה⁴
- עַל הַצִּלְצֵל⁶⁹, אֶחָד מִימֵינוּ וְאֶחָד מִשְׁמָאלוֹ⁶⁰.⁵

(54) תְּמִיד פֶּרֶק ז' מִשְׁנָה ג'. וְנִרְאֶה מִסְתִּימוֹת לְשׁוֹנוֹ שֶׁל רַבִּינוּ כִּי מִשְׁנָה זֹו הִיא בְּכָל הַכְּהֻנִּים, וְלֹא דוּקָא בְּכָהָן גָּדוֹל. וְכֵן הוּא בִּפְרִיּוֹשׁ הַמִּשְׁנָה שֶׁם עַל דְּבָרֵי הַמִּשְׁנָה "בָּא לוֹ לְהַקִּיף אֶת הַמִּזְבֵּחַ מִהֵיכָן מִתַּחֲחִיל מִקֶּרֶן דְּרוּמִית מְזוּרְחִית", כִּי הוּא בְּכָל הַכְּהֻנִּים, וְכֵן דַּעְתּוֹ גַּם לְמַעַל בְּפֶרֶק ז' מֵהַלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרִבָּנוֹת הַלְכָה יב. וְרֹאה לְהֵלֶן בְּסִמּוּךְ. אֲבָל הָרַאב"ש שֶׁם כְּתָב כִּי מִשְׁנָה זֹו הִיא דוּקָא בְּכָהָן גָּדוֹל (וְכֵן דַּעַת רִש"י בְּזוֹבָחִים סד.). (55) מִשְׁנָה שֶׁם. "כְּבֵר נִתְבָּאֵר בְּשִׁיר מִשְׁקִלִים (מִשְׁנָה ד. וְרֹאה לְמַעַל פֶּרֶק ב' מֵהַלְכוֹת בֵּית הַבְּחִירָה הַלְכָה טו) שֶׁהִיָּה בְּמַעֲרָבוֹ שֶׁל כֶּבֶשׂ שְׁתֵּי שׁוֹלְחָנוֹת אַחַד שֶׁל כֶּסֶף נוֹתֵנִין עֲלָיו כְּלִי שֶׁרֶת וְאַחַד שֶׁל שֵׁשׁ נוֹתֵנִין עֲלָיו הָאֲבָרִים וְהוּא שׁוֹלְחַן הַחֻלְבִּים הַנּוֹכַח כֵּאֵן". (56) רֹאה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ג' כ"ה ניסן - ספר עבודה - הלכות תמידין ומוספין קיג

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

19 ראש חדש דוּחָה אֶת שִׁירָה שֶׁל שַׁבָּת, כְּדֵי לְפָרֶסֶם
20 שֶׁהֵיחֹם רֹאשׁ חֹדֶשׁ.

21 יא. בַּשַּׁבָּת מְקַטְרִין אֶת שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבוֹנָה עִם
22 הַמוֹסֵפִין⁸², קֹדֶם נְסוּף הַיֵּין שֶׁל מוֹסֵפִין. וְכַסְדֹּר
23 שְׁעוֹשִׂין בְּכָל יוֹם בַּבֶּקֶר, כִּף עוֹשִׂין בֵּין הָעֶרְפִּים;
24 חוּץ מִהֶרֶם הַדָּשֵׁן מִמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן⁸³ וְסִדּוּר
25 הַמַּעֲרֻכּוֹת וְהַפְּסוּטוֹת⁸⁴, שְׁאֵין עוֹשִׂין דְּבָרִים אֱלוּ אֵלָּא
26 בְּכָל יוֹם בַּשַּׁחַר לְבַד, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁸⁵.

(82) כלומר, אחר הקרבת המוספין. (83) שאינה אלא בבוקר. אבל דישון המזבח הפנימי ודישון המנורה היו גם בערב. (84) פיס ראשון ושני ורביעי, אבל פיס שלישי של קטורת - מפסין גם בערב. (85) למעלה פרק ד שם לעניין פייסות, ולמעלה פרק ב הלכה ב לעניין סידור מערכות.

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

(1) בו תבואר מצות עשה של הקרבת מנחת העומר ביום שני של פסח.

27 א. בְּרֹאשֵׁי חֳדָשִׁים מְקַרְבִּין מוֹסֵף רֹאשׁ חֹדֶשׁ² אַחֵר
28 תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר³. וְכִמָּה הוּא מוֹסֵף רֹאשׁ חֹדֶשׁ? פְּרִים
29 שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד וְשִׁבְעָה כֶּבֶשִׂים⁴, הַכֹּל עוֹלוֹת⁵,
30 וְשֹׁעִיר עִזִּים חֲטָאֵת⁶.

(2) שנאמר (במדבר כח, יא) "ובראשי חדשיכם תקריבו וגו'".
(3) כי כל התדיר מחבירו קודם את חברו, ראה זבחים פט.
וכמו כן אין שום דבר קרב בין תמיד של שחר למוסף,
וכסדר המערכה של אביי (יומא לג.) "תמידין קודמין למוספין". (4) שנאמר (שם) "פרים בני בקר שנים ואיל אחד, כבשים בני שנה שבעה תמימים". (5) שנאמר (שם שם, יד) "זאת עולת חודש בחדשו". (6) שנאמר (שם שם, טו) "ושעיר עזים אחד לחטאת לה", על עולת התמיד".

31 ב. מַעֲשֶׂה כָּל הָעוֹלוֹת אֶחָד הוּא כְּמַעֲשֶׂה הַתְּמִיד⁷,
32 וּמַעֲשֶׂה הַחֲטָאוֹת שֶׁל רֹאשֵׁי חֳדָשִׁים וְשֶׁל מוֹעֲדוֹת -
33 כְּמַעֲשֶׂה הַחֲטָאֵת הַנֶּאֱכָלֶת⁸ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁹.

(7) שהרי אף הוא עולה, כמו שנאמר (שם שם, ג) "כבשים בני שנה תמימים, שנים ליום עולה תמיד". וראה למעלה פ"ו מהלכות מעשה הקרבנות. (8) שכיון שהן חטאת - דינן כסתם חטאת הנאכלת (קריית ספר). וראה בתוספתא שבועות פ"א, שכל החטאות החיצונות נאכלות, וכל הפנימיות נשרפות. ראה למעלה פ"ה ממעשה הקרבנות הלכות ז"א. (9) למעלה שם פ"ז הלכה א, כיצד מעשה החטאת הנאכלת.

34 ג. בַּפֶּסַח מְקַרְבִּין קֶרֶבֶן מוֹסֵף בְּכָל יוֹם, מִיּוֹם
35 הָרֹאשׁוֹן עַד יוֹם הַשְּׁבִיעִי¹⁰, כְּמוֹסֵף רֹאשֵׁי חֳדָשִׁים¹¹:
36 פְּרִים שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד וְשִׁבְעָה כֶּבֶשִׂים, הַכֹּל
37 עוֹלוֹת¹², וְשֹׁעִיר חֲטָאֵת¹³ הַנֶּאֱכָלֶת¹⁴. בְּיוֹם שְׁנֵי שֶׁל
38 פֶּסַח, שֶׁהוּא יוֹם שֶׁשָּׂה עֹשֵׁר בְּנִסָּן, מְקַרְבִּין יֵתֵר עַל

1 גְּדוֹל ה' וּמִהֲלֵל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הָרָקֶדְשׁ
2 וְגוֹמֵר⁶⁷. בְּשִׁלְשֵׁי הָיוּ אוֹמְרִין: אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת
3 אֵל, בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט⁶⁸. בְּרַבִּיעִי הָיוּ אוֹמְרִין: אֵל
4 נִקְמָת ה', אֵל נִקְמָת הוֹפִיעֵ⁶⁹. בַּחֲמִישִׁי הָיוּ
5 אוֹמְרִין: הִרְנִינוּ לְאֱלֹהִים עוֹזְנוֹ, הִרְיֵעוּ לְאֱלֹהֵי
6 יַעֲקֹב⁷⁰. בְּשִׁשִּׁי הָיוּ אוֹמְרִין: ה' מֶלֶךְ גְּאוֹת לְבָשׁ,
7 לְבַשׁ ה', עַז הַתְּאֵזֶר וְגוֹמֵר⁷¹. בַּשַּׁבָּת הָיוּ אוֹמְרִין:
8 מְזֻמָּר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת⁷². בְּמוֹסְפֵי שַׁבָּת אוֹמְרִים
9 שִׁירַת הָאֲזִינוּ. וְחוֹלְקִין אוֹתָהּ לְשִׁשָּׁה פְּרָקִים, הַזִּי"ו
10 ל"ף⁷³, כְּדֶרֶךְ שְׁקוּרָאִין אוֹתָהּ שִׁשָּׁה בְּבֵית הַפְּנִסָּת,
11 וְאוֹמְרִין פֶּרֶק בְּכָל שַׁבָּת. גְּמָרוֹ הַשִּׁירָה בְּשִׁשָּׁה
12 שַׁבָּתוֹת - חוֹזְרִין לְרֹאשׁ. בְּמִנְחָה שֶׁל שַׁבָּת אוֹמֵר אֶז
13 יִשִּׁיר מִשָּׁה⁷⁴ וּמִי כִמְכָה⁷⁵ וְגוֹמֵר⁷⁶. בְּמוֹסֵף שֶׁל רֹאשׁ
14 הַשָּׁנָה הָיוּ אוֹמְרִין: הִרְנִינוּ לְאֱלֹהִים עוֹזְנוֹ⁷⁷. וְאִם חָל
15 לַהֲיוֹת בַּחֲמִישִׁי⁷⁸ - אוֹמְרִים⁷⁹: הַסִּירוֹתִי מִסֶּבֶל שְׁכֵמוֹ
16 וְגוֹמֵר⁸⁰. בְּמִנְחָה שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָיוּ אוֹמְרִים: קוֹל
17 ה' יַחֲיִל מְדַבֵּר וְגוֹמֵר⁸¹.

(66) וטעם לאמירת פרק זה ביום ראשון הוא משום שיום ראשון הוא תחילת מעשה בראשית. ולשון הגמרא (ראש השנה לא.) "על שם שקנה והקנה ושלט בעולמו". (67) "משום שביום שני נחלקו המים והיו השמים תחתיהם" אומר גדול ה'. ולשון הגמרא ראש-השנה שם "על שם שחילק מעשיו ומלך עליהן". (68) משום שביום שלישי נראתה הארץ שעליה יהיה הדין והדיינין, אומר א' ניצב בעדת אל- (רבינו שם). ולשון הגמרא שם: "על שם שגילה ארץ בחכמתו והכין תבל לעדתו". (69) משום שבו נבראו השמש והירח, אומר אל- נקמות ה' שהוא נוקם מן התועים אחר עבודתם (רבינו שם). ולשון הגמרא שם "על שם שברא חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהן". (70) משום שבו נבראו מיני בעלי חיים, ויש בזה פלאים מפני החילוק שבמיניהם ותנועתם מעצמם ופלאים אחרים שיש בבעלי חיים, אומר הרנינו לא' עוזינו, לפי שבשעה שרואים אותן משבחים הבורא ומגדלים אותו, ולשון הגמרא שם "על שם שברא עופות ודגים לשבח שמו". (71) משום שבו נשלמו מעשי בראשית, ונברא האדם גם כן, שמבין גדולת הבורא יתעלה, אומר ה' מלך גאות לבש. ולשון הגמרא שם "על שם שגמר מלאכתו ומלך עליהן". (72) "על שם ששבת". (73) ה'אזינו, ז'כור ימות עולם, י'רכבהו על במתי ארץ, ו'ירא ה' וינאץ, ל'זי חכמו, כ'זי אשא אל שמים (ראה בפרק י"ג מהלכות תפילה הלכה ה). (74) שירת הים עד "מי כמוכה". (75) שם, יא עד סוף כל השירה. (76) בגמרא שם אמרו: אז ישיר, ומי כמוכה, ואז ישיר [ישראל עלי באר - במדבר כא, יז] וכנראה שרבינו לא גרס שם אלא "אז ישיר משה ומי כמוכה". (77) שבו נאמר "תקעו בחודש שופר". (78) שאומרים בו בשחרית תמיד הרנינו, כנ"ל. (79) במוסף. (80) והטעם בזה כדי שלא לחזור ולכפול את כל הפרק. (81) כדי להזכיר זכות קול שופר של מתן תורה (רש"י).

18 י. רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לַהֲיוֹת בַּשַּׁבָּת - שִׁירָה שֶׁל

קיד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ג' כ"ה ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

(שם טו.) "יכול יקצור ויספור ויביא ביום, תלמוד לומר (שם, טו) "שבע שבתות תמימות תהינה" וכו'. בזמן שאתה מתחיל לימנות מבערב": לפי שתחילת היום מתחילת לילה, ונאמר (דברים טז, ט) מהחל חרמש בקמה וכו', וזו ראייה שקצירת העומר בלילה" (ראה בפירוש המשנה מנחות סה.). (24) "כיון שזמנו קבוע" (קריית ספר). וראה למעלה הלכה ד, כן הוא במשנה שם: "ודוחה את השבת". ואף כי בגמרא (שם עב:) פירשו משנה זו בהקדמה, ולא בקצירה – פסק רבינו כדברי הירושלמי ראש השנה פ"א הלכה ח, ומגילה פ"ב הלכה ז, המובאים להלן הלכה ז.

ז. וְכָל הַלֵּילָה פָּשַׁר לְקַצֵּרֶת הָעוֹמֵר²⁵. וְאִם קָצְרוּהוּ¹¹
בַּיּוֹם²⁶ - פָּשַׁר²⁷.

(25) משנה במגילה כ: "כל הלילה כשר לקצירת העומר וכו' זה הכלל דבר שמצוותו ביום כשר כל היום, דבר שמצוותו בלילה - כשר כל הלילה". (26) מערב יום-טוב או ביום-טוב (עיי' תוספות מנחות עב. ד"ה אף). (27) כן הוא במשנה מנחות עא. "נקצר ביום כשר", ואף כי בגמרא (שם עב.) אמרו כי הסובר נקצר ביום כשר, אינו דוחה שבת (ראה לחס"מ-משנה כאן) – פסק רבינו כדברי הירושלמי ראש השנה ומגילה שם, שאמרו: "רשב"ל בעי, קצירת העומר מהו שתדחה את השבת ביום (=ביום טז). התיב רבי אביי, והא תנינן מצוותו לקצור בלילה. נקצר ביום, כשר ודוחה השבת, ולא קיבלה. אמר ר' אחא, חזר רשב"ל מן הדא, כיון שחשיכה אמר להן: בא השמש, אומר הין. בא השמש, אומר הין. מה אנן קיימין, אם ללילה כבר הוא אומר, אלא אם אינו ענין ללילה, תניהו ענין ליום", הרי מבואר מזה שאף הסובר קצירה ביום ט"ז כשרה, היא דוחה את השבת (ראה הר המוריה כאן, וחכם צבי סימן קסו, ושי"ר קרבן בראש השנה שם).

ח. מִצְוָתוֹ לָבוֹא מִן הַקָּמָה²⁸. לֹא מִצְאוֹ²⁹ - יָבִיאוּ¹³
מִן הָעוֹמֵרִים³⁰.

(28) כלומר, שיקצור העומר מן התבואה המחוברת לקרקע. שם עא. במשנה "מצות העומר לבוא מן הקמה". וברש"י שם ד"ה מן הקמה, שתהא קצירה לשמה, כדכתיב (דברים טז, ט) "מהחל חרמש בקמה". (29) שכבר נקצרה כל התבואה. (30) כלומר מן התלוש, שם במשנה "לא מצא, יביא מן העומרים". ובגמרא (שם עב.) "תנו רבנן, ואם תקריב מנחת ביכורים (ויקרא ב, יד) מה תלמוד-לומר, לפי שמצות העומר לבוא מן הקמה, מניין שאם לא מצא מן הקמה - יביא מן העומרים, תלמוד-לומר תקריב".

ט. מִצְוָתוֹ לָבוֹא מִן הַלֶּחַ³¹. לֹא מִצְאוֹ³² - יָבִיאוּ מִן הַיֵּבֶשׁ³³.

(31) משנה במנחות שם: "מצוותו לבוא מן הלח", ופירש"י דכתיב (שם כג, יד) "כרמל - רך ומל". היינו שהקמה המחוברת תהיה לחה, ואף אם מביא מן העומרים, ישתדל שיהיו לחים, וכן הוא בתוספתא שם פ"י "מצות העומר להביא מן הקמה, אין לו - יביא מן העומרים, אין לו - יביא מן האצור ומן הקצור, אין לו - יביא מן הלח, אין לו וכו'", וראה בתפארת ישראל שם. (32) שם במשנה.

1. מוֹסֵף שֶׁל כָּל יוֹם כָּפֵשׁ לְעוֹלָה עִם עוֹמֵר הַתְּנוּפָה¹⁵.
2. וְהָיָא מִנְחָה שֶׁל צָבוּר, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ¹⁶.

(10) כמו שנאמר (שם שם, יט-כד) "והקרבתם אשה עולה וגו' כאלה תעשו ליום שבעת ימים". (11) ראה למעלה ה"א. (12) שכן נאמר (שם) "והקרבתם אשה עולה לה", פרים בני בקר שנים ואיל אחד, ושבעה כבשים בני שנה". (13) שנאמר (שם שם, כב) "ושעיר חטאת אחד". (14) ראה למעלה הלכה ב. (15) שנאמר (ויקרא כג, יא) "והניף את העומר לפני ה' לרצונכם, ממחרת השבת יניפנו הכהן. ועשיתם ביום הניפכם את העומר כבש תמים בן שנתו לעולה לה". וראה במנחות (סו: טז.) ממחרת השבת = ממחרת יו"ט (ראשון של פסח). ו"עומר" הוא עשירית האיפה, וכך היה שמה, כמו שנאמר (שמות טז, יח) "וימורדו בעומר" (רש"י ויקרא שם). (16) למעלה פ"ב ממעשה הקרבנות הלכה ג.

3. ד. וְזִמְנוּ¹⁷ קְבוּעַ, וּלְפִיכֶן דּוּחָה אֶת הַשֶּׁבֶת וְאֶת הַטְּמֵאָה¹⁸.

(17) ממחרת השבת, ראה למעלה. (18) ראה בתוספתא מנחות פ"א, כי כל המנחות שיש להן זמן קבוע מן התורה, דוחות את השבת ואת הטומאה. ובמנחות עב. למדו כן ממה שנאמר (ויקרא ב, יד) "ואם תקריב מנחת ביכורים (=עומר) לה" – "תקריב ואפי' בשבת, תקריב ואפי' בטומאה". וראה שם עב: כי דברי המשנה (שם עא.) "ודוחה את השבת" הוא להקדמה, וכן הברייתא שם: "רבי אומר, וידבר משה את מועדי ה' (שם כג, מד), מה תלמוד-לומר, לפי שלא למדנו אלא לתמיד ופסח, שנאמר בהן במועדו, במועדו ואפילו בשבת, במועדו ואפילו בטומאה וכו' עומר והקרב עמו וכו' ת"ל וידבר משה את מועדי ה', הכתוב קבע מועד לכולן וכו' עומר להקדמה וכו'".

5. ה. אֵין מְבִיאִין מִנְחָה זו אֶלָּא מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל¹⁹,
6. שְׁנֵאמַר: וְהִבְאֵתֶם אֶת עוֹמֵר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל הַפֶּה²⁰. מִצְוָתוֹ לָבוֹא מִן הַקָּרוֹב²¹. לֹא בָּא מִן הַקָּרוֹב
8. - מְבִיאִין אוֹתָהּ מִכָּל מְקוֹם מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל²².

(19) משנה במנחות פג: כלים פ"א משנה ו, ופרה פ"ב משנה א, ותוספתא שם פ"ט. וראה בירושלמי שביעית פ"א הלכות א"ב, ושקלים פ"ד הלכה א. (20) הכוונה לתחילת הפסוק: "כי תבואו אל הארץ", וכן מבואר בסמ"ג (לחס"מ-שנה). וכן הוא בדברי רבינו בפירוש המשנה במנחות שם. (21) לירושלים. משנה במנחות סד: ובגמרא שם: "מאי עמא, אי בעית אימא משום כרמל (=שיהא רך ומלא, ואם יביאוהו מרחוק יתייבש ולא יהיה מלא – רש"י שם). ואי בעית אימא משום דאין מעבירין על המצוות". והטעם הזה האחרון הביא רבינו בפירוש המשנה שם. (22) שם במשנה: "לא ביכר (=לא בישל כל צרכו – רש"י) הקרוב לירושלים – מביאין אותו מכל מקום".

9. ו. מִצְוָתוֹ לְהַקְצֹר בַּלֵּילָה, בְּלֵיל שֶׁשֶׁ עֶשְׂרִים²³, בֵּין בָּחַל בֵּין בְּשִׁשֶּׁת²⁴.

(23) משנה שם עא. "מצוותו לקצור בלילה". ואמרו בגמרא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ג' כ"ה ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין קטו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ובברייתא שם עב. "ומנין שאם לא מצא מן הלח, יביא מן היבש, תלמוד-לומר (שם ב, יד) "ואם תקריב". (33) מנחות פה. פה: "אין מביאין את העומר אלא מן השדות המודרמות", כלומר "מושפעות לצד דרום, שאז חמה זורחת בהן יותר" (תוספות שם פה. ד"ה מודרמות).

1 י. וְרָפֶן הָיָה לְהֵבִיא מִשְׁדּוֹת שְׂפֵדְרוֹם³⁴. הָיָה נֵר חֲצִי
2 הַשָּׂדֶה וְזוֹרֵעַ חֲצִיָּהּ בַּשָּׂנָה זֹאת³⁵, וּבַשָּׂנָה אַחֶרֶת נֵר חֲצִי
3 הַשָּׂדֶה שְׂזָרַע וְזוֹרֵעַ הַחֲצִי שְׂזָרַע וּמֵבִיא מִמֶּנּוּ.

(34) חרש ולא זרע. (35) שם פה: שכשהקרקע נחרשת ונזרעת בכל שנה, אין בכוחה להוציא תבואה יפה, עיין רש"י שם. וראה למעלה פ"ז מהלכות איסורי מזבח הלכה ד, ובלחם-משנה כאן.

4 יא. עֹמֶר זֶה מִן הַשְּׂעוּרִים הָיָה בָּא³⁶. וְדָבָר זֶה הִלְכָּה
5 מִמִּשְׁה רַבִּנוֹ³⁷. וְכִיצַד הָיָה נַעֲשֶׂה³⁸ מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב
6 יוֹצֵאִין שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין וְעוֹשִׂין אוֹתוֹ פְּרִיכוֹת³⁹
7 בְּמַחֲבֵר לְקִרְקַע, כְּדִי שִׁיְהִיָּה נֹחַ לְקַצֵּר. כָּל הַעֲרִירוֹת
8 הַסְּמוּכוֹת לְשֵׁם מִתְּכַנְסוֹת, כְּדִי שִׁיְהִיָּה נִקְצֵר בְּעֶסֶק
9 גְּדוֹלָה⁴⁰. וְקוֹצְרִין שָׁלֹשׁ סְאִין⁴¹ שְׂעוּרִין בְּשִׁלְשָׁה
10 אֲנָשִׁים, וּבְשִׁלֹּשׁ קָפוֹת⁴², וּבְשִׁלְשָׁה מְגָלוֹת⁴³. בֵּינָן
11 שֶׁחֲשֻׁכָּה⁴⁴, אוֹמֵר לָהֶם הַקּוֹצֵר⁴⁵ לְכָל הָעוֹמְדִים שָׁם:
12 בָּא הַשֹּׁמֵשׁ? אוֹמְרִין לוֹ⁴⁶: הֵן! בָּא הַשֹּׁמֵשׁ? אוֹמְרִין
13 לוֹ: הֵן! בָּא הַשֹּׁמֵשׁ? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! מִגָּל זֶה?
14 אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! מִגָּל זֶה? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! מִגָּל זֶה?
15 אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! קֶפֶה זֶה? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! קֶפֶה זֶה?
16 אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! קֶפֶה זֶה? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! וְאִם הָיָה
17 שֶׁבֶת - אוֹמֵר לָהֶן: שֶׁבֶת הַיּוֹם? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן!
18 שֶׁבֶת הַיּוֹם? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! שֶׁבֶת הַיּוֹם? אוֹמְרִין
19 לוֹ: הֵן! וְאַחֵר כֶּן אוֹמֵר לָהֶן: אֶקְצֹר? וְהֵן אוֹמְרִין
20 לוֹ: קָצֵר! אֶקְצֹר? וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ: קָצֵר! אֶקְצֹר?
21 וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ: קָצֵר! שָׁלֹשׁ פְּעָמִים עַל כָּל דָּבָר
22 וְדָבָר. וְכָל כֶּן לָמָּה? מִפְּנֵי אֵלֹו הַטּוֹעִים⁴⁷ שֶׁיֵּצְאוּ
23 מִכָּלל יִשְׂרָאֵל בְּבֵית שְׁנִי⁴⁸. שֶׁהֵן אוֹמְרִין, שֶׁזֶּה
24 שְׁנֵאמַר בַּתּוֹרָה 'מִמַּחֲרַת הַשֶּׁבֶת' הוּא שֶׁבֶת
25 בְּרֵאשִׁית⁴⁹; וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמִדּוֹ⁵⁰ שֶׁאֵינָה שֶׁבֶת,
26 אֲלֵא יוֹם טוֹב. וְכֵן רָאוּ תַּמִּיד הַנִּכְיָאִים וְהַסְנֵה־דִרְיִין⁵¹
27 בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁהָיוּ מְנִיפִין אֶת הָעֹמֶר בְּשִׁשָּׁה עָשָׂר
28 בְּנִיסָן, בֵּין בַּחֹל בֵּין בְּשֶׁבֶת. וְהָרִי נֵאמַר בַּתּוֹרָה:
29 וְלַחֵם וְקָלִי וְכִרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה⁵²;
30 וְנֵאמַר: וַיֹּאכְלוּ מֵעֵבֹר הָאָרֶץ מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח⁵³ מִצּוֹת
31 וְקָלוֹ⁵⁴. וְאִם תֹּאמַר, שֶׁאוֹתוֹ הַפֶּסַח בְּשֶׁבֶת אֲרַע,
32 כִּמוֹ שֶׁדִּמּוּ הַטְּפָשִׁים⁵⁵ - הֵיאָף תֵּלָה הַכְּתוּב הֵתֵר
33 אֲכִילָתָם לַחֲדָשׁ בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ הָעֶקֶר וְלֹא הַסִּפָּה
34 אֲלֵא נִקְרָה נִקְרָה? אֲלֵא מֵאַחֵר שֶׁתֵּלָה הַדָּבָר
35 בְּמַחֲרַת הַפֶּסַח, הַדָּבָר בְּרִיר שֶׁמַּחֲרַת הַפֶּסַח הִיא
36 הָעֵלָה הַמַּחֲרַת אֶת הַחֲדָשׁ⁵⁶, וְאֵין מְשַׁגְּחִין עַל
37 אֵי זֶה יוֹם הוּא מִימֵי הַשְּׁבוּעַ.

(36) ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות ה"ב. (37) כלומר, הלכה למשה מסיני, ואינו מפורש בתורה. ובמנחות סח: ופד. אמרו: "מהיכן באה מן השעורים, אתה אומר מן השעורים או אינו אלא מן החיטין. רבי אליעזר אומר, נאמר אביב במצרים, ונאמר אביב לדורות. מה אביב האמור במצרים (שמות ט, לא), שעורים, אף אביב האמור לדורות שעורים. ורבי עקיבא אומר, מצינו יחיד שמביא חובתו מן החיטין וחובתו מן השעורים, וציבור שמביאין חובתן מן החיטין, מביאין חובתן מן השעורים. ואם אתה אומר (עומר) בא מן החיטין, לא מצינו ציבור שמביא חובתו מן השעורים. ד"א, אם אתה אומר עומר בא מן החיטין, אין שתי הלחם ביכורים". וראה גם בסיפרא ויקרא דבורא דנדבא פרשה יג, הלכות ד"ה. (38) משנה במנחות סה. (39) "כורכים וקושרים ראשי שבלים מלוא אגרוף" (רש"י שם). (40) המולה גדולה לפרסם הדבר שבמוצאי יום-טוב קוצרים אותו, להוציא מלבם של בייתוסין שאומרים כי ממחרת שבת בראשית קוצרין, ראה להלן בדברי רבינו. (41) כחכמים במשנה (שם גס:). (42) שלשה סלים שרגילים להכניס בהן תבן ושבלים בשעה שקוצרים, ראה שבת ככו. (43) שם במשנה, כדי לפרסם הדבר מפני הבייתוסין, ראה להלן. (44) מוצאי יום-טוב. (45) היינו כל אחת משלושת הקוצרים, אומר לבני העיירות שנתקבצו. (46) כלומר, כל אחד משלושת הקוצרים אומר. (47) הצדוקים והבייתוסים. (48) ראה בפירוש המשנה לאבות פ"א משנה ב. (49) שם סה. במשנה "כל כך למה, מפני הבייתוסין (והרע"ב גרס: הצדוקים והבייתוסים) שהיו אומרים אין קצירת העומר במוצאי יום-טוב (אלא במוצאי שבת, כדמפרש בגמרא – רש"י)". (50) שם סה: סו. (51) כלומר קבלה בידינו מהנביאים והסנהדרין איש מפי איש. (52) הוא יום הבאת העומר. (53) היינו ממחרת יום ראשון של פסח, שהוא טז בניסן. (54) הרי שהביאו את העומר למחרת הפסח שהוא יום טז. (55) הצדוקים והבייתוסים. אבל לפי מסורת שלנו, היה אז יו"ט א' של פסח ביום ראשון או ביום שני. כפי שתי הדעות שנחלקן באיזה יום מימי השבוע חל יום ז' אדר שמת בו משה, אם בשבת או בערב שבת. ראה תוספות מנחות ל. ד"ה מכאן, ורא"ש פ"י דפסחים סימן יג (הר המוריה). (56) ראה זו הביא גם הסמ"ג, ראה לחם-משנה כאן, והיא כתובה גם בפירוש הרלב"ג לספר יהושע שם. והר"ר אברהם בן עזרא (ויקרא שם) הביא ראייה זו בשם חכם אחד מרומי, והשיג עליו. וראה גם בפירוש הרד"ק (יהושע שם), ובהר המוריה כאן.

יב. קָצְרוּהוּ וּנְתַנּוּהוּ בְּקָפוֹת, וְהֵבִיאוּהוּ לְעֹזֶרָה⁵⁷
וְחֻבְטוּהוּ⁵⁸, וְזוֹרִין וּבוֹרְרִין⁵⁹. וְלוֹקְחִין אֶת הַשְּׂעוּרִין
וּמֵהַבְּהֵבִין אוֹתוֹ בָּאוּרִין⁶⁰ בְּאַבּוּב⁶¹ מִנְּקֵב, כְּדִי שִׁיְהִיָּה
הָאֵשׁ שׁוֹלֵט בְּכָלֵן⁶². שְׁנֵאמַר: אָבִיב קָלוּי בָּאֵשׁ גֵּרֵשׁ
בְּרִמָּל; מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמִדּוֹ⁶³, שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר אֲלֵא
בְּמִנְחַת הָעֹמֶר בְּלֶבֶד. וְאַחֵר שֶׁקּוֹלִין אוֹתוֹ שׁוֹטְחִין
אוֹתוֹ בְּעֹזֶרָה וְהָרִיחַ מְנַשֶּׁבֶת בּוֹ⁶⁴. וְנוֹתְנִין אוֹתוֹ
לְרִיחִים שֶׁל גְּרוֹסוֹת, וְטוֹחֲנִין⁶⁵ אֶת הַשִּׁלֹּשׁ סְאִין⁶⁶,
וּמוֹצִיאִין מִן הַפֶּל עֶשְׂרוֹן⁶⁷ שֶׁהוּא מְנַפֵּה בְּשִׁלֹּשׁ

פוסט מן המעשרות. (72) בפ"ג מהלכות מעשר הלכה כה, ופ"ו מהלכות ביכורים הלכה ג. (73) ראה משנה סוטה יד. "מנחת העומר אף-על-פי שהיא באה מן השעורים, היא היתה באה גרש", ומפרש רש"י "בשעורין מובחר שבו מנופה בשלוש עשרה נפה, כעין סולת חטים". (74) ראה משנה מנחות סז: משום שנאמר (ויקרא ב, טו) "ונתת עליה שמן", וראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ז, ופ"ב הלכה ח, לכל עשרון צריך לוג אחד. (75) כלומר ביום (פירוש המשנה שם). (76) ראה מנחות שם במשנה. משום שנאמר (שם) "ושמת עליה לבונה מנחה היא". (77) ראה בפ"ב מהלכות מעשה הקרבנות שם, כי כל המנחות טעונות קומץ לבונה. (78) ראה במשנה שם סז: וסא. משום שנאמר (שם כג, יא) "והניף את העומר לפני ה'", וראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. (79) שנאמר (שם) "לפני ה'" שהוא במזרח, ראה למעלה פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו, ולהלן פ"ח הלכה יא. (80) ראה למעלה פ"ט שם הלכה ז. וראה מנחות סא. במשנה. (81) ראה מנחות שם, ופ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. (82) ראה בהלכות מעשה קרבנות שם. (83) שם סז: במשנה, משום שנאמר (שם ב, טז) "והקטיר הכהן את אזכרתה", ואזכרה זו קומץ. (84) שם במשנה. (85) ראה בהלכות מעשה הקרבנות שם הלכה ט. (86) משום דתדיר קודם (כסף-משנה). (87) כאן מתחיל ענין חדש, ואין זה מוסב למה שלמעלה, שהרי "העומר קודם לכבש הבא עמו" (להלן פ"ט הלכה ט), באופן שהעומר אחר המוסף, והכבש אחרי העומר ולפני התמיד של בין הערבים. וראה בכסף-משנה ולחם-משנה. (88) ראה למעלה פ"א הלכה ג, כי אין שוחטין קרבן אחר תמיד של בין הערביים, לפי שנאמר אצל תמיד של בין הערביים (ויקרא ו, ה) והקטיר עליה חלבי השלמים, ודרשו חכמים: "עליה השלם כל הקרבנות כולם".

- יג. אָסוּר לְקַצֹּר⁸⁹ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל⁹⁰ מִן מַחֲמֶשֶׁת מִיָּי
תְּבוּאָה⁹¹ קֹדֶם לְקִצְרֵת הָעֵמֶר⁹², שְׁנֶאֱמַר: רֵאשִׁית
קִצְיֹנְכֶם - שְׂפִיחָה תִּחְלֶה לְכָל הַנִּקְצָרִים⁹³. בְּמָה
דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּקָצִיר שְׂרָאֵי לְהֵבִיא מִמֶּנּוּ עֹמֶר;
אֲבָל בֵּית הַשְּׁלֵחִין⁹⁴ שֶׁבַעֲמָקִים⁹⁵, הוֹאִיל וְאֵינוּ רְאוּי
לְהֵבִיא מִמֶּנּוּ⁹⁶ - קוֹצְרִין אוֹתוֹ מִלְּפָנֵי הָעֹמֶר⁹⁷, אֲבָל
לֹא יִגְדֹשׁ⁹⁸.

(89) משנה במנחות ע. ובחלה פ"א משנה א. (90) אבל בחוץ לארץ מותר, לפי שאין מביאין משם (ראה למעלה הלכה ה). וראה להלן, כי גם בבית השלחין שבעמקים, מותר לקצור (הר המוריה). (91) שהם חטים, שעורים, כוסמין, שיבולת שועל ושיפון. (92) אף-על-פי שבענין אכילת חדש, כתב רבינו (פ"י מהלכות מאכלות אסורות הלכה ב) שאסור עד שיקרב העומר – קצירה אינה אסורה אלא לפי קצירת העומר, וראה כסף-משנה ולחם-משנה ו'תוספות יום טוב' בחלה שם. (93) סיפרא אמור פרשה י הלכה ג. (94) ארץ יבשה שצמאה למים, והתבואה גדלה בה בהשקאה. (95) כלומר, נוסף להיותה ארץ צמאה, היא גם בעמק, שהתבואה הגדלה בה אינה משובחת.

1 עֶשְׂרֵה נֶפֶחַ⁶⁸. וְהִשָּׂאָר נִפְדָּה⁶⁹ וְנֶאֱכַל לְכָל אָדָם, וְחֵיב
2 בַּחֲלָה⁷⁰ וּפְטוּר מִן הַמַּעֲשֻׂרוֹת⁷¹, כִּמּוֹ שְׁבַאֲרָנָה⁷².
3 וְלֹאֲקַחֲתָּן זֶה הָעֶשְׂרוֹן שֶׁל סֹלֶת הַשְּׁעוּרִים⁷³, וּבֹלְלִין
4 אוֹתוֹ בְּלֶג שְׁמֶן⁷⁴ בְּשִׁשָּׁה עֶשֶׂר בִּנְיֹסִין⁷⁵, וְנוֹתְנִין עָלָיו
5 קֶמֶץ לְבֹנָה⁷⁶ בְּשִׂאָר הַמִּנְחוֹת⁷⁷. וּמִנִּיפֹה⁷⁸ בְּמִזְרָח⁷⁹,
6 מוֹלִיד וּמִבֵּיא מַעְלָה וּמֹרִיד⁸⁰, וּמִגִּישׁוֹ⁸¹ כְּנֶגֶד הַדָּה
7 שֶׁל קָרֵן מַעֲרֵבִית דְּרוֹמִית בְּשִׂאָר הַמִּנְחוֹת⁸². וְקוֹמֶץ
8 וּמִקְטִיר⁸³, וְהִשָּׂאָר נֶאֱכַל לְפָנֵיהֶם⁸⁴ בְּשָׂרֵי כָל
9 הַמִּנְחוֹת⁸⁵. וְאֵימָתִי קוֹמֶצִין אוֹתוֹ? לְאַחַר שְׁמִקְרִיבִין
10 מוֹסֵף הַיּוֹם⁸⁶ וְכִבֵּשׁ הָעוֹלָה⁸⁷, קֹדֶם תְּמִיד שֶׁל בֵּין
11 הָעֶרְבִים⁸⁸.

(57) משנה במנחות סו. משום שנאמר (ויקרא כג, י) "וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן", הרי שמשעת קצירה יביאוהו לעזרה (קריט ספר). (58) כחכמים במשנה שם, ולא כר' מאיר הסובר כי היו מהבהבין אותם באש בעודם שבלים לפני החביטה. והסביר רבינו בפירוש המשנה שם "שלא יגישו אותן באש קודם שידוש אותן, לפי שהוא מתלחלח, ובשעת הדישה יתפרד ויפסד". (59) זה לא נזכר במשנה, אבל הרי אי-אפשר בלא זה, וראה רש"י שם סג: ד"ה ואל ירבה וכו' (הר המוריה). (60) כדי לקיים בו מצות קלי (ראה שם במשנה). (61) כלי מיוחד לקליה. כחכמים שם. וראה גם בסיפרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה יג, הלכה ו. (62) סיפרא שם וגמרא מנחות סו: (63) סיפרא שם הלכה ד. (64) שם במשנה. כדי שתתייבש הזיעה מהגרעינין שהזיעו באבוב (תפארת ישראל שם). (65) שם במשנה. ופירש רש"י שם "של גרוסות, שלא היו טחונות דק אלא עבה, שכן דרך הסולת, ואין מוציאה אלא הקליפה בנפה מהגרעינין בעצמן, שאם יטחנו יפה יעבור כל הקליפה בנפה עם הסולת, ועל שם כך נקראת גרש כרמל". ו"גרש לשון שבירה וטחינה – כמו ויגרס בחצץ (איכה ג, טז). וכן, גרסה נפש"י (תהלים קיט, יט – רש"י בויקרא ב, יד). (66) ראה למעלה הלכה יא. (67) שם במשנה: "והוציאו ממנו עשרון", וכן הוא במשנה שם עו: והיינו משום שנאמר (ויקרא כג, י) "והבאתם את עומר ראשית קצירכם", וראה רש"י שם כי הכוונה לעשירית האיפה, שכן היתה נקראת, כמו שנאמר (שמות טז, יח) "וימודו בעומר", וראה גם למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה. ולפי שהעומר בא משעורים, לא יצא משלשה סאין אלא עשרון אחד בלבד. אבל משתי הלחם, שהן מחטים, יצאו שני עשרונים משלושה סאין (גמרא שם עו:). (68) שם ושם במשנה. "ואילו הי"ג נפות, היתה כל אחת דקה מחבירתה על הסדר, ודע שאם לא הפליגו בניפוי או שלא הוציא משלושה סאין (אלא הוציא עשרון מב' סאים או מד' סאין) לא פסל, ואין כל אלו אלא למצוה" (רבינו בפיה"מ שם עו:). (69) כלומר, מה שנשאר יותר על העשרון, נפדה ויוצא לחולין (שם סו. במשנה). (70) שם במשנה. לפי שחייב חלה היינו לגלול דעיסה, וגלגול של זו ביד הדיוט הוא, לאחר שנפדה" (רש"י). (71) כחכמים (החולקים על ר"ע) שם במשנה, הסוברים שחייב מעשר חל בשעת מירוח, ומירוח של זה היה ביד הקדש, ומירוח הקדש

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ג' כ"ה ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין קיז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

הוא (רע"ב). (107) לפני העומר. (108) האילנות. משנה שם עא. "וקוצרין מפני הנטיעות", והוא שיכוון בשעת קצירה להתרחק מהאילנות כדי שלא (יפסק) [יפסידו] (פירוש המשנה שם). והתירו כן משום שתבואה זו אינה ראויה לעומר. ראה במשנה מנחות פה. שאין מביאין לא מבית השלחין ולא משדה אילן, וממקום שאי אתה מביא – אתה קוצר (ראה למעלה הלכה יג. ועיין ברש"י שם לפי פירוש אחד, שקוצר מפני הנטיעות שלא יהא איסור כלאים. ולדעת רבינו פ"א מהלכות כלאים הלכה ו שאין זה איסור, הוכרח לפרש פירוש אחר, כנ"ל). (109) שם במשנה. והיינו לעשות מקום פנוי לישב ברחבה לברך ברכת רחבה הנזכרת במסכת כתובות (ח:): אחינו המיוגעים וכו' (רש"י שם). (110) שם במשנה: "וקוצרין וכו' מפני ביטול בית המדרש", "לעשות להם מקום לישב התלמידים" (רש"י). (111) שם עב. בגמרא, ולכן התירו לקצור לטובת בית האבל ובית המדרש, שהוא קציר מצוה.

(96) כלומר, לכתחלה אין מביאין ממנו, ראה מנחות פה. במשנה "אין מביאין וכו' ולא מבית השלחין – ואם הביא כשר". וראה גם למעלה פ"ו מהלכות איסורי מזבח הלכה יב. ואע"פ ששם שנינו "אין מביאין – מבית השלחין", ומשמע אף אלה שאינם בעמקים, ואילו כאן לא התירו אלא בית השלחין שבעמקים – יתכן כי מן התורה מותר אפילו בבית השלחין שאינו בעמקים, מאחר שאין מביאין ממנו, אבל חכמים אסרו גם אם אינו בעמקים, ראה תוספות מנחות סח. ד"ה קוצרים. (97) משנה שם עא. "קוצרים בית השלחין שבעמקים". ובגמרא שם "תניא, ר' בנימין אומר, כתוב אחד אומר (ויקרא שם) וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר, וכתוב (שם) ראשית קצירכם אל הכהן. הא כיצד, ממקום שאתה מביא אי אתה קוצר, ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר", וראה גם בסיפרא אמור פרשה י הלכה ג שהטעם שאין מביאים מבית השלחין שבעמקים הוא ממה שנאמר "קצירכם" – "קצירכם של כולכם", וראה קרית ספר כאן. (98) כלומר לא יעשה גדיש לצורך דישה (פירוש המשנה שם). שדווקא קצירה התירו שאם לא יקצרוה מיד אפשר שתתפסד. אבל להגדיש, שאין שום הפסד אם ימתין עד אחר הפסד – לא התירו (ראה רע"ב ותפארת ישראל מנחות פ"י משנה ח).

טז. וְאִם עַל פִּי שְׁמַתָּה לְקַצֹּר¹¹² - לֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָן⁹ בְּרִיכוֹת¹¹³ בְּדֶרֶךְ הַקּוֹצְרִין, אֶלָּא יַיִתֵּחַם צִבְתֵּיהֶם¹⁰ צִבְתֵּיהֶם¹¹⁴.

(112) כמבואר למעלה הלכה טו. (113) אלומות גדולות. (114) אגודות קטנות. שם עא. במשנה "לא יעשה אותן כריכות, אבל מניחן צבתים", וכתב רבינו בפירוש המשנה שם: "וצבתים הן האגודות הקטנות, ומקבצין קצתם לקצתם ועושין מהן אלומות גדולות, והן נקראין כריכות". ולפי זה גם צבתים וגם כריכות היו קשורות, אבל דעת רש"י שם כי כריכות הם אלומות קשורות, וצבתים הם אלומות שאינן קשורות, ובגמרא שם עב. "מאי טעמא, דכמה דאפשר לא טרחינן".

יז. בְּבֵר בְּאַרְנוֹנוֹ¹¹⁵, שְׁאִין מְבִיאִין מִנְחוֹת וְלֹא מִנְחָה¹² נִסְכִּים¹¹⁶ וְלֹא בִכּוּרִים¹¹⁷ מִן הַחֹדֶשׁ קֹדֶם הַבָּאָה¹³ הָעוֹמֵר, וְאִם הִבִּיא - פָּסוּל. וְלֹא יִבְיֵא¹¹⁸ קֹדֶם לְהַבָּאָה¹⁴ שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְאִם הִבִּיא - כָּשֶׁר¹¹⁹.

(115) למעלה פ"ה מהלכות איסורי מזבח הלכה ט. (116) [היינו הסולת (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א) האסורה מחמת חדש. אבל היין הרי אינו אסור]. (117) ביכורים לא נזכרו בהלכות איסורי מזבח שם. ויתכן כי כללם רבינו בכלל מנחות (מעשה רוקח שם). וביכורים היינו ביכורי דגן, שאסורים מחמת איסור חדש. ראה בגמרא שם וברש"י ובהגהות וחיידושי הרש"ש. (118) כלומר, מן החדש. (119) ראה בהלכות איסורי מזבח שם הלכה י. וכל הלכה זו היא במשנה מנחות סח: "אין מביאין מנחות וביכורים ומנחת בהמה קודם לעומר, ואם הביא פסול. קודם לשתי הלחם לא יביא, ואם הביא כשר".

יח. וְכָל הַמִּקְרִיב מִנְחָה מִן הַחֹדֶשׁ תִּתְּלָהּ - מִבֶּרֶךְ¹⁶ שְׁהַחֲדִינוּ¹²⁰.

(120) ברייתא במנחות עה: ובברכות לו: "היה עומד ומקריב מנחות בירושלים, אומר ברוך שהחיינו וקיימנו", ומפרש

יד. תְּבֹאָה שְׁהַשְׂרִישָׁה⁹⁹ קֹדֶם הָעוֹמֵר¹⁰⁰ - הָעוֹמֵר¹ מִתִּירָה¹⁰¹; וְאִם לֹא¹⁰² - אִסּוּר לְקַצֹּרָה בְּדֶרֶךְ שְׁאִסּוּר² לְאֶכְלָהּ עַד שְׂיָבֹא הָעוֹמֵר הַבָּא¹⁰³.

(99) כלומר נורעה וגם נשרשה. וראה בשו"ע יורה דעה סימן רצג סעיף ג ובמפרשים שם, כי זמן השרשה הוא ארבעה עשר יום. (100) היינו קודם הבאת העומר (רש"י בבבא מציעא נו: ותפארת ישראל במנחות פ"י משנה ז). ויש מפרשים קודם קצירת העומר (רע"ב שם. וראה בתוספות הגרע"א שם). ועיין במנחות ע: וראה להלן. (101) משנה שם ע. [היינו אם השרישה לפני קצירת העומר – מותרת אף בקצירה, ואם השרישה אחרי הקצירה ולפני ההבאה – מותרת רק באכילה. וראה להלן]. (102) שלא השרישו אלא לאחר העומר. (103) שם. משום שנאמר (שמות כג, טז) "אשר תזרע בשדה", משעה שנזרע ונשרש בשדה (שם עא. וראה ברע"ב ובקרת ספר) וראה באור-שמח שפירש דעת רבינו שהכל תלוי באיסור אכילה, ואם נשרשה לפני ההקברה ואחר הקצירה – שמותרת באכילה – מותרת גם הקצירה, וראה למעלה.

טו. תְּבֹאָה שְׁלֹא הִבִּיאָה שְׁלִישׁ¹⁰⁴ - מִתֵּר לְקַצֹּר⁴ מִמֶּנָּה¹⁰⁵ לְהֶאֱכִיל לְבִהמָה¹⁰⁶. וְקוֹצְרִין¹⁰⁷ מִפְּנֵי הַנְּטִיעוֹת שְׁלֹא יִפְסְדוּ¹⁰⁸. וְקוֹצְרִין לְפָנוֹת מְקוֹם לְבֵית הָאֵבֶל¹⁰⁹ אוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ¹¹⁰; שְׁנֵאמַר: קִצְרֵיכֶם - וְלֹא קָצִיר מִצְוָה¹¹¹.

(104) כלומר, שלא נגמר השליש האחרון לגמר בישולו (רבינו בפירוש המשנה שם, וראה בתפארת ישראל שם). (105) לפני העומר. (106) משנה שם עא. לפי דברי ר' יהודה. ומשום שכל לשחת (=לאכילת בהמה) לאו קציר

12 **כא. וְהַקֹּצֵר קָדָם קִצְרֵת הָעֵמֶר**¹²⁸ - אֵינוֹ לֹקֵה¹²⁹,
13 **וְהַקֹּצֵר כְּשֶׁר**¹³⁰.

(128) ראה למעלה הלכה יג ש"אסור לקצור וכו' קודם לקצירת העומר". (129) שאין בזה לאו מפורש, אלא לאו הבא מכלל עשה בלבד: "ראשית קצירכם" (הר המוריה). (130) לאכלו אחר שיקריב העומר. כן מוכח ממה שאמר ר"ש בן לקיש (מנחות ה.) "מנחת העומר שקמצה שלא לשמה, כשרה, ושיירה אין נאכלין (משום איסור חדש. רש"י), עד שתביא מנחת העומר אחרת, ותתירנה" – הרי שדבר הנקצר לפני העומר – אינו אסור באכילה, שהרי נתברר שעומר זה לא היה עומר, ואם כן הרי נקצר לפני קצירת העומר הכשר (אור שמח).

14 **כב. מִצּוֹת עֲשֶׂה לְסֹפֶר שֶׁבַע שָׁבָתוֹת תְּמִימוֹת מִיּוֹם**
15 **הַבָּאת הָעֹמֶר**¹³¹, **שֶׁנֶּאֱמָר: וַיִּסְפְּרֻם לָכֶם מִמִּנְחַת**
16 **הַשֶּׁבֶת שֶׁבַע שָׁבָתוֹת. וּמִצּוֹת לְמִנּוֹת הַיָּמִים עִם**
17 **הַשְּׁבוּעוֹת**¹³², **שֶׁנֶּאֱמָר: תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם. וּמִתְחַלֵּל**
18 **הַיּוֹם מוֹדֵינָ, לְפִיכָן מוֹנֶה פְּלִילָה מְלִיל שֶׁשָּׁה עֶשֶׂר**
19 **בְּנִיסָן**¹³³.

(131) ראה בספר המצוות, עשה קסא. (132) מנחות סו. ראש השנה ה. וחגיגה יז: "מצוה למימני יומא, ומצוה למימני שבועי", וראה בספר המצוות שם שמבאר רבינו כי אינן שתי מצוות נפרדות (=מצוה אחת למנות ימים, ומצוה אחרת למנות שבועות), אלא הן מצוה אחת, למנות הימים עם השבועות. (133) שנאמר (ויקרא כג, טו) "תמימות תהייתה", וראה מנחות שם: "אימתי אתה מוצא שבע שבתות תמימות, בזמן שאתה מתחיל לימנות מבערב". וכן הוא בסיפרא אמור פרק יב הלכה ו, וראה במגילה כא.

20 **כג. שֶׁכַּח וְלֹא מָנָה פְּלִילָה - מוֹנֶה בַּיּוֹם**¹³⁴. **וְאֵין**
21 **מוֹדֵינָ אֶלָּא מַעֲדָם**¹³⁵, **וְאֵם מָנָה מִיָּשָׁב - יִצְאָא**¹³⁶.

(134) נראה שיש ללמוד מן המשנה במנחות עא. "מצוות לקצור בלילה, ואם נקצר ביום כשר", ובגמרא שם סו. אמרו: "איתקש ספירה לקצירה" (מעשה רוקח). וכן פסק בה"ג, ראה תוספות שם סו. ד"ה זכר למקדש, וראה גם תוספות מגילה כ: ד"ה כל הלילה, ושו"ע או"ח סימן תפט סעיף ז, ובאור שמח כאן. (135) כתב הר"י בן גיאת שזה קבלת מפי רבותינו, והסמיכוהו על מה שנאמר (דברים טז, ט) "מהחל חרמש בקמה", אל תקרא "בקמה" אלא "בקומה". ובזוהר פרשת תצוה כתב סוד הדבר, למה צריך למנות מעומד (כסף-משנה). וראה ברא"ש פסחים פ"י סימן מא, ובהגהות הגר"ב שם. ומקור הדבר בספר לקח טוב שם. (136) זה פשוט, שהרי כמה כרכורים כרכרו למצוא סמך שצריך לכתחילה מעומד (הר המוריה).

22 **כד. מִצּוֹת זו**¹³⁷ **עַל פֶּלַיִש מִיִּשְׂרָאֵל**¹³⁸, **וּבְכָל מְקוֹם**
23 **וּבְכָל זְמַן**¹³⁹. **וְנָשִׁים וְעֶבְדִּים פְּטוּרִין מִמֶּנָּה**¹⁴⁰.

(137) של ספירת העומר, בניגוד לספירת שמיטין ויובלות, שאינה אלא על בית-דין, ראה בפ"י מהלכות שמיטה ויובל הלכה א. (138) שנאמר (ויקרא כג, טו) "וספרתם לכם",

רש"י מנחות שם "כגון שלא הקריב כהן זה עדיין מנחות מימיו, או שהקריב מנחה חדשה כגון מנחת העומר, אומר כהן שהחינו".

1 **יט. תְּבוּאָה שְׁזָרְעָה אַחֵר שֶׁקָּרַב הָעֹמֶר וּקְצָרָה אַחֵר**
2 **שֶׁקָּרַב הָעֹמֶר שֶׁל שָׁנָה הַבָּאָה - הָרִי זוֹ סִפְקָא**¹²¹ **אִם**
3 **מְבִיאִין מִמֶּנָּה מִנְחוֹת לְכַתְּחִלָּה טָרָם הַבָּאת שְׁתִּי**
4 **הַלָּחֶם, הוֹאִיל וּתְבוּאָה זוֹ עֶבֶר עָלֶיהָ הַבָּאת שְׁתִּי**
5 **הַלָּחֶם וּקְצִירַת הָעֹמֶר, אוֹ אֵין מְבִיאִין עַד שְׁיָבִיאוּ**
6 **שְׁתִּי הַלָּחֶם אַחֵר הַבָּאת הָעֹמֶר שֶׁל שָׁנָה אַחֶת.**

(121) זוהי בעיא שלא נפשטה במנחות סח: .

7 **כ. וְכֵן**¹²² **תְּבוּאָה**¹²³ **שֶׁהִיְתָה בְּקֶרְקַע**¹²⁴ **וְחִנּוּטוֹ עָלֶיהָ**
8 **אוֹ הִנְצִי עָלֶיךָ שְׁלֵה פְּשָׁהֲבִיאוּ שְׁתִּי הַלָּחֶם - הָרִי זֶה**
9 **סִפְקָא, אִם הִנְצִת הָעֵלִין אוֹ חִנּוּטָן כְּמוֹ הַשְּׂרָשָׁה**¹²⁵
10 **וְהִתְרָה לְהִבִּיא מִמֶּנָּה מִנְחוֹת, אוֹ אֵינָה חֲשׂוּבָה**
11 **הַשְּׂרָשָׁה. לְפִיכָן לֹא יָבִיאוּ**¹²⁶, **וְאִם הִבִּיא - הָרָצָה**¹²⁷.

(122) בעיא של רמי בר חמא במנחות סט. ולא נפשטה, ועלתה בתיקו. ורוצה לומר, כשם שנסתפקו בגמרא במה שלמעלה הלכה יט, כמו כן נסתפקו במה שלפנינו. (123) רש"י שם פירש שהמדובר בפירות האילן, ולענין ביכורים. אבל רבינו מפרשה בחמשת מיני דגן, ולענין מנחות, וראה להלן. (124) כלומר, מונחת בקרקע בלי השרשה, וראה בפ"י מהלכות מאכלות אסורות הלכה ה, ובכסף-משנה שם. והמדובר כשזרעה לפני העומר והשרישה אז, שהעומר התייר, ושוב יצאה מן הארץ עם שרשיה בשכבר נראו סימני חניטה או הנצה בעלים שלה, ראה להלן. (125) כלומר, אם נאמר שיציאתה מן הקרקע, כשהיא ממשיכה להיות חונטת או מניצה – ביטלה ההשרשה, או מכיון שהיא ממשיכה לחנוט ולהניץ, הרי היא כממשיכה גם להיות מושרשת. וראה להלן. (126) [לענין איסור חדש במדינה, גם כן יש כאן ספק, שאם יציאתה ביטלה השרשתה, בוודאי שהיא נאסרה, ואינה מותרת עד שיבוא העומר הבא (וכן נראה בהלכות מאכלות אסורות שם, שלא נסתפקו אלא בהביאה שליש לפני העומר, ועקרה ושתלה מחדש לאחר העומר, אבל בהשרשה לבד לפני העומר – נאסרה אם נעקרה אחר העומר ושתלה מחדש), אלא שכיון שספק בידינו אם בטלה ההשרשה – מעמידים אותה בחזקת היתר, שהרי היה עליה שם היתר עם הבאת העומר, ואין אתה יכול לאסרה מספק (אבל צ"ע בהלכות מאכלות אסורות שם). אבל לענין מנחות שלא היה עליה עוד שם היתר, שהרי הספק נתעורר לפני הבאת שתי הלחם – אין להתירה מספק]. (127) [אף-על-פי שלענין מנחות לא היה לה עוד היתר, ואם כן היה לנו לאסרה מספק לענין זה, גם מטעם חדש שלפני העומר (ראה למעלה), ובכל זאת הורצה בדיעבד, שכן פסק רבינו בכל הספקות בידי הקרבנות, ראה להלן פ"ח הלכה ג, ולמעלה פ"ד מהלכות איסורי מזבח הלכה יב, ופ"ו שם הלכה יג. וראה במרכבת המשנה, באבן האזל, ובגן שאול להרב חנניה שאול בלשונות הרמב"ם דפוס שאלוניקי דף ט ע"ב, מה שהאריכו [בוה].

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ג' כ"ה ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין קיט

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שנים שני עשרונים סולת תהינה וגו' ביכורים לה" (9) שנאמר (שם שם, יח) והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה, ופר בן בקר אחד ואילים שנים, יהיו עולה לה" (10) שנאמר (שם שם, יט) "ועשיתם שיער עזים אחד לחטאת, ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים" (11) שם. (12) ראה למעלה פ"ז ה"ב. (13) שהם זבחי שלמי ציבור, ראה למעלה פ"א מהל' מעשה הקרבנות ה"ד. (14) ראה למעלה שם פ"ט ה"ד: "כיצד מעשה שלמי ציבור שוחט וכו' והשאר נאכל לזכרי כהונה".

ב. שתי הלחם אינן באין אלא מן הארץ ומן החדש¹⁹, שנאמר: ממושבותיכם תביאו לחם תנופה וגומר¹⁶. לא מצאו חדש - יביאו מן העליה¹⁷.

(15) משנה, מנחות פג, ב: "כל קרבנות הציבור והיחיד באין מן הארץ ומחוצה לארץ, מן החדש ומן הישן, חוץ מן העומר ושתי הלחם, שאינן באין אלא מן החדש ומן הארץ". וראה גם תוספתא שם פ"ט, וראה למעלה פ"ז ה"ה. (16) מנחות שם בברייתא "ממושבותיכם תביאו, ולא מן חוצה לארץ". ונאמר (ויקרא כג, טז) "והקרבתם מנחה חדשה", ונאמר גם (במדבר כח, כו) "וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה'", ונאמר עוד (שמות כג, טז), וחג הקציר בכורי מעשיך". (17) כלומר, מחיטים ישנות שיש לו בעליית הגג. שם בברייתא: "אמר קרא (ויקרא שם) תביאו (= ממושבותיכם תביאו) ואפילו מן העליה". וראה שם ברייתא אחרת: "רבי נתן ורבי עקיבא אמרו, שתי הלחם הבאות מן הישן כשרות, ומה אני מקיים חדשה (= והקרבתם מנחה חדשה) שתהא חדשה לכל המנחות", כלומר שיביאו שתי הלחם קודם שיביאו שום מנחה מן החדש, אבל הן באות אפילו מן הישן. וראה בהשגת הראב"ד, בכסף-משנה ולחם-משנה.

ג. חטים שירדו בעבים¹⁸ - יש בהם ספק, אם אני קורא בהם 'ממושבותיכם' או אינם 'ממושבותיכם'¹⁹; לפיכך לא יביא, ואם הביא - פשוט²⁰. וכיצד היו עושים? מביאין שלש סאין חטין חדשות²¹, ושפין אותן ובוטטין בהם כדרך כל המנחות²², וטוחנין אותן סלת, ומנפין מהן שני עשרונות²³ מנפה בשתיים עשרה נפה²⁴. והשאר נפדה ונאכל לכל אדם, וחיב בתלה ופטור מן המעשרות, כמו שבארנו²⁵.

(18) מנחות סט, ב. כלומר עלידי נס ירדו בעבים ('תוספות' שם ד"ה חטיין). (19) במנחות שם: "בעי רבי זירא, חטיין שירדו בעבים וכו' לשתי הלחם מאי. ממושבותיכם אמר רחמנא, לאפוקי דחוץ לארץ דלא, אבל דעבים שפיר דמי (שאף-על-פי שאינם ארץ-ישראל – גם חוצה לארץ אינם), או דילמא ממושבותיכם דוקא, ואפילו דעבים נמי לא". ולא נפשטה הבעיא. (20) ראה למעלה פ"ז ה"כ, כי דעת רבינו בכל בעיא שלא נפשטה, שלא יביא, ואם הביא כשר. (21) משנה, מנחות עו, ב. (22) ראה פ"ז מהל' איסורי מזבח ה"ה, ולמעלה פ"ה ה"ו. (23) שנאמר (ויקרא שם יז) "שני

ואמרו בברייתא (שם סה:): "שתהא ספירה לכל אחד ואחד". (139) ואף בזמן הזה היא מצוה מן התורה "שלא תלה הספירה בהקרבת העומר" (קריית ספר). וכן נשמע שם סו. שרק אמימר סובר שהיא זכר למקדש, אבל לשאר החכמים נראה שהיא מדאורייתא (ראה כסף-משנה והר המוריה כאן). (140) משום שהיא מצות-עשה שהזמן גרמא, ונשים ועבדים פטורים מכל מצות-עשה שהזמן גרמא (וראה ב'ספר המצוות לעם' שם, ובהערה קג).

1 כה. וצריך לברך בכל לילה¹⁴¹: ברוך אתה יי
2 אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על
3 ספירת העמר - קדם שישפך. מנה ולא ברוך - יצא,
4 ואינו חוזר ומברך¹⁴².

(141) פשוט הוא שמברכין עליה, כדרך שמברכין על כל המצוות (כסף-משנה). (142) פשוט הוא, שברכות אינן מעכבות" (כסף-משנה).

פרק שמיני

(1) ביאר בו רבינו כמה קרבנות מקריבים בחג השבועות, וסדר שתי הלחם.

5 א. ביום חמשים מספירת העמר הוא חג השבועות,²
6 והוא עצרת³. וביום הזה מקריבין מוסף כמו מוסף
7 ראש החדש⁴: שני פרים ואיל ושבעה כבשים, כלם
8 עולות⁵, ושעיר חטאת⁶. ואלו הן הקרבנות האמורות
9 בחומש הפקודים⁷, והם מוסף היום. ועוד מביאין
10 יתר על המוסף ביום הזה מנחה חדשה - שתי
11 הלחם; ומקריבין עם הלחם פרי ושני אילים ושבעה
12 כבשים, הכל עולות⁹, ושעיר חטאת, ושני כבשים
13 יבח שלמים¹⁰. ואלו הן הקרבנות האמורות בחומש
14 ויקרא¹¹. נמצא הקרב ביום זה יתר על שני
15 התמידין: שלשה פרים ושלשה אילים וארבעה
16 עשר כבשים, הכל עשירים בהמה עולות, ושני
17 שעירי חטאות נאכלים¹², ושני כבשים שלמים¹³
18 נאכלים¹⁴.

(2) שנאמר (ויקרא כג, ט"א) "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהינה, עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום, והקרבתם מנחה חדשה לה' וגו' וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו", ונאמר (דברים טז, ט"ו) "שבעה שבועות תספור לך מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבועות, ועשית חג שבועות לה' וגו'". (3) כן הוא נקרא כמה פעמים במשנה, כגון מגילה ל, ב. ומועד קטן יט, א. וכן תרגם אונקלוס בבמדבר כח, כו - "בשבועותיכם" - "בעצרת יכון". (4) ראה למעלה פ"ז ה"א. (5) שנאמר (במדבר כח, כז) "והקרבתם עולה לריח ניחוח לה', פרים בני בקר שנים איל אחד שבעה כבשים בני שנה". (6) שנאמר (שם, שם, ל) "שעיר עזים אחד לכפר עליכם". (7) ספר במדבר, שם. (8) שנאמר (ויקרא שם ט"ז) "תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה',

מתוך מהדורת גוגל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

בפנים ככל המנחות. אבל לישתן ועריכתן אינן כשאר המנחות, שהרי כל המנחות לישתן ועריכתן בפנים, ראה למעלה פי"ב מהל' מעשה הקרבנות הכ"ג.

ח. ואין עשייתן דוחה יום טוב³⁷, ואין צריך לומר שבת³⁸, אלא אופין אותן מערב יום טוב³⁹. שנאמר: הוא לבדו יעשה לכם; 'לכם' - ולא לגבוה⁴⁰.

(37) משנה, מנחות ק, ב. (38) משנה שם, וצה, ב. (39) שם ק, ב. וראה למעלה פ"ה ה"י. (40) ראה פסחים מז, א.

ט. היה ערב יום טוב שבת - אופין אותן מערב שבת; ונאכלות בשלישי לאפותן, שהוא יום טוב⁴¹. והרי⁴² מפרש בתורה שהם חמץ⁴³, וכיצד עושה? מביא שאור ממקום אחר ונותנו לתוך העשורון, וממלא העשורון סלת ומחמצו באותו השאור⁴⁴.

(41) מנחות, שם. (42) אין זה מוסב על מה שכתב לפני כן, אלא הוא דיבור בפני עצמו. (43) שנאמר (ויקרא כג, יז) "חמץ תאפינה", ובמנחות נב, ב - במשנה: "כל המנחות באות מצה חוץ מחמץ שבתורה ושתי הלחם, שהן באות חמץ". (44) כרבי יהודה במשנה שם, וראה למעלה פ"ט מהל' מעשה הקרבנות ה"ח.

י. ומרבעות הן⁴⁵. אךף כל חלה שבעה טפחים, ורחבה ארבעה טפחים⁴⁶, וגבהה ארבע אצבעות⁴⁷.

(45) ולא עגולות. ראה למעלה פ"ה ה"ט. ולפי זה, היה לחלה ששה טפחים (=פנים) מערב, מזרח, דרום, צפון, מעלה ומטה, ראה בפירוש המשנה שם. וכתב הכסף משנה שאפשר שרבינו למד שתי הלחם מלחם הפנים. (46) שם במשנה. (47) שם במשנה "וקרנותיהם ד' אצבעות". ומפרש רבינו קרנותיהם, כלומר, גובהם ארבע אצבעות, ולא כפירוש רש"י, וראה למעלה שם ובכסף משנה שם.

יא. כיצד הנפת הלחם עם שני כבשי השלמים⁴⁸? מביא שני הכבשים ומניפם בעודן חיים⁴⁹, שנאמר: והניף אתם תנופה⁵⁰. ואם הניף זה בפני עצמו וזה בפני עצמו⁵¹ - יצא⁵². ואחר כך שוחטין אותן ומפשיט⁵³, ולוקח חזה ושוק מכל אחד משניהם⁵⁴ ומניחין⁵⁵ בצד שתי הלחם⁵⁶, ומניחין⁵⁷ שתי ידיה מלמטן⁵⁸ ומניף הכל כאחד במזרח⁵⁹ במקום כל התנופות, מוליך ומביא מעלה ומוריד⁶⁰. ואם הניפן אחד אחד - יצא⁶¹. ואחר כך מקטיר אמורי שני הכבשים⁶², ושאר הבשר נאכל לפניהם⁶³. וכן שתי החלות⁶⁴ - נוטל פהן גדול אחת מהן⁶⁵, והשניה מתחלקת לכל המשמרות⁶⁶. ושתייהן נאכלות אותו היום וחצי הלילה, בבשר קדשי קדשים⁶⁷.

(48) שנאמר (ויקרא שם, כ) "והניף הכהן אותם על לחם הביכורים תנופה לפני ה' על שני כבשים". (49) ומניף שתי הלחם עמהם, כמפורש במשנה שם סא, א (לחם-משנה), וראה להלן. (50) מלמד שטעונין תנופה חיים. ראה מנחות

עשרונים סולת תהינה". וראה למעלה פ"ז הי"ב. (24) שם במשנה ובתוספתא פ"ח. (25) למעלה פ"ז הי"ב.

ד. שתי הלחם, שהן מן החדש²⁶ - צריכין לבוא עשורון מכל סאה ומחצה, ומנפין אותן בשתיים עשרה נפה²⁷. ולחם הפנים, שהוא בא מן הישן²⁸ - די לו באחת עשרה נפה, והוא בא עשורון מכל סאה²⁹. אבל העמר, שהוא בא מן השעורים חדשות - אינו בא מן המבחר, אלא משלש סאין ובשלש עשרה נפה³⁰.

(26) ויש בחדש יותר סובין מאשר בישן. (27) שם במשנה: "שתי הלחם, שני עשרונים משלש סאין". ובגמרא שם: שתי הלחם, שתי עשרונות משלש סאין, מאי טעמא כיון דמחטיין אתיין אף-על-גב דמחדש אתיין, שתי עשרונות מובחרים, אתו משלש סאין (בניגוד לעומר שהוא משעורים, שבא עשורון אחד משלש סאין). (28) וכמו כן בא מן החיטים. (29) ראה למעלה פ"ה ה"ו. ובמשנה שם: "לחם הפנים, עשרים וארבע עשרונים מעשרים וארבע סאין". ובגמרא שם "מאי טעמא, כיון דמחטיין אתו, ומישן אתו, עשורון מובחר אתי מסאה". (30) ראה למעלה פ"ז הי"ב, ובמשנה וגמרא שם.

ה. וכלן, אם רבה במדת הסאין שפאין מהן או מעט³¹ - פשר³².

(31) כלומר הוציא עשורון מיותר, או מפחות סאין. (32) ברייתא במנחות שם. וראה למעלה פ"ה ה"ו, ושם מזכיר רבינו גם אם מיעט בנפות.

ו. ולוקחין שני העשורונות ולשין אותן אחת אחת³³, ואופין אותן אחת אחת.

(33) משנה, מנחות צד, א: "שתי הלחם נילושות אחת אחת ונאפות אחת אחת, לחם הפנים נילושות אחת אחת ונאפות שתיים שתיים". ובגמרא שם, מנא הני מילי, דתנו רבנן: שני עשרונים יהיה החלה האחת (ויקרא כד, ה). לענין לחם הפנים) מלמד שנלושות אחת אחת, מנין שאף שתי הלחם כן, תלמוד-לומר יהיה, ומנין שאפיתן (של לחם הפנים) שתיים שתיים, תלמוד-לומר (שם שם, ו) "ושמת אותם", יכול אף שתי הלחם כן, תלמוד-לומר אותם (לחם הפנים ולא שתי הלחם, שאלו נילושות אחת אחת). וראה למעלה פ"ה ה"ז.

ז. ולישתן ועריכתן - בחוץ³⁴, ואפיתן בפנים³⁵, ככל המנחות³⁶.

(34) לעזרה. בית היה מחוץ לעזרה המיועד לבישול המנחות, ובית פגי שמו (ראה בפירוש המשנה לרבינו, מנחות צה:). (35) בעזרה. משנה, מנחות שם: "אחת שתי הלחם ואחת לחם הפנים, לישתן ועריכתן בחוץ ואפיתן בפנים". וראה ב'סיפרא' אמור פ"ח ה"י, ולמעלה פ"ה ה"ז. ו"הסיבה שמחמתה מותר ללוש אותן חוץ לעזרה ולא יהא מותר לאפות אלא בעזרה, לא נתבארה בגמרא" (רבינו בפירוש המשנה, שם). וראה למעלה פ"ה שם. (36) כלומר אפיתן

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ג' כ"ה ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין קבא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

בפנים היו קודש, ומה שהם נהיים אח"כ חולין בעזרה, זה הוא ממילא, ואין לחשוש לכך. וראה לחם-משנה מה שמקשה על רבינו כמה וכמה קושיות. (73) דכתיב באיל נזיר (במדבר ו, יז) "ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות". אלמא זביחת איל מקדש לסל, ומיניה אמרין לכבשי עצרת דזביחתן מקדש שתי הלחם, וכי היכי דבאיל נזיר כתיב על סל המצות שהוא ידוע וניכר, הכי נמי בשתי הלחם דעצרת בעינן מיהא שיתנה שתי מתוך ארבע (ראה 'קריית ספר').

יג. שחט ארבעה כבשים⁷⁴ על שתי חלות - מושף שנים מהם וזורק דמן שלא לשמן⁷⁵, ומניף השנים הנשארים⁷⁶ הפשרים עם שתי הלחם.

(74) והרי התורה אמרה (ויקרא כג, כ) "על שני כבשים". (75) אף שלא נפסלו לא עולין לחובתן, וממילא השנים הנשארים הם לכבשי עצרת. מנחות מח, א. (76) אבל אם היה זורק דמן לשמה תחילה, אינו יכול אחר-כך לזרוק שלא לשמן את השנים הנשארים, שמכיון ששחט הראשונים לשמן, שוב לא ראויים האחרונים לשמן. ומכיון שאינם ראויים לשמן, אינם כשרים גם שלא לשמן, ומשום כך זורק תחילה שלא לשמה ואח"כ את הנשארים לשמה (שם בגמ').

יד. שתי החלות מעפכות זו את זו⁷⁷, ושני הכבשים מעפכין זה את זה⁷⁸. מת אחד משניהם או ברח או נעשה טרפה - יקח זוג לשני⁷⁹. שחט אחד לשמו⁸⁰ - יקח לו זוג⁸¹.

(77) משנה, מנחות כז, א. שאם אין לו אלא אחת לא יביא, שנאמר בהם "סולת תהינה" (שם יז) וכל מקום שנאמר "הויה" - הוא לעיכובא (שם בגמרא). (78) משנה שם, ותוספתא שם תחילת פ"ה, ומשום שגם בהם נאמרה "הויה" (= "קודש יהיו" - שם, שם, כ) ולעיכובא הוא (שם בגמרא). (79) תוספתא, שם. (80) כלומר, ואחר-כך מת השני, או ברח או נעשה טריפה (כסף-משנה). וראה להלן בהערה הסמוכה. (81) שם בתוספתא. אבל ראה באור שמח' כאן שמגיה כאן ובתוספתא "שחט אחד (שלא) לשמו יקח לו זוג (לשני), וכן הוא ביחסי דוד' שם.

טו. שתי הלחם⁸² מעפכים את הכבשים⁸³, ושני הכבשים אינן מעפכים את הלחם⁸⁴. ואם הונפו עם הכבשים - מעפכין זה את זה⁸⁵; ואם אכד הלחם - יאבדו הכבשים, ואם אכדו הכבשים - יאבד הלחם, ויביאו לחם אחר וכבשים אחרים.

(82) מנחות מה, ב - כדברי רבי עקיבא, ולא כרבי שמעון בן ננס ולא כרבי שמעון, לפי שסוף הסוגיא כרבי עקיבא (כסף-משנה). (83) שאם לא היו לו שתי הלחם - לא יקריב גם את שני הכבשים. (84) משנה שם כרבי עקיבא. והיינו שאף שלא היו שני כבשים, מביאין שתי הלחם (ראה פירוש המשנה, שם). ואמרו (שם בגמרא) שרבי עקיבא סובר, שמה שנאמר (שם) "קודש יהיו", הכוונה ללחם, ולא לכבשים, ולמד כן בגזירה שוה, ממה שנאמר (שם שם, יז)

שם במשנה "זבחי שלמי ציבור (= כבשי עצרת) טעונים תנופה חיים ושחוטין". (51) כלומר כל כבש וכבש בפני עצמו, וגם כל לחם ולחם בפני עצמו, וראה להלן. (52) בגמרא שם אמרו כן באשם ולוג שמן, שנאמר (שם יד, יב) "ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן והניף אותם תנופה לפני ה'", שהאשם ולוג השמן טעונים תנופה כאחד. ועל זה אמרו: "ומנין שאם הניף זה בעצמו וזה בעצמו - יצא, תלמוד-לומר והקריב אותו לאשם והניף", ונראה שיש ללמוד משם לשני כבשי עצרת (כסף-משנה). ואף-על-פי שבכבשי עצרת נאמר בלשון רבים "והניף אותם" - "אותם" הנ"ל בא לדרשה אחרת (שם סב): למעט זבחי שלמי יחיד, שאין טעוניהם תנופה חיים ('קריית ספר'). (53) את עורן, ראה למעלה פ"ה מהל' מעשה הקרבנות הי"ח, ופ"ט ה"ד. (54) שם סב, א - וכחכמים. (55) זה מוסב גם על תנופה שלאחר שחיטה, וגם על תנופה שמחיים (לחם-משנה, וראה למעלה). (56) כדברי רבי, שם סב, א. ואף-על-פי ששם מדובר בתנופה מחיים, סובר רבינו כי הוא-הדין לתנופה שלאחר שחיטה (לחם-משנה). (57) הכהן. (58) ראה משנה, שם סא, א. (59) שם במשנה. וראה למעלה פ"ז ה"י, ופ"ט מהל' מעשה הקרבנות ה"ו. (60) ראה למעלה שם, ובהל' מעשה הקרבנות, שם. (61) "אפשר שהוא נלמד מאשם ולוג השמן כבסמוך" (כסף-משנה). וראה ב'קריית ספר' שכתב "ואם הניף אחד אחד יצא, כדכתיב שוק התרומה וחזה התנופה", כלומר, שהניף שוק עם חלה אחת בפני עצמו, וחזה עם חלה אחת בפני עצמו, אבל אם מניף חזה ושוק בפני עצמו, ושתי הלחם בפני עצמם, אפשר שלא יצא. וראה ב'הר המוריה'. (62) שנאמר בשלמים (ויקרא ז, ל"א) "ידיו תביאנה את אשי ה', את החלב על החזה וגו' להניף אותו תנופה לפני ה', והקטיר הכהן את החלב המזבחה", הרי שמניף ואחר-כך מקטיר. וראה למעלה פ"ט מהל' מעשה הקרבנות הי"א. (63) ראה למעלה שם ה"ד. (64) מלשון זה נראה שגם החלות אינן מותרות לאכילה אלא לאחר הקטרת האימורין ('אור שמח'). (65) ראה למעלה פ"ד הי"ד, כי כהן גדול נוטל לעולם מכל משמר חצי החלות שזכה בהן. (66) סוכה נה, ב - במשנה. וראה פ"ד מהל' כלי המקדש ה"ד-ה. (67) תוספתא זבחים סוף פ"ו (הוצאת צוקרמנדל עמ' 589).

יב. שחט⁶⁸ שני כבשים על ארבע חלות⁶⁹: אם אמר יקדשו שתיים מתוך ארבע - מושף שתיים מהן ומניפין⁷⁰, והשאיר⁷¹ פודין אותן בפנים⁷² ונאכלין בחוץ פשאר החלין; ואם לא התנה - לא קדש הלחם⁷³.

(68) מנחות מז, ב. (69) והרי התורה אמרה (ויקרא כג, יז) "לחם תנופה שתיים". (70) כן אמרו (שם מח). לדעת רבי יוחנן. (71) שתי החלות הנשארות. (72) מנחות שם, כרבי - ששחיטה מקדשת ללחם, ואמרו בגמ' שם כי לרבי צריך לפדותן בפנים, שאם יוציאן לחוץ לעזרה ושם יפדם, הרי זה נפסל ביוצא. ואין לחשוש שאם יפדם בפנים ויצאו לחולין הרי יהיו חולין בעזרה, משום שבשעה שהכניסם

קכב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ג' כ"ה ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

האילים של הלחם מעכבים את האיל של המוסף, אבל שני האילים של הלחם מעכבים זה את זה, שנאמר (ויקרא שם) "אילים שנים יהיו". ואמרו בגמרא (שם מה.) "יהיו" לעיכובא הוא.

12 יט. **שְׁבַעַה פְּבָשִׁים שֶׁל מוֹסֵף הַיּוֹם¹⁰² וְשְׁבַעַה**
13 **פְּבָשִׁים הַפָּאִים בְּגִלְל הַלֶּחֶם¹⁰³ - אֵינָן מְעַכְבִּין זֶה אֶת**
14 **זֶה¹⁰⁴. וְאֵם נִשְׁחָטוּ פֶלֶן - מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה¹⁰⁵.**

(102) שבמדבר, שם. (103) שבויקרא, שם. ראה למעלה ה"א. (104) שם במשנה ובגמרא. וכמו כן שבעת הכבשים של המוספין אינם מעכבין את עצמן, ראה להלן ה"כ. אבל שבעת הכבשים של הלחם, יש אומרים שהם מעכבים זה את זה, כשם ששני האילים מעכבים זה את זה (ראה למעלה ה"ח), שמאותו הפסוק "יהיו", שלמדו לעיכובא על שני האילים, יש ללמוד גם לשבעת הכבשים, שכן נאמר שם: "והקרבתם על הלחם שבעת כבשים וגו' ופר בן בקר וגו' ואילים שנים, יהיו עולה וגו'" (תוספות ו"ס טוב' מנחות פ"ב מ"ב, ודלא ככסף-משנה). (105) כלומר ששבעת הכבשים אינם מעכבים עצמן אין זה רק אם לא היו לו ד' כבשים אלא פחות, אבל היו לו שבעה כבשים ושחטם, ואחר-כך נאבדו, מעכבין הם עצמן. ראה שם מה, ב. מו, א: "אמר רבי יוחנן, הכל מודים שאם הוזקקו זה לזה שמעכבין זה את זה, ואיזו זיקה שלהם שחיטה", ופירש רש"י: "שאם הוזקקו זה לזה שהיו ביחד ואח"כ אבד לחם או כבשים שמעכבין זה לזה, והנותר לפנינו, יצא לבית השריפה דנרחה באיבוד חבירו, ואיזו זיקה שלהן הקובעתן יחד, שחיטה, שאם היה לחם בשעת שחיטה ואחר-כך אבד או לחם או כבשים – אבד הכל". וראה השגת הראב"ד ו'כסף משנה' ו'הר המוריה' כאן.

15 כ. **הַתְּמִידִין אֵינָם מְעַכְבִּין אֶת הַמוֹסֵפִין, וְלֹא**
16 **הַמוֹסֵפִין מְעַכְבִּין אֶת הַתְּמִידִין¹⁰⁶; וְלֹא הַמוֹסֵפִין**
17 **מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה¹⁰⁷, וְלֹא מִנֵּן הַעוֹלוֹת פֶּלֶן מְעַכְבִּין.**
18 **פִּיּוּצֵד? הָרִי שֶׁלֹא מִצָּאוּ אֶלָּא שֶׁשָּׂה פְּבָשִׁים -**
19 **מְקַרְבִּין שֶׁשָּׂה¹⁰⁸. אֶפְלוּ לֹא מִצָּאוּ אֶלָּא אֶחָד -**
20 **מְקַרְבִּין אוֹתוֹ¹⁰⁹. בֵּין בְּרֹאשֵׁי חֲדָשִׁים בֵּין בִּימֵי**
21 **הַמוֹעֲדוֹת וְהַשְּׁבֻתוֹת¹¹⁰. וְאֵינָן חִיבִין לְהַקְרִיב הַשְּׂאֵר**
22 **לְמַחֵר אוּ לְמוֹעֵד אַחֵר, אֶלָּא פֶלֶן קָרְבַּן צֶבֶר שֶׁעֲבָר**
23 **זְמַנּוֹ - בָּטֵל קָרְבָּנוֹ¹¹¹. לֹא מִצָּאוּ אֶלָּא שְׁנֵי פְּבָשִׁים,**
24 **אִם יִקְרִיבוּ אוֹתָן לְמוֹסֵף הַיּוֹם אֵין לָהֶן תְּמִידִין**
25 **לְמַחֵר - הָרִי הַדֹּכֵר שְׁקוּל; אִם הִקְרִיבוּם לְמוֹסֵף**
26 **הַיּוֹם - הִקְרִיבוּ, וְאִם רָצוּ לְהִנְיָחָם לְמַחֵר לְתִמְדִין -**
27 **נִינְחוּ¹¹².**

(106) משנה, שם מט, א. ובגמרא שם פירשו לענין קדימה, כלומר: אם הקריב תמיד של בין הערביים קודם למוספין או המוספין קודם לתמיד של שחר, הקרבנות כשרים, שמה שאמרו תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם, אין זה אלא לכתחילה, וכן מה שאמרו אין דבר נקרב קודם לתמיד של שחר או מאוחר לתמיד של בין הערביים, אין זה רק לכתחילה ולמצוה, אבל בדיעבד – הכל כשר. (107) שם

"סולת תהינה", כשם ש"הויה" זו בלחם, כמו כן "הויה" של "קודש יהיו" היא בלחם, ולא בכבשים, ולפיכך הלחם מעכב והכבשים אינם מעכבים, כנ"ל. (85) כלומר, אף הכבשים מעכבים הלחם. ואף כי בגמרא (שם מו.) "בעו במערבא תנופה עושה זיקה (= חיבור יחד), או אינו עושה זיקה", ונשאר הדבר בתיקו, והיה לו לרבינו לכתוב שהוא ספק (ראה השגת הראב"ד) – פוסק רבינו שתנופה עושה זיקה, שכן נשמע שם מו, ב - ממה שאמר אביו לרבא "מ"ש ב' כבשים דמעכבי לחם, ומאי שנא שבעה כבשים וכו' דלא מקדשי ולא מעכבי לחם. אמר ליה, הואיל והוזקקו זה לזה בתנופה", הרי שתנופה עושה זיקה (כסף-משנה).

1 טז. **שְׁתֵּי הַלֶּחֶם הַפָּאוֹת בְּפִנֵּי עֶצְמָן בְּלֹא פְּבָשִׁים⁸⁶**
2 **- פִּיּוּצֵד עוֹשִׂין בָּהֶן? יוֹנֵפוּ וְהַעֲבִיר צוּרְתָן⁸⁸ וְיִצְאוּ**
3 **לְבֵית הַשְּׂרֹפָה⁸⁹. גְּזֵרָה שְׁמָא יִמְצְאוּ פְּבָשִׁים לְשִׁנָּה**
4 **הַפָּאָה וְיִבְיאוּ לָחֶם בְּלֹא פְּבָשִׁים⁹⁰. הָפֵר וְשִׁנִּי**
5 **הָאֵילִים וְשִׁבְעַת הַפְּבָשִׁים⁹¹ וְהַשְּׁעִיר⁹² הַפָּאִים בַּיּוֹם**
6 **זֶה⁹³ בְּגִלְל הַלֶּחֶם אֵינָן מְעַכְבִּין אֶת הַלֶּחֶם, וְלֹא**
7 **הַלֶּחֶם מְעַכְבִּין⁹⁴.**

(86) ראה למעלה (הט"ו) כי שני הכבשים אינם מעכבים את הלחם. (87) ברייתא שם מו, ב. (88) "יפסלו בלינה" (רש"י). (89) ברייתא שם. (90) "ויאמרו: אשתקד לא אכלנו לחם בלא כבשים, עכשיו נמי ניכול. ואינהו לא ידעי, דאשתקד לא הוו כבשים, אינהו שריין נפשיהו, השתא דאיכא כבשים, כבשים הוא דשרו להו". דברי רבה ורבה שם. וחזר בה רבינו ממה שכתב בפירוש המשנה שם, כי דינן של שתי הלחם שיאכלו אותם. (91) שהם עולות. (92) לחטאת. (93) ראה למעלה ה"א. (94) משנה, שם מה, ב.

8 יז. **שְׁנֵי פָרִים שֶׁל מוֹסֵף הַיּוֹם⁹⁵ וּפֵר הַבָּא בְּגִלְל**
9 **הַלֶּחֶם⁹⁶ - אֵינָן מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה⁹⁷.**

(95) המפורשים בחומש הפקודים (במדבר כח, כז): "והקרבתם עולה לריח ניחוח לה', פרים בני בקר שנים איל אחד, שבעה כבשים בני שנה". (96) המפורש בויקרא (כג, יח): "והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה, ופר בן בקר אחד ואילים שנים, יהיו עולה". ראה למעלה ה"א. (97) כלומר, לא שני הפרים של המוסף מעכבים את הפר של הלחם, ולא הפר של הלחם מעכב את שני הפרים של המוספין. ודבר זה הוא במשנה מנחות מד, ב: "הפרים והאילים והכבשים אינם מעכבים זה את זה", ואמרו שם בגמרא, כי אין הפרים של מוסף מעכבים את של שתי הלחם, ולא של שתי הלחם את של מוספין, וכמו כן המוספין בעצמן אין מעכבין זה את זה, וראה להלן ה"כ.

10 יח. **אֵיל שֶׁל מוֹסֵף הַיּוֹם⁹⁸ וְשְׁנֵי אֵילִים הַבָּאִין בְּגִלְל**
11 **הַלֶּחֶם⁹⁹ - אֵינָן מְעַכְבִּין¹⁰⁰ (זֶה אֶת זֶה)¹⁰¹.**

(98) שבמדבר (שם). (99) שבויקרא (שם). ראה למעלה ה"א. (100) משנה, מנחות שם. (101) כלומר, לא האיל של המוסף מעכב את שני האילים של הלחם, ולא שני

שיעורי רמב"ם ג' פרכים ליום – יום ד' כ"ו ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין קכג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

- 9 **הַתְּדִיר מִחֲבָרוֹ - קוֹדֵם אֶת חֲבָרוֹ.⁸ וְכֵן כָּל הַמִּקְדָּשׁ**
10 **מִחֲבָרוֹ - קוֹדֵם אֶת חֲבָרוֹ.⁹ הִיָּה לִפְנֵי תְּדִיר**
11 **וּמִקְדָּשׁ¹⁰ - יְקָדִים אֵיזָה מֵהֶם שְׂרִיצָה.**

7) ראש-השנה. שם במשנה והיינו שלא יביאו לכהן מוספי ראש חודש לפני שהקריבו מוספי שבת, וכמו כן לא יביאו לכהן מוספי יום טוב לפני שהקריבו מוספי ראש חודש שאם הביאום תחילה, הרי במוספי יום טוב וראש חודש, ישנן גם חטאות ויצטרך להקריב חטאת של ראש חודש ויום טוב לפני העולות של שבת ושל ראש חודש, שהרי חטאות קודמות לעולות. (8) ולמדו כן ממה שנאמר "מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה" לימא קרא "מלבד עולת הבקר" ולשתוק, ו"אשר לעולת התמיד" מיותר, ללמד על כל תדיר שהוא קודם. ושבת תדירה יותר מראש חודש, וראש חודש תדיר יותר מראש השנה. (9) אין זה המשך ממה שלמעלה, אלא הוא דין חדש, לעניין שדם חטאת קודם לדם עולה ואברי עולה קודמים לאימורי חטאת וכו'. (10) כגון דם עולת תמיד, שהוא תדיר, ודם חטאת, שהוא מקודש.

- 12 **ג. עֵבֶר אוֹ שִׁכַּח וְשָׁחַט אֶת שְׂאֵינוֹ תְּדִיר¹¹ אוֹ הַפְּחוֹת**
13 **בְּקֹדֶשׁ תִּחְלָה¹² - מִקְרִיבוֹ, וְאַחֵר כֶּף שׁוֹחֵט אֶת**
14 **הַתְּדִיר אוֹ אֶת הַמִּקְדָּשׁ¹³.**

(11) לפני זה שהוא תדיר. (12) כלומר, לפני המקודש יותר. (13) שאם ימתין ולא יזרוק דמו, אלא ישחוט את התדיר או את המקודש וגם יזרוק דמו, יש חשש שמא יקרוש הדם בינתיים.

- 15 **ד. וְאִם נִשְׁחָטוּ שְׁנֵיהֶם בְּאַחַד¹⁴ - יְהִיָּה זֶה מְמַרֵּס**
16 **בָּדָם¹⁵ עַד שְׂרִיצָתוֹ דָּם הַתְּדִיר אוֹ דָּם הַמִּקְדָּשׁ.**

(14) לאו דווקא כאחד, אלא אפילו אם עבר ושחט התדיר או המקודש אחר ששחט שאינו תדיר ושאינו מקודש, לפני שזרק את הדם. (15) "פירוש ממשמש בו ומניעו כדי שלא יקרוש".

- 17 **ה. דָּם הַחֲטָאת קוֹדֵם לְדָם הָעוֹלָה¹⁶, מִפְּנֵי שְׂדָם**
18 **הַחֲטָאת מִכֶּכֶּר¹⁷. אֵיכָרִי עוֹלָה קוֹדֵמִין לְאַמּוּרִי**
19 **חֲטָאת¹⁸, מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹלָה כְּלָה לְאֲשִׁים¹⁹. דָּם חֲטָאת**
20 **וְאֵיכָרִי עוֹלָה - אִי זֶה שְׂרִיצָה יְקָדִים²⁰. וְכֵן דָּם**
21 **עוֹלָה וְאַמּוּרִי חֲטָאת²¹, אוֹ דָּם עוֹלָה וְדָם אֶשֶׁם²² -**
22 **אִי זֶה שְׂרִיצָה יְקָדִים.**

(16) אם שניהם שחוטין ועומדין לזרוק. ואפילו שחט קודם העולה, דם החטאת קודם לזריקה. (17) ואילו העולה אינה אלא דורון לה'. (18) כלומר אם נזרקו דם שניהם. זבחים פט. במשנה: כל המקודש מחברו קודם את חברו. דם החטאת קודם לדם העולה מפני שהוא מרצה, כלומר, "מכפר על חייבי כריתות הצריך ריצוי גדול" (רש"י שם). (19) ואילו בחטאת רק האימורים נקטרים על המזבח והבשר נאכל ולפיכך יש בעולה צד ריבוי קדושה. ומצד כפרה אין החטאת קודמת, שהרי אין כפרה אלא בדם ולא בהקטרת אימורים. (20) שדם חטאת יש לו מעלה

במשנה. כלומר, דאפילו הקריב העולות שבמוסף קודם לחטאות שבמוסף – כשר, שאע"פ שחטאת קודמת לעולה (ראה להלן פ"ט ה"ו), זהו רק לכתחילה. או ביום שיש בו שני מיני מוספין, והקריב שאינו תדיר קודם – כשר בדיעבד, ראה להלן פ"ט ה"ד ('תפארת ישראל'). (108) שם מר, ב במשנה אמרו שאין הפרים והכבשים והאילים מעכבים זה את זה, ובגמרא (שם מה.) אמרו כי הפרים והכבשים והאילים שבבמדבר, אינם מעכבים את הפר והאילים, והכבשים שבויקרא, וכמו כן הפרים שבבמדבר אינם מעכבים את עצמן, וכמו כן שבעת הכבשים עצמן אינם מעכבים את עצמן, שנאמר (יחזקאל מו, ו) "וביום החודש פר בן בקר תמימים וששת כבשים ואיל תמימים יהיו", "פר, מה תלמוד-לומר, לפני שנאמר בתורה (לענין ר"ח ולענין עצרת, במדבר כח, יא-כז) פרים, ומנין שאם לא מצא שנים מביא אחד, תלמוד-לומר פר, ששה כבשים מה תלמוד-לומר, לפי שכתב בתורה (שם) שבעה, ומנין שאם לא מצא שבעה, יביא ששה, תלמוד-לומר ששה". (109) שם: "ומנין שאם לא מצא ששה – יביא חמשה, חמשה – יביא ארבעה, ארבעה – יביא שלשה, שלשה – יביא שנים, שנים – ואפילו אחד, תלמוד-לומר (יחזקאל שם, ז) ולכבשים כאשר תשיג ידו". (110) ראה יחזקאל שם, שמדובר לענין ראש חודש, וגם לענין שבתות ומועדות. (111) תמורה יד, א. וברכות כו, א. וראה למעלה פ"א מהל' מעשה הקרבנות ה"ז. (112) מנחות מט, א. בעיית רבי חייא בר אבין מרב חסדא, אם תמידין קודמים שהרי הם תדיר, או דילמא מוספין קודמים שהרי הם מקודשין שהם ליום-טוב, ולא נפשטה הבעיא.

יום ד' כ"ו ניסן ה'תשע"ו

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

(1) בו ביאר רבינו הקרבנות שמקריבים באחד בתשרי, ואם חל בשבת מה דינו, ודין תדיר ושאינו תדיר, ודין תדיר ומקודש.

- 1 **א. בְּאַחַד בְּתִשְׁרִי² מִקְרִיבִין מוֹסֵף הַיּוֹם³ פֶּר וְאֵיל**
2 **וְשִׁבְעָה כִּבְשִׁים, הַכֹּל עוֹלוֹת⁴, וְשְׁעִיר חֲטָאת⁵**
3 **הַנֶּאֱכָלָת. וְזֶה מוֹסֵף הַיּוֹם יֵתֵר עַל מוֹסֵף רֹאשׁ**
4 **חֹדֶשׁ הַקָּרֵב בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ⁶. לְפִיכָךְ, אִם חָל**
5 **לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת - הָיָה שֵׁם שְׁלֹשָׁה מוֹסְפִין: מוֹסֵף**
6 **שַׁבָּת, וּמוֹסֵף רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וּמוֹסֵף הַיּוֹם.**

(2) שהוא ראש השנה. (3) ואף שלפעמים היו עושים גם במקדש שני ימים – לא היו מקריבין מוסף כי אם יום אחד. (4) שנאמר (במדבר, א"ב) "ובחודש השביעי באחד לחודש מקרא קודש וגו' ועשיתם עולה לריח ניחוח לה' פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים". (5) שנאמר (שם שם, ה) "ושעיר עזים אחד חטאת לכפר עליכם. (6) שנאמר (שם שם, ו) "מלבד עולת החודש ומנחתה וגו'".

- 7 **ב. וְכִיצַד סִדּוּר הַקִּרְבָּנִין? מוֹסֵף שַׁבָּת תִּחְלָה,**
8 **וְאַחֲרָיו מוֹסֵף הַחֹדֶשׁ, וְאַחֲרָיו מוֹסֵף יוֹם טוֹב⁷; שְׁכָל**

פר בן בקר אחד לעולה לריח ניחוח לה' ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר עזים אחד לחטאת". (29) כי כהן המשיח שעבר בשגגה על אחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה זרה) - מביא פר לחטאת. (30) ראה להלן שם פרק י"ב הלכה א, כי אם שגגו בית דין הגדול בהוראה, ושגגו העם בהוראתו ועשו העם אחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה זרה), מביאין כל השבטים ביחד שנים עשר פרים לחטאת, וכל פר מהן נקרא פר העלם דבר של ציבור. (31) דבר של ציבור, שהיא חטאת. (32) שהיא עולה. (33) כלומר ציבור ששגגו בעבודה זרה, שמביאים פר לעולה ושעיר עזים לחטאת. (34) ראה בפרק א מהלכות שגגות הלכה ד, כי נשיא שחטא בשגגה באחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה זרה) מביא שעיר לחטאת. (35) ושעיר עבודה זרה הוא של ציבור. (36) ראה בהלכות שגגות שם כי הדיוט ששגג באחת מכל חייבי כריתות בין בעבודה זרה ובין בשאר מצוות - מביא שעירת עזים. וראה בהוריות שם "שעיר נשיא קודם לשעירת יחיד מאי טעמא האי מלך והאי הדיוט". (37) כלומר, שניים ששגגו ואחד הביא שעירה ואחד הביא כבשה - הכבשה קודמת. ראה בהלכות שגגות שם כי אם שגג באחת מכל המצוות (חוץ מעבודה זרה) מביא כבשה או שעירה. (38) כלומר, ראוייה לבוא על כל חייבי הכריתות ששגגו, ובכללם גם על שגגת עבודה זרה, ראה הלכות שגגות שם כי על שגגת עבודה זרה מביא היחיד שעירת עזים. (39) אלא על שגגת שאר כל המצוות.

שמכפר, ואיברי עולה יש להם מעלה שהם כליל לאישים. (21) ששניהם אין בהם מעלה עצמית, אלא הם באים מכח מעלה: דם העולה אינו מכפר אבל הוא בא מכח כליל, ואימורי חטאת אף הם אינם מכפרים ואינם כליל אלא הם באים מכח מכפר ואף זו בעיא שם ולא נפשטה. (22) גם זו בעיא שם שלא נפשטה, שמא דם עולה קודם, שבא מכח כליל, ולעומת זה דם אשם אינו בא מכח כליל וגם הכפרה שלו אינה ככפרת דם חטאת, שהרי אין דמו נזרק ארבע מתנות על ארבע קרנות כדם חטאת, או אולי דם האשם קודם, שסוף סוף יש בו כפרה יותר מבים עולה.

1 ו. חטאת קודמת לעולה²³, אפלו חטאת העוף
2 קודמת לעולת בהמה; שְׁנֵאמַר: אֵת אֲשֶׁר לַחֲטָאת
3 ראשונה - בְּנִין אֵב לְכָל חֲטָאת שֶׁהִיא קוֹדֶמֶת
4 לעולה²⁴ הֵפֵא עֲמָה. וְכֵן בְּשִׁעַת הַפְּרָשָׁה - מִפְּרִישׁ
5 הַחֲטָאת תַּחֲלָה וְאַחֵר כֶּף הָעוֹלָה²⁵.

(23) כלומר, שחיטת חטאת קודמת לשחיטת עולה. (24) שם צ. אמרו: "והקריב את אשר לחטאת ראשונה מה תלמוד לומר שאין תלמוד לומר ללמד שתקרב ראשונה שהרי כבר נאמר (שם, שם, י) ואת השני יעשה עולה, אלא זה בנה אב לכל חטאות שיקדמו לעולות הבאות עמהן בין חטאת העוף לעולת העוף בין חטאת בהמה לעולת בהמה ואפילו בין חטאת העוף לעולת בהמה". (25) שם פט. במשנה "חטאת העוף קודמת לעולת העוף, וכן בהקדשה", "רוצה לומר כי בשעה שפריש קרבנותיו אומר הרי זו חטאת ואחר כך אומר הרי זו עולה". וכן הוא בתוספתא שם פרק י "חטאת העוף קודמת לעולת העוף בהקדשה, אף בהפרשה לא יאמר זה לעולתי וזה לחטאתי, אלא אומר זה לחטאתי וזה לעולתי".

6 ז. בְּקִרְבָּנוֹת הַחֵג²⁶ אֵינוֹ כֶּן, אֲלָא קִרְבִּין עַל סֵדֶר
7 הַתָּבוֹב, שְׁנֵאמַר: כִּמְשַׁפֵּט²⁷. מִיֵּצֵד? בְּתַחֲלָה פְּרִים,
8 וְאַחֲרֵיהֶם אֵילִים, וְאַחֲרֵיהֶם כִּבְשִׁים, וְאַחֲרֵיהֶם
9 שְׁעִירִים, אֵף עַל פִּי שֶׁהַשְּׁעִירִים חֲטָאת וְכָל אֱלוֹ
10 שֶׁקִּדְמוֹ אוֹתָן עוֹלוֹת. וְכֵן בְּשִׁגְגַת צִבּוֹר בְּעִבּוּדָה
11 זָרָה, שֶׁהֵן מְבִיאִין פֶּר עוֹלָה וְשְׁעִיר חֲטָאת²⁸ - הֵפֵר
12 קוֹדֶם, שְׁנֵאמַר בּוֹ: כִּמְשַׁפֵּט. וּפֶר כֶּהֵן מְשִׁיחַ²⁹ קוֹדֶם
13 לְפֶר הָעֵלֶם דָּבָר שֶׁל צִבּוֹר³⁰. וּפֶר הָעֵלֶם³¹ קוֹדֶם לְפֶר
14 עִבּוּדָה זָרָה³². וּפֶר עִבּוּדָה זָרָה קוֹדֶם לְשְׁעִיר שְׁלָה,
15 אֵף עַל פִּי שֶׁהֵפֵר עוֹלָה וְהַשְּׁעִיר חֲטָאת, שֶׁכֶּף הוּא
16 סֵדֶר הַתָּבוֹב בְּתוֹרָה. שְׁעִיר עִבּוּדָה זָרָה³³ קוֹדֶם
17 לְשְׁעִיר נִשְׂאִי³⁴, שֶׁהַנִּשְׂאִי יָחִיד³⁵. וְשְׁעִיר נִשְׂאִי קוֹדֶם
18 לְשְׁעִירֵת יָחִיד³⁶. וְשְׁעִירֵת יָחִיד קוֹדֶמֶת לְכִבְשָׁה³⁷,
19 אֵף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵינֵיהֶם חֲטָאת; שֶׁהַשְּׁעִירֵת רְאוּיָה לְבֹא
20 עַל הַכְּרִיתוֹת³⁸ שֶׁמְבִיאִין עֲלֵיהֶם חֲטָאת, וְהַכִּבְשָׁה
21 אֵינָה בָּאָה עַל שִׁגְגַת עִבּוּדָה זָרָה³⁹.

22 ח. אֲפֹלוֹ חֲטָאת הָעוֹף שֶׁל יוֹלֶדֶת קוֹדֶמֶת לְכִבְשָׁה⁴⁰.
23 חֲטָאת קוֹדֶמֶת לְאֲשָׁם, מִפְּנֵי שֶׁדָּמָה נָתַן עַל אֶרְבַּע
24 קַרְנוֹת וְעַל הַיִּסּוֹד⁴¹. וְכָל חֲטָאוֹת שֶׁבְּתוֹרָה קוֹדְמִין
25 לְכָל הָאֲשָׁמוֹת, חוּץ מֵאֲשָׁם מְצֻרָע⁴², מִפְּנֵי שֶׁהוּא פָּא
26 עַל יְדֵי הַכֶּשֶׁר⁴³. הָאֲשָׁם קוֹדֶם לְתוֹדָה וְלֵאֵיל נִזִּיר,
27 מִפְּנֵי שֶׁהוּא קָדָשִׁי קָדָשִׁים. תוֹדָה וְאֵיל נִזִּיר⁴⁴
28 קוֹדְמִים לְשִׁלְמִים⁴⁵, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נֶאֱכָלִין לְיוֹם אֶחָד
29 וְטַעוֹנִין לֶחֶם⁴⁶; וְהַתוֹדָה קוֹדֶמֶת לֵאֵיל נִזִּיר, מִפְּנֵי
30 שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אֶרְבָּעָה מֵינֵי מִנְחָה⁴⁷. שִׁלְמִים קוֹדְמִין
31 לְכֹכּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן טַעוֹנִין מִמֶּן שְׁתֵּים שֶׁהֵן כְּאֶרְבַּע,
32 וְטַעוֹנִין סְמִיכָה וְתוֹפֵפָה וְנִסְכִּים⁴⁸. הַכֹּכּוֹר קוֹדֶם
33 לְמַעֲשֹׂר בְּהֵמָה, מִפְּנֵי שֶׁקִּדְּשׁוֹ מִרְחָם, וְנֶאֱכָל
34 לְכֹהֲנִים בְּלֶבֶד⁴⁹. הַמַּעֲשֹׂר⁵⁰ קוֹדֶם לְעוֹפוֹת⁵¹, מִפְּנֵי
35 שֶׁהוּא זָבַח⁵², וְיֵשׁ בּוֹ קָדָשִׁי קָדָשִׁים - דָּמוֹ
36 וְאַמּוּרֵיו⁵³. וְהַעוֹפוֹת קוֹדְמִין לְמִנְחוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן
37 מֵינֵי דָמִים⁵⁴. הֲרִי שֶׁהֵיוּ לְפָנָיו חֲטָאת הָעוֹף וּמַעֲשֹׂר
38 - הַמַּעֲשֹׂר קוֹדֶם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא זָבַח. הֵיוּ שֵׁם חֲטָאת
39 הָעוֹף וּמַעֲשֹׂר וְעוֹלָת בְּהֵמָה, הוּאֵיל וְעוֹלָה קוֹדֶמֶת
40 לְמַעֲשֹׂר⁵⁵ וְחֲטָאת הָעוֹף קוֹדֶמֶת לְעוֹלָת בְּהֵמָה -
41 מִקְרִיב חֲטָאת הָעוֹף תַּחֲלָה, וְאַחֵר כֶּף הָעוֹלָה, וְאַחֵר
42 כֶּף הַמַּעֲשֹׂר.

(40) כלומר, לכבש (זכר) שלה. (41) כלומר, החטאת דמה ניתן על ארבע קרנות המזבח. ומפורש בה בתורה שהשיריים נשפכים על יסוד המזבח ואילו האשם דמו ניתן שתי מתנות

(26) חג הסוכות. (27) "ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם כמשפטם". (28) שנאמר (במדבר טו, כד) "והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה

שיעורי רמב"ם ג' פרכים ליום – יום ד' כ"ו ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

והי' שהי' ההי' יין לנסך, ואילו לאיל שני עשורנים סלת בלול בשלישית ההי' שמן ויין לנסך שלישית ההי'. (58) שהי' לאיל מביא שני עשורנים סולת בלול בשלישית ההי' שמן, ויין לנסך שלישית ההי'. ואילו לכבש מביא עשרון סולת בלול ברביעית ההי' שמן ויין לנסך רביעית ההי'. (59) שהם העומר ושתי הלחם. (60) שהם הכבש הבא עם העומר והכבשים הבאים עם שתי הלחם.

- 9 י. מִנְחַת הָאִישׁ קֹדֶמֶת לְמִנְחַת הָאִשָּׁה⁶¹. מִנְחַת חֲטָאִים⁶² קֹדֶמֶת לְמִנְחַת שְׁעוּרִים⁶³. מִנְחַת חוּטָא קֹדֶמֶת לְמִנְחַת נִדְבָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בָּאָה עַל חֲטָא. מִנְחַת נִדְבָה וּמִנְחַת סוּטָה - אִי זֶה שִׁירְצָה מֵהֶם יִקְדִּים⁶⁴.

(61) וכגון שהקרבנות שווים, אבל אם קרבן האשה משובח יותר כגון שהאשה מביאה פר והאיש מביא איל - קרבן האשה קודם. (62) כגון מנחת חוטא, כי מנחת נדבה ומנחת סוטה, אי זו שירצה יקדים. (63) מנחת סוטה. מקור דבר זה בתוספתא שם, והטעם בזה משום שחטים ישנן בכל המנחות, ואילו שעורים אינם אלא בעומר ובמנחת סוטה. (64) שם צ. בעיניי שלא נפשטה, אם מנחת נדבה קודמת מפני שהיא טעונה שמן ולבונה, או שמנחת סוטה קודמת, שהיא באה לברר עון. וראה למעלה הלכה ב"ה, ובפרק ח הלכה כ שדעת רבינו בבעיניי שלא נפשטה, כי איזה שירצה יקדים.

- 14 יא. מִנְחֹת קֹדֶמִין לֵינִי⁶⁵, וְהֵינִי קֹדֶם לְשֹׁמֵן⁶⁶, וְהֵשֵׁמֶן קֹדֶם לְלִבְנוֹנָה⁶⁷, וְלִבְנוֹנָה קֹדֶמֶת לְמִלֶּח⁶⁸, וּמִלֶּח קֹדֶם לְעֵצִים⁶⁹. אֵימָתִי? בְּזִמְנֵי שִׁבְאוֹ בָּלֵן בָּאָחֵד; אָבֵל הָבֵא רֵאשׁוֹן - קָרֵב רֵאשׁוֹן, וְהָבֵא אַחֲרוֹן - קָרֵב אַחֲרוֹן⁷⁰.

(65) שהרי מתנדב אדם יין לחרוד בפני עצמו. (66) אם התנדב שמן בפני עצמו. משום שיין מנסכו כולו על גבי השיתין, ואילו שמן פסק כשמואל דקומצו והשאר נאכל לכהנים. (67) שמתנדב אדם לבונה בפני עצמה. (68) היינו, התנדב מלח בפני עצמו שכשם שיין ושמן הבאים בחובה באים נדבה כמו כן מלח הבא בחובה בא נדבה. (69) משום שמלח נקרא קרבן בתורה (=על כל קרבנך תקריב מלח, ויקרא ב, יג) ואילו עצים לא נקראו קרבן אלא בכתובים דנאמר (נחמיה י, לה) "על קרבן העצים". (70) ונראה שזה מוסב על כל מה שלמעלה, ובכלל זה גם מנחת האיש והאשה.

- 19 יב. כָּל הַקֹּדֶם בְּהִקְרָבָה - קֹדֶם בְּאִכְלָהָ⁷¹.

(71) וזה מוסב על כל אלה שהם בני אכילה, כגון חטאת לאשם, אשם לתורה ותורה לשלמים ושלמים לבכור.

- 20 יג. הָיוּ לְפָנָיו שְׁלָמִים שֶׁל אֶמֶשׁ⁷² וּשְׁלָמִים שֶׁל יוֹם⁷³ - שֶׁל אֶמֶשׁ קֹדֶמִין⁷⁴, שֶׁהִי קָרֵב זְמַנָּהּ⁷⁵. שְׁלָמִים שֶׁל אֶמֶשׁ וְחֲטָאֹת אוֹ אֶשֶׁם שֶׁל יוֹם - חֲטָאֹת וְאֶשֶׁם קֹדֶמִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן קִדְּשֵׁי קֳדָשִׁים⁷⁶, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרַנּוּ.

(72) כלומר, שנקרבו אתמול. (73) שנקרבו היום.

שהן ארבע, ולא נאמר בו מפורש ששייריו נשפכים ליסוד, אלא נלמד מדרשה. (42) כי קרבנות המצורע הם: שני כבשים, אחד לעולה ואחד לאשם, וכבשה לחטאת. (43) משנה בזבחים צ: "כל החטאות שבתורה קודמות לאשמות חוץ מאשם מצורע מפני שהוא בא על הכשר", "ועניין להכשיר שהוא מתקן האדם ומשלים טהרתו והוא מה שנאמר ולקח הכהן מדם האשם ונתן על תנוך". (44) משנה שם פט. "אשם קודם לתורה ואיל נזיר מפני שהוא קדשי קדשים". כלומר האשם הוא קדשי קדשים, ואילו התורה ואיל נזיר, שניהם קדשים קלים. וקדשי קדשים עדיפים מקדשים קלים. (45) כי בשלמי יחיד ישנם שלושה מינים: האחד הוא הבא בלא לחם כגון שלמי חגיגה ושלמי שמחה וזהו הנקרא שלמים. השני, שלמים הבאים עם לחם בנדר או נדבה וזהו הנקרא תודה. והשלישי, שלמים שמקריב הנזיר ביום מלאת נזרו והם באים עם לחם וזהו הנקרא איל נזיר. (46) כלומר, השלמים אינם באים עם לחם ונאכלין שני ימים ולילה אחד, ואילו התורה ואיל נזיר טעונין לחם, שיש בזה עדיפות על השלמים, וכמו כן הם נאכלין רק ליום ולילה, ויש גם בזה עדיפות כי הם דומים בכך לחטאת ואשם ושלמי צבור שהם קדשי קדשים ונאכלים ליום ולילה. (47) כלומר, ארבעה מיני חלות, עשר חמץ, ושלושים מצה והם: עשר מהם מאפה תנור, עשר ריקקים ועשר מורבכת, ואילו איל נזיר מביא רק שני מיני חלות, עשרה ריקקין משוחין בשמן ועשר חלות לותת הסולת שלהן בשמן. (48) וראה בפרק ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יז שהבכור אינו טעון אלא שפיכה אחת כנגד היסוד, ושם פרק ג הלכה ו שאין בו סמיכה, ושם פרק ב הלכה ב שאינם טעונים נסכים אלא עולה ושלמים בלבד. (49) ואילו מעשר בהמה נאכל לבעלים ואין קדושתו מרחם. (50) מעשר בהמה. (51) ואף על פי שקרבן העוף הוא קדשי קדשים, שהרי הוא חטאת או עולה - מעשר בהמה קודם מפני שהוא זבח. (52) כלומר שנובח בסכין, ואילו עוף נמלק בצפורן, וזביחה בסכין חשובה יותר שהרי הוא נעשה בכל הקרבנות אף בקדשי קדשים, וזבחים חשובים מפני שמצוותם מרובה, שכל הקרבנות באין מהן (רש"י שם במשנה). (53) כלומר, יש במעשר שני דברים שהם קדשי קדשים: דמו ואימוריו. אבל חטאת העוף אין למזבח ממנה אלא דמה. (54) ומיני דמים כפרתן מרובה (רש"י שם) "דהיינו שבאין מכל הקרבנות, וגם כי בו נפש החי ודמיון יתר לנפש האדם". (55) שהעולה כולה לגבוה.

- 1 ט. הָרִי שֶׁהָיוּ מִיָּנִי בְּהֵמָה הִרְבֵּה מִמֶּיִן קָרֵב אֶחָד⁵⁶
- 2 - פִּיצֵד הֵן קָרִבִּין? הַפָּרִים קֹדֶמִין לְאִילִים, שֶׁפֶן
- 3 נִתְרַבּוּ בְּנִסְכִּים⁵⁷. וְאִילִים קֹדֶמִין לְכִבְשִׁים, שֶׁפֶן
- 4 נִתְרַבּוּ בְּנִסְכִּים⁵⁸. וְכִבְשִׁים קֹדֶמִין לְשְׁעִירִים, שֶׁפֶן
- 5 נִתְרַבּוּ בְּאֻמּוּרִים; שֶׁבְּכֹלל אֻמּוּרֵי כִבְשִׁים הָאֵלִיָּה,
- 6 וְאֵין בְּשְׁעִירִים אֵלִיָּה. הַעֹמֶר קֹדֶם לְכִבְשׁ הָבֵא עֲמֹ,
- 7 וְשְׁתֵּי הַלֶּחֶם קֹדֶמִין לְשְׁנֵי כִבְשִׁים. זֶה הַפֶּלֶל: דָּבָר
- 8 הָבֵא בְּגִלָּל הַיּוֹם⁵⁹ קֹדֶם לְדָבָר הָבֵא בְּגִלָּל הַלַּחֶם⁶⁰.

(56) שהיו כולם עולות, או כולם חטאות וכו'. (57) שהרי לפר מביא שלושה עשורנים סולת בלול בחצי ההי' שמן

היום שְׁלֹשָׁה עָשָׂר פָּרִים וּשְׁנֵי אֵילִים וְאַרְבָּעָה עָשָׂר
כִּבְשִׂים, כֶּלֶן עוֹלוֹת¹³, וּשְׁעִיר חֲטָאֵת¹⁴ נֶאֱכָלֶת¹⁵. וְכֵן
כָּל יוֹם יוֹם מִשְׁבַּעַת יְמֵי הַחֹג מִקְרִיבִין שְׁנֵי אֵילִים
וְאַרְבָּעָה עָשָׂר כִּבְשִׂים וּשְׁעִיר חֲטָאֵת¹⁶.

13) שנאמר (במדבר כט, יב"ג) "ובחמשה עשר יום לחודש
השביעי מקרא קודש וגו' והקרבתם עולה אשה ריח ניחוח
לה', פרים בני בקר שלשה עשר, אילים שנים, כבשים בני
שנה ארבעה עשר תמימים יהיו". 14) שנאמר (שם שם,
טז) "ושעיר עזים אחד חטאת". 15) ראה למעלה פ"ז
הלכה ב, ופ"ח הלכה א. 16) כמפורש בתורה (שם שם,
יד-לד).

ד. אֶבֶל הַפָּרִים פּוֹחֲתִין אֶחָד אֶחָד בְּכָל יוֹם¹⁷: בַּשְּׁנֵי
מִקְרִיבִין שְׁנֵים עָשָׂר, בַּשְּׁלִישִׁי אֶחָד עָשָׂר, עַד
שְׁמִינְעָא קָרְבָן יוֹם שְׁבִיעִי: פָּרִים שְׁבָעָה, אֵילִים
שְׁנֵים, כִּבְשִׂים אַרְבָּעָה עָשָׂר, הַכֹּל עוֹלוֹת, וּשְׁעִיר
חֲטָאֵת.

17) כמפורש בתורה שם.

ה. בְּיוֹם שְׁמִינִי עֲצֶרֶת מִקְרִיבִין מוֹסֵף הַיּוֹם פֶּר וָאֵיל
וּשְׁבָעָה כִּבְשִׂים, כֶּלֶן עוֹלוֹת¹⁸, וּשְׁעִיר חֲטָאֵת¹⁹. וְזֶה
מוֹסֵף בַּפְּנִי עֲצֻמָּה²⁰.

18) שנאמר (שם שם, לה-לו) "ביום השמיני עצרת תהיה
לכם, כל מלאכת עבודה לא תעשו והקרבתם עולה אשה ריח
ניחוח לה', פר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה
תמימים". 19) שנאמר (שם שם, לח) "ושעיר חטאת
אחד". 20) ולא כהמשך מחג הסוכות. וכן אמרו (ראש
השנה ד: יומא ג. סוכה מז. מח. וחגיגה יז.) כי "שמיני
(=שמיני עצרת) רגל (=חג) בפני עצמו לענין "פז"ר
קש"ב", ואינו כחג הסוכות. והקו"ף של קש"ב, הוא קרבן,
כלומר אין קרבנותיו כשאר קרבנות החג.

ו. כָּל שְׁבַעַת יְמֵי הַחֹג מִנְּסֻכִּין אֵת הַמִּים²¹ עַל גְּבִי
הַמִּזְבֵּחַ²². וְדָבָר זֶה הִלְכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי²³. וְעַם נִסְוֹן
הֵינָן שָׁל תְּמִיד שָׁל שְׁחָר²⁴ הִזָּה מִנְּסֻכֵי הַמִּים לְבִדּוֹ²⁵.

21) משנה סוכה מב: ולא כר' יהודה שאמר (שם מח:)
שמנסך גם בשמיני עצרת. 22) ראה משנה זכחים סג.
ותוספתא סוכה פ"ג. 23) כרבי יוחנן בסוכה לד. ועוד.
24) כדברי ר' יוחנן ביומא כו: שאמר: "אין מנסכין מים
בחג אלא בתמיד של שחר". ובמשנה סוכה מח. מח: נראה
שהיה מנסך המים בשעה שהוא מנסך היין (לחם-משנה).
וכל זה אינו אלא לכתחילה, אבל בדיעבד יצא אף אם לא
ניסך היין והמים כאחת, שהרי אם הקדים ניסוך המים
בלילה יצא (ראה להלן הלכה ז), ואילו ניסוך היין של
הקרבנות אינו אלא ביום, ראה למעלה פ"ד מהלכות מעשה
הקרבנות הלכה ה, ועיין מעשה רוקח. 25) כלומר לא
בספל אחד יין ומים, אלא בשני ספלים מיוחדים, אחד ליין
ואחד למים. וראה להלן הלכה ז.

ז. וְאִם עָרָה²⁶ הַמִּים לְתוֹף הֵינָן אוֹ הֵינָן לְתוֹף הַמִּים

74) משנה שם, והיינו שקודמין לאכילה. 75) כלומר,
זמנם של אמש באכילה, אינו אלא היום, ואילו של היום
נאכלין גם היום וגם בלילה שלאחריו וגם ביום המחרת.
ולכן של אמש קודמין. 76) ואינם נאכלים אלא לזכרי
כהונה, ולפנים מן הקלעים, ולפיכך הם עלולים יותר לבוא
לידי נותר אף על פי שהם נאכלים ליום ולילה, אבל שלמים
של אמש, אף על פי שזמנם מוגבל עד הלילה, אינם עלולים
לבוא לידי נותר, לפי שהם נאכלים בכל העיר ולכל אדם.

פָּרֶק עֲשִׂירִי

1) יבאר בו הקרבנות שמקריבין ביום הכיפורים ובחג
הסוכות, ושכל ימי חג הסוכות מנסכים מים על גבי המזבח.

א. בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים מִקְרִיבִין מוֹסֵף כְּמוֹסֵף רֹאשׁ
הַשָּׁנָה²: פֶּר וָאֵיל³, וָאֵיל זֶה נִקְרָא אֵיל הָעֵם⁴,
וּשְׁבָעָה כִּבְשִׂים, כֶּלֶן עוֹלוֹת⁵, וּשְׁעִיר חֲטָאֵת⁶, וְהוּא
נֶאֱכָל לְעֶרְבָה⁸.

2) ראה למעלה פ"ט הלכה א. 3) שנאמר (במדבר כט,
זח) "ובעשור לחודש השביעי הזה וגו' והקרבתם עולה לה'
ריח ניחוח, פר בן בקר אחד איל אחד, כבשים בני שנה
שבעה תמימים". 4) שנאמר (ויקרא טז, ה) "ומאת עדת
בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעולה".
וכדעת רבי (יומא ע:): שאיל הבא משל ציבור האמור
בפרשת אחרי-מות (ויקרא שם) הוא האיל האמור בחומש
הפקודים (במדבר שם), ולא כר' אלעזר בר' שמעון (שם)
הסובר ששני אילים הם. וכן כתב להלן בפ"א מהלכות
עבודת יום-הכיפורים הלכה א: "ואיל הבא משל ציבור
האמור בפרשת אחרי-מות, והוא האיל האמור בחומש
הפקודים בכל המוסף. והוא הנקרא איל העם". 5) במדבר
שם. 6) שנאמר (שם שם, יא) "שעיר עזים אחד חטאת"
והוא נעשה בחוץ, ראה בהלכות עבודת יום-הכיפורים שם.
7) ראה למעלה פ"ז הלכה ב, ופ"ח הלכה א, ובהלכות
עבודת יום-הכיפורים שם. 8) כלומר במוצאי יום-כיפור.
משנה במנחות צט: . וראה גם בהלכות עבודת יוה"כ שם.

ב. וְעוֹד מִקְרִיבִין הַצִּיבּוֹר שְׁעִיר חֲטָאֵת⁹, וְהוּא
נִשְׂרָף¹⁰, שְׁבֹן זוגו¹¹ שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח¹².

9) נוסף לשעיר החטאת של מוסף, הנאכל, המוזכר למעלה
הלכה א. והוא מה שנאמר (ויקרא שם, ה-ט) "ומאת עדת
בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת וגו' ונתן על שני
השעירים גורלות, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל".
10) שנאמר (שם שם, כז) "ואת פר החטאת ואת שעיר
החטאת וגו' וציא אל מחוץ למחנה ושרפו באש", וראה
למעלה פ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה טז. ולהלן
הלכות עבודת יום-הכיפורים שם. 11) אין זה טעם למה
נשרף, אלא הוא מוסב על התחלת הדברים "ועוד מקריבין
שעיר חטאת", וכאילו היה כתוב: "ועוד מקריבין הציבור
שעיר חטאת, שבן זוגו שעיר המשתלח, והוא נשרף". וראה
בהלכות מעשה הקרבנות שם. 12) לעזאזל, כמו שנאמר
(שם שם, י) "והשעיר אשר עליו הגורל לעזאזל, יעמד
חי לפני ה' וגו' לשלח אותו לעזאזל המדברה".

ג. בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן שָׁל חַג הַסֻּכּוֹת מִקְרִיבִין מוֹסֵף

שיעורי רמב"ם ג' פרכים ליום – יום ד' כ"ו ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין קכו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

בששון" (לכך תקעו והריעו כדי שתהיה שמחה).
(35) כלומר, נושא הצלוחית עלה בכבש שהוא מדורמו של המזבח. (36) אף כי כל העולין למזבח עולין דרך ימין ומקיפין, בניסוך המים (וכן בניסוך היין ועולת העוף) היה פונה לשמאל, כדי שיפגע מיד בקרן דרומית מערבית. שאם היה פונה לימין ומקיף את כל המזבח עד שיגיע לקרן דרומית מערבית, יש חשש שמא יתעשנו המים (ראה למעלה פ"ו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יא).
(37) כתנא-קמא שם במשנה, ולא כר' יהודה האומר כי הספלים היו של סיד. (38) שם במשנה. (39) שם במשנה. (40) שם במשנה: "ואחד מעובה ואחד דק", ואמרו בגמרא שם כי החוטם שהיה בספל של המים, היה דק יותר מאותו שהיה בספל היין, כי היין עב יותר מן המים (ראה גם בפירוש המשנה שם).

ח. זה שמנסף המים היו אומרים לו⁴¹: הגבה ידך⁴². שפעם אחת נסף אחד על רגליו, ורגמוהו כל העם באתרוגיהן⁴³. שאמרו צדוקי הוא, ששה אומרים אין מנסכין מים⁴⁴.

(41) משנה שם. (42) שכולם יראו איך שהוא מנסך המים לתוך הספל. (43) שהרי הניסוך היה בשחרית (ראה למעלה הלכה ו) בשעת נטילת האתרוג (תפארת ישראל). (44) שהצדוקים אינם מאמינים בתורה שבעל-פה, וניסוך המים אינו מפורש בתורה אלא הלכה למשה מסיני הוא (ראה למעלה הלכה ו).

ט. כמעשהו בחל כף מעשהו בשבת⁴⁵. אלא שהיה ממלא מערב שבת⁴⁶ חבית של זהב, ואינה מפלי השרת⁴⁷, ומניחה בלשפה, ולמחר ממלא ממנה.

(45) כל הלכה זו שם במשנה. (46) מן השילוח. (47) שאם ימלאו בחבית שהיא מכלי שרת, גזירה שמא יאמרו לקידוש ידים ורגלים מלאום, ואם כן קדשו ונפסלו בלינה (סוכה ג. דברי ר' ינאי).

י. אם נשפכה⁴⁸ או נתגלתה⁴⁹ - ממלא מן הפיור ומנסף.

(48) כלומר, נשפכו המים. (49) והיין והמים המגולים פסולים למזבח (משנה שם, ופ"ו מהלכות איסורי מזבח הלכה י), לפי שיש חשש שמא שתה מהם נחש והכניס בהם ארסו, ומכיון שאסורים בשתיה משום חשש סכנה – נפסלו גם למזבח, משום שנאמר (מלאכי א, ח) הקריבנה נא לפחתך הירצך או הישא פניך, אמר ה' צבאות (שם בגמרא, וראה עוד בבבא בתרא צז:).

יא. בכל יום ויום מימי החג היו אומרים שירה בפני עצמה על מוסף היום⁵⁰. בראשון מימי חלו של מועד היו אומרים: הבו לה' בני אלים⁵¹. בשני⁵² - ולרשע אמר אלהים וגומר⁵³. בשלישי - מי יקום לי עם מרעים⁵⁴. ברביעי - בינו פלעים פעם וגומר⁵⁵. בחמישי - הסירותי מסבל שקמו⁵⁶. בששי - ימוטו

ונסף שניהם מפלי אחד - יצא²⁷. ואם הקדים נסוף המים לזבח, אפלו נסכן בלילה - יצא²⁸. ובקרן דרומית מערבית היה מנסף למעלה מחצי המזבח²⁹, והכל יורד לשיתין, כמו שבארנו³⁰. פיצד היו עושין? צלוחית של זהב מחזקת שלשה לגין היה ממלא אותה מן השילוח³². הגיעו לשער המים³³ - תקעו והריעו ותקעו³⁴. עלה לכבש³⁵ ופנה לשמאלו³⁶ ונתן המים מן הצלוחית לתוך הספל שהיה שם³⁷. ושני ספלים של כסף היו שם, מערבי היה בו המים, ומזרחי היה בו היין של נסוף³⁸. והיו מנזקין פמין שני חטמין דקין³⁹. ושל מים היה נקב שלו דק משל יין, כדי שיכלה המים עם היין כאחד⁴⁰.

(26) ערבב. (27) משנה בסוכה מח: "עירה של מים לתוך של יין, ושל יין לתוך של מים, יצא". ומפרש רבינו שנתן מים לתוך היין או היין לתוך המים ונסכן מכלי אחד, ואף כי יין מזוג פסול (כמפורש בבבא בתרא צז: , עיין שם. אבל יש לציין כי רבינו לא הביא דבר זה בחיבורו), אינו פסול אלא רביעית ההין מזוג, דליכא רביעית יין שכתוב ונסכו יין רביעית, רביעית ההין אתה מנסך ולא את המזוג, אבל הכא דאיכא רביעית יין, יצא ידי ניסוך יין ומים (קריית ספר). אבל מלשנו של רש"י שם (ד"ה אתי לאשחורי) נראה שמפרש שהחליף הספלים, כלומר המים שפך לתוך הספל הקבוע של היין, והיין שפך לספל הקבוע של המים, ולא שעירב היין והמים בכלי אחד, וראה בתוספות יום טוב' סוכה פ"ד משנה ט, והר המוריה כאן. (28) גמ' תענית ב: "מה ניסוך המים מאורתא", וראה רש"י שם שמביא "ויש ספרים דכתיב בהו, דאמר מר ומנחתם ונסכיהם בלילה אפילו בלילה, דאע"פ מקריבין הקרבנות ביום, יכולין להביא המנחות והנסכים בלילה, ואף האי נמי ניסוך המים יכול לנסך בלילה", ומה שאמרו ביומא כו: אין מנסכין מים בחג אלא בתמיד של שחר (ראה למעלה הלכה ו), היינו שאינו חייב לנסך אלא בתמיד של שחר, אבל אם עשה כן בלילה – יצא ידי חובתו (תוס' שם ד"ה איבעיא). שדווקא נסכים הבאים עם הזבח, נתרבו ממה שנאמר ולנסכיהם ולשלמיכם, אבל נסכים הבאים בפני עצמן, שאינם מתקדשים בשחיטת הזבח – נקריבין בלילה (קריית ספר). וראה בפ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה. (29) ראה למעלה פ"ו מהלכות מעשה קרבנות הלכה י, וראה במשנה זבחים סג. ובתמיד פ"ו משנה ג. (30) למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. (31) משנה סוכה מח. (32) "מעיין הוא סמוך לירושלים" (רש"י שם), שנאמר (ישעיה יב, ג) "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה" (גמרא שם מח: לפי פירוש התוספות ד"ה מנא הני מילי). (33) "אחד משערי העזרה נקרא כן, על שם שמכניסין בו (=דרכו) צלוחית של מים של ניסוך בחג" (רש"י שם). (34) הגמרא שם מח: אמרו "מנא הני מילי (שתוקעין ומריעין בשאיבת המים – רש"י שם, אבל התוספות שם מפרשים מנה"מ דבעי מי השילוח) אמר רב עינא, דאמר קרא (ישעיה שם) ושאבתם מים

מדלגין סדר השיר, ובשני שיר של אחד בשבת נמצא
האחרון נדחה (רש"י שם).

1 פל מוסדי ארץ וגומר⁵⁷. ואם חל שבת להיות באחד
2 מהן – ימוטו ידחה⁵⁸.

3 יב. כבר בארנו⁵⁹, שכל משמרות כהנה עשרים
4 וארבעה, וכלן עובדין בשה ברגלים⁶⁰. ובחג הסוכות
5 היה כל משמר מקריב פר אחד או איל אחד או
6 שעיר חטאת. אבל הכבשים – יש משמר שמקריב
7 מהן שני כבשים, ויש משמר שמקריב כבש אחד.
8 פיצד⁶¹ ביום טוב הראשון של חג היו שם שלשה
9 עשר פרים ושני אילים ושעיר⁶². כל משמר מקריב
10 בהמה אחת מהם. נשארו שם ארבעה עשר כבשים
11 לשמונה משמרות. ששה משמרות מקריבין שנים
12 שנים, ושני משמרות מקריבין אחד אחד. בשני היו
13 שם שנים עשר פרים⁶³ ושני אילים ושעיר. כל
14 משמר מקריב אחד. נשארו שם ארבעה עשר כבשים
15 לתשעה משמרות. חמשה מקריבין שנים שנים,
16 וארבעה מקריבין אחד אחד. בשלישי היו שם אחד
17 עשר פרים ושני אילים ושעיר. כל משמר מקריב
18 אחד. נשארו ארבעה עשר כבשים לעשרה משמרות.
19 ארבעה מקריבין שנים שנים, וששה מקריבין אחד
20 אחד. ברכיעי היו שם עשרה פרים ושני אילים
21 ושעיר. כל משמר מקריב אחד. נשארו שם ארבעה
22 עשר כבשים לאחד עשר משמר. שלשה מקריבין
23 שנים שנים, ושמונה מקריבין אחד אחד. בחמישי
24 היו שם תשעה פרים ושני אילים ושעיר. כל משמר
25 מקריב אחד. נשארו שם ארבעה עשר כבשים לשנים
26 עשר משמר. שני משמרות מקריבין שנים שנים,
27 ועשרה מקריבין אחד אחד. בששי היו שמונה פרים
28 ושני אילים ושעיר. כל משמר מקריב אחד. נשארו
29 שם ארבעה עשר כבשים לשלשה עשר משמר.
30 משמר אחד מהן מקריב שני כבשים, ושנים עשר
31 משמר מקריבין אחד אחד. בשביעי היו שם שבעה
32 פרים ושני אילים ושעיר. וארבעה עשר כבשים
33 במנן המשמרות. נמצא כל משמר מקריב בהמה
34 אחת.

59 למעלה פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ג.
60 כלומר "כל שיבוא מן הכהנים ברגל ורצה לעבוד, עובד
והולק עמהם, ואין אומרים לו לך עד שיגיע משמרוך" (שם
הלכה ד). 61 מכאן ועד סוף ההלכה היא משנה בסוכה
נה: 62 ראה למעלה הלכה ג. 63 ראה למעלה הלכה
ד, כי הפרים פוחתין אחד אחד בכל יום.

35 יג. וכל מי שהיה מקריב פר היום – לא היה מקריב
36 פר למחר⁶⁴, אלא חוזרין חלילה⁶⁵. בשמיני⁶⁶ חוזרין
37 לפיס פלן באחד בשאר הרגלים⁶⁷, כמו שבארנו⁶⁸.

64 שם במשנה. "שאר המשמרות שהקריבו כבשים אתמול
מניחים אותם" (רש"י שם). 65 כסדר שסדרו המשמרות
בדברי הימים (א, כד) יהויריב ראשון ואחריו ידעיה וגו',

50 ראה למעלה פ"ג מהלכות כלי המקדש הלכה ב,
שהלויים היו אומרים שירה בשעת ניסוך היין על כל עולות
הציבור הבאים חובה, וראה גם למעלה פ"ו מהלכות אלו
הלכות ה"ז. 51 תהלים כט. מכאן עד סוף ההלכה היא
ברייאת בסוכה נה. והיינו "כל המזמור על שם שהיום
תחילת שמחת בית השואבה, דהיינו כבוד ועוז. ובאותו
מזמור קול ה' על המים, על שם ניסוך המים" (רש"י שם).
52 של חול המועד. 53 תהלים נ. "כל המזמור דברי
כבושין הן לנאספין לעזרה למצות החג ושמחים בשמחת
החג, ומוכיחים מה לך לספר חוקי, כלומר למה לך לבוא
לבית זה עם שאר עמי, אם אינך חוזר בתשובה וכו'" (רש"י
שם) 54 תהלים צד. מהפסוק מי יקום, שהוא פסוק טז
עד סוף הפרק. "מפני שפרשת מי יקום לי, מדברת על צרותן
שהיו משועבדין בבית שני תחת מלכי פרס ומלכי יון ומלכי
רומי, ואף-על-פי-כן אינם נמנעים מלשמח שמחת מלכם,
ומתפללין מי יקום לנו להצילנו מן המריעים האלה, לולי
ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי, אם אמרתי מטה רגלי
וגו' שרעפי בקרבי תנחומיך ישעשעו, כלומר, אף לפי
צרותינו אין אנו נמנעים מלבוא להשתעשע בתנחומיך וכו'
עד סוף המזמור" (רש"י שם). 55 תהלים צד, עד פסוק
טז. וכרב ספרא (סוכה שם), ואף כי "בינו בוערים" הוא
החלק הראשון של המזמור, ו"מי יקום לי עם מרעים" הוא
החלק השני – מקדימים את החלק השני ומאחרים את
החלק הראשון, "מפני שעכשיו זמן מתנות עניים שהוא זמן
אסיף, זמן לקט שכחה ופאה ומעשר עני, וכשמגיעין ימים
האחרונים שהן קרובים לפרוש ולשוב לבתיהם, קורין
לפניהם להוכיחם שיעשרו כראוי, ואף-על-פי שהמעשרות
בצנעה, ולא יאמרו מי רואנו ומי יודענו, לכן אומר "בינו
בוערים בעם", שאומרים בלבם מי יגיד מעשינו, הנוטע אוזן
הלא ישמע, אם יוצר עין הלא יביט, היסור גוים הלא יוכיח
וגו' עד מי יקום לי" (רש"י שם). 56 תהלים פא. "דברי
תנחומים הן, אם תזכו, בצרה קראת ואחלצך אענך בסתר
רעם, אבחנך על מי מריבה וגו' על המים שנידונין עליהן
בחג, לפי מה שאני בוחנך אפסוק לך, על שם שמתפללין
על הגשמים וצריכים להן, וכתוב במזמור זה אנכי ה' אלקיך
המעלך מארץ מצרים, הרחב פיך ואמלאהו, שאשלח לכם
ברכה, וסוף המזמור ויאכילהו מחלב חטה וגו'" (רש"י שם).
57 תהלים פב. במזמור, א-לקים נצב בעדת אל, ואומרים
כל המזמור על שם שכתוב בו עני ורש הצדיק, אלו
מעשרות, שכן הוא נדרש בחולין, צדק משלך ותן לו, בפי'
הזרוע (חולין קלד). לא ידעו ולא יבינו. ומי שאינו נתן לבו
להבין לך, בחשכה יתהלכו זו מיתה, כדתנן באבות (פ"ה
משנה ט) בארבעה פרקים הדבר מתרבה כו' במוצאי החג
שבכל שנה מפני גזל מתנות עניים, וגורם קללה לעולם
ורעבון שימוטו כל אפסי ארץ" (רש"י שם). 58 כלומר,
אם אחד מששת הימים הראשונים של חול המועד חל
בשבת, הרי שיר של אותו יום נדחה מפני שיר של שבת,
וממילא יוצא כי "מוטו", שהוא האחרון, נדחה מפני
שאמרו באחד בשבת שיר שהיה ראוי לומר אתמול, שאין

שיעורי רמב"ם ג' פריקים ליום – יום ד' כ"ו ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין קט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

המזבח. וקל-וחומר שלא יערב נסכי כבשים בשל אילים או בשל פרים, שהרי אין בלילתם שוה, שהפריים והאילים נבללים שני לוגין שמן על כל עשרון סולת, ואילו בכבשים בלילתם רכה יותר, עשרון סולת על שלשה לוגין שמן, והן בולעות זו מזו ונמצאת זו חסירה וזו יתירה (רש"י במנחות קג:). [ונראה מדברי רבינו, שנסכי פרים בפריים, אילים באילים וכבשים בכבשים – אין איסור, וכן נראה מדברי המשנה והגמרא במנחות (שם), וצריך לפרש שהכוונה רק לנסכי יין, שלא נאסרו בתערובת, מן התורה, שהרי אינם על האש, אלא על גבי שיתין (פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א, ושם פט"ז הלכה יד), ורק חכמים אסרו תערובת יין שמא יבוא לערב סולת ושמן (מנחות פט:)] לא גזרו אלא במין בשאינו מינו (פריים באילים וכו'), שהרי יש בשני מינים אופן שתערובת פוסלת אפילו בדיעבד, כגון כבשים בפריים שבללם יחד (שם במשנה), ולפיכך גזרו גם בפריים ואילים, אבל במין אחד כגון פריים בפריים וכו' – לא גזרו, שלעולם אין בו פסול בדיעבד. וראה בט"ז ליוה"ד דעה סימן צא ס"ק א, ומה שאמר אביי (שם פט:)] על מה ששינוי במשנה (שם פט). "מעריבין נסכי פריים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים" – "מעריבין יינו אם נתערב סלתן ושמןן", זה לא מוסב על פריים באילים, שבהם לא התירו אלא אם כבר נתערב, אבל בכבשים בכבשים מותר לעולם, אפילו לפני שנתערבו, כנ"ל. וראה להלן הלכה יט. ועיין בהר המוריה]. (77) ראה במשנה שם פט. "מעריבין נסכי פריים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים, יחיד בשל ציבור, של יום בשל אמש". וראה שם פט: בגמרא כי דין זה הוא לענין יין דוקא, ורק אם כבר נתערבו השמן והסולת (ראה להלן הלכה יח), אבל באופן אחר – אסור, ולא הבדילו בין יחיד לציבור.

- 7 טז. וְכָל הַחֲלָבִים שֶׁל קֶרְבָּנוֹת, בֵּין קֶרְבָּנוֹת צִבּוֹר בֵּין קֶרְבָּנוֹת יָחִיד⁷⁸ - אֵין מְעַרְבִין אוֹתָן זֶה בְּזֶה, אֶלָּא מְקַטְרִין אֹמֶרֶי כָּל קֶרֶבֶן וְקֶרֶבֶן בְּפָנָי עֲצָמוֹ⁷⁹. וְאִם נִתְעַרְבוּ - מְקַטְרִין הַכֹּל בְּאַחַד⁸⁰.

(78) כן נראה במנחות שם, וראה למעלה הלכה טו. (79) ברייתא בפסחים סד: ובמנחות פט: ובסיפרא ויקרא דבורא דנרבה פרשה יד הלכה י, שנאמר (ויקרא ג, יא) "והקטירו", שלא יערב חלביו של זה בזה. וראה גם להלן פ"א מהלכות קרבן פסח הלכה ו. (80) כן מבואר במנחות שם, ממה שמתרץ ר' יוחנן "אם נתערבו קא אמר". הרי שאם נתערבו, מקטירים ביחד. ואף כי התירוף הזה נדחה – לא מטעם זה נדחה אלא מטעם אחר, אבל הדין דין אמת (הר המוריה).

- 11 יז. מְנַחֲתֹת שֶׁל נְסָכִים⁸¹ שֶׁנִּתְעַרְבוּ זֶה בְּזֶה אַחֵר שֶׁנִּבְלַל כָּל מִין וּמִין בְּפָנָי עֲצָמוֹ - לְשִׁרְתָּם⁸².

(81) היינו סולת, ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. (82) [מין במינו, היינו כבשים ופריים או כבשים ואילים, שהם שני מינים בבליה, שכבשים בלילתם רכה (=שלשה לוגים שמן על עשרון סולת. ראה למעלה הלכה טו), ואילו פריים ואילים בלילתם עבה (=שני לוגים על עשרון, ראה למעלה שם). אבל פריים ואילים הם מין אחד

ונמצאו כל המשמרות שונות ומשלשות בהקרב פרים, חוץ משני משמרות ששונות ואין משלשות (שם בגמרא). (66) בשמיני עצרת. שאין שם אלא פר ואיל ושבעה כבשים ושעיר חטאת, ראה למעלה הלכה ה. (67) כלומר מפסין בן כל המשמרות, ולא רק בין שתי המשמרות שלא שלשו בחג, ראה שם במשנה "בשמיני חזרו לפיס כברגלים", ופסק רבינו כרבי (שם) הסובר כי היו מפסין בין כל המשמרות, ולא כחכמים האומרים כי פר הבא בשמיני מפסין בין שתי המשמרות שלא שלשו בפרי החג, ומשמר העולה בפס הוא העושה הפר. וראה לחם-משנה טעם פסקו של רבינו. (68) למעלה התחלת הלכה יב, ופ"ד מהלכות כלי המקדש שם. כי כל המשמרות שוות ברגלים.

- 1 יד. בְּיוֹם טוֹב הָרָאוּשׁוֹן שֶׁל חַג שֶׁחַל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת הָיָה שֵׁם מְנַחֲתֹת נְסָכִים⁶⁹ שֶׁל מוֹסְפִין וְשֶׁל תְּמִידִין שְׁשִׁים וְאַחַד עֶשְׂרוֹן⁷⁰, וְלֹא הָיוּ מְעַרְבִין⁷¹ אוֹתוֹ⁷².

(69) היא הסולת, ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א, וראה להלן הלכות טו"ז. (70) שהרי שלשה עשר הפריים שמקריבים ביום הראשון (ראה למעלה הלכה ג) היה צורך בשלשים ותשע עשרונים סולת, שהרי לכל פר היו שלשה עשרונים (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד). ולשני האילים (ראה למעלה הלכה ג) היה צורך בארבעה עשרונים, שהרי לכל איל מביא שני עשרונים (מעה"ק שם). ולארבע עשרה הכבשים (ראה למעלה ה"ג) מביא ארבעה עשר עשרונים, עשרון לכל כבש וכבש (מעה"ק שם), הרי ביחד חמשים ושבעה עשרונים, ואילו על שעיר החטאת אינו מביא נסכים שהרי אין טעון נסכים אלא עולות ושלמים בלבד (ראה מעה"ק שם ה"ב), ונוסף לזה מביא שני עשרונים על שני הכבשים של מוסף של שבת עשרון אחד לכל כבש, ועוד נוסף לזה שני עשרונים לשני כבשי התמידין, הרי ביחד ששים ואחד עשרונים, ראה משנה במנחות קג: ותוספתא שם פ"ב. (71) משנה ותוספתא שם. והטעם הוא משום שיותר מששים עשרון אינם נבללים בכלי אחד, ראה למעלה בפ"ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. וראה עוד להלן שאפילו בפחות מששים ואחד אין לבלול כאן. (72) בכסף-משנה: אותם.

- 4 טו. וּלְעוֹלָם⁷³ אֵין מְעַרְבִין⁷⁴ נְסָכִים⁷⁵, אֶלָּא נְסָכֵי הַפְּרִים לְבִדָּם, וְנְסָכֵי הָאֵילִים לְבִדָּם, וְנְסָכֵי כִבְשֵׁים לְבִדָּם⁷⁶, בֵּין בְּקֶרְבָּנוֹת צִבּוֹר בֵּין בְּקֶרְבָּנוֹת יָחִיד⁷⁷.

(73) כלומר, אפילו בפחות מששים ואחד עשרון. (74) משנה במנחות קג: וגמרא שם פט: (75) כולל היין והסולת (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א). (76) אבל פריים ואילים ביחד – אסור לערב, אף-על-פי שבילתם שוה, שהרי בפר הוא מביא שלשה עשרונים סולת על חצי ההין שמן, היינו ששה לוגין שמן, הרי שני לוגין שמן על עשרון סולת, וגם באילים כן, שהרי מביא עליהם שני עשרונים סולת על שלישית ההין שמן היינו ארבעה לוגין, הרי שני לוגין על עשרון – ולמדו כן ממה שנאמר בחלבים (ויקרא ג, יא) "והקטירו", שלא יערב חלביו של זה בזה (מנחות פט: וראה להלן הלכה טז). והוא-הדין לסולת ושמן של מנחה, שאף הם, הקומץ שלהם נקטר על גבי

לתקן באופן אחר: "מערב (יין) נסכי פרים ביין נסכי אילים (ואין צורך לומר יין נסכי כבשים) ביין נסכי כבשים", היינו לפי שיין נסכי כבשים ביין נסכי כבשים, מותר אף בלא נתערבו, כנ"ל. (93) שכיון שבזה יש אופן שפסול אפילו בדיעבד - גזור יותר. וכן הוא בפירוש"י שם ד"ה מערבין, וז"ל: "והא דקתני מציעתא דמתינתא אבל אין מערבין [נסכי כבשים בנסכי פרים], היינו אפילו (כן צריך להיות) נתערבו סלתן ושמןן". נמצא ששלשה אופנים בענין זה: א' פרים בפריים וכבשים בכבשים, מותר לערב יין אף לפני שעירבו שמן וסולת. ב' פרים ואילים בכבשים, אפילו נתערבו שמן וסולת אסור לערב יין. ג' פרים באילים, אם נתערבו שמן וסולת מותר לערב יין, ואם לאו - אסור.

- כ. וילעולם⁹⁴ אין מערבין היין לכתחילה, אלא אחר שנתערבה הסלת או אחר שהקטירו, כמו שפארנו⁹⁵. (94) היינו בפריים ואילים, כנ"ל. (95) למעלה הלכה יח, וראה בהר המוריה.

סליקו להו הלכות תמידין ומוספין בסיעתא דשמיא

הלכות פסולי המקדשין

יש בכללן שמונה מצות. שתי מצות עשה, ושש מצות לא תעשה, וזה הוא פרטן: (א) שלא לאכל קדשים שנפסלו או שהוטל בהם מום. (ב) שלא לאכל פגול. (ג) שלא יותיר קדשים לאחר זמנם. (ד) שלא יאכל נותר. (ה) שלא יאכל קדשים שננטמאו. (ו) שלא יאכל אדם שננטמא הקדשים. (ז) לשרף הנותר. (ח) לשרף הטמא.

ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) יבאר הפסולין לעבודה אם מותרין לשחוט קדשים לכתחילה, אם צריך כוונה בשחיטת קדשים, והשוחטם שלא במקומם.

- א. כל² הפסולין³ לעבודה⁴ מתירין לשחוט קדשים לכתחילה⁵, ואפילו קדשי קדשים⁶; חוץ מן הטמא, שאינו שוחט לכתחילה, ואף על פי שהוא חוץ לעזרה⁷ ופשט ידיו⁸ ושחט בעזרה, גזרה שמא יגע בכשרי⁹.

(2) משנה, זבחים לא, ב. (3) כגון זר (שאינו מזרע אהרן הכהן), בעל מום, ערל טמא. בפ"ט מהל' ביאת מקדש הט"ו, מונה רבינו שמונה עשר פסולים לעבודה, ראה שם. (4) הקרבת קרבנות בבית המקדש. קרבנות בהמה, אבל עופות אינם נשחטים אלא נמלקים בצפון, שנאמר (ויקרא א, טו): "ומלק את ראשו" ומליקה טעונה כהן כשר (לקמן פ"ז ה"א). (5) במשנה, אמנם כתוב: "ששחטו", ומשמע שרק בדיעבד כשר, אבל לכתחילה לא ישחוט, אולם בגמרא (שם לב). פירשו, שמשום טמאים, נקטה המשנה לשון דיעבד, שטמאים אסורים לשחוט לכתחילה שמא יגעו

לענין זה, שהרי בליתם שווה (ראה למעלה שם), ובהם אין צורך שבלייתם תהא לחוד, אלא אם נבללו ביחד - כשרות, וראה להלן. וכן הוא במשנה שם (פט): "אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים, ואם בללם אלו בפני עצמן וכו' ונתערבו כשרים, אם עד שלא בלל פסול". וראה להלן.

- יח. וכיון שנבללו⁸³ המנחות⁸⁴ ונתערב שמנן וסלתן - הרי זה מתר לערב יין שלחן לכתחילה⁸⁵. וכן אם הקטיר מנחות של נסכים כל אחת ואחת בפני עצמה⁸⁶ - הרי זה מתר לערב היין שלחן⁸⁷.

(83) כאבי במנחות שם, בפירוש המשנה שם. (84) היינו פרים באילים, ראה להלן הלכה יט. (85) אבל אם לא נתערבו שמנן וסולתן של הפריים והאילים, אסור לערב היין לכתחילה (ראה להלן הלכה כ). (86) כלומר שלא נתערבו. (87) שם במנחות פט: "אמר אביי, הכי קאמר מערבין יינן אם נתערב סלתן ושמןן. ויינן לכתחילה לא, והתניא במה דברים אמורים בסולת ושמן, אבל יין מערבין. אלא אמר אביי, הכי קאמר, היכא דהוקטר סלתן ושמןן מערבין יין לכתחילה. היכא דלא הוקטר, אם נתערב סלתן ושמןן מערבין נמי יינן, ואם לאו אין מערבין, דילמא אתי לאיערובי סולת ושמן לכתחילה".

- יט. כשמערבין היין של נסכים⁸⁸ - יש לו לערב יין נסכים של אמש בשל יום, ושל יחיד בשל צבור⁸⁹. וכשמערבין⁹⁰ - מערב יין נסכי פרים ביין נסכי אילים⁹¹, יין נסכי כבשים⁹² ביין נסכי כבשים; אבל אין מערבין יין נסכי כבשים ביין נסכי פרים ואילים⁹³.

(88) כלומר, כשנתערב שמנן וסולתן, או שהוקטרו בפני עצמן, ראה למעלה הלכה יח. (89) משנה שם פט. "מערבין נסכי פרים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים, של יחיד ושל ציבור, של יום בשל אמש". וכמו שפירשה אביי (שם פט): הובאו דבריו למעלה. ומה שכתב של אמש בשל יום, כלומר אם לא הביא נסכים בקרבן של אמש והביאן היום (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יב, כי מביא אדם קרבנו היום, ונסכיו לאחר עשרה ימים, ראה פירוש המשנה במנחות שם). (90) היינו כשנתערבו או הוקטרו, כנ"ל. (91) שבלייתן שווה. ובהם עצמם אין שום אופן שתערובת שמנם וסלתם תפסול אותם בדיעבד, אלא שגזרו בהם מחמת פרים וכבשים, שבהם יש אופן שתערובת שמן וסולת פוסלת אפילו בדיעבד, כגון שנבללו ביחד (ראה למעלה הלכה יז). [ובמין אחד ממש, כגון פרים בפריים, אילים באילים וכבשים בכבשים (וראה בסמוך), לא אסרו אפילו לפני שנתערבו. ובפריים וכבשים שבהם עצמם יש פסול בדיעבד, לא התיירו אפילו לאחר שנתערבו, ראה להלן]. (92) [דברים אלו סותרים כל מה שכתבנו למעלה (בסמוך ולמעלה הלכה טו), שבמין אחד ממש לא אסרו אפילו לפני שנתערבו. אולם בדפוסי רומי וויניציאה "מערב נסכי פרים ביין נסכי אילים, ביין נסכי כבשים" - והכסף-משנה תיקן: "מערב (יין) נסכי פרים ביין נסכי אילים (יין נסכי כבשים) ביין נסכי כבשים". אבל יש

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ד' כ"ו ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

7 פְּמַתְעֶסֶק¹⁴ - הָרִי אֵלָיו פְּסוּלִין¹⁵, עַד שְׂחִיטָתוֹ
8 לְשִׁחִיטָה.

(14) אינו מתכוון לזביחה אלא כעוסק במשהו אחר (שם מ.ז.). (15) בעיה שנפתרה שם. ראה רש"י ו'תוספות' שם.

9 ד. וְלֹא יִשְׁחַט שְׁנֵי רְאָשִׁים¹⁶ בְּאֶחָד בְּקִדְשִׁים. וְאִם
10 שָׁחַט - הָרִי אֵלָיו בְּשָׁרִים¹⁷.

(16) בסכין ארוכה. (17) משנה, חולין ל, ב: "השוחט שני ראשים כאחד, שחיתו כשרה" כלומר, לכתחילה אסור. ושם כט, א - אמרו שמדובר בקדשים, כי בחולין מותר אפילו לכתחילה.

11 ה. אֲבָל שְׁנַיִם שֹׁחֲטִין¹⁸ בְּהֵמָה אֶחָת בְּקִדְשִׁים
12 בְּחִלִּין.

(18) שנים אוחזים בסכין אחת ושוחטים. ומותר אפילו לכתחילה (כחכמים שם ל.).

13 ו. הֶקְטָן אֵינוֹ שֹׁחֵט קִדְשִׁים אֶף עַל פִּי שֶׁהִגְדֹּל
14 עוֹמֵד עַל גְּבִיּוֹ¹⁹; שֶׁהַקִּדְשִׁים צָרִיכִין מִחֻשְׁבָּה, וְקָטָן
15 אֵין לוֹ מִחֻשְׁבָּה. אֲפִלּוּ הִיתָה מִחֻשְׁבָּתוֹ נִפְתָּר מִתּוֹךְ
16 מַעֲשָׂיו - אֵינָה מִחֻשְׁבָּה לְהֶקְלֵל, אֲלֹא לְהַחֲמִיר²⁰.
17 פִּיצֵד? הִיתָה עוֹלָה עוֹמֶדֶת בְּדָרוֹם²¹, וּמִשְׁכָּה הֶקְטָן
18 וְהִבִּיאָה לְצִפּוֹן וּשְׁחִטָהּ, שְׁהָרִי מִמַּעֲשָׂיו נִכְרָ
19 שְׁמִיחָשְׁבָתוֹ לְשִׁחִית קִדְשִׁים - הָרִי זֶה פְּסוּלָה.

(19) בחולין יב, ב - אמרו, ששחיתת קטן בחולין כשרה אם גדול עומד על גביו, משום ששחיטה אינה צריכה כוונה. ומשמע מזה, שבקדשים שצריכים כוונה בשחיטה, שחיתת קטן פסולה, אפילו כשגדול עומד על גביו. (20) שם במסקנה אמרו, שאפילו שמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, אין לקטן מחשבה מן התורה אלא מדרבנן, כלומר שחכמים החמירו בדבר, במקרה שעל-ידי-זה תצא חומרא ולא קולא, כגון אם הקטן ישחוט ויאמר שכוונתו לזרוק את הדם למחר - הזבח פסול מדרבנן, כמו גדול שאמר כך. (21) בדרומו של המזבח, ועולה נשחטת רק בצפון, לקמן ה"ז.

20 ז. קִדְשֵׁי קִדְשִׁים שֹׁנְשִׁחֲטוּ בְּדָרוֹם אוֹ שְׁנִיתִּקְבַּל דָּמָם
21 בְּדָרוֹם - פְּסוּלִין²².

(22) משנה, זבחים מז, א: "שחיתתן בצפון וקיבול דמן בכלי שרת בצפון". ובגמרא שם מח, א - דרשו מן המקרא שגם בדיעבד פסולים, אם לא נשחטו בצפון.

22 ח. הִיָּה עוֹמֵד בְּדָרוֹם וְהוֹשִׁיט יָדוֹ לְצִפּוֹן וּשְׁחַט -
23 שְׁחִיטָתוֹ בְּשָׁרָה²³.

(23) שם מח, ב - למדו דין זה מהכתוב: "ושחט אותו וגו' צפונה" (ויקרא א, יא) אותו בצפון ולא שוחט בצפון. ראה 'תוספות' שם ד"ה אותו.

24 ט. הִיָּה עוֹמֵד בְּדָרוֹם וְהוֹשִׁיט יָדוֹ וְקִבַּל הַדָּם בְּצִפּוֹן
25 - קִבְּלָתוֹ פְּסוּלָה²⁴.

בבשר ויטמאוהו, וכן מסיים כאן רבינו. (6) הקרבנות המקודשים ביותר, והם: חטאות, אשמות, עולות, ושלמי ציבור, היינו שני כבשים שהקריבו בחג השבועות עם שתי הלחם. (7) שלש עורות היו בבית המקדש: עורת נשים, עורת ישראל ועורת כהנים, וסתם עזרה פירושה עורת ישראל, שממנה ולצד מערב נקרא "מחנה שכינה", וכל הטמאים אסורים להכנס לה מן התורה. (8) לפני העזרה, מקום שחיתת קדשים, אמנם רבינו פסק בפ"ג מהל' ביאת המקדש הי"ח, שחכמים אסרו הכנסת חלק מגוף הטמא לעזרה (בלשון התלמוד: ביאה במקצת שמה ביאה), מדובר כאן כשעבר על איסור דרבנן והכניס ידו, אסור לו לשחוט אפילו אגב הוצאת היד. אגב, גם לפני שהכניס ידו לעזרה עבר על איסור דרבנן בכניסתו לעזרת נשים (ראה הל' ביאת מקדש פ"ג ה"ו). וכל זה נאמר באדם שנטמא בנגיעת שרץ וכדומה שאינו מטמא כלים אבל אם נטמא במת, הרי הוא מטמא את הסכין והיא מטמאה את הבשר ונפסל הקרבן אפילו בדיעבד (רש"י שם במשנה). (9) ויש לשאול: בשלמא בקדשים קלים (שלמים, תודה ודומיהם) שנשחטים בכל מקום בעזרה, אפשר לו לנגוע, כשהקרבן נשחט על יד השער ממש, אבל קדשי קדשים נשחטים בצפון של המזבח (ויקרא א, יא: "ושחט אותו על ירך המזבח צפונה") והמזבח רחוק מכותל המזרח עשרים ושתים אמות, וכיצד יגע בבשר? לשחוט אפשר בסכין ארוכה, אבל נגיעה מטמאה רק בידו ממש. אולם לשיטת רבינו בפ"ה מהל' בית הבחירה ה"ט אין מקום לקושיה זו. רבינו כתב שם, שכל חלק העזרה הנמצא בחלק הצפוני של העזרה בשטח המרחק שבין המזבח והכותל הצפוני נקרא צפון המזבח, ויוצא מזה שעד כותל המזרח נקרא צפון, ואפשר לשחוט שם קדשי קדשים. ראה 'תוספות' שם ד"ה ובטמאים. (אמנם גם לדעת רבינו יוצא שהשער נמצא במרחק שתי אמות מצפון של מזבח, אבל בן אדם שידי ארוכות קצת - יכול להגיע).

1 ב. וְאִם עֶבֶר וּשְׁחַט - הִזְבַּח בְּשָׂר. וְכֵן פֶּה גְדוֹל
2 שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים¹⁰, אֶף עַל פִּי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: וּשְׁחַט
3 אֹהֲרֵן¹¹, אִם שָׁחַטוּ זָר - בְּשָׂר. אֶף פֶּה אֲדָמָה¹²
4 שֶׁשְׁחִטָה זָר - בְּשָׂרָה. שְׂאִין לָף שְׁחִיטָה פְּסוּלָה
5 בְּזָר¹³.

(10) יומא מב, א. מחלוקת רב ושמואל, ופסק כרב שהלכה כמותו בידי איסור והיתר, וגם רבי יוחנן שם (מג: דעתו כרב. (11) רבינו הסתמך על הכתוב למעלה: והקריב "אהרן" את פר החטאת אשר לו. (12) כשמואל ורבי יוחנן שם, נגד דעת רב. כלל בידינו - רב ורבי יוחנן, הלכה כרבי יוחנן. (13) ב'תורת כהנים' ויקרא פרשתא ד, שנינו: "יכול אף לשחיטה (צריך כהן כשר)? תלמוד-לומר: ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם - מקבלה (קבלת הדם בכלי שרת) ואילך מצוות כהונה". כלומר, מפני שבשחיטה נאמר סתם "ושחט", ובהקריבה כתוב "בני אהרן", משמע ששחיטה כשרה גם בזר. וכל הפסולים האחרים, דינם כזר (מובא בגמרא שם לב.).

6 ג. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַקִּדְשִׁים וְלֹא נִתְּפַן לְשִׁחִיטָה, אֲלֹא

קלב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ד' כ"ו ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לדרום וחזרה לצפון ואחר־כך קיבל דמה בצפון - כשירה". ומשמע שאם יצאה לחוץ - פסולה, מפני שהשחיטה מקדשת את הבשר (והריטב"א (חולין ג) דעתו, שהסכין אע"פ שהיא כלי שרת, אינה מקדשת קידוש גמור כדי ליפסול ביוצא, מפני שהשחיטה אינה עבודה וכשירה בור, וקבלת הדם היא המקדשת, ולכן אפילו יצאה לחוץ לפני קבלה - כשירה). (41) מקטירים את האימורים והבשר נאכל. מדובר בחזרה לפני זריקה ולפיכך כשרה, כי הזריקה עושה את האימורים קדשי קדשים, ולפני כן הם קדשים קלים ואינם נפסלים ביוצא (מבי"ט ב'קריית ספר'). וראה רש"י שם פט: ד"ה "הוא הדין", שכתב: שזריקה עושה אותן קדשי קדשים. (42) לקמן הל' ב"לג.

17 יד. היתה הבהמה פלה בפנים ורגליה בחוץ ושחטה
18 - הזבח פסול⁴³; שְׁנֵאֲמַר: וְהִבְיָאוּם לַה' - עַד
19 שְׁתִּיהֶיהָ פלה בפנים⁴⁴.

(43) שם כו, א. (דעת ה'תוספות' שם ד"ה חתך, שבדיעבד כשר, וכדבריהם יש להוכיח מלשונו של שמואל שם, שבכל הדינים שבמכלול האיבעיות שם, אמר בפירוש "פסולה". מה־שאינ־כן ברין זה הביא את הפסוק. וברש"י "עד שתהא כולה בפנים", ולא אמר פסולה. וצ"ע למה פסק רבינו (פסולה). (44) שם. פסוק זה מדבר בקדשים קלים, שהרי הכתוב מסתיים: "וזבחו זבחי שלמים לה' אותם", ומובן, שקדשי קדשים לא כן־שכן.

20 טו. שחטה⁴⁵ והיא פלה בפנים, ואחר כך הוציאה
21 רגלה לחוץ - חותך הבשר עד שהוא מגיע לעצם⁴⁶
22 ואחר כך מקבל הדם⁴⁷. ואם קבל ואחר כך חתך -
23 פסול, מפני שמנוגית⁴⁸ הבשר שפחיוץ. ובקדשים
24 קלים אין צריך לחתך, אלא מחזיר רגלה⁴⁹ לפנים
25 ומקבל; שְׁבִשְׁר קדשים [קלים] שְׁצִיא קדם זריקה⁵⁰
26 - פֶּשֶׁר.

(45) שם כה, ב. כו, א. מימרא של רבי אלעזר לדעת אבימי. (46) ואינו חותך את העצם, שאם יחתוך תהיה בעלת מום בשעת קבלת הדם, ורבי זירא (שם) פוסל מום בין שחיטה לקבלה. (47) מה שיצא לחוץ נפסל ביוצא, ואם אינו מפריד לפני קבלה את הבשר שיצא, הרי מתערבת שמנוניתו בדם המתקבל בכלי שרת ופוסלת את כולו (ראה בהערה הבאה). (48) פירוש, הדם שיוצא מבשר האיברים אינו נקרא דם לענין זריקה על המזבח, ואין חייבים כרת על אכילתו (רבינו פ"ו מהל' מאכלות אסורות ה"ד), ולפיכך אינו נפסל ביוצא כדם, וגם אין לפוסלו כבשר היוצא שהרי אינו בשר ודינו כמים (כסף־משנה). אבל שמנונית דינה כבשר, ונפסלה ביוצא ומתערבת בדם ונפסל כולו. גמרא ורש"י שם. (49) אע"פ שהכתוב "והביאום לה'" נאמר בשחיטה בלבד (ראה הלכה יד) צריך להחזיר הרגלים לפני זריקה, ולא מפני פסול יוצא, שהרי קדשים קלים אינם נפסלים כשיוצא חוץ לעזרה, אלא מפני שזריקת הדם אינה מתירה באכילה אלא מה שהוא באותה שעה בפנים, כמו שכתב רבינו לקמן בהל"ב: "והזריקה מועלת ליוצא לשרפו, אבל לא לאכלו". (בכסף־משנה אמנם נדחק לפרש שהכוונה

(24) שם מח, א: "ולקח הכהן" - לו יקח, כלומר, גם את עצמו יקח לצפון.

1 י. הכניס ראשו ורבו לצפון - הרי הוא פְּעוּמָד
2 בצפון²⁵.

(25) ברייתא, שם כו, א. רובו ככולו.

3 יא. שחטה בצפון²⁶ ופרקסה ויצאת לדרום²⁷, אפלו
4 הוציאה לדרום - פְּשִׁרָה²⁸. פרקסה ויצאת לדרום
5 וחזרה לצפון, ואחר כך קבל דמה בצפון - פְּשִׁרָה²⁹.
6 וכן³⁰ קדשים קלים³¹ שְׁהִיוּ בַּפְּנִים וְעַמַּד חוץ
7 לְעִזְרָה³² והכניס ידו לפנים ושחט - שְׁחִיטָתוֹ
8 פְּשִׁרָה³³.

(26) שם. (27) שם צב, ב. (28) מדובר כשיצאה לדרום אחר קבלת הדם, ומשמיענו, שהזבח לא נפסל ביוצא, כי פסול יוצא נאמר ביצא מחוץ לחומת העזרה בקדשי קדשים, או מחוץ לחומת ירושלים בקדשים קלים. (29) רבינו מפרש, שמה שאמרו שם כו, א: "וחזרה כשרה", הכוונה שאם קיבל את הדם אחרי שחזרה לצפון - כשירה אע"פ שבין שחיטה לקבלה היתה בדרום (כסף־משנה). ורש"י שם פירש אחרת. (30) כאן מתחילה הלכה יב. כן הוא בכ"מ, וכן נראה גם בדפוס רומי ר"מ. (31) תודה, שלמי יחיד, בכור מעשר בהמה ופסח. (32) מחוץ לעזרת ישראל (ראה למעלה אות ו), וקדשים קלים נשחטים בתוך העזרה בלבד, שנאמר בדין שלמים (ויקרא ג, ב) "ושחטו פתח אהל מועד", ורק עזרת ישראל היא פתח אהל מועד ולא המקומות בבית המקדש שמחוץ לחומותיה. (33) שם לב, ב: "ושחט את בן הבקר לפני ה'" (שם א, ה) ולא שוחט לפני ה'.

9 יב. הכניס ידו וקבל - קבלתו פסולה³⁴. אפלו הכניס
10 ראשו ורבו³⁵, אפלו היה העובד פלו בפנים וציצתו³⁶
11 בחוץ - עבודתו פסולה; שְׁנֵאֲמַר: בְּבִאָכֶם³⁷ אֶל אֹהֶל
12 מוֹעֵד - עַד שְׁיָבֹאוּ בְּלֶן.

(34) מהכתוב (דברים י, ח) "לעמוד לפני ה' לשרתו", למדנו שכל שירות צריכה להיות לפני ה', היינו בפנים העזרה, והמקבל צריך להיות במקום קבלת הדם כמו בקדשי קדשים (למעלה ה"ט). (35) שם בברייתא: "הכניס ראשו ורובו, כאילו לא נכנס". (36) שער ראשו, מלשון הנביא (יחזקאל ח, ג): "ויקחני בציצת ראשי. (37) בגמרא שם מובא הפסוק: "בבואם אל אהל מועד" (שמות כח, מג). ולפלא שרבינו העדיף להביא את המקרא המאוחר.

13 יג. פרקסה הבהמה³⁸ ויצאת לחוץ³⁹ אחר קבלת
14 דמה⁴⁰ - פְּשִׁרָה⁴¹; שְׁאֲפִלו יצאו האמורים והבשר
15 קדם זריקה בקדשים קלים - הַזְבִּחַ פֶּשֶׁר, כְּמוֹ
16 שְׁחִיטָתָא⁴².

(38) מדובר בקדשים קלים. (39) חוץ לחומת העזרה. (40) אבל יצאה כולה לפני קבלת הדם - נפסל דם הנפש ביוצא. וכן משמע מדבריו למעלה הי"א "פירכסה ויצאה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ד' כ"ו ניסן – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין קלג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

במינו אינו חוצץ⁶¹. הניח סיב⁶² בתוך המזרק וקבל¹⁵
- פשר; מפני שהסיב חלול⁶³, והרי הדם יורד לתוך¹⁶
המזרק, ואין באן חציצה. אבל אם עשה כן בקמיצת¹⁷
המנחה⁶⁴ וקמץ מתוך הסיב - פסולה⁶⁵.¹⁸

והמזרק החיצון חוצץ בין יד הכהן למזרק שהדם בו,
ונמצא שאין קבלה ביד כהן. (61) בעיה של רמי בר
יחזקאל, יומא נח, א. ושם לא נפתרה, אבל רבינו מסתמך
על רבא (סוכה לא.) בלולב שהתיר לאוגדו בסיב של דקל
מפני שמין במינו אינו חוצץ. כסף-משנה. (62) כעין חוט
הגדל בדקל ומתפצל ונכרך סביב הדקל. (63) כלומר,
נקבובי, יש בו הרבה חלולים דקים, ולפיכך הוא סופג. שם,
בעיה שנפשטה. (64) סולת, ואינה נספגת. (65) שם, כ"ש
אומרים'.

כב. קבלת הדם והולכתו למזבח וזריקתו, וכן¹⁹
הולכת איברים⁶⁶ לזבש⁶⁷ - כל אחת מאלו אינה²⁰
פשרה אלא בכהן הפשוט לעבודה⁶⁸, כמו שפארנו²¹
בקמיצת המנחה⁶⁹ ובמליקת העוף.²²

(66) חלקי הקרבן שמקטירים אותם על המזבח. (67) קרש
רחב שש עשרה אמות, ראשו אחד על הרצפה והשני מגיע
לראש המזבח, והכהנים עולים בו לראש המזבח.
(68) זבחים יד, ב. (69) בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות הי"ב:
"והכהן מוליכה".

כג. והולכה שלא ברגל⁷⁰ - אינה הולכה⁷¹. לפיכך,²³
כהן גדול⁷² שקבל את הדם ועמד במקומו וזרקו²⁴
למזבח - נפסל הזבח.²⁵

(70) שלא זו ממקומו אלא שפך את הדם שבמזרק בכוח
והגיע לקיר המזבח. (71) שם טו, א. (72) מילה זו
מיותרת, ויש למחקה.

כד. קבל בימינו⁷³ ונתן לשמאלו - יחזיר לימינו⁷⁴.²⁶
קבל בכלי חל - נפסל הזבח. קבל בכלי קדש ונתן²⁷
לכלי חל - יחזיר לכלי קדש⁷⁵.²⁸

(73) כדין, אבל אם קיבל בשמאלו נפסל הזבח ואין לו תקנה
(משנה, שם). (74) משנה, שם לב, א. (75) שם.

כה. נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו - פשר⁷⁶.²⁹
אבל אם נשפך מצואר בהמה על הרצפה ואספו³⁰
ונתנו לכלי השרת - נפסל הזבח⁷⁷.³¹

(76) שם. מפני שנתקיימה כבר מצוות קבלה בכלי כהלכתה.
(77) משנה, שם כה, א. ובגמרא שם פירשו שדין זה נלמד
מן הכתוב (ויקרא ד, ה) "ולקח... מדם הפר" דם מהפר
יקבלנו, כלומר מעבירים את ה"דם" מהמילה מדם למילה
הפר.

כו. נשפך מקצת הדם מצואר בהמה על הארץ ולא³²
אספו, וקבל מקצתו מצואר בהמה - הרי זה פשר⁷⁸;³³
ובלבד שיהיה זה הדם שנתקבל דם הנפש⁷⁹, לא דם³⁴
התמצית⁸⁰ ולא דם העור.³⁵

ליוצא חוץ לירושלים, אבל הר"י קורקוס, הובא בכסף-
משנה לקמן פי"ט ה"ג מפרש דברי רבינו אפילו ביצא חוץ
לעזרה. וראה הערותינו בהלכות לב ולג. (50) פירוש,
אפילו קודם זריקה כשר, כרבי יוחנן שם פט, ב. ולאחר
זריקה פשוט שכשר, שהרי נאכל בכל העיר. הראב"ד כתב
כאן: "אפילו לאחר זריקה". נראה שהתכוון לומר אפילו אם
נשאר בחוץ עד אחר זריקה כשר, וזה מתאים לשיטתו
בהשגותיו לקמן בהל"ב, ובזה מסולקת תמיהתו של בעל
'לחם משנה' עליו. אבל דעת רבינו אינה כן, אלא כמו
שכתבנו.

1 טז. תלה בהמה ושחטה באויר העזרה - פסולה⁵¹;
2 שפאמר: על ירך המזבח - עד שישחוט בארץ.

(51) שם כו, א. דעת אבוא דשמואל ונימוקו.

3 יז. היתה בהמה בארץ ונתלה ושחט והוא תלוי
4 באויר⁵²: בקדשי קדשים - פסול, בקדשים קלים -
5 פשר.

(52) טעות-סופר נפלה כאן, וה'כסף משנה' מגיה וגורס
"באויר" - כשירה, תלה הבהמה ושחטה באויר העזרה,
בקדשי קדשים פסול (ראה הלכה הקודמת) בקדשים קלים
כשר. והטעם, מפני ש"על ירך" כתוב בקדשי קדשים
בלבד. ואין לפוסלו מפני שאין דרך שירות בכך, כמו נתלה
וקיבל בהי"ט, משום ששחיטה אינה שירות, שהרי כשירה
בור.

6 יח. שחט מעוט סימנים בחוץ וגמרן בפנים⁵³, או
7 ששחט מעוטן בדרום וגמרן בצפון⁵⁴ - פסולין;
8 שישנה לשחיטה מתחלתה ועד סוף⁵⁵.

(53) בקדשים קלים. (54) בקדשי קדשים. (55) אע"פ
שהבהמה אינה ניתרת אלא עם שחיטת רוב הסימנים, אין
אנו אומרים שרק המעשה האחרון הוא השחיטה והרי הוא
היה בהכשר, אלא כל השחיטה מתחלתה ועד סופה צריכה
להיות כדינה (כרבי יוחנן כ:ט).

9 יט. נתלה וקבל הדם⁵⁶ מצואר בהמה המנחת
10 בקרקע - פסול⁵⁷; שאין ירך שרות בקף.

(56) כשהוא באויר. (57) בין בקדשי קדשים בין בקדשים
קלים. מפני שקבלה היא שירות, ואין זו דרך שירות לפני
ה'. ראה למעלה הערה נ.

11 כ. היה עומד בעזרה ותלה המזרק⁵⁸ בידו וקבל הדם
12 באויר⁵⁹, או שהגביה בהמה וקבל הדם באויר -
13 פשר; שאויר המקום במקום.

(58) אגן: ספל גדול. (59) הקבלה הרגילה היא שמניח
המזרק על הקרקע סמוך לצואר הבהמה והדם מקלח לתוכו,
ומשמיענו רבינו שאם קיבל באויר גס-כן כשר, ואינו דומה
לשחיטה בהלכה ט"ז, כי בקבלה לא אמרה תורה "על ירך"
(זבחים כו.).

14 כא. נתן מזרק לתוך מזרק וקבל⁶⁰ - פשר; מין

קלד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ד' כ"ו ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

78) ומה שאמרו שם: "צריך שיקבל כל דמו של פרו", זה רק לכתחילה, אבל בדעבד כשר אפילו לא קיבל כולו. רבינו הוציא דין זה מדיוק לשון המשנה: "נשפך הדם (מצואר הבהמה) על הרצפה ואספו פסול", משמע, שאם לא אספו אלא קיבל מה שנשאר מצואר הבהמה - כשר. 79) "דם היוצא בשעת שחיטה, כל זמן שיש בו אדמיות" (לשון רבינו בהל' מאכלות אסורות פ"ו ה"ג). 80) דם המתמצה מאיברים שונים (ברייתא, שם).

81) שיקבל דמים⁸² אחד מן הפסולין לעבודה, או שהולך את הדם למזבח, או שזרקו למזבח כהלכתו⁸³ - נפסל הזבח. קבל הפשר ונתן לפסול, ולא הלך בו הפסול אלא עמד במקומו - יחזיר לפשר⁸⁴. אבל דם שהוליכו הפסול לעבודה והחזירו לפשר והוליכו⁸⁵, או שהוליכו הפכה תחלה והחזירו ונתנו לפסול והוליכו⁸⁶, הואיל והוליכו הפסול בין בתחלה בין בסוף - נפסל הזבח, שהרי אי אפשר לתקן דבר זה⁸⁷.

81) שם יד, ב. 82) ולא נשאר בבהמה דם הנפש שיכול כשר לקבלו. ראה הלכה כח. 83) ואפילו אם נשאר דם במזרק, אסור לזרוק על המזבח, מפני שאחרי זריקה כהלכתה נעשה שאר הדם שבמזרק שיריים, ואסור לזרוק שירי הדם על המזבח. ואע"פ שפסולים לעבודה אינם עושים שיריים (ראה לקמן הכ"ח), זה נאמר רק בדם שנשאר בצואר בהמה שלא נעשה בו מעשה זריקה, אבל הדם שנשאר במזרק, שממנו זרק הפסול - נעשה שיריים (סברא זו כתבו ה'תוספות' שם צב. ד"ה ושיקבלו). במה דברים אמורים כשזרק כהלכתו, אבל אם זרק שלא כהלכתו הרי זה כאילו שפך מקצת הדם על הרצפה, ולפיכך גם הדם שנשאר במזרק כשר לזריקה (ראה לקמן פ"ד ה"ב בהערות, וראה כסף-משנה כאן. ומסתבר, שבפירושו השני התכוון לביאורו, שאם לא כן קשה ממה-נפשך: אם נשאר דם במזרק יכול כשר לזרוק, מפני שפסול אינו עושה שיריים, ואם לא נשאר - למה שלא כהלכתו כשר בלי זריקה). 84) מכיון שהולכה ברגל אינה הולכה (למעלה הכ"ג) לא נפסל הקרבן ע"י הולכה זו. 85) שם טו, א. מחלוקת בני רבי חמא ורבי ינאי, ופסק לחומרא. 86) דעת רבא, שם. ואף-על-פי שכבר נתקיימה מצוות הולכה ע"י הכשר. והטעם, מאחר שהדם רחוק מן המזבח צריך להוליכו, והולכה שניה זו היא ג"כ עבודה וטעונה כהן כשר. 87) פירוש, ההולכה שנעשתה בפסול אי-אפשר לתקנה, ומה שמולך כהן הכשר היא עבודה אחרת.

88) קבל הפסול, אם נשאר דם הנפש - חזר הפשר ומקבל ומוליך וזורק⁸⁹; שאין הפסולין לעבודה עושים הדם הנשאר שיריים⁹⁰. חוץ מן הטמא⁹¹, הואיל והוא ראוי לעבודה בקרבן הקא בטמא, כמו שבארנו - עושה שיריים. כיצד? קבל הטמא⁹², אף על פי שקבל אחריי הפשר דם הנפש וזרקו - נפסל הזבח; שזה שקבל הפשר באחרונה

10) כח. קבל הפסול, אם נשאר דם הנפש - חזר הפשר ומקבל ומוליך וזורק⁸⁹; שאין הפסולין לעבודה עושים הדם הנשאר שיריים⁹⁰. חוץ מן הטמא⁹¹, הואיל והוא ראוי לעבודה בקרבן הקא בטמא, כמו שבארנו - עושה שיריים. כיצד? קבל הטמא⁹², אף על פי שקבל אחריי הפשר דם הנפש וזרקו - נפסל הזבח; שזה שקבל הפשר באחרונה שיריים הוא ואינו פלוס.

18) כט. בהמה שחפר מאיבריה פל שהוא⁹³ אחר שחיטה קדם קבלת הדם - נפסלה. אפלו צרם באונה קדם קבלה - הרי זה לא יקבל. שנאמר: ולקח מדם הפר - שיהיה שלם פלו בשעת הקבלה. ואם קבל מן החסרה וזרק - הרי זה פסול.

93) במקום שעושה את הבהמה בעלת מום (ראה הל' ביאת המקדש פ"ז פרטי דיני המומים). רבי זירא שם כה, ב. בכורות לט, ב.

94) אבל אם חסרה אחר קבלה קדם זריקה, אפלו אבד הפשר קדם זריקה הדם או נשרף: אם נשתיר קזית מן הפשר או קזית מן האמורין - זורק את הדם⁹⁴, ואם לאו - אינו זורק⁹⁵. ובעולה - אפלו פחצי זית מן הפשר ופחצי זית מן האמורין, מפני שפלה לאשים⁹⁶.

94) "רבי יהושע אומר: כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהם קזית בשר או קזית חלב - זורק את הדם", תוספתא פסחים פ"ו ה"ד, ותוספתא זבחים פ"ד ה"ל (לפי גירסת הגר"א). ובבבלי זבחים נח, ב. ובכמה מקומות. ולמד זה מן הכתוב (דברים יב, כז) "ועשית עולותיך הבשר והדם", אם אין בשר - אין דם. 95) ואפילו אם נשאר חצי זית בשר וחצי זית חלב, וביחד יש קזית, כי אין כאן קזית לא לאכילת אדם ולא למזבח. 96) שעולה כולה כליל, ואם כן יש קזית שלם לאכילת מזבח (תוספתא שם, וגמרא פסחים עט. ובכמה מקומות).

97) נשאר פחות מקזית - לא יזרק⁹⁷, ואם זרק - לא הרצה⁹⁸. נפסל הפשר⁹⁹ קדם זריקה או שיעצא חוץ לעזרה - לא יזרק הדם, ואם זרק - הרצה¹⁰⁰.

97) ראה הלכה הקודמת. 98) כלומר, הקרבן לא עלה לרצון לפני ה' ופסול, בברייתא (פסחים לד:): "נפסל או שיצא... ומודה רבי יהושע שאם זרק הורצה". ובנשתייר פחות מקזית לא אמרו שרבי יהושע מודה, ומזה למד רבינו שכאן לא הורצה, וראה שם עז, א. 99) ברייתא הנזכרת. ומדובר, כשנפסל או יצא כל הבשר והאימורים, שהרי אם האימורים לא נפסלו וזרק לכתחילה. ראה הלכה לד. והברייתא כתבה בשר, משום שמסתמכת על הכתוב (דברים יב, כז) "ועשית עולותיך הבשר והדם", ובעולה אין הברל בין בשר ובין אימורים. ורבינו, אע"פ שהוא מתכוון לכל קדשי קדשים, נקט לשון הברייתא, כדרכו שלא לשנות מלשון הגמרא. 100) ברייתא המובאה בהערה צה. רבי יהושע סובר כרבי עקיבא תלמידו, שזריקה מועילה ליוצא להוציא מידי מעילה, והוא-הדין שמועילה להרצאה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ד' כ"ו ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קלה

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אין כל הבדל בין דין בשר שיצא לדין אימורים, ולמה חילקם רבינו לשתי הלכות? ועוד, דין בשר נימק מפני "שסופו לצאת", והרי אימורים אין סופם לצאת, ולמה הזבח כשר? אחרי בירור זה נבין דברי רבינו בהלכה זו. (107) והבעלים יצאו ידי חובתם, אבל אסור להקטיר את האימורים ממה-נפשך: אם הועילה הזריקה לאימורים הנמצאים מחוץ לעזרה והכשירה אותם להקטרה, הרי חלה עליהם קדושה חמורה ונפסלו ביוצא ואסור להקטירם, ואם לא הועילה לקדשם, הרי לא הותרו להקטרה. (108) לפני זריקה ('אור שמח' ו'חזון איש' בהגהות שנספחו ליד החזקה' הוצאת "אל המקורות". וראה כסף-משנה כאן). (109) הדין הוא, שזריקת הדם קובעת איסורי פיגול ונותר וטמא. ומלמדנו רבינו כאן, שאע"פ שהאימורים היו בחוץ בשעת זריקה, נקבעו איסורים אלה, כרב פפא, זבחים צ, א - לדעת רבי עקיבא.

- 10 **לד. פל הזבחים של יחיד, בין שנטמא בשר והחלב**
- 11 **קנים בין שנטמא חלב והבשר קנים - זריק את**
- 12 **הדם. 110. נטמאו שניהן - לא יזרק, 111, ואם זרק -**
- 13 **הרצה; 112. שהציץ 113 מרצה 114 על הטמא. וכן**
- 14 **אמורין או איברי עולה שנטמאו והקטירן - הציץ**
- 15 **מרצה, כמו שפארנו 115. וכל קרבנות הצבור שנטמא**
- 16 **הבשר והחלב פלו - הרי זה זורק את הדם 116.**

(110) לכתחילה, כרבי יהושע פסחים עז, ב. (111) גמרא, שם. (112) שם. (113) ציץ הזהב שעל מצח הכהן הגדול. (114) כתוב בתורה (שמות כח, לח) "והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עוון הקדשים", ודרשו חכמים שמרצה על טומאת הקדשים. (115) הל' ביאת המקדש פ"ד ה"ז. (116) שם עח, א. במסקנה לדעת רבי יהושע אמרו, שביחיד אסור לכתחילה ואם זרק הורצה, ובציבור - זורקים לכתחילה, ואע"פ שרבינו שם כתב שהציץ אינו מרצה על הדברים הנאכלים אלא על האימורים, זה בקרבנות יחיד, אבל בקרבנות ציבור - מרצה. וכן משמע מסיום ההלכה שם: אלא-אם-כן היתה הטומאה הדחוייה בציבור (לחם-משנה).

- 17 **לה. דם קדשים שיצא חוץ לעזרה - נפסל 117 הזבח,**
- 18 **ואף על פי שחזר והכניסו וזרקו על המזבח - לא**
- 19 **נרצה 118.**

(117) וצריך להביא קרבן אחר, ראה למעלה הלכה לג בהערות. (118) משנה, זבחים פב, ב: "שאינו (הציץ) מרצה על (הדם) היוצא".

- 20 **לו. וכל דם הקדשים אינו מקבל טמא פל 119.**
- 21 **שנאמר בדם: על הארץ תשפכו פמים 120 - דם**
- 22 **שנשפך פמים הוא הנחשב פמים ומקבל טמא;**
- 23 **אבל דם קדשים, שאינו נשפך פמים, אינו מקבל**
- 24 **טמא.**

(119) משנה, עדיות פ"ח מ"ד: "העיד יוסי בן יעזר איש צרידה... ועל משקה בית מטבחיא דאינון דכין", פירוש

(תוספות' שם לד: ד"ה שאם) וראה לקמן הל"ב, ולחם-משנה כאן.

- 1 **לב. בשר קדשים קלים שיצא חוץ לעזרה קדם**
- 2 **זריקת דמים, אף על פי שזרק הדם והבשר בחוץ**
- 3 **- הזבח קשר 101, מפני שסוף הבשר לצאת 102.**
- 4 **והזריקה מועלת 103 ליוצא לשפיר 104, אבל לא**
- 5 **לאכלו 105.**

(101) מקטירים את האימורים, והבעלים פטורים מלהביא קרבן אחר. כרבי יוחנן, זבחים פט, ב. (102) חוץ לעזרה אחרי הזריקה, שהרי קדשים קלים נאכלים בכל ירושלים. ולפיכך לא נפסל אפילו אם נמצא בחוץ בשעת זריקת הדם. (103) תועלת מוגבלת. (104) פירוש, לענין דין שריפה, ששינוי (תוספתא פסחים פ"ו ה"ו) "זה הכלל: אירע פסול בגופו (בגוף הקרבן) ישרף מיד, בדם או בבעלים תעובר צורתו (פירוש, ילינו אותו כדי שיפסל בלינה) ויצא לבית השריפה". ומשמיענו רבינו שהזריקה הועילה שלא ישרף מיד כדין פסולו בגופו אלא טעון עיבור צורה. והטעם, מפני שהבשר לא נפסל אלא שלא הותר באכילה, כמו שנתבאר למעלה בהלכה טו ובהערה הבאה. זוהי דעת רבי עקיבא (מעילה ו: ז. כפי שנתפרשה שם ז: (ראה רש"י ורבינו גרשום' שם, וכסף-משנה כאן) ורבינו נקט לשון הגמרא. (105) בשר קדשים קלים אסור באכילה לפני זריקת הדם, והזריקה מתירתו, ובשר זה שלא היה בעזרה בשעת זריקה לא הותר. (פירושנו זה מסתמך על דעת הר"י קורקוס שהבאנו למעלה בהט"ו. אולם הכסף-משנה פירש אחרת. ראה שם).

- 6 **לג. וכן אמורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקת**
- 7 **דמים ונזרק הדם והם בחוץ - לא נפסל 106 הזבח 107,**
- 8 **ואם החזירין 108 - מקטירין אותן. ואף על פי שלא**
- 9 **החזירן - חזבין עליהן משום פגול ונותר וטמא 109.**

(106) יש שני סוגי יוצא: א. יוצא חוץ למחיצתו, היינו קדשי קדשים מחוץ לחומת העזרה, וקדשים קלים מחוץ לחומת ירושלים. וכל מה שיצא חוץ למחיצתו, בין אימורים ובין בשר, בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים - נפסלו. ב. קדשים קלים שיצאו חוץ לעזרה לפני זריקת הדם. כאן יש הבדל בין אימורים לבשר, כי האימורים הקרבים על המזבח קדושתם חמורה כקדשי קדשים, אבל קדושתם זו חלה עליהם רק אחרי זריקת הדם, המתירה אותם להקטרה על המזבח, אבל לפני זריקה קדושתם כקדושת הבשר (מבי"ט ב'קריט ספר' פ"א מהל' פסולי המוקדשין, וכן דעת רש"י זבחים פט. ד"ה הוא-הדין, שכתב "שזריקה עושה אותן קדשי קדשים") ולפיכך לא נפסלו ביוצא, אבל יש לדון אם הזריקה כשהאימורים בחוץ מועילה להתירם להקטרה ולהעלות עליהם קדושה חמורה. ושיטת רבינו בזה, אנו למדים משינוי לשונו בהלכה זו מלשונו בהלכה הקודמת ביצא בשר, שם כתב "הזבח כשר", משמע כשר לגמרי, וכאן כתב "לא נפסל הזבח", כלומר, והבעלים פטורים מלהביא קרבן אחר, אבל אין מקטירים את האיברים (ראה ראב"ד למעלה הט"ו סוף השגה א). אם לא תפרש כך, הרי

קלו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' כ"ז ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 14 ד. חטאת שנתן ממנו מתנה אחת ומתו הפעלים -
15 ישלים ארבע מתנות לאחר המיתה.⁷

(7) והטעם, מפני שהראשונה כיפרה והשלוש הנותנות הן רק למצוה ואינן מעכבות, לפיכך אין לה דין חטאת שמתו בעליה, וגומרים את המצוה.

- 16 ה. אבל אם נתן האחת ביום - לא יתן השלש
17 בלילה.⁸

(8) מפני שהדם נפסל בשקיעת החמה.

- 18 ו. ואם נתן אחת בפנים והשלימן בחוץ - חיב
19 משום מעלה בחוץ.¹⁰

(9) כרת. (10) שהרי מתנות אלו מצוה לעשותן בפנים, לפיכך אנו קוראים בה (ויקרא יז, ט) "ואל פתח אוהל מועד לא יביאנו וגו' ונכרת האיש ההוא מעמיו". שם רבינו שינה את הסדר שבגמרא, שם הסדר: לילה, מיתה, חוץ. ורבינו סידר: מיתה, לילה, חוץ, לפי חומרת דיניהם: מיתה - נתן לכתחילה; לילה - לא יתן, אבל אם נתן אינו חייב כרת; חוץ - ענוש כרת.

- 20 ז. היה מזה¹¹ ונקטעה ידו¹² של מזה קדם שגייע
21 דם לאויר המזבח - לא עלתה לו הזיה.¹³

(11) בחטאת העוף ובחטאות הפנימיות (פרים ושעירים הנשרפים) כתוב בתורה לשון הזאה, היינו מזה באצבע מרחוק. (12) ונעשה בעל מום ופסול לעבודה. (13) שההזיה נגמרת כשהדם נוגע במזבח ואז המזה היה בעל מום.

- 22 ח. שנה מתן קרבנות¹⁴ בחטאת, בין בחטאת
23 הנעשית בפנים¹⁵ בין בחטאת הנעשית בחוץ¹⁶ -
24 נפסל. אבל בשאר קדשים - פשרין.¹⁷

(14) הסדר הנכון בחטאות הוא, להתחיל בקרן דרומית מזרחית ואחריה מזרחית צפונית, צפונית מערבית, ולבסוף מערבית דרומית ואם שינה מסדר זה נפסל הקרבן. (15) שמזים את דמה על הפרוכת ועל מזבח הזהב שבהיכל. (16) שדמה נזרק על המזבח שבעזרה, שהיא חוץ להיכל. (17) ולא נתבאר טעמו של ההבדל בין חטאת לשאר קרבנות.

- 25 ט. נתן הדם מן הקרן ולפנים¹⁸, בין בחטאת
26 בין בשאר קדשים, בין במזבח הפנימי בין
27 במזבח החיצון - פסול.

(18) ארבע הקרנות שבפנינות מזבח החיצון, ארכן אמה ורחבן אמה ודם החטאות נותן הכהן כנגדן בחציו העליון של המזבח. וכן שתי המתנות של שאר הקרבנות ניתנות נגד הקרנות היינו אמה מכאן ואמה מכאן בחציו התחתון של המזבח. ומלמדנו רבינו כאן, שאם נתן הדם בשטח שהוא לפנים מן הקרן, היינו שלא כנגד הקרן - פסול, בין במזבח החיצון ובין בפנימי.

- י. דם שמצותו לתן אותו למעלה מחצי המזבח¹⁹

שאינם מקבלים טומאה כלל. (120) בגמרא שם, למדו מכאן שדם קדשים אינו מכשיר את האוכלין לקבל טומאה (אוכלין אינם מקבלים טומאה אם לא נרטבו מעולם באחד משבעת המשקין). ורבינו סובר, שאם דם קדשים אינו מכשיר אוכלין מכל-שכן שאינו מקבל טומאה (ובהל' טומאת אוכלין פ"י ה"טז, כתב שדין זה הוא מפי הקבלה, ברור שהלימוד המובא כאן "אסמכתא בעלמא" היא לדעתו).

- 1 לז. ודם ששקעה עליו חמה ולא נזרק - נפסל
2 הזבח, ואם זרקו - לא הרצה.¹²¹

(121) זבחים נו, א.

יום ה' כ"ז ניסן ה'תשע"ו

פרק שני

(1) יבאר דמים הניתנים על מזבח החיצון ונתן מתנה אחת אם כיפר.

- 3 א. כל הדמים הנתנים על מזבח החיצון², אם נתן
4 מתנה אחת בלבד - כפר. ואפלו בחטאת³ - מתנה
5 אחת היא העקר, ושאר הארבע⁴ מתנות למצוה.
6 שגאמר: ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלהיך -
7 שפיכת הדם על המזבח היא העקר.

(2) המזבח שבעזרת הכהנים, שמקטירים עליו את הקרבנות וזורקין את דמם. (3) כבית הלל זבחים שם ובגמרא שם לו: מבואר נימוקם, כי כתוב בתורה בדיני חטאת שתי פעמים קרנת בלי ואו ומשמע לשון יחיד, ופעם אחת קרנות מלא [=עם וא"ן], הרי עוד שתיים וביחד ארבע, שלוש למצוה ואחת לעכב (בדיני הקרבנות כלל בדינו, שכל דבר שציוותה התורה פעם אחת נאמר רק למצוה, אבל בדיעבד אינו מעכב, אלא אם כן נצטוו עוד פעם או שכתובה שם מלה המורה על עיכוב), מפני שאי אפשר לכפרה בלי זריקת דם כלל. ושאר הקרבנות נלמדים מחטאת. (4) כלומר, מה שנשתייר מהארבע אחרי שנתן האחת.

- 8 ב. וכל הנתנים בזריקה⁵ שנתן בשפיכה - יצא;
9 שגאמר: ודם זבחיך ישפך.

(5) זריקה פירושה, שהכהן עומד רחוק מהמזבח וזורק בכוח למזבח את הדם שבמזרק. ושפיכה היינו שעומד בצד המזבח ושופך עליו את הדם. אשם, עולה ושלמים ניתנים בזריקה, בכור, מעשר ופסח בשפיכה וחטאת ניתנת באצבע.

- 10 ג. כל הדמים הנתנים על מזבח הפנימי⁶, אם חסר
11 אחת מהן - לא כפר, אלא פלן הן עקר הפכה;
12 שהרי הכתוב הקפיד על מנינו, שגאמר: שבע
13 פעמים.

(6) מזבח הזהב שעמד בהיכל ועליו מקטירים בכל יום את הקטורת ומזים עליו דם פר ושעיר של יום הכיפורים ושל שאר פרים ושעירים שבשרם אינו מוקטר ואינו נאכל אלא נשרף.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' כ"ז ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קלז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

32 בכלי אחד נתקבל דם של שני קרבנות. (33) בכל כוס יש דם מקרבן אחד אלא שנתערבו הכוסות. (34) כגון דם בכור בדם מעשר. (35) דם חטאות בלבד ניתן מתן ארבע, והמדובר כאן בתערובת דמן של שתי חטאות. (36) "כל הדמים הניתנים על מזבח החיצון, אם נתן מתנה אחת בלבד כיפר". ואסור ליתן מן התערובת יותר ממתנה אחת כדי שלא יעבור במעשה על "לא תוסיף", אבל אם נתן פחות ועובר על "בל תגרע" הרי אינו עושה מעשה. (37) כעין מרוב היה עובר על פני כל רצפת העזרה ופתוח לחוץ ומים עוברים בו. (38) שנתן ארבע המתנות במקומן, וטעוין שפיכה על יסוד המזבח שהוא למטה. (39) אף על פי ששניהם מקומם למטה. מפני שדם העולה טעון זריקה על קיר המזבח ושיירי חטאת נשפכים ישר על היסוד ואסור לשפוך אותם על הקיר, כדי שיוזבו על היסוד, כר' יוחנן ורב יהודה שם פא.

יב. ואם לא שאל, אלא נתן מן התערובות למעלה ולמטה - הרי זה פשוט. נתן למעלה ושאל - יתן למטה⁴⁰, ואילו ואלו עלו לו.

40 ברייתא שם פא: "נתן למעלה ולא נמלך, אלו ואלו (רבי אליעזר וחכמים) מודים שיחזור ויתן למטה".

יג. נתערבו הנתנין בפנים בנתנין בחוץ - ישפך הכל לאמה. ואם לא שאל ולקח דם התערובת ונתן ממנו בפנים ובחוץ, בין שנתן בפנים ויחזר ונתן בחוץ או בחוץ ויחזר ונתן בפנים - הכל פשוט⁴¹. במה דברים אמורים? בשאר דמים הנתנים בחוץ, חוץ מן החטאת; אבל דם חטאת הנעשית בחוץ שנתערב בדם חטאת הנעשית בפנים: אם נתן בחוץ ויחזר ונתן בפנים - פשוט⁴², נתן בפנים ויחזר ונתן בחוץ - פסולה. שדם חטאת שנקנס להיכל, אפילו חטאת יחידה הנאכלת⁴³ - אסורה; שגאמר: וכל חטאת אשר יקא מדמה וגומר. והוא⁴⁴ שגבוא דרך שער ההיכל, שגאמר: יקא - דרך ביאה⁴⁵; אבל אם הכניסו בפשט⁴⁶ או דרך חלון או גג - אינו נפסל.

41 כחכמים שם נגד דעת רבי עקיבא ור' אליעזר, המחלוקת היא בפירוש הכתוב (ויקרא ו, כג): "וכל חטאת אשר יקא מדמה אל אהל מועד לכפר בקודש לא תאכל באש תשרף". חכמים סוברים חטאת דווקא, אבל שאר קרבנות אינם נפסלים בכך, ורבי עקיבא, ששיטתו לדרוש כל אות שבתורה, מרבה מהמלה "וכל" את כל הקרבנות (שם פב). (42) ואפילו לא נתן בפנים נתכפרו הבעלים. (43) כי פשוט של מקרא אפשר לפרש בחטאות ציבור שדמן טעון הוייה בפנים ומצוותן בשריפה. (44) וזה נאמר. (45) רגילה. (46) דלת צדדית קטנה.

יד. פה העלים⁴⁷ ושעיר עבודה זרה, שדמם נקנס להיכל⁴⁸, אם הכניסו לקדש הקדשים - נפסל;

1 שנתנו למטה, או שמצותו לתנו למטה²⁰ ונתנו למעלה, או שמצותו לתנו בפנים בהיכל²¹ ונתנו על מזבח החיצון, או הנתנין על מזבח החיצון שנתנו לפנים בהיכל, או שנתן דם הנתנין בחוץ על הפכש²² שלא פנגד היסוד²³ - הרי פשוט הנתן פסול²⁴. ואף על פי כן, נתכפרו הבעלים²⁵ בו; בין שהגיע דם למזבח, אף על פי שהגיע שלא למקומו - הרי הוא כמו שהגיע למקומו לכפר. במה דברים אמורים²⁶? פשהיה זה הזורק פשוט לעבודה²⁷; אבל אם קבל הפשוט²⁸ ונתן לפסול²⁹, ונתן הפסול את הנתנין למעלה למטה, ואת הנתנין בפנים בחוץ, ואת הנתנין בחוץ בפנים, או שנתן על הפכש שלא פנגד היסוד - לא נפסל פשוט הנתן, אם נשאר דם הפכש³⁰, אלא יחזר הפשוט ויקבל³¹ שאר דם הפכש ויזרק הדם במקומו.

19 חטאת בהמה ועולת העוף. (20) שאר הקרבנות הנעשים בחוץ. (21) פר ושעיר של יום הכיפורים, ופרים ושעירים הנשרפים המבוארים בהלכות מעשה הקרבנות ובשרם נשרף בבית הדשן שמחוץ לחומת ירושלים. (22) ולא על המזבח ממש. (23) פירוש, או שלא כנגד היסוד במזבח ממש. במשנה מדות פרק ג, א שנינו: "והיסוד (של מזבח החיצון) היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב. ואוכל (תופס) בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת". ויוצא מזה שבקרן דרומית מזרחית לא היה יסוד ואם זרק בקרן זו את דם הניתנים למטה מחצי המזבח הקרבן פסול. (בזבחים נו: ונו: למדו דין זה מהכתוב (ויקרא ד, ז) "אל יסוד מזבח העולה". (24) וגם האימורים פסולים. (25) ואינו חייב להביא קרבן אחר. (26) שבשר הזבח נפסל ואין לו תקנה. (27) ובדיעבד כיפר ולפיכך הדם שנשאר נעשה שיריים ופסול לזריקה. (28) כלומר, אפילו אם קיבל הכשר, שהרי קבלת כהן פסול בוודאי אינה עושה שיריים (לחם משנה). (29) אפילו פסול טמא שעושה שיריים. (30) בצוואר הבהמה. (31) קבלת הדם הראשונה אף על פי שקיבל כשר לא עשתה שיריים את הדם הנשאר, מפני שקבלה בלי זריקה אינה עושה שיריים והזריקה הייתה פסולה.

יא. דמי קדשים שנתערבו, בין דם בדם³² בין פוסות בכוסות³³: אם נתערבו הנתנין מתנה אחת³⁴ בנתנין מתנה אחת - יתן הכל מתנה אחת. וכן הנתנין מתן ארבע³⁵ בנתנין מתן ארבע - יתן הכל מתן ארבע. נתערבו הנתנין מתנה אחת בנתנין מתן שמים שהן ארבע - יתן הכל מתנה אחת³⁶. נתערבו הנתנין למעלה בנתנין למטה - ישפך הכל לאמה³⁷, והזבחים פסולים. אפילו נתערבו שני החטאות³⁸ עם דם העולה, שמקום הכל למטה - ישפך הכל לאמה³⁹.

קלח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' כ"ז ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 שְׂבִמְקוֹם זֶה פְּנִימָה⁴⁹ שֶׁל מְקוֹמָן הוּא⁵⁰. וְכֵן פֶּר
- 2 וְשִׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים, שְׂדֵמָם נִכְנָס לְקֹדֶשׁ
- 3 הַקִּדְּשִׁים, אִם הַכִּנִּיס דָּמָם לְקֹדֶשׁ הַקִּדְּשִׁים וְהִזָּה
- 4 מִמֶּנּוּ⁵¹ וְהוֹצִיאוֹ לְהִיכָל, וְחֹזֵר וְהַכְנִיסוֹ לְקֹדֶשׁ
- 5 הַקִּדְּשִׁים - נִפְסָל⁵², וְאִינוֹ גּוֹמֵר מִמֶּנּוּ הַזֵּיוֹת
- 6 שֶׁבִּקְדָּשׁ הַקִּדְּשִׁים; בֵּינָן שְׂנֵאָא⁵³ יֵצֵא⁵⁴. וְכֵן אִם
- 7 גָּמַר הַזֵּיוֹת שֶׁבִּקְדָּשׁ הַקִּדְּשִׁים וְהוֹצִיֵּאֵן לְהִיכָל,
- 8 וְהִזָּה מִקְצֵת הַזֵּיוֹת וְהוֹצִיֵּאֵן חוּץ לְהִיכָל⁵⁵, וְחֹזֵר
- 9 וְהַכְנִיסָן לְהִיכָל - אִינוֹ גּוֹמֵר הַזֵּיוֹת שֶׁבִּהִיכָל;
- 10 שְׂפִינָן שְׂנֵאָא הָדָם חוּץ לְמִקְוָמוֹ נִפְסָל⁵⁶.
- 11 טו. חֲטָאת שֶׁקָּבַל דָּמָה בְּשָׁנִי כּוֹסוֹת וְיֵצֵא אֶחָד מֵהֶם
- 12 לַחוּץ - הַפְּנִימִי בְּשָׁרֵי⁵⁷ וְיִזְהָ מִמֶּנּוּ. נִכְנָס אֶחָד מֵהֶם
- 13 לְהִיכָל וְהִזָּה מִמֶּנּוּ שָׁם - אֵף הַחִיצוֹן פְּסוּל⁵⁸.
- 14 שְׂנֵאָמַר: אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדְּמָה; אֶפְלוּ מִקְצֵת דָּמָה אִם
- 15 נִכְנָס לְכַפֵּר בִּקְדָּשׁ - נִפְסָלָה.
- 16 טז. דָּם חֲטָאת שֶׁהַכְנִיסוֹ לְכַפֵּר בּוֹ בַּפְּנִים וְלֹא כַּפֵּר,
- 17 אֲלֹא הוֹצִיאוֹ וְלֹא הִזָּה מִמֶּנּוּ בַּפְּנִים כְּלוּם: אִם
- 18 הַכְנִיסוֹ בְּשׂוּגָג - הָרִי זֶה כַּפֵּר, וּמִזָּה מִמֶּנּוּ בַּחוּץ,
- 19 שֶׁהָרִי לֹא כַּפֵּר בִּקְדָּשׁ; וְאִם הַכְנִיסוֹ בְּמִזִּיד - פְּסוּל⁵⁹.
- 20 יז. הַכְנִיסוֹ⁶⁰ הַחֲטָאת עֲצָמָה לְהִיכָל - כְּשֶׁרָה;
- 21 שְׂנֵאָמַר: אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדְּמָה - וְלֹא בְּשֶׁרָה.
- 22 יח. חֲטָאת הָעוֹף שֶׁפִּרְכָּסָה וְנִכְנָסָה לְהִיכָל -
- 23 כְּשֶׁרָה⁶¹.
- 24 יט. הַכְנִיס דָּם חֲטָאת הָעוֹף לְהִיכָל בְּצוֹאָרָה - הָרִי זֶה
- 25 זֶה סָפֵק אִם הַצּוֹאָר חָשׁוּב כְּכֹלִי⁶².
- 26 כ. גִּשְׁפָּף⁶³ דָּם חֲטָאת הָעוֹף וְאֶסְפָּף⁶⁴ - הָרִי זֶה
- 27 סָפֵק⁶⁵ אִם הַכְּלִי פּוֹסֵל בְּדָמָה אוֹ אִינוֹ פּוֹסֵל; לְפִיכָף
- 28 תִּשְׂרָף⁶⁶, כָּכֵל חֲטָאת הָעוֹף שֶׁהוּא סָפֵק.
- 29 כא. חֲטָאת⁶⁷ שֶׁקָּבַל דָּמָה בְּאַרְבָּעָה כּוֹסוֹת, וְנָתַן
- 30 מִתְּנָה אֶחָת מִכָּל כּוֹס וְכוּס - שְׂרִיר אַרְבָּעָתָן גִּשְׁפָּף
- 31 עַל הַיִּסּוּד, שְׂנֵאָמַר: וְאֵת כָּל דָּמָה יִשְׂפָּף. נָתַן אַרְבָּע
- 32 הַמִּתְּנוֹת מִכּוֹס אֶחָד - שְׂרִיר אוֹתוֹ הַכּוֹס גִּשְׁפָּף עַל
- 33 הַיִּסּוּד, וְשָׂאָר הַכּוֹסוֹת נִשְׂפָּכִין לְאַמָּה⁶⁸.
- 34 כב. דָּם שֶׁנָּפַל לְתוֹךְ הַמַּיִם אוֹ לְתוֹךְ דְּמֵי חֲלִין -
- 35 לֹא יִזָּה מִמֶּנּוּ, וְאִם הִזָּה - פְּסוּל⁶⁹. נָפַל מַיִם לְתוֹךְ
- 36 הַדָּם שֶׁבְּמִזְרָק, אִם יֵשׁ בּוֹ מִרְּאָה דָּם - כְּשֶׁר. נָפַל
- 37 לְתוֹכוֹ יֵין אוֹ דָּם חֲלִין - אוֹמְדִין אוֹתוֹ אֵלּוּ הֵיוּ
- 38 מַיִם: אִם רְאוּיִין לְבָטֵל דָּם שֶׁבְּמִזְרָק עַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ
- 39 מִרְּאִיו מִרְּאָה דָּם - הָרִי זֶה לֹא יִזָּה מִמֶּנּוּ; וְאִם
- 40 אֵינֶם רְאוּיִין לְבָטֵל מִרְּאִיו - יִזָּה מִמֶּנּוּ.
- 41 כג. דָּם הַקִּדְּשִׁים שֶׁנִּתְעַרַּב בְּדָם פְּסוּלִי הַמִּזְבֵּחַ⁷⁰ אוֹ
- 42 בְּדָם הַקִּדְּשִׁים שֶׁנִּפְסְלוּ בְּשִׁחִיטָה⁷¹ - יִשְׂפָּף כָּכֵל
- 43 לְאַמָּה. וְאֶפְלוּ קָרְבוֹ כָּל הַכּוֹסוֹת חוּץ מֵאֶחָד - יִשְׂפָּף
- 44 לְאַמָּה⁷². וְכָל אוֹתָן הַזִּבְחִים פְּסוּלִים. נִתְעַרַּב בְּדָם
- 45 הַתְּמִצִּית⁷³ - יִשְׂפָּף לְאַמָּה⁷⁴; וְאִם לֹא שָׂאֵל וְנָתַן -
- 46 כְּשֶׁר.
- 47 (61) שֶׁם, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הוֹבֵאה אֲלֵא נִכְנָסָה מֵאֲלִיהָ, וְהַתּוֹרָה
- 48 אָמְרָה: אֲשֶׁר יוֹבֵא.
- 49 (57) וּבִכְיֹפֶר בֵּין בְּמִזִּיד בֵּין בְּשׂוּגָג - פְּסוּל.
- 50 (58) כַּחֲכָמִים שֶׁם
- 51 (59) וּבִכְיֹפֶר בֵּין בְּמִזִּיד בֵּין בְּשׂוּגָג - פְּסוּל.
- 52 (60) שֶׁם צָב: וְאֶפְלוּ הַכְנִיסָה קוֹדֵם קְבִלַת הָדָם - כִּשְׂרָה.
- 53 (61) שֶׁם, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הוֹבֵאה אֲלֵא נִכְנָסָה מֵאֲלִיהָ, וְהַתּוֹרָה
- 54 אָמְרָה: אֲשֶׁר יוֹבֵא.
- 55 (62) מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הוֹבֵאה אֲלֵא נִכְנָסָה מֵאֲלִיהָ, וְהַתּוֹרָה
- 56 אָמְרָה: אֲשֶׁר יוֹבֵא.
- 57 (63) גִּשְׁפָּף בְּעֵלֵי מוֹמִים, רוֹבַע וְנֹרְבַע וְנִעְבַּד כְּאֵלִיל.
- 58 (71) הַשְּׁחִיטָה לֹא נִעֲשֶׂתָה כִּהְלַכְתָּה. (72) וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' כ"ז ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קלט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וַיִּנְתְּחָנָה בַּמָּקוֹמָה⁴, וּמוֹרִיד הַקֶּרְבִּים וּמִדִּיחֵן לְמִטָּה⁵
וְחוֹזֵר וּמַעֲלָה אוֹתָן, וּמוֹרִיד הָעוֹר וְנוֹתְנוֹ לִכְהֻנִּים⁶.

(3) משנה שם פד. (4) שם ובגמרא שם פה. מחלוקת אם יש הפשט וניתוח בראשו של מזבח בקרבנות כשרים או לא, והאוסר מעמיד את המשנה בפסולים, שאם עלו לא ירדו, ואם יוריד לא יוכל להעלותם, לכן מפשיט ומנתח במקומם. ורבינו סתם, וברור שסובר שגם כשרים מפשיט ומנתח בראש המזבח. וכן כתב בפירושו על המשנה, שכל הראוי למזבח אם עלה למזבח אין מורידים אותו שלא לצורך. (5) ברייתא שם. משום כבודו של המזבח אינו מדיח שם. (6) כי עור עולה ניתן לכהנים, שנאמר (ויקרא ז, ח) "עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה", וכן עורות קדשי קדשים אחרים (משנה שם קג.).

ג. וְכֵן זִכְחִים⁷ שְׁחוּטִים⁸ שְׁעָלוּ לְגִבֵּי הַמִּזְבֵּחַ - מִפְּשִׁיטָן וּמִנְתַּחֲנָן בַּמָּקוֹמָן, וּמוֹרִיד הַקֶּרְבִּים וּמִדִּיחֵן בְּמִים וְחוֹזֵר וּמַעֲלָה אוֹתָן⁹, וּמוֹרִיד אֶת הָעוֹר וְאֶת הַבָּשָׂר וְנוֹתְנוֹ לְבָעֲלִים, וְחוֹזֵר וּמַקְטִיר אֶת הַשָּׂאֵר. וּמִפְּנֵי מָה לֹא יוֹרֵד הַכֹּל, אֲלֹא יִפְשִׁיט וַיִּנְתַּח בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ? שֶׁכָּל הָרְאוּי לְאֲשִׁים¹⁰, אִם עָלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ - לֹא יֵרֵד¹¹; שְׁנֵאמַר: כָּל הַנֶּגַע בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ. וְכֹל אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רְאוּי¹²? תִּלְמוּד לומר: הִיא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָּה. מָה עֹלָה, שֶׁהִיא רְאוּיָה לְאֲשִׁים¹³, אִם עָלְתָה - לֹא תֵרֵד; אֵף כָּל הָרְאוּי לְאֲשִׁים, אִם עָלָה - לֹא יֵרֵד.

(7) שלמים. (8) וכל-שכן אם נשחטו בראש המזבח. (9) פירוש, את החלב שעליהם שמקטירים אותו על המזבח. (10) להקטירו על המזבח "אשה לה". (11) אע"פ שבשעה שעלה אינו מוכן עדיין להקטרה. (12) בשר קדשים העומד לאכילה ולא להקטרה, נקרא גם כן "אינו ראוי". (13) כדעת ר' יהושע במשנה שם פג. ולא כרבן גמליאל שאומר: "כל הראוי למזבח אם עלה לא ירד". ומחלוקתם בדם ונסכים, שהם ראויים למזבח, אבל לא לאשים (להקטרה על האש).

ד. עֹלָה שֶׁהָעֹלָה חִיָּה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ - תֵּרֵד¹⁴, שְׁעִדִּין אֵינָהּ רְאוּיָה¹⁵.

(14) משנה שם פד. (15) אבל כשנשחטה נקראה ראויה, אלא שמוחסרת הכנה.

ה. וְכֵן קִמְץ¹⁶ הַמִּנְחָה שֶׁלֹא נִתְקַדַּשׁ בְּכָלִי שְׂרֵת. וְכָל אֲסוּרֵי הַמִּזְבֵּחַ¹⁷ שְׁעָלוּ - יֵרְדוּ, לְפִי שְׂאִינָן רְאוּיִין מִתְחַלְתִּין¹⁸.

(16) שם פג: (17) בעלי חיים האסורים להקרבה, כגון נעבר כאליל, טריפה, רובע ונרבע. (18) לא היו ראויים אף שעה אחת להעלותם על המזבח.

ו. וְכֵן בְּהֵמַת קֳדָשִׁים שֶׁנִּשְׁחָטָה בְּלִילָה אוֹ נִשְׁפָּף דָּמָה אוֹ שִׁיעָצָתָה¹⁹ חוּץ לְעֹזָרָה²⁰, אִם עָלְתָה - תֵּרֵד²¹.

(19) במשנה שם "ויצא דמה", נראה שטעות-סופר כאן, וצ"ל

בדם הפסול כדי לבטל את הכשר, והטעם, שגזרו חכמים שמא יבואו להתיר גם כשרבו דמי הפסולים על הכשרים. ולא גזרו על תערובת בדם חולין (ראה הלכה כב), מפני שלא שכיח שימצא דם חולין בעזרה וחכמים לא גזרו במקרים שאינם שכיחים - "מילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן". (73) דם שאינו דם הנפש, ופסול לזריקה על המזבח. (74) דם התמצית גם כן שכיח וגזרו בו.

כד. הָאֲמוּרִין⁷⁵ וְאִיבָרֵי הָעוֹלוֹת⁷⁶, וְהַקְמָצִים⁷⁷
וְהַלְבוֹנָה⁷⁸ וּמִנְחֹת הַנִּשְׁרָפוֹת⁷⁹ אַחֲרֵי שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ בְּכָלִי שְׂרֵת⁸⁰, אִם זָרֵק אֶחָד מִכָּל אֱלוֹ עַל גִּבֵּי הָאֲשִׁים בֵּין בֵּינָם⁸¹ בְּכָלִי, בֵּין בְּמִין בֵּין בְּשִׁמְאָל - הָרִי אֱלוֹ קְשָׁרִים.

(75) חלקי הבהמה שמקטירים אותם על המזבח. (76) כל איבריהן, שעולה כולה נשרפת על המזבח. (77) מנחה באה מן הקמח והכהן קומץ ממנה מלא חפניו ומקטיר על המזבח. (78) מין סממן ורוחני. כל מנחה, חוץ למנחת סוטה ומנחת חוטא, נותנים עליה לבונה והיא נקטרת עם הקומץ. (79) כגון מנחת כהן שכולה נשרפת שנאמר (ויקרא ו, טז): וכל מנחת כהן כליל תהיה. (80) אחר הקמיצה. (81) שהוציאם מכלי השרת וזרקם ביד על המזבח.

כה. הַיֵּין וְהַמֵּים⁸² שֶׁנִּסְכָּן בֵּין בְּקַעֲרָה בֵּין בִּהִין⁸³ בֵּין בְּשָׂאֵר כָּלִי הַשְּׂרֵת⁸⁴ - כְּשָׁרִים. נִסְכָּן בְּכָלִי חֹל אוֹ בִידוֹ - פְּסוּלִין.

(82) שמנסכים על המזבח. (83) כלי מדה שנתקדש. (84) שלא בכלים המיוחדים להם.

כו. אִיבָרִים שֶׁסִּדְּרָן, וְכֵן קִמְץ שֶׁסִּדְּרָן, וְסִדְּרֵי הָעֲצִים שֶׁל מַעֲרֵכָה לְמַעֲלָה מֵהֶם⁸⁵, אוֹ שֶׁסִּדְּרָן מִצְדֵּי הָעֲצִים - הָרִי זֶה סֶפֶק אִם דֶּרֶךְ הַקְטָרָה בִּקְדָּה⁸⁶ אוֹ אִין דֶּרֶךְ הַקְטָרָה בִּקְדָּה; לְפִיכָף לֹא יַעֲשֶׂה כֵן לְכַתְּחָלָה, וְאִם עָשָׂה - הִרְצָה.

(85) כלומר, עליהם. (86) בגמרא שם נאמר נימוק זה רק בקומץ, אבל באיברים הבעייה היא אם "על העצים" שנאמר בתורה הכוונה "על" ממש או סמוך לעצים, כדי שתאחז בהם האש (לחם משנה).

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

(1) יבאר אם כל המזבח ראוי לשחיטת העולה, הדברים שאם יעלו לא ירדו ואם ירדו לא יעלו.

א. קֳדָשִׁי קֳדָשִׁים שֶׁשִּׁחַטָן בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ - בָּאֵלוֹ שִׁחַטָן בְּצִפּוֹן²; שְׁנֵאמַר: וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֹלֹתָיו וְאֶת שְׁלֵמֶיךָ - מִלְּמֹד, שֶׁכָּל הַמִּזְבֵּחַ רְאוּי לְשַׁחֲטֵת הָעֹלָה וּשְׁחִיטַת הַשְּׁלָמִים.

(2) מחלוקת תנאים במשנה זבחים נח. ופסק כר' יוסי.

ב. עֹלָה³ שֶׁשִּׁחַטָה בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, אוֹ שֶׁשִּׁחַטָה לְמִטָּה וְהָעֹלָה אוֹתָהּ לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ - יִפְשִׁיט אוֹתָהּ

(38 שם מג: (39 בשעת קמיצה חישב להקטירו או לאכול שיריים למחר. (40 ואפילו אם החלק שמונח למטה לא עלה כלל. והטעם, שכל הקומץ חשוב כדבר שלם. רב אחאי שם לפי דעת עולא.

16 יא. איברים וחלבים וקמצים שָׁלְנוּ בְּרֵאשׁוֹ שֶׁל
17 מִזְבֵּחַ - בָּאֵלּוּ לָנוּ בַּעֲזָרָה⁴¹, וְאִם יִרְדּוּ - לֹא יַעֲלוּ;
18 אֲבָל אִם לֹא יִרְדּוּ - מִקְטִירִין אוֹתָן לְעוֹלָם⁴².

(41 ונפסלו בלינה, פסק כרבא שם פז. "לינה מועלת בראשו של מזבח". (42 שהרי לא גרע מלן על הרצפה והעלה למזבח.

19 יב. וְאִיר מִזְבֵּחַ⁴³ - בַּמִּזְבֵּחַ⁴⁴. וְאִמּוּרֵי קֳדָשִׁים קָלִים
20 שֶׁהָעֶלֶן קָדָם זְרִיקַת דָּמִים⁴⁵ - לֹא יִרְדּוּ⁴⁶, שֶׁהָרִי נַעֲשֶׂה
21 לַחֲמוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ⁴⁷.

(43 שם פז: ופח. (44 בעיא של ריש לקיש שם. ומפרש רב אשי, שאם אדם עומד על המזבח ואוחז בידו את הקדשים הפסולים, ברור הדבר, שהאיר כמזבח. והבעיא היא אם הכהן עומד על הרצפה, והפסול בראש קנה באוירו של המזבח. הבעיא לא נפשטה, ודעת רבינו שגם בספק אם עלה לא ירד. (45 הזריקה קובעת קדושתם של אימורי קדשים קלים ומתירתם להקטרה, אבל לפני זריקה האימורים פסולים להקטרה. (46 מימרא של עולא שם פג: (47 מכיון שסופם להקטרה בלי כל מעשה בגופם.

22 יג. הַפְּרִישׁ⁴⁸ שְׁנֵי אֲשָׁמוֹת⁴⁹ לְאַחֲרֵי־וֹת⁵⁰, וְשָׁחַט אֶת
23 שְׁנֵיהֶם, וְהָעֶלָה אִמּוּרִים שֶׁל אֶחָד מֵהֶם קָדָם
24 זְרִיקָה⁵¹ - הָרִי אֵלּוּ יִרְדּוּ⁵².

(48 מעילה ז: (49 הוא-הדין בחטאות (כ"מ). (50 שאם יאבד האחד יתכפר בשני. (51 ואחר-כך זרק את דמו של השני (רש"י שם, וראה ראב"ד כאן). (52 שזריקת דמו של זה אינה מתירה את אימוריו של השני.

25 יד. הַזֶּבֶחַ הַפָּסוּל וְהַנִּסְכִּים⁵³ הַפָּסוּלִים שֶׁעָלוּ לַמִּזְבֵּחַ
26 - הַזֶּבֶחַ לֹא יִרַד, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָאוּי
27 לְאֲשִׁים, וְהַנִּסְכִּים יִרְדּוּ⁵⁴. וְכֵן נִסְכִּים הַבָּאִים בִּפְגְּי
28 עֶצְמוֹן⁵⁵ שֶׁנִּפְסְלוּ וְעָלוּ - יִרְדּוּ⁵⁶.

(53 היין שמנסכים כשביאים קרבנות, דיניהם מפורטים בפ"ב מהל' מעשה הקרבנות. (54 כר' יהושע ור' שמעון שם פג.). (55 אדם שהתנדב להביא נסכים. (56 שם פד. פסק כר' יהושע, נגד דעת רבן גמליאל ור' שמעון.

29 טו. עוֹף⁵⁷ שֶׁמָּלְקוּ זֶר וְעָלָה - לֹא יִרְדּוּ⁵⁸; וְקִמֵּץ
30 הַמִּנְחָה שֶׁקִּמְצוּ זֶר וְעָלָה - יִרְדּוּ⁵⁹. אֲף עַל פִּי שִׁזָּה
31 פָּסוּל וְזֶה פָּסוּל - זֶה בָּאֵלּוּ לֹא נִתְקַדֵּשׁ כָּלָל. וְאֶחָד
32 הָיָר וְאֶחָד שֶׁאֵר הַפָּסוּלִים⁶⁰.

(57 שם סט. (58 מפני שמליקה כשרה בזר בבמה (לפני שנבנה המשכן בשילה, וכן אחר חורבנו עד שנבנה בית המקדש בירושלים, מותר היה לכל אדם לבנות במה ולהקריב עליה קרבנות לה') לכתחילה, לפיכך במקדש לא

שיצא, היינו דם, אבל יצאו אימורים אם עלו לא ירדו לדברי הכל (ברייטא שם סח: ובכמה מקומות), וכן כתב רבינו בהלכה ז: וזבח שיצא חוץ לעזרה... לא ירדו. (20 ונפסל ביוצא. (21 שם פה. מחלוקת ר' יהודה ור' שמעון, ופסק כר' יהודה.

1 ז. אֲבָל קֳדָשִׁים²² שָׁלְנוּ אוֹ²³ שֶׁלֵּן הַדָּם²⁴ אוֹ הַבֶּשֶׂר²⁵
2 אוֹ אִמּוּרִים²⁶, וְזֶבֶחַ שִׁינֵּא חוּץ לְעִזְרָה, אוֹ שֶׁנִּשְׁטָא
3 אוֹ נִפְסַל בַּמַּחֲשֶׁבֶת הַזֵּמֶן²⁷ אוֹ בַּמַּחֲשֶׁבֶת מְקוֹם²⁸ אוֹ
4 בַּמַּחֲשֶׁבֶת שְׁנִי²⁹, אוֹ שֶׁקָּבְלוּ הַשְּׂמָאִים וְזָרְקוּ אֶת
5 דָּמּוֹ, הוֹאִיל וְרִאיוֹן בַּעֲבוּדַת קָרְבָּן הָבֵא בְּטָמְאָה³⁰,
6 וְשָׁנְתָן דָּמוֹ חוּץ לְמִקְוָמוֹ, אוֹ קֳדָשִׁי קֳדָשִׁים שֶׁנִּשְׁחָטוּ
7 בְּדֶרוֹם³¹ אוֹ שֶׁנִּתְקַבַּל דָּמָם בְּדֶרוֹם, אֲף עַל פִּי שֶׁכָּל
8 אֵלּוּ פְסוּלִים, אִם עָלוּ לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ - לֹא יִרְדּוּ.

(22 משנה שם פד. (23 פירוש, כגון. (24 דם נפסל בשקיעת החמה (פ"ד מהלכות מעשה הקרבנות ה"א, ולמעלה פ"א הל"ה). (25 בשר עולה. (26 נפסלים בעליית עמוד השחר (שם הלכה ב). (27 שחט וחישב לזרוק את הדם שלא במקום שקבעה תורה. (28 שחטו לשם קרבן אחר, ואפילו חטאת ופסח, ששנינו (שם ב). שפסולים שלא לשמם. (30 בקרבן ציבור. (31 הכסף-משנה מתפלא, שהרי במעילה ב: אמרו שלדעת ר' יהודה האומר נשחטה בלילה ונשפך דמה אם עלו ירדו, הכל מודים שגם נשחטו בדרום ירדו, ורבינו פוסק בהלכה ו כר' יהודה, ואם-כן למה פסק כאן שאם עלו לא ירדו. ונראה שרבינו הסתמך על הגמרא זבחים קכ. וגרס כגירסת התוספות שם: "קדשי קדשים ששחטם בדרום, אין מועלים בהם. ואם עלו לא ירדו. ואיבעיא להו, ירדו מהו שיעלו וכר' (אבן האזל).

9 ח. כָּל שֶׁפָּסוּלוֹ בְּקֳדָשׁ³² - הַקֳּדָשׁ מִקָּבְלוֹ³³. וְכִשֶּׁם
10 שֶׁאִם עָלוּ - לֹא יִרְדּוּ, כֵּן אִם יִרְדּוּ - לֹא יַעֲלוּ³⁴
11 שְׁנֵיהֶם³⁵, שֶׁהָרִי פְסוּלִין הֵם.

(32 שנפסל אחר שנכנס לעזרה (רש"י שם) או אחר שנשחט ונתקדש (תוספות שם ד"ה כל). (33 ר' שמעון במשנה שם. רבינו סובר, שכלל זה דברי הכל הוא, ולמדוהו מן הכתוב: "כל הנוגע במזבח יקדש" (ראה למעלה הלכה ג), ור' יהודה חולק רק בנשחטה בלילה, נשפך דמה או יצא דמה, מפני שנתמעטו מהכתוב (ויקרא ו, ב) "זאת... היא העולה" (ברייטא שם). (34 משנה שם. (35 שנית.

12 ט. וְאִם מִשְׁלָה³⁶ בָּהֶם הָאֹר, אֲף עַל פִּי שֶׁיִּרְדּוּ -
13 יַעֲלוּ³⁷ שְׁנֵיהֶם וְיִשְׁלִים הַקְטָרְתָּן.

(36 אחזה. לקמן בפרק יח הלכה כא בדין פיגול ונותר וטמא, כתב רבינו: "משמשלה האור ברובם", ונראה שגם בפסול לינה הדין כן, ורש"י כאן פירש מקצתה, ראה משנה-למלך כאן. (37 נעשו לחמו של אש המזבח. מימרה של עולא שם פה:

14 י. קִמֵּץ³⁸ שֶׁנִּתְפַּגֵּל³⁹ וּמִקְצָתוֹ בְּאֶרֶץ וּמִקְצָתוֹ מִשְׁלָה
15 בִּזְהָרָה - יַעֲלֶה כָּלֹא⁴⁰.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ה' כ"ז ניסן – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין קמא

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

73) כלומר, אין קטורת כלל במזבח החיצון, ולכן אם עלתה תרד (אמנם מצאנו קטורת על מזבח החיצון בקרבנות הנשיאים, אבל זו הוראת שעה היתה ואין ללמוד מהוראת שעה. מנחות נ:), אבל במזבח הפנימי – לא תרד (ראה למעלה בהלכה טז מנה רבינו קטורת סתם בין אלה שאם עלו ירדו, ומשמע אפילו קטורת ציבור, מפני שמקומה על המזבח הפנימי בלבד, ולפיכך נדחקנו לפרש כאן "זרה" היינו זרה למזבח זה. רש"י אמנם פירש "זרה" נדבת יחיד, והתכוון לפירוש שנדחה שם, שהמדובר במזבח הפנימי. 74) זבחים כג: והטעם אמרו שם, מפני שמזבח הפנימי נמשח ונתקדש בקדושת כלי שרת. ואע"פ שכלי שרת מקדשים את הראוי להם בלבד (ראה המשך הלכה זו), מזבח עדיף, מפני שיש בו שתי קדושות, של מזבח ושל כלי שרת (שיטה מקובצת שם). 75) משנה שם פו. "מוליכים את כל האיברים לכבש, ומולחים אותם שם" (רבינו פרק ו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד). 76) למעלה כתב רבינו דין מזבח הפנימי, שהוא כלי שרת. ולפיכך כתב כאן ושאר כלי השרת. 77) משנה מנחות ק: 78) פרק ו הלכה ד.

יט. אין⁷⁹ כלי הלח⁸⁰ מקדשות את היבש, ולא כלי היבש מקדשות את הלח. במה דברים אמורים? במדות⁸¹ הלח והיבש שהיו במקדש, כמו שבארנו בהלכות כלי המקדש⁸²; אבל המזרקות⁸³ מקדשות הלח והיבש⁸⁴. וכלי שרת מקדשין דם הפסול לקרב⁸⁵.

79) משנה זבחים פח. 80) כלים שבמקדש שנותנים בהם דברים נוזלים. 81) כלים שנעשו כדי למדוד בהם, היינו שבע מדות ללח ושתי מדות ליבש. 82) פרק א הלכה טז"י. והטעם, מפני שכלים אלה נמשחו ונתקדשו רק למדידה, מדות מיוחדות ללח ומדות אחרות ליבש, ולפיכך אין מקדשים בנתינה שלא למדידה. 83) קערות גדולות, אגנים. 84) מימרא של שמואל, שם. והטעם, מפני שנמשחו לקבל דם – ולא למדידה בלבד – ומתוך שהם ראויים לקבל בהם נוזלים, הם ראויים גם לקדש דברים יבשים (רש"י שם). 85) כר' יוסי בכריתות כח: וכר' יוחנן זבחים פז. (בלחם-משנה כאן מעיר, שדבריו כאן סותרים את דברי עצמו בפרק רביעי הלכה יט שפסק: הדם ישפך והבשר ישרף. ראה שם).

כ. כל כלי השרת אין מקדשין אלא במקדש⁸⁶, ואין מקדשין אלא מדעת⁸⁷, ואין מקדשין אלא מתוך⁸⁸, ואין מקדשין אלא שלמים. נקבו, אם עושין מעין מלאכתן שהיו עושין והם שלמים⁸⁹ - מקדשין, ואם לאו - אין מקדשין. ואין מקדשין אלא מלאין⁹⁰. אכל המדות אין מקדשות חסרות אלא אם דעתו למלאתן⁹¹; ואם אין דעתו למלאתן - מקדשות להפסול⁹², אבל לא לקרב⁹³.

86) אבל לא חוץ לעזרה. משנה זבחים פח. 87) שהכה מתכוון לקדש את הדבר שנותן לכלי שרת. כר' יוחנן

תרד. 59) ואע"פ שקמיצה בבמה היא בזר, במקדש תרד. ואין זה דומה למליקה, כי קמיצה בכלי שרת לא היתה בבמה. גמרא שם. 60) בגמרא המדובר בזר, אבל אין נימוק להבדיל בין זר ובין פסולים אחרים, כגון בעל מום, חלל או אונן. ראה כסף-משנה.

1 טז. ואילו אם יעלו - ירדו: כל שאינו ראוי לאשים. 2 פשר קדשי קדשים ופשר קדשים קלים, מותר העמר⁶¹ ושיירי מנחות ושתיהם⁶² ולחם הפנים⁶³ והקטרת, וצמר שבראשי פכשים ושרץ שפזקן⁶⁴ התלשים והעצמות והגידים, והקרנים והטלפים 3 בזמן שאינן מחברים⁶⁵, אם עלו - ירדו. 6

61) ביום ששה עשר בניסן, מקריבים מנחה מסולת שעורים מתבואה חדשה, מקטירים את הקומץ, והמותר לאכילת כהנים. ראה דיני עומר בפרק ז בהלכות תמידין ומוספין. 62) שמביאים בחג השבועות עם שני כבשי שלמים, שהם קרבנות ציבור והכהנים אוכלים אותם. 63) שתיים עשרה חלות שמניחים על השולחן שבהיכל בכל יום שבת, ונאכלות לכהנים ביום שבת שלאחריו. 64) זה נמשך לכל הדברים המפורטים למעלה, החל מצמר שבראשי כבשים.

7 יז. קמץ⁶⁵ שמצה שמנו⁶⁶ על העצם⁶⁷ וירד העצם - יחזירו⁶⁸; שהדבר ספק⁶⁹, שמא חבוי עולין בעולין⁷⁰ הם חשובין. 9

65) מנחות כג. 66) קצת מן השמן שבסולת המנחה. 67) כך היא גירסת רבינו שם (רש"י וראב"ד גורסים "עצים"). 68) עצם לבדה שירדה לא תעלה (למעלה הלכה טז), אבל אם מזה עליה שמן מן הקומץ, מעלים אותה מפני השמן שעליה. 69) בעיא של רבא שלא נפשטה. 70) הקומץ אם ירד יעלה, ולפיכך גם השמן המחובר אליו עולה, והעצם שעליה נשפך עולה ביחד עמו (לחם-משנה).

10 יח. מזבח הפנימי מקדש פסולין בין ראויין לו בין שאינן ראויין לו; אבל מזבח החיצון אינו מקדש אלא פסולין הראויין לו, כמו שבארנו. כיצד? 11 מזבח החיצון שעלו לו זבחים שנספלו - לא ירדו. 12 עלתה לו קטרת זרה⁷¹ - תרד, שאין הקטרת זרה⁷² ראוייה למזבח החיצון⁷³. אבל מזבח הפנימי שעלה לו קמץ מנחה, בין פשר בין פסול - לא ירד⁷⁴. וכן 16 כל פיצא בזה. פשם שהמזבח מקדש את הראוי לו, 17 כף הפכש⁷⁵ ושרץ כלי השרת⁷⁶ מקדשין את הראוי להם, שהרי נאמר בפלים: כל הנגע בהם יקדש. 18 משיגיע לפכש דבר הראוי לו - לא ירד, ואף על פי שנספסל. וכן כשיגיע לכלי שרת כל דבר הראוי לו 21 - מתקדש, ולא יפדה לעולם⁷⁷, ואף על פי שנספסל, כמו שבארנו באסורי המזבח⁷⁸. 23

71) שהיא זרה למזבח החיצון, שהרי אין מקטירים קטורת לעולם. 72) המלה זרה מיותרת, ויש למחקה.

קמב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' כ"ז ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לא היה צריך לטעם זה, ומספיק היה הנימוק שאמר בהלכה הקודמת שאין בעלי חיים נדחים, אלא שנקט הנימוק שנאמר שם בגמרא, שהוא גם לדעת ר' יוחנן. ראה לחם-משנה.

כה. וכן¹⁰⁴ אין אוכלין קדשים והמזבח פגום, שנאמר: ואכליה מצות אצל המזבח¹⁰⁵. והוא הדין לקדשים קלים¹⁰⁶, שאין אוכלין אותן בירושלים והמזבח פגום עד שיבנה.

(104 זבחים ס. 105) ר' אלעזר שם דורש: "המזבח", בזמן שהוא שלם, ולא בזמן שהוא חסר. (106) אע"פ שנאכלים בכל העיר, ולא נאמר באכילתם "אצל המזבח". אביי שם.

פרק רביעי

(1) יבאר חטאת ותמורת חטאת של יחיד או של ציבור שמתו בעליה וחטאת שאבדה ונמצאת.

א. ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה וחטאת שאבדה ונמצאת אחר שפפרו הפעלים - הרי אלו ימותו³. נמצאת אחר שנשחטה החטאת השנייה שהפריש קדם שיזרק דמה - הרי זו ספק⁴ אם תמות אם תרעה עד שיפול בה מום, לפיכך תמות⁵. וכיצד הן מתות? לא שיהרגם בכלי או בידו, אלא יכניסם לבית ונוצל עליהם⁶ עד שימותו. ודברים אלו פלם מפי משה רבנו שנמער⁷. אין פל הדברים אמורים אלא בחטאת יחיד בלבד⁸; אבל חטאת צבור שאבדה ונמצאת אחר פפורה⁹, בין ראויה¹⁰ בין אינה ראויה¹¹ - תרעה עד שיפול בה מום¹², ותמכר ויפלו דמיה לנדבה¹³. ואין אתה יכול לומר¹⁴ בחטאת צבור ולד או תמורה או שמתו בעליה, שפל קרבנות הצבור זכרים, ואין הצבור עושין תמורה, כמו שיתבאר¹⁵, ואין פל ישראל מתים.

(2) משנה תמורה כא, ב. (3) רבינו אינו מונה חטאת שעברה שנתה (פירוש, שהזדקנה והיא למעלה מבת שנה) בין החטאות המתות, מפני שהוא פוסק לקמן ה"ז כריש לקיש, שעברה שנתה אינה מתה, ומפרש את המשנה כרוב שם כב, א. ראה לקמן ה"ח בהערות. (4) שם כב, ב. בעיה של רב פפא, אבודה בכוס, מאי? (5) שאסור להקריב ספק פסולים. (6) שם יז, ב. ונזיר כה, א. (7) בכורות טז, א: "חטאות מתות הילכתא גמירי לה". (8) כתנא קמא במשנה, תמורה טז, א. (9) כלומר, אפילו לאחר שהקריבו אחרת במקומה. (10) להקריבה על המזבח. (11) נמצאת בעלת מום או שעברה שנתה. (12) קרבן תמים אין לו פדיון, ואין קדושתו נפקעת על ידי מכירתו. (13) לקנות בהם בהמות להקריבן עולות נדבת ציבור כשהמזבח יהיה פנוי. שנינו בשקלים פ"ו מ"ו: זה הכלל: כל שהוא בא משום חטאת ומשום אשם ילקח בהם עולות וכו'. (14) רבי שמעון בברייתא שם טז, א. (15) בהל' תמורה פ"א ה"א.

ב. פר ושעיר¹⁶ של יום הפפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן, וכן שעירי עבודה זרה¹⁷ שאבדו

במנחות ז. (88) אבל אם הגדיש עד שחלק מן הסולת וכדומה נמצא למעלה מדפנות הכלי, לא נתקדש הגודש (זבחים פח.). בפ"א מהלכות כלי המקדש הי"ט חילק רבינו בין כלי יבש לכלי לח, ופסק שכלי הלח מקדשים את הברוצים (הגודש שנשפך על דופן הכלי מבחוץ, וכאן הכוונה לכלי היבש), ראה לחם-משנה. (89) כלומר, כשהם שלמים. (90) כשיש בהם השיעור המלא שצריכים לו אז, כגון עשרון סולת לכבש או שני עשורונים לאיל וכדומה. (91) ר' יוסי בברייתא שם. (92) פסול שהוא חל רק אחרי קידוש בכלי, כגון לן ויוצא, ואילמלא נתקדשו לא נפסלו. (93) מנחות ז. רבינו מחלק בין דם לקמצים. בדם פסק למעלה בהלכה יט, שכלי שרת מקדשים ליקרב, וכאן המדובר בקמצים (לחם-משנה כאן).

1 כא. כלי שרת⁹⁴ מקדשין שלא בזמן להפסל, אבל לא להקרב. כיצד? דבר שמצותו ביום שנתקדש בכלי שרת פלילה - נפסל⁹⁵ וישרף, אבל אינו קרב. 2 3 4 5 כגון שקמץ מנחה פלילה ונתן קמצה לכלי שרת - הרי זו נשרפת⁹⁶.

(94) מנחות ק. (95) אלמלא נתקדש לא היה נפסל, ומועיל הקידוש שנעשה שלא בזמנו, כדי שייפסל. (96) במקום המיוחד לשריפת קדשים שנפסלו (ראה פ"ו ממעשה הקרבנות ה"ג).

6 כב. מזבח שנפגם⁹⁷ - נפסלו כל הקדשים שהיו שם שחוטין⁹⁸ במקדש שעדיין לא נזרק דמם; שהרי אין שם מזבח לזרק עליו, ונאמר: וזבחת עליו את עלתיך ואת שלמיך. כלומר, תזבח והוא עומד בתקונו, לא פגום⁹⁹.

(97) זבחים נט. (98) שנשחטו לפני שנפגם המזבח, והיה דמם ראוי להיזרק עליו, וכשנפגם נדחה הדם מזריקה, ומכיון שנדחה רגע אחד אינו חוזר ונראה. אבל אם נשחטו אחר שנפגם לא נפסלו, מפני שזה "דיחוי מעיקרו" (ראה הלכה כד). (99) ואין זורקים את דמם אפילו אם תיקנו את הפגם לפני שקיעת החמה. מימרא של ר' ישמעאל בר' יוסי שם.

11 כג. אבל קדשים חיים שהיו שם בעזרה כשנפגם 12 - לא נפסלו, אלא כשיבנה¹⁰⁰ המזבח יקרב; 13 שאין בעלי חיים נדחין¹⁰¹.

(100) כלומר, כשיתוקן הפגם. (101) פסק כרב שם נגד דעת ר' יוחנן, נגד הכלל רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן, מפני שביזמא סח: אמר רבא שהמשנה מסייעת לרב, וברייתא לר' יוחנן, ומשנה עדיפה מברייתא.

14 כד. הקדיש בהמות עד שלא נבנה המזבח - 15 כשיבנה מקריבין אותן; שהדיחוי מעקר¹⁰² אינו 16 דחי¹⁰³.

(102) הקרבן הזה לא היה ראוי מעולם למזבח, ודיחוי הפוסל הוא רק במה שהיה פעם ראוי. (103) שם. רבינו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ה' כ"ז ניסן – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין קמג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

29) מנחות פ, ב. (30) כרבי זירא, שם. בניגוד לדעת אביי שסובר – שתייהן מתות. וטעמו של דבר, מפני שהשלישית אינה חליפי הראשונה ואין לה קשר ישיר עמה. (31) מאותו הנימוק עצמו.

ה. המפריש³² שתי חטאות לאחריות - מתכפר באי זו שריצה, והשניה תרעה עד שיפיל בה מום, ויפלו דמיה לנדבה.

(32) שם כד, א. מימרא של רבי אושעיא.

ו. הפריש³³ חטאת מעפרת וילדה - הרי היא וילדה כשתי חטאות שנתפרשו לאחריות.

(33) שם כה, א. מימרא של רבי יוחנן.

ז. המפריש חטאתו ועברה שנתה³⁴ - תרעה עד שיפיל בה מום, ותמכר ויביא בדמיה אחרת. וכן אם הפריש חטאתו ונפל בה מום³⁵ - יביא בדמיה אחרת.

(34) שם כב, א. מימרא של ריש לקיש. (35) משנה, שם כב, ב.

ח. כל חטאת³⁶ שאבדה ונמצאת קדם כפרה, (אף על פי³⁷ שנמצאת בעלת מום או שנמצאת אחר שעברה שנתה) - אינה מתה, אלא תרעה עד שיפיל בה מום, ויפלו דמיה לנדבה. נמצאת אחר כפרה, אף על פי³⁸ שנמצאת בעלת מום או עברה שנתה, הואיל והיתה אבודה בשעת כפרה - הרי זו תמות.

(36) מסקנה של רבא שם, ליישב קושיות הגמרא על ריש לקיש (ראה הלכה הקודמת). ונחלקו שם רש"י ו'תוספות' מחלוקת עקרונית, וממנה תוצאות לכמה חילוקי דינים. דעת רש"י שריבוי ריעותות (מגרעות) בקרבן גורם למיתתה. ועם התמעטות מספר הריעותות נוטה הדין לרעייה. ושיטת 'התוספות' מנוגדת מן הקצה אל הקצה, היינו הריעותות מכריעות לרעייה. ונימוקם, שהרי אם הקרבן ראוי למזבח ולא הקריבוהו, הרי זה דיחוי, וחטאת שנדחתה – מתה, אבל אם אינה ראויה יש מקום לומר: הרי לא נדחתה אלא היא פסולה, ולכן תרעה. לשיטת רש"י יוצא, אם נמצאה קודם כפרה והיא בעלת מום או שעברה שנתה – תמות אפילו לרבנן, מפני שיש בה שתי ריעותיות – אבודה ומום או אבודה ועברה שנתה. ולשיטת 'התוספות' אם נמצאה לפני כפרה ויש בה מום שבינתיים עברה שנתה – תרעה. ורבינו נקט שיטת 'התוספות'. (37) בעל ה'לחם משנה' מוחק את כל המשפט, מן 'אע"פ' עד 'שנתה' (בספרים שלפניו הכניסו משפט זה בסוגריים מעוגלים). וטעמו, שהרי לשיטת רבינו אין מקום לומר 'אע"פ' שיש בה כמה ריעותות – תרעה, כי ריעותות מכריעות לרעייה. אולם אפשר לקיים את הגירסה שלפניו, וכוונת רבינו היא להוציא מדעת רש"י – שאולי שמע עליה – האומר שאם נמצאת בעלת מום או עברה שנתה לפני כפרה – תמות. וקובע רבינו שגם במקרה שכזה תרעה לדעת רבנן אם נמצאה קודם כפרה. (38) בהתאם לשיטתו שריעותות מכריעות לרעייה, אומר כאן

והפריש אחרים תחתיהן - ירעו עד שיפיל בהן מום, וימכרו ויפלו דמיה לנדבה; שאין חטאת הצבור מתה¹⁸. ולמה לא יקברו עצמן נדבה, שהרי זכרים הם? גזרה לאחר כפרה משום לפני כפרה.

(16) יומא סה, א. מחלוקת של תנאים, ופסק כרבים. (17) בית-דין שטעו והתירו איסור עבודה-זרה ועשו הציבור כהוראתם, מביאים שער לחטאת ופר לעולה (ראה הל' שגגות פ"ב ה"א). (18) רבינו קבע הלכה בפני עצמה לפר ושעירים אע"פ שנכללו כבר בהלכה הקודמת, מפני שכל החטאות חוץ מאלו הן נקבות ופסולות לקרבן עולה, ולפיכך אין להן תקנה אלא ע"י מום, אבל אלה הם זכרים ואפשר לחשוב שמותר להקריבם לעולת נדבה ואינם צריכים רעייה, ולפיכך כתב דינם שנית, ומנמק בסוף ההלכה למה טעונים רעייה.

ג. המפריש¹⁹ חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה, ונמצאת הראשונה והרי שתייהם עומדות: משך אחת משתייהן ונתכפר בה - האחרת תמות²⁰; בא להמליך²¹ - אומרין לו שיכתפך בזו שהפריש בראשונה²², והשניה תרעה²³ עד שיפיל בה מום, ויפלו דמיה לנדבה. היתה אחת מהן תמימה ואחת בעלת מום - תמימה תקרב, ובעלת מום תפדה²⁴. נשחטה²⁵ בעלת מום קדם שיזרק דם התמימה²⁶ - הרי זו אסורה בהנאה. היו שתייהן בעלי מומין²⁷ - ימכרו שתייהן ויביא מדמיהם חטאת, והשאר יפל לנדבה²⁸.

(19) תמורה כב, ב. (20) כרב הונא בשם רב, שם כג, א: "הכל מודים, שאם משך אחת והקריבה שהשניה מתה". והטעם, מפני שהבעלים דחו בידים את השניה ע"י הקרבת האחרת. (21) בבית-דין מה לעשות. ובוה הוכיחו, שאין דעתם לדחות, אלא מעוניינים למצוא תקנה. (22) היינו האבודה. (23) כרבנן החולקים על רבי, וסוברים "שאין חטאת מתה, אלא שנמצאת מאחר שכיפרו הבעלים" (שם כב:), אם לא דחוה בידים. (24) ברייתא, שם כד, א. (25) לאחר פדיונה. (26) חסרון יש כאן, וצ"ל "התמימה – מותרת, אחר שנוק דמה אסורה בהנאה", מחלוקת רבי אלעזר ורבנן שם, ופסק כרבים (כסף-משנה ולחם-משנה). נימוקם של רבנן הוא, שאם נזרק הדם של התמימה הרי בעלת המום היא חטאת שכיפרו בעליה באחרת, ודינה – מיתה, אבל אם כבר נשחטה והותרה לאכילה - אינה נאסרת ע"י הקרבת האחרת. (27) משנה, שם כב, ב. (28) ראה למעלה הערה יב.

ד. הפריש²⁹ חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה ואבדה, והפריש אחרת ונמצאו האובדות והרי שלשתן עומדות ונתכפר בראשונה - שניה מתה, ושלישית רועה³⁰; נתכפר בשלישית - שניה מתה, וראשונה רועה³¹; נתכפר באמצעית - שתייהם תמות.

קמד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' כ"ז ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- רבינו, שאם נמצאה אחר כפרה - תמות, אפילו כשיש בה כמה ריעותות, שהלכה למשה מסיני היא: חטאת שכיפרה בעליה - מתה.
- ט. היתה גנובה³⁹ או גזולה בשעת כפרה ואחר כך חזרה - אינה מתה, אלא תרעה. לא שמעו ממשה רבנו אלא אבודה⁴⁰. היתה עקר אבדה בלילה⁴¹, אף על פי שהיתה אבודה בשעת כפרה - אינה מתה, אלא תרעה⁴².
- (39) שם סב, ב. מימרא של אביי. (40) ואין להוסיף מדעתנו על מה שנאמר למשה מסיני. (41) רבא, שם כב, א. (42) כי בשעה שנאבדה לא היתה ראויה להקרבה, שאין מקריבים קרבנות בלילה.
- י. אבדה⁴³ ממנו⁴⁴ ולא מן הרועה⁴⁵, או שאבדה מן הרועה⁴⁶ ואינה אבודה מבועליה - אינה מתה, אלא רועה.
- (43) מימרא של רב פפא, שם. (44) הבעלים אינם יודעים מקומה של החטאת. (45) הרועה יודע איפה היא. (46) מפני שההלכה למשה מסיני התכוונה לאבודה ממש, אבל לא למקרה שזה או זה אינו יודע מקום הבהמה ואחרים יודעים.
- יא. וכל אלו שרועות - רועות עד שיפלו בהן מום⁴⁷, ויפלו דמיהן לנדבה⁴⁸.
- (47) תמורה יט, ב. (48) ראה למעלה ה"א.
- יב. היתה אבודה ממנו ומן הרועה ואחר מכירה אפלו בסוף העולם - הרי זו ספק⁴⁹, לפיכך תמות⁵⁰.
- (49) בעיה שלא נפתרה, שם כב, ב. (50) שאין להקריב על המזבח ספק פסולים.
- יג. היתה נחבאת אחורי הדלת⁵¹ או בסתר המדרגה⁵² - הרי זו אבונה, שהרי אין אדם רואה אותה בשעת כפרה. היתה בשדה או באגם⁵³ - הרי זו ספק⁵⁴ אבודה, שמא יש שם אדם רואה אותה בשעת כפרה, לפיכך תמות מספק.
- (51) שם. מימרא של רבי יוחנן. (52) לשון המקרא (שיר השירים ב, יד), פירוש, עמדה במקום שהמדרגה מסתירה אותה ואינה נראית, וזה כמו אחורי הדלת, ראה לחם-משנה. (53) מקום מרעה רחוק מן העיר. (54) רבינו מפרש כך את האיבעיה של "אבראי". ורש"י פירש אחרת, ראה כסף-משנה ולחם-משנה.
- יד. השולח חטאתו⁵⁵ ממדינת הים⁵⁶ - מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים⁵⁷. במה דברים אמורים? בחטאת העוף⁵⁸, או בחטאת בהמה של אשה, שאינה פת סמיכה⁵⁹, כמו שבארנו⁶⁰. אבל אשם⁶¹ ודאי⁶² שמתו בעליו וספפרו בעליו - ירעה⁶³ עד שיפלו בו מום, וימכר ויפלו דמיו לנדבה. שפלו
- 24 שפחטאות תמות - באשם ירעה⁶⁴ עד שיפלו בו מום,
25 ויפלו דמיו לנדבה.
- (55) משנה, גיטין כח, ב. (56) ואין אנו יודעים אם הוא חי בשעה שהחטאת הגיעה לבית המוקדש. (57) אין חוששים שמא מת בינתיים. (58) כל הקרבנות בהמה של יחיד, הבעלים סומכים ידיהם עליהם בעזרה לפני שחיתתם, אבל עופות אינם טעונים סמיכה ('תורת כהנים' פרשתא ג פ"ד). (59) משנה, מנחות צג, א. (60) בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות ה"ה. אבל חטאת בהמה של גבר, אין מקריבים כשאינו יכול לסמוך ואע"פ שבדיעבד כשר בלי סמיכה (ראה כסף-משנה פ"ב מהל' ביאת המקדש ה"ב, ו'תוספות' גיטין שם ד"ה והא, וזבחים עד: ד"ה והא). (61) אין לזה קשר עם דין השולח חטאתו ממדינת הים, אלא זה נמשך לעיקר הדין של חטאות המתות (יש להניח, שהמעתיק דילג כאן על שני חצאי משפטים, מן "אבל". וכך צ"ל: "אבל חטאת בהמה של איש - לא. במה דברים אמורים בחטאת, אבל אשם וכו'". ובדפוס רומא (ר"מ) מתחילה הלכה טו בפיסקה: "אבל אשם". ומכאן סיוע לפירושנו). (62) אשם הבא על חטא ודאי או לרגל מקרים מסוימים, כגון נזירות, מצורע שנתרפא. ויש גם אשם הבא על הספק, ונקרא אשם תלוי, ודיניו מפורשים בהל' שגגות פ"ח. (63) משנה, תמורה כ, ב. (64) שם יח, א.
- טו. כל אשם שנמק לרעה⁶⁵, אם הקריבו עולה⁶⁶ - פשוט. ולמה לא יקרב בעצמו עולה לכתחלה? גזרה לאחור כפרה משום לפגי כפרה.
- (65) שבעליו מסרוהו לרועה או בעצמם העבירוהו למרעה כדי שירעה עד שיפול בו מום. שם ה, ב. פסחים עג, א. עג, ב. (66) כלומר, הקריבו בפירוש לשם עולה. בלשון הגמרא: "עקירה", משמע שאם שחטו סתם - פסול. בזבחים שם, דרשו מהכתוב (ויקרא ה, יט): "אשם הוא" - בהוויתו יחא. פירוש, יישאר אשם כמו שהיה, ואע"פ שאין אפשרות להקריבו אלא-אם-כן עוקר בפירוש שם אשם ממנו.
- טז. המפריש⁶⁷ נקבה לאשמו⁶⁸ - תרעה עד שיפלו בה מום, ותמכר ויביא בדמיה אשם. אם הקריב אשמו - יפלו דמיה לנדבה. וכן ולדה⁶⁹.
- (67) משנה, תמורה יט, ב. מחלוקת רבי שמעון ורבנן, ופסק כרבים. (68) אשם בא מן הזכרים בלבד. (69) שם: "אמר רבי יוסי בן חנינא, מודה רבי אליעזר במפריש נקבה לאשם, דאין (שאין) בנה קרב אשם". ראה הלכה הסמוכה.
- יז. הפריש⁷⁰ נקבה לעולתו וילדה זכר - ירעה עד שיפלו בו מום, ויביא בדמיו עולה.
- (70) שם יח, ב - מחלוקת רבי אליעזר ורבנן, רבי אליעזר אומר הולד עצמו יקרב עולה, וחכמים אומרים ירעה עד שיפול בו מום וימכר בדמיו עולה. והטעם מפני שאמו אינה ראויה להקרב עולה, גם הולד שקדושתו מכח האם - אינו קרב עולה. ופסק כרבנן.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' כ"ז ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קמה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

19 כא. מי שנתחייב באשם תלוי והפריש שנים
20 לאחריות - מתכפר באחד, והשני ירעה עד שיפול
21 בו מום, ויפלו דמיו לנדבה⁹⁰. ואין צריך לומר
22 באשם ודאי שהוא פן⁹¹.

(90) כמו בחטאת, למעלה ה"ה. שם כג, ב: "אמר רב ששת, מודה רבי מאיר (שבנודע לו שלא חטא, דעתו שיצא וירעה בעדר) לחכמים במפריש שני חטאות לאחריות ונתכפר באחד מהם, השני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה. (91) לא נתברר למה באשם ודאי פשוט יותר דין זה מבאשם תלוי. ראה משנה-למלך.

23 כב. כל האשמות שבתורה פאין בגי שתיים⁹² ובאים
24 בקספ שקלים⁹³; חוץ מאשם מצרע ואשם נזיר,
25 שהם בגי שנה⁹⁴ ואין לדמיהם קצבה⁹⁵. אשם תלוי
26 בא מן הקטנים או מן הגדולים⁹⁶. ומפי השמועה⁹⁷
27 למדו, שאינו בא אלא בקספ שקלים⁹⁸.

(92) איל בין שתי שנים, היינו מבין שלשה-עשר חודש מלאים ומעלה. משנה, זכחים ז, ב. (93) שמחירו שני שקלים, שקל = סלע בזמן המשנה = ארבעה דינרי כסף, שם. ובגמרא כריתות כב, ב - למדו דין זה מן המקרא. (94) נזיר ומצורע מביאים כבש לאשם, וכבש הוא בן שנה (משנה, פרה פ"א). (95) "בערך שקלים", נאמר (ויקרא ה, טז) באיל ולא בכבש. (96) בדפוס קושטא, ובדפוס רומא (ר"מ) הגירסה: "אשם תלוי בפירוש שהוא מן הגדולים, ומפי השמועה למדו שאינו בא אלא בכסף שקלים". ברור שגירסה זו נכונה. והגירסה במהדורת וילנא משובשת. ופירוש הדברים: באשם ודאי כתוב בפירוש שבא מן הגדולים (איל) ושמחירו לא פחות משני שקלים, אבל באשם תלוי נאמר בפירוש בתורה שבא מן הגדולים, אבל דין שני שקלים לא נאמר בפירוש אלא למדו מפי השמועה. (97) תלמיד מפי רבו, ורבו מרבו עד משה רבינו. (98) פליאה היא, שרבינו מייחס דין זה לפי השמועה, והרי בגמרא הנזכרת למדו זאת מן הכתוב (שם, יז) "ואם נפש".

28 כג. הוזלו אילים ולא ימצא איל בשתי סלעים -
29 אין לו תקנה⁹⁹, אלא ישהה עד שיוקרו ויביא בשתי
30 סלעים; שהרי הקפידה תורה על דמיו ונתנה¹⁰⁰ לו
31 קצבה.

(99) שם כז, א. (100) בדפוס רומא (ר"מ): ונתנה.

32 כד. הפריש¹⁰¹ אשמו, והיה בשעת הפרשה יפה
33 סלע, ובשעת כפרה יפה שתיים - פשר¹⁰²; שהדחוי
34 מעקר¹⁰³ אינו דחוי, ועדין לא נראה¹⁰⁴ עד שנעשה
35 שנה שתיים. ואף על פי שהשפית מאליו¹⁰⁵ - אדם
36 מתכפר בשבח הקדש. היה בשעת הפרשה יפה
37 שתיים, ובשעת כפרה יפה סלע - הרי זה פסול¹⁰⁶.
38 חזר ונעשה יפה שתיים - יחזר לכשרותו; שאין
39 בעלי חיים נדחין¹⁰⁷, כמו שבאנו¹⁰⁸. למה הדבר
40 דומה? למום שנפל ועבר.

1 יח. אבל הדיוט⁷¹ שהפריש זכר לחטאת⁷², ונשיא
2 שהפריש שעירה לחטאת⁷³, וכהן משיח שהפריש
3 פרה לחטאת⁷⁴ - הרי אלו אין מתקדשין⁷⁵ לא קדשת
4 הגוף ולא קדשת דמים, לפיכך ימכרו שלא במום.

(71) כלומר, אדם פשוט, לא נשיא ולא כהן גדול. (72) חטאת יחיד באה נקבה. (73) נשיא שחטא מביא שעיר זכר (ויקרא ד, כג). (74) ומצוותו להקריב פר (שם, ד). (75) לא חלה עליהם קדושה כלל, מפני שאינם ראויים לאותו דבר שהקדישו "כל המשנה בחטאות, לא נתקדשה כלל" (פ"א מהל' תמורה הכ"א). רבינו מחלף בדין זה בין חטאות לאשמות, שהרי למעלה בהלכה טז פסק, שהמפריש נקבה לאשם תרעה עד שיפול בה מום, ולמד דין זה מסוגיית הגמרא תמורה כ, א. ששאלו שם למה שלושה אלה אינם קדושים כלל, ומשמע שפשוט היה להם שאינם קדושים (ראה כסף-משנה ולחם-משנה).

5 יט. הביא⁷⁶ אשם תלוי⁷⁷ ונדע לו שלא חטא או
6 שחטא ודאי⁷⁸: אם עד שלא נשחט - ירעה עד שיפול
7 בו מום⁷⁹, ויפלו דמיו לנדבה; מפני שלבו של אדם
8 דנה על עונותיו, והואיל ועל ספק הפרישו - גמר
9 בלבו להקדישו⁸⁰. הפרישו אפילו על פי עדים⁸¹
10 והזמנו⁸² - פלו דמיו לנדבה. ואם אחר שנשחט
11 נודע לו - הדם ישפך והבשר ישרף, כשאר פסולי
12 המקדשין⁸³. נודע לו אחר שנוזק הדם - הבשר
13 יאכל לכהנים ככל האשמות⁸⁴.

(76) משנה, כריתות כג, ב. (77) ראה הלכה יד בהערות. (78) וחייב להביא חטאת. (79) כדעת חכמים שקדושה חלה עליו, ולהקריבו אי-אפשר, שהרי בעליו אינם חייבים להביא אשם תלוי. (80) מפני הספק. ולפיכך, אפילו אם לא חטא אין זה הקדש טעות (ראה לקמן ה"כ). (81) עדים העירו שאכל ספק חלב, והוא עצמו אינו יודע כלום שאכל ספק איסור. (82) שם כז, א. פוסק כרבי יוחנן נגד רב ורבי אלעזר. (83) שכולם נשרפים, כמו שיתבאר לקמן בפ"ט ה"א. (84) שהרי בא על הספק וגמר כפרתו וקרבן כשר הוא.

14 כ. אשם ודאי אינו פן⁸⁵. אם עד שלא נשחט נודע
15 לו שלא חטא - יצא וירעה בעדר כשאר החליץ⁸⁶,
16 ואין בו קדשה כלל; ואם משנשחט - הרי זה
17 יקבר⁸⁷; ואם משנוזק הדם - הבשר יצא לבית
18 השרפה⁸⁸, כשאר פסולי המקדשין⁸⁹.

(85) משנה, שם כג, ב. (86) באשם ודאי מודים חכמים לר' מאיר שלא הקדיש אלא על מנת שחטא, ולכן כשנודע שלא חטא הרי זה הקדש טעות, מה-שאינ-כן באשם תלוי שגמר בלבו להקדישו על הספק. (87) אינו נשרף כמו באשם תלוי, מפני שאין בו קדושה כלל, ודינו ככל חולין שנשחטו בעזרה. (88) שם. (89) כיון שנוזק הדם נראה כקדשים פסולים, ולכן גזרו חכמים שיישרף. סברא של רב אשי, כז, ב.

קמו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ו' כ"ח ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(101) שם. (102) איבעיא שם, אם אדם מתכפר בשבח הקדש, ונפשטה מברייא מפורשת. (103) דבר שמעולם לא היה ראוי להקרבה אינה בגדר נדחה, שעליו אמרו שאינו חוזר להיות ראוי. (104) לא היה ראוי. (105) לא מפני שפיטמו אלא מחיר האילים עלה. רבינו סתם ולא כתב אם הוא מחויב להחזיר להקדש את הסלע שהרויח על ידי שבח הקדש, ומזה משמע שהוא פטור. ראה גמרא שם, ולחם-משנה כאן. (106) מפני שבשעת הקרבה, אין כאן "כסף שקלים". (107) דעת רבי יוחנן בקידושין ז, א. ובכמה מקומות. שבעלי חיים, שהיו ראויים להקרבה ונדחו מהקרבה אינם חוזרים להיות ראויים אפילו אם עבר הפסול, אבל רב סובר (יומא סד). בעלי חיים אינם נדחים (חטאות המתות הלכה למשה מסיני, ואין למדים ממנה לדחויים אחרים). ופסק רבינו כרב, ואע"פ שרב ורבי יוחנן - הלכה כרבי יוחנן, מפני שבגמרא יומא שם אמר רבא שהמשנה מוכיחה כדעת רב, ובזבחים נט, א - אמרו שרבי ישמעאל ברבי יוסי נוקט בשיטתו של רב. (108) בפט"ו מהל' מעשה הקרבנות ה"ד.

1 כה. הפריש¹⁰⁹ שתי סלעים לאשם, ולקח בהם שני אילים לאשם, אם היה אחד מהן יפה שתי סלעים 2 - יקרב לאשמו, והשני ירעה¹¹⁰ עד שיפיל בו מום, 3 ויפלו דמיו לנדבה. 4 (109) משנה, כריתות כו, ב. (110) כמו הפריש שנים לאחריות, למעלה הכ"א.

5 כו. היה חיב¹¹¹ באשם בן שנה והביא בן שתיים, או 6 בבן שתיים והביא בן שנה, או ששחטו מחסר זמן 7 בפעלים¹¹² - פסול, ותעבר צורתו¹¹³ ויצא לבית 8 השרפה. זה הכלל¹¹⁴: כל הפסול בחטאת - פסול 9 באשם; חוץ מן האשם ששחטו שלא לשמו¹¹⁵, 10 שהוא כשר¹¹⁶, כמו שיתבאר¹¹⁷.

(111) תוספתא זבחים פ"א, וגמרא מנחות מח, ב. (112) שטרם הגיע זמנם של הבעלים להקריב את האשם, כגון נזיר טמא בתוך שבעת ימי טומאתו או מצורע לפני יום השמיני לטהרתו על ידי הכהן. ויש מחוסר זמן בקרבן עצמו, כגון לפני שעברו שמונת ימים ללידתו. (113) ילינו אותו, כדי שייפסל בלינה, שאין שורפים קדשים שלא נפסלו פסול הגוף (גופו של קרבן). "זה הכלל, כל שפסולו בגופו יישרף מיד, בדם ובבעלים תעובר צורתו ויצאו לבית השריפה" (פסחים לד:). וגם אם הביא כבש במקום איל או להיפך, אין זה פסול בגוף הקרבן, אלא שהבעלים חייבים להביא בהמה אחרת. (114) תוספתא שם. (115) אלא לשם קרבן אחר. (116) ובחטאת פסול. (117) לקמן פט"ו ה"א.

11 כז. עולת נזיר¹¹⁸, עולת יולדת, עולת מצרע, 12 ששחטו בנזיר שנים עשר חדש ויום אחד, או מחסרי 13 זמן בפעלים - כשרים¹¹⁹ וטעונין נסקים¹²⁰. זה 14 הכלל: כל שאינו פוסל בעולת נדבה - אינו פוסל 15 בעולת חובה, בין עלתה לפעלים בין שלא עלתה 16 להם.

יום ו' כ"ח ניסן ה'תשע"ו

פרק חמישי

(1) יבאר המפריש מעות לחטאתו ומת או אבדו והקריב חטאת תחתיהן.

א. המפריש מעות לחטאתו ומת - ילכו המעות 17 לים המלח². וכן המפריש מעות לחטאתו ואבדו, 18 והקריב חטאת תחתיהן, ונמצאו המעות אחר כפרה 19 - ילכו לים המלח³. 20

(2) דינם כחטאת שמתו בעליה, וכדי שלא ייכשלו בהם בני אדם משליכים אותם לים המלח. (3) כחטאת שכיפרו בעליה.

ב. הפריש מעות לחטאתו ואבדו, והפריש מעות 21 אחרות תחתיהן, ולא הספיק לקח בהן חטאת 22 עד שנמצאו מעות הראשונות - יביא מאלו ואלו 23 לחטאת, והשאר יפלו לנדבה⁴. 24

(4) לעולות ציבור.

ג. הפריש מעות לחטאתו ואבדו, והפריש חטאת 25 תחתיהן, ולא הספיק להקריבה עד שנמצאו 26 המעות, והרי החטאת בעלת מום - תמכר, ויביא 27 מאלו ואלו חטאת, והשאר יפלו לנדבה. 28

ד. הפריש חטאתו ואבדה, והפריש מעות 29 תחתיה, ולא הספיק לקח בהם עד שנמצאת 30 חטאתו, והרי היא בעלת מום - תמכר, ויביא 31 מאלו ואלו חטאת, והשאר יפלו לנדבה. 32

ה. הפריש⁵ שני צבורי מעות לאחריות - מתכפר 33 באחד מהם, והשני יפל לנדבה⁶. 34

(5) אבל אסור לקחת קצת מציבור זה וקצת מזה, בניגוד לדינים שבהלכות ב"ד שנאמר בהם "יביא מאלו ומאלו".

(6) כמו בהפריש שתי חטאות לאחריות, למעלה פרק ד הלכה ה.

ו. המפריש חטאתו או דמי חטאתו, וכסבור שהוא 35 חיב ונמצא שאינו חיב - הרי אלו חליני⁷ ולא 36 נתקדשו. הפריש שתיים או דמי שתיים, וכסבור 37 שהוא חיב שתיים ונמצא שאינו חיב אלא אחת - 38 יביא אחת, והשאר⁸ יפלו לנדבה⁹. 39

(7) שזה הקדש טעות ועל מנת כן לא הקדישו. (8) בהפריש דמים המובן כפשוטו, ובהפריש בהמות הכוונה שירעו עד

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ו' כ"ח ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קמז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 21 **וְהָעֵינִי 28 - מְבִיא תַּחְתֵּיהֶם עוֹף וּמַחֲלִין 29 עַל**
 22 **הָעוֹף וְיִהְיֶה מֵהֶם 30. וְכֵן אִם הִפְרִישׁ דָּמֵי הָעוֹף**
 23 **וְהָעֵינִי 31 - מְבִיא תַּחְתֵּיהֶם עֲשִׂירִית הָאִיפָה וַיַּחֲלֵל**
 24 **הַמַּעוֹת עָלֶיהָ וְיִהְיֶה בָהֶם.**

(20) זב סופר שבעה ימים נקיים מראית זיבה ואחר כך הוא חייב להביא קרבן שתי תורים או שני בני יונה (ויקרא טו, יד) ובלשון התלמוד זוג עופות זה נקרא קן. (21) לנדבות ציבור. (22) שהפריש מעות לעולת נדבה וקנה מהם בהמה ונשארו מעות, יקנה בהן עוד עולה וגם השנייה היא נדבת יחיד בניגוד למותר חטאת ואשם שנופל לנדבת ציבור. (23) בירושלמי שם למדו דין זה מהכתוב "ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים" (שם ג, ו) דבר שאינו בא אלא מן הצאן - שלמים. ומה הוא שאינו בא אלא מן הצאן ולא מן הבקר? זה פסח. (24) אם גבו כספים לקנות קרבנות בשביל כמה נזירים ואחרי שקנו נשארו מעות, יקנו בהן קרבנות בשביל נזירים אחרים. (25) הכסף היה מיוחד לאותו נזיר ולפיכך אין לקנות בו קרבן נזיר אחר, אלא הוא מביא במותר זה קרבן נדבה. במשנה כתוב בפירוש: "מותר נזיר - לנדבה". (26) בין עני בין עשיר מביא אותו קרבן. רוב החטאות קבועות הן. (27) עשיר מביא חטאת בהמה ועני מביא שתי תורים או שני בני יונה ואם הוא עני מדוכא מביא עשירית האיפה סולת למנחה. בלשון התלמוד: "דלי דלות". העובר על שבועה או טמא שנכנס למקדש או אכל קודש חייב קרבן עולה ויורד (שלוש דרגות: בהמה, עופות, סולת. ויקרא ה). ויולדת (שתי דרגות: כבש, עופות. שם יב, זח). (28) ירד מנכסיו. (29) מעביר קדושתו על העופות והן יוצאות לחולין. (30) כמכסף חולין. (31) דלי דלות.

- 25 **י. הִפְרִישׁ בְּהֶמָּה וְנָפַל בָּהּ מוֹם - תִּמְכֹּר וַיָּבִיא**
 26 **בְּדָמֶיהָ עוֹף. אֲבָל אִם הִפְרִישׁ עוֹף וְנָפַסַל - לֹא יָבִיא**
 27 **בְּדָמָיו עֲשִׂירִית הָאִיפָה; שְׁאִין לְעוֹף פְּדִיּוֹן, כְּמוֹ**
 28 **שֶׁבְּאַרְנוּ בְּאִסּוּרֵי הַמִּזְבֵּחַ 32.**

(32) אבל מעות שהפריש לקנות בהן עוף יש להן חילול כמו שנחבאר בהלכה ט.

- 29 **י.א. כָּל חִיבֵי קִנְיִן 33 שֶׁבְּתוֹרָה שֶׁהִפְרִישׁוּ מַעוֹת**
 30 **לְקִנְיָהֶן, רָצָה לְהִבִּיא בְּכָל הַמַּעוֹת חֲטָאת הָעוֹף**
 31 **לְבִדָּה - יָבִיא 34, רָצָה לְהִבִּיא בֵּהֶן עוֹלַת הָעוֹף לְבִדָּה**
 32 **- יָבִיא. אִפְּלוּ אָמַר: אֵלֹו דָּמֵי חֲטָאֵתִי וְאֵלֹו דָּמֵי**
 33 **עוֹלָתִי - יֵשׁ לוֹ 35 לְעֶרֶב הַמַּעוֹת וְלִקַּח בֵּהֶן פְּאָחֵד**
 34 **חֲטָאֵתוֹ וְעוֹלָתוֹ, או לִקַּח בְּכָל חֲטָאֵת או עוֹלָה;**
 35 **שְׁאִין הַקִּנְיִן מִתְּפָרְשׁוֹת 36 אֲלֹא בְּלִקְחִיתָ הַבְּעָלִים 37 או**
 36 **בְּעֲשִׂיתָ כֹּהֵן 38.**

(33) סתם קן פירושו שני עופות. אחד לחטאת ואחד לעולה. (34) ויקנה עוף אחר לעולה. (35) מותר לו. (36) נקבעות איזהו לחטאת ואיזהו לעולה. (37) כשהבעלים קנו בפירוש עוף זה לחטאת ועוף זה לעולה, אבל אם קנה זוג סתם ואחר כך אמר זה יהיה חטאת וזה עולה, מותר לו לשנות.

שיפול בהן מום וימכרו ויקנו חטאת אחת ושאר הכסף יפול לנדבה. (9) מפני שחלה עליהם קדושה.

- 1 **ז. הַלּוֹקַח מַעוֹת בִּידּוֹ 10 או שֶׁהָיָה מְלַקֵּט 11 וְאָמַר:**
 2 **אֵלֹו אָבִיא מֵהֶם חֲטָאֵתִי - הַמּוֹתֵר חֲלִין 12. וְכֵן יֵרָאֶה**
 3 **לִי, שֶׁהִדָּבֵר קָל וְחִמְרָה בְּשֹׁאֵר הַקִּרְבָּנוֹת 13 שֶׁהַמּוֹתֵר**
 4 **חֲלִין.**

(10) לקח בידו בבת אחת כמה מטבעות. (11) מצרף פרוטה לפרוטה עד שנתלקט סכום גדול. (12) אם קנה בהם בהמה לחטאת ונשאר מותר, הרי הוא חולין, מפני שאמר, אביא מהם חטאתי, לא הקדיש כולם אלא כדי מחירו של הקרבן. וכל זה כשאמר "אביא מהם", אבל כשאמר "אלו לחטאת", - המותר נדבה, מפני שהקדיש כולו. (13) חטאת באה לכפרה על חטא, ואולי התכוון לתת יותר מחובתו, מפני שלבו נוקפו, מה שאין כן בקרבנות נדבה ולפיכך קל וחומר הוא שהמותר חולין.

- 5 **ח. הַמִּפְרִישׁ מַעוֹת לְמִנְחַת חוּטָא וְהִבִּיא מֵהֶם**
 6 **מִנְחָתוֹ 14, או שֶׁהִפְרִישׁ מִנְחַת חוּטָא וְהוֹתִירָהּ 15 -**
 7 **הַמּוֹתֵר יָבִיא מִנְחַת נְדָבָה 16. אֲבָל מוֹתֵר עֲשִׂירִית**
 8 **הָאִיפָה שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל, שֶׁהָיָה הַתְּבִיתִין 17 - יִרְקֹב.**
 9 **וְכֵן מוֹתֵר לַחֲמֵי תוֹדָה וּמוֹתֵר לַחֲמוֹ שֶׁל נְזִיר -**
 10 **יִרְקֹבוּ 18. וּמוֹתֵר דָּמֵי נִסְכָּיו - יִפְּלוּ לְנְדָבָה 19. כָּבֵר**
 11 **בְּאַרְנוּ בְּשִׁקְלִים, שְׁמוֹתֵר הַשִּׁקְלִים - חֲלִין.**

(14) ונשאר חלק מהכסף. (15) הביא קמח יותר ממה שהיה צריך להביא. (16) ככל מותר חטאת שקרב נדבה. במשנה שקלים פרק ז הלכה ד שנינו: זה מדרש דרש יהוידע הכהן וכו' כל הבא משום חטאת ושום אשמה, יקח בהם עולות. מלשונו של רבינו משמע שהחוטא מקריב את המותר כמנחת נדבה, אבל בגמרא שם אמרו שזה כמות החטאת והרי שנינו שם, שמותר חטאת הוא לקיץ המזבח לעולות ציבור. (17) כהן גדול מקריב בכל יום מנחה עשירית האיפה סולת והיא נקראת מנחת חביתין. (18) והטעם, מפני שלא מצאנו לחם קרב בפני עצמו, אלא כתוספת לקרבן, ואין לצרף מותר זה לקרבנו של נזיר אחר, כי הנזיר האחר חייב להביא לחמי נזיר משלו, כמפורש בתורה ואינו יכול להוסיף עליהם. ומה הטעם גם לחמי תודה ירקבו, כי אין להם תקנה. (19) נסכים קדשי קדשים הם ודינם כמות חטאת ואשם.

- 12 **ט. מוֹתֵר קִנְיֵי זָבִים 20, קִנְיֵי זָבוֹת, קִנְיֵי יוֹלְדוֹת,**
 13 **חֲטָאוֹת וְאֲשָׁמוֹת - מוֹתֵרֵיהֶם יִפְּלוּ לְנְדָבָה 21**
 14 **וְיִקְרְבוּ עוֹלוֹת, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. מוֹתֵר עוֹלָה 22 -**
 15 **לְעוֹלָה. מוֹתֵר שְׁלָמִים - לְשְׁלָמִים. מוֹתֵר מִנְחָה**
 16 **- לְמִנְחָה. מוֹתֵר פֶּסַח - לְשְׁלָמִים 23. מוֹתֵר**
 17 **נְזִירִים 24 - לְנְזִירִים. מוֹתֵר נְזִיר - לְאוֹתוֹ נְזִיר 25.**
 18 **בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שְׁמוֹתֵר חֲטָאֵת לְנְדָבָה?**
 19 **בְּחֲטָאֵת קְבוּעָה 26; אֲבָל מִי שֶׁהוּא חֵיב בְּקִרְבָּן**
 20 **עוֹלָה וַיּוֹרֵד 27 שֶׁהִפְרִישׁ מַעוֹת לְחֲטָאֵת בְּהֶמָּה**

קמח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ו' כ"ח ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הקדשים שנתערבה, בכל מקום שהיא תהא מחוללת על כסף זה, וקדושת הקרבן עוברת בזה על הכסף. נתבאר כבר כמה פעמים, שקרבן תמים אין לו פדיון, ולפיכך ירעו עד שיפול בהם מום.

ג. נתערבו קדשים בחלין תמימים - ומכרו חלין שנתערבה לצרכי אותו המין ויקרבו כלן. כיצד? ארבע בהמות שלמים שנתערבו בארבע בהמות חלין תמימים - ומכרו הארבע של חלין למי שהוא צריך להביא שלמים ויקרבו הכל שלמים. וכן בעולה או באשם. והדמים חלין לכל דבר, שהרי דמי חלין הן.

שם. (8) מין הזבח שנתערב, אם שלמים - שלמים, ואם עולה - עולה. (9) יאמר לקונה בפירוש, שהוא מוכר לו את ארבע הבהמות שהן חולין. תקנה זו היא יותר יעילה מזו שבהלכה ב.

ד. נתערבו שור הקדש בשורים של חל - גדול שפכלן הקדש, ומכרוהו השאר לצרכי אותו המין. נתערבו קדשים בקדשים מין ממינו - זה יקרב לשם בעליו, וזה יקרב לשם בעליו, אף על פי שאין כל אחד מהן מפיר קרבנו. במה דברים אמורים? בקרבנות נשים, שאין בהם סמיכה; אבל קרבנות אנשים, הואיל וכל אחד צריך לסמך על ראש קרבנו - הרי אלו לא יקרב עד שינתן האחד חלקו לחברו, או עד שיפול מום בפל, ומכרו, ויביאו כל אחד בדמי היפה שבהן מאותו המין.

(10) תוספתא מנחות פ"ג הלכה ב. (11) כלומר, יקריב את הגדול שבהם לאותו מין קרבן, אם עולה - עולה, ואם שלמים - שלמים. והמדובר כשכל השוורים הם של המקדש, ולפיכך הוא יכול להקריב את הגדול, אבל כשנתערב בשוורים של אחרים אין המקדש יכול להקריב את הגדול, שמא אין זה שור שלו, ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. ובתוספתא מנחות שם כתוב בפירוש: שנתערב "בשווי". וראה גמרא מנחות קח: (12) והדמים שיקבל בעד השוורים הם חולין. ואפילו אם אחד מהנמכרים הוא הקדש, אין קדושתו עוברת על הדמים, כי קרבן שאין בו מום אינו מתחלל (ראה ר"ש שם). (13) משנה זכאים עא: (14) עולה בעולה או שלמים בשלמים, והם של שני בני אדם. (15) לשם מי שהוא בעליו. (16) ראה למעלה פרק ד הלכה יד, בפנים ובהערות. (17) המדובר בקדשים קלים שהם ממון בעלים, אבל קדשי קדשים אינם ממון ואינו יכול ליתנם במתנה (אולם יש לתמוה, שהרי רבינו פסק בפרק ד מהלכות מעילה הלכה ח, ש"המוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום". ראה הגהות ר' עקיבא איגר במשנה שם).

ה. נתערבו מין בשאינו מינו, כגון עולה בשלמים - לא יקרבו אפלו בחמורה שבהן, שאין מביאין קדשים לבית הפסול.

(18) שם עה: (19) להקריב שניהם עולה. במשנה שם

(38) הכהן רשאי להקריב איזה שירצה לחטאת או לעולה, אם הבעלים לא קבעו בשעת לקיחה ואף על פי שקבעו בין לקיחה להקרבה.

יב. לפיכך, אם הפריש מעות לקנין סתם ומת - יפלו כל אותן המעות הסתומין לנדבה, שהרי כלן ראויין לבוא עולה.

(39) מפני שהוא רשאי לקנות בכל הדמים עולה. (40) ואין דינם כדמי חטאת שמתו הבעלים שצריך להשליכם לים המלח.

יג. מי שהיה מחיב חטאת ואמר: הרי עלי עולה, והפריש מעות ואמר: אלו לחובתי, רצה להביא בהן חטאת בהמה - וביא, עולת בהמה - וביא. מת והניח המעות - ילכו לים המלח.

(41) ומוטלת עליו חובה להביא עולה. (42) ולא פירש אם לחטאת או לעולה והרי שתייהן חובה עליו. (43) ולמה לא יפלו לנדבה כמו בהלכה יב? אין שני הדברים דומים זה לזה. בהלכה יב אפילו אם הבעלים אומרים אלו לחטאת ואלו לעולה רשאים הם לעשות כולן לעולה ולפיכך "כולן ראויים לבוא לעולה", מה שאין כן בהלכה זו שמסופקים אנו אם התכוון לחטאת או לעולה ומפני הספק ילכו לים המלח, וכל זה כשמת ולא גילה דעתו למה התכוון, אבל כשהוא מביא מדמים אלו חטאת או עולה הרי הוא מגלה את כוונתו באמירתו "לחובתי" (לחם משנה).

פרק ששי

(1) יבאר כל הזבחים שנתערב בהן אחת מהחטאות או אחד מאיסורי מזבח.

א. כל הזבחים שנתערב בהן אחת מחטאות המתות או שור הנסקל, אפלו אחד ברבוא - כלן ימותו, לפי שבעלי חיים חשובין הן ואינם בטלין. ואם הקריב - הרצה, שאין בעלי חיים נדחין.

(2) משנה זבחים ע: (3) בגמרא שם עג: אמרו שלפי השיטה שבעלי חיים אינם נדחים, אם הקריב את התערובת הורצה, אע"פ שנדחו מהקרבה, ורבינו לשיטתו למעלה בפרק ד הלכה כד שבעלי חיים אינם נדחים.

ב. נתערב בהן אחד מאסורי המזבח - ירעו כלם עד שיפול בהן מום, ומכרו, ויביא בדמי היפה שבהן מאותו המין של קדשים שנתערב.

(4) שם. בהלכה הקודמת המדובר כשנתערבה בהמת קדשים בבהמות שדינן מיתה, ובהלכה זו אנו עוסקים בתערובת באיסורי מזבח. פירוש, בהמות שאסור להקריבן למזבח, כגון שור שהמית אדם או שרבע אשה על-פי עד אחד או על-פי הבעלים, שאינו נסקל אלא על-פי שני עדים כשרים, או בהמה טריפה וכדומה. (5) שמא בהמת קדשים היתה היפה ביותר. (6) אם היתה עולה - מקריב עולה, ואם שלמים - שלמים. וכיצד הוא עושה? לוקח מדמי המכירה סכום שווה למחיר הבהמה השמנה ביותר, ואומר: בהמת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ו' כ"ח ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קמט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

16 **שְׁהוּא עַל חֲטָאתָ, וְדָמִי אֲשֶׁם עַל אֲשֶׁם. וְאִם כָּבֵר**
17 **קָרְבָּה חֲטָאתוֹ³⁰ - יוֹלִיף כָּל הַמַּעֲוֹת לִים הַמִּלְחָה³¹.**
18 **וְאִם כָּבֵר קָרְבָּה אֲשָׁמוֹ³² - יָפֹלוּ הַכֹּל לַנִּדְבָה³³.**

(29) תוספתא שם. (30) לפני שחילל הכסף, והרי כאן דמי חטאת שכיפרו בעליה לפני שנמצאה האבודה מעורבים בדמי אשם. (31) כמו בפרק ב הלכה א. (32) והחטאת לא קרבה. (33) פירוש, כל מה שישאר אחרי שיקנה בהמה יפה ויקריבנה לחטאת - יפול לנדבה כדן מותר אשם.

19 **י. תוֹדָה³⁴ שְׁנַתְעַרְבָה בְּתַמּוּרְתָּהּ³⁵ - שְׁתִּיהֵן תִּקְרַבְנָה,**
20 **וְיִנִּיף הַלֶּחֶם עִמָּהֶן³⁶. וְכֵן³⁷ אִם נִתְעַרְבָה תוֹדָה בְּשֶׁאֵר**
21 **זְבָחִים, אָף עַל פִּי שְׁקָרְבָה תוֹדָתוֹ - יָרְעוּ הַכֹּל עַד**
22 **שְׁיִפֹּל בָּהֶן מוֹם, וְיָבִיא בְּדָמֵי הַיָּפָה תוֹדָה אַחֲרָה,**
23 **וּבְדָמֵי הַיָּפָה זָבַח אַחֵר.**

(34) שם. (35) אם אמר על בהמת חולין הרי זו תמורת תודה זו, שתיהן קדושות, שנאמר (ויקרא כז, ג): "ואם המר ימירנו, והיה הוא ותמורתו יהיה קודש". (36) עם התודה מביאים ארבעים חלות (לחמי תודה) ומניפין אותן בעזרה ביחד עם התודה, ואם נתערבה התודה בתמורתה מניפים הלחם עם שתיהן (ראה לקמן פרק יב הלכה ח, והלכה יג). (37) זה נמשך להלכות רז. תוספתא שם הלכה ג. סתם רבינו ולא פירש אם תודה שניה זו טעונה לחם או לא, וכן בתוספתא אין רמז ללחם. ראה ראב"ד וכסף-משנה כאן.

24 **י.א. נִתְעַרְבָה בְּאֵיל נְזִיר³⁸ - שְׁתִּיהֵם תִּקְרַבְנָה³⁹,**
25 **וְיִנִּיף הַלֶּחֶם עִמָּהֶן⁴⁰.**

(38) שם. נזיר מביא איל לשלמים. (39) ואע"פ שהזרוע נאכל כקדשי קדשים וממעט באוכליו, מפני שלא חששו לחלק קטן כזה (כסף-משנה). (40) ראה הערה לה.

26 **י.ב. בְּכוֹר⁴¹ שְׁנַתְעַרְבָ בַּפֶּסַח - שְׁנִיָּהֶם יָרְעוּ עַד**
27 **שְׁיִפֹּל בָּהֶם מוֹם⁴², וְיִאָּכְלוּ כְּבָכוֹר⁴³. וְלָמָּה לֹא**
28 **יִקְרְבוּ? לִפִּי שְׁהַפֶּסַח נֶאֱכַל לְכָל אָדָם עַד חֲצוֹת,**
29 **וְהַבְּכוֹר לְשְׁנֵי יָמִים, וְאֵינוֹ נֶאֱכַל אֶלָּא לַפְּהֲנִים;**
30 **וְאֵין מִבִּיאִין קָדָשִׁים לְבֵית הַפֶּסֶל, וְאֵין מִמַּעֲטִין**
31 **בְּאִכְלִיתָן.**

(41) תוספתא זבחים פרק ח הלכה ד, פסחים צח: (42) רבינו השמיט כאן דברי רבא (פסחים שם). הנוגעים לתקנתו של הפסח שצריך פדיון, היינו שמביא בהמה ומחלל עליה את הפסח ומקריבה שלמים, כדן מותר פסח. (43) כחומרת בכור שאסור לשוחטו באטליו הקבוע, ושחיטת בהמות חולין, וגם אין מוכרים את בשרו באטליו ואין שוקלים אותו במשקלות אלא באומד, אבל באכילה עצמה אין בבכור בעל מום כל חומרה (ראה רש"י שם, וכסף-משנה כאן).

32 **י.ג. וְכֵן מַעֲשֵׂר⁴⁴ שְׁנַתְעַרְבָ בַּפֶּסַח, בְּשִׁפֹּל בָּהֶן מוֹם**
33 **יִאָּכְלוּ כְּמַעֲשֵׂר. הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר שְׁנַתְעַרְבוּ - יִאָּכְלוּ**
34 **בְּמוֹמָן⁴⁵.**

המדובר באשם ושלמים ששניהם נאכלים, אלא שזה נאכל לזכרי כהונה ליום וילילה ולפנים מן הקלעים בעזרה, ושלמים נאכלים לשני ימים וילילה שביניהם ולכל אדם מישראל. ונחלקו בזה ר' שמעון ורבנן. ר' שמעון אומר: "ישחטו בצפון (כדן אשם) ויאכלו כחמור שבהם", וחכמים חולקים ואומרים "אין מביאים קדשים לבית הפסול", פירוש אין לגרום לקדשים פסול על ידי צמצום זמן אכילתם, כי שמא לא יספיקו לאכול את כל הבשר, והנשאר ייפסל בנותר. אבל רבינו מדבר כאן בעולה ושלמים, ובמקרה זה אין אנו צריכים כלל לנימוק שאין מביאים קדשים לבית הפסול, שהרי רבינו בפרק ה מהלכות איסורי מזבח הלכה ד פסק שהמעלה בשר קדשים קלים למזבח - לוקה, ואם כן אי-אפשר להקריבם כחמור שבהם. ונראה שרבינו נקט כאן "עולה ושלמים" לדוגמה, לבאר את המונח "מין בשאינו מינו", שלא תטעה לפרש כגון שור וכבש, אבל ההלכה עצמה כוללת כל סוגי תערובות של מין בשאינו מינו, ובהלכות הבאות מפורטים דיני כל סוג תערובת בפני עצמו.

1 **ו. וְכֵשֶׁם שְׁאִין מִמַּעֲטִין בְּזִמְן אִכְלִיתָן, כֵּן אֵין**
2 **מִמַּעֲטִין בְּאוֹכְלִיתָן²⁰ וְלֹא בְּמָקוֹם אִכְלִיתָן²¹. אֶלָּא**
3 **בִּיצֵד יַעֲשֶׂה²² יָרְעוּ הַכֹּל עַד שְׁיִפֹּל בָּהֶם מוֹם,**
4 **וְיִמָּכֵר כָּל אֶחָד מֵהֶן לְבָדוֹ²³, וְיָבִיא בְּדָמֵי הַיָּפָה**
5 **שָׁבָהֶן מִמִּין זֶה, וּבְדָמֵי הַיָּפָה שָׁבָהֶן מִמִּין הַזֶּה,**
6 **וְיִפְסִיד הַמוֹתָר²⁴ מִבֵּיתוֹ.**

(20) כגון בכור ומעשר בהמה, ששניהם נאכלים לשני ימים וילילה, אלא שהמעשר מותר לכל אדם מישראל, ובכור נאכל רק לכהנים. (21) לא מצאנו דבר שיהיה בו צמצום במקום ולא יהיה בו גם צמצום או באוכליו או בזמן אכילתו, ולפיכך לא נתבאר למה הביא רבינו דין זה בכלל. (22) זה נמשך גם להלכה הקודמת. (23) שאם ימכור שניהם יחד, לא ידע כמה מחיר היפה שבהם. (24) ההפרש, שבין דמי יפה ובין דמי גרועה.

7 **ז. אָף עַל פִּי שְׁכָפֵר הַקָּרִיב עוֹלָה שְׁחִיב בָּהּ או**
8 **שְׁלָמִים שְׁהִיָּה חֵיב לְהַקְרִיבָן²⁵ - הָרִי זֶה מְקַרֵּיב²⁶**
9 **מִדָּמִי הַתְּעַרְבָת עוֹלָה אַחֲרָה וְשְׁלָמִים אַחֲרִים.**

(25) כדי שלא יאחר קיום נדרו. (26) תוספתא זבחים פרק ח הלכה ב.

10 **ח. חֲטָאת²⁷ שְׁנַתְעַרְבָ בְּשְׁלָמִים - יָרְעוּ הַכֹּל עַד**
11 **שְׁיִפֹּל בָּהֶן מוֹם, וְיָבִיא בְּדָמֵי הַיָּפָה שָׁבָהֶן שְׁלָמִים,**
12 **וּבְדָמֵי הַיָּפָה שָׁבָהֶן חֲטָאת. וְאִם קָדָם וְהַקָּרִיב חֲטָאת**
13 **אַחֲרָה עַל חֲטָאת שְׁהִפְרִישָׁהּ לוֹ - בָּלֵן זְמוּתוֹ²⁸.**

(27) תוספתא שם. (28) כדן חטאת שאבדה וכיפרו בעליה לפני שנמצאה (למעלה פרק ד ה"א). וסובר רבינו, שנתערבה - דינה כאבודה. ראה כסף-משנה ולחם-משנה.

14 **ט. וְכֵן²⁹ אִם נִתְעַרְבוּ מַעֲוֹת חֲטָאת בְּמַעֲוֹת אֲשֶׁם -**
15 **לֹאֲקַח שְׁתֵּי בְּהֵמוֹת, וּמִחֲלָל דָּמֵי חֲטָאת בְּכָל מָקוֹם**

נה: (54) שם עיר קרובה לירושלים. (55) כמרחק זה. בהמות הנמצאות שם, ורובן זבחי קרבנות הם. (56) ואין לה תקנה. דברי אביי שם. (57) ופסולה לחטאת ולעולה, ואין אנו חוששים שמא נאבדה לפני זמן רב כשהיתה בת שנה. (58) "שלמים" הוא שם כולל לשלמים ותודה. (59) ראה למעלה הלכה י, והערה לה. (60) מלשונו של רבינו משמע שמקריב רק אותה בהמה, ואף-על-פי שתודה נאכלת ליום ולילה, ושלמים לשני ימים ולילה, ואין מביאים קדשים לבית הפסול (ראה הלכה יב), כאן מותר להקריב מפני שזה כדיעבד, שהרי אין תקנה אחרת לאותו קרבן (הר המוריה). אולם בגמרא שם נאמר בפירוש שמביא גם בהמה אחרת (ראה לחם-משנה). (61) קרבן אשם הוא בן שתיים. (62) שאם כיפרו יש לו תקנה ברעייה עד שיומם, ודמיו נופלים לנדבה (למעלה פרק ד הלכה יד). (63) והרי הוא ספק עולה ספק שלמים. (64) שמן ויין שמביאים עם הקרבנות. (65) שהרי אין על מי להטיל חובת הבאתם, משנה שקלים שם. (66) שאין להם פדיון. (67) גם בדין זה אנו צריכים להסברו של "הר המוריה" שהבאנו בהערה נט, שהרי פסח אחר זמנו נאכל ליום ולילה, ושלמים אחרים נאכלים לשני ימים, ואין מביאים קדשים לבית הפסול. (68) משיגחים עליו שלא יאבד. (69) שניהם באים בני שנה.

32 יט. נתעברו קדשים בקדשים אחר שנשחטו⁷⁰ -
33 יאכלו כחמור שבהן. נתעברו בפסולי המקדשין⁷¹
34 או בחלין שנשחטו בעזרה - תעבר צורתן⁷² ויצאו
35 לבית השורפה.

(70) משנה זבחים עה: ותוספתא שם פרק ח, ד.
(71) תוספתא שם. (72) ילינו אותן, כדי שיפסלו בלינה. שאסור לשרוף קדשים שלא נפסלו.

36 כ. איברי חטאת⁷³ שנתעברו באיברי עולה⁷⁴ -
37 מניחין הכל עד שיפסדו ותעבר צורתן, ושרפין
38 אותן⁷⁵ בעזרה במקום ששרפין פסולי המקדשין⁷⁶.

(73) משנה שם עז. (74) שטעונים הקטרה על המזבח, אבל איברי חטאת נאכלים לכהנים ואסור להקטירם. (75) כדעת רבנן שם. ואין להם ביטול, מפני שאיברים חשובים הם ואינם בטלים בתערובת. (76) בתוך העזרה. ראה הלכות מעשה הקרבנות פרק ז הלכה ג.

39 כא. אבר⁷⁷ של בעלי מומין שנתעבר באיברי
40 קדשים, אפלו אבר באלף איברים - יצאו הכל לבית
41 השורפה. ואפלו קרבו פלן חוץ מאחד מן התעריכת
42 - הרי זה ישרף בעזרה במקום ששרפין פסולי
43 המקדשין.

(77) משנה שם עז:

44 כב. חתיכות⁷⁸ קדשי קדשים שנתעברו בחתיכות
45 קדשים קלים, או הנאכלין ליום אחד בנאכלין לשני
46 ימים - יאכלו כחמור שבהן.

(78) משנה שם עה:

(44) תוספתא זבחים שם. גם כאן צריך לחלל את הפסח על בהמה אחרת ויקריבנה שלמים (לחם-משנה). (45) בלי כל תיקון, שהרי אין כל הבדל בין דיני בכור לדיני מעשר בעלי מומים.

1 יד. וכן שאר קדשים⁴⁶ שנתעברו בככור ובמעשר -
2 ירעו עד שיפלו בהם מום, ויאכלו בככור שפפל בו
3 מום או כמעשר שפפל בו מום.

(46) משנה זבחים עא:

4 טו. אשם⁴⁷ שנתעבר בשלמים, אף על פי שאין
5 מקריבין משניהן אלא האמורין אבל הכשר נאכל -
6 לא יקרבו⁴⁸, אלא ירעו עד שיפלו בהן מום, ויביא
7 בדמי היפה אשם, ובדמי היפה שלמים, והמותר
8 יפסיד מביתו. ואם קדם והקריב אשמו - שניהן
9 יפלו לנדבה⁴⁹.

(47) משנה שם עה: (48) מפני שאשם נאכל ליום ולילה, ושלמים נאכלים לשני ימים ולילה שביניהם, ו"אין מביאים קדשים לבית הפסול" (למעלה הלכה ה). (49) עולות ציבור, כדין מותר אשם (ראה למעלה הלכה ח בדין חטאת).

10 טז. כל הקדשים⁵⁰ אפשר שיתעברו מין במינו, חוץ
11 מן החטאת עם האשם; שאין האשם אלא מזכרי
12 בבעלים, ואין לה חטאת מן הפכשים אלא נקבה.

(50) משנה שם עא:

13 יז. וכל אלו המתעברין⁵¹ בחיים, אם הקריב -
14 הרצה, שאין בעלי חיים נדחין⁵².

(51) גמרא שם עג: (52) ראה למעלה הלכה א, ובהערות שם.

15 יח. בהמה⁵³ שנמצאת מירושלים ועד מגדל עדור⁵⁴,
16 ובמדתה⁵⁵ לכל רוח: אם נקבה בת שנתה היא -
17 בונסה לכפה עד שתמות, שמה חטאת היא⁵⁶. היתה
18 בת שתיים⁵⁷ - יביאה שלמים⁵⁸, ויביא עמה לחם⁵⁹,
19 שמה תודה היא⁶⁰. מצא זכר בן שתי שנים - אין לו
20 תקנה, שמה אשם הוא⁶¹ ועדין לא כפרו בעליו⁶².
21 מצא זכר בן שנה⁶³ - מניחו עד שיפלו בו מום,
22 ומביא שתי בהמות תחתיו, ומתנה ואומר: אם עולה
23 היתה - זה עולה תחתיו, ואם שלמים היתה - זה
24 שלמים תחתיו; ומקריב האחד עולה, ונסכו⁶⁴ משל
25 צבור⁶⁵, והאחר שלמים עם הלחם, שמה תודה היתה.
26 ומה יעשה בזה הנמצא? יאכל במומו. שאפלו היתה
27 בכור או מעשר⁶⁶ - במומו הוא נאכל; ואם פסח
28 אחר זמנו הוא - הרי זה שלמים⁶⁷; ובזמנו - הפל
29 נזהרין בו⁶⁸. ואם תאמר: שמה אשם נזיר או אשם
30 מצרע⁶⁹ הוא - אינן מצויין תמיד, לפיכך לא חשו
31 להן.

(53) משנה שקלים פרק ז, ד. ופירושו של ר' יוחנן קידושין

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ו' כ"ח ניסן – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין קנא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

אינם פוסלים בעוף אלא נטילת אבר, ויבש אבר - דינו כניטל האבר. "תמות וזכרות בבהמה, ואין תמות וזכרות בעוף (פירוש, עולת בהמה צריכה להיות תמימה ובאה רק מן הזכרים, אבל לא עולת העוף), יכול יבש גפה, נקטעה רגלה ונחטטה עינה? תלמוד-לומר "מן העוף" ולא כל העוף" (ברייטא קידושין כד, ב ובכמה מקומות). (12) שנפסל אחרי שהביאו לעזרה (רש"י שם. ו'תוספות' ד"ה אמר, מפרשים שנפסלו אחרי חשיטה).

ג. לפיכך, המולק¹³ ונמצאת טרפה¹⁴, או שְמֵלֶק בַּסִּפִּין, או שְמֵלֶק חֲלִין בַּפְּנִים וְקִדְשִׁים בַּחוּץ - הָרִי זֶה נִבְלָה¹⁵ לְכָל דָּבָר; שְׂאִין הַמְּלִיקָה מִתֵּרֶת וּמִטְהֵרֶת אֲלָא דָּבָר שֶׁהוּא פֶּשֶׁר לְמִזְבֵּחַ.

(13) משנה, שם סט, ב. (14) טריפות פוסלת את העוף למזבח (שם פ"ג ה"א). (15) משנה, שם סח, א.

ד. אֲבָל הַנֶּרְבָּע¹⁶, וְהַמִּקְצָה¹⁷ וְהַנֶּעֱבָד¹⁸, וְהָאֶתְנָן¹⁹ וְהַמְחִיר²⁰, וְהַטְּמוֹם וְהָאֲנִדְרוֹגִינוֹס, שְׂנֵמְלָקוּ - הָרִי אֵלּוּ נִבְלָה לְכָל דָּבָר, וּמִטְמָאִין בְּגָדִים בְּבֵית הַבְּלִיעָה; שְׂאִין הַקֹּדֶשֶׁה חֲלָה עֲלֵיהֶן, וְהָרִי אֵין פֶּסוּלָן בַּקֹּדֶשׁ.

(16) שם פה, ב. (17) שהופרש להקריבו לעבודה-זרה. (18) כאליל. (19) אתנן זונה. (20) מחיר כלב, היינו שמכר כלב וקיבל במחירו בהמה כשרה. כתוב בתורה (דברים כג, יט): "לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית ה' אלקיך".

ה. כָּבֵד בְּאֲרָנּוֹ בְּמַעֲשֵׂה הַקִּרְבָּנוֹת²¹, שְׁחַטָּאת הָעוֹף נַעֲשִׂית לְמִטָּה²², וְעוֹלַת הָעוֹף לְמַעֲלָה²³. חֲטָאֹת הָעוֹף שֶׁעֲשָׂאָה לְמַעֲלָה - פֶּסוּלָה. בֵּין שֶׁעֲשָׂה הַזֵּיתָה בְּמַעֲשֵׂה חֲטָאֹת²⁴ בֵּין שֶׁעֲשָׂאָה בְּמַעֲשֵׂה עוֹלָה²⁵, בֵּין שֶׁעֲשָׂאָה לְשֵׁם עוֹלָה בֵּין שֶׁעֲשָׂאָה לְשֵׁם חֲטָאֹת.

(21) פ"ו ה"כ, ופ"ז ה"ו. (22) מזים את דמה בחציו התחתון של המזבח. קו אדום היה חוגר את המזבח באמצעו, ונקרא "חוט הסיקרה" ומבדיל בין מקום הדמים הניתנים למעלה ומקום הניתנים למטה. (23) להיפך מקרבנות בהמה, שהחטאת מעשה למעלה והעולה למטה. (24) הזהה את הדם ומיצה את הנשאר בצוואר. (25) מיצוי בלי הזיה. או שהבדיל את הראש מן הגוף, ובחטאת נאמר בפירוש (ויקרא ה, ט): "ומלק... ולא יבדיל".

ו. וְכֵן עוֹלַת הָעוֹף שֶׁעֲשָׂאָה לְמִטָּה, אֲפִלּוּ מֶלֶק סִימָן אֶחָד לְמִטָּה וְסִימָן אֶחָד לְמַעֲלָה - פֶּסוּלָה. בֵּין שְׂמֵלֶקוּ בְּמִלִּיקַת עוֹלָה²⁶ בֵּין שֶׁעֲשָׂאָה בְּמַעֲשֵׂה חֲטָאֹת, בֵּין שֶׁעֲשָׂאָה לְשֵׁם חֲטָאֹת בֵּין שֶׁעֲשָׂאָה לְשֵׁם עוֹלָה.

(26) שהבדיל הראש מן הגוף.

ז. חֲטָאֹת הָעוֹף שְׂמֵלֶקָה לְמִטָּה²⁷ בְּמִלִּיקַת עוֹלָה לְשֵׁם חֲטָאֹת, או בְּמַעֲשֵׂה חֲטָאֹת לְשֵׁם עוֹלָה, או בְּמַעֲשֵׂה עוֹלָה לְשֵׁם עוֹלָה - פֶּסוּלָה²⁸.

כג. חֲתִיכָה²⁹ שֶׁל חֲטָאֹת טְמֵאָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה חֲתִיכֹת שֶׁל חֲטָאֹת טְהוֹרָה, וְכֵן פְּרוּסָה שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה פְּרוּסוֹת שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים הַטְּהוֹר - הָרִי זֶה תַּעֲלָה³⁰, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּתוֹרוֹת³¹.

(29) ברייתא יבמות פא: (80) מתבטלת, ומותר לאכול את התערובת. המדובר בחתיכות קטנות שאינן ראויות לכבד בהן אורחים. בגמרא שם מעמיד ריש לקיש את הברייטא כשנימוחה שאין בה כל חשיבות, אבל ר' יוחנן שהלכה כמותו מעמידה בחתיכות קטנות, שלא כל אדם מחשיב אותן. ראה תוספות שם ד"ה ר' יוחנן וד"ה דברי. וראה למעלה הלכה כ. (81) בהלכות תרומות פרק יד הלכה יד.

כד. אֲבָל³² חֲתִיכָה שֶׁל חֲטָאֹת שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה חֲתִיכֹת שֶׁל חֲלִין, וְכֵן פְּרוּסָה שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים הַטְּהוֹר שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה פְּרוּסוֹת שֶׁל חֲלִין - הָרִי אֵלּוּ לֹא יַעֲלוּ, אֲלָא יֵאָכֵל הַכֹּל לַפְּהִינִים³³ כְּכֹל הַמְּדַמְעוֹת³⁴.

(82) שם. (83) זהו הנימוק למה אינה מתבטלת, מפני שאפשר להאכיל הכל לכהנים, מה-שאין-כן בהלכה הקודמת. (84) תערובת של קודש וחולין.

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

(1) יבאר כל הפסולין לעבודה שמלקו, והמולק בלילה, וכל שהיה פסולו בקודש.

א. כָּל הַפֶּסוּלִין² לְעִבּוּדָה שְׂמֵלֶקוּ³ - מְלִיקָתָן פֶּסוּלָה⁴. וְאִף עַל פִּי שְׂאוֹתוֹ הָעוֹף פֶּסוּל - אֵינוֹ נִנְבְּלָת הָעוֹף הַטְּהוֹר לְטְמֵאָה⁵. וְכֵן אִם מֶלֶק בְּלִילָה, או שֶׁשָּׁחַט⁶ חֲלִין בַּפְּנִים וְקִדְשִׁים בַּחוּץ⁷ - אֵינָם כֹּנְבָה.

(2) משנה, זבחים סח, א. (3) קרבנות העוף אינם נשחטים בסכין, אלא הכהן מולקם מן העורף בציפרנו, שנאמר (ויקרא א, טו): "ומלק את ראשו". (4) שמליקה טעונה כהן כשר, שנאמר (שם): "והקריבו הכהן וגו' ומלק". (5) האוכל נבילת עוף טהור – טמא. אבל כשמלק פסול קדשים, אע"פ שהקרבן נפסל, מועילה המליקה להוציא מטומאת נבילה. (6) עופות. (7) והוא-הדין לשחט קדשים בפנים, ברייתא שם סט, א.

ב. מֶלֶק תּוֹרִים⁸ שֶׁלֹא הִגִּיעַ זְמַנּוֹ⁹ וּבְנֵי יוֹנָה שֶׁעֲבָר זְמַנָּם, וְשִׁיבֹשׁ גִּפְהָ¹⁰ וְשִׁנּוּסְמִית עֵינָהּ¹¹ וְשִׁנּוּקְטָעָה רִגְלָה - הָרִי זֶה נִבְלָה לְכָל דָּבָר. זֶה הַכֹּל: כֹּל שֶׁהָיָה פֶסוּלָה בַּקֹּדֶשׁ¹² - פֶּסוּלָה וְאֵינָה נִבְלָה; לֹא הָיְתָה פֶסוּלָה בַּקֹּדֶשׁ - הָרִי זֶה נִבְלָה לְכָל דָּבָר.

(8) משנה, שם. (9) תורים כשרים גדולים בלבד משיהיבו נוצותיהם, ובני יונה באים רק כשהם קטנים, כל זמן שעוקרים נוצה גדולה ומתמלא מקומה דם (הל' איסורי מזבח פ"ב ה"ג). (10) כנפה. (11) שנחטטה העין, אבל אם איבדה ראייתה והיא שלימה, כשרה להקריבה. מומים

קנב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ט ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יום ש"ק כ"ט ניסן ה'תשע"ו

פרק שמיני

(1) יבאר חטאת העוף שנתעברה בעולת העוף מפורשות או סתומות.

א. חטאת העוף² שנתעברה בעולת העוף³, או עולת העוף שנתעברה בחטאת העוף, אפילו אחת ברבוא - כלן זמנות⁴. במה דברים אמורים? כשהיו מפרשות בשעת לקיחת הבעלים זו חטאת וזו עולה; אבל אם הביא עופות לחובתו, מהן חטאת ומהן עולה, ולא פרש אלא כלן סתומות, ונתעברה חטאת או עולה בחובה⁵ זו הסתומה - יש להן דינים אחרים⁶.

(2) נקדים פירושם של מונחים אחדים הנזכרים כמה פעמים בשלושת הפרקים הבאים: (א) "קן" - משמעותו שתי תורים או שני בני יונה שהופרשו להקריבם על המזבח. (ב) "חובה" או "קן חובה" - קן, אחד חטאת ואחד עולה שאדם מחוייב להביא. (ג) "קן סתומה" - קן חובה, שבשעת לקיחתו, לא קבעו הבעלים איזה עוף לחטאת ואיזה לעולה. (ד) "קן נרבה" - אדם שהתנדב להקריב "קן" מביא שני עופות כאמור, ושניהם עולות. (ה) "פרידה" - עוף אחד. (3) אפילו אחת בריבוא. (4) מפני שחטאת נעשית בחציו התחתון של המזבח ועולה בעליון, ואם שינה פסול. (5) קן שלם, היינו זוג, אחד לחטאת ואחד לעולה. (6) מפני שהרשות ביד הבעלים להקריב איזה מהם שירצה לחטאת או לעולה.

ב. וכיצד דיניהן? אם נתעברה חטאת בחובה⁷ זו הסתומה - אין פשר אלא מנזן חטאות שבחובה בלבד⁸; אבל מנזן העולות שבחובה עם החטאת שנתעברה בהן - פסולין⁹, שהרי נתעברה חטאת בעולות.

(7) כגון קן של זב, זבה, יולדת ענייה או של חוטא עני שנכנס למקדש או אכל קודש בטומאה, או שעבר על שבועה, שמביא קן במקום כבשה. (8) לדוגמא: אם הביא שני קינים שהם ארבעה עופות יכול להקריב מהם שתי חטאות, שהרי רשאי הוא להקריב למטה שתי חטאות מתוך שני הקינים איזה מהם שירצה ואין כאן כל חשש של תערובת עולה, אבל שלוש חטאות אסור לו להקריב, כי שמא כל שלושת העופות שהקריב הם מן קיני החובה ואין בהם רק שתי חטאות. (9) אחרי שהקריב שתי חטאות נשארו בתערובת שתי עולות וחטאת אחת וכל עוף הוא ספק חטאת שנתעברה, ספק עולה. והוא הדין אם נתעברה עולה בשני קיני חובה, מקריב שתי עולות, ושלושת עופות שנשארו - פסולים.

ג. לפיכך, אם היתה החובה שתים בחטאת¹⁰ - חצי החובה פשר¹¹, וחצייה פסול. ויראה לי, שהוא עושה כלן למשן, כמעשה חטאת.

(10) לשון המשנה שם. ופירושם הראב"ד והרא"ש, שמספר העופות שבקיני החובה היה פי שניים ממספר החטאות שנתעברו, כגון שנתעברו שתי חטאות בשני קינים סתומים.

(27) כמצוותה. (28) שינוי השם פוסל בעוף כמו בחטאת בהמה. ראה לקמן פט"ו ה"א.

ח. וכן עולת העוף שעשאה למעלה כמעשה חטאת לשם עולה, או כמעשה חטאת לשם חטאת - פסולה²⁹. כמעשה עולה לשם חטאת - פשרה³⁰, ובלבד שלא עלתה לבעלים לשם חובה³¹.

(29) אע"פ שעשאה במקומה, כיוון ששינה מעשיה - פסולה. (30) כעולת בהמה שעשאה שלא לשמה. (31) חייבים להביא עולה אחרת.

ט. כל אלו העופות שגפסלו מפני מקום עשייתן או מפני שנוי מעשיהן או שנוי שמם - אין כנבלת העוף³² לטמאה. וכן חטאת העוף או עולת העוף שנתפגלה³³ או נטמאה או נעשית נותר - אינה מטמאה³⁴ בבית הבליעה³⁵ כנבלת העוף. שפל אלו פסולין בקדש.

(32) משנה, זבחים סו, ב. (33) דיני פיגול מבוארים לקמן פרק יג. (34) ברייתא, שם סט, א. (35) נבלת עוף טהור אינה מטמאה בנגיעה אלא כשאוכלים אותה ובשעה שהיא נוגעת בבית הבליעה.

י. חטאת העוף הפאה על הספק - נעשית כמצותה, ואינה נאכלת³⁶, אלא תשרף ככל פסולי המקדשין. וכיצד תבוא על הספק? כגון שהיתה האשה ספק זבה או ספק יולדת³⁷ וכל פיוצא בזה. ואין לנו חטאת בהמה על ספק; שאם נסתפק לו אם חטא אם לא חטא - יביא אשם תלוי, כמו שיתבאר בהלכות שגגות³⁸.

(36) נזיר כט, א. (37) שאינן נטהרות לגמרי עד שמביאות קרבנותיהן, לפיכך התירו להן להביא קרבנות מספק, אבל חוטא שהוא חייב להביא חטאת העוף, אינו מביא על ספק חטא (ה' שגגות פ"א ה"ב). (38) פ"ח ה"א.

יא. חטאת העוף³⁹ הפאה על הספק ונדע לה שהיא חייבת בה ודאי: אם עד שלא נמלקה נודע לה - תעשה ודאית ותאכל⁴⁰; ואם אחר שנמלקה נודע לה - הרי זה גומר הנית דמה ותמצית⁴¹ ותשרף⁴², כדי שלא יאמרו: חטאת העוף הפאה על הספק תאכל, שהרי בתחלה על ספק פאה⁴³.

(39) משנה, כריתות כב, ב. וגמרא שם כו, ב. (40) משנה, שם. (41) מיצוי מותר הדם שבצוואר. (42) שם כו, ב. מחלוקת רב ורבי יוחנן, ופסק כרבי יוחנן. (43) וקל לטעות.

יב. נודע לה שאינה חייבת בה מאחר שנמלקה - הרי זו תקבר⁴⁴.

(44) משנה, שם כה, א. ובגמרא שם כו, ב - מפרשים שמן התורה מותרת בהנאה, שהרי חולין הוא, מאחר שלא הוזה הדם ולא כיפרה ספיקה, ורבנן אסרוה. ראה למעלה פ"ד ה"כ בדין אשם תלוי.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ט ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קנג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

27 אַם עֲשֶׂה הַכֹּל לַמַּעֲלָה אוֹ עֲשֶׂה הַכֹּל לַמָּטָה - מִחֲצָה
28 פְּסוּל וּמִחֲצָה בְּשֵׁר, וּמִטַּעַם שֶׁבִּאֲרָנוּ קָח; עֲשֶׂה
29 חֲצִין לַמָּטָה וְחֲצִין לַמַּעֲלָה: אִם אַחֵר שֶׁשָּׂאֵל עֲשֶׂה
30 בֵּן - הַמוּעַט בְּשֵׁר, וְאִם מִדַּעְתּוֹ עֲשֶׂה - הַמְרֻבָּה
31 בְּשֵׁר.

32 ז. זֶה הַכֹּלֵל: כָּל שֶׁעֲשֶׂה הַכֹּהֵן מִדַּעְתּוֹ חֲצִין לַמַּעֲלָה
33 וְחֲצִין לַמָּטָה, וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִשָּׁל אֶחָד
34 לַמַּעֲלָה וּלְמָטָה - הֵרִי זֶה הַמְרֻבָּה בְּשֵׁר; הוֹאִיל וְדָבָר
35 יָדוּעַ שֶׁמִּקְצֵת קֶרְבָּנוֹתָיו לַמַּעֲלָה וּמִקְצֵתָם לַמָּטָה,
36 יִהְיֶה כָּל קֶרְבָּנוֹתָיו¹⁵ בְּשֵׁרִים.

(15) כלומר, מניין של כל קרבנותיו.

37 ח. שְׁנַיִם שֶׁלָּקְחוּ קִנְיָהֶן בְּעֶרֶב, אוֹ שִׁנְתָּנוּ דָּמִי
38 קִנְיָהֶן לַכֹּהֵן - לֹאִיזָה שִׁירְצָה הַכֹּהֵן יִקְרִיב חֲטָאת, וְלֹאִיזָה שִׁירְצָה יִקְרִיב עֹלָה; שְׂאִין הַקִּנְיִן מִתְּפָרְשִׁין
40 אֶלֶּא בְּלִקְיַחַת הַבְּעָלִים אוֹ בַּעֲשִׂית הַכֹּהֵן, כְּמוֹ
41 שֶׁבִּאֲרָנוּ.

42 ט. הֵיוּ לִפְנֵי הַכֹּהֵן חֲטָאוֹת וְעֹלוֹת, עֲשֶׂה שְׁתֵּיהֶן¹⁶
43 לַמַּעֲלָה אוֹ שְׁתֵּיהֶן לַמָּטָה - מִחֲצָה בְּשֵׁר¹⁷ וּמִחֲצָה
44 פְּסוּל. עֲשֶׂה חֲצִין לַמַּעֲלָה וְחֲצִין לַמָּטָה, וְלֹא יָדַע
45 אִם הַחֲטָאוֹת הֵם שֶׁעֲשֶׂה לַמָּטָה אוֹ הָעֹלוֹת - הֵרִי
46 הַכֹּל פְּסוּל; שְׂאִנִּי אוֹמֵר: הָעֹלוֹת הֵם שֶׁעֲשֶׂה לַמָּטָה
47 וְהַחֲטָאוֹת לַמַּעֲלָה.

(16) כלומר, כולן. (17) מפני שמין אחד - החטאות או העולות - נעשה כולו כמצוותו.

48 י. הֵיוּ לִפְנֵי שִׁלְשָׁה צְבוּרֵי עֹפּוֹת, אֶחָד חֲטָאוֹת
49 וְאֶחָד עֹלוֹת וְהָאֶחָד סְתוּם, חֲצִיו עֹלוֹת וְחֲצִיו
50 חֲטָאוֹת וְלֹא פָּרַשׁ: אִם עֲשֶׂה בִּלְחָד לַמַּעֲלָה אוֹ לַמָּטָה
51 - מִחֲצָה בְּשֵׁר¹⁸ וּמִחֲצָה פְּסוּל.

(18) שהרי מחצית העופות נעשו במקומם.

52 יא. עֲשֶׂה חֲצִין לַמַּעֲלָה וְחֲצִין לַמָּטָה¹⁹ - אִין הַבְּשֵׁר
53 אֶלֶּא הַסְּתוּם בְּלִבְדוֹ²⁰ שֶׁעֲשֶׂה חֲצִיו לַמַּעֲלָה וְחֲצִיו
54 לַמָּטָה. וְהוּא מִתְחַלֵּק בֵּין הַבְּעָלִים²¹ וְעֹלָה
55 לְשִׁנְיָהֶן²², שֶׁהֵרִי הַכֹּהֵן אֵינּוּ יוֹדַע לֹאִי זֶה מִהֵן פָּרַשׁ
56 וְלֹאִי זֶה מִהֵן הִנֵּה הַסְּתוּם. וּשְׁנֵי הַצְּבוּרִין הַמְּפָרְשִׁין
57 פְּסוּלִין; שֶׁהֵרִי לֹא יָדַע אִי זֶה עֲשֶׂה לַמַּעֲלָה וְאִי זֶה
58 עֲשֶׂה לַמָּטָה, וְשָׂמָּה הָעֹלָה נַעֲשִׂית לַמָּטָה וְהַחֲטָאוֹת
59 לַמַּעֲלָה.

(19) פירוש, הקריב ציבור אחד למעלה וציבור אחד למטה והציבור השלישי הסתום עשה חציו למעלה וחציו למטה. (20) שהרי חציו נעשה למעלה וחציו למטה כהלכתו, אבל המפורשים כולם פסולים, שמה עשה החטאות למעלה

והמדובר כשהקריב הכהן חציים למעלה וחציים למטה בהתאם לסימומה של המשנה הקודמת. ודינם: חצי כשר וחצי פסול, פירוש שלושה עופות כשרים ושלושה פסולים, כי אנו חוששים שמא הקריב למעלה שתי החטאות שנתערבו ועוף אחד מהסתומות ונפסלו שתי החטאות ורק העוף השלישי הוא עולה וכשר, ולמטה הוקרבו שתי חטאות מקיני חובה ועולה השנייה ואם כן השתיים כשרות והעולה פסולה. (11) כשנתערב מספר זוגי של חטאות ועשה חצי התערובת למעלה וחצי למטה כשר חצי התערובת, אבל אם נתערב מספר בלתי זוגי, כגון חטאת אחת, אין אפשרות מציאותית לחלק את כל התערובת לחצאים, אלא את מניין החובה, ולפיכך דייק רבינו וכתב: "חצי החובה כשר" שזה שייך בכל תערובת שהיא.

1 ד. וְכֵן אִם נִתְעַרְבָה עֹלָה בְּחוּבָה זוֹ הַסְּתוּמָה - אִין
2 בְּשֵׁר אֶלֶּא מִנֵּין עֹלוֹת שֶׁבְּחוּבָה; אֶבֶל מִנֵּין הַחֲטָאוֹת
3 שֶׁבְּחוּבָה עִם הָעֹלָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בֵּהֶן - פְּסוּלִין, שֶׁהֵרִי
4 נִתְעַרְבָה עֹלָה בְּחֲטָאֵת. בֵּין שְׁתֵּיהֶם הַחוּבָה הַסְּתוּמָה
5 מְרַבָּה עַל הָעֹלוֹת שֶׁנִּתְעַרְבָה בֵּהֶן, בֵּין שֶׁהֵיוּ הָעֹלוֹת
6 מְרַבִּין עַל הַחוּבָה הַסְּתוּמָה, בֵּין שֶׁהֵיוּ שְׁתֵּיהֶן שְׁוֹת
7 - אִין בְּשֵׁר אֶלֶּא מִנֵּין עֹלוֹת שֶׁבְּחוּבָה. לְפִיכָּה, אִם
8 הִיָּתָה הַחוּבָה שְׁתֵּים בְּעֹלוֹת - חֲצִי הַחוּבָה בְּשֵׁר,
9 וְחֲצִיהָ פְּסוּל. וְיִרְאָה לִי, שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בִּלְחָד לַמַּעֲלָה,
10 כְּמַעֲשֶׂה עֹלָה.

11 ה. חוּבָה סְתוּמָה וְחוּבָה אַחֶרֶת סְתוּמָה שֶׁנִּתְעַרְבוּ,
12 בֵּין שֶׁהֵיוּ שְׁתֵּיהֶן מִשָּׁם אֶחָד, כְּגוֹן קִנְיִ זָבִים עִם קִנְיִ
13 זָבִים, אוֹ מִשְׁנֵי שְׁמוֹת, כְּגוֹן קִנְיִ זָבִים עִם קִנְיִ
14 יוֹלָדוֹת, בֵּין שֶׁהֵיוּ שְׁתֵּיהֶם לְאֶדָם אֶחָד בֵּין שֶׁהֵיוּ
15 לְשְׁנַיִם: אִם הֵיוּ שְׁתֵּיהֶן שְׁוֹת¹² - מִחֲצָה בְּשֵׁר
16 וּמִחֲצָה פְּסוּל¹³. בֵּין שֶׁעֲשֶׂה הַכֹּל לַמַּעֲלָה אוֹ הַכֹּל
17 לַמָּטָה, אוֹ עֲשֶׂה חֲצִין לַמַּעֲלָה וְחֲצִין לַמָּטָה -
18 לְעוֹלָם מִחֲצָה בְּשֵׁר וּמִחֲצָה פְּסוּל. מִפְּנֵי שֶׁהַכֹּל חֲצִין
19 עֹלָה וְחֲצִין חֲטָאֵת, וְהַחֲטָאֵת לַמָּטָה וְהָעֹלָה
20 לַמַּעֲלָה. אִם עֲשֶׂה הַכֹּל לַמַּעֲלָה - חֲצִין בְּשֵׁר וְהֵן
21 עֹלוֹת, וְאִם עֲשֶׂה בִּלְחָד לַמָּטָה - חֲצִין בְּשֵׁר וְהֵן
22 חֲטָאוֹת. עֲשֶׂה חֲצִין לַמָּטָה וְחֲצִין לַמַּעֲלָה - חֲצִי
23 הַחֲצִי שֶׁנַּעֲשֶׂה לַמַּעֲלָה בְּשֵׁר מִפְּנֵי הַתְּעַרְבָתָּ¹⁴ וְהוּא
24 עֹלוֹת, וְחֲצִי הַחֲצִי שֶׁל מָטָה בְּשֵׁר וְהוּא חֲטָאוֹת.

(12) מספר הקנים של האחת כמספר הקנים של השנייה. (13) במשנה שם: אחת לזו ואחת לזו, שתיים לזו, ושתיים לזו, שלוש לזו ושלוש לזו - מחצה כשר ומחצה פסול. ורבינו ממשיך ומבאר כאן טעמו של דין זה. (14) פירוש, מפני שמעורבים קרבנותיהם של שני בני אדם. ויש לחשוש, שמא הקריבו למעלה כל העופות של רחל ונפסלו חציים, היינו החטאות ולמטה היו כולם של לאה ונפסלו העולות.

25 ו. הֵיוּ שְׁתֵּי הַחוּבּוֹת הַסְּתוּמוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ זוֹ גְּדוּלָּה
26 מִזֹּו, כְּגוֹן שְׁתֵּיהֶם אֶחָת אֲרָבַע עֹפּוֹת וְהַשְּׁנִיָּה שֵׁשׁ:

קנד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ט ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

16 ג. אֲרֻבָּעָה עוֹפוֹת סְתוּמוֹת וְאַרְבָּעָה עוֹפוֹת שְׁנִיּוֹת
17 סְתוּמוֹת, פָּרַח אֶחָד מִן הָרֵאשׁוֹנוֹת לְשִׁנִּיּוֹת - פָּסֹל
18 אֶחָד מִן הַשְּׁנִיּוֹת¹³. אַחֵר שֶׁנִּתְעַרְבוּ חִזֵּר אֶחָד¹⁴ מִן
19 הַשְּׁנִיּוֹת וּפָרַח לְרֵאשׁוֹנוֹת - פָּסֹל אֶחָד מִן
20 הָרֵאשׁוֹנוֹת¹⁵. וְנִמְצָא הַפֶּשֶׁר מִן הָרֵאשׁוֹנוֹת שְׁתֵּי
21 בָּלָבָד¹⁶.

(13) כל בבא זו, לא בשביל עצמה נאמרה, שהרי דינה כתוב
כבר בסיפא של ההלכה הקודמת, אלא היא כעין הקדמה
לדין השני. (14) כל מקום שנאמר בדינים אלה "חזר", אין
הכוונה שחזר אותו עוף שפרח, שהרי במקרה זה אין כל
בעיה והכל כמו שהיה לפני שפרח. אלא מתכוון לומר,
שפרח אחד מן התערובת אל הקנים הראשונות, ואפשר
שחזר אותו גזול עצמו או אחר במקומו (רבינו בפירושו
למשנה כאן). (15) ומובן שגם החזר פסול כמו בפריחה
הראשונה. במשנה שם אמרו: פרח מזו לזו, פוסל אחד
בהליכתו. חזר, פוסל אחד בחזירתו. ובשני המקרים, גם
הפורח עצמו או אחר במקומו - נפסל. (16) וכן מן
השניות, יכול להקריב אחד לחטאת ואחד לעולה בלבד,
שאם יקריב שתי חטאות יש לחשוש שמא אותו שחזר
לראשונות היה משל השניות, ויקריבו אותו שם לחטאת,
וביחד תהייה שלוש חטאות משתי הקנים, והרי לא היו
בשניות יותר משתי חטאות.

22 ד. חִזֵּר¹⁷ אֶחָד וּפָרַח מִן הָרֵאשׁוֹנוֹת לְשִׁנִּיּוֹת, אָפְלוּ
23 כָּל הַיּוֹם¹⁸ - אֵינּוּ מוֹסִיף לְהַפְסִיד¹⁹ יִתֵּר עַל זֶה;
24 שְׁאֵפְלוּ הֵן מִעֲרֻבוֹת כֵּלָן זֹו בָּזוּ - מִחֻצָּה כֶּשֶׁר
25 וּמִחֻצָּה פָּסוּל, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרַנּוּ²⁰.

(17) פירוש, אחר שחזר אחד מהתערובת, והשלים את הקנים
הראשונות, חזר אחד מן הראשונות ופרח לשניות.
(18) פרח אחד מראשונות לשניות ובחזרה כמה וכמה
פעמים. (19) אינו מפסיד יותר משנים כאן ושנים כאן,
שהרי אפילו אם נתערבו כולם, מחצה כשר ומחצה פסול,
כמו שמסיים רבינו כאן. (20) למעלה פרק ח הלכה ה.

26 ה. צִבּוֹר אֶחָד²¹ יֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי עוֹפוֹת, וּבִשְׁנֵי אֲרָבָעָה,
27 וּבִשְׁלִישֵׁי שִׁשָּׁה, וּבִרְבִּיעֵי שְׁמוֹנֶה, וּבַחֲמִישֵׁי עֶשְׂרֵה,
28 וּבִשְׁשֵׁי שָׁנִים עֶשְׂרִי, וּבִשְׁבִיעֵי אֲרָבָעָה עֶשְׂרִי, וּפָרַח
29 גּוֹזֵל מִן הָרֵאשׁוֹנָה לְשִׁנִּיּוֹת, וְאֶחָד מִן הַשְּׁנִיּוֹת
30 לְשִׁלִּישִׁית, וּמִשְׁלִישִׁית לְרַבִּיעִית, וּמִרְבִּיעִית
31 לְחֲמִישִׁית, וּמִחֲמִישִׁית לְשִׁשִּׁית, וּמִשִּׁשִּׁית לְשְׁבִיעִית,
32 וְחִזֵּר אֶחָד וּפָרַח מִצִּבּוֹר לְצִבּוֹר עַד שֶׁחִזֵּר לְרֵאשׁוֹנָה
33 שֶׁפָּרַח מִמֶּנָּה רֵאשׁוֹנָה - פּוֹסֵל אֶחָד בְּהִלְכָּתוֹ וְאֶחָד
34 בְּחִזְרָתוֹ²². הָרֵאשׁוֹנָה וְהַשְּׁנִיּוֹת אֵין לָהֶם כָּלוּם²³,
35 וְהַשְּׁלִישִׁית יֵשׁ לָהּ שְׁנֵי עוֹפוֹת, וְהַרְבִּיעִית יֵשׁ לָהּ
36 אֲרָבָעָה, וְהַחֲמִישִׁית יֵשׁ לָהּ שִׁשָּׁה, וְהַשִּׁשִּׁית יֵשׁ לָהּ
37 שְׁמוֹנֶה, וְהַשְּׁבִיעִית יֵשׁ לָהּ שָׁנִים עֶשְׂרִי²⁴. חִזֵּר אֶחָד
38 וּפָרַח פָּעַם שְׁנִיּוֹת²⁵ מִזֹּו לִזֹּו, וְחִזֵּר אֶחָד וּפָרַח מִן
39 הָאֲחֵרוֹנָה לְשִׁלְמַעְלָה מִמֶּנָּה עַד שֶׁחִזֵּר לְרֵאשׁוֹנָה -
40 פּוֹסֵל אֶחָד בְּהִלְכָּתוֹ וְאֶחָד בְּחִזְרָתוֹ. הַשְּׁלִישִׁית

והעולות למטה. (21) המדובר, כשהקנים היו של שני בני
אדם שהביאו סתומות והכהן הפריש חלק מהן.
(22) מחציתו לזה ומחציתו לזה וישלימו את השאר.

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

(1) יבאר קן סתומה שפרח ממנה גזול לבין העופות או לבין
הקרבנות.

1 א. קֵן סְתוּמָה² שֶׁפָּרַח מִמֶּנָּה גּוֹזֵל לְאֹוִיר, או
2 שֶׁפָּרַח לְבֵין הָעוֹפוֹת שְׁמִימוֹתוֹ כֵּלָן³, או שְׁמֵת גּוֹזֵל
3 אֶחָד - יִקָּח זֶגַג לְשִׁנִּי⁴.

(2) משנה קנים פרק ב, א. ראה ההגדרות בתחילת הפרק
הקודם. (3) שדינם כך, כדוגמאות המובאות למעלה בפרק
ח. (4) נקט "סתומה" לרבותא, שאפילו בקן סתומה,
שקיים קשר בין שני הגוזלות, וכל אחד מהן היה ראוי בין
לחטאת ובין לעולה, אין אנו אומרים שהנשאר הוא חציו
חטאת וחציו עולה (אם לא פרח, והבעלים או הכהן קובעים
איזה חטאת ואיזה עולה, עובר חלק החטאת מזה לזה, וכן
חלק העולה) ואין לו תקנה, מכל-שכן בקן מפורשת, שפסק
הקשר בין שני הגוזלות, דבוודאי שיכול ליקח זוג לנשאר
(תפארת ישראל יכין ג).

4 ב. פָּרַח⁵ לְבֵין הַקְּרֻבוֹת⁶ - פָּסוּל וּפּוֹסֵל אֶחָד כְּנֻגְדוֹ⁷;
5 שֶׁהִגְזִיל⁸ הַפּוֹרֵחַ מִקֵּן סְתוּמָה לְבֵין הַקְּרֻבוֹת - פָּסוּל
6 וּפּוֹסֵל אֶחָד כְּנֻגְדוֹ. כִּיצַד? פָּרַח גּוֹזֵל מִן הַסְּתוּם
7 לְעֶשְׂרֵה עוֹפוֹת סְתוּמוֹת: אִם עָשָׂה חֲמִשָּׁה לְמִטָּה
8 וְשִׁשָּׁה לְמַעְלָה - הָרִי חֲמֵשׁ עוֹלוֹת כְּשִׁרּוֹת⁹ מִהַשִּׁשָּׁה
9 שֶׁל מַעְלָה¹⁰, וְאַרְבַּע חֲטָאוֹת כְּשִׁרּוֹת מִהַחֲמִשָּׁה
10 עוֹפוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ לְמִטָּה; שְׁאֵנִי אוֹמֵר: שְׁמָא הִגְזִיל
11 הַפּוֹרֵחַ הוּא אֶחָד מִחֲמִשָּׁה שֶׁל מִטָּה¹¹. וְכֵן אִם עָשָׂה
12 מֵהֶם שִׁשָּׁה לְמִטָּה וְחֲמִשָּׁה לְמַעְלָה - נִמְצָא הַפֶּשֶׁר
13 חֲמֵשׁ חֲטָאוֹת וְאַרְבַּע עוֹלוֹת; שְׁאֵנִי אוֹמֵר: שְׁמָא
14 הִגְזִיל מִחֲמִשָּׁה שֶׁל מַעְלָה. נִמְצָא הַפֶּשֶׁר מִהָעֶשְׂרֵה
15 תִּשְׁעָה. הָרִי פָּסֹל אֶחָד¹².

(5) שם. (6) קנים סתומות של בעלים אחרים, שעומדות
להקרבה. (7) שני גוזלות שבתערובת פסולים. (8) לשון
המשנה. הסגנון מורה על נתינת טעם לדין האמור, אולם
למעשה אין כאן כל נימוק אלא חזרה מילולית על הדין
(ראה תפארת ישראל שמרגיש בזה). (9) שהרי נעשו
למעלה כמצוותם. (10) בין אם זה שפרח הוא בין אלה
שקרבו למעלה ובין אם כל הששה הם של בעלת התערובת,
יש כאן חמש עולות כשרות. (11) והוקרבו רק ארבע
חטאות משל בעלת התערובת, הרי תשעה גוזלות כשרים
ושנים פסולים. (12) "והפורח בעצמו גם כן פסול". לשון
רבינו בפירושו למשנה. ראה תפארת ישראל על המשנה שם
יכין ובוזע ב, וברטנאורא ד"ה פרח, שהסבירו שבתערובת
נפסל אחד - הפורח או אחר במקומו, והשני חבירו של
הפורח, שהרי אי-אפשר להקריבו לא לחטאת ולא לעולה,
שמא הוקרב הפורח לאותו קרבן. ולפירושם מקריבים
עשרה, אולם רבינו כאן מפרש שהקריבו כולם, ושנים מהם
פסולים. ולא פירש דינו של הגזול הנשאר.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ט ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קנה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ושלושה מכאן, ונשאר ארבע חטאות וארבע עולות כשרות שעלו לבעליהן לשם חובה.

- ו. קן סתומה³¹ וקן מפרשת, פרח מן הסתומה¹⁰ למפרשת - יקח זוג לשני³². חזר³³ או שפרח³⁴ אחד מן המפרשת לסתומה, ולא ידע זה שפרח אם היה עולה או חטאת - ימותו כל העופות שבסתומה; שאם נתערבה בהן עולה - כל החטאות שבה פסולות³⁵, ואם חטאת נתערבה - כל העולות שבה פסולות, לפיכך ימותו כלן³⁶.

(31) משנה שם ד. (32) ויקבע איזה לחטאת ואיזה לעולה. והמדובר כשנתערבו כל השלושה ואינו יודע איזו חטאת ואיזו עולה. שאם לא נתערבו, אלא העוף שפרח לכאן נתערב עם החטאת או עם העולה, יכול בעל הזוג הראשון לקחת חזרה עוף אחד ולהקריבו לאותו קרבן שנתערב עמו. ואותם השלושה כולם פסולים וימותו, כדין חטאת שנתערבה בעולה (ברטנורא ותפארת ישראל). (33) אחד מן השלושה. ראה למעלה הלכה ג. (34) פירוש, שלא פרח כלום מן הסתומה, אלא מן המפורשת פרח לתוכה. במשנה כתוב: או שפרח מן המפורשת "ראשון". (35) מפני שאי אפשר להקריב אפילו אחד מהתערובת למטה, שמא היא העולה. (36) שהרי אין אנו יודעים אם חטאת נתערבה ונפסלו העולות, או עולה נתערבה ונפסלו החטאות.

- ז. חטאת מכאן³⁷ ועולה מכאן וסתומה באמצע, פרח מן האמצע לצדדין אילן אחד ואילן אחד - לא הפסיד כלום, אלא יאמר: זה שהלך אצל החטאות חטאת, וזה שהלך אצל העולות עולה. חזר אחר שנתערבו ופרח אחד מכאן ואחד מכאן לאמצע³⁸ - השנים האמצעיים ימותו, שהרי הן חטאת ועולה מערבין; והצדדין - אלו³⁹ יקריבו חטאת ואלו יקריבו עולה כשהיו⁴⁰. פרח מן האמצעית⁴¹ לצדדין⁴² - כלן ימותו, שמא עולה נתערבה בחטאת וחטאת בעולות.

(37) משנה שם ה. (38) ואינו יודע אם חזרו אותם שפרחו לשם, או אלה שהיו שם בתחילה. (39) ההלכה מתחילה אמנם בלשון יחיד: "חטאת", אבל גם כשהיו הרבה חטאות הדין כך. (40) בצדדים אין חשש תערובת של חטאת ועולה, שאפילו אם המפורשת פרוחה ונשארה הסתומה, אפשר להקריבה בין חטאת ובין עולה. (41) אחר שפרחו לתוכה, אחד מכאן ואחד מכאן. (42) אחד לצד זה ואחד לצד זה. במשנה שלפנינו הגירסא: "חזר או שפרח מן האמצע לצדדין", אולם רבינו גורס: "חזר ופרח".

פרק עשירי

(1) יבאר האשה שאמרה הרי עולה קן כשאלד זכר וילדה זכר, ודין פירשה לכהן ואמרה אלו לגדרי ואלו לחובתי.

- א. האשה² שאמרה: הרי עלי קן כשאלד זכר, ילדה זכר - מביאה ארבעה עופות: שנים לגדלה, והן

- והרביעית אין להם כלום²⁶, והחמישית יש לה שני עופות כשרים, והששית יש לה ארבעה, והשביעית יש לה עשרה²⁷. פרח פעם שלישית²⁸ גוזל מזו לזו, וחזר פעם רביעית²⁹ מזו לזו - פוסל אחד בהליכתו ואחד בחזירתו, והחמישית והששית נפסלו כלן, והשביעית נשארו לה שמונה עופות כשרין. פשיעשה ארבעה עשר שבע למעלה ושבע למטה - יהיו שמונה מהן כשרין, והשששה פסולין³⁰ מפני תערובת גוזלות אלו שפרחו בהליכה ובחזרה.

(21) משנה שם ג. (22) כלמעלה בהלכה ג. נמצא, שכל פריחה מפסידה קן שלם, הן בהליכה והן בחזרה. (23) הראשונה נפסלת כשפרח ממנה בפעם הראשונה, כמו שביארנו למעלה, והשניה כשפרח ממנה עוף אחד לשלישית חוששים, שמא זה שפרח משלה הוא ונשארו אצלה רק שלשה עופות משלה, ולפיכך אפשר להקריב רק אחד עולה, שאם תקריב שתי חטאות יקבע העוף שפרח לשלישית לעולה ושמא יקריבוהו שם חטאת, ותהייה שלוש חטאות מעופותיה של בעלת שתיים, ומתוך כך יצא שאסור יהיה להקריב מהשלישית אף חטאת אחת רק עולות ויהיה הפסד יותר גדול, וכאשר חזר ופרח אחד מהשניה לראשונה חוששים שמא משלה פרח ונשארו רק שנים, ואם תקריב אפילו חטאת אחת בלבד שמא הקריבו לחטאות שני העופות שלה שפרחו, ואם כן יקריבו שלש חטאות משלה במקום שתיים שהיא חייבת, וכן הדבר אם תוקרב עולה. ולפי אותו החשבון, יוצאים כל הדינים שבהלכה זו (המפרש על המשנה שם מתפלא, אם השניה אין לה כלום, למה מקריבה השלישית רק שנים, הרי אין כל חשש ששני עופות משלה יוקרבו לחטאות או לעולות, מכיון שזה שפרח לשניה לא יוקרב כלל. ועוד הקשה: אם הראשונה אין לה כלום, למה השניה אין לה כלום? הרי העוף שפרח ממנה לראשונה לא יוקרב. ותירץ בדוחק, שמפני שנקבע הכלל שפוסל בחזירתו, גזרו גם במקום שאין שם החששות שנאמרו. וראה רבינו בפירושו למשנה זו. ולא ירדתי לסוף דעתו). (24) השביעית מפסידה פחות מאלו שלפניה, מפני שממנה פרח עוף אחד בלבד - לששית, ואילו מהאחרות פרחו שנים, אחד לאלו שלאחריה ואחד שלפניה. (25) פירוש, פרח אחד מן השלישית, שאם פרח אחד מהראשונה או השניה שאין להם כלום, הרי הוא עומד למיתה ונפסלו כולם מפני תערובת של חטאות המתות (תפארת ישראל. וראה פירוש הרא"ש בסוף פרק ב מקנינים, בענין אם דין חטאות המתות נוהג בעוף). (26) כל אחת מפסידה ארבעה עופות, כמו בפריחה וחזרה הראשונה וכפי אותו החשבון. (27) מפסידה רק שנים, כפי שביארנו בדין פריחה ראשונה. (28) החשבונות והדינים שלמעלה, מסבירים גם בבא זו. (29) כלומר, החזרה השלישית. רבינו שינה כאן את סדר מנין הפריחות, וקבע חזרה מספר בפני עצמו, שלא כדרך המניינים הקודמים. (30) שמא יש בתערובת שלשה עופות מקנים אחרות, ואפשר שכולם למעלה או כולם למטה, ולפיכך אנו פוסלים שלושה מכאן

18 לחובתה¹⁹, ועשאוּם הפכה שמים למעלה ושמים
19 למטה, ולא ידע אי זה מהן עשה למעלה ואי זה
20 מהן עשה למטה - צריכה להביא שלשה עופות:
21 שנים לנדרה²⁰ ואחד להשלים חובתה. ויעשו השנים
22 למעלה, שהרי פירשה נדרה, ושמו שנים של נדרה
23 נעשו למטה, שהם פסולות. במה דברים אמורים?
24 בשהביאה הארבעה שפרשה נדרה בשנים מהן ממין
25 אחד²¹; אבל אם היו שני מינין²² - תביא ארבעה
26 אחרים: שנים ממין שפרשה בו נדרה יעשו
27 לנדרה²³, ושנים מאי זה מין שתפרשה יהיו לחובתה,
28 ויעשו אחד למעלה ואחד למטה.

(18) קנים פ"ג מ"ו. גם הלכה זו מתבארת בהתאם לפירוש
רבינו למשנה זו. (19) ונתערבו ביד הכהן. (20) שלוש
עופות נפסלו, כדין עולה שנתערבה בקן סתומה (למעלה
פ"ח ה"ד), שאין כשר אלא מנין העולות שבקיני החובה
(ראה שם ההערות), ואם כן עליה להביא שתי עולות
לנדרה, וגם חטאת לחובתה, שהרי החטאת שהביאה נפסלה
גם כן. (21) פירוש, כל הארבעה היו ממין אחד, ושנים
מהם פירשה שהם לנדרה. (22) ואשה קבעה מין אחד
לנדרה, והכהן אינו זוכר מה עשה למעלה ומה למטה.
(23) דוגמה: האשה נדרה שתי תורים ושתייהן עולות (ראה
ה"א), ושמו עשה הכהן שתי התורים למטה ונפסלו, כדין
עולה שעשאה למטה, ואם כן עליה להביא שתי אחרות,
ובמקרה זה לא הקריבה האשה את חטאת החובה שלה,
שהרי החטאת שהביאה נעשתה למעלה ונפסלה.

29 ג. קבעה נדרה²⁴ ואמרה: אם אלו זכר - הרי
30 עלי שתי תורים²⁵, וילדה והביאה ארבעה
31 עופות²⁶, שנים לנדרה ושנים לחובתה, ויעשה²⁷
32 שנים למעלה ושנים למטה, ולא ידע אי זה
33 נעשה למעלה ואי זה נעשה למטה²⁸, וגם היא
34 שכתה ולא ידעה פאי זה מין קבעה נדרה אם
35 בתורים או בכני היום²⁹ - הרי זו צריכה להביא
36 שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה³⁰, ויעשו
37 ארבעתן למעלה, ותביא גוזל אחד³¹ להשלים
38 חובתה, ויעשה למעלה³²; (שכבר עשה שנים
39 למטה, שהם חטאת). במה דברים אמורים?
40 בשהביאה הארבעה תחלה³³ ממין אחד; אבל אם
41 היו שני מינין³⁴ - צריכה להביא ששה עופות:
42 שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה³⁵, ותביא
43 לחובתה שתי תורים או שני בני יונה³⁶, ויעשה
44 אחד למעלה ואחד למטה. וכן אם נתנתם לפה
45 ושכתה מה נתנה לו³⁷, והלך הפכה ויעשה ואינו
46 יודע היכן עשה, אם הפל למעלה או הפל למטה
47 או מחצה למעלה ומחצה למטה - הרי זו תביא
48 שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה³⁸, ותביא
49 שתי תורים או שני בני יונה לחובתה³⁹.

1 עולה כמו שבארנו³, ושנים לחובתה משום לדה⁴,
2 והן אחד עולה ואחד חטאת. נמצאת למד, שהפכה
3 צריף לעשות שלש פרידין⁵ למעלה⁶ ופרידה אחת
4 למטה⁷. טעם⁸ ויעשה שמים למעלה ושמים למטה
5 ולא נמלך⁹ - צריכה להביא עוד פרידה אחת¹⁰
6 ונקריבנה למעלה. במה דברים אמורים? בשהביאה
7 הארבעה ממין אחד, כגון שהיו פלן תורין או בני
8 יונה¹¹; אבל אם היו שתי תורין עם שני בני יונה,
9 ויעשה שנים למעלה ושנים למטה¹² - צריכה להביא
10 עוד תור וכן יונה ויעשה שתייהן למעלה כדי לצאת
11 ידי חובתה; שאם עשה בתחלה שתי התורין
12 למטה¹³ - צריכה תור למעלה להשלים חובתה¹⁴,
13 ואם עשה שני בני היונה למטה - צריכה בן יונה
14 למעלה¹⁵ להשלים חובתה. שאין אדם מביא חובתו
15 גוזל אחד תור ואחד¹⁶ בן יונה, אלא או שתייהן תורין
16 או שתייהן בני יונה¹⁷.

(2) קנים פ"ג מ"ו. רבינו מבאר כאן הדינים בהתאם לפירוש
למשנה זו. אולם לרש"י (זבחים יז:) שיטה אחרת בזה.
(3) לא מצאתי בשום מקום ב'משנה תורה' במפורש שקיני
נדר ונדבה הם כולם עולות. אמנם כתב כן בפירוש
בהקדמתו לסדר קדשים ובכמה מקומות בפירוש על
המשנה, אבל כשרבינו אומר סתם: "כמו שביארנו" מתכוון
הוא לספרו הגדול, ולפיכך יש להניח שכוונתו למה שכתב
למעלה בפ"א הי"א, שאין עוף בא שלמים (כולל תודה),
וחטאת ואשם אינם באים אלא על חטא, יוצא מזה שכולן
עולות. (4) מדובר ביולדת עניה, אבל עשירה מביאה כבש
לעולה ועוף לחטאת (ויקרא יב, ו, ח). (5) שלושה עופות.
(6) כדין עולה. (7) חטאת חובה. (8) הכהן. (9) לא שאל
את האשה איזו חטאת ואיזו עולה, ואם כן הוא קובע
(למעלה פ"ז ה"ח). (10) השתים שלמעלה כשרות והן
עולות, ולמטה אחת - והיא חטאת - כשרה, והשניה פסולה
ועליה להביא עולה שלישית. (11) יולדת עניה, מביאה
שתי תורים או שני בני יונה. (12) פירוש, שעשה מין אחד
למעלה ומין אחד למטה, ואינו יודע איזה מין למטה ואיזה
למעלה (ראה רבב"ד, לא השיג אלא פירוש דברי רבינו, וכן
פירש רבינו עצמו בפירושו למשנה). (13) ואם כן הקריבה
תור לחטאת, ומחויבת להביא תור לעולה ולא בן יונה, כמו
שמסיים רבינו בהלכה זו. (14) קרבנות הלידה. (15) כמו
שביארנו בתורים. (16) בדפוס רומא ר"מ: "גוזל אחד תור
ואחד בן יונה", וגירסה זו נכונה. (17) ולפיכך צריכה
להביא תור ובני יונה. במשנה שם, פ"ב מ"ה, שנינו סתם:
"אין מביאין תורין נגד בני יונה ובני יונה נגד תורין". ורבינו
הוסיף וכתב: "שאיין אדם מביא חובתו", לומר לך שרק קן
חובה צריכה להיות ממין אחד, אבל נדבה מותר להביא
משני מינים. והטעם, מפני שדין זה למדו ב'תורת כהנים'
(תוריע פ"ד) מן הכתוב "את האחד חטאת ואת האחד
עולה" (ויקרא ה, ז) ומן הכתוב (שם יב, כ): "אחד לעולה
ואחד לחטאת", ושניהם נאמרו בקיני חובה.

17 ב. פירשה נדרה¹⁸ ואמרה לפכה: אלו לנדרין ואלו

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום – יום א'ד' כ"ג-כ"ו ניסן – ספר עבודה, הל' פסולי המוקדשין קנז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

להביא עולה ממין אחד מאיזה שתרצה (הכסף-משנה מעיר, שדין האחרון הזה אינו נמצא במשנה, כי מה שנאמר שם "נתנתם לכהן וכו'" מתפרש למטה בה"ד).

- ד. קִבְּעָה חֻבְתָּהָ⁴⁰ וְקִבְּעָה נִדְרָה וְשִׁכְחָה בְּמָה
- קִבְּעָה⁴¹, וְאֶפְשָׁר שֶׁחֻבְתָּהּ כָּכֶשׁ לְעוֹלָה וּפְרִיָּדָה אַחַת
- תּוֹר אוֹ בֶּן יוֹנָה לְחֻטָּאת; לְפִיכָךְ תִּבְיָא שְׂשָׁה
- פְּרִיָּדִין⁴²: אֲרִבְּעָה לְנִדְרָה וּשְׁנַיִם לְחֻבְתָּהּ⁴³, וְעוֹד
- תִּבְיָא חֻטָּאת אֶחָד בֶּן יוֹנָה אוֹ תּוֹר עִם כָּכֶשׁ⁴⁴.
- נִמְצָאת שֶׁהִבְיָא שְׂבָעָה עוֹפוֹת [וְכִבֵּשׁ].

40 קבעה איזה סוג של קרבנות תביא ללידתה, קרבנות עשירה או עניה (ראה למעלה הערה כג), אבל לא קבעה מאיזה מין עופות תביא ללידתה (כסף-משנה. וראה פירוש רבינו למשנה זו). 41 (ללידתה ולנדרה, וגם שכחה מה נתנה לכהן, והכהן אינו זוכר אם עשה הכל למעלה או הכל למטה או מחצה למעלה ומחצה למטה. 42) עופות. 43 כמו בדין שבהלכה הקודמת. 44 שמא קבעה קרבנות עשירה, ומחויבת להביא חטאת העוף ביחד עם הכבש לעולה אע"פ שהקריבה כבר עולת עוף ביחד עם חטאת עוף (ההלכות שבפרק זה מיוסדות על פירוש רבינו למשניות קנים. אמנם במשנה עצמה שם לא הוזכר כבש, אלא: "ושיתם לחובתה וחטאת אחת". אבל רבינו הוסיף כבש, מפני שקשה היה לו למה היא חייבת להביא עוד חטאת אחת, אחרי שהקריבה שני עופות אחד לחטאת ואחד לעולה. וכדי לסלק קושיה זו, פירש שאולי קבעה ללידתה קרבנות עשירה, ועליה להביא גם כבש, ועמו חטאת העוף – (כסף-משנה).

- ה. וְכָל הַחֻטָּאוֹת הָאֵלּוּ אֵינָן נִאָּכְלוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם
- סִפְּקִין⁴⁵.

45 משנה, סוף תמורה: חטאת העוף הבא על הספק – תשרף.

24 שם. פירוש, כשנדרה קבעה את המין, ואמרה הרי עלי להביא מין פלוני, ואם הביאה מין שני לא יצאה ידי חובתה. 25 לדוגמה נקט "תורים". שהרי מדובר בשכחה איזה מין קבעה. 26 ממין אחד, ופירשה איזו מהם לנדרה ואיזו לחובתה (כסף-משנה, וראה 'תוספות יום-טוב'). 27 הכהן. 28 כלומר, שאינו יודע אם עשה למעלה את העופות שקבעה האשה לנדרה. 29 כלומר, יודעת היא איזה מין נתנה לכהן להקריבו לנדרה, אבל אינה יודעת אם זה הוא המין שקבעה בשעה שנדרה (כסף-משנה). 30 יש כאן שני ספקות לחומרא: א. שמא העופות שנתנה אינם מאותו המין שנדרה, וספק זה מחייב אותה להביא עוד שני עופות ממין השני, כגון אם הראשונים היו תורים תביא שני בני יונה לנדרה ולא יותר, כי שני תורים מארבעת הראשונים עלו לחובת לידתה. ספק ב. שמא עשה הכהן למטה את שני העופות שפירשה לנדרה שדינם למעלה, במקרה זה נפסלו שניהם. ואם כן לא הקריבה כלום לתשלום נדרה, ומפני שאינה יודעת מה נדרה – תורים או בני יונה – צריכה להביא קן מזה וקן מזה, היינו ארבעה עופות וכולם למעלה, שהרי כולם עולות. 31 מאיזה מין שתרצה, נוסף על הארבעה. וגזול זה יוקרב חטאת ללידתה, שמא השנים שהוקרבו למטה היו אלה שפירשה לנדרה לעולות. 32 צ"ל: למטה. ולמחוק התיבות המוקפות (כסף-משנה). 33 שני הקנים הראשונים. 34 והכהן אינו זוכר איזה מין עשה למעלה ואיזה למטה. 35 כמו במין אחד. 36 כשהביאה שני מינים, אין אנו יודעים מאיזה מין היתה עולת הלידה, ומפני שהחטאת והעולה צריכות להיות ממין אחד (ראה למעלה ה"א), אינה יכולה להשלים את החטאת אלא צריכה להביא זוג שני אחד לחטאת ואחד לעולה. 37 יודעת מה קבעה לנדרה, אבל אינה יודעת אם נתנה לכהן אותו המין שנדרה. 38 שהרי לא ידוע אם שילמה את נדרה. 39 שמא עשה למטה את העופות שפירשה לנדרה ונפסלו, ולא הקריבה חטאת כלל. ומפני שאין אנו יודעים מאיזה מין היתה העולה שעלתה לחובתה, מחויבת

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום – כ"ג-כ"ט ניסן תשע"ו

יום שלישי כ"ה ניסן ה'תשע"ו

- 9 הלכות פסולי המוקדשין פרק ג נדפסה
- 10 ביום ה' לשיעור ג' פרקים, עמ' קלט.

יום רביעי כ"ו ניסן ה'תשע"ו

- 12 הלכות פסולי המוקדשין פרק ד נדפסה
- 13 ביום ה' לשיעור ג' פרקים, עמ' קמב.

יום ראשון כ"ג ניסן ה'תשע"ו

- 9 הלכות פסולי המוקדשין פרק א נדפסה
- 10 לעיל ביום ד' לשיעור ג' פרקים, עמ' קל.
- 11

יום שני כ"ד ניסן ה'תשע"ו

- 12 הלכות פסולי המוקדשין פרק ב נדפסה
- 13 ביום ה' לשיעור ג' פרקים, עמ' קלו.

יום חמישי כ"ז ניסן ה'תשע"ו

1 הלכות פסולי המוקדשין פרק ה נדפסה
2 ביום ו' לשיעור ג' פרקים, עמ' קמו.

יום שבת קודש כ"ט ניסן ה'תשע"ו

5 הלכות פסולי המוקדשין פרק ז נדפסה
6 ביום ו' לשיעור ג' פרקים, עמ' קנא.

יום שישי כ"ח ניסן ה'תשע"ו

3 הלכות פסולי המוקדשין פרק ו נדפסה
4 ביום ו' לשיעור ג' פרקים, עמ' קמת.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ג-כ"ט ניסן תשע"ו

יום ראשון כ"ג ניסן ה'תשע"ו

מצות לא תעשה פט.

מצות עשה לט. כט.

מצות לא תעשה פא. מצות עשה ל.

7 המצוה הפ"ט — האזהרה שהזהרנו מלהקריב שום
8 קרבן בחוץ, כלומר: חוץ לעזרה, וזה נקרא: "מעלה
9 בחוץ", והוא אמרו יתעלה: "השמר לך פן-תעלה עלתיך
10 בכל-מקום אשר תראה" (שם, יג). ולשון ספרי (פרשת
11 ראה שם): "אין לי אלא עולות, שאר קדשים מניין?
12 תלמוד לומר: "ושם תעשה כל אשר אנכי מצוה" (שם,
13 יד), וצדין אני אומר: עולה בעשה ולא-תעשה, שאר
14 קדשים לא יהיו אלא בעשה — תלמוד לומר: "ושם
15 תעלה עלתיך" (שם). עלה בכלל (של "כל אשר .. מצור")
16 היתה, ולמה יצאת (ונכתבה שוב במפורש)? להקש אליה:
17 מה עולה שהיא מיחדת שהיא בעשה ולא-תעשה, כך כל
18 שהוא בעשה הרי הוא בלא-תעשה". ואני אבאר לך
19 פסוק זה — אף-על-פי שהוא פשוט — כדי שיתבאר
20 הענין. והוא: שהעולה נאמר עליה פסוק להזהיר על
21 הקרבתה בחוץ, והוא אמרו יתעלה: "פן-תעלה עלתיך",
22 ובא פסוק אחר לצוות להקריב את-העולה בפנים והוא
23 אמרו יתעלה: "שם תעלה עלתיך" — וזו מצות עשה
24 שתקריב העולה במקום אשר יבחר ה'. אבל שאר קדשים
25 באו בעשה בלבד, שיקרבו בפנים, והוא אמרו: "ושם
26 תעשה כל אשר אנכי מצוה"; אלא שממה-שאמר: "שם
27 תעשה" משמע שבחוץ לא-תעשה — וכלל הוא אצלנו:
28 לא הבא מבלי עשה, עשה הוא. וזהו אמרם כאן (בספרי
29 ה"ל): "ויעדין אני אומר שאר קדשים לא יהיו אלא
30 בעשה", כלומר שיהא המקריב שאר קדשים בחוץ עובר
31 על לאו הבא מכלל עשה בלבד — ולפיכך אמר "ושם
32 תעלה עלתיך" כדי שישג ההקש יהיה שאר קרבנות
33 בעולה: בשם שמקריב עולה בחוץ בלא-תעשה, כך שאר
34 קרבנות בלא-תעשה. והעובר על לאו זה במזיד — ענוש
35 כרת; ובשוגג — חייב חטאת קבועה. ולשון הכרת
36 בפנישת אחרי מות אומר במעלה בחוץ: "אשר-יעלה עלה

אז-זבח ואל-פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אתו לה'
ונכרת האיש ההוא מעמיו" (ויקרא יז, חט). ובספרא:
"ונכרת מעמיו" — ענש שמענו, אזהרה מניין? תלמוד
לומר: "השמר לך פן-תעלה עלתיך". ולשון גמרא
זבחים (קו): "העלאתה, כתיב ענש וכתוב אזהרה; ענש
— כתיב: "ואל-פתח אהל מועד וגו' ונכרת"; אזהרה
— דכתיב: "השמר לך פן-תעלה עלתיך". וכבר נתבאר
דיני מצוה זו בפרק י"ג מן זבחים (שם).

המצוה הל"ט — הצווי שנוצטוונו להקריב במקדש
שני כבשים בכל-יום, ואלה נקראים "תמידין", והוא
אמרו יתעלה: "שנים ליום עלה תמיד" (במדבר כח, ג).
וכבר נתבאר דיני מצוה זו וסדר הקרבתם ועשייתם
בפרק ב' מיומא (כו) ובמסכת תמיד.

המצוה הכ"ט — הצווי שנוצטוונו להבדיל אש על
המזבח בכל-יום תמיד, והוא אמרו: "אש תמיד תוקד
על-המזבח לא תכבה" (ויקרא ו, ו) — וזה לא יתכן אלא
במה שצוה להתמיד ולשים את-העצים בכל-בקר ובין
הערבים, כמו שנתבאר בפרק ב' מיומא (כו) ובמסכת
תמיד (פרק ב). ובפרוש אמרו (יומא כא): "אף-על-פי
שהאש יורדת מן-השמים, מצוה להביא מן-ההדיוט".
וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ד' מפורים (שם כה).
ובפרק ב' מתמיד, וצונו לומר מצות מערכות האש
הנעשית בכל-יום במזבח.

המצוה הפ"א — האזהרה שהזהרנו מלכבות אש
המזבח, והוא אמרו יתעלה: "אש תמיד תוקד על-
המזבח לא תכבה" (שם). ובספרא (פרשת צו): "לא תכבה
— מלמד שכל-המכבה עובר בלא-תעשה"; וכל-העובר
על לאו זה וכבה אפלו גחלת אחת מגחלי המזבח —
לוקה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק י' מן זבחים
(צא).

המצוה המשלימה שלשים — הצווי שנוצטוונו
הפניהם להסיר את-הדשן (האפר) בכל-יום מעל גבי
המזבח וזהו שקוראים: "תרומת הדשן", והוא אמרו

יום שלישי כ"ה ניסן ה'תשע"ו

מצות עשה מג. מד.

מה. מו. מז. מח. נ. נא.

המצוה המ"ג — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן
נוסף על התמיד בכל-שבועת ימי הפסח — וזהו מוסף
חג המצות. והוא אמרו יתעלה: "שבועת ימים תקריבו
אשה לה" (ויקרא כג, לו).

המצוה המ"ד — היא מנחת העמר (שם מדה — וכך
היתה מדת מנחה זו), והיא המצוה שנוצטוינו להקריב
מנחת שעורים ביום ט"ז בניסן, ונקריב עמה קבש
בן-שנתו לעולה. והוא אמרו יתעלה: "והבאתם את-עמר
ראשית קצירכם אל-הכהן (שם, י). ומנחה זו היא
הנקראת: "מנחת בכורים", ועליה הרמז באמרו יתעלה:
"ואם-תקריב מנחת בכורים לה' אביב קלוי באש גרש
פרמל" (שם ב, יד). ולשון המקלפת (פרשת יתרו): "כל-אם
ואם שבתורה — רשות, חוץ משלשה שהן חובה, ואחד
מהם הוא: ואם תקריב מנחת בכורים". אמרו: "חובה.
אתה אומר חובה, או אינו אלא רשות? תלמוד לומר:
תקריב את מנחת בכוריהך — חובה ולא רשות". וכבר
נתבאר דיני מצוה זו פלם בשלמות בפרק י' ממנחות.

המצוה המ"ה — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן
מוסף גם ביום חמשים מיום הקרבת העמר שהוא יום ט"ז
בניסן, וזהו מוסף עצרת (חג השבועות). והוא הנזכר בספר
"במדבר-סיני". והוא אמרו: "וביום הבכורים בהקריבכם
מנחה חדשה לה' וגו' והקרבתם עולה לריח ניחח"
(במדבר כח, כו-כז).

המצוה המ"ו — הצווי שנוצטוינו להביא שתי לחם
חמץ למקדש עם הקרבנות התובכים שהם באים בגלל
הלחם ביום עצרת הקבוצ (ביום החמישים לעומר),
ולתקריב הקרבנות כמו שפרש הפתוב בויקרא (כג,
יח-יט). ואוכלים הכהנים שתי הלחם אחר הנפתן עם
כבשי שלמים. והוא אמרו יתעלה: "ממושבתכם תביאו
לחם תנופה שמים שגו עשרנים" (ויקרא כג, יז). וכבר
נתבאר בפרק ד' ממנחות (מה), שקרבן זה הבא בגלל
הלחם חלוק ממוסף היום ושנה זולת (קרבן שונה מזה).
וכבר בארנו את-זה באור מספיק במסכת מנחות (פרק ד'
משנה ב), וכל-דיני מצוה זו כבר נתבאר בפרק ד' ופרק
ה' ופרק ח' (ט) ופרק י"א ממנחות.

המצוה המ"ז — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן
נוסף (על התמידין ועל מוסף ר"ח —) ביום א' בתשרי, והוא
מוסף ראש השנה. והוא אמרו יתעלה: "ובחדש השביעי
באחד לחדש וגו' ונעשיתם עלה לריח ניחח לה'" (במדבר
כט, א-ב).

המצוה המ"ח — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן

יתעלה: "ולבש הכהן מדו בד ומכנסיו בד וגו' והרים
את-הדשן" (שם, ג). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בכמה
מקומות במסכת תמיד (פרק א משנה ד) וכו' (כ).

יום שני כ"ד ניסן ה'תשע"ו

מצות עשה כח. כה. מ. מא.

כו. מב.

המצוה הכ"ח — הצווי שנוצטוינו הכהנים לתן את-
הקטרת בכל-יום פעמים על מזבח הזהב, והוא אמרו
יתעלה: "והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בפקר בפקר
בהטיבו את-הגרת הקטירה ובהעלת אהרן את-הגרת בין
הערבים הקטירה" (שמות ל, זח). וכבר נתבאר דיני
קטרת זו ונעשיתה ותאור ההקטרה פה בכל-יום גריש
גרות (ו). ובמקומות במסכת תמיד (פרק ג משנה ח ועוד).

המצוה הכ"ה — הצווי שנוצטוינו הכהנים להדליק
הנרות (המנורה) תמיד לפני ה', והוא אמרו יתעלה:
"באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על-העזרת יצרף אתו
אהרן ובניו" (שם כז, כא) — וזהו מצות הטבת הנרות.
וכבר נתבאר כל-דיני מצוה זו בפרק ח' ממנחות (פו).
ובפרק א' מיומא (יד) ובמקומות במסכת תמיד.

המצוה המשלימה ארבעים — הצווי שנוצטוינו
שיתקריב כהן גדול בכל-יום תמיד, מנחה בפקר ובין
הערבים, והיא הנקראת: חבתי כהן גדול (כי נעשית
במחבת), ונקראת גם: מנחת כהן משיח. והוא אמרו
יתעלה: "זה קרבן אהרן ובניו אשר-יקריבו לה'" (ויקרא ו,
ג). וכבר נתבאר דיני מצוה זו ומתי קרבה ואיך קרבה
בפרק ו' (עד) ובפרק ט' (פו) ממנחות ובמקומות ביומא
(לד) ותמיד.

המצוה המ"א — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן
בכל-יום-שבת נוסף על תמיד של כל-יום — וזהו מוסף
שבת. והוא אמרו יתעלה: "וביום השבת שני-כבשים"
(במדבר כח, ט). וכבר נתבאר סדר הקרבנות בפרק ב'
מיומא (כו) ובתמיד.

המצוה הכ"ז — הצווי שנוצטוינו לשם לחם הפנים
(שתיים עשרה חלות "שיש להם פנים") לפני ה' תמיד, והוא
אמרו יתעלה: "ונתת על-השלחן לחם פנים לפני תמיד"
(שמות כה, ל). וכבר נדעף לשון התורה בנתינת לחם חדש
כל-שבת, ושיהא עמו לבונה, ושיאכלו הכהנים מה-
שנעשה בשבת הקדומת. וכבר נתבאר דיני מצוה זו
בפרק י"א ממנחות (צד).

המצוה המ"ב — הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן
בכל-ראש-חדש נוסף על תמיד של כל-יום — וזהו
מוסף ראש-חדש. והוא אמרו יתעלה: "ובראשי חדשיכם
וגו'" (במדבר כח, יא).

העמר — ימיו ושבועיו, כמו שצוה. ואין הנשים חייבות
במצוה זו.

המצוה המשלימה מאה וארבעים — האזהרה
שהזהרנו מלאכול פסולי המקדשין שאסור לאכלם, והוא
שיהיה מום שעשינוהו בהם בכונה, כמו שנתבאר במסכת
בכורות (לה), או שנפסל אותו הקרבן אחר שחייטתו
בדרך מדרכי הפסול המונעים אכילתו, והוא שנאמר:
"לא תאכל כל-תועבה" (שם יד, ג). ולשון ספרי (פרשת
ראה שם): "לא תאכל כל-תועבה" בפסולי המקדשין
הכתוב מדבר. ושם אמרו: "רבי אליעזר כן-נעקב אומר:
מנין לצורם (חותר) באזן הכבד ואכל ממנו שעובר
בלא-תעשה? תלמוד לומר: "לא תאכל כל-תועבה"; ומי
שאכל לוקה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת בכורות.

יום חמישי כ"ז ניסן ה'תשע"ו

מצות לא תעשה קלב.

המצוה הקל"ב — האזהרה שהזהרנו מלאכול את-
הפגול. והפגול הוא הקרבן שנתקלקלה בו המחשבה
בשעת שחייטתו או בשעת הקרבנות, שחשב האיש שעסק
בהקרבנות שיאכל ממנו אחר זמנו או יקטיר מה שראוי
להקטיר ממנו אחר זמנו, כמו שבארנו ובררנו (ב"פרוש
המשניות" בפרק ב' מדבחים. והאזהרה על אכילת פגול
זה היא אמרו: "לא-יאכל כ"י-קדש הם". (שמות כט, לג),
כמו שבארנו במצוה שלפני זו (קלא); אבל את-הענש
למדנו ממה שנאמר בפגול בפרשת צו את-אהרן: "ואם
האכל יאכל מבשר-זבח שלמי ביום השלישי לא ירצה
המקריב אתו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו
עונה תשא" (ויקרא ז, יח). ובאה הקבלה בפרוש פסוק זה,
שהוא מדבר בקרבן שנתקלקלה בו המחשבה בשעת
הקרבנות והוא הנקרא: פגול, ושארם "האכל יאכל" אין
כונתו אלא אם חשב עליו שיאכל ממנו ביום השלישי.
אמרו (זבחים כט.): "כף (הטה) אָזַנְךָ לשמוע, במחשב על
זבחו שיאכל ממנו ביום השלישי הכתוב מדבר", שהוא
מתקלקל במחשבה זו, והאוכל ממנו אחר מחשבה זו —
חייב כרת, שנאמר: "והנפש האכלת ממנו עונה תשא",
ואמר בנותר: "ואכליו עונו ישא כ"י-את-קדש ה' חלל
ונקרתה" (שם יט, ח). ובגמרא בכתות (ה). אמרו: "אל תהי
גגרה שוה קלה בעיניך, שחרי פגול אחד מגופי תורה ולא
למדו הכתוב אלא בגגרה שוה דגלף (שנלמד) עון עון
מנותר: כתיב הקא (ב"פגול)" ו"הנפש האכלת ממנו עונה
תשא", וכתוב ה"ם (ב"נותר)" ו"אכליו עונו ישא" — מה
להלן כרת אף כאן כרת, וגם האוכל פגול בשגגה —
יביא חטאת קבועה. וכבר נתבאר דיני הפגול והנותר
במקומות שונים בסדר קדשים.

נוסף ביום העשירי בחדש, והוא אמרו יתעלה:
"ובעשור לחדש השביעי וגו' והקרבתם עלה לה' ריח
ניחח" (שם, ז-ח).

המצוה המשלימה חמשים — הצווי שנגצטוינו
להקריב קרבן נוסף בימי חג הסוכות, והוא אמרו יתעלה:
"והקרבתם עלה אשה ריח ניחח לה'" (שם, יג), וזהו
מוסף החג.

המצוה הנ"א — הצווי שנגצטוינו להקריב קרבן
נוסף ביום השמיני של חג הסוכות, וזהו מוסף שמיני
עצרת. ומה-שחייב אותנו למנות מוסף זה בפני עצמו,
נבדל מפל-ימי סוכות, הוא שהקלל אצלנו: שמיני עצרת
רגל בפני עצמו. ובפרוש אמרו (סוכה מח.), שהוא "רגל
בפני עצמו, קרבן (מוסף) בפני עצמו". הגה זו ראיה
שקרבנו חלוק. וזה פשוט בתכלית הפשטות.

יום רביעי כ"ו ניסן ה'תשע"ו

מצות עשה קסא.

מצות לא תעשה קמ.

המצוה הקס"א — הצווי שנגצטוינו בספירת העמר,
והוא אמרו יתעלה: "וספרתם לכם מן-חרת השבת" (ויקרא
כג, טו). דע, שכמו שחייב בית דין לספור שני יובל, שנה
שנה ושמיטה שמיטה, כמו שבארנו לעיל (מצות עשה קמ),
כך חייב כל-אחד ואחד מאתנו לספור ימי העמר, יום יום
ושבוע שבוע, שחרי אמר: "תספרו חמשים יום" (שם, טז),
ואמר: "שבועה שבעת תספר-לך" (דברים טז, ט), כשם
שמנין השנים והשמיים מצוה אחת, כמו שבארנו, כך
ספירת העמר מצוה אחת, וכך מנה אותה כל-מי-שקדמני
— במצוה אחת, ונכון הוא מה שעשו בזה. ואל יטעו
אמנם (ראש השנה ה, חגיגה יז: מנחות טו.): "מצוה לממני
(למנות) יומי ומצוה לממני שבועי" עד שתחשוב שהן שתי
מצוות — לפי שכל-חלק-וחלק מתלקי איזו מצוה שיש
לה חלקים, מצוה לעשות אותה החלק ממנה. אבל היו
נעשות שתי מצוות אלו אמרו (חז"ל, בגמרא): מנין הימים
מצוה, ומנין השבועות מצוה. וזה דבר שלא יעלה ממי
שמדקדק בדברים, שחרי אם תאמר: חובה לעשות כך
וכך, אין לשון זה מחייב שתהא אותה הפעלה מצוה בפני
עצמה. וראיה ברורה על זה (שתי הספירות נכללים במצוה
אחת), זה שאנו מונים גם את-השבועות בכל-לילה
באמרנו, שהם כך וכך שבועות וכך וכך ימים, ואלו היו
השבועות מצוה בפני עצמה, לא היו מתקנים מנינם אלא
בליילי השבועות בלבד, ואז היו להן שתי ברכות: "אשר
קדשנו במצותי וצונו על ספירת ימי העמר" ו"על ספירת
שבועי העמר", ואין הדבר כן, אלא המצוה היא ספירת

יום שישי כ"ח ניסן ה'תשע"ו

מצות לא תעשה קב.

1 המצוה המְשְׁלִימָה מֵאָה וְעֶשְׂרִים — האזהרה
2 שֶׁהִזְהִינוּ מִלְּהוֹתִיר שׁוֹם דָּבָר (להשאיר, ולא לאכלו)
3 מִקֶּרֶבֶן תּוֹדָה עַד בָּקָר, וְהוּא אָמְרוּ בְּקֶרֶבֶן תּוֹדָה:
4 "לֹא-תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד-בֹּקֶר" (ויקרא כב, ל). וּמִזֶּה לְמַדְנּוּ
5 שָׁאֵר קִדְשִׁים, שֶׁכָּל-מֶה שְׁנוֹתֵר מֵהֶם לְאַחַר זְמַן אֲכִילָתָם
6 — הָרִי הוּא נֹתֵר וְחֵיב לְשַׂרְפוֹ לְפִי שֶׁהוּא נִתְּקַן לַעֲשֵׂה
7 (בזה שמקיים את מצות שריפת הנותר, מנתק ומבטל את הלאו
8 של "לא תוותרו", ואינו לוקה); וּשְׂרַפְתּוּ מִצְוֹת עֲשֵׂה, כְּמוֹ
9 שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּמִצְוֵה צ"א מִמִּצְוֹת עֲשֵׂה.

יום שבת קודש כ"ט ניסן ה'תשע"ו

מצות לא תעשה קלא.

10 המצוה הקל"א — האזהרה שֶׁהִזְהִינוּ מִלְּאָכּוֹל
11 אֶת-הַנּוֹתֵר, וְהוּא מֶה-שֶׁנִּשְׁאָר מִבֶּשֶׂר הַקִּדְשִׁים אַחֵר הַזְּמַן
12 הַקְּבֹעַ לְאֲכִילָתָם. וְלֹא בָּאָה בְּלִשׁוֹן הַתּוֹרָה אֲזִיזָה
13 מִפְּרִשְׁתָּ לְאֶסּוּר אֲכִילָתוֹ, אֲלֵא נִתְּבָאֵר בַּתּוֹרָה חֵיב הַפֶּרֶת
14 לְמִי שֶׁאֹכֵל נֹתֵר, וְהוּא אָמְרוּ בְּפִרְשֵׁת קִדּוּשִׁים בְּהִזְכִּירוֹ

1 קֶרֶבֶן הַשְּׁלֵמִים: "וְהַנּוֹתֵר עַד-יּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֶף, 15
וְאִם הָאֵל אֲכָל בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי פְּגוּל הוּא לֹא יִרְצֶה, 16
וְאִכְלִיו עֲוֹנוֹ יִשָּׂא כִּי-אֶת-קֹדֶשׁ ה' חָלַל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ 17
הַהוּא מִצִּמְיָה" (שם יט, רח), הִנֵּה נִתְּבָאֵר שֶׁהוּא בְּכָרֵת אִם 18
הוּא מִזִּיד; וְאִם אֲכָל בְּשׁוּגָג — חֵיב חֲשָׁאֵת קְבוּעָה. הִנֵּה 19
הַעֲנֵשׁ מִפְּרִשׁ בְּכַתּוּב; אֲבָל הַאֲזִיזָה הִיא מִמֶּה-שֶׁאָמַר 20
בְּמִלּוּאִים: "וְזָר לֹא-יֹאכֵל כִּי-קֹדֶשׁ הוּא" (שמות כט, לד). 21
כְּנִיזָה, שֶׁהוּא "הוּא", הוּא כּוֹלֵל גַּם כָּל מֶה-שֶׁנִּתְּקַן לְקַל 22
מִן-הַקִּדְשִׁים וְאֶסּוּר לְאֲכָלוֹ — כְּנִיזָה. וּבְמִצְוֵה (יז): 23
אָמְרוּ עַל מֶה-שֶׁאָמְרָה הַמִּשְׁנָה: "הַפְּגוּל וְהַנּוֹתֵר אֵין 24
מִצְטַרְפִּין זֶה עִם זֶה מִפְּנֵי שֶׁהֵן שְׁנֵי שְׁמוֹת (של איסורים 25
שונים)", אָמְרוּ: לֹא שְׁנֵי אֲלֵא לְטַמְּאָת הַיָּדִים (ידים שנגעו 26
בכמות מסוימת של פגול ונותר, שטומאתם מ)דְּרַבְנָן; אֲבָל 27
לְעִנְיַן (שיעור) אֲכִילָה מִצְטַרְפִּין, דִּתְנִינָא: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר 28
אוֹמַר: "לֹא-יֹאכֵל כִּי קֹדֶשׁ הֵם — כָּל-שֶׁבִּקְדֹשׁ פְּסוּל, 29
לִתֵּן לֹא-תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ", וְהַפְּגוּל וְהַנּוֹתֵר הֵם מִפְּסוּלֵי 30
הַמִּקְדָּשִׁין וְלִפְיָכֶן כָּל-אֶחָד מֵהֶם מְזַהֵרִים עַל אֲכִילָתוֹ עַל 31
פִּי אָמְרוּ: "לֹא-יֹאכֵל כִּי-קֹדֶשׁ הֵם". וּבְכָר נִתְּבָאֵר עֲנֵשׁ 32
33 הַנּוֹתֵר שֶׁהוּא כָּרֵת.

המשך ביאור למס' סוטה ליום השמיני לעומר עמ' ב

10 ומשיבה, תלמוד לומר 'אחת לאחת למצא חשבון' – חטא לחטא 11
מצטרף לחשבון שיבוא.
12 ממשיכה הברייתא, וכן מצינו בסוטה שבמדה שמדדה, בה מדרו 13
לה – שנענשה לפי הדרך שחטאה. היא עמדה על פתח ביתה 14
ליראות לו – להראות לו, לפיכך בהן מעמידה על שער נקודת שבו 15
היו מנוולים אותה ומראים קלונה לכל. היא פקדה לו – בעבורה, 16
להתנאות בפניו, כוידרין נאין על ראשה, לפיכך בהן נוסל בפה – 17
צעף המכסה את ראשה מעל ראשה, ומניחו תחת רגליו. היא 18
קשמה לו פניה, לפיכך

1 תניא, היה רבי אמר מנין – מה המקור לדבר שבמדה שאדם מודר 2
בה מודרין לו, ומשיב, שנאמר 'בסאמא בשלחה תריבנה'. 3
שואלת הברייתא, אין לי אלא סאה – עבירה גדולה, מנין לרבות 4
תרב – חצי סאה וחצי תרב, קב וחצי קב, רובע וחצי רובע, 5
תומן ועיבלא – משקלות קטנים יותר, מנין שגם על עברות קטנות 6
מעניש ה' באותה מדה. ומשיבה, תלמוד לומר 'כי כל סאון סאון 7
ברעש' ונלמד מ'כל' שאפילו מדה קטנה. שואלת הברייתא, ומנין 8
שכל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול – שאם לא נפרעו 9
מהאדם על חטאו, לא ויתרו לו אלא מצטרף לחשבון בעתיד.

המשך ביאור למס' סוטה ליום העשירי לעומר עמ' ב

11 ומשיבת, שבקה – שבע פעמים, דאמריה – שהעלה דוד על ידי כך 12
משבקה מודרי גיהנם, ואידך – והפעם הנוספת, איבא דאמרי 13
דקריב רישיה לגבי גופיה – שהיה ראשו מושלך רחוק מגופו, ועל 14
ידי אמירתו "בני" קירב דוד את ראשו לגופו. ואיבא דאמרי 15
דאייתיה לעלמא דאתי – שעל ידי כך הביאו לעולם הבא.
16 נאמר בפסוק, "ואבשלום לקח ויבא לו בחייו את מצבת אשר בעמק 17
המלך וגו'", שואלת הגמרא, מאי "לקח", אמר ריש לקיש שלקח 18
אבשלום מקח רע לעצמו. וממשיכה הגמרא לדרוש לפי זה את סוף 19
הפסוק, "את מצבת אשר בעמק המלך וגו'", אמר רבי חנינא בר 20
פפא, "בעמק המלך" היינו בעצה עמוקה של מלכו של עולם,

1 מתחתי, ולכן לא יכל לחתוך שערות ראשו כיון שהיה נופל 2
בשאל.
3 הגמרא מוסיפה לבאר את המשך הפסוקים האמורים במות אבשלום.
4 כאשר הודיעו לדוד אודות מות בנו, נאמר בפסוק "וירד, 5
המלך, ויעל על עלית השער – על עליית שער העיר, ויבך, ובה 6
אמר בלכתו, בני אבשלום בני בני [אבשלום], מי יתן מותי אני 7
תחתיה – הלוואי והייתי אני מת במקומך, אבשלום בני בני". ונאמר 8
עוד שם, "והמלך לאט – כיסה את פניו, ויועק המלך בקול גדול, 9
בני אבשלום אבשלום בני בני", שואלת הגמרא, הני תמיניא "בני" 10
– שמונת הפעמים שאמר דוד את המילה "בני", לקח – מדוע אמרם.

ביאורים למסכת סוטה דף ח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מִתְּהֵרִין שְׁנֵי מִצְוֹתָיו בְּאֶחָת - לא מתעסקים בטוהר שני מצוותים
 יחד, ואין רוצין באוהם של שני עֲבָרִים עבריים שאינם רוצים לצאת
 לחופשי לאחר שש שנים בְּאֶחָת, ואין עוֹרְפִין שְׁתֵּי עֲגֻלֹת של עגלה
 ערופה בְּאֶחָת, לִפִּי שְׁאִין עוֹשִׂין מִצְוֹת חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת. הרי מפורש
 שלא ניתן להשקות שתי סטות ביהד משום שאין עוֹשִׂין מִצְוֹת חֲבִילוֹת
 חֲבִילוֹת. מתרצת הגמרא, אִמְרַם אֲבִי וְאִיתִימָא - ויש אומרים שתירץ
 זאת רב כְּהֵנָא, לֹא קָשְׁיָא, כֵּאֵן - הברייתא שאמרה שאין משקים שתי
 סטות יחד משום שאין עוֹשִׂין מִצְוֹת חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת, דיברה בְּכֹהֵן
 אֶחָד, שאם ישקה יחד נראה טורח עליו, כֵּאֵן - שיטת רבי שמעון
 שניתן לפעמים להשקות שתי סטות יחד, נאמר בְּשֵׁנִי בְּהֵנִים - שכל
 כהן ישקה סוטה אחרת, ולכן אינו נחשב לחבילות חבילות.

שנינו במשנה, וְהִכְתֵּן אוֹתוֹ בְּכַנְיָהּ וכו' עד שהוא מגלה את לבה,
 וסותר את שערך. תִּנּוּ רַבֵּנָן נאמר בתורה "וְפָרַע אֶת רֹאשׁ הָאֵשָׁה",
 אִין לִי אֵלָא רֹאשָׁה - שגמורש בפסוק רק שיגלה את ראש הסוטה,
 גּוֹפֶה מִנֵּן - מניין שמגלה גם את גופה עד כנגד הלב כפי שלמדנו
 במשנה. תִּלְמִיד לומד 'הָאֵשָׁה' - נלמד מהייתור שכתוב ראש
 'האשה' ולא כתוב ופרע את ראשה. ממשיכה הברייתא ושואלת, אִם
 כֵּן מַה תִּלְמִיד לומד 'וְפָרַע אֶת רֹאשָׁה' - מה בא לרבות הייתור של
 'את'. ומשיבה, יתור זה מלמד, שְׁהִכְתֵּן סוֹתֵר אֶת שְׁעָרָה - שלאחר
 שגילה את ראשה מוסיף וסותר את קשירת השער כדי להרבות
 בגילוייה בכך ששערה מתפורר.

שנינו במשנה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם הָיָה לָהּ נָאָה לא היה מגלהו
 וכו'. לְמִימָרָא - עולה מדברי המשנה דְּרַבִּי יְהוּדָה חֵיִישׁ לְהַרְהוּרָא
 - שחושש לכך שהרואים את הסוטה יתגרה יצרם ממנה, ולכן סובר
 שאם היא נאה לא היו מגלים את כשרה. ואילו וְרַבֵּנָן לֹא חֵיִישׁ -
 אינם חוששים לכך, ולכן סוברים שגם אם היתה נאה היה מגלה את
 גופה. מקשה הגמרא, וְהָאִיכָא שְׁמַעִינָן לָהּ - שבברייתא להלן
 אמרו להיפר, דְּתַנִּיא לגבי היוצא להיפר בסקילה, הָאִישׁ שִׁירָא
 להיסקל, מְכַסֵּין אוֹתוֹ פֶּרֶק אֶחָד מִלְּפָנָיו - בחתיכת בד מלפניו כנגד
 מקום הערוה, וְהָאֵשָׁה שְׁנֵי פֶרְקִים אֶחָד מִלְּפָנֶיהָ וְאֶחָד מִלְּאַחֶיהָ
 - ואת האשה היו מוסיפים לכסות בחתיכת בד גם מאחוריה, מְכַסֵּי
 שְׁבֻלָּה עֲרֻנָּה - שנראית ערוותה גם מאחור, אבל שאר גופם היה
 ערום בשעה שנסקלים, דְּבַרִּי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים הָאִישׁ
 נִסְקָל עֲרוּם, וכדברי רבי יהודה, אבל וְאִין הָאֵשָׁה נִסְקָלָת עֲרוּמָה
 אלא בבגדים. הרי שלרבנן חוששים שהרואים אותה ערומה יתגרה
 יצרם בה ולכן נסקלת בבגדים, ואילו לרבי יהודה לא חוששים לכך
 ולכן נסקלת ערומה, וזהו סתירה לשיטתם במשנתנו. מתרצת
 הגמרא, אִמְרַם רַבֵּה הָכָא - לגבי בסוטה מְעַמָּא מֵאִי - מה טעם דברי
 רבי יהודה שחוששים שיתגרו ממנה. משום שְׁמַעִינָן מִבֵּית דִּין
 וְכָאִית - תיכיד ויתברר שהיא טהורה ולא תמות, וְיִתְּרִי כֶּה פְּרִיחִי
 כְּהֻנָּה - ויש לחשוש שהכהנים שראו את גופה יתגרו ממנה, ולכן
 סובר רבי יהודה שאם היא נאה אין לגלות את גופה. אבל הָתָם -
 ביוצאת להיסקל, הָאִי מְכַסְתְּלָא - הרי היא נסקלת ומתה, ולכן אין
 לחשוש שיבואו הרואים להרהר בה. וְכִי תִּמָּא אֲתִי לְאַרְבֵּי
 בְּאִתְרֵינִי - ואם תאמר שאף שלא יתגרו בנסקלת, אך עדיין יש
 לחשוש שמתוך שיראו אותה ערומה יתגרו באשה אחרת, יש להשיב
 שאין לחשוש מכך, שהרי הָאִמְרַם רַבָּא מְלִי - מסורת בידי מרבתי,
 דְּאִין יֵצֵר הָרַע שוֹלֵט אֵלָא בְּמַה שְׁעִינִי רוֹאִית - באותה אשה
 שראה האדם, ולכן ביוצאת להיסקל שהיא מתה מיד לא חשש רבי
 יהודה שיתגרו ממנה הרואים.

מקשה הגמרא, אִמְרַם רַבָּא, דְּרַבִּי יְהוּדָה אֲדַרְבֵּי יְהוּדָה קָשְׁיָא דְּרַבֵּנָן
 אֲדַרְבֵּי לֹא קָשְׁיָא - וכי הסתירה שהקשה הגמרא הייתה רק
 בדברי רבי יהודה ולא בדברי רבנן, כלומר, אמנם תירץ רבה את
 הסתירה בדברי רבי יהודה, אבל לא תירץ את הסתירה בדברי רבנן.
 אֵלָא אִמְרַם רַבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה אֲדַרְבֵּי יְהוּדָה לֹא קָשְׁיָא, כְּדִשְׁנִין -
 כמו שחילק רבה בין היוצאת להיסקל שהיא מתה מיד, לבין סוטה
 שאם היא טהורה ותצא זכאית יבואו הרואים להתגרות בה.

הָתָם קָשְׁיָא - הרי היא כבר נמצאת בבית דין הגדול שבלשכת
 הגזית, שהרי שם איימו עליה. מתרצת הגמרא, דְּמִסְקִינָן לָהּ
 וּמִתְּנִין לָהּ כְּדִי לִינְיָעָה - מעלים אותה ומורדים אותה כדי לייגענה,
 כלומר שלאחר שהעלו אותה ואיימו עליה, הורידו אותה אל מחוץ
 להר הבית כדי שתתייגע, ומתוך כך תודע אם זינתה. וכעין מה
 שמצאנו לגבי עדים הבאים להעיד כדי להרוג אדם, דְּתַנִּיא, רַבִּי
 שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, בֵּית דִּין מְסִיעִין אֶת הָעֵדִים הַבָּאִים להעיד
 כדי להרוג אדם, מְקוֹמָם לְמָקוֹם - שאומרים להם לא כאן נקבל את
 עדותכם אלא בחדר אחר וכן הלאה, כְּדִי שְׁתַּפְּרֹף דַּעְתָּן עֲלֵיהֶן,
 וְיִתְּרוּ בָּהֶן - ומתוך כך יחזרו בהם מלהעיד אם הם שקרנים.

שנינו במשנה, שְׁשָׁם - בשער ניקנור מְשַׁקֵּין אֶת הַפּוֹטוֹת ומטהרין
 את היולדות ומטהרין את המצוערין וכו'. שואלת הגמרא, בְּשִׁלְמָא
 סוֹטוֹת, מה שצריכות לעמוד בשער ניקנור, נלמד מְדַבְּרֵיכֶם בפרשת
 סוטה "וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן אֶת הָאֵשָׁה לִפְנֵי ה'" - ולפני ה' מתקיים על
 ידי שעומדת בכניסה לעזרה, והיינו בשער ניקנור. וּמִצְוֹתָיו נְמִי,
 מה שצריכים לעמוד בכניסה לעזרה נלמד מְדַבְּרֵיכֶם בפרשת מצורע
 "וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן הַמְטָהֵר וְגו'" לפני ה'. אֵלָא יוֹלְדָת מֵאִי מְעַמָּא
 צריכה לעמוד בשער ניקנור, אֵלִיאמָא מְשוּם דְּאִתִּין וְכַנְיָן
 אֲקוּדְבָנֶיהוּ - אם נאמר שהטעם הוא משום שצריכות לעמוד ליד
 הקרבן בשעת הקרבתו, וּבְדִתִּיא אִין קְרָבָנָא שֶׁל אִדָּם קָרַב אֵלָא
 אִם כֵּן עוֹמְדָה עַל גְּבִי - שעומד סמוך לקרבנו בזמן הקרבתו, ולכן
 היו עומדות היולדות בשער ניקנור. אִי הָכִי - אם כן, וְכִין וְכִין נְמִי
 - גם זו או זבה שמביאים את קרבן טהרתם יצטרכו לעמוד שם,
 ואילו המשנה הזכירה רק יולדת. מיישבת הגמרא, אִין הָכִי נְמִי -
 אכן גם זבים חובות צריכים לעמוד בשער ניקנור, מפני הטעם שאין
 קרבנו של אדם קרב אלא אם כן עומד שם. וְתַנִּיא הָרָא מִיִּנְיָהּ נִקְמָה
 - שלא שהתנאי הזכיר דוגמא אחת של מחוסר כפרה שצריך לעמוד
 שם, ולכן הזכיר רק יולדת.

תני רַבֵּנָן אִין מְשַׁקֵּין שְׁתֵּי סוֹטוֹת בְּאֶחָת - הנמצאות בעזרה ביחד,
 כְּדִי שְׁלֹא יֵהָא לָהּ גַם בְּחִבְרָתָהּ - שיתכן שאחת מהן טמאה,
 ומתוך שתראה את השניה עומדת על דבריה ואומרת שהיא טהורה,
 יתגבר עליה לבה לעשות כמותה, ולפיכך לא תודה שנבעלה. רַבִּי
 יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה - אין זה עיקר הטעם שלא
 משקים שתי סטות ביהד, אֵלָא אִמְרַם קָרָא - נלמד מהפסוק "והשביע
 אוֹתָהּ הכהן", שמשמע שבדקים רק סוטה זו לְבִדָּה. שואלת הגמרא,
 וְתַנִּיא קָמָא שלמד זאת מסברא שלא יהיה לבה גם בחברתה, והרי
 הַכְּתִיב אוֹתָהּ, ולמה לא למד זאת מהפסוק, מתרצת הגמרא, אכן
 גם תנא קמא למד דין זה מהפסוק, אלא שהתנא קמא בברייתא רַבִּי
 שְׁמַעוֹן הָיָא, דְּרַבִּישׁ מְעַם דְּקָרָא - אשר דרש את טעמי התורה,
 וְיָמָּה מְעַם אִמְרַם - ומה שאמר את הסברא שלא יהיה לבה גם
 בחברתה, הוא טעם לדברי התורה, מַה מְעַם התורה שמשביע הכהן
 אוֹתָהּ לְבִדָּה, כְּדִי שְׁלֹא יֵהָא לָהּ גַם בְּחִבְרָתָהּ.

שואלת הגמרא, מֵאִי מִיִּנְיָהּ - מה החילוק לדין בין רבי שמעון
 שדרש את הטעם שאין משקים שתי סטות ביחד לבין רבי יהודה שלא
 דרש. ומשיבה, אֵיכָא מִיִּנְיָהּ יצא חילוק ביניהם לדין באופן שהסוטה
 רוֹתֶלֶת - מפתחת ורועדת מהבדיקה ואף על פי כן לא הודתה. לדעת
 רבי שמעון שהטעם שאין משקים שתי סטות יחד הוא כדי שלא יהיה
 לבה גם. באופן זה הרי אנו רואים שאין לבה גם בה, ואם כן ניתן
 להשקותה יחד עם סוטה אחרת. אך לדעת רבי יהודה שלא דרש טעם
 התורה אלא זו גזירת הכתוב, לא ישקו אותם יחד אף באופן זה. מקשה
 הגמרא, וְרוֹתֶלֶת מִי מְשַׁקֵּין - האם אכן לדעת רבי שמעון, באופן
 שהיא רותלת משקים שתי סטות יחד, כיון שאין את החשש שהיא
 לבה גם בה. וְהָאִי - והרי יש סיבה נוספת שלא יהיו משקים שתי
 סטות יחד, שהרי כלל הוא בידינו שְׁאִין עוֹשִׂין מִצְוֹת חֲבִילוֹת
 חֲבִילוֹת, - אין מקיימים שתי מצוות יחד, כדי שלא יראה שעשיית
 המצוות טורח עליו כמי שסוחב משא ורוצה להיפטר ממנו, וסיבה זו
 שייכת אף באופן זה. וּבְדִתִּין אִין מְשַׁקֵּין שְׁתֵּי סוֹטוֹת בְּאֶחָת, ואין

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ח עמוד א

רש"י

תוספות

התם כתיבא. בלשכת הגזית כדקאמר שזאימו עליה ביד הגדול. ולשכת הגזית בעורה
היתה, וצדקה בקדש וצדקה בחל כדאמר בוימא פרק שני דף סג. ופחיתין לה. מקל דר
הבית לאור שזאימו עליה כדי לזינה. ותרנא מן המים ותודה כשתראה בצרתה: מסייעין
היו את העדים. שמעידים עדות נפשות, וכשבדוקין אותן היו מסייעין אותן מפנה לפנה

ומלשכה ללשכה: לפני ח'. ודא הפתח שבו דרך
בניסה וציאה לכל באי עיר: אפירבנייהו.
כשמקריבים את קרבן קהים לטהרם באכילת
קדשים, ומצוה על האדם שיעמוד וישמור על
קרבו, ונפקא לן בספרי בחשמונה להקריב לו
במועדו (פמקד' כח), ומי שיכול לבסוף בעורו נכנס.
ואלו שלא היו יכולות מפני שהיו מחסרות כפרה
עומדות בחלל שער נקדשו שלא נתקדשו: וזין
וזכות נפי. כשמקריבין קרבניהם הן מחסרי
כפרה ואין יכולין לכנס: שלא יהא להם גם
בפחיתותה, שקא האחת עומדת על בריה שאינה
מודה לומר טמאא טמי, חבירה שחיה טמאה
רואה את זו שאינה מודה וסובלת את בשותה
ולכה מתגבר עליה לעשות כמו זו ואינה מודה:
לא מן השם הוא זה. לא זהו השם שאמרת
העקר הנאמר בדבר: אותה. והשביע אותה
הכנה: רש"י יחיד טעמי לקראי בב"מ דף קטו. דקא
אמר לא תחבל בגד אלמנה בעיניה נאמר ולא
בעשיה, וטעם לקרוא שם אתה ממשכנה
ואתה חייב להחזיר לה ואתה נכנס שחרית לשל
וערבת להחזירו משיאה שם רע בשבועתה:
מאי בינייהו. בין רבי יהודה לרבי שמעון, אי
משום להם. גם בה ואי משום גזירת הכתוב:
איכא בינייהו. אשה שאנו רואים בה שהיא
רוחמת מאימת המים ואינה מודה, למד שלא
יהא להם גם בה זו אנו רואין שאין להם גם בה,
ולמאן דלא דריש טעמא דקרא אלא גזירת
הכתוב אין משקין עקה אחרת: ורוחמת מי
משקין. עקה אחרת, נהי דאין להם גם בה
האיכא משום גזירת מצות חבילות כדנתיב בו:
חבילות גזירות. שגראא במי שהיו עלי
למשאוי וממחר לפרק משאו: כבהן אחד. הוי
חבילות, וכן לגבי עבדים כביד אחד ובאדון
אחד: ופירע. בכל מקום לשון גלוי הוא: גופה
בנין. דנתנא מנלה את לבנה: חסר את שעה.
מרבך בגלגלה שסותר קלעיתה: תיש להתרחק.
שלא יתנו הוראין את לבם בה: האיש מכסים
אותו. כשנסקל: פרק אחד. חתיכת בגד מלפנים
ושאר כל גופו ערום: שבלח ערוה. אחוריה
ותניה, שבית הבשת נראה משני צדדי: הכא
היינו טעמא דר' יהודה, שקא תצא מב"ד ופאה.
ששהורה תמצא ולא יבדקה המים ויתגור בה
ויהיו דורפין אחריה ל' מיה: פרחי כהנה. נקט
על שם שהיו מצוין בעורה יורה משאר העם:
ובי תימא אחי לאוניו באחריותה. על דין
שקרא את זו עקמה מתגרה יצרם בגשים אחרות:
גמירי. מסורת בידי מרבתי: דרבנן אדרבנן לא
קשיא. בתמיה, דשינת רבי יהודה ולא תישת
לשנוי דרבנן

הבא

ויתגורו בה פרחי כהנה. תימה כיון דלאו חובה לאנשים לראותה יתלו סדין של בוץ בינה לבין האנשים ויסתור שעה כדאמר קרא ואי משום כהן המשקה אותה יתפוך פניו לצד אחר
והכי תני בספרי בחזאי ופרע את ראש האשה סדין של בוץ פרש בינו לבין העם כהן פנה לאחוריו ופורעה כדי לקיים בה מצות פריעה ולרבי יהודה נמי נעשה כך וייל לר'
יהודה אם יהו פורסין סדין בינה לבין האנשים לא היה נזיל כל כך בפני הנשים כמו באנשים שאין אשה בחשה מפני חביותיה ולא יסתר: גמירי. אין יצר הרע שולט אלא במה שניתן
רואות. מקשי מפרק אין דורשין (תנא' יח) דאמר עריות בין בפניו בין שלא בפניו נפש יצרייהו ולא קשיא מידי דדחת ה"פ מאחר שראה הערה פעם אחת שוב מהדרה אחריה לעולם אפי'
שלא בפניה אבל מחמת שראה הנסקלת ערומה אינו מהדרה אחרת:

התם כתיבא. דמסקינן לה ומחתינן לה כדי לזינה,
דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר, בית דין מסייעין
את העדים במקום למקום כדי שתמטר דעתן עליהן
ויחזרו בהן: ששם משקין את הפסולות וכו'. בשלמא
סומות, דכתיב 'והעמיד כהן את האשה לפני ה'.
מצורעין נמי, דכתיב 'והעמיד כהן המטהר וגו'.
אלא יולדת מאי טעמא, אילימא משום דאתיין ונתיינין
אקורבניהו, דתניא אין קרבנו של אדם קרב אלא אם
בן עומד על גביו, אי הכי וזין וזכות נמי, אין הכי
נמי ונתנא חדא מינייהו נקט. תנו רבנן, אין משקין
שתי סומות פאחת, כדי שלא יהא להם גם בפחיתותה.
רבי יהודה אומר, לא מן השם הוא זה, אלא אמר
קרא 'אותה' לבדה. ונתנא קמא, הכתיב 'אותה', נתנא
קמא רבי שמעון היא דדריש טעם דקרא, ומה טעם
קאמר, מה טעם אותה לבדה כדי שלא יהא להם
גם בפחיתותה. מאי בינייהו, איכא בינייהו רווחתה.
ורוחתה מי משקין, והא אין עושין מצות חבילות
חבילות, דתנן אין משקין שתי סומות פאחת ואין
מטהרין שני מצורעין פאחת ואין רוצעין שני עבדים
פאחת ואין עורפין שתי עגלות פאחת לפי שאין עושין
מצות חבילות חבילות. אמר אביי ואיתמא רב פהנא,
לא קשיא, פאן כבהן אחד, פאן בשני פהנים: והכנה
אוחז בבגדיה: תנו רבנן 'ופרע את ראש האשה', אין
לי אלא ראשה, גופה מנין, תלמוד לומר 'האשה', אם
בן מה תלמוד לומר 'ופרע את ראשה', מלמד שהכנה
סותר את שעה: רבי יהודה אומר אם היה להם
וכו'. למימרא דרבי יהודה חייש להתרהו ורבנן לא
חייש, והא איפכא שמעינן להו, דתניא האיש מכסין
אותו פרק אחד מלפניו והאשה שני פרקים אחד
מלפניה ואחד מלאחריה מפני שפולה ערוה דברי רבי
יהודה. וחכמים אומרים האיש נסקל ערום ואין האשה
נסקלת ערומה. אמר רבה, הכא טעמא מאי, שקא
תצא מבית דין ופאה ופאה ויתגור בה פרחי כהנה. התם
הא מסתלקא, וכי תימא אחי לאוניו באחריותה,
האמר רבא, גמירי דאין יצר הרע שולט אלא
במה שעיניו ראות. אמר רבא, דרבי יהודה אדרבי
יהודה קשיא, דרבנן אדרבנן לא קשיא. אלא אמר
רבא, דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא. כדשינין.
רבנן

ששם משקין את הסומות. בתוספתא (פ"ח) שנה' (ומל"ח ט) את אשר יחטא איש לרעהו
ונשא בו אלה להאולתו ובא אלה לפני מוכרן בבית הוה וכו' להרשיע רשע
וצבחה בטנה ולהצדיק צדיק ולתת לו כבודו שנאמר ואם לא נטמאה האשה וטוהרה וזיאן
ונקתה ונורעה וזרע היא עומדת מבפנים והכהן עומד מבחוץ שנאמר והעמיד הכהן את
האשה לפני ה' האשה לפני ה' ואין כהן לפני ה':
אין משקין שתי סומות פאחת. נראה לפרש
שיעמיד שתיין בעורה בבית אחרת ויפיר שתי פירות נעשות פאחת
אע"פ שאין שוות פאחת וכן רציעה ובתוספתא
דפרה (פ"ח) תנא נמי אין שתי פירות נעשות פאחת
משנעשית אפר מביא אחרת וסורפה על גבה
ותימה וכי היה אוסר כבה' לשחוט שני וזכים
כאחד כהן שני עולות או שני טמאות שיעמיד
שניהן בעורה ושחוט' ואחר כך ישחוט השני והא
דאמר' בפ"ב דשחיטת חולין (ק"ח וס) תובחחו
שלא יהא א' שחוט שני וזכים מידי שיתחור שני
וצורין כאחד דאיכא איסור דאורייתא אבל כבה' צרי
לא מידי חתם ובפ' נערה המאורסה (מל"ט ע"ג).
בגדרים בעי מהו שיפר אדם לשתי נשיו כאחד
אותה דוקא או לאו דוקא ופשיטא להו מהבא:
איכא ביניהו דוחתת. נראה דהוא מצי למימר
איכא ביניהו אשה אחרת שאינה סוטה
לר' שמעון מותר לר' יהודה אסור להעמיד אצלה
שום אשה בשער נקדו דאמר בפרק טוף בקלפי
(יומא דף ק"ח) דפליגי נמי הכי רבי (יהודה) ורבי
שמעון בקרא דוהציא אותה דכתיב גבי פרה
ואמר איכא ביניהו חמור דלרבי (יהודה) דאמר
אותה לבדה אסור להוציא עמה חמור:
והא אין עושין מצות חבילות. תימה מאי פריך
והלא אין עושין מצות חבילות ליכא אלא
איסור מדרבנן משום דמיחיו עליה כבשא ואינהו
פלגי בקרא:
כאן בשני כהנים. רש"י פירש וכן גבי עבד בב"ד
אחד ואדון אחד ותימה והא סותר ב'
מצורעין דמי לשני עבדים ש שני באדם:
והכנה אוחז בבגדיה. בפרק אלו חן הלוקין
(מסות דף כ"ג) תניא נמי הכי וכן בחבסות
אוחז בבגדיו כו' ונראה משום דכתיב בו ונקלה
מצוה לנוולו בתוספתא (פ"ח) כהנים מטילים
גורלות וכל מי שיעלה גורלו פאילו כ"ג יוצא
ועומד בצד סוטה ואוחז בבגדיו:
אם היה לבנה נאה. אע"ג דגורית הכתוב הוא
שם ואל תעשה לאו מיערך הוא כדביתא פ'
האשה רבה (יבמות ז').
האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה.
תימה מאי קשיא דרבנן אדרבנן והא
מפרש טעמא בפרק נגמר דין (סנאלין דף ס"ה) משום
דכתיב אותו ולא סוטה ואין אותו לבד כסוטה
איכ' למה היה לבו לטוולו מאחר שהכתוב אסור
שלא לטוולו אם היינו מנוולין אותה איכ' אנו
עוקרין הכתוב בידים י"ל בין לר' יהודה בין לרבנן
דאדון לא בא אלא למעט על הכסות שלו הילכך
לרבנן לא שמענו מן התורה מה דינה והרשות ביד
בית דין לעשות כמה שירצו ובגמרא מפרש במאי
פליגי להבי קשיא דרבנן אדרבנן כיון דלא חיישינן
להרהורים היה לבו לנוולו משום יסור:

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ח עמוד ב

תוספות

רש"י

ואחר כך מבאי חבל המצרי. בירושלמי מפרש חבל המצרי וכפיפה המצרית באין משירי
הלשכה בחומת העיר ומגדליה ולא ידענא אי סודר שנוחק בו וסיף שנהרג בו
דאמרין פרק נגמר הדין (פסחים ק"ז מ.) דבאין משל צבור אי פירדשו נמי משירי הלשכה כי

הבא:

תנינא ואחר כך מבאי חבל המצרי. ולא ידענא

מאי פשיט מהבא טפי מהא דקתני היא
תורה לו בצלצול דמשמע דחבל מצרי בעינן
ממש ועל כרחך לכתחילה למצוה בעינן אבל לאו
דוקא לעכב דהיכא כתיב חבל המצרי או שום
קשירה בתורה ולמה היה לו לעכב מיהו המדקדק
בפירוש רש"י לא קשיא מידי דעיקר הבאתו
קמבעיא ליה אי משום מדה במדה דוקא חבל או
משום שמיטת בגדים הואיל וצריך לקשור צלצול
לקשור חבל כדי לפרע ממנה מיהו היכא דליכא
חבל המצרי איכא צלצול לא מהדרנא יותר
מדאי בתר חבל:

מיום שחרב בהמ"ק וכו'. וזה דבומן הבית
נהגו דין' מיתות מן שנתחייב בהן בלא
עדים והתראה שלא יהיו יוכרין לדנוט בסנהדרין
כדאמר בפ' אחד דיני ממונות (ק"ז ל:) מעשה דרבי
שמעון בן שטח שהיה בומן הבית דתניא אמר רבי
שמעון בן שטח אראה בחנומה לא לא ראיתי וכו'
עד שהשיבו נחש ומקשינן והאי בר נחש הוא
התני רבי חייא וכו' אלא האי דנקט מיום שחרב
בית המקדש מלתא דפסיקא נקט דבטלו ארבע
מיתות לגמרי: **מי** שנתחייב סקילה. מקשי' מפרק
השוכר את הפועלים (כ"ט ק"ז ע"ג) דרבי אלעזר
רבי שמעון דאמר תפיס גבבי יומא חד פגע בההוא
כובס אמר ליה תפסוהו ותפסוהו (זקפיהו) וזקפיהו
וקא בבי אמר לו רבי אל ירע לך שהוא ובנו בעלו
נערה מאורסה ביהדי' וזה שנתלה נתקן ואמאי
לא פריך תאי בר הכי הוא בר סקילה הוא אבל
לפירשי לא קשיא מידי דפירש התם משום הכי
נתלה משום דכל הנסקלין נתלין ויש לומר דלאו
דוקא נקט נופל מן הגג או חבל דורסותו אלא מעין
מיתה שנתחייב בה יורג ויש מפרשים דבנו בעל
תחילה דהויא לה בעולה דמיתתו הויא בחנק
אבל קשיא לרבי מהא דאמר בפרק אלו חן הגולין
(מס' י:) דרש ריש לקיש והאלהים אנה לידו זה
שחרג במזיד וישב תחת הסולם וזה שחרג בשוגג
עולה ונופל מהא דהורגו והא לא בר סקילה מעין
ותירץ אע"ג דלא בר סקילה מיהו מדה במדה
היא דחורק על חבירו דרך ירידה הוא כדכתיב
(מכזכ' לז) ויפל עליו וימות ואלו מתים דרך ירידה
ואם הרוג בסיף הקדוש ב"ה נפרע מהם בענין
אחר:

מנימין

דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא, הכא טעמא מאי משום
'ונוסרו כל הנשים, התם אין לה' ייסור גדול מזה,
וכי תימא לעבד בה תרתי, אמר רב נחמן אמר רבה
בר אבהו, אמר קרא 'ואהבת לרעך כמוך' ברוך לו
מיתה יפה. לימא דרב נחמן תנאי היא, לא דבבלי
עלמא אית להו דרב נחמן, והכא בהא קמיפלגי, מר
סבר ביונייה עדריף ליה טפי מצערא דגופיה, ומר
סבר, צערא דגופיה עדריף ליה טפי מביונייה: היתה
מכוסה לבנים וכו': תנא אם היו שחורים נאים לה,
מכסין אותה בגדים מכוערים: היו עליה פלי וזה
וכו': פשיטא, השתא נוול מנוויל לה, הני מבעיא.
מהו דתימא, בהני אית לה ביוני טפי, בדאמרי אינשי,
שליה ערמיל וסוים מסאני, קא משמע לן: ואחר כך
מביא חבל וכו': בעא מיניה רבי אבא מרב הונא, חבל
המצרי מהו שיעכב בסומה, משום שלא ישמטו בגדיה
מעליה הוא ובצלצול קמן נמי סגי, או דילמא משום
דאמר מר היא חגרה לו בצלצול לפיכך בהן מבאי
חבל המצרי וקושר לה למעלה מדדיה, מעכב. אמר
ליה, תניתיה ואחר כך מביא חבל המצרי וקושרו לה
למעלה מדדיה כדי שלא ישמטו בגדיה מעליה: וכל
הרוצה לראות בה יראה וכו': הא גופא קשיא, אמרת
כל הרוצה לראות בה רואה, אלמא לא שגא גברי
ולא שגא נשי, והדר תני כל הנשים מותרות לראותה,
נשים אין, אנשים לא. אמר אביי, תרגמה אנשים. אמר
ליה רבא, והא כל הרוצה לראות בה רואה קתני,
אלא אמר רבא, כל הרוצה לראות בה רואה, לא שגא
גברי ולא שגא נשי, ונשים חייבות לראותה שגאמרי
'ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה פומתכנה': משנה
במדה שאדם מודד בה מודדין לו, היא קשטה את
עצמה לעבירה, המקום נוולה. היא גלתה את עצמה
לעבירה, המקום גלה עליה. בירך התחילה בעבירה
תחילה, ואחר כך הבטין, לפיכך תלקה הירך תחילה
ואחר כך הבטין ושאר כל תגופ לא פלמי: גמרא

הכא טעמא מאי: אמרי רבנן שמעיה לבישה ואפלו היא טהורה, משום ונוסרו כל הנשים,
שלא יביאו עצמן ליד חשד ותהינה צנועות. תם. שהיא נסקלת אין לה ייסור גדול מזה
לאחרות. תרתי. מיתה ובושה. מר סבר ביוניא עדיף ליה. חשוב על האדם וטעו לו טפי
מצערא דגופיה, הלכך מיתה יפה היא לו לסקל לבוש ואע"פ שצערו נמשך שאינו ממנה
למות. ולא לסקל ערום ויתבזה. ורבי יהודה סבר
צערא דגופא עדיף ליה. הוה היא מיתה יפה לו
לסקל ערום ואע"פ שמתבזה, ולא יסקל בלבדו
וימשך צערו: **בהני אית לה ביוני טפי.** שהיא
ערמה עד לבה וראשה פרוט ויתן עליה תכשיט
וזקב גנאי הוא לה. שדרך בני אדם להתלוצץ
באדם ערום ומעלו ברגלי ואמרי שליח ערטי
וקיים מסאני. שליח - ממשט, כדמתרגמינן
ופשט ושלח. ערטי - ערום: **שנים דאמר מר.**
לקמן, במדה שאדם מודד בה מודדין לו: **היא**
תרה לו. תרה את עצמה בצלצול גאה
להתנאות בפניו. צלצול בגדי"ל בלע"ז: **תניתיה.**
דעקר הבאות אינו אלא כדי שלא ישמטה
תרגמה. לרישא דקתני כל הרוצה אנשים:
תרגמה. פרש אותה: **תני' וך תחילה בעברה**
תחלה. בדרך תשמיש הירך נהגה תחלה בקרוב
בשרי. לפיכך תלקה ררך תחלה לקלל אותה.
דכתיב בתה ד' את ירכך ונפלת ואת בעתך צבה
(נפסק' יז ע"ג) **ואע"ג דמדה.** עצמה בטלה, שפסק
ארבע מיתות בית דין. בפרה לא במיל. שמודדין
לקם לעוברי עברה במדה שמתחייבים בה
ומתים בדוגמת אותה מיתה: **דאמר רב יוסף.**
הגמרא קאמר דאמר רב יוסף נמי בעלמא וכן
תני בו: **דין ארבע מיתות.** דין שמים שהיא
דוגמתו: **נופל מן הגג.** דוגמא דסקילה, דתנן
(פסחים ק"ז מ.) בית הסקילה היה גבה שתי קומות
אחד מן העדים בא ודחפו בו: **תיה דורסות.** ארי
דורסו בצפרניו ומפילו לארץ. וגם זה דומה
לנסקל: **נחש מכישו.** והאריס שורפו: **נמסר**
לפליבות. ומיתת מלכות מתיון את ראשו בסין
וירג נמי סוף הוא כדאמרין בסנהדרין (ק"ז ע"ג):
סרובי. במגליט, והוא חלי בגדונו: **בסאפאה.**
בתוך אותה סאה עצמה כשאתה משלחה
לאבידון תריבנה: **ואין לי אלא סאה.** עברה
גדולה. תרגם. חצי סאה. תרי וקב. דהיינו ג'
קבין: **תמן ועובל.** משקלות קטנים הן ושעורן
בבבא בתרא בדמוכר את הספסוף (ק"ז ע"ג) **ופנין**
שכל פרוטה ופרוטה וכו'. ואע"פ שלא נפרעו
ממנו פעם ראשונה ושניה לא ותר לו עליהם,
אלא מצטרפין לו אותו לחשבון: **לראות לו:**
פרשה לו. כנגדה: **בפת. צעיר.**

פניה

אמר רב יוסף, אף על גב דמדה במילה, במדה לא במיל. דאמר רב יוסף וכן תני רבי חייא, **מיום שחרב בית המקדש, אף על פי**
שכמה סנהדרין, ארבע מיתות לא פלמי. והא במלך, אלא דין ארבע מיתות לא פלמי. מי שנתחייב סקילה, או נופל מן הגג או תיה
דורסות. מי שנתחייב שריפה, או נופל בדליקה או נחש מכישו. מי שנתחייב הריגה, או נמסר למלכות או ליסמין באין עליו. מי
שנתחייב חניקה, או טובע בנהר או מת בסרובי. תניא היה רבי אומר, **מנין שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו, שגאמרי 'בסאפאה**
בשלחה תריבנה', אין לי אלא סאה, מנין לרבות תרגב ויחצי קב, רובע ויחצי רובע, תומין ועובלמא מנין, תלמוד לומר
'פי כל סאון סאן ברעש'. ומנין שכל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול, תלמוד לומר **'אחת לאחת למצא חשבון'.** וכן מצינו
בבבא ששבמדה שמודדה בה מודדו לה, היא עמדה על פתח ביתה ליראות לו, לפיכך בהן מעמידה על שער נקטור ומראה קלונה
לכל. היא פרוסה לו סודרין נאין על ראשה, לפיכך בהן נוטל כפה מעל ראשה ומניחו תחת רגליה. היא קשטה לו פניה, לפיכך

פניה

ביאורים למסכת סוטה דף ח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מצרי מעבב, שדווקא בו היא מתגנה. פושטת הגמרא את הספק, 57
אמר ליה - רב הונא לרב אבא, תניתיה - למדנו במשנתנו, ואחר 58
כך מביא חבל המצרי וקושרו לה למעלה מדרה בדי שאל 59
ישממו בנדיה מעליה, הרי מפורש שהקשירה היא בשביל שלא יפלו 60
הבגדים, ואם כן כל חבל כשר ולא דווקא חבל מצרי. 61
שנינו במשנה, וכל הרוצה לראות בה יראה וכו' וכל הנשים 62
מותרות לראותה. מקשה הגמרא. הא נופא קשיא - דברי המשנה 63
סותרים, אמרת - בתחילה אמרה המשנה שכל הרוצה לראות בה 64
רואה, אלמא - משמע שלא שנה נכרי ולא שנה נשי - אין הבדל 65
בין אנשים לנשים, אלא לכולם מותר לראות את הסוטה בשעה 66
שמונולים אותה. ואילו וחדר קני - בהמשך המשנה למדנו שכל 67
הנשים מותרות לראותה, ומשמע נשים אין - דווקא לנשים מותר 68
לראות את הסוטה, אבל אנשים לא. מתרצת הגמרא, אמר אפי 69
תרנמה - נפרש את דברי המשנה כך, מה שאמרה המשנה שכל 70
הרוצה לראות יראה, היינו אנשים - נאמר רק על נשים. דוחה 71
הגמרא, אמר ליה רבא לאביי והא כל הרוצה לראות בה רואה 72
קתני - הרי כתוב במשנה שכל מי שרוצה רואה, ומשמע שגם 73
אנשים. אלמא מתרצת הגמרא, אמר רבא, אכן תחילת דברי המשנה 74
שכל הרוצה לראות בה רואה, נאמרה על כולם לא שנה נכרי ולא 75
שנה נשי, ומוסיפה המשנה, ונשים חייבות לראותה - הנשים 76
שנמצאות בעורה יש עליהם חיוב לראות את הסוטה בניזולה, לקיים 77
את מה שנאמר ונקשרו כל הנשים ולא תעשינה בנזונה' - עלי 78
ידי שיראו הנשים מה עושה לא יבאו לעשות את מעשיה, וכדלעיל. 79
לאחר שלמדנו במשנה הקודמת אין היו מנוולים ומבינים את הסוטה, 80
באה המשנה והגמרא שלפנינו לבאר שהכל נעשה לה מדה כנגד 81
מדה. 82
משנה. במקום שאדם מודר בה מודרין לו - כשמענישים את האדם 83
משמים על עבירה שעבר, מתנהגים עמו באותה מדה שהוא התנהג 84
בעבירה. ולכן לגבי סוטה, שהיא קשמה את עצמה לעבירה - 85
בשביל העבירה, למצוא חן בעיני הבעול, כנגד זה, המקום נזילה - 86
התורה ציוותה לנוול אותה. וכן כיון שהיא נלתה את עצמה 87
לעבירה - שישבה בפתח הבית וגללה את עצמה כדי שהבעול יראה 88
אותה ויעבור איתה עבירה, כנגד זה, המקום גלה עליה - התורה 89
ציוותה שתהיה מגולה לעיני כל בשעה שמעמידים אותה בשער 90
ניקנו. בדרך התחילה העבירה תחילה, ואחר כך תכנס - דרך 91
התשמיש הוא שהיה נהנה בראשון מהקירוב בשר לבעול, ואחר כך 92
הבטן, לפיכך מקללה הכהן שתלקה תורה תחילה ואחר כך תכנס 93
שנאמר "בת ה' את ירכך ונפלת ואת בטנך צבה", ושאר כל הגוף 94
לא פלט - ואף שאר אברי הגוף אינם נמלטים מן החולי והכאב 95
לאחר הירק והבטן. 96
גמרא. אמר רב יוסה, אף על גב דמדה כמילה - שפסקו להעניש 97
בארבעה מיתות בית דין, מכל מקום במדה לא כמילה - עונש 98
כדוגמת אותה מיתה לא פסק, אלא מודדים משמים לעוברי עבירה 99
שימותו במיתה שהתחייבו בה, וכדלחן. דאמר רב יוסה וכן קני 100
רבי חייא, מיום שחרר בית המקדש, אף על פי שבמילה סנהדרין 101
ולא דנים עוד דיני נפשות, מכל מקום ארבע מיתות לא כמילה. 102
שואלת הגמרא, והא כמילה - הרי אין דנים כבר דיני נפשות. משיבה 103
הגמרא, אלמא דין ארבע מיתות לא כמילה - דין שמם להעניש את 104
החוטא בארבע מיתות בית דין לא בטל. ולכן נענש במיתה דומה 105
להם, כגון, מי שנתחייב סקילה - מי שעשה עבירה שהעונש עליה 106
היא סקילה, או נופל מן הגג או תיה דורסתו ומפילתו לארץ. מי 107
שנתחייב שריפה, או נופל בדיקה ונשרף, או נחש מבישו והארס 108
שורף אותו מבפנים ומת. מי שנתחייב הריגה - סייף, או נמסר 109
למלכות או ליסמין באין עליו, ודרכם להרוג בחרב. מי שנתחייב 110
הניקה, או מוכע בנהר ונחנק בתוך המים, או מת בסרנפי - על ידי 111
חולי בגרון, ונחנק בחוליו. 112

דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא הסתירה בין הדינים, שלעולם לא 1
חששו רבנן להרהור, אלא שהא - לגבי סוטה מעמא מאי - הטעם 2
שמגלים את גופה, הוא משום שנאמר ונקשרו כל הנשים' - ולכן 3
מצוה לביישה, כדי שיראו זאת הנשים ויקחו מוסר להתנהג 4
בצניעות ולא להביא את עצמם לידי חשד שזנו. אך קתם - לגבי 5
יצאת להיסקל, אין צריך לביישה כדי שאחרות יקחו מוסר ולא ינהגו 6
כמותה, שהרי אין לה יסור גדול מזה - שרואות אותה כשהיא 7
נסקלת. וכן תימא לעבד בה תרתיה - ואם תאמר שיראו גם שהיא 8
נהרגת וגם שמביישים אותה, אמר רב נחמן אמר רבה בר אביה, 9
אין עושים כן, משום שאמר קרא ואהבהת לרעה כמוד', ונלמד 10
מכאן שברור לו - יש לברור ליצא להיחרג מיתה יפה - שלא 11
יתבייש בשממיתים אותה. 12
שואלת הגמרא, לימא דרב נחמן תנאי היא - האם נאמר שהדין 13
שאמר רב נחמן שיש לברור לנהרג מיתה יפה, תלויה במחלוקת רבי 14
יהודה ורבנן לגבי היוצאת להיסקל. וזה טעם מחלוקתם, שרבנן 15
סוברים שיש לברור מיתה יפה ולכן סוברים שאין האשה נסקלת 16
ערומה, ורבי יהודה חולק על דין זה ולכן סובר שנסקלת ערומה. 17
דוחה הגמרא, לא - דברי רב נחמן לא תלויים במחלוקת רבי יהודה 18
ורבנן, אלא דכילי עלמא אית להו דרב נחמן - שיש לברור ליצא 19
להיחרג מיתה יפה, והכא בהא קמיפלגי - אלא שנחלקו מה היא 20
המיתה היותר יפה לה, מר סבר - רבנן סוברים, ביונייה עדיף ליה 21
טפי מעצרא דנופיה - יותר חשוב לאשה שלא תתבזה משלא 22
תצטער, ולכן מעדיפה האשה להיסקל עם בגדים אף שזה יעכב את 23
המיתה ויגרם לה להצטער יותר, מאשר להתבזות ולהיסקל כשהיא 24
ערומה, וממילא זו היא המיתה היפה לה. וכן - רבי יהודה סבר, 25
צערא דנופיה עדיף ליה טפי מביונייה - יותר חשוב לאשה שלא 26
תצטער משלא תתבזה, ולכן מעדיפה האשה להתבזות ולהיסקל 27
ערומה, מלהיסקל עם בגדים אשר יעכבו את המיתה ויגרמו לה 28
להצטער יותר. וממילא זו היא המיתה היפה לה. 29
שנינו במשנה, היתה מכוסה לבנים מתכסה בשחורים וכו', תנא - 30
למדנו בברייתא שאם היו גם בגדים שחורים נאים לה, מכוסין 31
אותה בבגדים מכוסים, בשביל שתתנוול ותתבזה. 32
שנינו במשנה, היו עליה כל וזה וכו' מעבירין ממנה כדי לנוולה. 33
שואלת הגמרא, מדוע הוצרכה המשנה לומר זאת, והרי זה פשיטא 34
שמסירים ממנה את התכשיתים, השתא נוול מנוול לה - שהרי 35
עושים מעשים לנוולה, הני מיבעיא - וכי צריך לומר שמסירים ממנה 36
את התכשיתים כדי שלא תהיה מקושטת. מתרצת הגמרא, מהו 37
דתימא - היינו סוברים לומר שיש להשאיר עליה את התכשיתים 38
משום שבהני אית לה ביוני טפי - שאם יהיו עליה תכשיתים בזמן 39
שהיא ערומה עד כנגד ליבה ושערה מגולה ומפור, יש בכך יותר 40
בוז, וכדאמרי אינשי שלית ערשיל ופסיוס מסאני - וכמו שדרך 41
האנשים לצחוק על מי שהולך ערום ולובש רק נעליים, כך אשה זו 42
כולה מנוולת והולכת עם תכשיתי זהב. קא משמע לן - חידשה לנו 43
המשנה שמכל מקום יותר בוזין לה להיות בלי תכשיתי זהב. 44
שנינו במשנה, ואחר כך מביא חבל מצרי וקושרו למעלה מדרה 45
וכו', בעא מיניה רבי אבא מרב הונא - שאל רב אבא את רב הונא, 46
חבל המצרי מהו שיעעבב בסוטה - האם הקשירה חבל מצרי זה 47
מעכב את השקאת הסוטה, או שאם אין חבל מצרי יקשרו בחבל 48
אחר וישקו אותה. וצדי הספק הם, האם הטעם לקשירה הוא משום 49
שלא ישממו בנדיה מעליה הוא - בשביל שלא ימשכו הבגדים 50
כלפי מטה לאחר שקרע אותם הכהן עד כנגד לבה, ולפי זה ובצלצול 51
קסין נמי סגי - בחבל קטן גם מספיק, או דילמא שהטעם לקשירה 52
הוא משום דאמר מר לחלן, שבמדה שאדם מורד מורדים לו, ולכן 53
כיון שהיא חננה לו בצלצול - הסוטה חננה בנג נאה להתנאות 54
בפני מי שנסתרה עמו, לפיכך בהן מביא חבל המצרי - שהוא גס 55
ועבה וקושרו לה למעלה מדרה כדי שתתבזה, ולפי טעם זה חבל 56

ביאורים למסכת סוטה דף ט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הקדוש ברוך הוא אף שלא נאבדו מן העולם, וקשה על רבי חנינא
בר פפא. וְכִי תִּיטָא - ואם תאמר לתרץ, שהנך אָדוּי - האומה
המצרית שהייתה בזמן משה נכחדה לגמרי, והני אַחֲרֵינוּ נִינְהוּ -
וזמכות השניות שניתנו, הם על אמות אחרות שהתיישבו אחר כך
במצרים. דוחה הגמרא, וְהִתְנַיָא אִמְר רַבִּי יְהוּדָה, מִנְיָמִין גַּר
הַמְצָרִי הָיָה לִי חֶבֶר - היה לי חבר ומנימין שמו שהיה גר מצרי, והוא
מִתְלַמְּדֵי רַבִּי עֲקִיבָא, וכך אִמְר מִנְיָמִין גַּר הַמְצָרִי על עצמו, אֲנִי
מְצָרִי רֶאשׁוֹן - מצרי שהתיגר, וְנִשְׁאֲתִי מְצָרִית רֶאשׁוֹנָה - גיורת
מצרית, אֲשֵׁיא לִבְנֵי מְצָרִית שְׁנִיָּה - מצרית בת גרים, כְּדִי שֵׁיחָא בֶן
בְּנֵי מוֹתֵר לִבָּא בְּקָהֶל - כדי שבני יהיה דור שלישי ומותר להינשא
לכשרה. ומכך שנמנין היה מצרי האסור לבא בקהל, מוכח
שהאומה המצרית עדיין קיימת בעולם, ולא נכחדה לגמרי כשהכה
אותם ה'. אֲלָא מִסִּיקָה הגמרא מכח הקושיא, אִי אִיתְמַר הָכִי
אִיתְמַר - אם נאמרו הדברים, כך נאמרו, אִמְר רַבִּי חִינְנָא בְּרַ פָּפָא,
אֵין תְּקוּדָשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרָע מִן הַמִּלְכָּה של האומה, עַד שֶׁעַת
שִׁילּוּחָהּ - שנפסקת מלכותו, שְׁנַאֲמַר 'בְּסִמְכָאָה בְּשִׁלְחָה תִּרְכְּבָהּ
'וְגו' ונדרש על מלך.
אִמְיָמַר מִתְנִי לְהָא דְרַב חִינְנָא בְּרַ פָּפָא אָהָא - אמימר למד את
דברי רבי חנינא בר פפא כפי שהבינה הגמרא בתחילה, ומחפוסק
שלהלן. מֵאִי דְכֵתִיב - מה כוונת הכתוב 'כִּי אֲנִי ה' לֹא שְׁנִיתִי
וְאַתֶּם בְּנֵי עֲקֵב לֹא כְלִיתֶם', ודרש רבי חנינא בר פפא כך, 'אֲנִי ה'
לֹא שְׁנִיתִי' לֹא הִכִּיתִי לְאוֹמָה וְשְׁנִיתִי לָהּ - שלא הכיתי אומה
מאומת העולם חוזרתי שוב להכותה, אלא בשעה שאני מכה אותם
אני מאבדם. ואילו 'וְאַתֶּם בְּנֵי עֲקֵב לֹא כְלִיתֶם' - את עם ישראל
אני מכה ולא משמיד, וְהִנֵּנוּ דְכֵתִיב 'חֲצִי כְּבִלָּה בָם' - בישראל,
שחצי כָּלִין - מכותי כלות, אבל וְהֵן אֵינִי כָּלִין.
אִמְר הַמְנוּנָא, אֵין תְּקוּדָשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרָע מִן הָאָדָם -
להענישו על חטאיו, עַד שֶׁתִּתְלַמַּל סָאֵתוֹ - שירבו עוונותיו, שְׁנַאֲמַר
'בְּמִלְאוֹת סִפְקִי יֵצֵר לוֹ וְגו' - כאשר התמלאו רצונותיו ותאוותיו,
'יצר לו' - יבואו עליו הצרות והעונשים.
דְּרַשׁ רַבִּי חִינְנָא בְּרַ פָּפָא, מֵאִי דְכֵתִיב 'רַנְּנוּ צִדִּיקִים בְּה' לִישְׁרִים
נְאוֹה תְהִלָּה', אֵל תִּקְרִי נְאוֹה תְהִלָּה, אֲלָא נֹוה תְהִלָּה - ומתפרש
הפסוק כך, רננו צדיקים במה שעשה להם ה', שרק ישרים יהללוהו
בנוה בתים שהם בנו. ומי הם הצדיקים, זֶה מֹשֶׁה וְדוֹד שְׁלֹמֹה
שׁוֹנְאִיהֶם בְּמַעֲשֵׂיהֶם, דוֹד דְכֵתִיב 'טִבְעוּ בָרִין שְׁעָרֶיהָ' - שבנה
שערי ירושלים, מֹשֶׁה, אִמְר מֶר, מִשְׁכְּבָנָה מְקוֹשֶׁה רֶאשׁוֹן גִּנְגוּ אוֹהֵל
מוֹעֵד קִרְשִׁי קִרְסִיו וּבְרִיחֵיו וְעַמּוּדָיו וְאֲדָנִיו - ולא יכלו האויבים
לקחת את המשכן שבנה משה ולהתהלל בו. שואלת הגמרא, הִיכָא
- היכן גנגו אוהל מועד. ומשיבה, אִמְר רַב הִסְדָּא אִמְר אֲבִימִי, תַּחַת
מְחִילוֹת שֶׁל חִיבֵל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.
תְּנִי רַבְּנִי, כּוּמָה נִתְּנָה עֵינֶיהָ בְּמִי שְׁאִינוּ רְאוּיָהּ - שנבעלה למי
שאסור עליה באיסור אשת איש, סופה, שמה שְׁבִיקָשָׁה לֹא נִתַּן לָהּ
- שאסורה על הבעל לעולם. ומה שְׁבִידָה נִתְּלוּהָ מִמֶּנָּה - ואף
נאסרה לבעלה שהייתה מותרת לו. ללמדך שְׁכָל הַנּוֹתָן עֵינָיו בְּמִה
שְׁאִינוּ שְׁלוֹ, מַה שְׁמִכְבֹּשׁ אֵין נּוֹתָנִין לוֹ וְמַה שְׁבִידוֹ נִתְּלוֹן חִימְנָו.

פְּנִיָּה מוֹרִיקוֹת. הִיא בְּחִלָּה לֹא עֵינֶיהָ, לְפִיכָךְ עֵינֶיהָ בּוֹלְמוֹת -
שבזמן ששוחת את המים פניה מוריקות ועיניה בולטות. הִיא קִלְעָה
לֹא אֵת שְׁעָרָה - שקלעה את שערה בעבור הבעל בשביל להתנאות
בבניו, לְפִיכָךְ בְּהֵן סוֹתֵר - פורע את שְׁעָרָה. הִיא הִרְאָתָה לוֹ
בְּאֶצְבָּע - לרמוז לו שבווא אליה, לְפִיכָךְ צִיפְרִינִיה נִזְשָׁרוֹת. הִיא
הִנְדָּה לוֹ בְּצִילָצוֹל - תגורה נאה, לְפִיכָךְ בְּהֵן מְבִיא חֶבֶל הַמְצָרִי
וְקוֹשֶׁר לָהּ לְמַעַלָּה מוֹדִידָה. הִיא פְּשֻטָּה לֹא אֵת יְרִיכָה לַמַּעֲשֶׂה
הַעֲבִירָה, לְפִיכָךְ יְרִיכָה נּוֹפֶלֶת. הִיא קִיפְלָתָה עַל בְּרִיסָה בַּמַּעֲשֶׂה
הַעֲבִירָה, לְפִיכָךְ בְּמִנָּה צָבָה - מתנפחת, כמו שכתוב "וצבתה בטנה
ונפלה ירכה". הִיא הִאֲכִילָתָה מַעֲדֵי עוֹלָם בִּשְׁבִיל לַפְתּוֹתוֹ לַעֲבִירָה,
לְפִיכָךְ קִרְכָּנָה מֵאֲכֵל בְּחֶמֶךְ - שעורים. הִיא הִשְׁקָתָהּ יֵין מְשׁוּבָח
בְּכּוֹסוֹת מְשׁוּבָחִים, לְפִיכָךְ בְּהֵן מְשַׁקָּה אוֹתָהּ מֵיִם הָמִים בְּמִקְדָּה
שֶׁל חֶרֶשׁ - בכלי חרס. הִיא עֲשָׂתָה אֵת מַעֲשֶׂה הַעֲבִירָה בְּסִתְרָה, כִּגְד
זֶה ה' שְׁהוּא יוֹשֵׁב בְּסִתְרָה עֲלִיזִין שֶׁם בַּה פְּנִים - מתפנה כדי להיפער
ממנה, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר 'וְעֵין נֹאחַ שְׁמָרָה נִשְׁפָּה לְאִמֶּר לֹא תִשּׁוּרֵנִי עֵין
'וְגו' וסתר פנים ישים" - שהנואף מצפה להשכח הלילה לעבור את
העבירה בסתר, וְה' שְׁהוּא יוֹשֵׁב בְּסִתְרָה יִשִּׁים פָּנָיו לַהִיפָרַע מִמֶּנּוּ. דְּכָר
אֲחֵר - פירוש אחר איך מתקיים המדה כנגד מדה על כך שעשתה
הסוטה את מעשה העבירה בסתר, הִיא עֲשָׂתָה בְּסִתְרָה, כִּגְד זֶה
הַמִּקּוֹם פִּירְסָמָה בְּגִלּוֹי - שנתן בלב בעלה לקנאות לה ובכך
מתפרסמים מעשיה, וכְּמוֹ שְׁנַאֲמַר 'תִּכְבֹּסָה שְׁנֵאָה בְּמִשְׁאֲוֹן תִּגְלָה
רַעְתּוֹ בְּקָהֶל (וְגו')' - המכסה ומסתיר את מעשיו השנואים לה' על
ידי שעושה אותם בחשך ומסתור, סופו שמגלה ה' את מעשיו הרעים
לרבים.

הַבְרִייתָא לַמּוֹדָה מִפְסוּקִים שִׁבְמִדָּה שְׁאָדָם מוֹדֵד מוֹדֵדִים לוֹ. שְׁוֹאֵלֹת
אֲחֵר, וְיֵאָחֵר דְּנִפְקָא לִיה מ'אֵתָה לְאַחַת לְמִצָּא חֲשִׁבּוֹן - שכבר
למדנו מִפְסוּק זֶה שֶׁמַּטְרִפִּים הוֹטָאִים לַחֲשׁוֹן בִּשְׁבִיל לַהִיפָרַע, אִם
כֵּן הַפְסוֹק 'כִּי כָל סֹאֵן סֹאֵן בְּרַעֲשׁ לְמָה לִי' - בשביל מה נכתב, הרי
אֵין בו צורך ללמד על עברות קטנות. משיבה הגמרא, לְמַכְדָּה -
מִפְסוּק זֶה לומדים שגם על חטאים קטנים נענשים במדה כנגד מדה,
שְׁהַעוֹשׁ יִהְיֶה כַּעַן הַחֲטָא. מְמַשִּׁיבָה הַגְמָרָא לַהֲקָשׁוֹת, וְיֵאָחֵר
דְּנִפְקָא לִיה מ'כִּי כָל סֹאֵן סֹאֵן בְּרַעֲשׁ' שֶׁמַּעֲנִישִׁים בַּמִּדָּה כִּגְד
מִדָּה, אִם כֵּן 'בְּסִמְכָאָה בְּשִׁלְחָה תִּרְכְּבָהּ' לְמָה לִי - בשביל מה
נכתב, הרי אֵין בו צורך ללמד כנגד מדה כפי שדרשה ממנו הברייתא
בתחילה. משיבה הגמרא, פִּסּוֹק זֶה הוֹצֵר לדרוש לְכַדְרֵיב חִינְנָא בְּרַ
פָּפָא, דְּאִמְר רַבִּי חִינְנָא בְּרַ פָּפָא אֵין תְּקוּדָשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרָע מִן
הָאָדָם - אינו מעניש אומה עַד שֶׁעַת שִׁילּוּחָהּ - עד שמגיעה השעה
שֶׁמַּאֲבִדָה לגמרי מהעולם, שְׁנַאֲמַר 'בְּסִמְכָאָה בְּשִׁלְחָה תִּרְכְּבָהּ וְגו'
- שמעניש אותם ה' על כל העברות בשעה שמשלח אותם לאבדון.
מקשה הגמרא, אֵינִי - איך ניתן לומר כך, שרק בזמן שה' מאבדם
מהעולם הוא מעניש אותם, וְהָאִמְר רַבָּא שְׁלֵשָׁה בּוֹסוֹת הָאֲמוּרוֹת
בְּמִצְרַיִם - בחלומו של שר המשקים, לְמָה - על מה רומזים. כוס
יסורים אֲחֵת, שְׁשִׁתָּת - ששתתה מצרים בְּמִי מֹשֶׁה - עשרת המכות
וקריעת ים סוף בזמן שיצאו ישראל ממצרים. וְאַחֵת, שְׁשִׁתָּת בְּמִי
פְּרַעֲה נָכָה - שהכה נבוכדנאצר מלך בבל את מצרים. וְאַחֵת, שְׁעִתְיָדָה לְשִׁתּוֹת עִם חֲבֵרֻתֶיהָ - בימות המשיח. ונמצא, שהענישים

המשך ביאור למס' סוטה ליום שלושה עשר לעומר עמ' א

לֹא, הָרִי אֲנִי מְנוֹקִין מִשְׁבּוּעָתָה, בְּאוֹתָהּ שֶׁעַת נִזְדַּעַז אַרְוֵנוּ שֶׁל
יוֹסֵף וְהִכִּיר מֹשֶׁה שְׁהוּא אַרְוֵנוּ, נִתְּלוֹ מֹשֶׁה וְהִבְיֹא אֲצִלּוֹ.
וְכֵן אוֹתָן שְׁנֵים שְׁהוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר בִּדְרֵךְ עֲלִיתָם לֶאֱרֶץ כְּנַעַן,
הָיוּ שְׁנֵי אַרְזוֹת חֲלָל, אֶחָד שֶׁל מֵת - אַרְוֵנוּ שֶׁל יוֹסֵף, וְאֶחָד שֶׁל
שְׂכִינָה - אַרְוֵנוּ הַבְּרִית שֶׁבוּ הָיוּ הַלּוֹחוֹת, מְחִלְכִין זֶה עִם זֶה, וְהָיוּ
עוֹבְרִין וְשׁוֹבִין שְׁרָאוּ זֹאת זֶה לַצַּד זֶה אֲמוּרִים, מַה מִּיָּבֵן שֶׁל - מה
הם שְׁנֵי אַרְזוֹת חֲלָל, אֲמָרוּ לָהֶם יִשְׂרָאֵל, אַרְוֵנוּ אֶחָד הוּא שֶׁל מֵת,
וְאֶחָד שֶׁל הַשְׂכִּינָה, חֲזוֹרוּ וּשְׁאֵלוּ, וְכִי מֵת, דְּרָבּוּ שֶׁל מֵת לְחַלְלָה עִם
אַרְוֵנוּ שֶׁבוּ הַשְׂכִּינָה לַצִּידוֹ. אֲמָרוּ לָהֶם יִשְׂרָאֵל,

הַדְּבָרִים קָל וְחֹמֶר, וְמַה אֲלִישֶׁע שְׁהִיה תְּלַמְּדוּ שֶׁל אֲלִיָּהוּ,
וְאֲלִיָּהוּ הִיה תְּלַמְּדוּ שֶׁל מֹשֶׁה, שְׁהִי תוֹרַתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה לִימֹד
לֵאלִיָּהוּ, וּמִצִּינוּ שֶׁפָּה הַבְּרִיל מְפָנִיו, מְפָנִי מֹשֶׁה רַבִּינוּ עַל אֶחָת
בְּמִה וְכַמָּה.
רַבִּי נִתָּן אֲמוּרָה, לֹא הִיה הָאֲרוֹן מוֹנֵחַ בְּנִילוֹס, אֲלָא בְּקִבְרֵינִיט -
בְּקִבְרוֹת שֶׁל מְלָכִים הָיָה קְבוּר, חֲלָךְ מֹשֶׁה וְעַמְדוֹ עַל קִבְרֵינִיט שֶׁל
מְלָכִים - בְּמִקּוֹם קְבוּרָתֵיהֶם, וְאִמְר, יוֹסֵף, הִנֵּעַ עַת שֶׁנִּשְׁבַּע הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא שְׁאֵין גּוֹאֵל אֲתֶכֶם, וְהִנֵּיעַ זְמַן קִיּוֹם הַשְׂבִּיעָה שֶׁהִשְׁבַּעַת
אֵת יִשְׂרָאֵל לַהֲעֹלֹת עַצְמוֹתֶיךָ, אִם אֶתָּה מִרְאָה עֲצָמְךָ מוֹטָב, וְאִם

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ט עמוד א

רש"י

תוספות

פניה מוריקות. הכי תני לקמן, אינה מספקת לשתות עד שפניה מוריקות ועיניה בולטות: הראתה לו באצבעותיה. רמזה לו לבא אצלה מאכל בהמה. שערות. במקרה של חרש. פחותה ממנה שבבוסות: שם קב פנים. פניו לקרע ממנה, ושקמתי אני את פני נוקלה (ס ונתתי (את) פני (ס ו) בלן לשון פונה אני מכל עסקי ועוסקי בהן: תבסה שנאה במשאון.

(שנאמר במשאון) המקסה דבר השני למקום, במשאון בחשך כמו שואה וא"כ, שערשה מעשיו בחשך: כי כל סאון, שבא ללמדנו שאף עברות קטנות נפרעות הימנו: לקה לי. מאחת לאחת ננקס: לבסורה. ולמדנו שבמדה שמודר מודד לו, הפרעון מעין תהא: שילוחה. אברהה מן העולם: ג' בוסות. בחלומי של שר המשקים: בימי פרעה נבה. לבא נבוכדנצר מלך בבל להכות את ארץ מצרים: עם חברותיה. לימות המשיח. אלמא לא נטרדה במקרה ראשונה ובי' תיקא הנה אודי. הראשונים כלו כלן ואלו מאמות אחרות היו שנתשבו בארץ מצרים: מצרי ראשון. הוא עצמו נתגיה: אשיא לבני מצרי שניה. בת מצריה גיורת וגר מצרי שתהא היא שנה לגיורת כדי שתהא בן בני שליש וראוי לשא בת ישראל. דכתיב (ויקרא טז) בגיש אשר יולדו להם דור שליש יבא להם בקהל ה', שאם הייתי משאי לבני מצריה ראשונה היה בן בני שני מצד קאם, דאמר בנכמות (קף טח) ובקדושין (קף טז) ואגיש אשר יולדו להם הלך אחר פסולו, אלמא עדיין מצרים הם, דאלו שאר אמות מותרין לבא בקהל מיד. מנימין לית ליה הא דאמר בבכורות (קף טח) שהם מנינים והמצרים מותרין לבא בקהל שבקר עלה סנחריב ובלבל את כל האמות. ודכי נמי קתני בדר דתר מלקא בתוספתא קדושין. אמר לו ר"ע מנימין טעית שבקר עלה סנחריב ובלבל בו: אהא. מן המקרא הנה: חצי בלים. מכותי כלות. במלאות ספקו. כל רצונו: יצר לו. תבואנו צרה אלא נזה תהלה. על עסקי גוה בתים שבנו והללוה: שלא שלטו שונאיהם במעשה ידיהם. להיות נגנים מהם. דוד דכתיב כעני בארץ שערית. לעיל מזה בתבי חשב ה' להשחית חומת בת ציון, ועלה כתיב טבע בארץ. ומצודת ציון היא עיר דוד וביתו דכתיב בספר שמואל (ט ז) ובשכנא צרים בימי צדקתו טבעו השערים, דלתות השערים שהיו לאישים אל שו ופסח ונוהב, כדי שלא יאמרו אויבים, ועציל לא נשא אתם: מה שפיקשה לא נתן לה. שאסורה לבעול: ומה שפיקשה נטלו הקנה. אם שותה מים מתה, ואם הודתה נאסרה לבקלה והפסידה בהמה:

נחש

פניה מוריקות. היא פחלה לו עיניה, לפיכך עיניה בולטות. היא קלעה לו את שער, לפיכך פהן סותר את שער. היא הראתה לו באצבע, לפיכך ציפורניה נושרות. היא חגרה לו בצלצול, לפיכך פהן מיבא חבל המצרי וקושר לה למעלה מדריה. היא פשטה לו את יריבה, לפיכך יריבה נופלת. היא קיבלתו על פריסה, לפיכך במנה צבת. היא האכילתו מעדני עולם, לפיכך קרבה מאכל בהמה. היא השקתה יין משובח בבוסות משובחים, לפיכך פהן משקה מים המרים במקרה של חרש. היא עשתה בסתר, אשב בסתר עליון שם בה פנים, שנאמר ויעין נאף שמרה נשף לאמר לא תשרינו עין וגו'. דבר אחר, היא עשתה בסתר, המקום פירסמה בגלוי שנאמר תבסה שנאה במשאון תגלה רעתו בקהל וגו'. ומאחר דנפקא ליה מאחת לאחת למצא חשבון, כי כל סאון סאן ברעש' למה לי, לכמדה. ומאחר דנפקא ליה מ' כי כל סאון סאן ברעש', בפסאמה בשלחה תריבנה' למה לי, לכדב חנינא בר פפא דאמר רבי חנינא בר פפא, אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן האומה עד שעת שילוחה שנאמר בפסאמה בשלחה וגו'. איני, והאמר רבא, שלשה פוסות האמורות במצרים למה, אחת שששת בימי משה, ואחת שששת בימי פרעה נבה, ואחת ששתייה לשתות עם חברותיה. וכי תיקא הנה אודי והני אחריני גינהו, והתניא אמר רבי יהודה, מנימין גר המצרי היה לי חבר מתלמידי רבי עקיבא, אמר מנימין גר המצרי, אני מצרי ראשון ונשאתי מצריה ראשונה, אשיא לבני מצריה שניה כדי שיהא בן בני מותר לבא בקהל, אלא אי איתמר הכי איתמר, אמר רבי חנינא בר פפא, אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן המלך עד שעת שילוחו, שנאמר בפסאמה בשלחה תריבנה וגו'. אמר מתני להא דרב חנינא בר פפא אהא, מאי דכתיב כי אני ה' לא שנית ואתם בני יעקב לא בליתם, אני ה' לא שנית' לא הביתי לאומה ושנית

לה, ואתם בני יעקב לא בליתם' היינו דכתיב חצי אכלה במ' חצי פלן והן אינן פלן. אמר רב המנונא, אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו, שנאמר במלאות ספקו יצר לו וגו'. דרש רבי חנינא בר פפא, מאי דכתיב רגנו צדיקים בה' לישרים נאזה תהלה אל תקרי נאזה תהלה אלא גוה תהלה, זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם במעשיהם, דוד דכתיב טבעו בארץ שערית. משה, דאמר מר, משנבנה מקדש ראשון נגנו אהל מועד קרשיו קרסיו וגריהיו ועמודיו ואדניו. היבא, אמר רב חסדא אמר אבימי, תחת מחילות של היכל. תנו רבנן, סומה נתנה עיניה במי שאינו ראוי לה, מה שפיקשה לא ניתן לה ומה שפיקדה נטלוהו ממנה, שכל הנותן עיניו במה שאינו שלו, מה שפיקשה אין נותנין לו ומה שפיקדו נטליין הימנו. וכן

ותימה מאי היה מצי לתרץ דלא הוי מצי לתרץ למלך של אומה מדקאמר ואתם בני יעקב דמשמע אבל בני יעקב קאמר ובאומה שלימה מיירי:

אלא

מנימין גר המצרי וכו'. מקשים מפרק תפלת השחר (מכות קף טז). דאמר בו ביום עמד יהודה גר עמוני לפניכם בבית המקדש ואמר לזם מה אני לבא בקהל אמר לו ר"ג אסור אתה א"ל ר' יהושע מותר אתה א"ל ר"ג הלא כתיב לא יבא עמוני ומואבי אמר לו ר"י וכו' עמון ומואב במקומם הן יושבין והלא כבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל את כל העולם כולו א"כ אפילו מנימין היה מותר לבא בקהל ועוד מקשינן אהוראי דתפלת השחר דאמר פ"ק דמגילה (קף יב) זיל לגבי עמון ומואב דיתבי אדוכתייהו כחמרא אדורדיא שנאמר שאנן מונעוריו וגו' מידו דאמר בשמעתין לא קשיא מיד כמו שפרשינו דמנימין היה טועה וסבור שלא נתבלבלו כדקתני סיפא בתוספתא דפ' תרוא קדושין אמר לו רבי עקיבא מנימין טעית הלכה כבר עלה סנחריב ובלבל את האומות לא מצרים במקומם ולא עמונים ומואבים במקומם אלא עמון שמו מצריה ומצרי נושא עמונית ואחר מן שלו מותר בכל משפחות האדמה ואחר מכל משפחות האדמה נושא את אלו והכא הכי פירושה עד כאן לי'פ אלא אם נתבלבלו אי לאו אבל כולי עלמא מודו דשנן בעולם אבל ההיא דמגילה תיקשה ופרת' דסנחריב אע"פ שבלבל את כל העולם כולו ארץ מצרים לא בבלב כדכתיב (מלכים טז) בפרעה נבה וחסד וקאמר עור מלך מצרים לצאת מארצו כי לקח מלך בבל מנחל מצרים עד נהר פרת אלמא סנחריב לא בבלב (ומצרים) והכי חנא בסדר עולם מיום שעלה מלך בבל על ארץ מצרים עוד לא זקפה ראש אבל עמון (ומואב) בבלב דכל הנהו לא אשכחן בהדיא עמון בבלבן כדכתיב (ישעיה טז) מי בבל אלדי הארצות וגו' ובמצרים אשכחן בהדיא שלא בבלבן אלא שטפן כדאמר' בסדר עולם כשחלק לתורה מלך בוש ועל אותה שעה אמר בתוספתא אמר לו רבי עקיבא מנימין טעית וכו' וגמרא שלטו לא חש להזכיר לפי שלא היה כיבוש גמור אלא כשטיפת שבנא וסיעתו וכו' מואב שטף כדאמרין בסדר עולם שלש שנים ונקלה כבוד מואב (ישעיה טז) שסנחריב שטפן אבל כיבוש ובלבל לא הוה ובמואב אשכחן בהדיא דלא בבלב כדכתיב שאנן מואב מנעוריו וכו' אמר ירמיה להאי קרא הוה שאנן מכלל דלא בבלב ובמגילה גרסין זיל גבי מואב דיתבי אדוכתייהו ולי' עמון דנפקא ליה יתבי אדוכתייהו ובבכורות (קף טח) אמרין וכו' עמון ומואב במקומן הן יושבין ל"ג מואב חורבן נבוכדנצר לא חשיב בבלב דכי היה מותרין נבוכדנצר היה מניח דלת הארץ במקומם אבל סנחריב היה מעביר לארץ ומבלבלן והכי אמרין בפ' תרוא (קמן טז) גבי לז הוא לז שלא בבלב סנחריב ולא ההריבה נבוכדנצר ואף מלךא הוותא אין לו רשות לעבור שם ובכ"מ תולה בבלב בסנחריב חורבן נבוכדנצר ולפסח דהיטא גרס עמון בהדי מואב וליהא כדפרשית ותו לא מדי ע"כ פירושו וקשה לפירושו מן התוספתא דקתני לא מצרים במקומם הם יושבין ויש לנו לשבש כמו כן לפירושו הא דקתני בלא מלואבים במקומם ואי לא מואבים בתוספתא ועמון במגילה לא קשיא מדי: לא הביתי לאומה ושנית. היה דאחא הוה מצי למיפרך הא דרבא הוא דמנימין

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ט עמוד ב

תוספות

רש"י

1 נחש הקדמוני. נתן עינו בחזה ובה עליה, והינינו דכתיב: (מלאכי ג) הנחש השיאני, לשון תשמיש ונשואין הוא: נפלו חכמי. קומה וקופה: והא מלה. שלק עשאו ערום מכל: אני אמרתי
 2 יתלך בקומה וקופה. מסלולו אתה למד, וכן כל אלה אתה למד מקללתך: פן. נתן עינו בתאומה: יתרה שנולדה עם הבל, ששתי תאומות נולדו עמו, והינינו דכתיב: (מלאכי ז) את אחיו
 3 את הבל, שני אחים שני רבויים: קרה. על ההנהגה ונבלע: בלעם. במקומו של בלק לקלל את ישראל, ונהרג במדבר: שבר עשרים וארבעה אלף שנפלו מישכאל בצעתו:
 4 דואג. אביר הרועים וגדול שבתלמידים היה, ונתקנא בדרך שראוהו בנן דבר ואיש תאר ומראה פנים בהלקח דכתיב: (שמואל ב טו) הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי וגו', ואמר באגדה
 5 דחלק נח נח לא דכל חסדו הנה דואג אמרו בלשון
 6 הרע ואחיתופל. נתן עינו במלוכה כדאמר
 7 בחלק נח קח ראה איש יוצא מאמותו ונסבד
 8 שעתיד למלוך, ומה שבידו נטלו הימנו לא יחצו
 9 ימיתם: נח. במקומו של נחמן ונצטרע: הלך אחר
 10 באבישג ונהרג: ועוניה. בבהנה, והצטרע: ורחה
 11 על מצחו (מכ"ט טו) כי לוי בן, ונקלה היא
 12 תחלת הפורענות: מיהו כי ברין מיהו כי
 13 אורחיהו ברין. שבמעינים נכנסו תחלה
 14 ומקלקלות אותן ואח"כ נפולות לרף: שלא
 15 להוציא לעו. שאמרו לא עשו כסדר האלה ואין
 16 פורענות זו על דין: מחנה. שששון הלך אחר
 17 עינו. בדולף לקפו: על עשר פלגשי אביו.
 18 דכתיב בספר שמואל (טו טו) ויעזוב עשר נשים
 19 פלגשים לשמור הבית: לנזירות. חיותה: לב
 20 אביו ולב כ"ד. דכתיב (ס) אלקה נא ואשלמה
 21 את נדרי וגו', וכתיב את אבשלום הלכו מאתם
 22 איש קרואים וחולכים לתקם, ואמרין בסוטה
 23 דירושלמי קרואים מידו שלע דין מצות דוד
 24 הלכו עמו, אמר לו כתוב לי שילכו עמי אותן
 25 שנים שאבחר וכתב לו, והיה מראה חותמו של
 26 דוד לשנים וחולכים אחריו וכן לשנים אחרים
 27 עד שבסגן מאתם וכן ראשי סנהדרות, ובר
 28 לב אביו ולב ב"ד ולב אנשי ישראל דכתיב בקרב
 29 איש להשתחוות וגו', וכתיב מי ישימני שופט
 30 בארץ, וכתיב ויגב אבשלום את לב אנשי
 31 ישראל: ואין בארץ גדול ממנו. שהיה מלך, ובר
 32 מדה שמד שנקבר אביו בגדולים וכו' במדה
 33 מידו לו שנקבר הוא בגדולים: מי לנו לענן
 34 כבוד בקורה לקבר בגדולים גדול מיוסף שלא
 35 שם אביו ולא משה שהוא גדול מיוסף ואין
 36 בישראל גדול ממנו, דמי שבמדה שמד לקבר
 37 את יוסף ע"י גדול בה מידו לו, שאין גדול
 38 כבודו קבור ממשה שלא נתעסק בו אלא
 39 הקדש: נמי בעינו קרה. ע"י עינו מרד בבואה:
 40 כי מה' הוא. שחשק באותה אשה כדי להתגרות
 41 בפלשתים: והכתיב ויגר שמשון מתחתה, וקרא
 42 שם אתה מתגברת: פלשתים ותיב בעינו שמשון,
 43 ומעשה של זו שבתמנת קודם למעשה של זו
 44 שבעה: תחלת קלקולו מיהא בענה הוה. דההיא
 45 דתמנת לאו קלקול הוא כלי' תאי, שלקחה לו
 46 לאשה ולא בא עליה בנות: שדללה. עקרה
 47 כמו אביו הר שנדללה: מנה. דעה. הלא כפה
 48 כוזבים אמר לה קדם לכן ומצאוהו שרן: נפין
 49 דבר. אמת מתקבלין ומקובל דבריהם:
 50 אפניהם. קראה שער גדול ולא היה שותה יין,
 51 והבינה שהדברים האחרונים שאמר לה שדבר
 52 הוה היה כוח גדול אמת הו: והאלצהו. לשון
 53 דחק ומצוקה: בשעת גמר ביאה. תאית האדם
 54 מקרה: דברים האסורים לגוי. משרת עבדים
 55 כגון נזיר ששרה עבדים במים ויש בהם טעם וז'
 56 דלא נפקא מכל אשר יעשה מנפן הוין ומקדרי וז'
 57 מכתש. מקום קביעות השן: אוה' דבר. טמא.
 58 לשא תב אל נגר: דבר. טמא. לחד המטה
 59 שאכלמא הוא היה מת בצמא: רוח' ה' רוח
 60 בבואה ששרתה על יעקב: מקשקשת לפני.
 61 ללוחו באשר חולף.
 הוחל

1 וכן מצינו בנחש הקדמוני שנתן עינו במה שאינו ראוי לו, מה שביקש לא נתנו לו ומה
 2 שבידו נטלוהו ממנו, אמר הקדוש ברוך הוא אני אמרתי יהא מלך על כל בהמה וחיה,
 3 ועכשיו ארור הוא מפל הבהמה ומפל חית השדה. אני אמרתי יתלך בקומה וקופה, עכשיו
 4 על גחונו ילך. אני אמרתי יהא מאכלו מאכל אדם, עכשיו עפר יאכל. הוא אמר אחריו את
 5 אדם ואשא את חזה, עכשיו 'איכה אשית בינך ובין האשה ובין ורעך ובין ורעה'. וכן מצינו
 6 בקין וקרר ובלעם ודואג ואחיתופל ונחשו ואבשלום ואדוניוהו ועוניהו והמן שנתנו עיניהם
 7 במה שאינו ראוי להם, מה שביקשו לא ניתן להם, ומה שבידם נטלוהו מהם: בידה התחילה
 8 בעבירה וכו': מנה הני מילי, אילמא משום דכתיב 'בתת ה' את יריכך נפלת ואת במתך
 9 צבה', והכתיב 'וצבתה במנה ונפלה ירכה'. אמר אביו, כי לויט לויט תחילה ורד והדר כסון
 10 לויט, ומנה כי ברין, כי אורחיהו ברין, כסון ברישא והדר ורד. בקללה נמי כתיב 'לצבות
 11 כסון ולנפל ורד', ההוא דמועד לה כהן דכסון ברישא והדר ורד, שלא להוציא לעו על מום
 12 הקרים: מוצנה. שמשון הלך אחר עינו לפיכך נקרו פלשתים את עינו, שצאמר 'ויאחזוהו
 13 פלשתים וינקרו את עינו'. אבשלום נתנאה בשערו לפיכך נתלה בשער, ולפי שבה על
 14 עשר פלגשי אביו לפיכך נתנו בו עשר לנזירות, שצאמר 'וסבו עשרה אנשים נשאי בלי
 15 יואב'. ולפי שגב שלש גבבות, לב אביו ולב בית דין ולב ישראל (שצאמר 'ויגב אבשלום
 16 את לב אנשי ישראל') לפיכך נתקעו בו שלשה שבטים, שצאמר 'ויקח שלשה שבטים בכפו
 17 ויתקעם בלב אבשלום'. וכן לענין הטובה, מרים המתנה למשה שענה אחת, שצאמר 'ותתצב
 18 אחת מרחק', לפיכך נתעקבו לה ישראל ו' ימים במדבר, שצאמר 'והעם לא נסע עד האסף
 19 מרים'. יוסף ובה לקבור את אביו ואין בארץ גדול ממנו, שצאמר 'ויעל יוסף לקבר את
 20 אביו ויעלו עמו גם רכב גם פרשים'. מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה.
 21 משה ובה בעצמות יוסף ואין בישראל גדול ממנו, שצאמר 'ויקח משה את עצמות יוסף
 22 עמו'. מי גדול ממושה שלא נתעסק בו אלא המקום, שצאמר 'ויקבר אתו בניא'. לא על
 23 משה בלבד אמרו אלא על כל הצדיקים, שצאמר 'יהלך לפניך צדקך בבד ה' ואספד':
 24 גמרא. תנו רבנן, שמשון בעינו מרד, שצאמר 'ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי
 25 היא ישרה בעיני' לפיכך נקרו פלשתים את עינו, שצאמר 'ויאחזוהו פלשתים וינקרו את
 26 עינו'. איני, והכתיב 'ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא'. כי אול, מיהא בתר ישרותיה אול.
 27 תניא רבי אומר, תחילת קלקולו בענה, לפיכך לקה בענה. תחילת קלקולו בענה, דכתיב
 28 'ויחל שמשון עונה וירא שם אשה וזנה וגו', לפיכך לקה בענה, דכתיב 'ויורידו אותו עונה'.
 29 והכתיב 'ויגר שמשון מתחתה', תחלת קלקולו מיהא בענה הוה. 'ויהי אחרי כן ויאהב אשה
 30 בגחל שורק ושמה דלילה, תניא רבי אומר, אילמלא (לא) נקרא שמה דלילה, ראויה היתה
 31 שתקרא דלילה, דילדה את כחו, דילדה את לבו, דילדה את מעשיו. דילדה את כחו, כחו,
 32 דכתיב 'ויסר כחו מעליו'. דילדה את לבו, דכתיב 'ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו'.
 33 דילדה את מעשיו, דאסתלק שכינה מיניה, דכתיב 'הוא לא ידע כי ה' סר מעליו'. 'ותרא
 34 דלילה כי הגיד לה את כל לבו' מנה ידעה, אמר רבי חנין אמר רבי, ניכרין דבר אמת.
 35 אביו אמו, ידעה בו באותו צדיק דלא מפי' שם שמם לבטלה, בין דאמר 'גוי' אלהים
 36 אני' אקרה השתא ודאי קושטא קאמר. 'ויהי כי הציקה לו בדבריה כל הימים ותאלצהו'
 37 מאי 'ותאלצהו', אמר רבי יצחק דבי רבי אמי, בשעת גמר ביאה נשמטה מתחתיו. 'ועתה
 38 השמרי נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא' מאי 'כל טמא', ותו עד השתא דברים
 39 טמאים קאכלה, אמר רבי יצחק דבי רבי אמי, דברים האסורים בגוי. 'ויקעקע אלהים את
 40 הככתש אשר בלח', אמר רבי יצחק דבי רבי אמי, הוא איזה דבר טמא, לפיכך נתלו
 41 חיו בדבר טמא. 'ותח' ל רוח ה' וגו' אמר רבי חמא ברבי חנינא, חלתה בנאותו של יעקב
 42 אביו, דכתיב 'והי' דן נחש עלי דרד'. 'לפעמו במתנה דן' אמר רבי יצחק דבי רבי אמי,
 43 מלמד שהיתה שכינה מקשקשת לפניו כוונ, כתיב הקא 'לפעמו במתנה דן', וכתיב ה'תם
 44 'לפעמן ורימן'. 'בין צרעה ובין אשתאול' אמר רבי אסי, צרעה ואשתאול שני הרים גדולים
 45 היו ונקרן שמשון ויתחנן זה בזה. 'הוא יחל להושיע את ישראל' אמר רבי חמא ברבי חנינא,

ביאורים למסכת סוטה דף ט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

וְכֵן מִצִּינוּ בְּנֶחֱשׁ הַקְדָּמוֹנִי - הנחש הקדמון שנברא בבריאת העולם, שֶׁנֶּתַן עֵינָיו בְּמַה שֶׁאֵינוֹ רֹאֵי לוֹ - בחוה, ובא עליה. מַה שֶׁבִּיקֵשׁ לֹא נִתְּנוּ לוֹ - שאסור בה, וְמַה שֶׁבִּידֹד - שהיה בקומה זקופה, וכדלהלן, נִמְלֹוּהוּ מִמֶּנּוּ. אֲמַר הַקְדָּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲנִי אֲמַרְתִּי שֶׁהִנַּחשׁ יָהּ אֵל עַל כָּל בְּחֵמָה וְחַיָּה, עֶבְשִׁי - עונשו שֶׁאֲדוּר הוּא מְכַל בְּהֵמָה וּמְכַל חַיָּה הַשְּׂדֵה, אֲנִי אֲמַרְתִּי יִחְלָד בְּקוֹמָה זְקוּפָה, עֶבְשִׁי, עַל נֶחֱשׁוֹ הַלֵּךְ. אֲנִי אֲמַרְתִּי יָהּ אֲכַל מֵאֵכֹל מֵאֵכֹל אֲדָם, עֶבְשִׁי, עֶשֶׂר יָאֵכֵל. הוּא אֲמַר אֲהַרֹג אֶת אֲדָם וְאִשָּׁא אֶת חַוָּה - הנחש חשב להרוג את האדם על ידי שיאכילו מעץ הדעת, ועל ידי כך יוכל לישא את חוה, עֶבְשִׁי, 'אֵיכָה אֲשִׁית בֵּינִי וּבֵין הָאִשָּׁה וּבֵין זֶרְעָהּ וּבֵין זֶרְעָהּ' - לא רק שלא תהיה אהבה בינו לבין האשה, אלא אף תהיה איבה ביניהם.

וְכֵן מִצִּינוּ בְּקֶזֶן - שנתן עיניו בתאומה הנוספת שנולדה עם הבל, שֶׁלֶקַח - בכהונה של אהרון, וסופו שנבלע באדמה. וּבְלָעַם - בכסף של בלק, וסופו שנהרג כשהלך ליטול את הכסף. וְדוֹאָג - שקינא בדוד, וְאֶחֱיָתוֹפֶל - במלוכה, ומתו בקיצור ימים. וְנַחֲזִי - בממון נעמ, ונצטרע. וְאֶבְשָׁלוֹם - במלוכה, ונהרג. וְאֶדוֹנִיָּהוּ - באבישג, ונהרג. וְעוֹזִיָּהוּ - בכהונה גדולה, ונצטרע והפסיד גם את המלוכה. וְהָמָן - שכל אלו שֶׁנֶּתַן עֵינָיו בְּמַה שֶׁאֵינוֹ רֹאֵי לוֹ, מַה שֶׁבִּיקֵשׁ לֹא נִתְּנוּ לוֹ, וְמַה שֶׁבִּידֹד נִמְלֹוּהוּ מִמֶּנּוּ.

שִׁנּוּ בַּמִּשְׁנָה, בְּרִדָּה הַתְּחִלָּה בְּעִבְרִית וְכו' לִפְיָךְ תִּלְקָה הִירָךְ תְּחִלָּה ואחר כך הבטן. שואלת הגמרא, מִנָּה הֵי מִלֵּי - מניין שלוקה הסוטה תחילה בירך, אֵילִיָּמָא מִשּׁוּם דְּכִתִּיב - נלמד ממה שמביע הכהן את האשה לפני ששוחה ואומר, "בְּתַת ה' אֶת יְרִידָהּ נִפְלְתָה וְאֶת בְּמִנְיָהּ צָבָה" - שקודם ירד ואחר בטן, וְהַכְּתִיב - הרי לאחר ששוחה ונמצא שזינתה כתוב "וְצִבְיָתָהּ בְּמִנְיָהּ נִפְלְתָה יְרִידָהּ" - נמצא שלוקה בטן תחילה. מתרצת הגמרא, אֲמַר אֲבִי בִי לֵיטִי, לֵיטִי תְּחִלָּה יְרִידָהּ וְהָרָד בְּטֵן לֵיטִי - כאשר מקלל הכהן את האשה ומשביעה על מה שיקרה לה אם ימצא שזינתה, מקללה תחילה על הירך ואחר כך על הבטן, ומשום שבירך התחילה בעבירה. וּמֵיָּא בִי בְּדָקִי, בִּי אֲדִרְתִּיהוּ בְּדָקִי - אך כאשר המים בודקים אותה, הם בודקים לפי הסדר שנכנסים לגוף, בְּטֵן בְּרִישָׁא וְהָרָד יְרִידָהּ - קודם הבטן ואחר כך הירך. ואמרה המשנה שלוקה הירך תחילה, כיון שהקללה היא תחילת הפרענות. שואלת הגמרא, בְּקִלְלָה נִמִּי - בפסוק אחר כתיב 'לְצַבּוֹת בְּטֵן וּלְנִפֹּל יְרִידָהּ' - הרי גם בקללה מצאנו שקודם הבטן לוקה. משיבה הגמרא, הֵהוּא דְּמוֹדֵעַ לָהּ בְּתֵן - בפסוק זה מודיע הכהן לסוטה, דְּבִטֵּן בְּרִישָׁא וְהָרָד יְרִידָהּ - שבפועל, קודם תלקה הבטן ואחר כך הירך, ואין פסוק זה חלק מהקללה, ומבארת הגמרא, שצריך להודיע לה כן, כדי שֶׁלֹא לְהִזְצִיף לַעֲזוֹ עַל מִים הַמָּיִם - שיאמרו שמה שקרה לה אינו קשור לשתיית המים, מפני שלא נגרם לה על פי סדר דבריו.

הַמִּשְׁנָה מְבִיאָה עוֹד מִקְדּוֹמוֹת שֶׁהַעוֹשׂ הוּא בְּאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁחֲטָא, וְכֵן לְטוֹבָה שֶׁמִּקְבְּלִים שֶׁכֵּר מִדָּה כְּנֵגַד מִדָּה.

מִשְׁנָה. שֶׁמֶשׁוֹן הִלָּךְ אַחֵר עֵינָיו - במשך אחרי מראה עיניו, לִפְיָךְ נִקְרוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת עֵינָיו, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיִּאֲחֹזוּהוּ פְּלִשְׁתִּים וַיִּנְקְרוּ אֶת עֵינָיו, אֶבְשָׁלוֹם נִתְּנָה בְּשַׁעְרוֹ, לִפְיָךְ נִתְּלָה בְּשַׁעְרוֹ' - שהסתתר שערו ונתלה באילו, ואז הרגו אותו. וְלִפִּי שֶׁבֵּא אֶבְשָׁלוֹם עַל עֶשֶׂר פְּלִיטֵי אֲבִיו לִפְיָךְ נִתְּנוּ בּוֹ עֶשֶׂר לֹזְנֵבוֹת - חנינות, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיִּסְבּוּ עֶשְׂרָה אֲנָשִׁים נְשָׂאֵי כָּל יוֹאָב וְכֹן אֶת אֶבְשָׁלוֹם'. וְלִפִּי שֶׁנֶּבֶא אֶבְשָׁלוֹם שֶׁלֹּשׁ נְגֻבוֹת, אֶת לֵב אֲבִיו וְלֵב בֵּית דָּוִד - שבשך מרדו לכתוב לו ששני אנשים שהוא יבחר בהם ילכו אותו להקריב את קרבנו והיו צריכים לבא עמו, והלך אבשלום והראה זאת לשנים ועוד שנים, עד שאסף מאתים ראשי סנהדרין, ובכך גנב לב אביו ולב בית דין. וְלֵב יִשְׂרָאֵל (שֶׁנֶּאֱמַר) וַיִּנְגַּב אֶבְשָׁלוֹם אֶת לֵב אֲנָשִׁי

וְיִשְׂרָאֵל - שאמר לבאים להתדיין אצל דוד, שאם היה דן אותם היה מוכה אותם, ובכך גנב את לב העם. לִפְיָךְ נִתְּקֵנוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים - שרביטים, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיִּקַּח שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים בְּכַפּוֹ וַיִּתְּקֵם בְּלֵב אֶבְשָׁלוֹם'.

וְכֵן לְעֵזְבֵן הַפּוֹכָה, מִצָּנִי שֶׁמִּקְבְּלִים אֶת הַשֶּׁכֶר בְּאוֹתוֹ עֵינָיו שֶׁל הַמִּצְוָה. מִרִּיב הַמִּתִּינָה לְמִשָּׁה שְׁעָה אַחַת, כְּשֶׁהִיָּה בְּתוֹךְ הַתִּיבָה בִּיאור, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְתִתְּצֵב אַחֲתָהּ מִדָּחֵק', לִפְיָךְ קִיבְלָה שֶׁכֵּר וְנִתְּעַכְבוּ לָהּ יִשְׂרָאֵל ו' יָמִים בְּמִדְבָּר בִּזְמַן שֶׁהִיָּתָה מִצְוֶרֶת, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְהָעָם לֹא נָסַע עַד הָאָסֶף מִרִּיב'. יוֹסֵף זָכָה לִקְבֹּר אֶת אֲבִיו, וְאֵין בְּאֲחֵיו גְּדוֹל מִמֶּנּוּ - שיוסף היה מלך והתעסק בקבורת יעקב, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיַּעַל יוֹסֵף לִקְבֹּר אֶת אָבִיו וַיַּעַל עִמּוֹ גַּם רַכָּב גַּם פָּרָשִׁים', ובאותה מדה מדדו לו, שהתעסק בקבורתו גדולים, שהרי מִי לָנוּ גְּדוֹל מִיוֹסֵף שֶׁלֹּא נִתְּעַסֵּק בּוֹ אֵלָּא מִשָּׁה, כְּדִלְהֵן. וְכֵן מִצִּינוּ בְּמִשָּׁה, שֶׁזָּכָה בְּעֲצֻמוֹת יוֹסֵף וְאֵין בְּיִשְׂרָאֵל גְּדוֹל מִמֶּנּוּ - התעסק בעצמו בהעלאת עצמות יוסף ממצרים, אף שלא היה גדול ממשה בִּישְׂרָאֵל. שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיִּקַּח מִשָּׁה אֶת עֲצֻמוֹת יוֹסֵף עִמָּו', ובאותה מדה מדדו לו בפטירתו, שֶׁמֶי גְּדוֹל מִמִּשָּׁה שֶׁלֹּא נִתְּעַסֵּק בּוֹ אֵלָּא הַמָּקוֹם - הקדוש ברוך הוא בעצמו נתעסק בקבורתו, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּנִיא'. מִסִּימַת הַמִּשְׁנָה, שֶׁלֹּא עַל מִשָּׁה בְּלִבָּהּ אֲמַר שֶׁהִתְעַסֵּק ה' בּוֹ, אֵלָּא עַל כָּל הַצִּדִּיקִים, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְהִלָּךְ לִפְנֵי צִדְקָה כְּבוֹד ה' יִאֲסֹפֶה' - שאסף ה' את נשמות הצדיקים במותם להביאם לֵגֶן עֵדֶן.

גִּמְרָא. תִּנּוּ רַבֵּנָן שֶׁמֶשׁוֹן בְּעֵינָיו מִרְד, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיֹּאמֶר שֶׁמֶשׁוֹן אֶל אֲבִיו אוֹתָהּ קָח לִי כִי הִיא יֹשֶׁרָה בְּעֵינָי', לִפְיָךְ נִקְרוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת עֵינָיו שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיִּאֲחֹזוּהוּ פְּלִשְׁתִּים וַיִּנְקְרוּ אֶת עֵינָיו'. מִקְשָׁה הַגִּמְרָא, אֵינִי, וְכִי שֶׁמֶשׁוֹן נִשְׁאָה לִפִּי שֶׁנֶּתַן בַּה עֵינָיו, וְהַכְּתִיב 'וְאֲבִיו וְאִמּוֹ לֹא יָדְעוּ כִּי מוֹת' הִיא - שישא אותה, הרי שמשמים רצו שישא את הפלשתית. מתרצת הגמרא, כִּי אֲזַל מִיָּהָא בְּתַר וְיִשְׂרִיתָהּ אֲזַל - שמשון לא ידע שזה רצון ה' אלא הלך אחרי מראה עיניו.

תִּנּוּ רַבֵּי אֲמַר, תְּחִלָּתָה קְלָקוּלוֹ שֶׁל שֶׁמֶשׁוֹן הִיָּה בְּעוֹזָה, לִפְיָךְ לָקַח בְּעוֹזָה, תְּחִלָּתָה קְלָקוּלוֹ בְּעוֹזָה, דְּכִתִּיב 'וַיִּלָּךְ שֶׁמֶשׁוֹן עוֹתָהּ וַיִּרָא שֶׁם אִשָּׁה זוֹנָה וְגו' וַיֵּבֵא אֶלֶיהָ. לִפְיָךְ לָקַח בְּעוֹזָה, דְּכִתִּיב כֹּאשֶׁר תִּפְסֹד אוֹתוֹ הַפְּלִשְׁתִּים 'וַיִּוִּדְדוּ אוֹתוֹ עוֹתָהּ'. שואלת הגמרא, וְהַכְּתִיב 'וַיִּרָד שֶׁמֶשׁוֹן תִּמְנַתָּהּ וְגו' ולקח לו אשה משם, וכפי שביארה הגמרא לעיל שמשם נלמד שמרד בעיניו. מִיִּישַׁבֵּת הַגִּמְרָא, תְּחִלָּתָה קְלָקוּלוֹ מִיָּהָא בְּעוֹזָה הִיָּה - שהקלול היה בעוה שֶׁבֵּא עֲלֶיהָ בִּזְנוּת, אֲבָל מִה שֶׁבֵּא לְתִמְנַתָּה הִיָּה דֶּרֶךְ נְשׂוּאִים וַאֲנִי קְלָקוּל.

דוֹרֶשֶׁת הַגִּמְרָא אֶת הַפְּסוּקִים בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁמֶשׁוֹן. 'וַיְהִי אַחֲרָי בֶּן וַיֹּאחֲבֵא אִשָּׁה בְּנַחֵל שׁוֹרֵק וַיִּשְׁמָה דְּלִילָה', תִּנּוּ רַבֵּי אֲמַר אֵילִמְלָא (לֹא) נִקְרָא שְׁמָהּ דְּלִילָה - גם אם לא היה שמה דלילה, רֹאשִׁית הִיָּתָה שֶׁתִּקְרָא דְּלִילָה - ששם זה רומז על מעשיה, שכן דְּלִילָה אֶת בָּחוּ שֶׁל שֶׁמֶשׁוֹן, וְכֵן דְּלִילָה אֶת לָבוּ, וְכֵן דְּלִילָה אֶת מַעֲשִׂיו. דְּלִילָה אֶת בָּחוּ, דְּכִתִּיב 'וַיִּסֵּר בָּחוּ מַעְלִי' - על ידי שגילחה את שערו, דְּלִילָה אֶת לָבוּ, דְּכִתִּיב 'וַתֵּרָא דְּלִילָה בִּי הִגִּיד לָהּ אֶת כָּל לָבוּ' - שסוד כוחו בניירות, דְּלִילָה אֶת מַעֲשִׂיו, דְּאִסְתַּמְלַל שְׂכִינָה מִיָּנִיָּה, דְּכִתִּיב 'וְהוּא לֹא יָדַע בִּי ה' סֵר מַעְלִי' - לאחר שנפסקה נזירותו. 'וַתֵּרָא דְּלִילָה בִּי הִגִּיד לָהּ אֶת כָּל לָבוּ' שואלת הגמרא, מִנָּה יָדָעָה שֶׁבֵּאוּתָהּ הַפֶּעַם אֲבָן גִּילָה לָהּ מִנֵּן כּוּחוֹ. משיבה הגמרא, אֲמַר רַבִּי תַּנְיִן אֲמַר רַבִּי, יִנְיָרִין דְּבָרֵי אִמָּת - שראתה שאכן שערו מגדל ואינו שותה יין. תִּירוּץ נוסף, אֲבִי אֲמַר - יָדָעָה בּוֹ בְּאוֹתוֹ צִדִּיק דְּלֹא מִפִּיק שֶׁם שְׁמִים לְכַמְלָה, וְכֵינֵן דְּאִמָּר 'נִירִי אֵלִיָּהִם אֲנִי מִבְּטָן אִימִי אִם גּוֹלְחִיתִי וְסֵר מִמֶּנִּי כּוּחִי', אֲמַרְהָ הַשְּׁמָא וְדָא קוֹשְׁמָא קְאָמֵר - עכשיו ודאי הוא אומר אמת, ולכן מזכיר שם

ביאורים למסכת סוטה דף י עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

נִקְרָא, שְׁנָאֵמֶר "כִּי שָׁמַשׁ וַיִּגְן ה' אֱלֹהִים וּגְו" - כלומר ש'שמש'
 הוא אחד משמותיו של הקדוש ברוך הוא, ונקרא שמשון על שם זה.
 שואלת הגמרא, אֵלֶּה מַעֲלָה - שנקרא ממש על שמו של הקדוש
 ברוך הוא, אם כן לֹא יִמָּחֶה - יהיה אסור למחוק את המילה שמשון.
 עונה הגמרא, שמשון לא נקרא כך על שמו של הקדוש ברוך הוא,
 אֲלָא כוונת רבי יוחנן, שנקרא כך לפי שהיה בו מַעֲיֵן שָׁמוֹ - תכונתו
 של הקדוש ברוך הוא, שָׁמוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִגֵּן עַל כָּל
 הָעוֹלָם כּוּלּוֹ, אִם שֶׁשִּׁמְשׁוֹן הָיָה מִגֵּן בְּדוּרוֹ עַל יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר רַבִּי
 יוֹחָנָן, בְּלָעָם חִיגַר בְּרַגְלֵי אַחַת הָיָה, שְׁנָאֵמֶר "וַיִּלְךָ שָׁפָ" - שפוף
 וחגיר ברגלו האחת. שֶׁשִּׁמְשׁוֹן חִיגַר בְּשֵׁתֵי רַגְלָיו הָיָה, שְׁנָאֵמֶר
 "שָׁפָ" עַל אֶרֶץ - שפיפה כפולה, שהיה חגיר בשתי רגליו.
 תַּנּוּ רַבִּנּוּן, חֲמִשָּׁה בְּנֵי אָדָם נִבְרָאוּ מֵעֵין דּוּגְמָא שֶׁל מַעֲלָה -
 שנשנתו בבריאתם לתפארת מיתר הברואים, וכו' - כל חמישה
 אלו, לָקוּ בָהֶן - באותם איברים. הברייתא מונה את החמשה בני
 אדם, שֶׁשִּׁמְשׁוֹן, היה מעין דוגמה של מעלה כְּכֹחוֹ - בגבורתו. שְׂאוּל,
 היה מעין דוגמה של מעלה בְּצִוְאוֹ - שהיה צווארו נאה מאוד.
 אֲבִשְׁלוֹם, היה מעין דוגמה של מעלה בְּשִׁעָרָיו - שהיה שעריו עבה.
 צִדְקִיָּה, היה מעין דוגמה של מעלה בְּעֵינָיו - שהיטיב לראות בהם
 יותר מהרגיל. אֲסָא, היה מעין דוגמה של מעלה בְּרַגְלָיו - שהיה לו
 ברגליו כח עצום יותר משאר אדם. ומביאה הגמרא ראייה שכל אלו
 לקו במעלותיהם, שֶׁשִּׁמְשׁוֹן לָקַח בְּכֹחוֹ, דְּכַתִּיב "וַיִּסֶּר כַּחוֹ מַעֲלָיו".
 שְׂאוּל לָקַח בְּצִוְאוֹ, דְּכַתִּיב "וַיִּקַּח שְׂאוּל אֶת הַחֶרֶב וַיִּפֹּל עָלָיָה",
 הרי שנהרג בצווארו. אֲבִשְׁלוֹם לָקַח בְּשִׁעָרָיו, בְּדִבְעֵינָן לְמִיטְרָא קָמָן
 - כפי שתבאר הגמרא להלן. צִדְקִיָּה לָקַח בְּעֵינָיו, דְּכַתִּיב "וַיֹּאֵת
 עֵינֵי צִדְקִיָּהוּ עוֹר". אֲסָא לָקַח בְּרַגְלָיו, דְּכַתִּיב "רַק לַעַת וּזְקֵנָתוֹ
 חָלָה אֶת רַגְלָיו", וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מִחֲלָתוֹ הִיטָה שְׂאֵתוֹתָיו
 פְּדִגְרָא - סוג חולי הרגלים. אָמַר לִיָּה מִר זוֹטְרָא בְּרִיָּה דְּרַב נַחֲמָן
 לְרַב נַחֲמָן, הֵיכִי דְמִי פְדִגְרָא - מהי ההרגשה בחולי זה, אָמַר לִיָּה
 הִרְגַּשְׁתוּ הֵיא בְּמַחֲמָה הַדּוֹקֶרֶת בְּבִשְׂרֵי הָתִי. שואלת הגמרא, מִנָּה יָדַע
 - מנין ידע רב נחמן שזוהי ההרגשה. ומשיבה, אֵיכָא דְאָמְרִי, מִיִּישׁ
 הָיָה חֹשׁ בִּיָּה - רב נחמן חלה בזה והרגיש את הכאב. וְאֵיכָא
 דְאָמְרִי, מְרִבְיָה שָׁמַע לִיָּה - כך קיבל מרבו. וְאֵיכָא דְאָמְרִי, "סוֹד
 ה' לִירְאָיו וּבְרִיתוֹ לַהֲדוֹרִיעֵם" - ידע זאת רב נחמן ברוח קדשו.
 דָּרַשׁ רַבָּנָא, מִפְּנֵי מַה עָנְשׁ אֲסָא וְחָלָה, מִפְּנֵי שֶׁשָּׂעָה אֲנִינְרָא -
 עבודת המלך, בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים, שְׁנָאֵמֶר "וַיִּתְּנֵהוּ אֲסָא חֲכָמִים
 אֶת כָּל יְהוּדָה אֵין יָקָן" - הוועה שבעה בעשא מלך ישראל. ומבארת
 הגמרא, מֵאִי אֵין יָקָן, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אֲפִילוּ הָתֵן
 מִחֲדָרָו וְכָלָה מִחוּפְתָּהּ שְׁנָאֵמֶר בָּהֶם "נָקִי יְהִיָּה לְבִיתוֹ שָׁנָה אַחַת",
 לא נפטרו מהכרזת אסא, וכל שכן שלא פטר את התלמידי חכמים.
 הגמרא מקשה סתירה בפסוקים אודות העיר תמנת. פְּתִיב "וַיִּיָּרֶד
 שֶׁשִּׁמְשׁוֹן תַּמְנָתָה", משמע שתמנת הייתה בעמק, ופְּתִיב לַגְבִי תִמֹר,
 "הִנֵּה חֲמִיר עָלָה תַמְנָתָה", משמע שהייתה על הר. מתרצת הגמרא,
 אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, שֶׁשִּׁמְשׁוֹן שָׁתַנְגָּנָה בָּהּ - שהתנגה במעשה זה,
 שנשא שם אשה האסורה לו, מבנות פלשתים, פְּתִיב בִּיָּה יִירֶדָה -
 נאמרה בו לשון ירידה. ואילו יְהוּדָה שָׁתַנְגָּלָה בָּהּ - שהתעלה
 במעשה זה, שהרי ממשעה זה נולדו פרץ ורחש שהעמידו מלכים
 ונביאים בישראל, פְּתִיב בִּיָּה עָלָה - נאמרה בו לשון עליה. רַבִּי
 שְׂמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר - מיישב באופן אחר, שְׂתֵי תַמְנָאוֹת הָיוּ -
 שני מקומות נקראו תמנת, תַּמָּא בִּירִידָה וְתַמָּא בְּעָלִיָּה - אחת מהם
 הייתה בירידה, ואחת מהם הייתה בעליה. רַב שְׁפָא אָמַר - מיישב
 באופן נוסף, תַּמָּא תַמְנָה תְּוֹאִי - באמת הייתה רק עיר אחת שנקראת
 תמנת, אלא שהייתה ממוקמת באמצע צלע הר, דְאֵתִי מֵהָאִי גִיסָא
 - לבא מצד זה הייתה זו יְרִידָה, וְדְאֵתִי מֵהָאִי גִיסָא - ולבא מצד
 האחר, הייתה זו עָלִיָּה, כְּגוֹן וְדוּגְמָא, וְכִי בָאִר, וְשׁוֹאֵן דְּנִרְשָׁ.
 הגמרא מביאה פסוקים נוספים בענין תמר לדורשם. "וַתִּשֶׁב בְּפֶתַח

כוונת הפסוק, שהוחל - בטלה שְׁבֻעָתוֹ שֶׁל אֲבִימֶלֶךְ דְּכַתִּיב "אִם
 תִּשְׁקֶר לִי וּלְגִינִי וּלְגִבְדִּי" - שנשבועו אברהם ואבימלך שלא ימשול
 אחד על גניו ונכדיו של האחר, ובטלה השבועה מפני שהפלשתים
 עברו עליה תחילה.
 נאמר בפסוק, "ותלד האשה בן ותקרא את שמו שמשון וַיִּגְדַּל הַנַּעַר
 וַיִּבְרָכֵהוּ ה'", שואלת הגמרא, בְּמַה בְּרָכוֹ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר
 רַב, שֶׁבְּרָכוֹ בְּאֵמָתוֹ, שהייתה אֵמָתוֹ כְּבִנֵּי אָדָם - כשאר בני אדם,
 וְזָרְעוֹ הָיָה רַב בְּנִתָּל שׁוֹמֵר.
 נאמר בנביא שקודם שהפיל שמשון את הבית בו שהו הפלשתים
 ששבוהו, התפלל לה' שיהיה בעורו, הגמרא דורשת את תפילתו,
 "וַיִּקְרָא שֶׁשִּׁמְשׁוֹן אֶל ה' וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים וְכִרְנִי נָא וְחֻקֵּנִי נָא אֶת
 הַפֶּעַם הַזֶּה וְאֶנְקְמָה נָקָם אֶחָת מִשְׁתֵּי עֵינֵי מַפְלָשְׁתִּים" - שאקבל
 שכר ניקור עיני האחת בעולם הזה על ידי שאנקם מפלשתים. אָמַר
 רַב, אָמַר שֶׁשִּׁמְשׁוֹן לִפְנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם וְכוּ'
 לִי עֲשֵׂרִים (ושתיים) שָׁנָה שֶׁשִּׁמְשׁוֹן אֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֲמַרְתִּי לְאֶחָד
 מִמֶּה הַעֲבֵר לִי מִסָּל מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וכיון שלא לקחתי מהם אפילו
 שימוש קל כזה, נמצא שעיוורון עיני אינו כעונש על לקחת שוחד,
 ולכן יותן שכרי בעד זה להינקם מפלשתים.
 "וַיִּלְךָ שֶׁשִּׁמְשׁוֹן וַיִּלְכֵּד שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שׁוּעָלִים", שואלת הגמרא, מֵאִי
 שָׁנָא שׁוּעָלִים - מדוע צד דווקא שוועלים. ומשיבה, אָמַר רַבִּי אִיבּוֹ
 בַּר נַנְדִי אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אֲבָא, אָמַר שֶׁשִּׁמְשׁוֹן, כִּבֵּא מִי שְׁחֹזֵר
 לְאַחֲרָיו - השועל, שכאשר צדים אותו אינו מרחיק לברוח אלא
 מסובב דרכו עקלקלות ובורח, וַיִּפְרַע מִפְּלָשְׁתִּים שְׁחֹזְרוּ בְּשִׁבְעֻתָן.
 תִּנְיָא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן הַסֵּדֶר, בֵּין בְּתִיפֵי - רוחב כתפיו שֶׁל
 שֶׁשִּׁמְשׁוֹן, שְׁשִׁים אַמָּה הָיָה, שְׁנָאֵמֶר "וַיִּשְׁכַּב שֶׁשִּׁמְשׁוֹן בַּעֲזָה עַד חֲצִי
 הַלַּיְלָה, וַיִּקַּח בְּחֻצֵּי הַלַּיְלָה, וַיַּצֵּא אֶת דַּלְתוֹת שַׁעַר הָעִיר וַעֲזוּלוֹת,
 וַיֵּאָחֶז בְּדַלְתוֹת שַׁעַר הָעִיר וּבְשֵׁתֵי הַמְּזוּזוֹת - עמודי הפתח, וַיִּסְעֵם
 - ויעקם ממקומם עִם הַבְּרִית, וַיִּשֶׁם עַל בְּתִיפָיו וַיַּעֲלֵם אֶל רֹאשׁ
 הָהָר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי חֲבָרוֹן", וְגַמְרִי - מסורת בדינו מרבותינו, דְאֵין
 דְּלִתּוֹת עֲזָה פְּחוּתוֹת מִשְׁשִׁים אַמָּה רוחב.
 הגמרא מוסיפה לבאר פסוקים נוספים האמורים לגבי שמשון. "וַיְהִי
 טוֹחֵן בְּבֵית הָאֲסוּרִים", אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אֵין מַחֲינָה אֲלֵא לִשׁוֹן
 עֲבִירָה, וְכֵן הוּא אִמֶּר - ומצינו לשון זה בפסוק "תִּטְחֵן לְאַחֵר
 אֲשֶׁתִּי". לְמַד - העבירה היא, שְׁכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֲנָשֵׁי פְלִשְׁתִּים
 הָבִיא לוֹ אֶת אֲשֶׁתוֹ לְבֵית הָאֲסוּרִים כְּדִי שִׁכּוּא עֲלֵיהֶן וְעַל יָדֵי כֵן
 יוֹתֵשׁ כּוּחוֹ, וְכֵן בְּדִי שֶׁתַּעֲבֵר הִימָנוּ וְתִלְד בָּנִים גִּיבּוּרִים כְּכוּחוֹ.
 אָמַר רַב שְׁפָא, הֵינּוּ דְאָמְרִי אִינְשֵׁי - זהו שאומרים הבריות, לפני
 כל אדם מביאים מה שהוא רגיל בו, כְּמִי דְשֵׁתִי חֲמָרָא חֲמָרָא - לפני
 הרגיל בשתיית יין מביאים יין, כְּמִי רַפְּקָא - לפני אדם עובד אדמה
 ועודר בגינות שרגיל לאכול ירק, גְּרִידָא דּוּבְלָא - מביאים סל מלא
 ירק. וכן שמשון, שהייתה דרכו להדווג עם ננות פלשתים, גם בבית
 האסורים לא חסר לו הדבר.
 וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל אָדָם הַמְּזָנָה עִם נָשִׁים, אֲשֶׁתוֹ מוֹנְנָת עָלָיו -
 מונה עם אחרים, שְׁנָאֵמֶר "אִם נִפְתַּח לִבִּי עַל אִשָּׁה וְעַל פֶּתַח רַעִי
 אֲבִירָתִי" - אם היה לבי נפתח מהדער הרע על אהבת אשה, ואם
 ארבותי על פתח רעי לאחור אחר אהבת אשה לזנות עמה, וּבְתִיב -
 העונש על כך הוא הנאמר בפסוק הבא, ש"תִּטְחֵן לְאַחֵר אֲשֶׁתִּי
 וְעָלֶיָּה וַיִּכְרְעוּן אַחֲרָיו" - שתהיה אשתי שפחה בזויה הטוחנת
 בריחיים, וישכבו עמה אחרים. וְהֵינּוּ דְאָמְרִי אִינְשֵׁי, זהו שאומרים
 הבריות, אִיָּהוּ בִּי קָאִר - הוא עסוק בדלעת גדולה, וְאִתְּתִיָּהּ בִּי
 בּוֹצֵצִי - ואשתו עסוקה בדלעת קטנה, כלומר שניהם עסוקים באותו
 ענין.
 וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁשִּׁמְשׁוֹן דָּן אֶת יִשְׂרָאֵל כְּאִבְיָהֶם שְׁבָשָׁמִים -
 במשפט צדק, שְׁנָאֵמֶר בברכת יעקב, "וְיֵן דִּין עִמּוֹ בְּאֶחָד וּגְו" -
 משבט דין ועמוד אדם שידון את ישראל כידידו של עולם, ונאמר על
 שמשון. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁשִּׁמְשׁוֹן עַל שָׁמוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף י עמוד א

רש"י

תוספות

הוחל שבועתו של אבימלך, בטלה, לשון לא יחל דברו ופסקו לו, לפי שהם עברו על השבועה תחלה; כהן, כל ברכה שבמקרא לשון רבי הוא, דבר המקרה ומצוי בו שבע פיישין בלעז, ומה ברכה נמצא בו, לא מצינו עשר בשמשון, שברכו באמתו, להיות ורעו כנחל שוטף, למה שנתאחד נתברך; נקם אחת משתי עיניו, שכר אחת מעיניו תן לו כנגדך זו, ושכר האחרת לעולם הבא; שחזור לאחוריו, כשצדק אותו אינו (מרחיק) לברוח אלא חוזר עצלקלות; שער העיר, בושערו עזר משתעי קרא; על כתפיו, כשיעורו כתפיו; קמי דשתי חקרא חקרא, לפני כל אדם מביאין מה שהוא רגיל בו, לפני שותי מן מביאין יין; קמי רפואא גרידא דובלא, לפני עובד אדמה וחופר בגנות שרגיל לאכול ירק מלא ירק, דובלי מין ירק הוא; קארי ובוציני, מין אחד הוא, אלא שאילו גדולים ואלו קטנים, כלומר כמה שהוא עוסק והיא עסוקה; באחרי, ביחידו של עולם במשפט צדק; שמש, לשון חמה, כמו ושמתי כבוד בשמותיך (שמותו מה על שמו של הקב"ה); מעין משמע שבקדושתו בשמו של הקב"ה ממש; פניו שמו, שאין שמש שם ממש, אלא מגן ומציל; שפי, אטלויש'יש, כמו דשף מדוכתיה (תנין דף מכו); שפיפיו, שפיה כפולת; מעין דונקא כו', נשתנו מן התחתונים לתפארת; וקסר כחו, לא מייחי ראיה אלא דכלן לקה שאול בצואתו, ויגבה מכל העם משכמו (שמואל א' יג ופס' עליה); מקום שחורץ בחרב וחינו צואה צדקה בעיניו, לא ידענא מנלן דנשתנה לשבת, וכן אסא ברנליה, אלא כן שמע מרבה פודגרא, שם חלי הוא שאוחז ברגלים וקרא לו פודגרא; ענשנא אסא, לחלות אנגריא, עבודת המלך השמימי את כל יהודה, הועיקו, וישאו את אבני הרמה שהיה מלך ישראל בונה עליה ברוך לבלתי תת יוצא וקא לאסא; חתן, שכחתי בו נקי יהיה לביתו וגו' (דקדקס מה כתוב ויחד שמשון תמנה, אלקא תמנה בירידה, וכתוב עולה תמנה אלקא עליה, היא, ושמשון יהודה תרחיקו בארץ ישראל הוה שנתנה בה, שנקא מכוונת פלשתים האסורות לו; יהודה נתעלה, שמעם נולדו פרץ ורחק שהעמידו מלכים ונביאים בישראל; דאחי מהאי גיסא, שהיה מושבת באמצע שפוע ההר, הכא לה מראש ההר יורד, הכא לה מרגלי ההר עולה; כגון וידיני ובי בארי וגרש, עיירות הן הישובות בשפוע ההרים; צפופות לראותו, שהיו רגילים להתקבל שם ולקחן, והיה חביב עליהם; שנתנה עינים לדבריה, דונקא ופתח החר החר נתנה לעצמה שאין עברה בדבר; נידת אני, ואני עובדת בוכבים, וראיה לה; פנויה אני, ומתרת לכל אדם; ויתמה אני, והייתי קטנה והישיאני אני ואחי ואין נשואין לער ואנון כלום לאסור עליי משום בלתי, ואין זכות לאם ולאחים להשיא קטנה אלא האב וזהב בה כדרכיה את בתי נתיי לאיש הזה (דקדקס כג); ולקח סכר לאו בתו של שם היה, שמשנת ששים לעצב כלו שנותיו של שם, ויעקב כבר היה יותר מן מאה ועשר; פוהרה אני, מנדה ונפע בו, להחנות עברים ושבירים; פונדק, ללון שם אורחים, וישן אשיל נטרסקון הוא, אכילה שותיה לזהב; ששן מאכילן ומשקן ואח"כ מלחה אותה; ויפע אהלי אפדנו, פסוק הוא בדגאל על אחד מהמלכים; אלא

הוחל שבועתו של אבימלך, דכתיב 'אם תשקר לי ולעני ולנכדי', ויגדל הנער ויברכהו ה' כהן ברכו, אמר רב יהודה אמר רב, שברכו באמתו, אמתו כבני אדם, וזרעו נחל שוטף, ויקרא שמשון אל ה' ויאמר ה' אלהים וזכרני נא וחקוני נא את הפעם הוה ונאנקמה נקם אחת משתי עיני מפלשתים, אמר רב, אמר שמשון לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם זכור לי עשרים (ושתיים) שנה ששפסתי את ישראל ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל מוקום למקום, וילך שמשון וילכד שלש מאות שועלים, מאי שנא שועלים, אמר רבי איבו בר נגדי אמר רבי חייא בר אבא, אמר שמשון, יבא מי שחזור לאחוריו ויפרע מפלשתים שחזרו בשבועתן, תניא אמר רבי שמעון הקיסר, בין כתיפיו של שמשון, ששים אמה היה, שנאמר וישבב שמשון עד חצי הלילה, ויקם בחצי הלילה, ויאחז בדרלתות שער העיר ובכשתי המזוזות ויסעם עם הכרית, וישם על כתיפיו, וגמירי דאין דלתות עזה פחותות מששים אמה, ויהי טוחן בבית האסורים אמר רבי יוחנן, אין טחינה אלא לשון עבירה, וכן הוא אמר תטחן לאחר אשתי, מלמד שכל אחד ואחד הביא לו את אשתו לבית האסורים כדי שתתעבר הימנו, אמר רב פפא, היינו דאמרי אינשי, קמי דשתי תמרא, חקרא, קמי רפואא, גרידא דובלא, ואמר רבי יוחנן, כל המונה, אשתו מוננת עליו, שנאמר אם נפתה לבי על אשה ועל פתח רעי ארבותי וכתוב 'תטחן לאחר אשתי ועליה יכרעון אחריו', והיינו דאמרי אינשי, איהו בי קארי ואיתתיה בי פוציני, ואמר רבי יוחנן, שמשון דן את ישראל באביהם שבשמים, שנאמר וי' דין עמו באחד וגו', ואמר רבי יוחנן, שמשון על שמו של הקדוש ברוך הוא נקרא, שנאמר כי שמש וגו' ה' אלהים וגו', אלא מעתה, לא ימחה, אלא, מעין שמו של הקדוש ברוך הוא, מה הקדוש ברוך הוא מנין על כל העולם כולו, אף שמשון מנין בדרו' על ישראל, ואמר רבי יוחנן, בלעם חיגר ברנלו אחת היה, שנאמר וילך שפי, שמשון חיגר בשתי רגליו היה, שנאמר שפיפן עלי ארחי, תנו רבנן, חמישה נבראו מעין דונקא של מעלה, וכולן לקו בהן, שמשון בכהו, שאול בצואתו, אבשלום בשער, צדקה בעיניו, אסא ברנליה, שמשון בכהו, וקסר כחו מעליו, שאול בצואתו, דכתיב ויחש שאול את החרב ויפל עליה, אבשלום בשער, בדבעין למימר קמן, צדקה בעיניו, דכתיב ואת עיני צדקהו עור, אסא ברנליה, דכתיב וק לעת וקנתו חלה את רגליו, ואמר רב יהודה אמר רב, שאחותו פדגרא, אמר ליה מר זוטרא בריה דרב נחמן לרב נחמן, היכי דמי פדגרא, אמר ליה כמחט בבשר החי, מנא ידע, איפא דאמרי, מיחש תוה חש ביה, ואיפא דאמרי, מרביה שמע ליה, ואיפא דאמרי, 'סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם', דרש רבא, מפני מה נענש אסא, מפני שעשה אנגריא בתלמידים חכמים, שנאמר והמלך אסא השמיע את כל יהודה אין נקי, מאי אין נקי, אמר רב יהודה אמר רב, אפילו חתן מחדרו וכלה כחופתה, כתיב ויגדל שמשון תמנה, וכתוב 'הנה חמדי עליה תמנה', אמר רבי אלעזר, שמשון שנתנה בה, כתיב ביה וירדה, יהודה שנתעלה בה, כתיב ביה עליה, רבי שמואל בר נחמני אמר, שתי תמנאות היו, חדא בירידה וחדא בעליה, רב פפא אמר, חדא תמנה הואי, דאחי מהאי גיסא - וירדה, ודאחי מהאי גיסא - עליה, כגון ורדוגיא, ובי בארי, ושוקא דגרש, ויתשבב בפתח עינים, אמר רבי אלכסנדר, מלמד שהלכה וישבה לה בפתחו של אברהם אבינו, מקום שכל עינים צופות לראותו, רבי חנן אמר רבי, מקום הוא ששמו עינים, וכן הוא אמר 'תפוח והעינים', רבי שמואל בר נחמני אמר, שנתנה עינים לדבריה, בשתבעה, אמר לה, שמוא נכרית אתה, אמרה ליה נידת אני, שמוא קיבל בך אביך קידושין, אמרה ליה יתומה אני, שמוא טמאה אתה, אמרה ליה טוהרה אני, ויטע אשל בבאר שבע, אמר ריש לקיש, מלמד שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים, רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר פרדס וחד אמר פונדק, בשלמא למאן דאמר פרדס, היינו דכתיב ויטע, אלא למאן דאמר פונדק, דכתיב ויטע, ויקרא שם בשם ה' אל עולם, אמר ריש לקיש, אל תיקרא ויקרא,

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף י עמוד ב

תוספות

רש"י

נזח לו לאדם שיפיל את עצמו לתוך כבשן האש. בדאמר ב' חזוהי (נ"מ דף נח) כל היורדין ליהנהם עולין חוץ משלשה וחד מנייהו המלביץ פני חבירו ברבים ואומר נמי (נ"ס ע"ס) נזח לו לאדם שיבעול ספק אשת איש ואל ילבין פני חבירו ברבים מנלן מדוד ונראה האי דלא חשיב ליה (פסחים כ"ז, ב) בדור' ג' עבירות שאין עומדים בפני פקח נפש עבודת כוכבים

וגילו עריות ושפיכות דמים משום דעבירה

הלבנת פנים אינה מפורשת בתורה ולא נקט אלא

עבירות המפורשות:

יצאת בת קול ואמרה ממני יצאו כבושים.

בשלהי מסכת מכות (דף נ"ג) מסיק דחבי

גמירי לה:

דקרב רישא לגבי גופיה. תימה רבי מאיר

דאמר בחלק (פסולין דף ק) אבשלום

אין לו חלק לעולם הבא א"כ סבירא ליה דקרב

רישיה לגבי גופיה ולא סבירא ליה דאיתיה

לעלמא דאתי מכל מקום אסקיה משבעה מדורי

דידהם ואם כן אמאי לא חשיב ליה בדיא מנו

ואחזיה דאמר (ס"ט ק) לא חזין ולא נידונין וי"ל

דלא חשיב אלא מלכים:

דאיתיה לעלמא דאתי. ואי קשיא הא אמרו

בחלק (פסולין דף ק) ברא מזכי אבא

אבא לא מזכי ברא כדכתיב ואין מידי מציל אין

אברהם מציל את ישמעאל ולא יצחק את עשו

אבל הבן מציל את האב כגון ואישורו בדיא מנו

את אמוץ וי"ל משום דאבשלום נטל את שלו

בעולם הזה שנראה במיתה משונה הועילה לו

תפלת אביו דומיא דיהויקים דאמר התם שהיה

כתוב על גולגולתו זאת ועוד אחרת ונפרע ממנו

לאחר מיתה לא מנו אותו ועוד אבשלום לא עבד

עבודת כוכבים א"כ מצי למימר הא דאמר אבא

לא מזכי ברא היינו משום כבוד האב אין מותעין

מלמנותו עם רשעים בלא תפלה אבל תפלה

מועלת דודו התפלה על אבשלום:

ולעולם

לך אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא, ואמרי לה אמר רב, ואמרי

שמעון בן יוחי, נזח לו לאדם שיפיל את עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים,

מנלן, מתמר. הבר נא' אמר רבי חמא ברבי חנינא, ב'הכר' בישר לאביו, ב'הכר' בישרוהו.

ב'הכר' בישר - הכר נא התנתה בך הוא, ב'הכר' בישרוהו - הכר נא למי. נא' אין נא'

אלא לשון בקשה, אמרה ליה בבקשה ממך הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממנו. ויפר

יהודה ויאמר צדקה ממני, היינו דאמר רב חנן בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא, יוסף

שקדש שם שמם בפתר, וכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא, דכתיב

עדות ביהוסף שמו, יהודה, שקדש שם שמם בפרהסיא, וכה ונקרא כולו על שמו של הקדוש ברוך הוא. ביון שהודה ואמר

צדקה ממני יצתה בת קול ואמרה, אותה הצלת תמר ושני בניה מן האור, חייך שאני מציל בזכותך שלשה מבניך מן האור, מאן

נינהו, חניניה משאל ועוריה. צדקה ממני מנא דע, יצתה בת קול ואמרה, ממני יצאו כבושים. ולא יסף עוד לדעתה אמר שמואל

סבא, חמוה דרב שמואל בר אמי משמיה דרב שמואל בר אמי, ביון שידעה שוב לא פסק ממנה, פתיב הקא' ולא יסף עוד לדעתה

וכתיב התם קול גדול ולא יסף: אבשלום נתנאה בשער וכו': תנו רבנן, אבשלום בשער מרד, שנאמר וקאבשלום לא היה איש

יפה וגו' ובגלחו את ראשו וגו', והיה מקץ ימים לימים אשר יגלה כי כבד עליו וגלחו וישל את שער ראשו מאתים שקלים באבן

המקל. תנא, אבן שאנשי סברא ואנשי ציפורי שוקלים בה. לפיכך נתלה בשער, שנאמר ויקרא אבשלום לפני עבדי דוד, ואבשלום

רכב על הפרד, ויבא הפרד תחת שולבך האלה הגדולה, ויאחו [ויחזק] ראשו באלה ויתן בין השמים ובין הארץ והפרד אשר תחתיו

עבר, [ושלל ספסירא בעא למיפסקיה]. תנא דבי רבי ישמעאל, באותה שעה נבקע שאול מתחתיו. ויורנו המקל, ויעל על עלית

השער ויכר, וכה אמר בלכתו, בני אבשלום בני בני [אבשלום], מי יתן מותי אני תחתיד אבשלום בני בני. והמקל לאט את פניו,

ויזעק המקל קול גדול, בני אבשלום אבשלום בני בני, הני תמוני וימוני בני' למה, שבעה דאסקיה משבעה מדורי גיהנם, ואידך,

איבא דאמרי דקריב רישיה לגבי גופיה, ואיבא דאמרי דאיתיה לעלמא דאתי. ואבשלום לקח ויצב לו בחייו מאי לקח, אמר ריש

לקיש שלקח מקח רע לעצמו. את מצבת אשר בעמק המקל וגו', אמר רבי חנינא בר פפא, בעצה עמוקה של מלכו של עולם,

דכתיב

אלא ונקריא. למד לפרוץ לקרות שם בשם ה' אל עולם: כיצד לאחר שאכלו ושתו. משלו
היו עומדין לברכו לאברהם, והוא אומר להם וכי משלי אכלתם: שכפתה פניה בבית
חמיה. ולא ראה אותה כל הימים שגדלה בביתו, לפיכך לא הזכיר בה: אמוץ. אביו של
ישעיהו ואמציא מלך יהודה אחים הוו. ואמציא מזרע דוד היה ואמוץ אחיו נביא היה:

אלקמא נביאים נפיק מנה: היא מתיצאת. הוי

משמע לשון תוצאה בעל פה, היא מוצאת

משמע לשון מציאה: סימניה. חותמו ופתילים

ומטה, שבא סמאל שהוא שר של אדם ורחיקון

כדי שתשרוף ולא יצא דוד ממנה הפך את

אדום בגיאת מלח יונת אלם רחוקים. על עסק

הרחקה שנעשו סימניה רחוקים: ליד מכתם.

לאותה שהקנה [ושהיא] ראתה ועומדת לצאת

ממנה דוד: שהוא מקר. עניו ותם. תמים בדרךיה:

מכתו תמה. מקום מילה שהוא ראוי למכה היה

תם ושלם. שלא היצר להסתר: ד"א בשם

שכבטנותו. קדם שפלקו: כך בגדלות. לאחר

שפלקו, ולשון מכתם שהיתה תמה מכתו

מתחתלו ועד סופו, לא נחסר ענותותו ולא

גשיותו: והוא שלחה וגו' לאיש אשר אלה לו.

ולא שלחה לו לאמר מקח אני הרה ורחי סימני

שלי: ותיבא ליה מימר. לשליח אמור לו שממנו

אני הרה ואלו סימניו ואל ילבין בו. אף זה נזח

היה לה לשרף ואל תלבין פניו, לפיכך שלחה

לו, אם יודה יגלה הוא עצמו את הדבר יגלה:

ואם לאו תשרף ולא תגלה היא את הדבר: הכר

בשר. אל אביו דבר שנצטער בו, ובהכר בשרוהו:

מנא דע. שממנו היא מעברת, שמוא אף אחרים

כאו עליה: ויאמר. בת קול אמרה: כבושים

דקריב עליהם שגורו מלפניו יצאו מנו

מלכים, ואי אפשר לצאת אלא מהידה דכתיב

(פסולין מט) גור אריה יהודה. כבושים - דבר

סתר, גורת המקל, כמו בהדי בבשי דקדשא

בריד הוא למח לה, בברכות (דף י) גבי תוקיה:

ביון שידעה. שידע בה שהיא צדקה ולשם שמם

נתפגהו: מקץ ימים לימים. משנה לשנה, שהיה

עולם היה ומגלה אחת ליום חדש: קריב ריש

לגבי גופיה. שהיה ראשו משלך רחוק מגופו

וקרבו: שלקח מקח רע לעצמו. והבי קאמר קרא

ואבשלום לקח לו את המצבה והשרתה) הוית

בחייו, ויצב לו את מצבת אשר בעמק המקל:

עצה עמוקה. של ההכר שהוא מלך עולם שגור

על דוד בן ממעשה בת שבע:

הני

ביאורים למסכת סוטה דף י עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

ברמו, כדי שאם ירצה להודות, יגלה הדבר בעצמו, ואם לא, תישרף
ולא תגלה את הדבר.
בהמשך הפסוק נאמר, "ותאמר ה'ר' נא למי החתמת והפתילים
והמטה האלה, אמר רבי חמא ברבי חנינא, ב'ה'ר' בישר יהודה
לאביו דבר שגרם לו צער, וכנגד כך, ב'ה'ר' בישרוהו - את
יהודה. ומבאר, ב'ה'ר' בישר לאביו, שכן אמר לו אודות יוסף ה'ר'
נא הכתנת בנך הוא", ב'ה'ר' בישרוהו, שאמרה לו תמר ה'ר'
נא למי החותמת ולמי הפתילים, שכשם שרימה את אביו על ידי
הכתנת וציערו לחשוב שנטרף יוסף, נעש אף הוא שרימתה אותו
תמר בכליו עד שיצטער לחפשה ולמוצאה. דורשת הגמרא את
המילה "נא", אין "נא" אלא לשון בקשה. ומבארת, שאמרה ליה
תמר ליהודה, אף אם תרצה לכפור באותו מעשה ובסימנים, לפי
שלא היו עדים, בבקשה מן - מבקשת אני ממך, שאף על פי כן,
ה'ר' פני בוראך הידוע ועד בדבר, ואל תעלים ענייך מניני.
בפסוק הבא נאמר, "ויבר' יהודה ויאמר צדקה מניני", היינו - זהו
דאמר רב חנין בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא, יוסף שקדש
שם שמים פסתר - בעמידתו בנסיון במעשה אשת פוטיפר, וזה
והוסיפו לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא, דכתיב
"עדות ביהוסף שמו", הרי שנתווספה לו האות ה', ואילו יהודה,
שקדש שם שמים בפרהסיא - שהודה לדברי תמר ואמר "צדקה
מניני", וזה ונקרא כולו על שמו של הקדוש ברוך הוא. ומוסיפה
הגמרא לדרוש, כיון - לאחר שהודה יהודה ואמר "צדקה מניני",
יצתה בת קול ואמרה, אתה הצלת את תמר וישני בנתי מן האור
- מן האש, תיך שאני מציל בזכותך את שלש מבניך מן האור,
מאן נינהו, חנניה מישאל ועזריה.
לאחר שראה יהודה את הסימנים, אמר "צדקה מניני", שואלת
הגמרא, מניא ידע - מהיכן ידע יהודה שממנו הרתה, שמה אף
אחרים באו ומזהם הרתה. ומשיבה, שצתה בת קול ואמרה, מניני
יצאו כבוישים - דברים עלומים ונסתרים אלו, שנגזר מלפני שיצאו
מתמר מלכים, והרי אי אפשר שיצאו מלכים אלא מיהודה, ולכן
סובב הדבר שיבוא עליה יהודה.
נאמר בהמשך הפסוק, "ולא יסף עוד לדעתה", אמר שמואל קבא,
חמות דרב שמואל בר אמי שמייה דרב שמואל בר אמי, כוונת
הפסוק, שביין שדעתה - מאחר שהכיר בה יהודה שהיא צדקה ולשם
שמים נכתבונה, שוב לא פסק מננה - לא פסק מלבוש עליה. ומביא
ראיה לדבר, שכתב קבא "ולא יסף עוד לדעתה" וכתב ה'תם -
במתן תורה, "את הדברים האלה דיבר ה' וגו' קול גדול ולא יסף"
- וכמו ששם הביאור הוא שלא פסק, כך כאן..
שנינו במשנה, אבשלום נתנאח בשערו וכו'. תנו רבנן, אבשלום
בשערו מרד - חטא, שנאמר "ויכאבשלום לא היה איש יפה וגו'
והנלחו את ראשו וגו')", והיה מקץ ימים לימים אשר נלח - עת
גילוהו היה פעם בשנה, כי כבר עליו ונלחו - ומפני שהיה כבד עליו
שערו לכן היה מגלחו, וישלך את שערו ראשו - והיה שוקל את שער
ראשו, ועלה משקלו מאתים שקלים כאבן המלך" - במשקל המלך.
תנא, 'אבן המלך' היא אבן שאנש אבשלום מכריא ואנשי ציפורי שוקלים
בה. ולפיכך - כיון שהתנאח אבשלום בשערו, נענש ונתלה בשערו,
שנאמר "ויקרא - וידומם, אבשלום לפני עבד דוד, ואבשלום רכב
על תמר, ויבא תמר תוך כדי מרוצתו, תחת שוקב - הסתבכת
ענפי האלה הגדולה, ויאחזו [ויתקו] ראשו באלה - ויסתבכו
שערוניו של אבשלום ונאחו ראשו באלה, ויתן בין השמים ובין
הארץ - נותר תלוי באויר, והפךד אשר תחתיו עבר", [שקל
ספסירא - נטל אבשלום את הרבו, בעא למיפקקיה - ורצה לחתוך
את שערוניו]. תנא דבי רבי ישמעאל, באותה שעה שהיה
אבשלום תלוי בין שמים וארץ נבקע שאל - נפער הגיהנם

אלא "ויקרא", מלמד שהקריא אברהם איניו לשמו של הקדוש
ברוך הוא בפה כל עובר ושב - לימדם לקרות בשם ה'. ביצה,
לאחר שאכלו וישתו אורחיו של אברהם מהמאכל ומשתה שנתן
להם, ועמדו לברכו - להודות לו, אמר להם, וכי משלי אכלתם,
הרי משל אלהי עולם אכלתם, ואם כן הודו ושבתו וברכו למי
שאמר והיה העולם - להקדוש ברוך הוא, שברא את העולם
בנאמרו.
הגמרא חוזרת לבאר פסוקים נוספים במעשה יהודה ותמר. נאמר
"וראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה", שואלת הגמרא,
האם משום דכסתה תמר את פניה חשבה יהודה לזונה, והרי אין
דבר הוונת לכסות פניה. אמר רבי אלעזר, אין פירוש הפסוק
שחשבה לזונה משום שכסתה פניה בעת שראה אותה יהודה על אם
הדרך, אלא שכיון שכסתה פניה בבית חמיה - יהודה, ולא ראה
אותה בכל הימים שהיתה בביתו, לכן לא הכירה כשהיתה על אם
הדרך וחשבה לזונה. ומצינו שהיתה צנועה, דאמר רבי שמואל בר
נחמני אמר רבי יונתן, כל בלה שהיה צנועה בבית חמיה, זוכה
ויוצאין ממנה מלכים ונביאים. מנלו, מתת, שבכות צניעותה
בבית חמיה, זכתה ויצאו ממנה מלכים ונביאים. מבארת הגמרא,
יצאו ממנה נביאים, דכתיב "הזון ישעיהו בן אמוץ", ואף מלכים
יצאו ממנה מדוד שהיה מזרעה. ואמר רבי לוי, דבר זה מסורת
בדינינו מאבותינו, שאמוץ אבי ישעיה, ואמצייה מלך יהודה, אחים
היו - היו אחים, ואמצייה היה מזרע דוד, ואמוץ אחיו היה נביא, הרי
שיצאו מתמר נביאים ומלכים.
נאמר בפסוק אודות הוצאת תמר לשריפה, "היא מוצאת והיא שלחה
אל חמיה לאמר וגו'", שואלת הגמרא, מדוע נאמר 'הוא מוצאת'
שמשמע לשון מציאה, היא מיתוצאת - שהוצאה בעל כרחו,
מיבעי ליה - היה לפסוק לומר. אמר רבי אלעזר, אמרה התורה
'מוצאת' לדרשה, שלאחר שנמצאו סימניה - החותם, הפתילים
והמטה, שנתן לה יהודה, בא סמאל - שר של אדום, וירחקו, כדי
שתישרף תמר ולא ייצא ממנה דוד העתיד להכות את אדום, וקא
גבראל וקורן. לפי דברי רבי אלעזר, דורשת הגמרא את הפסוק
הבא על תמר. היינו דכתיב - זהו שכתוב, "למנצח על יונת אלים
החקים לרוד מכתם" אמר רבי יוחנן - מבאר כיצד דורשים את
הפסוק, על יונת אלים רחוקים - שמשעה שהתרחקו סימניה של
תמר על ידי סמאל, נעשית תמר ביננה אילמת - שלא היה בפייה מה
להשיב. לרוד מכתם - שיצא ממנה דוד שהיה קד - עניו, ותם
- תמים בדרכיו לכל. דבר אחר - ביאור אחר, נקרא "מכתם" לפי
שהיתה מבתו תמה - שמקום המילה הראוי למכה, היה תם ושלם
אצלו, מפני שגדול בשוהו מחול. דבר אחר, "מכתם", שהיתה
מכתו - ענוותנותו, תמה, שמתחילתו ועד סופו לא נחסרה ענוותנותו
ולא נשתנתה, שכשם שכתבנו - לפני שמלך, הקטין דוד עצמו
אצל מי שגדול ממנו - אצל מפיבוש, כדי ללמוד תורה, כך גם
בגדולתו, לאחר שמלך, הקטין את עצמו כדי ללמוד תורה ממי
שגדול ממנו.
נאמר עוד בהוצאת תמר לשריפה, "והיא שלחה אל חמיה לאמר
לאיש אשר אלה לו אנכי הרה", שואלת הגמרא, מדוע תמר אמרה
לשלח שיאמר ליהודה לאיש אשר אלה לו, לרמוז לו שהרתה
ממנו, ותימא ליה מימר - תאמר לשלח שיגיד ליהודה בפירוש
שממנו היא הרה. מישבת הגמרא, אמר רב וזמרא בר מוכיה אמר
- בשם רב, ואמרי לה - יש אומרים שאמר זאת רב תנא בר ביזנא
אמר - בשם רבי שמעון חסידא, ואמרי לה אמר רבי יוחנן משום
רבי שמעון בן יוחי, נוח לו לאדם שפיל עצמו לתוך כבשן האש
ואל ילכין פני חבירו ברבים, מנלו, מתת. שהעדיפה להישרף
באש ובלבד שלא להלבין את פני יהודה, ולכן שלחה ואמרה לו כן

ביאורים למסכת סוטה דף יא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

זה אותו מלך. ואף שנאמר "אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף", ואם היה זה
 אותו מלך, איך לא הכירוהו, הביאור שם הוא דהוה דמי כמאן דלא
 ידע ליה כלל - שמגורותיו לישראל היה נראה כאילו אינו מכיר את
 כל הטובה שעשה יוסף למצרים.
 "ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל". הנא, הוא - פרעה, התחיל
 בעצה של השיעבוד תחילה, לפיכך לקח הוא תחילה. ומבאר
 הגמרא, הוא התחיל בעצה תחילה, דכתיב "ויאמר אל עמו",
 לפיכך לקח תחילה, דכתיב "ויבכה ויבקעו ויבכל עבדיהו יעלו
 הצפרדעים" - הרי שהתחילה המכה בו.
 "הכה נתחכמה לו", שואלת הגמרא, להם מיבעי ליה, שהרי דיבר
 על כללות עם ישראל. ומשיבה, אמר רבי חמא ברבי חנינא, אמר
 פרעה ליועציו, באו ונחכם למושיעין של ישראל הקב"ה, לבקש
 חכמה כנגדו כדי שלא יוכל להענישנו על שנהרג את ישראל. אמרו,
 במה נדונים - באינו מיתה נמיתם ולא יוכל להענישנו ולהרגו על
 כך באותה מיתה, שהרי דרכו למדוד ולהעניש מדה כנגד מדה, אם
 נדונים כמאש, כתיב "כי הנה ה' כמאש יבוא" וכתיב "כי כמאש ה'
 נשפט וגו'", ואם כן יענישנו מדה כנגד מדה באש. ואם נמית אותם
 בחרב, כתיב "ויתחברבו את כל בשר". אלא בואו ונדונים במים
 - נשליכם ליאור, שפיר שפיר קדושה ברוך הוא ששנינו מביא
 מבול לעולם, שנאמר "כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי
 נח וגו'". וממילא לא יוכל להענישנו מדה כנגד מדה במים. אולם והן
 אינו יודעין, שעל כל העולם בולו אינו מביא מבול, אבל על
 אומה אחת הוא מביא, ואם כן יוכל להענישם במים. אי נמי - אף
 אם אינו מביא מבול אפילו על אומה אחת, אך לא נשבע אלא שהוא
 אינו מביא. אבל הן עצמם באין ונופלין בתוכו - בתוך המים, ודבר
 זה אינו כלול בשבועה, וכן הוא אומר - שנענשו במים, כמו שכתוב
 "ומצרים נסים לקראתו". ותינו דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב
 "כי בדרך אשר ודו עליהם", ודו' הוא מלשון בישול, כלומר,
 שפיקדוהו שישלו המצרים, שדנו את ישראל בהשכלת בניהם
 ליאור, כה נתפסלו הם, שטבעו ונתבשלו בים סוף בבקדיה.
 שואלת הגמרא, מאי משמע דהאי - מהינן משמע לרבי אלעזר
 ש'ודו' לישנא דפיקדוהו, ומשיבה, דכתיב "וידו יעקב נידר" -
 שיבשל יעקב תבשיל בקדרה.
 כיון שהובא לעיל שטיכסו פרעה ועבדיו עצה להתחכם נגד מושיעין
 של ישראל, מביאה הגמרא מי היו היועצים בעצה זו.
 אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי סימאי, שלשה היו באותה
 עצה של דבה נתחכמה לו, דהם, בלקם ואיוב ויתרו. בלקם שיעין
 לדונם במים, נהרג. איוב ששחק ולא מחה, נידון ביוסורין. ויתרו
 שפירח, ולא רצה ליעצו לעשות רע לישראל, וכו' מביא בננו שישבו
 בלשכת הנזות בעצת הסנהדרין ויעשו משפט ברשעים, שנאמר
 "ומשפחות ספרים" - חכמים בתורה, יושבי יעני - תלמידי עבץ
 שהיה אדם גדול בתורה, והיה שם משפחתם, תרגומים - על שם
 ששמעו תרועה בחר סיני, וכן על שם שהיו יושבים ודנים בשערי
 ירושלים, שמעיתים - ששמעו מצות אביהם, (סוכתים) [שוכתים]
 - שהיו יושבים בסוכות, הקה הקינים - הם בני הקיני, הקאים
 מחמת אבי בית רכב - שנולדו מחמת, שהיה מבית רכב. וכתיב
 "ובני קיני חתן משה וגו'", הרי שהקיני הם בניו של יתרו, וקראם
 הנביא 'משפחת סופרים', דהיינו סנהדרין, וכן 'תרעיתם', דהיינו זקני
 שער.
 חזרת הגמרא לענין שיעבוד מצרים. נאמר בפסוק, "וילחם בננו
 ועלה מן הארץ", שואלת הגמרא, ועלינו מיבעי ליה, שהרי פחדם
 של המצרים היה פן יגרשום ישראל, ויצטרכו הם לעלות מארצם.
 מתרצת הגמרא, אמר רבי חמא בר כהנא, כמאן דשקלל את
 עצמו ותולא את קללתו בחרביו - שהתכוונו אכן שהם עצמם
 יצטרכו לעלות, אלא שאמר כי על ישראל.
 "וישימו עליו שרי מסיים", שואלת הגמרא, עליהם מיבעי ליה -

דכתיב "הניני מקים עליך רעה מביתך", וכונת הפסוק, שאבשלום
 לקח את דבר הקב"ה וגזירתו העמוקה לדוד במעשה בת שבע,
 שנאמר לו "הניני מקים עליך רעה מביתך", והציב את אותה עצה
 וקיממה, וגרם לאותה רעה שתקרא על שמו, וזה הוא המקח הרע
 שלקח לעצמו.
 ביוצא בדרך אתה אומר, בעין דרשה זו יש לדרוש על הנאמר בעת
 ששלח יעקב את יוסף לראות את שלום אחיו, ושעל ידי כן התגלגל
 הדבר וירדו אבותינו למצרים, "וישלחו מעמק חברון", אמר רבי
 חנינא בר פפא, מהו מעמק חברון, בעצה עמוקה של אותו צדיק
 - אברהם, ששקביר בחברון. דכתיב - בברית בין הבתרים, שאמר
 הקב"ה לאברהם, "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וגו'",
 ועל ידי שנמכר יוסף למצרים וירדו אבותינו לשם, התקיים הדבר.
 הגמרא חוזרת לבאר את הפסוק שהביאה לעיל אודות אבשלום. "כי
 אמר אי לי בן", שואלת הגמרא, ולא הוה ליה בן - האם לא היו
 לאבשלום בנים, והכתיב "ויולדו לאבשלום שלשה בנים וכת
 אחת". מתרצת הגמרא, אמר רבי יצחק בר אבדימי, אין הכוונה
 שלא היו לו בנים, אלא שלא היה לו בן הגון - ראוי למלוכה, ולכן
 חפץ להנציח את שמו לדורות על ידי המצבת. רב חסדא אמר,
 מיישב באופן אחר, גמרי - מסורת בדינו מרבותינו, שכל השורף
 את תבואתו של חבירו, נענש במדה כנגד מדה ואינו מניח פן
 לירשו, ואיהו - אבשלום, קליה לריואב - שרף את תבואתו של
 יואב, דכתיב "ויאמר אל עבדיו ראו חלקת יואב אל ידיו ולו שם
 שערים לבן והציתוהו כמאש, ויצתו עבדי אבשלום את החלקה
 כמאש", ולכן לא ירשו בניו של אבשלום אותו.
 שנינו במשנה וכן לענין הפסוק מרים וכו', שאף לענין הטובה,
 במדה שאדם מודד בה מודדין לו, וכמו שמצינו אצל מרים. שואלת
 הגמרא, מי דמי - האם דומה הטובה שעשתה מרים לגמול שנמסר
 לה, הרי הקים - מה שהמתנה למשה, חדא שעתא - היה שעה
 אחת, ואילו הקא - ההמתנה שהמתנו לה בעת שנצטרעה, היתה
 שבועה יומי, נמצא שקיבלה הרבה מעבר למדה שמדדה. מתרצת
 הגמרא, אמר אביי, אימא - יש לבאר את המשנה, שולענין הפסוק
 אינו בן - אין מודדים לו באותה מדה שמדד כמו במדה רעה, אלא
 ביותר ממה שמדד. אמר ליה רבא לאבבי, הא וכן לענין הפסוק
 קתני, ומשמע שכמו שלענין הרעה נמדד מדה במדה כמו כן לענין
 הטובה. אלא אמר רבא - מיישב באופן אחר, הכי קתני, וכן לענין
 הפסוק - דבאותה מדה, הדמיון בין מדה טובה לרעה הוא, שכמו
 שלענין הרעה מודד הקב"ה מדה כנגד מדה, כן ההנהגה היא גם לגבי
 הטובה, ולעולם מדה טובה מרובה ממדת פועלנות, אולם אין זה
 דומה, שלענין הטובה מקבל האדם גמול יותר ממה שעשה, כיון
 שמדה טובה מרובה ממידת פורענות.
 נאמר לגבי מרים "ותתצב אחתו מרחק", אמר רבי יצחק, פסוק
 זה כולו - כל מילה בו, על שם שבינה נאמר, שהשכינה הנקראת
 אחות לישראל - כיון שמצויה עמם בגלות, היתה ניצבת שם.
 מצינו לגבי השכינה את המילה 'ותתצב', דכתיב "ויבא ה' ויתיצב
 וגו'". ואחותו, דכתיב "אמר לחכמה אחתי את". מרחוק,
 דכתיב "מרחוק ה' נראה לי". לעצת, דכתיב "כי אל דעות ה'".
 מה, דכתיב "מה ה' אלהיך שאל מעמך". עשה, דכתיב "כי
 לא עשה [ה'] אלהים דבר". לו, דכתיב "ויקרא לו ה' שלום".
 הגמרא מוסיפה לדרוש בפסוקים האמורים אודות שיעבוד ישראל
 במצרים. "ויקם מלך חדש וגו'". נחלקו רב ושמואל בביאור כוונת
 הפסוק, חד אמר, חדש ממש - התחלפה המלוכה ועמד מלך חדש
 במצרים, וחד אמר שהיה זה אותו מלך ששלט קודם לכן במצרים,
 אלא שנתחדשו יגורותיו - שחידש גזירות ופורעניות עליהם.
 ומבאר הגמרא, מאן דאמר חדש ממש, למד זאת מדכתיב 'חדש',
 וכפשוטו של מקרא. ומאן דאמר שנתחדשו יגורותיו, נימוקו הוא
 דלא כתיב וימת מלך מצרים וימלך תחתיו אחר, ולכן משמע שהיה

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יא עמוד א

רש"י

תוספות

ולעולם מדה טובה מרובה ממדת פורענות. וא"ת הא מצינו מדת פורענות גדולה ממדת טובה דכתיב איכה ידרוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה ונכסי לו גבי מדת פורענות וגבי מדה טובה כתיב ורדפו מכם חמשה מאה ויחילו לו וי"ל דעדיין גבי מדת פורענות מיירי ובוריפה ולא ובוריפה אבל הכא דכתיב ורדפו מכם חמשה סיפא דקרא ונפלו אריכים לפניהם לחרב. מספר הישר.

מרים המזינה למשה שעה אחת. לאו דוקא נקט שעה אלא שלש שעה או רביע דקתני בתוספתא מדה טובה מרובה ממדת פורענות על אחת חמש מאות אבל קשיא לרבי והא במרגלים נפרע מהם יום לשנה יום לשנה אם כן היתה מרובה מדת פורענות ממדה טובה של מרים ועוד בפ"ק דחגיגה (ק"ה) דרש רבי יוחנן אחי יום יום ודרשון שכל העוסק בתורה אפילו יום אחד כאילו עסק כל השנה כולה וכן במדת פורענות כתיב (ממלכ"י) במספר הימים אשר תרתם את הארץ מי יום יום אלמא דכי הוה ידירי נפנה שדיתה

הנני מקים וגו'. הציב אבשלום אותה עצה וקומה מצבת דבריו של הקצ"ה דכתיב לעולם ה' דברך נצב (תהלים קיט). והקרא למצבת על שמו, גרם לאותה רעה שתקרא על שמו. והקרא לה יד אבשלום. כך היא נקראת: וישלחתי מעמק חבירון. ביסוף משתעי קרא. כששלחו יעקב אצל אחיו, והוא תחלת סבת ירידת ישראל למצרים: של אותו צדיק

שקביר בחבירון. אברהם: אינו בן, דיותר ממה שהוא מודד מודדים לו: דבאותה מדה. דוונקא מעין אותו ענין. ומידו יותר ממה שעשה מהתלם, דמדה טובה מרבה בתשלומין ממדת פורענות: אביר לחכמה. שהיא אצל הקצ"ה ומפיו: שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה (משלי כג) ולא כתיב ויתן. מלך מצרים והמלך תחתי אחר: ונתתם למישיעו. לבקש לנו חכמה כנגדו: במה נדונם. שלא יוכל לזון אותנו בו, שידענו מדרךיו שפודד מדה כנגד מדה לדור המבול ולאנשי סדום: כי באש ה' נשפט. וכן ישיב לנו גמול: שבשילי. לשון ודד יעקב נדד (בראשית כט) באותה עצה. דנתחכמה לו: ישיבי יעבין. תלמיד יעבין, אדם גדול בתורה היה דכתיב (יהושע ז) והקרא יעבין לאלהי ישראל (ולאמר) אם בך תרכיבו בתורה והרביית את גבולי בתלמידים וגו' וקבא אלהים את אשר שאל (ומקרי ס"א) תרעתים. מפרש בספרי, ששמעו תרענה בדר סיני. ל"א תרעתים על שם שחיו יושבים בשערי ירושלים: שמעתי. ששמעו מצות אביהם, דבבני יונקד בן רבב משתעי קרא. והם היו מבני בניו של יתרו בדמפרש ואזיל מהם הקנינים: סוכתים. על שם שהיו יושבים בסכות דכתיב (דמקרי ס"א) ונשב באהלים, וקרי להו משפחת סוכרים והנינו סוכדורו. וכן תרעתי: וקרי שער: ועליו מן הארץ מפני' ליה. תרעתינו מן הארץ, מאי ועלה, הלאי שיעצו שונאיהם מארצם הואיל ויראים מפניהם: מלכין. כמין דפוס שבו עושין הלכנים שממלאין אותו טט ומתחילין אותו והיא הלבנה וקלו לו לפרעה. ועלה קאי קרא ומניח סליק, ויאמר אל עמו וגו' הבה נתחבמה לו וגו' ונשימו עליו שרי תרעתי: אסמנים. מפסק ואינו יכול לעשות מלאכה: שרי מסיים. דבר שמשום רדיו של שומה שמרגלין ומשימין לעבודה, אותו מלכין תתלו לו היה לישאל רדיו של השמה: למען ענותו לפרעה. בשביל סבלותם וישראל שישו שכם לסבול: ששפכנות. את פלגיהן, שעל ידי אותן הערים ואותה עבודה נסתכנו מצרים לטבע בני: ששפכנות. מדלדלות דכתיב וינצלו את מצרים. ובשביל עבודה זו איירע להן. ולהאי לשנא לא גרסין דאמר מר ביבמות כל העוסק בבגין מתמסכן. ומאן דגרסי לה מתרגמין להך דרב שמואל גמי אכל בגינים של כל אדם מסכנות. פגעמי שופל מהבגין ומת. ומסכנותו שמוביא את האדם ליד עניות, דאמר מר כל העוסק בבגין מתמסכן. ראשון ראשון מתרסם. כשהיו בוני קצת היה מתרסס ונפיל, וחוורין ובונין והוא נופל: פי תתחום בולעו. ובלע בארץ: רוח הקדש כשהיה. לישאל ואומר למצרים: וכן מועיל לכם, כן ירבה תמיד וכן יפרוץ: וקוצו את רומח להן. כאלו צעיריהם וגופם מלאים קוצים בראותם את ישראל פרים ורבים: בפד

דכתיב 'הנני מקים על'ך רעה מביתך', פיוצא דברך אתה אומר, וישלחתי מעמק חבירון, אומר רבי חנינא בר פפא, בעצה עמוקה של אותו צדיק שקביר בחבירון, דכתיב 'דע תדע פי גר יהיה ורעה', כי אומר אין לי בן ולא הוה ליה בני, והכתיב 'ויולדו לאבשלום שלשה בנים ובת אחת', אומר רב יצחק בר אבדימי, שלא היה לו בן הגון למלכות. רב חסדא אומר, גמירי, כל השורף תבואתו של חבירו, אינו מניח בן לירשו, ואיהו קליה לירואב, דכתיב 'ויאמר אל עבדיו ראו חלקת יואב אל ידי ולו שם שערים לכו והציתוהו באש, ויצתו עבדי אבשלום את החלקה באש': וכן לענין הטובה מרים וכו': מי דמי, התם חדא שעתא, הקא שבקע יומי. אומר אבוי, אימאי, ולענין הטובה אינו בן. אומר ליה רבא, הא וכן לענין הטובה קתני, אלא אומר רבא הכי קתני, וכן לענין הטובה, דבאותה מדה, ולעולם מדה טובה מרובה ממדת פורענות. ויתחבב אחתו מרחק' אומר רבי יצחק, פסוק זה בולו על שם שכינה נאמר, ויתחבב, דכתיב 'ויבא ה' ויתיצב וגו'. 'אחותו', דכתיב 'אמר לחכמה אחתי את'. 'מרחוק', דכתיב 'מרחוק ה' נראה לי'. 'לדעת', דכתיב 'פי אל דעות ה'.' 'מה', דכתיב 'מה ה' אלהיך שאל מעמך'. 'עשה', דכתיב 'פי לא יעשה [ה'] אלהים דבר'. 'לו', דכתיב 'ויקרא לו ה' שלום': ויקם מלך חדש וגו' רב ושמואל, חד אומר חדש ממש וחד אומר שנתחדשו גזירותיו. מאן דאמר חדש ממש, דכתיב 'חדש', וקאן דאמר שנתחדשו גזירותיו, ולא כתיב 'ויקם וימלך'. 'אשר לא ידע את יוסף', דהוה דמי כמאן דלא ידע ליה כלל. 'ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל' תנא, הוא התחיל בעצה תחילה, לפיכך לקה תחילה. הוא התחיל בעצה תחילה, דכתיב 'ויאמר אל עמו', לפיכך לקה תחילה, דכתיב 'ובכה ובעמד ובכל עבדיו'. 'הבה נתחבמה לו', להם מיבעי ליה, אומר רבי חמא ברבי חנינא, באו ונחכם למישיעו של ישראל. במה נדונם, נדונם באש, כתיב 'כי הנה ה' באש יבוא' וכתיב 'פי באש ה' נשפט וגו'. בחרב, כתיב 'ויבחרבו את כל בשר'. אלא בואו ונדונם במים, שפבר נשבע הקדוש ברוך הוא שאינו מביא מבול לעולם, שנאמר 'פי מי נח ואת לי וגו', והן אינן יודעין, שעל כל העולם בולו אינו מביא, אבל על אומה אחת הוא מביא. אי נמי, הוא אינו מביא אבל הן באין ונפלין בתוכו, וכן הוא אומר 'ומצרים נסים לקראתו', והיינו דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב 'פי דברך אשר דוד עליהם' בקדירה שבישלו בה נתבשרו. מאי מושמע דהאי 'דוד' לישנא דקדירה הוא, דכתיב 'וידד יעקב נדד'. אומר רבי חייא בר אבא אומר רבי סימאי, שלשה היו באותה עצה, בלעם ואויב ויתרו. בלעם שיעין נהרי, איוב ששתק, נידון ביסורין. ויתרו שפבר, וכו' מבני בניו שישבו בלשכת הגזית שנאמר 'משפחות ספרים יושבי יעבין תרעתיים שמעתיים' (סוכתים) 'המה הקינים הפאים מחמת אבי בית רבב', וכתיב 'ובני קני חתן משה וגו': 'ונלחם בנו ועלה מן הארץ' ועלינו מיבעי ליה, אומר רבי אבא בר בהנא, באדם שמקלל את עצמו ותולה קללתו בחבירו. וישימו עליו שרי מסיים, עליהם מיבעי ליה, תנא דבי רבי אלעזר ברבי שמעון, מלמד שהביאו מלכין ותלו לו לפרעה בצוארו, וכל אחד אחד ואחד מישראל שאמר להם איסמנים אני, אומר לו כלום איסמנים אתה יותר מפרעה. 'שרי מסיים' - דבר שמשום (לבנים). 'למען ענותו בסבלתם' [ענותם מיבעי ליה], למען ענותו לפרעה בסבלותם דיישראל. 'ויבן ערי מסכנות לפרעה' רב ושמואל, חד אומר שמסכנות את פעליהן וחד אומר שמסכנות את פעליהן. דאמר מר, כל העוסק בבגין מתמסכן. 'את פתם ואת רעמסם' רב ושמואל, חד אומר פיתום שמה ולמה נקרא שמה רעמס, שראשון ראשון מתרסס. וחד אומר רעמסם שמה ולמה נקרא שמה

פיתום, שראשון ראשון פי תהום בולעו. 'וכאשר יענו אותו בן ירבה ובן יפרץ' בן רבו וכן פרצו מיבעי ליה, אומר ריש לקיש, רוח הקדש כשברשתו, בן ירבה ובן יפרץ: 'ווקצו מפני בני ישראל' מלמד שהיו דומין בעיניהם כקוצים. 'ועבדו מצרים את בני ישראל בפד'

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יא עמוד ב

תוספות

רש"י

בפרק קמא דף. משכום בדברים ובשכר עד שהרגילום לעבודה בפרקיה. בשברון גוף ומתנים וזקוקה ח"ל בעבודה קשה אשר רבי שמואל בר נחמני אפר ר' יוחנן שהיו סחליפין וכו'.
 וזו היא קשה. שלא היו רגילים בכה ולמאן דאמר. בפרק קמא בפה רך, האי בפרק בתרא ודאי פריכה היא דהכתיב וימרו: וישפלות. כשמושיבין הסיר על גבי כירה קרי לה שפיותה:
 אחת של חמין. לרחוץ רגלי בעליהן בשדה: בין שפתיים. בין מצרי השדות. מקומות צנועים. מצר גבול השדה גבה מקנא וזכרו מקנא וחריצין באמצע: ויהי. ישראל שצאמר יונה תמתי
 (ש"ו ו) עורתידי. לצאת ממעי אמה: הבלתי. לשון חבלי יולדה וסאג יגו בנקר. מנקשה משפר. כמו שעושין לחינוך ליתב את אבריהם ולתקנו. שנתקן מצער הלידה: לא ברת ששה.
 לא היה לך מילדת לחתוך טבור תולה למשע.
 להחליק בשר. כמו חלקת צארו (ומלשון כז)
 שעיעות: עולין. בעין כפר עגול: נעשה לזון נס:
 רבבה בצמח השדה. גדלים מן הארץ בצמח
 השדה ותבא. לבית אביה: הם הכירות. שראו
 שכינתו בכה: זה אלי. שראיתי בכה: אלישבע. בת
 עמיתב אשתו של אהרן: שהיה פועה הולך.
 משעשעת אותו בדרך שמשחקים לחינוך
 בדברים ערבים לשעשע: פועה. צועקה. כמו
 ביולדה אפעה נקטין מנח: ה"ג וראיתו על
 האבנים. אמר רבי יוחנן סימן גדול מסר לה.
 בשעה שבורעת לילד ויכוחיה מצטנות
 באבנים. ד"א על האבנים כדכתיב ונרד בית
 היוצר וגו' מה יוצר זה ירך מקנא בו: סימן גדול.
 שלא תטלנו דאם ותחביאנו ותאמר נפל היתה. זה
 לכס הסימן של לידה. ואז תטלוהו ותתרגמה.
 ד"א להבי קרי ליה למשבר של אשה אבנים.
 כדכתיב גבי יוצר כלי חרס אבנים. ואשה נמי
 ליוצר דמיא: כדן. ע"ז עב שעליה יושב ומגלגל
 הבצים לעשותן בדפוס הכלי לפי גדלו וקטנה:
 סימן גדול פסר להם. וראיתו על האבנים אם בן
 הוא, שם אתו וכלות לראות מיד אם בן הוא
 בלא שום הגבלה: בן פניו למטה. בדרך
 תשמישו: בת פניה למעלה. בדרך תשמישה.
 וזכר מפרש במסכת נדה דף נ"א: אליהו. משמע
 על עסקי ביאה. לשון ויבא אליה (ומלשון כט)
 ותחיו. הנה ליה למכתב ולא המיתו הילדים.
 ותחיו משמע שהיו מסייעין להחיותו. שהיו
 טומנות אותו בביתו ומגדלות אותו: אי ניקא
 חיות ממש. מילדות: כתיב נמשלה וזאת השדה
 אינה אירכה למקלות: דכתיב ביה בתים ביתי. מה
 שכתבו בו שנקרא בשם ביהמה וזיה חרי כתיב
 בו, ושאיין כתיב בו חרי כתיב בכל כנסיתו יחד.
 מה אמר לבאי בין אריות רבקה. אמר. כנסת
 ישראל בלה נקראת לביאה: אחר ויבשה. שצאו
 מיוכבד: ותסת עיובה אשת כלב והיא מרים.
 ולקחו מפרש לקח נקראת שמה עובדה. והיא
 ותמת שנתפרעה: ויקח לו כלב את אפרת
 לאחר שנתפרעה חזר ולקחה לו. אלמא אפרת
 קרי מרים. וכתיב בדרך בן איש אפרתי וכלב בן
 חצרון. פסוק הוא בדברי הנמים: בן יפנה בן
 שפנה מצעת מרגלים. תרצה הוא דקא מתרץ.
 לעולם בן חצרון הוא ולמה נקרא בן יפנה על
 שם מצעו: ה"ג ואפתי בן קנו הוא: חורגו דקנו.
 בן אשתו של קנו היה כלב. ונמצא עתניאל אחיו
 מאמו:
 דיקא
 והיה גור אריה. דן יהי דן נחש. נפתלי אילה שלחה. יששכר חמר גרם. יוסף בכור שור. בנימין זאב וטרף. דכתיב ביה,
 כתיב ביה. ודלא כתיב ביה, כתיב (ביה) "מה אקח לבאי בין אריות רבצה וגו'". ויהי כי יראו המלכות את האלהים ויעש
 להם בתים' רב ושמאל, חד אמר בתי פהונה וליה וחד אמר בתי מלכות. מאן דאמר בתי פהונה וליה, אהרן וזמרה. ומאן
 דאמר בתי מלכות, דוד נמי מרים קאתי, דכתיב 'ותמת עיובה (אשת כלב) ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור', וכתיב
 'ודוד בן איש אפרתי וגו'.' וכלב בן חצרון הוליד את עובדה אשה ואת ירעוא ואלה בניה ישר ושובב וארדון. בן חצרון, בן
 יפנה, הוא בן שפנה מצעת מרגלים. ואפתי בן קנו הוא, דכתיב 'ויולדה עתניאל בן קנו אחי כלב'. אמר רבא, חורגו דקנו היה.
 דיקא

1 פועה יולד. פירש רבינו חננאל
 2 לחושת לחישה וירצא הולד כמו
 3 שעושים אלו עכשיו באוני האשה:
 4 אחרים

בפרק רבי אלעזר אמר בפה רך, רבי שמואל בר נחמני
 אמר בפרקיה. וימרו את חיהם בעבודה קשה בחמר
 ובלבנים וגו' אמר רבא, בתחילה בחמר ובלבנים
 ולבסוף ויכבד עבודה בשדה. את כל עבודתם אשר
 עבדו בהם בפרק אמר רבי נחמני אמר רבי יוחנן, שהיו מחליפין מלאכת אנשים
 לנשים ומלאכת נשים לאנשים. ולמאן דאמר נמי התם בפה רך, הכא ודאי בפרקיה. דרש
 רב עורא, בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים. בשעה שהולכות
 לשאוב מים, הקדוש ברוך הוא מזמן להם דגים קטנים בכדיהן, ושואבות מהצד מים
 ומחצה דגים, ובאות ושופות שתי קדירות, אחת של חמין ואחת של דגים, ומוליכות אצל
 בעליהן לשדה, ומרחיצות אותן וסכות אותן, ומאכילות אותן ומשקות אותן, ונקקות להן
 בין שפתיים, שצאמר 'אם תשקבון בין שפתיים וגו'', בשכר 'תשקבון בין שפתיים' וכו' ישראל
 לבית מצרים, שצאמר 'כפני יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ' וכיון שמתעברות,
 באות לבתיהם, וכיון שמיגע זמן מולדה, הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח, שצאמר
 'תחת התפוח עורתידי וגו'', ותקדוש ברוך הוא שולח משמי מרום מי שמנקר ומשפיר
 אותו, כתיב זו שמשפרת את הולד, שצאמר 'ומולדותיך ביום הולדת אתך לא ברת שרד
 ובמים לא רחצת למשעי וגו'. ומלקט להן שני עגולין, אחד של שמן ואחד של דבש,
 שצאמר 'ונקחה דבש מסלע ושמן וגו', וכיון שפירין בהן מצרים באין לחוץ, ונעשה להם
 גם ונבלעין פקקע, ומביאין שוורים וחורשין על גבן, שצאמר 'על גבי חרשו חרשים וגו'.'
 לאחר שהולכין, היו מכבצין ויוצאין פעש בשדה, שצאמר 'רבבה בצמח השדה נתתיך'
 וכיון שמתגדלן באין עדרים עדרים לבתיהן, שצאמר 'ותרבי ותגדלי ותבאי בערי עדרים' אל
 חקרי 'בערי עדרים', אלא 'בערי עדרים'. וכשנגלה הקדוש ברוך הוא על הים, הם הכירוהו
 תחלה, שצאמר 'זה אלי ואנוהו'. ויאמר מלך מצרים למילדת העברית וגו' רב ושמאל, חד
 אמר אשה ובתה, וחד אמר בלה וחמותה. מאן דאמר אשה ובתה, ויכבד ומרים. ומאן דאמר
 בלה וחמותה, ויכבד ואלישבע. תנא כמאן דאמר אשה ובתה, דתנא, 'שפרה' זו ויכבד,
 ולמה נקרא שמה שפרה, שמשפרת את הולד. דבר אחר, 'שפרה' שפרו ורבו ישראל בימיה.
 פועה זו מרים, ולמה נקרא שמה פועה, שהיתה פועה (ומוציאה את הולד). דבר אחר,
 פועה, שהיתה פועה ביום הקדוש ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל.
 ויאמר בילדכן את העבריות וגו' מאי אבנים, אמר רבי חנן, סימן גדול מסר להן. אמר להן,
 בשעה שפורעת לילד ויכוחיה מצטנות באבנים. ואית דאמר כדכתיב 'וארד בית היוצר
 והנה הוא עשה מלאכה על האבנים' מה יוצר זה, ירך מקנא וסדן באמצע, אף
 אשה ירך מקנא וסדן ויולד באמצע. אם בן הוא ותמתו אתו' אמר רבי חנינא, סימן
 גדול מסר להן. בן, פניו למטה. בת, פניה למעלה. ויתיראן המילדת את האלהים ולא עשו
 באשר דבר אליהן וגו' להן מייבצי ליה, אמר רבי יוסף ברבי חנינא, מלמד שתבען לדבר
 עבירה ולא נתבעו. ותחיו את הילדים תנא, לא דין שלא המיתו אותן אלא שהיו מספיקות
 להם מים ומזון. ויתאמרן המילדת אל פרהה פי לא כנשים וגו' מאי חיות, אילימא חיות
 ממש, אטו חיה מי לא צריכה חיה אחרית לאולדה, אלא אמרו לו, אופה זו כתיב נמשלה,
 יהודה גור אריה, דן יהי דן נחש, נפתלי אילה שלחה, יששכר חמר גרם, יוסף בכור שור, בנימין זאב וטרף, דכתיב ביה,
 כתיב ביה. ודלא כתיב ביה, כתיב (ביה) "מה אקח לבאי בין אריות רבצה וגו'". ויהי כי יראו המלכות את האלהים ויעש
 להם בתים' רב ושמאל, חד אמר בתי פהונה וליה וחד אמר בתי מלכות. מאן דאמר בתי פהונה וליה, אהרן וזמרה. ומאן
 דאמר בתי מלכות, דוד נמי מרים קאתי, דכתיב 'ותמת עיובה (אשת כלב) ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור', וכתיב
 'ודוד בן איש אפרתי וגו'.' וכלב בן חצרון הוליד את עובדה אשה ואת ירעוא ואלה בניה ישר ושובב וארדון. בן חצרון, בן
 יפנה, הוא בן שפנה מצעת מרגלים. ואפתי בן קנו הוא, דכתיב 'ויולדה עתניאל בן קנו אחי כלב'. אמר רבא, חורגו דקנו היה.

ביאורים למסכת סוטה דף יא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הפירושו תחלה, כיון שכבר ראו את השכינה בעת לידתם, שנאמר
 "זה אלי - שראיתיו כבר, ונאנחתי".
 ויאמר מלך מצרים למלכות העברית וגו', נחלקו רב ושמואל
 מי היו המילדות, חד אמר אשה ובתה, וחד אמר בלה ותמותה.
 מאן דאמר אשה ובתה, הן יוכבד ומרים בתה, ומאן דאמר בלה
 ותמותה, הן יוכבד ואלישבע אשת אהרן. תנא - בבריתא מבואר
 במאן דאמר אשה ובתה, דתנא, "שפרה" זו יוכבד, ולמה נקרא
 שמה שפרה, שמשפחת את הולד - מיישרת איבריו. דבר אחר,
 "שפרה" שפרו ורבו ישראל במיתה. פועה זו מרים, ולמה נקרא
 שמה פועה, שהיתה פועה - משעשעת ושוחקת לולד, (ומציאה
 את הולד). דבר אחר, פועה, שהיתה פועה - מדברת, ברוח
 הקודש ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל.
 ויאמר בילדון את העבריות וגו', שואלת הגמרא, מאי
 "אבנים". ומשיבה, אמר רבי חנן, סימן גדול מסר להן פרעה
 למיילדות, שעל ידי זה ידעו שהולכת האם ללדת, ולא תוכל
 להכחיש ולומר שהולד היה נפל, אמר להן, בפועה שפונעת האשה
 לילד ירכותיה מצטננות באבנים. ואית דאמר - יש מי שאמר
 שלפכך נקרא משמר שילדות עליו האשה 'אבנים', בדכתיב
 "ואר בית היוצר - אומן עושה חרס, כלומר, מה יוצר זה, ירד
 האבנים - כלי המיוחד לעשיית כלי חרס", כלומר, מה יוצר זה, ירד
 מכאן וירד מכאן, וספן - עץ עבה שעליו מייצר ומעצב האומן את
 כלי החרס באמצע, אף אשה ירד מכאן וירד מכאן והולד
 באמצע.
 אם בן הוא והמתן אתו, אמר רבי חנינא, סימן גדול מסר להן
 פרעה למיילדות, שיוכלו לראות מיד אם הולד בן או בת, ולא יוצרכו
 להגביהו ולבודקו, בן נולד כשפניו למטה - בדרך תשמישו, בת
 פניה למעלה - בדרך תשמישה.
 ויתראן המילדות את האלהים ולא עשו כפאשר דבר אליהן וגו',
 שואלת הגמרא, מדוע נאמר 'אליהן' להן מפי' ליה - היה לו לומר
 כלשון שנכתב בשאר הפרשה. אמר רבי יוסי ברבי חנינא, מלמד
 שתבקעו פרעה למיילדות לדבר עבירה - לבוא עליהן ולא נתבקעו -
 ולא הסכימו.
 ויתחיינו את הילדים, תנא, מכך שלא נאמר "ולא המיתו" את
 הילדים, אלא "ותחיינו", יש ללמוד שלא דיין שלא המיתו אותן
 המיילדות, אלא שהיו גם מספיקות להם מים וקוזון, ועל זה טען
 לוח פרעה, לא די שלא המיתו אותן, אלא אתן אף מספקות להם
 מזון.
 ויתאמרן המילדות אל פרעה כי לא בנשים כי חיות הנה וגו',
 שואלת הגמרא, מאי 'חיות', אילימא חיות ממש - מיילדות, אמו
 חיה מי לא צריכה חיה אחרת? לא לולדה - וכי מיילדת אינה
 זקוקה למיילדת אחרת שתיילד אותה. ומשיבה, אלא כך אמרו לו,
 אומה זו - ישראל בחיה נמשלה שאינה זקוקה למיילדת, וכן אומה
 זו יולדת תחת התפוח בסיוע מלאך משמים, ואף מספק לילדיהם שני
 עיגולי מזון שמוה הם נוזים. מבארת הגמרא היכן נמשלו ישראל
 לחיה, יהודה, שנאמר "גור ארצה יהודה". דן, שנאמר "יהי דן
 נחש". נפתלי, שנאמר "נפתלי אילה שלחה". יששכר, שנאמר
 "יששכר חמר גרם". יוסף, שנאמר "בכור שור". בנימין, שנאמר
 "בנימין ואב ימרה". דכתיב ביה בתיב ביה - מי מהשטים שנכתב
 בו שנקרא בשם בהמה וחיה, הרי כתוב בו, ודלא בתיב ביה - ואף
 מי שלא כתוב לגביו בפירוש, (בתיב ביה) - הרי כל כנסת ישראל
 נמשלו לחיות, שנאמר "מה אמך לכיבא בין אריות בקצה וגו'".
 ויהי כי ראו המילדות את האלהים ונעש להם בתיב. נחלקו רב
 ושמואל מה הם הבתים שעשה להם, חד - אחד מהם אמר בתי
 בהונה ולויה - שבניהם היו כהנים ולוים, וחד אמר בתי מלכות,
 שהמלכות יצאה מצאצאיהם. מאן דאמר שעשה להם בתי בהונה

בפרה, מבארת הגמרא מהו 'בפרה', רבי אלעזר אמר בפה רך -
 משכו אותם בדברים רכים ובשכר, עד שהרגילום בעבודה, רבי
 שמואל בר נחמני אמר בפרקה - העבידום בחזקה בעבודת פרך
 השוברת את הגוף והמוותניים. וימררו את חיהם בעבדה קשה
 בחמר ובלבנים וגו', אמר רבא, בתחילה שיעבדום בחומר
 ובלבנים, ולבסוף יבכל עבדה בפרה, ולבסוף, את כל
 עבודתם, דהיינו בכל מיני עבודה. ואת כל עבודתם אשר עבדו
 בהם בפרה, אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, ביאור
 הפסוק, שהיו מחליפין המצרים לישראל מלאכת אנשים לנשים
 ומלאכת נשים לאנשים. ומבארת הגמרא, ולמאן דאמר נמי היום
 - ואף רבי אלעזר המפרש את הפסוק ויעבדו מצרים וגו' בפרך -
 בפה רך, הלא ודאי - בפסוק זה יפרש שביאור המילה "בפרך" הוא
 בפריה, בעבודת פרך, שהרי במפורש נאמר כאן "וימררו את
 חיהם".
 דרש רב עזריא, בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו
 ישראל ממצרים קודם זמנם, ומה היה מעשיהם, בפועה שהולכות
 לשאוב מים, היה הקדוש ברוך הוא מזמן להם דגים קטנים
 בביתן, ושואבות בכדים מן הצד מים ומחצה דגים, ובאות
 ושופות - מושבות על גבי הכירה שתי קרירות, אחת של מים
 חמים, כדי לרחוץ רגלי בעליהן בשדה, ואחת של דגים, ומוליכות
 אותן אצל בעליהן לשדה, ומרחיצות אותן וסכות אותן,
 ומאכלות אותן ומשקות אותן, ונוקקות להן בין שפתים - בין
 מיצרי השדות, במקום צנוע, שנאמר "אם תשכבון בין שפתים
 וגו'", כלומר שהיו שוכבות ונוקקות לבעליהן בין גבולות השדה.
 מסיפה הגמרא, בשכר תשכבון בין שפתים - בשכר שלא נתנו
 נשים שבאותו הדור עניניהם למצוא חן באחרים להזיק להם, ונוקו
 רק לבעליהן, וכו' ישראל לביות מצרים - זכו למציאת חן בעת
 שבאו לשאול כלי כסף וכלי זהב משכניהם המצרים, ועל ידי כן זכו
 לביות מצרים, שנאמר בהמשך הפסוק, "בנפי יונה - כנפיה של
 ישראל, המשולה ליונה, נחפה בכסף, מחופות בכסף, ואברותיה
 בידקן חרוץ" - וכנפיה מחופות בדוב.
 וכיון שמתעברות - לאחר שהיו מתעברות, היו באות לבתיהם,
 ולא שימשו עור, וכיון שמוציא זמן מולדתהן - זמן לידתהן, היו
 הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח, מפחד המצרים, שנאמר
 "תחת התפוח עוררתיה - לצאת ממעי אמן וגו'", והקדוש ברוך
 הוא היה שולח משמי מרים מי שמגדיר ומשפיר אותן - מלאך
 שמנקה ומעמיד את איבריהם, בפה זו - כיולדת שמשפרת את
 הולד, שנאמר "ומולדותיה - ההולדה שלה, ביום הולדת אהרן -
 ביום שנולדת, לא רתה שרה - לא היו לה מיילדות לחתוך טבור
 הולד, ובמים לא רחצת למשעה" - ולא מי שרחצך במים כדי
 לחלק את הבשר וגו', והקדוש ברוך הוא סיפק כל הצרכים הללו.
 ומלכא לה המלאך שני עגולין - כעין ככרות עגולים, אחד של
 שמן - לסיכה, ואחד של דבש - להנקה, שנאמר "ונקח דבש
 מסלע ושמן וגו'", וכיון שמתקדש ביה מצרים - וכיון שהיו
 המצרים רואים את התינוקות, היו באין לחורגן, ונעשה להם גם
 ונקלעו בקרקע, וסברו המצרים שהוא מעשה כשפים, ומביאין
 שוורים וחורשין על גבן, כדי שייכנסו בעומק, שאין הכשפים
 שולטים שם, שנאמר "על גבי חרשו חרשים וגו'". לאחר שהולכין
 המצרים, היו התינוקות מכצצין ויוצאין מהקרקע כעשב השדה,
 שנאמר "דכבה בצמח השדה נתתיה" - עשיתי להם נס שהייתם
 גדלים מן הארץ כצמח השדה. וכיון שמתגדלין אותם התינוקות,
 היו באין עדרים עדרים - קבוצות קבוצות לבתיהן, שנאמר בהמשך
 הפסוק, "ותרבי ותגדלי ותבאי, לבית אביך, בערי עריים" אל
 תקרי בערי ערים, אלא בערי ערים. ובשננגלה הקדוש ברוך
 הוא לישראל על הים - בקריעת ים סוף, הם - אותם התינוקות,

ביאורים למסכת סוטה דף יב עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 אַתְּ אִשְׁתּוֹ, וּבַעֲבֻדָּתוֹ עָמְדוּ בִּזְיוֹן וְגִירָשׁוֹ אִם אֵת הַם נְשׁוֹתֶיהָ.
 58 אֲמָרָה לוֹ בְּתוֹ מָרִים, אָבָא, מָשָׁה גִירָתָךְ - לַגֵּרֶשׁ הַנִּשְׁמִים, יוֹתֵר
 59 מִשְׁלֵ פֶרְעָה - שְׁגוֹר לְהַשְׁלִיךְ הַבָּנִים לְיָאֹר, שְׁפָרְעָה לֹא גִזֵּר אֱלֹהִים
 60 עַל הַזְכָּרִים, וְאַתָּה גִּירָתָ שִׁיגְרָשׁוֹ אֶת נְשׁוֹתֵיהֶם, וּבִכְךָ גִּזֵּרְתָּ כְּלִיָּה עַל
 61 הַזְכָּרִים וְעַל הַנְּקִיבוֹת, וְעוֹד, שְׁפָרְעָה לֹא גִזֵּר אֱלֹהִים בְּעוֹלָם הָיָה -
 62 שְׁהָרִי הַנּוֹלָדִים שִׁימוּתוֹ יָחִיד לְעוֹלָם הָבָא, וְאַתָּה בְּגִירָתְךָ גִּרְמַת
 63 שִׁיכְלוּ בְּעוֹלָם הָיָה וְלְעוֹלָם הָבָא - שְׂכִינָן שְׁלֵא יוֹלְדוּ כָּלֵל, לֹא יָחִיד
 64 גַּם לְעוֹלָם הָבָא. וְעוֹד, שְׁפָרְעָה תִּרְשַׁע סָפֵק מִתְּקַיִּימַת גִּירָתוֹ, סָפֵק
 65 אֵינָה מִתְּקַיִּימָה - שְׁהָרִי יִתְכַן שֶׁהַבָּיָה לֹא יִקְיִים הַגִּירָה, וְאִילוּ
 66 אִתָּה צָדִיק, וְאִם כֵּן גִּירָתוֹ שֶׁגִּירָתוֹ מִתְּקַיִּימָה - שֶׁהַבָּיָה יִקְיִימָה,
 67 כִּמּוֹ שְׁנֵאמַר 'וְהַגִּירָה אִמֶּךָ וְיָכֶם לָךְ', שָׁמַע עֵמֶרֶם בְּקוֹל בְּתוֹ וְעָמַד
 68 וְהִתְחַיֵּר אֶת אִשְׁתּוֹ, וּבַעֲבֻדָּתוֹ עָמְדוּ בִּזְיוֹן וְהִתְחַיֵּר אִם הֵם אֵת
 69 נְשׁוֹתֶיהָ.
 70 שְׁוֹאֵלֵת הַגִּמְרָא, מֵאֲחֵר שֶׁהִתְבָּאָר שְׁכוּנַת הַפֶּסֶק שְׁחֹר וּלְקַחָהּ,
 71 מִדּוּעַ נֶאֱמַר 'וְיִקְחָה' - שֶׁמִּשְׁמַעוֹ לִיקְחוּן רֵאשׁוֹנִים, הָרִי 'וְיִחְזוֹר לְבַת
 72 לֹי' מִיִּכְנֵי לִיָּה לְכַתּוּב, שְׁהָרִי הִיָּה אִשְׁתּוֹ מִקְדָּם. מִתְרַצָּה הַגִּמְרָא,
 73 אֲמָר רַבִּי יְהוֹדָה בְּרַ וְכִנְיָא, נִלְמַד מִלְשוֹן יוֹיָחָן, שֶׁנֶּעֱשָׂה לוֹ עֵמֶרֶם
 74 בְּלִיקְחוּן הַשְּׁנִיִּים כִּמְעֻשָׁה לִיקְחוּן הָרֵאשׁוֹנִים, דְּהֵינָה, שֶׁהוֹשִׁיבָהּ
 75 בְּאִפְרָיִם, וְאַחֲרָיָה וְכִרְיָם מִרְקָדִין לְפָנֶיהָ, וְיִמְלֹכֵי הַשָּׁרָת אִמֶּרּוּ
 76 עֲלֶיהָ 'אֵם הַבָּנִים שְׁמֹחָה'. שְׁוֹאֵלֵת הַגִּמְרָא, הֲרִי נֶאֱמַר שֶׁלֶקַח אֵת
 77 בֵּת לֹי', וְאִם כֵּן קִשָּׁה, וְכִי אִפְשָׁר בֵּת מֵאָה וְשָׁלֹשִׁים שָׁנָה הָיָה -
 78 הָאֵם יִתְכַן לְפָרֶשׁ שֶׁמְדוּבָר עַל הַלִּיקְחוּן הַשְּׁנִיִּים, שֶׁהִיָּה אִזּוֹ יוֹכְבֵּד
 79 בֵּת מֵאָה וְשָׁלֹשִׁים שָׁנָה. וְכִנְיָא - וְקוֹרָא לָהּ הַכְּתוּב 'בֵּת' -
 80 שֶׁמִּשְׁמַע שֶׁהִיָּה לִידָה, וְלֹא קִרָּאָה אִשָּׁה. מִבֵּינָה הַגִּמְרָא מְקוֹר לִכְךָ
 81 שֶׁהִיָּה אִזּוֹ בֵּת מֵאָה וְשָׁלֹשִׁים שָׁנָה, דְּאֲמָר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינְיָא,
 82 נֶאֱמַר כִּשְׁרִידוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב לְמַצְרִים 'כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הָבָא
 83 מִצְרִימָה שְׁבַעִים', וְאִם שְׁמִנִּין הַמְּפֹרָשִׁים בְּפִסְקִים שֶׁם אֵינוּ אֵלָּא
 84 שִׁישִׁים וְתִשָּׁע, הַנֶּפֶשׁ הַשְּׁבַעִים וְזוֹ יוֹכְבֵּד, שֶׁהוֹרָתָהּ בְּדָרָה, וְלִידָתָהּ
 85 בֵּין הַחֹמּוֹת - כִּשְׁנֹכְסוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב לְמַצְרִים הַשְּׁלִימָה אֶת מִנְיָן
 86 שְׁבַעִים, שְׁנֵאמַר לְגַבִּי יוֹכְבֵּד, 'אֲשֶׁר יִלְדָה אֶתָּה לִלְוִי בְּמִצְרַיִם',
 87 וּמִכָּךְ שְׁנֵאמַר 'אֲשֶׁר יִלְדָה' מִשְׁמַע שֶׁרַק לִידָתָהּ הִיָּה בְּמִצְרַיִם, אֵךְ
 88 וְאַיִן הוֹרָתָהּ בְּמִצְרַיִם. וּמֵאֲחֵר שְׁוֹלְדָה בְּיוֹם כְּנִיסָתָהּ לְמַצְרִים, נִמְצָא
 89 שֶׁכִּשְׁחֹר עֵמֶרֶם וּלְקַחָהּ הִיָּה בֵּת מֵאָה וְשָׁלֹשִׁים. מִתְרַצָּה הַגִּמְרָא,
 90 אֲמָר רַבִּי יְהוֹדָה, בְּרַ קִרָּאָה בֵּת לִפִּי שְׁוֹלְדוֹ בֵּת סִמְכֵי נְעֻרֹת כְּבַת.
 91 'וְהִתְחַיֵּר אֶתָּה וְהִתְחַיֵּר בֵּין', שְׁוֹאֵלֵת הַגִּמְרָא, מִדּוּעַ אִמֶּר הַכְּתוּב 'וְתִתֵּר
 92 הָאִשָּׁה' לֵאמֹר 'יִזְכֹּר אִשִּׁי וְיִקַּח וְגו'', וְהָאֵת הָיָה מִיַּעֲבָרָא בֵּיהָ תִּלְתָּא
 93 יִרְחֵי מַעֲיָקָרָא - וְהָרִי הִיָּה מְעוּבֶרֶת בְּמִשָּׁה מִהִנְשׁוּאָן הָרֵאשׁוֹנִים,
 94 וְהִיָּה זֶה שְׁלוֹשָׁה חֳדָשִׁים לִפְנֵי שְׁחֹר וּלְקַחָהּ. מִתְרַצָּה הַגִּמְרָא, אֲמָר
 95 רַבִּי יְהוֹדָה בְּרַ וְכִנְיָא, כְּתִיבָה הַתּוֹרָה אֶת הַהֲרִיץ בְּסִמּוֹן לְלִידָה
 96 וּמִקִּישׁ לִידָתָהּ לְהוֹרָתָהּ, כְּדִי לִלְמַד, שֶׁמֶה הוֹרָתָהּ שֶׁל יוֹכְבֵּד שְׁלֵא
 97 בְּצֶעֶר, אֵף לִידָתָהּ שְׁלֵא בְּצֶעֶר, מִכָּאֵן לְנִשְׁמֵי צְרָקְנִיּוֹת כִּיּוֹכְבֵּד,
 98 שְׁלֵא הָיָה בְּפִתְקָהּ שֶׁל תְּהוֹ - לֹא נִגְזַר עֲלֵיהֶם צֶעֶר בְּהֲרִיץ וּבְלִידָה,
 99 כְּפִי שְׁנֹגֵר עַל חוּדָה.
 100 כְּשִׁנְלֹד מִשָּׁה נֶאֱמַר, 'וְיִתְרָא אֶתּוֹ בִּי טוֹב הוּא'. תִּנְיָא, מִהוּ הַטּוֹבָה
 101 שְׂרָתָהּ בּוֹ, רַבִּי מֵאִיר אֲמָר, רֵאשָׁה שְׁטוֹב שְׁטוֹב שֶׁל הַתִּינוּק. רַבִּי
 102 יְהוֹדָה אֲמָר, שֶׁהוֹסִיפֵי שֶׁם י-ה בְּשֵׁם מוֹבִיָּה שְׁטוֹב, רַבִּי חֲנִינְיָא
 103 אֲמָר, רֵאשָׁה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁתִּעִיד לְהִיָּת הַגִּזְוֹן לְכִנְיָאוֹת. אֲחֵרִים
 104 אֲמָרִים, שְׁוֹלְדֵי בְּשֵׁהוּא מִחוּל. וְחֲכָמִים אֲמָרִים שֶׁשְׁשָׁה שְׁוֹלְדֵי
 105 מִשָּׁה נְתִמְלָא חֲבִית בּוֹלֵו אֹר, וְלִמְדוּ כֵן דְּבִרְתִּיב הָבָא 'וְיִתְרָא אֶתּוֹ
 106 בִּי טוֹב הוּא', וְכִתְרִיב הָתָם בְּבִרְיָאֵת הָעוֹלָם 'וְיִתְרָא אֱלֹהִים אֶת
 107 הָאֹר בִּי טוֹב', הָרִי שֶׁהָאֹר נִקְרָא טוֹב.
 108 'וְהַתְּצַנְתָּהוּ שְׁלִשָּׁה יָרְחִים', מִבְּאֵרֵת הַגִּמְרָא, שִׁיכְלָה לְהַצְפִּינָה
 109 שְׁלוֹשָׁה חֳדָשִׁים מִשּׁוּם דְּלֹא מְנוּ מִצְרַיִם אֱלֹהִים מִשְׁעָה דְּאֶהְרָרָה -
 110 הַמַּצְרִים סִפְרוּ תִשְׁעָה חֳדָשִׁים לְעִיבּוּרָה רַק מִיּוֹם שֶׁהַחֲזִירָה עֵמֶרֶם
 111 בְּלִיקְחוּן הַשְּׁנִיִּים, אֲבָל וְהָיָה תוֹת מִיַּעֲבָרָא בֵּיהָ - לְמַעֲשֵׂה הִיָּה
 112 מְעוּבֶרֶת בְּמִשָּׁה מִזְמַן הַנִּשְׁוּאָן הָרֵאשׁוֹנִים, וְהִיָּה זֶה הַלְלָתָא יִרְחֵי

1 דִּיקָא נְמִי - שְׁלֹא הִיָּה כָּלֵל בְּנוֹ שֶׁל קִנּוּ, מִדְּבָרִיבִּים בְּכִמָּה מְקוּמוֹת
 2 'כָּלֵל בֵּן יִפְנֶה קִנְיָו', וְלֹא 'בֵּן קִנּוּ' כִּמּוֹ שְׁאִמֶּר עַל עֲתִינְיָאֵל, שְׁמַע
 3 מִיָּנָה שְׁלֹא הִיָּה בְּנוֹ, אֲלֹא שֶׁהִיָּה מֵאִנְשֵׁי בֵּיתוֹ שֶׁל קִנּוּ.
 4 הַגִּמְרָא חוֹזֶרֶת לְפָרֶשׁ אֶת הַפֶּסֶק 'וְכָלֵל בֵּן חֲצִרוֹן הוֹלִיד אֶת עֲזוּבָה
 5 אִשָּׁה וְאֵת יִרְיעוֹת, וְאֵלָּה בְּנֵיהֶם יִשְׂר וְשׁוֹבֵב וְאַרְדּוֹן. עֲזוּבָה זוֹ מִרְיָם,
 6 וְלִמָּה נִקְרָא שְׁמָה עֲזוּבָה, לִפִּי שֶׁחֲבַל עֲזוּבָה מִתְחַלְלָתָה - בְּתַחֲלִילָה
 7 כְּשֶׁהִיָּה חוֹלִינָה מִזְמַת צִרְעָתָה, עֲזוּבָה כָּל בְּחֹרֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא רִצּוֹ
 8 לִישָׂא אוֹתָהּ. שְׁוֹאֵלֵת הַגִּמְרָא עַל הַנֶּאֱמָר שֶׁכָּלֵל הוֹלִיד אֶת עֲזוּבָה
 9 שֶׁהִיָּה מִרְיָם, וְכִי הוֹלִיד אוֹתָהּ, וְהֵלֵא מִיָּנֶסֶב הָיָה נִסִּיב לָהּ - הָרִי
 10 הִיָּה הִיָּה אִשְׁתּוֹ וְלֹא בְּתוֹ. עוֹנֶה הַגִּמְרָא, אֲמָר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל
 11 הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה לְשֵׁם שְׁמִים, מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאִילוּ לִידָה, וְכָלֵל
 12 נִשְׁאָה לְשֵׁם שְׁמִים. וְכֵן מִשָּׁה שְׁאִמֶּר שֶׁהוֹלִיד אֶת יִרְיעוֹת, הֵינָה
 13 שִׁנְשָׂא אֶת מִרְיָם, וְנִקְרָאָה כֵּן לִפִּי שְׁהָיָה פְּנִיָּה דְּוִיָּעוֹת -
 14 מִזְמַת חוֹלִיָּה הִיָּה פְּנִיָּה יִרְקוֹת בְּלִי תוֹרָא אֲדֻמוּמִית. וְמֵה שְׁנֵאמַר
 15 בְּהַמְשָׁךְ הַפֶּסֶק 'וְאֵלָּה בְּנֵיהֶם', דִּרְשׁוּ אֵל תִּקְרִי 'בְּנֵיהֶם' - שְׁאִין אֵלּוֹ
 16 שְׁמוֹת בְּנֵיהֶם, אֱלֹהִים שְׁמוֹת שֶׁל בּוֹנֵיָה - בְּעֵלָה שְׁנִקְרָא כֵּן שְׁבִנָה אוֹתָהּ
 17 בְּנִישׁוּאָן וּבָנִים כְּשֶׁאֵר נָשִׁים. וְכוּנַת הַפֶּסֶק, שְׁנִקְרָא 'אֲשֶׁר' עַל שֶׁם
 18 'שִׁשְׁיָר אֶת עֲצָמוֹ' - לְכָל יִטְעָה בְּטַעוֹת הַמְּרָגְלִים. וְכֵן נִקְרָא 'שׁוֹכֵב'
 19 עַל שֶׁם שְׁשִׁיבָב - הַמְּרִיד אֶת צִבְרוֹ וְלֹא הִשְׁתַּחֲוָה בְּעֵצַת הַמְּרָגְלִים.
 20 וְכֵן נִקְרָא 'וְאֵרִידוֹן' עַל שֶׁם שְׂרָדָה וְכַפָּה אֶת יָצִירוֹ שֶׁהִסִּיתוֹ לְטַעוֹת
 21 בְּטַעוֹת הַמְּרָגְלִים. וְאֵיכָא דְּאֲמָרִי שְׁנִקְרָא 'אַרְדּוֹן', עַל שְׁהָיָה פְּנִיָּה
 22 שֶׁל מִרְיָם אַחֲרֵי שֶׁנִּתְרַפְּאָה דְּוִיָּין לְיָרֵד.
 23 עוֹד נֶאֱמַר 'וְלֹאֲשָׁחֹר אֲבִי תִקְוֵי הָיָה שְׁתֵּי נָשִׁים חֲלָאָה וְנִעְרָה',
 24 מִבְּאֵרֵת הַגִּמְרָא מְקָרָא זֶה עַל כָּלֵל וּמִרְיָם, 'אֲשָׁחֹר', זֶה כָּלֵל, וְלִמָּה
 25 נִקְרָא שְׁמוֹ אֲשָׁחֹר, כִּיּוֹן שֶׁהוֹשִׁיבָהּ בְּפִיָּה בְּתַנְיָוִת - מִזְמַת שְׁקִיבָל
 26 עַל עֲצָמוֹ תַּעֲנִיּוֹת כְּדִי שִׁינְצֵל מִעֵצַת הַמְּרָגְלִים. וְכֵן נִקְרָא 'אֲבִי', לִפִּי
 27 'שִׁנְעֻשָּׁה לָהּ' - לְמִרְיָם כָּאֵב - שְׁדָאָה לְרַפּוּתָהּ וּלְמִזְנוּת הַצְרִיכִים
 28 לְחֹלָה. וְנִקְרָא 'תִּקְוֵי' לִפִּי שֶׁתִּקְוֶה אֶת לְבֹו לְאֲבִיו שְׁשִׁשְׁמִים - קִיבָל
 29 עַל עֲצָמוֹ שְׁלֹא לְהִיָּת בְּעֵצַת הַמְּרָגְלִים. מִבְּאֵרֵת הַגִּמְרָא שְׁמָה
 30 שְׁנֵאמַר שֶׁכָּלֵל 'הָיָה שְׁתֵּי נָשִׁים' אֵין הִבְיָאוֹר כְּפִשְׁטוֹ, אֲלֹא שֶׁנֶּעֱשָׂה
 31 מִרְיָם בְּשְׁתֵּי נָשִׁים, כְּלוּמָר שֶׁחֲלָאָה וְנִעְרָה, לֹא חֲלָאָה וְנִעְרָה
 32 הָיָה - לֹא הִיָּה שְׁתֵּי נָשִׁים שְׁנִקְרָאוּ כֵּן, אֱלֹהִים מִרְיָם עֲצָמָה בְּתַחֲלִילָה
 33 נִקְרָא 'חֲלָאָה' - עַל שֶׁם חוֹלִיָּה שֶׁהִיָּה בְּתַחֲלִילָה, וְלִכְפּוֹסָה נִרְפָּאָה
 34 וְנִקְרָא 'נִעְרָה' - עַל שֶׁם תוֹרָא פְּנִיָּה שֶׁהִיָּה כְּנַעֲרָה. עוֹד כְּתוּב שֶׁם,
 35 'וְכִנְיָ חֲלָאָה צָרַת וְצָרָה וְאֶתָּנָן', וְדִרְשׁוּ אִם מְקָרָא זֶה עַל מִרְיָם,
 36 שְׁנִקְרָאָה צָרָה, עַל שֶׁם שֶׁנֶּעֱשִׂיתָ צָרָה לְחִבְרוֹתֶיהָ - שֶׁהִיָּה מִקְנָתָה
 37 בְּיוֹפִיָּה, וְכֵן נִקְרָא 'צָרָה' עַל שֶׁם שְׁהָיָה פְּנִיָּה מֵאִירוֹת וְדוּמִין
 38 בְּצִהְרִים, וְנִקְרָא 'אֶתָּנָן' לִפִּי שֶׁכָּל הָרֹאָה אוֹתָהּ מִתְאוֹה לְמִשְׁכַּב
 39 נָשִׁים וּמוֹלִיד אֶתָּנָן לְאִשְׁתּוֹ שֶׁתִּשְׁכַּב עִמָּו.
 40 הַגִּמְרָא חוֹזֶרֶת לְבָאָר אֶת הַפֶּסֶקִים בְּעִנֵּין שִׁיעוּבֹד מַצְרִים. נֶאֱמַר
 41 בְּפִסְקוֹ, 'וְיִצְיָו פְּרַעָה לְכָל עַמּוֹ כָּל הַבֵּן הַיּוֹלִיד הִיאֹרָה תִּשְׁלִיכוּהוּ וְכָל
 42 הַבֵּת תִּחְיִין', אֲמָר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינְיָא, גִּירָה זוֹ גִּזֵּר פֶּרְעָה אֵף
 43 עַל עַמּוֹ גִּזֵּר. וְאֲמָר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינְיָא, שְׁלֹשׁ גִּירָוֹת לְהַשְׁלִיךְ
 44 הַנּוֹלָדִים לְיָאֹר גִּזֵּר פֶּרְעָה, בְּתַחֲלִילָה גִּזֵּר עַל הַנּוֹלָדִים לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא
 45 הוֹשִׁיב שׁוּמְרִים עַל כֵּךְ, אֲלֹא סִמֵּךְ עַל הַמִּילִּדוֹת וְאִמֶּר לָהֶן 'אֵם בֵּן
 46 הוּא וְהַמִּתֵּן אֶתּוֹ'. וְלִכְפּוֹסָה - לְאִחֵר מִיָּבֵן הַרוֹשִׁיב שׁוּמְרִים עַל הַדָּרָב
 47 וְאִמֶּר לָהֶם 'כָּל הַבֵּן הַיּוֹלִיד הִיאֹרָה תִּשְׁלִיכוּהוּ', אֵךְ עֵדִין לֹא גִזֵּר
 48 אֲלֹא עַל יִשְׂרָאֵל. וְלִכְפּוֹסָה כְּשֶׁאִמֶּר לֹו אֵיִצְטַגְנִינוּ שְׁעִדִּין לֹא לִקָּה
 49 מוֹשִׁיעֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֵף עַל עַמּוֹ גִּזֵּר.
 50 'וְיִלְךְ אִישׁ מִבֵּית לֹי וְיִקַּח אֶת בֵּת לֹי', שְׁוֹאֵלֵת הַגִּמְרָא, לְהִיָּבֵן הַלֵּךְ
 51 עֵמֶרֶם. דּוֹרֶשֶׁת הַגִּמְרָא, אֲמָר רַבִּי יְהוֹדָה בְּרַ וְכִנְיָא, שֶׁחֲלָךְ עֵמֶרֶם
 52 בְּצִנְתָּ מִרְיָם בְּתוֹ - שִׁיעֵצָה לוֹ לְקִדְשָׁה בְּשִׁית. וְכַפִּי שְׁשִׁנְיָו
 53 בְּבִרְיָאֵת, תִּנְיָא, עֵמֶרֶם גִּזֵּל הַדּוֹר הָיָה וְהַכֵּל נִשְׁמָעִים לְדִבְרֵיהֶו, וְלִכְךָ
 54 בֵּינָן (שְׁרָאָה שְׁאִמֶּר) [שְׁנֹגֵר] פֶּרְעָה תִּרְשַׁע עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּל הַבֵּן
 55 הַיּוֹלִיד הִיאֹרָה תִּשְׁלִיכוּהוּ, אֲמָר עֵמֶרֶם, וְכִי לְשׁוֹא אֲנוּ עֲמָלִין
 56 בְּלִידָתָם, שְׁהָרִי יִיהָרְגוּ לְבִסְטוֹף עַל יְדֵי עַבְדֵי פֶּרְעָה, וְלִכְךָ עָמַד וְגִירָשׁוֹ

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יב עמוד א

רש"י

תוספות

דִּיקָא נְפִי דְכִתְיָב. קרא אחרינא כי משתעי בכלב לא קריה בן קנז בדכתיב בעתניאל אלא הקניז, מאנשי ביתו ומגדוליו של קנז. עוזבה שחבל עוביה. שמתחלה חולנית היתה בדקרי לה
הא; יריעות. ולקמן קרי לה נמי חלאה ועוזבה. שעוביה כל בחורי ישראל מלשא אותה. והא מיסב נקבת. בדכתיב וקמת עוזבה ויחל לו וגו' אלמא אתתיה וקאי לשם שמים. כגון זו
שקרתה חילה ונלא לשם שמים. שקרב באיחיה אהרן ונמשה ורואה אותם צדיקים. ורוב בנים דומין לאחי האם בב"ב ביש נוחלין וקו קו. ליריעות. כלי תאר אדממיות. דמקמת חלילה היתה
ירקרת: בניה. אלו שמות בעלה. שבנאה ועשאה מבנה כשאר נשים בנשואין ובנים. ישר ושוכב וארדון: שישר את עצמו. מלסעות את טעות המרגלים: ששבב את עצמו. מעצמן. לשון
הבת השובבה וקמיה לא. ויצאנית ומורדת. והכי
נמי קרי ליה מרד בקרא אחרינא על שם שמרד
בעצת מרגלים: שרדה ביצרו. שהיה מסיתו
לסעות עמה: שהושתחו פניו. שקבל עליו
תענית הרבה שקבל מעצת מרגלים: שפעשה
לה כפא. להתעסק בה ברפואות ומוזנות הצריכן
לחוליה: שתקע את לבו לאביו שבשמים. שלא
להיות בעצת מרגלים: חלאה. חלי. ולכפוף נערה.
שנתרפאה מחליה וקורה בתאר פנים כנערה:
ובני חלאה. ובניני חלאה. שנגנית ונתרפאת.
מבחינה היו להיות צרת וגבר ואתנן: צרה
לחבריה. מתקנאות בפייה: מוליך ואתנן
לאשתו. שהיה מתאנה למשכב נשים: אף על עמו
גור. דרש רבי תנחומא, יום שגולד משה אמרו
איצטנגניו היום גולד מושיען של ישראל ואין
אנו יודעים אם מצרי הוא או יהודי. ועמד וקבץ
כל עמו ובקש מהן לתן לו תולדים בו ביום וגור
אף על עמו: בתחלה והסתן אותו. לא הושיב
שומרים אלא סמך על המילדות: תשליכוהו.
שהושיב שומרין וקסדורין להרבה: ולכפוף על
עמו. בדפרישית. וכיון שעבר היום וגדוין רואין
איצטנגניו שלא לקה. העמיד הקורה עד יום
שהשליך לאור: גדול הדור היה. והיו הכל
נשמעין להרבה. על הזכרים ועל הנקבות. שלא
יולידו אלא זכר ולא נקבה: אלא בעולם היה.
שגולדים ומתים וזוהרים וזוהים וזו לעולם הבא.
אתה גורת בעולם היה ובעולם הבא. שביין
שאנים גולדים אינן באין לעולם הבא: בת מאה
ושלשים. בדמפרש ואזיל שגולדה בירידתן
למצרים. וישראל עמדו שם ר"י שנה ומשגולד
משה לא נתעבבו אלא פ' שנים בדכתיב ונמשה
בן שמונים שנה וגו' בדברים אל פרעה וקמיה
ואותה שנה יצא. נמצא שעברו מירידתם עד
שגולד משה ק"ל שנה. ובשהחזיר עמדם את
יוכבד וקברו היתה מגברת ממושה כדאמרין
לקמן בשמעתין: דאמר רבי חמא. ביש נוחלין זו
יוכבד. כפרטין של יורדי מצרים אתה מוצא
שבעים חסר אחת. וכללן אתה אמר בקרא
מצרים שבעים. זו יוכבד שהשלימה
בכניסתן לעיר: סימני נערות. קורה לימי גלומיה
בארץ כנענים ובתאר פנים ופשוט הקמטים: והא
הות מעברא ביה תלתא ירחי מעקרא. מקמי
דאהדרה כדלקמן: פקיש לידתה וכו'. לא נכתב
היון ולא אלא לדרוש פה: כפתקה של חנה. בגור
דין שלח וישר קללתה דעצבון ותריון:
הגון לנביאות. ראתה ברוח הקדש שעתיד
להיות הגון לנבואה: ותצפניהו שלשה ירחים.
שלשה ירחים: וכלה להצפנה. שלא הלקבו
המצרים לבדוק אחריה אלא לסוף תשעה
חדשים מששהחזירה. והיא הנה מעברא ביה
תלתא ירחי מעקרא. ומקבא נפקא לה: אמאי
תצפניה ותזיל. מאחר שצפון במסותרים היה
בדכתיב ותצפנהו מה יש לה לראו ומעיו התם.
וצועק שם. ודרך תינוק לצעוק בששומע קול
תינוק חבירו: אחיו לנו שועלים. בת קול אומר למי
הים אחיו לנו שועלים הקטנים המתכבלים את
הכרמים בהיותם סומד בעוד דפרי קטן: שהבי
לפי שהנדר הקשה כשהמים מוליכין אותו כחקה הוא נתקל והוא נשון ונשבר. אבל דבר קל נתקל ונודרש באין לאחריה: ר"ת רע. של ופת:

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יב עמוד ב

תוספות

רש"י

אם. של עצי ערבה קנים דקין, והוא קנה וסוף דקרא, קנה קנים. סוף ערבה דקה לרחוץ, לטבול שם לשם גרות: וכן הוא אומר וכו'. שהשב ומתקנה מעטו קרוי רחץ: לשון מיתת.
 בדמפרש ואולי, שהיו ממותות בידה ודללו של צדיק: דאמר מר. גבי שריטת הוהב דאחשוורש במסכת מגילה: בשני רשעים. דעוג מלך הבשן במסכת ברכות בתחלת פרק הירואה:
 שריבבת. לשון דאישתרובי: שראתה עמו שבינה. והאי את לשון עם. כמו לא שלח יעקב את אדיו ונלזתי מנו נער. גדול משמע: בעל מום. והוא לוי ונקפל בקול לעבודת השיר: ואין
 אחר נופל. לזיאר, שאותו היום בשלו גזרתם: וכן יאמרו אליכם. העובדי כוכבים דרשו כמותנו אל האבות: המצפצפים והמחנים. נביא קרי לשון גנאי, שהם מצפצפים כעגורים ומחנים
 כיונים, מוציאין קול בגרונם ואין יודעין מה
 אומרים, כך דרך איצטגונין אין רואין אלא
 סימן אבל לא פרשו של כל דבר: ראו. איצטגוני
 פרעה: שפושעו של ישראל בו, וזה מלתא לא
 ר' אלעזר קאמר לה. דקרא לא אמצרים קאי
 אלא גמרא קאמר לה. דקרא אהא דאמצרים לעיל
 ואין אחר נופל, וכדבני אלעזר דאמר שאין
 יודעים מה הדין, הלכך ראו המצרים ולא ידעו
 מה ראו: בין דשריות למשה בפנים, כל זמן שהיה
 ביאור אין לקות גדולה מזה ובטלה סימן של
 לקיחה גדלה. בשבילי, כמו ויבקר ה' אותך וירגלי
 ונלזתי לו, בשבילי נצלתם, שבטלו אמצרים את
 גזרתם: שירה על תום. בב"א בניסן נאמרה
 דתנא בסדר עולם מרעמס לטבות ומסכות
 לאיתם ומאיתם לפני פי החיות וזרי ג', כרביעי
 ויגד למלך מצרים כי ברח העם, חמישי ועשי
 רדפו מצרים ואחריהם, אור שביעי וירד לים
 שנאמר וזר את הילול, לשחיתת אמרו שירה:
 ויום שביעי הדין, וירט אחרון של פסח הדין
 דאמר מר בשבועה באדר מת משה, בפ"ק
 דקדושין (דף ל"ט) ילפינן לה מקראי דכתיב ויבט
 בני ישראל את משה בערבות מואב שלשים יום,
 וכתיב משה עבדי מת ונתה קום עבדו, וכתיב כי
 בעוד שלשת ימים אתם עוברים את הירדן וגו',
 וכתיב והעם עלו מן הירדן בשבועה לחוש
 הראשון, צא מן ל"ג למפרע תמצא שבשבועה
 באדר מת משה, ומנן שבשבועה באדר נולד
 שנאמר ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה
 אנכי היום וגו', מה ת"ל היום, היום מלאו ימי
 ושנותי שלשה ירחי, הוי, וזה ג' חדשים
 שהצפנינו רבי של ראשון, לא חסר אלא ד'
 ימים ורבו של ג' להדינו ניסן ואמצעי שלם אדר
 השני שלם: מאי שנא מן העבריות, דקאמרה לה
 מקלל דמצריות לא ניתא לה: דבר ספא. זו
 שאבילה דברים טמאים והתינוק טועם בחלב
 כל מה שתאכל כדאמר ר' יוחנן (דף ס"ט) גבי לשד
 השמן: את מי יורה דעה, למי למד הקב"ה תורה,
 למי שגמל והפריש עצמו מחלב טמא ונתתק מן
 הדשים הטמאים, כמו ונתתק משם (נלזתי יכו
 שהלכה בוריות פעלמה, שכל כחה עליה, כמו
 חזק ואמץ (דברים ל"א) תקיף ועלם: שהעלימה את
 דבריה, שלא אמרה שהיא אחתה ונשאה מביאה
 את אמה: הילכי את תלמי, דרי לך שליח שהיה
 מתבאח בשחית אחותו, עד שלא נולד
 משה, והיינו הנביאה אחותו אהרן:
 מאי

בשבילי נצלתם כולכם. תימה אדרבה
 בשבילו נגזרו הגזירות שראו
 איצטגוני פרעה יש לומר הוא היה הראשון
 המושלך ליאר וגזירה ראשונה אם בן הוא ומתו
 אותו לא בשבילו היתה אלא משום ונלחם בנו
 ודרך אנשים להלחם:
 סרח

את התבה בתוך הסוף פיון דחוו דקא בעת לאצולי למשה, אמרו לה, גבירחנו מנהגו
 של עולם מלך בשר ודם גזור גזירה, אם כל העולם פולו אין מקיימין אותה, בגיו ובגיו
 ביתו מקיימין אותה, ואת עוברת על גזירת אביך, בא גבראל ויבטן בקרקע. ויתשלח את
 אמתה ותקחה רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר ידה וחד אמר שפחתה. מאן דאמר ידה,
 דכתיב 'אמתה'. ומאן דאמר שפחתה, מדלא כתיב ידה. ולמאן דאמר שפחתה, הא אמרת
 בא גבראל ויבטן בקרקע. דשייר לה חדא, דלא אורחא דבת מלכא למיקם לחודה. ולמאן
 דאמר ידה, ליכתוב ידה. הא קא משמע לן דאישתרובי אשתרובי, דאמר מר, וכן אתה
 מוצא באמתה של בת פרעה וכן אתה מוצא בשיני רשעים, דכתיב 'שיני רשעים שפרת'
 ואמר ריש לקיש אל תיקרי שפרת אלא שריבבתה. ותפתח ותראהו את הילד' ותראה מיבעי
 ליה. אמר רבי יוסי ברבי חנינא, שראתה שכניה עמו. והנה נער בכה' קרי ליה 'לד' וקרי
 ליה 'נער', תנא, הוא ילד וקולו פנער, דכרי רבי יהודה. אמר לו רבי נחמיה, אם בן עשיתו
 למשה רבינו בעל מום, אלא מלמד שעשית לו אמו חופת נעורים בתיבה, אמרה, שפא לא
 אופה לחופתו. ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה' מנא ידעה, אמר רבי יוסי ברבי חנינא,
 שראתה אותו מהול. 'זה' אמר רבי יוחנן, מלמד שנתנבאה שלא מדעתה, 'זה' נופל ואין אחר
 נופל, והיינו דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב 'וכי יאמרו אליכם דרשו אל האבות ואל הדיענים
 המצפצפים והמחנים', צופין ואינם יודעין מה צופין, מהגים ואינן יודעים מה מהגים. ראו
 שפושעו של ישראל בפנים הוא לוקה, עמדו וגזרו, כל הבן תילוד היארה תשליכוהו, פיון
 דשריות למשה אמרו, תו לא חיוני כי ההוא סימנא, בטלו לגזירתיהו, והם אינן יודעין שעל
 מי מריבה הוא לוקה, דאמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב 'המה מי מריבה אשר רבו',
 'המה' שראו איצטגוני פרעה וטעו, והיינו דקאמר משה שש מאות אלף רגלי וגו', אמר להן
 משה לישראל בשבילי, נצלתם כולכם. רבי חנינא בר פפא אמר, אותו היום עשרים ואחד
 בניסן היה, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, מי שעתיד לומר
 שירה על תום ביום זה ילקה ביום זה. רבי אחא בר חנינא אמר, אותו היום ששה בסיון היה,
 אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, מי שעתיד לקבל תורה מזה
 סיני ביום זה, ילקה ביום זה. בשלמא למאן דאמר בששה בסיון, משפחת לה ג' ירחי, דאמר
 מר, בשבועה באדר מת ובשבועה באדר נולד משה, ומשבועה באדר ועד ששה בסיון תלתא
 ירחי. אלא למאן דאמר בעשרים ואחד בניסן, היכי משפחת לה. אותה שנה מעוברת היתה,
 רובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם. ותאמר אחתה אל בת פרעה האלך וקראתי
 לך אשה מינקת מן העברית' ומאי שנא מעבריות, מלמד שהחזירוהו למשה על כל המצויות
 פולן ולא ינק. אמר, פה שעתיד לדבר עם השכינה, יינק דבר טמא, והיינו דכתיב 'את מי
 יורה דעה וגו'', למי יורה דעה ולמי יבין שמועה, לגמול מחלב ולעתיקי משדים. ותאמר לה בת פרעה לבי וגו' אמר רבי אלעזר,
 מלמד שהלכה בוריות פעלמה. רבי שמואל בר נחמני אמר, 'העלמה' שהעלימה את דבריה. ותאמר לה בת פרעה היליכי את
 תלד הנה' אמר רבי חמא ברבי חנינא, מתנבאה, ואינה יודעת מה מתנבאה, 'היליכי' הא שליכי. ואני אתן את שברך' אמר רבי
 חמא ברבי חנינא, לא דיין לצדיקים שפחזוין להן אבדתן, אלא שנותנין להן שברן. ותקח מרים הנביאה אחות אהרן וגו', אחות
 אהרן ולא אחות משה. אמר רב עמרם אמר רב, ואמרי לה אמר רב נחמן אמר רב, מלמד שהיתה מתנבאה בשחית אחות אהרן,
 ואמרת

ביאורים למסכת סוטה דף יב עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הנחה אותו באגם - מקום שגדלים בו קנים דקים ועצי ערבה על שפת הנהר, וסוף היינו עצי ערבה, ומצינו שנקראים כן בפרקי' קנה וסוף קמלו' - קנה היינו קנים, וסוף היינו ערבה דקה. עוד כתוב 'ותרד בת פרעה לרחץ על היאר', אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, פסוק זה מלמד שירדה בת פרעה לרחוץ - להתנקות מגילולי אביה - שירדה לטבול לשם גירות. וכן הוא אמר - מצינו שהשיבה מעונות נקראת רחיצה, שנאמר 'אם רחץ ה' את צאת פנות ציון וגו'. בהמשך הפסוק נאמר 'ונצרתה הלכת על יד היאר וגו'', אמר רבי יוחנן אין הליכה זו אלא לשון מיתה, וכפי שיתבאר שהמיתן גבראל לפי שמחו בה על שהצילה את משה. וכן הוא אמר - מצינו במיתה לשון הליכה, שאמר עשו 'הנה אנכי הולך למות'. בהמשך נאמר 'ותרא את התבה בתוך הסוף', אומרת הגמרא, בין דחו - ראו נערותיה של בת פרעה, דקא בעו לאצולי למשה - שרוצה בתיה להציל את משה מן היאור, מידו בה ואמר לו, בנחיתנו, מנחנו של עולם הוא, שבשכלך בשר ודם גזר גזירה, גם אם כל העולם כולו אין מקיימין אותה, בנינו ובני ביתו מקיימין אותה, ואת עוברת על גזירת אביך שאמר להטביעם. בא המלאך גבראל והכבדן בפרקע ומתו. ונחלוק את אמתה ותקחה', נחלקו רבי יהודה ורבי נחמיה מדי אמתה, דה - אחד מהם אמר שהושיטה ידה והביאה את התיבה אליה, וחד אמר ששלחה את שפתה להביא את התיבה. מבאר הגמרא, מאן דאמר דיה, טעמו הוא משום דתניב 'אמתה', ופירש כפשוטו שאמרה היא יד. ומאן דאמר שפתה, פירש כך מללא בתיה דיה - אם כוננת הפסוק שהושיטה את ידה, היה לו לכתוב 'ידה' כלשון התורה בכל מקום, אלא מוכח שפירשו שפחה. שואלת הגמרא, ולמאן דאמר ששלחה את שפתה, קשה שהא אמרת בא גבראל והכבדן בפרקע ומתו, ואם כן כיצד שלחה שפחה. מתרצת הגמרא, דשייר לה חדר - גבראל השאיר לה שפחה אחת שלא מתה, משום דלא אורחא דבת מלכא למימקס לחודה - אין דרכה של בת מלך להתהלך לבדה, ושולח את אותה שפחה. שואלת הגמרא, ולמאן דאמר ששלחה את ידה, לכתוב - שתכתוב התורה ידה כלשון התורה בכל מקום. מתרצת הגמרא, הא קא משמע לן - לכך נאמר 'אמה', להשמיענו דאשתרובב אישתרובבי נעשה נס שהתארכה ידה לאמות הרבה כדי שתוכל להגיע לתיבה. דאמר מר לגבי שרוב שרביטו של אחשוורוש, וכן אתה מוצא שנעשה נס זה באמתה של בת פרעה שנתארכה, וכן אתה מוצא בשני רשעים - שינו של עוג מלך הבשן שנתארכה, דתניב 'שני רשעים שברת', ואמר ריש לקיש אל תיקרי שברת אלא שריבבתה - שהארכו שיניו.

'ותפתה ותראהו את תולד', שואלת הגמרא, מדוע נאמרו 'ותראהו' הרי 'ותרא מיבעי ליה'. ומשיבה, אמר רבי יוסי בריה חנינא, מה שנאמר 'ותראהו' אינו מתיחס לילד, אלא שראתה שכינה עמו. בהמשך הפסוק נאמר 'והנה נער בכח', שואלת הגמרא, מדוע בתחילת הפסוק נאמר ליה - נקרא משה 'ילד' שנאמר 'ותראהו את הילד', ואילו בהמשך נקרא 'ליה' - נקרא משה 'נער', ומשמע שהיה גדול. ומשיבה, תנא, הוא ילד וקולו בנער - לעולם היה קטן באיבריו כילד, אך נקרא גם 'נער' לפי שהיה קולו חזק כשל נער. דברי רבי יהודה. אמר לו רבי נחמיה, אם כן - לדברך שהיה קולו כנער בילדותו, נמצא שקולו משונה משאר בני אדם, ועשיתו - החשבתו למשה רבינו שהוא לוי לפעל מום בקולו, ופסול הוא לעבודת השיר. מתרצת הגמרא, אלא כך יש לפרש, מה שנקרא נער, מלמד שששתה לו אמו חופת נעורים בהיותו בתיבה, כיון שאמרה, שמה לא אבקה לחופתי - להשתתף בחופתו.

'ותחמל עליי ותאמר מילדי העברים זה', שואלת הגמרא, מאן דקא - מתיכן ידעה בתה שמילדי העברים הוא, הרי גם בני

המצרים הושלכו ליאור. ומשיבה, אמר רבי יוסי בריה חנינא, כיון שראתה אותו מחול הבניה כי מישאל הוא. ומה שנאמר 'זה', אמר רבי יוחנן מלמד שנתנפכה שלא מדעתה, והמשמעות דבריה, שזה - משה נפל ליאור, ואין אחר נפל ליאור מכאן ואילך. ותינו דאמר - וזהו שאמר רבי אלעזר, לגבי נביאי עובדי כוכבים, מאי דתניב 'וכי יאמרו אליכם העובדי כוכבים דרשו כמונו אל האבות ואל היתענים המצפצים והמקנים' - שמכנים את נביאיהם בלשון גנאי, 'מצפצפי' היינו שצופין - רואים שיש סימן, ואינם יודעין מה צופין בסימן זה, ומהגים היינו שמהגים - מוציאים קול בגורם, ואינם יודעים מה מהגים. ומבאר הגמרא מדוע בטלה הגזירה, שבתחילה כשראו האיציטגנינים, שמושיעין של ישראל במים הוא לוקה - עתיד ללקות במים, עמדו וזרו שכל הן תילוד היארה תשליכוהו, כדי שאכן ילקה ולא יוכל להושיעו. ולכן בין דשדיות למשה - לאחר שהושלך משה ליאור, אמרו, תו לא חיונו כי ההוא סימנא - איננו רואים יותר סימן זה, ובטלו לגזירותיהו - בטלו את גזרת כל הן תילוד היארה תשליכוהו. אך מבאר הגמרא, שזהם - האיציטגנינים אינן יודעין שאין פירוש ראיתם שיעשו במים, אלא ששל חטא מי מריבה הוא לוקה שלא יכנס לארץ. וכמו דאמר רבי הקא בריה חנינא, מאי דתניב 'המה מי מריבה אשר רבו', מהו 'המה', שמשמע שהם אלו שדובר בהם כבר, אלא שראו איציטגניני פרעה שעתיד משה ללקות במים, ופעו שסברו שיעשו במים, אך פירוש ראיתם הנכון הוא, שעתיד ללקות על חטא מי מריבה, וזהו 'המה' - הם המים שראו איציטגניני פרעה. ותינו דאמר משה - כיון שעל ידי משה בטלה הגזירה להשליך הנולדים ליאור, לכן אמר משה 'שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב וגו'', מה שנאמר 'רגלי' היינו שאמר להן משה לישראל בשבילי, שכיון שהייתי במים סברו המצרים שכבר לקיתי ובטלו גזירתם, ובצלחתם בולבם מגזירתם.

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים באיזה יום הושלך משה ליאור. רבי חנינא בר פפא אמר, אותו היום שהושלך משה ליאור בעשרים ואחד בניסן היה, ולפיכך אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, וכי ראוי שמי שעתיד לומר שירה על הים ביום זה - כ"א בניסן שהוא יום קריעת ים סוף, ילקה ביום זה. רבי אחא בר חנינא אמר, אותו היום שהושלך משה ליאור, בששה בסיון היה, ולפיכך אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, מי שעתיד לקבל תורה מהר סיני ביום זה, שהרי קבלת התורה היתה בו' סיון, ילקה ביום זה. שואלת הגמרא, בשלמא למאן דאמר שהושלך ליאור בששה בסיון, אם כן משפחת לה ג' דתי - מובן מה שנאמר בפסוק שהצפינה אותו שלשה חודשים מיום לידתו עד שהשליכה אותו ליאור, כיון דאמר בר פפא באדר מת משה, ובשבעה באדר נולד משה, ומשכנה באדר יעד ששה בסיון לא תליא דתי. אלא למאן דאמר שהשליכוהו ליאור בעשרים ואחד בניסן, היכי משפחת לה, הרי מו' אדר עד כ"א ניסן הם פחות משלושה חודשים. מתרצת הגמרא, אותה שנה שהושלך משה ליאור, שנה מעוברת היתה - שהיו בה שני אדרים, ומשה נולד באדר ראשון, ומה שאמר 'ותצפנו שלשה חדשים', אינם ג' חדשים שלמים, אלא רובו של ראשון - החודש הראשון היינו מו' אדר עד סוף אדר ראשון, ורובו של אחרון - החודש השלישי היינו מא' ניסן עד כ"א ניסן, ואמצעי שלם - החודש השני היינו כל חודש אדר ב'.

'ותאמר אחותי אל בת פרעה תאלץ ונקראתי לך אשה מינקת מן העברית ותניק לך את הילד', שואלת הגמרא, ומאי שנא מעבריות - מדוע אמרה לה שתביא לה מינקת דוקא מהעבריות, משמע שלא חפצה בת פרעה שתינק מן המצרים, ומשיבה, מלמד שתחזירוהו - תחילה סובבדו למשה על כל הנשים המציות ביון כדי שיניקו אותו, ולא ינק - לא הסכים לינוק, משום שאמר

ביאורים למסכת סוטה דף יג עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

חלק זה. אמר להו עשיו, אם אכן מכרתי לכם זאת, הבו לי איגרתא
 - הראו לי שטר המכירה על חלקי ממערה. אמרו ליה בני יעקב,
 איגרתא בארעא דמצרים היא - השטר נמצא במצרים. חשבו
 האחים בנייהם וזמן נזיל - מי ילך להביאו מארץ מצרים, והחליטו
 שניזיל - ילך נפתלי, משום דקליל בי איילתא - הליכתה קלה
 ומחירה כשל איל. דכתיב 'נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר',
 ודרשו על כך, אמר רבי אבהו אל תכרי אמרי שפר, אלא אמרי
 ספר - שהביא את שטר המכירה ממצרים. ממשיכה הגמרא
 ואומרת, שבאותו זמן, חושים שהוא ברית דין - בנו של דן בן יעקב,
 תפן תוה - היה שם בעת המכירה, ונקרין ליה אוזניה - כבדו אוזניו
 מלשמוע, אמר להו חושים לבני יעקב, מאי האי - מדוע אתם
 מתעבים מלקבור את יעקב, ואמרו ליה קא מעבב האי - עשו
 מעבב אותנו עד דאחי נפתלי מארעא דמצרים ויביא עמו את שטר
 המכירה של המערה. אמר להו חושים, ועד דאחי נפתלי מארעא
 דמצרים הוא אבי אבא מוטל בבדיון, שקל - נטל חושים קולפא
 - מקל, מתייה - והכה בו ארשיה - על ראשו של עשו והרגו.
 ומחמת המכה נתין - נשרו עיניה - עיניו של עשו, ונפלו על
 אפרעא - רגליו דיעקב. פתחניהו יעקב לעיניה - פתח יעקב את
 עיניו ואחיד - וחיד, והיינו דכתיב 'ישמח צדיק כי חיה נקם,
 פעמיו ירחץ בדם הרשע', ולכן שמח יעקב שחיה בנקם שנקמו
 בעשו. ובאותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה, דכתיב 'למה
 אשכל גם שניכם יום אחד', ואף על גב דמיתתן של עשיו ויעקב
 לא ביום אחד הוא, מכל מקום נחשב ששיכלה את שניהם ביום
 אחד כיון שקבורתן בימה ביום אחד הוא.
 נאמר 'יעל יוסף לקבור את אביו', וכן בשעת חזרתו נאמר 'אחרי
 קבור אביו', הרי שייחס הכתוב את קבורת יעקב ליוסף. שואלת
 הגמרא, כיצד הניחודו אחיו ליטול לבדו את השם של קבורת
 אביהם, וכי ואי לא עסק ביה יוסף - אם לא היה יוסף מתעסק
 בקבורתו, אחיו לא הוו מעסקי ביה לקבורה, והכתיב 'וישאו אותו
 בניו ארצה כנען', נמצא שאף שאר האחים התעסקו בקבורת יעקב,
 ואם כן מדוע נתנו לו שתיקרא הקבורה על שמו. מתרצת הגמרא,
 שאמרו שאר האחים, הניחו לו ליוסף להתעסק בקבורת יעקב יותר
 מאיתנו, מפני שקבורו במלכים - כבודו של יעקב שיוסף שהוא מלך
 יתעסק בקבורתו, יותר מבדיוותו - ממה שנתעסק בו אנו.
 שנינו במשנה, מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה ב'.
 תני רבנן, בא וראה כמה חביבות מצות על משה רבינו, שקל
 ישראל בולן נתעסקו בביתו מהמצרים, ששאלו מהם בלי ספק וכלי
 זהב, והוא - משה נתעסק במצות - העלאת ארוננו של יוסף,
 שנאמר 'הכם לב יקח מצות וגו''. ומנן היה יודע משה רבינו
 היכן יוסף קבור - שלקח משם עצמותיו, אמרו חז"ל, סרח בת
 אשר נשתירה מאותו הדור, והלך משה אצלה, אמר לה משה,
 כלום את יודעת היכן יוסף קבור, אמרה לו ארון של מתבת כבד
 עשו לו מצרים, וקבעוהו בגילוס הנחר - הנחר שממנו כל ארץ
 מצרים שותה, ועשו כן כדי שיתברכו בזכותו מימינו של הנחר. הלך
 משה ועמד על שפת נהר הנילוס, אמר לו, יוסף יוסף, הניע העת
 שנשבץ הקדוש ברוך הוא שאני גואל אתכם, והניעה את קיום
 השבועה שהשבעת את ישראל להעלותו לקבורה בארץ הקודש.
 אם אתה מראה עצמך שנוכל לקיים שבועתך, מוטב, אך אם לאו,
 הרי אנו מנוקין משבועתך, כיון שלא היתה השבועה אלא אם נוכל
 לקיימה. מיד צף ארוננו של יוסף על מי הנחר, ונטלו משה. ומבאר
 הברייתא, ואל תתמה היאך שיהיה ברור צף על המים, שהרי
 כתיב בתלמודי אלישע, 'ויהי האחד מפיל הקורה ואת הברקל
 נפל אל המים וגו', אהה אדוני והוא שאול ויאמר איש האלהים
 אנה נפל ונראהו את המקום ויקצב עץ וישלך שמה ויגש
 תברקל, הרי שאלישע הנביא הציף את הברקל על המים, משום
 שרצון יראיו יעשה. וקלא - ולכן אין לתמוה על הדבר, שהרי
 המשך בעמוד קסו

ואומרת מרים בגמרא, עתידה אמי שתלך בן שמושיע את
 ישראל. וכיון שגדול משה, נתמלא כל הית בולא אור, והבינו
 כי אכן גדול מושיען של ישראל, עמד אביה עמרם, ונשקה על
 ראשה, ואמר לה, בתי נתקיימה נבואתך שעתיד לילד לנו
 מושיען של ישראל. אך כיון שהתלוחו לאורה, עמד אביה
 ונשקה - חבט על ראשה, ואמר לה, בתי היכן נבואתך - משום
 שחשב שימות ביאור. והיינו דכתיב 'ותתצב אחתו מרחק לרעה
 מה יעשה לו', דוקא היא עמדה לראותו היות והיתה בטוחה
 שיציל, ועמדה שם כדי לרעה מה יהא בסוף נבואתה - מה יעלה
 בסופה.
 שנינו במשנה שיוסף נזה לקבור את אביו, וב'. מבאר הגמרא
 עניני קבורת יעקב, ושואלת, מאי שנא מעיקרא - מדוע בתחילה
 כשעלו לקבור את יעקב, הקדימו את המצרים ליוסף ואחיו, דכתיב
 'ויעל יוסף לקבר את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה וגו'',
 והדר - ואחר כך נאמר 'ובל בית יוסף ואחיו ובית אביו', ומאי
 שנא ואילו לבסוף - בשעת חזרתם מהקבורה, הקדימו את יוסף
 ואחיו למצרים דכתיב תחילה 'ויושב יוסף מצרימה הוא ואחיו',
 והדר - ואחר כך נאמר 'ובל העלים אתו לקבר את אביו' -
 דהיינו המצרים, כלומר להדיף מכפי שיצאו בתחילה. מתרצת
 הגמרא, אמר רבי יוחנן, בתחילה עד שלא ראו המצרים בבבון
 של ישראל, לא נהנו בהן כבוד, ולכן הקדימו לצאת לפניהם,
 ולבסוף לאחר קבורת יעקב, שראו אז בבבון, נהנו בהן כבוד,
 ונתנו להם להקדים ולחזור לפניהם. ומבאר הגמרא מהו הכבוד
 שראו בישראל, דכתיב 'ויבאו עד גרן האטד אשר בעבר הירדן
 ויסדו שם מספד גדול וכבד מאד', וגרן האטד משמעו שהיה גרן
 מאטד, וקשה ובי גרן, וכי לא אטד - וכי דרך לאטוף אטון
 ולעשות הימנו גרן. לכן אמר רבי אבהו, לא היה זה גרן מאטדים
 אלא שהמקום נקרא גרן האטד, כלמד שהקיפוהו בתרים לארנו
 של יעקב, כגון זה שמקשים לו אטד של קוצים לשומרו מסביב,
 ומי הקיפוהו, שבאו בני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה, וחלקו
 כבוד ליעקב, שתלו את כתריהם בארוננו. והמצרים שראו כבוד זה,
 החלו אף הם לנהוג כבוד בבניו. תנא, בולס - בני עשו ובני ישמעאל
 ובני קטורה, מתחילה למלחמה באו - להלחם בבני יעקב כדי שלא
 יקבר יעקב במערת המכפלה, אך כיון שראו את ברתו של יוסף
 תלוי בארוננו של יעקב, נמלו בתים בתריהו ותלאום בארוננו של
 יעקב. תנא, שלשים וששה בתים נתלו בארוננו של יעקב.
 'ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד', תנא מהו ההספד הגדול
 והכבד שנעשה, שאפילו הסוסים ואפילו החמורים נעצבו על
 פטירתו (מאילו מאילו).
 אומרת הגמרא, כיון שהגיעו למערת המכפלה לקבור את יעקב,
 אתא עשו, וקא מעבב - עיכב אותם מלקבורו שם, וכך אמר להן
 - לבני יעקב, הרי נאמר 'ממרא קרית הארבע הוא חכרון', ואמר
 רבי יצחק הטעם שנקראת המערה 'קרית ארבע', לפי שאלו
 שנקברו בה ארבע זוגות היו, אדם וחתו, אברהם ושרה, יצחק
 ורבקה, יעקב ולאה. וכשמת יצחק נשארו שני קברים אותם ירשנו
 שנינו, וכיון שאהיו - יעקב, קברה ללאה במערה בדידה - בחלקו
 שקיבל בירושה, אם כן, והאי - הקבר דפיש - שנות, דידי - שלי
 הוא. אמרו ליה בני יעקב, הרי זבניתה - מכרת ליעקב את חלקך
 במערה בשעה שמכרת את הבורה. אמר להו עשיו, נחי דוביני
 בקבורתא - אמנם מכרתי את חלק הבורה, שלא אקבל פי שנים
 בירושה, אך פשיטותא - את חלק הפשוט שלי מי זבני - האם
 מכרתי. אמרו ליה בני יעקב, אין - אכן מכרת אף את חלק
 הפשיטות במערה. דכתיב שאמר יעקב ליוסף 'בקררי אשר בריתי
 לי בארץ מצרים שמה תקברני', ואמר רבי יוחנן משום רבי
 שמעון בן הוואקדק, מה שנאמר בריתי, אין בידה אלא לשון
 מבידה, שכן בקררי הים קורין למבידה בידה, נמצא שמכרת אף

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יג עמוד א

רש"י

1 **מאי שנא מעקרא** דאקדמינהו למצרים מקמי יוסף, ומאי שנא לבסוף דכתיב הוא
2 ואחיו והדר וכל העולם אתה וכו'. דרך לאסוף אסדין ולעשות מהן גרן: ששקפין לו אגד.
3 גדר של קוצים: שלשים וששה בחרים. י"ב נשיאים דישמעאל וכו' אלופים נמנו בעשו.
4 וא"ת כ"ח הן, תימן וקנז נמנו ב' פגמים, וא"ת קרח נמנו ב' פגמים, שני קרח הן, אחד
5 מבני אליפז ואחד מבני אהליבקה, ומימ' ל"ה הן
6 ובתרו של יוסף הרי ל"ה קא מעבב. שלא
7 יקבורוהו שם: אגרי קרית ארבע שמה שאניה
8 מתוקת אלא ד' זוגות. הא דא"ר יצחק לאו
9 מלתא דעשו היא אלא אגרא קאמר ליה למימר
10 טעמא דעפובא, דודאי בן הוה בדברי עשו
11 שאניה מתוקת אלא ד' קברים: איהו יעקב:
12 קברה ללאה בירייה. בחלק הפנימי בדרתיב
13 ושמה בירתי את לאה: זבניתה בשמכרת
14 הקבורה: נתי זבניתה לבכורת. ולא אטול פי
15 שנים אלא ממוה: פשיטותא מי זבני. חלקי
16 בחלק פשוט לא מכרת: א"ל אין. פשיטותך נמי
17 זבנת חלקך במערה זו לגמרי, שך אמר אביו
18 בשעת מיתתו אשר בירתי לי, ואין בידה אלא
19 לשון מכירה כמו ואברה לי בחמשה עשר כסף
20 (סוף ג) הכו אגרתא. הווא שטר מכירה: יקרין
21 אורניה. כבודו אגון משמנו: מאי תא. למה
22 אינכם קוברין אותה שקיל גולפיה. מקל, כמו
23 גולפי טובי בלע מאבירי בערכין (ה' כה). ואי לא
24 אינכם בית יוסף אחיו מי לא הוי מעסקי ביה.
25 כלומר הווא הניחוחו אחיו ליוסף לשול לו את
26 השם לבדו של קבורת אביהם, וכי פרקי מעליהן
27 העל ולא חשו לה ואם לא נתעסק בו הוא כ
28 לא הוי עסוקין בו, והכתיב וישאו אותו בניה,
29 אלקמא אף הם היו עסוקין במשאו וקבורתו.
30 ומסקנא כתיב אחרי קבור את אביו, תלה הכתוב
31 בו שהוא היה עקר הדבר: אמרי. אחיו ביניהן
32 הניחו לו להתעסק בו כגוד כלנה בבדו. של
33 אביו כמלך יותר ממנהיגותו, שיוסף מלך הוא:
34 נתעסקו בביתו של מצרים: כדי שיתברכו מיניו.
35 תמיד לפי שאין ארץ מצרים שוטה ממי גשמים
36 אלא שקלה עשויה: יאורים וחריצים מנילוס עד
37 סוף המדינה מזה פרסאות, ונילוס עולה ומשקה
38 ומתברר וממלא אותן יאורים ומשקין מהן
39 השדות. והיינו דכתיב (קנ"ה יז) והנה אם לא
40 יעלה מלך משפחות וגו' לא עליהם יהיה הגשם,
41 ואם משפחות מצרים לא תעלה ולא תבא (וכאן)
42 ולא עליהם, ואין כתיב כאן הגשם אלא ולא
43 עליהם יהיה אותו גדר שכן שותין מפניו. ויונתן
44 בן עוזאל תרגם ולא עליהם תיסק נילוס: ונתי
45 האחר מפיל הקורה וגו'. בתלמודי אלישע כתיב
46 במלכים: והוא ששול. השאלהו לו: תלמידו של
47 משה, ולא שלמנו מפי, אלא תורתו של משה
48 למדו לאלהיהם בקפריסם של מלכים. בקבורת של
49 מלכים, ולשון קניי הוא:

קס

1 **סרח** בת אשר נשתיירה מאותו הדור. תימה וחלא מכיר ויאר בן מנשה נולדו בימי יעקב
2 וחיו מבאי הארץ למה לא שאלם משה והם היו מבני בניו של יוסף י"ל ססוד
3 האנולה נמסר לסרח כדאיתא בפירקי ר"א (פק' מו) וכיון שבא משה הלכו קניי ישראל אצל
4 לפי שכבר נכשלו על ידי בני אפרים שיצאו שלשים שנה לפני הקץ ונמלכו עתה בה ואמרה
5 להם מה לשון אמר לכם המושיע הזה אמרו לה
6 פקדו פקדתי אמרה להם א"כ הוא הוא לכך הלך
7 גם משה אצל. מתוספת רבי:
8 סמליון

9 **ובואתיך**. וכו'ון שהמילוחו ליאור, עמד אביה ומפחה על ראשה, אמר לה, בתי היכן נבואתיך,
10 והיינו דכתיב 'ותתצב אחתו מרחק לדעה מה יעשה לו', לידע מה יהא בסוף נבואתה: יוסף
11 וכה וכו': מאי שנא מעקרא, דכתיב 'ועל יוסף לקבר את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה
12 וגו'', והדר 'וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו'. ומאי שנא לבסוף, דכתיב 'וישב יוסף מצרימה
13 הוא ואחיו' והדר 'וכל העולם אתו לקבר את אביו'. אמר רבי יוחנן, בתחילה עד שלא ראו
14 בכבודו של ישראל, לא נהגו בהן כבוד. ולבסוף שראו בכבודן, נהגו בהן כבוד, דכתיב 'ויבאו
15 עד גרן האמר' וכי גרין יש לו לאמר, אמר רבי אבהו, מלמד שהקפידו פתרים לאורנו של
16 יעקב, בגרין זה שמקפידים לו אמר, שבאו בני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה. תנא, כולם
17 למלחמה באו, פיון שראו בתרו של יוסף תלוי באורנו של יעקב, נטלו פולן פתריהן ותלאום
18 באורנו של יעקב. תנא, שלשים וששה פתרים נתלו באורנו של יעקב. 'ויספרו שם מספר
19 גדול וכבר מאד' תנא, אפילו סוסים ואפילו חמורים (מאילו מאילו), פיון שהגיעו למערת
20 הפכפלה, אתא עשו, קא מעבב. אמר להן 'ממרא קרית הארבע הוא חברין', ואמר רבי
21 יצחק 'קרית ארבע', ארבע זוגות היו, אדם וחיה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה.
22 איהו, קברה ללאה בירייה, והאי דפיישי, ידיי הוא. אמרו ליה, זבניתה. אמר להו, נתי זבניתי
23 ביריותא, פשיטותא מי זבניתי. אמרו ליה, אין דכתיב 'בקברי אשר בירתי לי' ואמר רבי יוחנן
24 משום רבי שמעון בן יהוצדק, אין בירה אלא לשון מכירה, שכן בגרפי הים קורין למכירה
25 'בירה' אמר להו, הכו לי אינרתא. אמרו ליה, אינרתא בארעא דמצרים היא. ומאן נזיל, נזיל
26 נפתלי דקליל פי אינרתא, דכתיב 'נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר', אמר רבי אבהו, אל
27 תקרי 'אמרי שפר' אלא אמרי ספר. חושים בריה דדן, תמן הוה ויקרין ליה אורגיה, אמר להו
28 מאי האי, ואמרו ליה קא מעבב האי עד דאתי נפתלי מארעא דמצרים, אמר להו ועד דאתי
29 נפתלי מארעא דמצרים, יהא אבי אבא מוטל בבזיון. שקל קולפא, מחיה ארישיה, נתן עיניה
30 ונפלו אפרעא דיעקב. פתחינהו יעקב לעיניה ואחיה, והיינו דכתיב 'שמה צדיק פי הוה נקם,
31 פעמיו ורחץ בדם הרשע'. באותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה, דכתיב 'למה אשפל גם
32 שניכם יום אחד', ואף על גב דמיתתן לא ביום אחד הוא, קבורתן מיהא ביום אחד הוא.
33 ואי לא עסק ביה יוסף, אחיו לא הוי מעסקי ביה, והכתיב 'וישאו אותו בניו ארצה פנעו'.
34 אמרו הניחו לו, בבדו בפולכים יותר מבהדיוטות: מי לנו גדול מיוסף כו': תנו רבנן, בא
35 וראה פמה חביבות מצות על משה רבינו, שכל ישראל פולן נתעסקו בבירה והוא נתעסק
36 במצות, שנאמר 'חכם לב יקח מצות וגו''. ומנין הוה ידע משה רבינו היכן יוסף קבור, אמרו,
37 **סרח** בת אשר נשתיירה מאותו הדור, הלך משה אצל, אמר לה, בלום את יודעת היכן
38 יוסף קבור, אמרה לו, ארון של מתכת עשו לו מצרים, וקבעוהו בגילום הנהר כדי שיתברכו
39 מימיו. הלך משה ועמד על שפת נילוס, אמר לו, יוסף יוסף, הגיע העת שנשבע הקדוש
40 ברוך הוא שאני גואל אתכם, והגיעה השבועה שהשבעת את ישראל. אם אתה מראה עצמך
41 מוטב, אם לאו, הרי אני מנוקין משובעתך. מיד, צף אורנו של יוסף, ואל תתמה היאך ברול
42 צף, שהרי כתיב 'ויהי האחד מפיל הקורה ואת הברול נפל אל המים וגו', אהה אדוני והוא ששאל ויאמר איש האלהים אנה נפל
43 ויראהו את המקום ויקצב עץ וישלך שמה ויצף הברול'. והלא דברים קל וחומר, ומה אלישע תלמידו של אלהה, ואלהיו תלמידו
44 של משה, צף ברול מפניו. מפני משה רבנו, על אחת פמה וכו'. רבי נתן אומר, בקפריסם של מלכים היה קבור, הלך משה ועמד
45 על קפריסם של מלכים, אמר, יוסף, הגיע עת שנשבע הקדוש ברוך הוא שאני גואל אתכם, והגיעה שבועה שהשבעת את ישראל,
46 אם אתה מראה עצמך מוטב, ואם לאו, הרי אני מנוקין משובעתך, באותה שעה נודעו אורנו של יוסף, נטלו משה והביאו אצלו.
47 וכל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו שני ארונות הללו, אחד של מת ואחד של שכינה, מהלכין זה עם זה, והיו עוברין ושכין
48 אומרים, מה טיבן של שני ארונות הללו. אמרו, אחד של מת ואחד של שכינה. וכי מה דרבו של מת להלך עם שכינה. אמרו,
49 קיים

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יג עמוד ב

תוספות

רש"י

קנים זה מה שכתוב בזה. אנדה זו מפורשת במכילתא בפרשת ויהי בשלח פרעה. כתיב בזה אנכי ובתיב בזה התחת אלהים אנכי. כתיב בזה לא יזיקה לך ובתיב בזה האלהים אני ורא, לא תשא - חי פרעה, נכור את יום השבת - וטבח טבח וזבח, ואין זה אלא יום השבת, וכן הוא אומר והכינו את אשר יביאו, וכן כל עשרת הדברות. לא תשא את אחיך בלבבך, לא תקם ולא תטור, וחי אחיך עמך: ואי לא איעסק ביה משה וכו'. כלומר היאך הניח ישראל למשה להתעסק בו לבדו, וכי לא חשו לשבועה, ואם לא נתעסק בו משה לא היו הם מתעסקין: ובתיב וכו'. אלא לאחר שנפטר משה בערבות מואב נתעסקו בזה ישראל והעבירום את הירדן וחי אי לא היו מתעסקין ביה ישראל. לאחר שנפטר משה בניו מי לא היו מיעסקי ביה, והיאך הניחו בניו את שאר העם להתעסק בו והכתוב בשכם ויהיו לבני יוסף לנחלה וגו', אלא לא בנחלתם קברוהו דכתיב היה עליהם: אמרי. בניו בעצמם, וקברוהו לו שיתעסקו בו כל ישראל: כבודו בקברים יותר מבעצמיו. וישראל אמרו בעצמם בעוד משה קים, הניחו שיתעסק בו משה לבדו, כבודו בגדולים יותר מבעצמיו: משכם נבחוהו. כדכתיב וישלחו מעמ חזקו ויבא שכמה, ויש היה רועיו, ודוחו אינה מקום. והאי דכתיב (ס) ואמר האיש נסעו מזה וגו', כך אמר לו, אתה אומר את אדני אנכי מבקש, סעו מן הארצה הוצאת ואין מחזיקין עצמן כאחין לה. כי שמעתי אומרים נלכה ונקשך דתות ודיעין היאך להמיתו אם יבא אצלנו: הכא כתיב ויחם משה, ולא שאר העם: אף מורידין אותו מנחלתו. מן השמים למתחיל ואינו גומר, אלא אם כן נאנס במשה שמת בעבר הירדן: ויורד יהודה. שהוא התחיל בהצלת יוסף בשמור מה בצע ולא גמר: נקרא יוסף עצמותו כתיב. שגמר והעליקם את עצמותו מזה ועודנו חי: שהוריד אצטנני. פרעה מנחלתו, כשפרע את החלום והם לא ידעו לפתור: לעצמו. למשכב וכו' מתוך יפיו: פרעו. היינו סרסו יתיראי: כא בגריאל וסרסו לא גרס: בשר. את בני מחלקותו, רב לכם בני לוי, והקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השדרה ונענש באותה מדה: רב יש לה. הגיע מלכותו של יהושע, ואין לה מלכות נוגעת בחברתה: דא רב לוי, את תרבה בבקשה, שלא יאמרו הרב כמה קשה שאינו שומע לתלמידו, ותלמיד כמה סרקו, מפניו. ולשון חכמים הוא כך, היו מסרבין בו לשא את בא אחותו בגדיה וכו' סג: היו מסרבין בו שיאכל עמו בשבועות וכו' סג: לפום גמלא שיתא. לפי כח הגמל מרבין במשא, אף כאן לפי צדקתו מדקדק אחרי: היום קלא. ביום זה נולדת לא גם יליה. לא ברח להלוותי בחו: דיו וזני. שני וזוגות, שני חברים היו, בהתחלת היום למשה וסופו ליהושע: ככנפי השכינה. ככנף לבוש הודו: מי יקום לי עם מרעים. להוכיחם לשמי: פשר דבר. שהיה יודע לעשות פשרה ביני וביני כני: סמליון. שם חכם: סימן בתוך סימן. כלומר סימנים הרבה, בארץ מואב בגיא מול בית פטור, ואעפ"כ לא ידע וגו'.

נסמרא

נסמרא

סמליון

אומר. פי"ח אית דאמרי מלאך

ואית דאמרי שם חכם. ערוך:

מפני

קנים זה כל מה שכתוב בזה. ואי לא עסיק ביה משה, ישראל לא היו מיעסקין ביה, והכתוב 'ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם'.

ותו, אי לא איעסקו ביה ישראל, בניו לא היו מיעסקין ביה, והכתוב 'ויהיו לבני יוסף לנחלה'. אמרו, הניחו לו, כבודו במרובים יותר מבעצמיו. ותו אמרו, הניחו לו, כבודו בגדולים יותר מבעצמיו. 'קברו בשכם' מאי שנא בשכם. אמר רבי חמא ברבי חנינא, משכם נבחוהו, ולשכם נחזיר אבדיתו. קשו קראי אהררי, כתיב 'ויחם משה את עצמות יוסף עמו', ובתיב 'ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל וגו'. אמר רבי חמא ברבי חנינא, כל העושה דבר ולא גמר, ויבא אחר וגמר, מעלה עליו הכתוב על שגמר, כאלו עשאו. רבי אלעזר אומר, אף מורידין אותו מנחלתו, דכתיב 'ויהי בעת ההיא וירד יהודה'. רבי שמואל בר נחמני אמר, אף קובר אשתו ובניו, דכתיב 'ותמות בת שוע אשת יהודה וגו' ובתיב 'וימת ער ואונן'. אמר רב יהודה אמר רב, מפני מה נקרא יוסף עצמותו כתיב, מפני שלא מוחה בכבוד אביו, דקאמרי ליה 'עבדך אבינו', ולא אמר להו ולא מיד. ואמר רב יהודה אמר רב, ואיתימא רבי חמא ברבי חנינא, מפני מה מת יוסף קודם לאחיו, מפני שהנהיג עצמו ברבנות: 'ויוסף הורד מצרימה' אמר רבי אלעזר, אל תיקרי 'הורד' אלא 'הוריד', שהוריד אצטנניו פרעה מנחלתו. 'ויקנהו פוטיפר סרים פרעה' אמר רב, שקנאו לעצמו (כא בגריאל וסרסו) כא בגריאל ופרעו, מעיקרא כתיב 'פוטיפר', ולבסוף 'פוטיפרע': מי לנו גדול ממשה וכו': 'ויאמר ה' אלי רב לך' אמר רבי לוי, ב'רב' בישר, ב'רב' בישורוהו. ב'רב בישר, 'רב לכם'. ב'רב בישורוהו, 'רב לך'. דבר אחר, 'רב לך' רב יש לך, ומונו יהושע. דבר אחר, 'רב לך', שלא יאמרו, הרב כמה קשה ותלמיד כמה סרקו, וכל כך למה, תנא דבי רבי ישמעאל, לפום גמלא שיתא: 'ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום' שאין תלמוד לומר 'היום', היום מלא ימי ושנותי. ללמדך שהקדוש ברוך הוא מושיע שנותיהם של צדיקים, מיום ליום ומחדש לחדש, דכתיב 'את מספר ימיו אמלא'. 'לא אוכל עוד לצאת ולבוא', מאי 'לצאת ולבוא', אילימא לצאת ולבוא ממש, והכתוב 'ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו לא נס לחו', ובתיב 'ויעל משה מערבת מואב אל הר נבו', ותניא שתיים עשרה מעלות היו שם ופסעו משה בפסעה אחת. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, 'לצאת ולבוא' בדברי תורה, מלמד שנסתתמו כמנו שיערי חכמה. 'וילך משה ויהושע ויתצבו באהל מועד' תנא, אותה שבת של דיו וזוגי היתה, נישלה רשות מזה וניתנה לזה. (ותניא) אמר רבי יהודה, אילמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו. היכן משה מת, בחלקו של ראובן, דכתיב 'ויעל משה מערבת מואב אל הר נבו', ונבו בחלקו של ראובן כתיב, דכתיב 'ובני ראובן בנו וגו' ואת נבו וגו', (נבו ששם מתו ג' גביאים משה ואהרן ומרים). והיכן משה קבור, בחלקו של גד, דכתיב 'וירא ראשית לו וגו', ומחלקו של ראובן עד חלקו של גד כמה היו, ארבעה מילין. אותן ארבעה מילין מי הוליכו, מלמד שהיה משה מופל ככנפי שכינה, ומלאכי השרת אומרים 'צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל', והקדוש ברוך הוא אומר 'מי יקום לי עם מרעים מי יתצב לי עם פעלי און'. וישמואל אמר, 'מי בהחכם, ומי יודע פשר דבר'. ורבי יוחנן אמר, 'החכמה מאין תמצא'. ורב נחמן אמר, 'וימת שם משה וגו'. סמליון אמר, 'וימת שם משה', ספרא רבה ד'ישראל. תניא רבי אלעזר הגדול אומר, שנים עשר מיל על שנים עשר מיל, כנגד מהנה ישראל, בת קול משמע ואומר 'וימת משה' ספרא רבה ד'ישראל. ויש אומרים לא מת משה, כתיב 'וימת שם', ובתיב 'ויהי שם עם ה', מה להלן עומד ומשמש, אף כאן עומד ומשמש. 'ויקבר אותו בני בארץ מואב מול בית פעור' אמר רבי ברכיה, סימן בתוך סימן, ואפילו הכי 'לא ידע איש את קברתו', וכבר שלחה מלכות הרשעה, אצל

ביאורים למסכת סוטה דף יג עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

פ'מפיר, ולבסוף - בפרשה הבאה, נוספה לשמו האות ע' ונקרא
פ'מפיר, והיינו משום שנעשה סריס.
שנינו במשנה, מי לנו גדול ממושה וכו'. דורשת הגמרא את
הפסוקים שנאמרו בענין מיתת משה. נאמר "ויאמר ה' אלי רב לך
אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", אומר רבי לוי, לשון זה שאמר
רב לך בא לדרוש, שכיון שבשעת מחלוקת קורח ועדתו, ב'רב'
בישר - ענה להם בלשון רב, לכן נענש בכך שב'רב' בישרוהו.
ומפרשת הגמרא, ב'רב בישר, היינו מה שאמר משה לקרח ועדתו,
רב לכם בני לוי, כלומר שיד לכם במה שיש לכם. וכיון שהקב"ה
מדקדק עם צדיקים כחוט השערה, נענש באותו לשון וברב
בישרוהו, ולכן נאמר לו רב לך וגו'. דבר אחר - באופן אחר
מתפרש לשון רב לך, רב יש לך, שהגיע זמן מלכותו, וזמן - ומידו
אותו רב, ויחושע, ולכן הגיע זמנו להיפטר מן העולם, שאין מלכותך
נוגעת במלכותו כמלא הגימז. דבר אחר, רב לך, מלשון די לך,
ביקשו הקב"ה שלא ירבה עוד בבקשה על זה, כדי שלא יאמרו
הרואים, הרב - הקב"ה, ב'מה קשה הוא, שאינו שומע לתלמידו,
התלמיד - משה ב'מה סרבן הוא יתר על המידה. שואלת הגמרא,
וב'רב לך' - מדוע באמת לא התקבלה תפילתו של משה שרצה
להיכנס לארץ ישראל. ומשיבה, תנא דבי רבי ישימעהל, לפום
גמלא שיחנא - לפי כח הגמול מרבים את משאו, והרי זה משל, שאף
כאן לפי גודל צדקתו של משה הרבו לדקדק עליו.
"ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד
לצאת ולבא, ה' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה". דורשת
הגמרא, אחר שכבר נאמר שהוא בן מאה ועשרים שנה, שאין
תלמוד לומר - מה הוצרך הכתוב לומר שוב 'היום', אלא יש
לדרוש מכך, שהיום מלא ימי ושנותי שנעשיתי בן מאה ועשרים
שנה, כלומר שביום זה נולדתי. ללמדך שהקדוש ברוך הוא משלים
שנותיהם של צדיקים, מיום ליום ומחדש לחדש - שנפטרים מן
העולם באותו יום ובאותו חודש שבו נולדו, דבתיב, עוד מספר
ימיו מלא. ודורשת הגמרא מה שנאמר 'לא אוכל עוד לצאת
ולבוא', מאי הכוונה? לצאת ולבוא, אילימא - אם תפרש שתשש
כוחו ואינו יכול עוד לצאת ולבוא ממש, יקשה, והבתיב 'ומשה בן
מאה ועשרים שנה באתו לא נס לחה', ומתפרש שעד סוף ימיו לא
נס ממנו לחלוחית כוחו. וכן דבתיב 'ויעל משה מערכת מואב אל
הר נבו', ותנא - שנינו בבבליא ששתים עשרה מעלות היו שם
- בערבות מואב, ופסקו משה - את כולן בפסיקה אחת עד הר נבו,
הרי שהיה כוחו עמו. אלא אומר רבי שמואל בר נחמני אומר רבי
ינאי, מה שנאמר 'לצאת ולבוא', היינו בדברי תורה, ומלמד
שנסתתמו ממנו שיערי חכמה, ולא יכל ללמוד תורה.
"וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד", תנא, אותה שבת
שמת בה משה, של דיו וזני היתה - שני זוגות היו בה, משה בתחילת
היום ויהושע בסופו, ובאותה שבת יתפלה רשות מזה - ממשוה,
וניתנה לזה - ליהושע.
(ותנא) אומר רבי יהודה, אילמלא המקרא דלהלן לגבי מקום
קבורת משה כתוב, אי אפשר היה לאומר - לומר דבר זה
מעצמנו. ומבאר, היך משה מת, בעבר הירדן שהוא בחלקו של
ראובן, דבתיב בהמשך המקרא, 'ויעל משה מערכת מואב אל הר
נבו', ונבו הרי בחלקו של ראובן קיימא, דבתיב 'ובני ראובן בנו
וגו' ואת נבו וגו', (נבו) ששם מתו ג' נביאים משה ואהרן ומרים.
הרי שמיתתו היתה בחלקו של ראובן. והיך משה קבור, בעבר
הירדן בחלקו של גר, דבתיב 'ונרא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק
ספן וגו', הרי שנקבר בנחלתו של גד. ומחלקו של ראובן עד חלקו
של גד ב'מה - מרחק הוי, ארבעה מילין. שואלת הגמרא, את אהרן
ארבעה מילין שמנחלת ראובן לנחלת גד, מי הוליכו, הרי לא
התעסקו ישראל בקבורתו. ומשיבה, מלמד, שהיה משה מופלג
בכנפי שכינתו, והשכינה העבירה אותו מחלקו של ראובן לחלקו של

קנים זה - יוסף, את כל מה שקטוב בזה - בלוחות הברית, ולכן
ראוי לו שישאו את ארונו לצד ארון הברית.
שנינו במשנה שמשוה הוא זה שנתעסק בהעלאת ארונו של יוסף,
שואלת הגמרא, ואי לא עסקי ביה משה - וכי אם לא היה משה
מתעסק להעלות עצמותיו, ישראל לא הוי מעסקי ביה, וכי לא
חשו לקיים שבועתם שהשביעם יוסף לעשות כן. והבתיב לאחר
מיתת משה, "ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים
קברו בשכם", הרי מבואר שכל ישראל התעסקו בארונו של יוסף
וקברוהו, ומדוע נקראת קבורתו רק על שם משה. ותו - ועוד קשה,
מדוע הניחו בני יוסף לבני ישראל שיקברוהו, וכי אי לא אעסקו
ביה ישראל, בניו של יוסף לא הוי מעסקי ביה לקבורו, וכי לא
היה חביב עליהם, והבתיב בהמשך הפסוק ביהושע 'ויהיו לבני יוסף
לנחלה' שקברוהו בנחלתם, הרי שהיה חביב עליהם, ואם כן מדוע
לא התעסקו הם בקבורתו. מתרצת הגמרא על השאלה האחרונה,
שאמרו בני יוסף בינם לבין עצמם, הניחו לו - לאבינו יוסף, ויתעסקו
בקבורתו כל בני ישראל, לפי שבבדו במצרים יותר ממצרים -
כבוד הוא לו שיתעסקו בקבורתו כל בני ישראל שהם מרובין, יותר
ממה שיתעסקו בו רק בניו שהם מועטים. ותו - משיבה הגמרא על
השאלה הראשונה, שכשהיה משה חי, אמרו בני ישראל, הניחו לו
ליוסף שיתעסק בקבורתו משה לבדו, לפי שבבדו בגדולים יותר
ממצרים - כבוד הוא לו שיתעסק בקבורתו משה לבדו שהוא אדם
גדול יותר ממה שיתעסקו בו שאר ישראל שהן קטנים.
נאמר בפסוק "ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים
קברו בשכם", שואלת הגמרא, מאי שנה - מדוע קברוהו דוקא
בשכם. אומר רבי חמא ברבי חנינא, משכם נבחוהו - שמכרוהו
לישמעאלים, שהרי נאמר בפסוק שיעקב שלחו אל אחיו הרועים
בשכם. לכן אמרו ישראל, ולשכם נחזיר אבידתו - ישיבוהו
לקבורה.
שואלת הגמרא, קשו קראי אהרדי - הפסוקים סותרים האחד את
השני, שבפסוק אחד בתיב 'ויקח משה את עצמות יוסף עמו', הרי
שמשוה הוא שהתעסק בהעלאתו במשך כל הארבעים שנה במדבר.
ובתיב - ואילו בפסוק אחר כתוב 'ואת עצמות יוסף אשר העלו
בני ישראל וגו', הרי שכל ישראל העלו. מתרצת הגמרא, אומר
רבי חמא ברבי חנינא, כל העושה דבר ולא גמרו, וכן אחר
וגמרו, מעלה עליו הכתוב - על זה שגמרו, כאילו הוא עשהו את
הדבר כולו. רבי אלעזר אומר, אף מן העמים מורידין אותו - את
זה שהתחיל ולא גמר מעשיו מגדולתו, דבתיב אצל יהודה אחר
מכירת יוסף, 'ויהי בעת ההיא ויבד יהודה' - שירד מגדולתו, כיון
שהוא התחיל בהצלת יוסף ואמר לאחיו 'מה בצע כי נהרג את אחינו
וכסנו את דמו, וזהו לו לגמור ולהצילו מיד אחיו ולהשיבו לאביו.
רבי שמואל בר נחמני אומר, עונשו של המתחיל ואינו גומר חמור,
שאף קובר את אשתו ובניו בחייה. דבתיב 'ותמת בת שוע אשת
יהודה וגו' ובתיב 'וימת עד ואונן', הרי מבואר שמתו אשתו ובניו.
אמר רבי יהודה אומר רב מפני מה נקרא יוסף עצמות בתיב -
שכשצוה את אחיו להעלות עצמותיו ממצרים, אמר 'והעליתם את
עצמותי, והרי היה דיו. מפני שלא מיחה בכבוד אביו, דקאמרי
ליה - שאמרו לו אחיו בדרתם למצרים 'עבדך אבינו', ולא אומר
לחו ולא מידי - לא מיחה בהם על שקראו ליעקב עבד. ואמר רב
יהודה אומר רב, ואיתימא רבי חמא ברבי חנינא, מפני מה מת
יוסף קודם לאחיו, מפני שהניח את עצמו ברבנות.
'ויוסף הורג מצרים' - אומר רבי אלעזר, אל תיקרי 'הורג' אלא
הורדי, שהורדי יוסף את איצטנגני פרעה מגדולתו - שלא ידעו
לפתור את חלום פרעה כמותו. עוד נאמר, 'ויקנהו פוטיפר סריס
פרעה', אומר רב, שקנהו - פוטיפר את יוסף מחמת יופיו לעצמו -
למשכב זכור. ו(בא גבריאלי וסירוס) בא גבריאלי ופירעו - סירס
את פוטיפר סירוס מרובה. וההוכחה לכך היא, שמעיקרא בתיב

ביאורים למסכת סוטה דף יד עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

מספרך וגו', הרי שהסכים למות למענם. ומה שנאמר 'וְאֵת פְּשָׁעִים
נִמְנָה', היינו שְׁנֵימָנָה עִם מַתִּי מְדַבֵּר וראוי לו לחלוק אתם את
השכר, לפי שנמנה למות אתם במדבר, וזה היה בעבורם, כמו
שנאמר 'וַיַּעֲבֹר בִּי ה' לִמְנַעֲכֹם'. ומה שנאמר 'וְהוּא חָטָא רַבִּים
נָפְאָה', שנשא על עצמו עון ישראל, בכך שִׁבִּיפֵר עַל מַעֲשֵׂה הָעָגֹל.
ומה שנאמר 'וְלִפְשָׁעִים יִפְגֹּעַ', היינו שִׁבִּיפֵשׁ רַחֲמִים עַל פְּשָׁעֵי
יִשְׂרָאֵל שֶׁחִזְרוּ בְּתִשְׁבּוּבָה ויכופר להם עונותם, וְאֵין לִשׁוֹן 'פְּגִיעָה',
אֵלָּא אחת מלשונות התפלה, שֶׁנֶּאֱמָר 'וְאַתָּה אֵל תִּתְפַּלֵּל בְּעַד
הָעָם הַזֶּה וְאֵל תִּשָּׂא בְּעָדֵם רִנָּה וְתַפְּלָה וְאֵל תִּפְגַּע בָּהֶם', הרי
שפגיעה אף היא מלשונות התפילה.

הדרן עלך המקנא לאשתו

היה מביא - פרק שני

בפרשת סוטה נאמר 'וְהִבִּיא אִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכֹּהֵן וְהִבִּיא אֶת
קֶרְבָּנָה עִלֶּיהָ', כלומר שמצוה על הבעל להביא את מנחת אשתו
סוטה, ומבאר המנשה את סדר הבאת מנחת סוטה ובמה חלוק דינה
משאר המנחות.
משנת. הָיָה הַבַּעַל מְבִיא אֶת קֶרְבֵּן מִנְחָתָהּ שֶׁל אִשְׁתּוֹ לְבֵית
הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמָר 'וְהִבִּיא אֶת קֶרְבָּנָה עִלֶּיהָ', בְּתוֹךְ בְּפִיפָה מִצִּירֵת -
בסל של נצרי דקל זרדים הגדלים סביב הדקל, וְנוֹתְנָה עַל יָדֶיהָ שֶׁל
האשה בהגיעו לביית המקדש בְּיָד יָגִיעָה.
ואלו הן החילוקים בין מנחת סוטה לשאר המנחות, כֹּל הַמִּנְחָנוֹת,
תְּחִלָּתָן - כשמביא את המנחה מביתו וסוֹפֶן - כשמביא לעזרה
בְּכָלִי שָׂרֵת - המנחה נתונה בכלי חשוב שראוי להיות כלי שרת, וְזו
- מנחת סוטה תְּחִלָּתָהּ - כשמביאה מביתו, מביאה בְּכַפִּיפָה מִצִּירֵת
- סל מנצרי דקל שאין ראוי לעשות ממנו כלי שרת, וְסוֹפֶה -
כשמביאה לעזרה לעשות בה סדר הקרבתה, לפני הקמיצה מניחה
בְּכָלִי שָׂרֵת. כֹּל הַמִּנְחָנוֹת מְעֻנוֹת שֶׁמֶן וְלֶבֶנָה - שנאמר 'וַיִּצַק
עֲלֶיהָ שֶׁמֶן וַתֵּן עֲלֶיהָ לֶבֶנָה', וְזו אֵינָה מְעֻנָה לֹא שֶׁמֶן וְלֹא לֶבֶנָה
- שנאמר 'לֹא יִצוֹק עֲלֶיהָ שֶׁמֶן וְלֹא יֵתֵן עֲלֶיהָ לֶבֶנָה וגו'. כֹּל הַמִּנְחָנוֹת
- מלבד מנחת העומר בָּאוֹת מִן הַחֲטָיִין - שנאמר 'סֹלֶת חֲטָיִים
תַּעֲשֶׂה אוֹתָם', וְזו בָּאָה מִן הַשְּׁעִירִין - שנאמר 'עֲשִׂירֵת הַאִיפָה קֶמַח
שְׁעוּרִים. מִנְחַת הַעֹמֶר אֶף עַל פִּי שֶׁבָּאָה מִן הַשְּׁעִירִין אֵינָה דומה
למנחת סוטה, שְׁהִיא הִיָּתָה בָּאָה גֵּרֶשׁ - מהמובחר ומנופה
שבשעורים, שהיו מנפים את הקמח ב"ג נפה עד שנעשה כעין סלת
חֲטָיִים, וְזו - מנחת סוטה בָּאָה קֶמַח - מעורב הקמח עם קליפת
השעורה. רֶבֶן גְּמִילָאֵל אָמַר הַטַּעַם שֶׁמִּנְחַת סוטה באה מקמח
שְׁעוּרִים הוּא, שֶׁשֶּׁם שְׁמַעְשִׂיהָ מַעֲשֶׂה בְּהֶמָּה - שהפקירה עצמה
לתשמיש למי שאינו בן זוגה כִּדְּ קֶרְבָּנָה עֲשׂוּי מִשְׁעוּרִים שֶׁהֵם מֵאֲכָל
בְּהֶמָּה.
נמרא מבאר הגמרא תִּנְיָא אַבָּא חֲנִין אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
(וְכָל כֹּד לְמַח) מפני מה אמרה התורה להניח את המנחה על ידי
האשה, בְּיָד יָגִיעָה - כדי שתהיה לסוטה יגיעה בהבאת הקרבן,
והטעם שרצתה התורה ליגעה הוא בְּיָד שֶׁתְּחִזְזוּר בָּהּ מַחֲמַת הַיָּגִיעָה
מדבריה ותורה שזינתה, ולא תיבדק על ידי המים המאורים שגירמו
לה למות. ויש ללמוד מכאן, שֶׁאֵם בְּכָה חָסָה תוֹרָה עַל עוֹבְרֵי
רְצוּנוֹ - שהרי חסה על האשה שזינתה ועברה על רצונו של מקום,
כֹּל וְחוֹמֶר שֶׁחָסָה עַל עוֹשֵׂי רְצוּנוֹ. שואלת הגמרא וּמָמַי שֶׁהִטַּעַם
שרצתה התורה שתחזור בה ולא תיבדק מִשּׁוּם דְּחָקָה הוּא, דִּילָמָּא
רצתה התורה שתחזור בה כִּי הִיכִי לֹא יַעֲטֹרְכּוּ לְהִכִּין אֶת הַמִּים
המאורים וְיִתְּמַח מִגִּילָה שֶׁשֶּׁם ה' כתוב בה. עונה הגמרא, רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אֵינוֹ יָכוֹל לְלַמּוֹד שְׁעוּשִׁים כֵּן כְּדִי שֶׁלֹא תִימָחַק הַמְּגִילָה,
מִשּׁוּם שֶׁקֶסֶר

נִסְמָרָא - מושל של בית פֶּעוֹר, ואמרו לו, הֲרָאנוּ הִיכֵן מִשָּׁה קְבוֹר.
ולא הצליחו למצוא מקום זה, שֶׁכְּשֶׁעָמְדוּ לְמַעְלָה, נִדְּמָה הִיָּה לָהֶם
שֶׁמֶקוֹם קְבוֹרָתוֹ לְמַשָּׁה, וכשעמדו לְמַשָּׁה, נִדְּמָה הִיָּה לָהֶם שֶׁהוּא
קְבוֹר לְמַעְלָה. ואף שֶׁנִּחְלָקוּ לְשֵׁנֵי בֵּיתוֹת - בקבוצות, אוֹתָן
שְׁעוּמִידִים לְמַעְלָה, הִיָּה נִדְּמָה לָהֶן מֶקוֹם קְבוֹרָתוֹ לְמַשָּׁה, ואותן
שֶׁעָמְדוּ לְמַשָּׁה, נִדְּמָה הִיָּה לָהֶן שֶׁהוּא קְבוֹר לְמַעְלָה, לְקִנְיָם מַה
שֶׁנֶּאֱמָר בַּמִּקְרָא 'וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ'. רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינָא
אָמַר, אֵף מִשָּׁה רַבִּינוּ בַּעֲצָמוֹ אֵינוֹ יוֹדַע הִיכֵן הוּא קְבוֹר, דְּבִתְרִיב
הַכָּא - בפרשת קבורתו 'וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ', וּבִתְרִיב הַתָּם
'וְאֵת הַקֶּרֶבֶת אֲשֶׁר בְּרֹךְ מִשָּׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים', הרי שמשא נקרא
אִישׁ, וראיה שאף הוא לא ידע מקום קבורתו.
וְאָמַר רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינָא, אֵף שֶׁלֹא זָכָה לִכְנֹס לַאֲרֶץ יִשְׂרָאֵל
בְּחַיָּו, מִפְּנֵי מַה לֹא הִעֲלוּ אֶת עַצְמוֹתָיו לַאֲרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּדָרֵךְ שֶׁהִעֲלוּ
אֶת עַצְמוֹתָיו שֶׁל יוֹסֵף, אֵלָּא נִקְבֵּר מִשָּׁה אֶצֶל בֵּית פֶּעוֹר. וביאר
שֶׁעָשׂוּ כֵן בְּדִי לְכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂה - חטא של פֶּעוֹר, שֶׁחֲטָא בַּבְּנוֹת
מוֹאָב. וְאָמַר רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מֵאִי דְּבִתְרִיב "אֲחֵרֵי ה'
אֱלֹהֵיכֶם תִּלְבּוּ", שֶׁשִּׁמְעוּתוֹ לִלְכַּת בַּקְרֶבֶת ה' וְכִי אֲפָשֵׁר לוֹ
לְאָדָם לְהֵלֵךְ אַחֵר שְׂכִינָתוֹ, וְהֵלֵךְ בְּכָר נֶאֱמָר 'כִּי ה' אֱלֹהֵיךְ אִישׁ
אֶחָד הוּא', ואם כן לא ניתן לילך אחריו. אֵלָּא כִּי הִיא כּוֹונַת
הַפְּסוּק, שֶׁצִּירֵי הָאָדָם לְהִלָּךְ אַחֵר מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרֹךְ הוּא
- לַנְּהוּג כַּמִּדּוֹתָיו. וְהִינֵנו מַה הוּא - הַקְּבִי'ה מְלִכִּישׁ עֲרוּמִים,
דְּבִתְרִיב "וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ בְּתָנוּת עוֹר וְלִלְבָשִׁים",
אֵף אִתָּה הִתְנַחַה כֵּן וְהִלְבִּשׁ עֲרוּמִים. וכן כפי שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרֹךְ הוּא
בִּינָךְ חוֹלִים, דְּבִתְרִיב בְּבּוֹאוֹ לְבַקֵּר אֶת אֲבִרְהָם אַחֵר מִילְתּוֹ "וַיֹּרָא
אֵלָיו ה' בְּאַלְוִי מִמְּרָא", אֵף אִתָּה בִּינָךְ חוֹלִים. וכן מה הַקְדוֹשׁ
בְּרֹךְ הוּא נִיחָם אֲבָלִים, דְּבִתְרִיב "וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אֲבִירְהָם וַיִּבְרָךְ
אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ" - שֶׁנִּחְמָו עַל אֲבִיו וּבִרְכוּ אֱלֹקִים בְּרִכַּת
אֲבָלִים, אֵף אִתָּה נִחָם אֲבָלִים. וכן מה הַקְדוֹשׁ בְּרֹךְ הוּא קָבַר
מֵתִים, דְּבִתְרִיב "וַיִּקְבֹּר אוֹתוֹ בְּנִי", אֵף אִתָּה קָבַר מֵתִים.
כִּיִּן שֶׁהוֹכִירָה הַגְּמָרָא שֶׁהִלְכִּישׁ הַקְּבִי'ה אֶת אָדָם וְחוּה בַּכְּתוּבוֹת עוֹר,
דֵּנָה הַגְּמָרָא מֵהֶם הַקְּבִי'ה עוֹר שֶׁהִלְכִּישׁ. נִחְלָקוּ בּוֹה רַב וּשְׁמוּאֵל,
חָד - אֶחָד מֵהֶם אָמַר, שֶׁהוּא מְדַבֵּר הַכָּא מִן הָעוֹר - צִמּוֹ, וְחָד אָמַר
שֶׁהִיא זֶה פֶּשֶׁתוֹ, וְנִקְרָא כֵּן לְפִי שֶׁהוּא דְּבִי שֶׁהָעוֹר נִהְיָה מִמֶּנּוּ
שְׁלּוּבִשִׁים אוֹתוֹ סוּמוֹךְ לַעוֹר. דִּדְשׁ רַבִּי שְׁמֵלָא, הַתּוֹרָה בְּתַחֲלָתָהּ
עוֹסֶקֶת בְּמִילּוֹת חֲסִידִים, וְסוֹפָה עוֹסֶק בְּמִילּוֹת חֲסִידִים, תְּחִלָּתָהּ
גְּמִילּוֹת חֲסִידִים, שֶׁכָּתַב שֶׁעָשָׂה הַקְּבִי'ה חֶסֶד לְאָדָם וְחוּה, דְּבִתְרִיב
"וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ בְּתָנוּת עוֹר וְלִלְבָשִׁים", וְסוֹפָה
עוֹסֶקֶת בְּמִילּוֹת חֲסִידִים, דְּבִתְרִיב "וַיִּקְבֹּר אוֹתוֹ בְּנִי".
דִּדְשׁ רַבִּי שְׁמֵלָא, מִפְּנֵי מַה נִּתְּאָה מִשָּׁה רַבִּינוּ לִכְנֹס לַאֲרֶץ
יִשְׂרָאֵל, וְכִי לֹאֲכּוֹל מִפְּרֵי הָאָרֶץ צִרָה, אוֹ לְשִׁבּוֹעַ מִטּוֹבָה הוּא
צִרָה. אָמַר כֹּד אָמַר מִשָּׁה בְּתַפִּילוֹת וּבִשְׁתּוֹת לִכְנֹס לַאֲרֶץ, הֲרָאָה
מִצִּדּוֹ נִצְטָו יִשְׂרָאֵל, וְאֵין מִתְקַיִּימִין - חֵלֶק מִהוֹן אֵלָּא בְּאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, לְכָךְ אָכְנִים אֵף אֵין לַאֲרֶץ, בְּדִי שֶׁיִּתְקַיִּימוּ הַמִּצְוּוֹת כּוֹלֵן
עַל דִּי. אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרֹךְ הוּא, כִּלּוֹם מַה שֶׁאִתָּה מְבַקֵּשׁ לְקִיִּים
הַמִּצְוּוֹת הַתּוֹלוֹת בְּאֶרֶץ, אֵין זֶה אֵלָּא בְּכַדִּי לְקַבֵּל שֶׁכֶּר עֲלֵיהֶם, אִם
כֵּן מַעֲלָה אֵין עֲלֶיהָ בְּאֵילוֹ עֲשִׂיתָם וְתִקְבַּל שְׁכָר עֲלֵיהֶם. שֶׁנֶּאֱמָר
"לִבֵּן אֲחִיקָה לֹו בְּרִיבִים, וְאֵת עֲצוּמִים וְחֵלֶק שְׁלָל, תַּתַּת אֲשֶׁר
הָעִירָה לְמוֹת נַפְשׁוֹ, וְאֵת פְּשָׁעִים נִמְנָה, וְהוּא חָטָא רַבִּים נָפְאָה,
וְלִפְשָׁעִים יִפְגֹּעַ", וְנִדְרַשׁ מִקְרָא זֶה לְגַבִּי מִשָּׁה, 'לִבֵּן אֲחִיקָה לֹו -
שְׁכָר בְּרִיבִים, יָכוֹל - שְׁמָא תִּאֲמַר שֶׁהִיא שְׁכָרָה בְּאֶחָדָהּ, וְלֹא
בְּרִאשׁוֹנִים - הָאֲבוֹת, תִּלְמוּד לּוֹמַר 'וְאֵת עֲצוּמִים וְחֵלֶק שְׁלָל' -
שֶׁמֶתֵּן הַשֹּׁכֵר הִיָּה בְּאֶחָדָהּ יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁהֵן עֲצוּמִים וְהַתּוֹרָה
וּבְמִצְוֹת. ומה שֶׁנֶּאֱמָר 'תַּתַּת אֲשֶׁר הָעִירָה לְמוֹת נַפְשׁוֹ', הוּא לְפִי
שֶׁמֶקֶר מִשָּׁה אֶת עֲצָמוֹ לְמִיתָה בַּעֲבוּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמָר - לְאַחַר
חֲטָא הָעָגֹל אָמַר מִשָּׁה, "וַעֲתָה אִם תִּשָּׂא חֲטָאתִי, וְאִם אֵין מִחְנֵי נָא

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יד עמוד א

רש"י

1 גמרא. מושל, כהן שאמר קומם דוכוס ושלטון, וחברו ריהטון קרשון גסטרן (קטלן דף
2 כ"ט) ויכרך אלהים את יצחק, נחמו על אביו וברכו ברכת אבליים: דבר הקא מן העור. של
3 צמר הוא: שהעור נהנה מפניו. של פשתן שאדם לובש סמוך לעורה תחלתו גמילות חסדים.
4 הלבבש ערמיו: ולפושעים יפגע. בשביל פושעים הפגיעה הערה. הריק:

תוספות

1 מפני מה נקבר מול בית פער כדי לכפר על מעשה פער. ומדרש אגדה בכל שנה ושנה
2 בעת שחטאו ישראל בגנות מואב באותו פרק בית פער עולה למעלה כדי לקטר
3 ולהזכיר עון וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ושוקע שמושה רבינו שקעו בקרקע עד
4 חוטמו וכל שעה שעולה חוזר ושקע למקום ששקעו משה רבינו. מתוספת רבי:

הדרן עלך המקנא

5 **מביא** את מנחתה. אין סדר המשנה וסדר
6 הפרשה מכותין שחיי כר סדר הפרשה
7 קינא לה ונסתרה מעלה האשה ומביא את
8 מנחתה הכהן מביא פילי של חרס ונותן לתוכו
9 חצי לוג מים מן הכיור ונותן בו עפר מעמיד
10 האשה בשער נקור ואוחז בגדיה וסותר את
11 שערה ונותן את המנחה על ידה וביד הכהן מים
12 המרים ומשביע ומתנה עמה וכותב את המגילה
13 ומוחק ומשקה ונותל מנחתה מתוך כפיפה מצרית
14 ונותן לתוך כלי שרת מניף ומגיש קומץ ומקטיר
15 ולא ידענו למה שינה התנא הסדר ואם סדר
16 התנא דוקא או סדר הפרשה:

17 **כדי** ליגעה. שהרי היתה נתונה על ידה עד גמר
18 כל הסדר כדי שתחזור ותודה ולא שייך
19 למימר דררשי טעמא דקרא אלא היכא דנפקא לן
20 מינה מידי דמריבי מינה וקרא טתמא כתיב וכולל
21 הכל ואנו דורשין טעמו ואומרים זהו הטעם של
22 פסוק הואיל וטעמו בשביל כך איכא דוקא כון
23 לא תחבול בגר אלמנה משמע בין עניה ועשירה
24 וקאמר ר"ש טעמא דקרא שאם אתה ממשכן
25 אותה אתה משיא לה שם רע בשביעיותה מתוך
26 שאתה משיב לה העבט ונאמר עניה דוקא אין
27 ממשכנין אותה (כ"ט דף קטו).

אי

הדרן עלך המקנא

1 גמרא של בית פער, הראנו היכן משה קבור. עמדו
2 למעלה, נדמה להם למטה. למטה, נדמה להם
3 למעלה. נחלקו לשתי ביתות, אותן שעומדים למעלה,
4 נדמה להן למטה. למטה, נדמה להן למעלה, לקיים
5 מה שנאמר 'ולא ידע איש את קברתו'. רבי חמא
6 ברבי חנינא אמר, אף משה רבינו אינו יודע היכן
7 קבור, כתיב הכא 'ולא ידע איש את קברתו', וכתיב
8 התם 'וואת הבקרה אשר ברך משה איש האלהים'.
9 ואמר רבי חמא ברבי חנינא, מפני מה נקבר משה
10 אצל בית פער, כדי לכפר על מעשה פער. ואמר
11 רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב 'אחרי ה' אלהיכם
12 תלכו', וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה, והלא
13 כבר נאמר 'כי ה' אלהיך אש אכלה הוא', אלא להלך
14 אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא. מה הוא מלביש
15 ערומים, דכתיב 'ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו
16 פתנות עור וילבישם', אף אתה הלביש ערומים.
17 הקדוש ברוך הוא ביקר חולים, דכתיב 'וירא אליו ה'
18 באלוני מוכרא', אף אתה ביקר חולים. הקדוש ברוך
19 הוא ניהם אבליים, דכתיב 'ויהי אחרי מות אברהם
20 ויכרך אלהים את יצחק בגו', אף אתה נהם אבליים.
21 הקדוש ברוך הוא קבר מתים, דכתיב 'ויקבר אותו

משיקה

22 בגי', אף אתה קבור מתים: 'פתנות עור' רב ושמואל, חד אמר דבר הבא מן העור, וחד אמר דבר שהעור נהנה מפניו. דרש
23 רבי שמלאי, תורה תחלתה גמילות חסדים, וסופה גמילות חסדים. תחילתה גמילות חסדים, דכתיב 'ויעש ה' אלהים לאדם
24 ולאשתו פתנות עור וילבישם', וסופה גמילות חסדים, דכתיב 'ויקבר אותו בגי'. דרש רבי שמלאי, מפני מה נתאזה משה רבינו
25 ליכנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך, או לשבוע משובה הוא צריך. אלא כך אמר משה, הרבה מצות נצטוו ישראל,
26 ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל, אכנס אני לארץ, כדי שיתקיימו כולן על ידי. אמר לו הקדוש ברוך הוא, כלום אתה מבקש
27 אלא לקבל שכר, מעלה אני עליך פאייו עשיתם, שנאמר 'לכן אחלק לו ברבים, ואת עצומים יחלק שלל', תחת אשר הערה
28 למות נפשו, ואת פושעים נמנה, והוא חמא רבים נשא, ולפושעים יפגע, 'לכן אחלק לו ברבים', וכול באחרונים ולא בראשונים,
29 תלמוד לומר 'ואת עצומים יחלק שלל' באברהם יצחק ויעקב, שהן עצומים בתורה ובמצות. 'תחת אשר הערה למות נפשו',
30 שמסר עצמו למיתה, שנאמר 'ואם אין מחני נא וגו''. 'ואת פושעים נמנה', שנמנה עם מתי מדבר. 'הוא חמא רבים נשא', שביפר
31 על מעשה העגל. 'ולפושעים יפגע', שביקש רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה, ואין פגיעה אלא תפלה, שנאמר 'ואתה
32 אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי':

הדרן עלך המקנא לאשתו

היה מביא - פרק שני

33 **משנה**. היה מביא את מנחתה בתוך כפיפה מצרית ונותנה על ידיה כדי ליגעה. כל המנחות תחילתן וסופן בכלי שרת, וזו תחלתה
34 בכפיפה מצרית וסופה בכלי שרת. כל המנחות טעונות שמן ולבונה, וזו אינה טעונה לא שמן ולא לבונה. כל המנחות באות
35 מן החטין וזו באה מן השעורין. מנחת העומר אף על פי שבאה מן השעורין, היא היתה באה גרש, וזו באה קמח. רבן גמליאל אומר, בשם
36 שמעשה מעשה בהמה כך קרבה מאכל בהמה. גמרא תנא אבא חנין אומר משום רבי אליעזר, (וכל כך למה) כדי ליגעה כדי שתחזור
37 בה. אם ככה חסה תורה על עוברי רצונו, קל וחומר על עושי רצונו. וממאי משום דחסה הוא, דילמא פי הויכ דלא תיפחוק מגילה, קסבר
משיקה

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יד עמוד ב

תוספות

רש"י

א' משום מגילה הא אימחוקא. היה קשה לרבי האמרי לעיל (ה' ז') דלאחר ושנמחהו
מגילתה מאימין עליה שתשהה ונראה דעל כרחיך אית לן למימר דר"א לית ליה איום
שתשהה אפי' אחר מחיקת מגילה ומדלא פריך נהי דמשקה ואחר מקריבה אימא דלאחר
מחיקה לאלתר היה נוטל המנחה מעל ידיה ש"מ דפשיטא ליה דעד שעת הקרבה היה

מניחה על ידיה אם כן למאן דאמר מאימין עליה
שתשהה אית לן למימר דסבירא ליה מקריב
מנחתה ואח"כ שותה דכבר נקריבה
טעונה

משקה ואחר כך מקריב את מנחתה, דאי משום
מגילה הא אימחוקא לה: כל המנחות כו': ורמינהו,
סדר מנחות פיצד, אדם מביא מנחה מתוך ביתו

בקלות של כסף ושל זהב ונותנה לתוך כלי שרת ומקדשה בכלי שרת, ונותן עליה שמנה
ולבנותה ומוליכה אצל כהן, וכהן מוליכה אצל מזבח ומגישה בקרן דרומית מערבית כנגד
חודה של קרן, ודיו. ומסלק את הלבונה לצד אחד וקומץ ממקום שנתרבה שמנה, ונותנו
לתוך כלי שרת ומקדשו בכלי שרת ומלקט את לבונתה ונותנה על גביו (ומעלה אותו לגבי
מזבח) ומעלהו ומקטירו בכלי שרת ומולחו ונותנו על גבי האשנים. קרב הקומץ, שרתה
נאכלין ורשאים בהכנים ליתן לתוכה יין ושמן ודבש, ואין אסורין אלא מלחמין. קתני מיהא,
בקלות של כסף ובקלות של זהב. אמר רב פפא, אימא בכלים הראויין לכלי שרת, מפלג
דכפיפה מצרית לא חוץ. כמאן, דלא ברבי יוסי ברבי יהודה, דתניא כלי שרת שעשואן של
עץ, רבי פוסל ורבי יוסי ברבי יהודה מכשיר. אפילו תימא רבי יוסי ברבי יהודה, אימר
דאמר רבי יוסי ברבי יהודה בחשובין, בפחותין מי אמר. וכי לית ליה לרבי יוסי ברבי יהודה
הקריבהו נא לפחתה: ונותנה לכלי שרת ומקדשה בכלי שרת: שמעת מינה, כלי שרת
אין מקדשין אלא מדעת. אימא, נותנה בכלי שרת לקדשה בכלי שרת: ונותן עליה שמנה
ולבנותה: שגאמר ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה: ומוליכה אצל כהן: דכתיב והביאה
אל בני אהרן וגו': וכהן מוליכה אצל מזבח: דכתיב והגישה (אצל) [אל] המזבח: מגישה
בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן ודיו. מנלן, דכתיב וזאת תורת המנחה הקרב
אתה בני אהרן לפני ה' אל בני המזבח: ותניא, לפני ה', יכול במערב, תלמוד לומר אל
בני המזבח: אי אל בני המזבח, יכול בדרום, תלמוד לומר לפני ה'. הא פיצד, מגישה בקרן
דרומית מערבית כנגד חודה של קרן, ודיו. רבי אלעזר אומר, יכול יגישנה במערבה של קרן
או לדרומה של קרן, אמרת כל מקום שאתה מוצא שני מקראות, אחד מקיים עצמו ומקיים
דברי חבירו, ואחד מקיים עצמו ומבטל דברי חבירו, מניחין את שמקיים עצמו ומבטל חבירו,
ותופסין את שמקיים עצמו ומקיים חבירו, כשאתה אומר לפני ה' במערב, ביטלתה אל בני
המזבח בדרום, וכשאתה אומר אל בני המזבח בדרום, קיימתה לפני ה' במערב. הא פיצד,
מגישה לדרומה של קרן. והיכן קיימתה, אמר רב אשי, קסבר האי תנא, כוליה מזבח בצפון
קאי. מאי ודיו, אמר רב אשי, איצטריך, סלקא דעתך אמינא, תיבעי הגשת מנחה גופה,
קמשמע לן. ואימא הכי נמי, אמר קרא והקריבה אל הכהן וגו' והגישה אל המזבח: מה
הקרבה אצל כהן בכלי, אף הגשה אצל מזבח בכלי: ומסלק את לבונתה לצד אחד: כי חיכי
דלא תקמוץ בהדי מנחה, פדתנן קמץ ועלה בידו צרור או גרור מלח או קורט לבונה פסול:
וקומץ ממקום שנתרבה שמנה: מנלן, דכתיב מסלתה ומשמנה: מוגרשה ומשמנה: ונותנו
לתוך כלי שרת ומקדשו בכלי שרת: למה לי, הא קדשה חדא וזמנא. מיד דהוה אדם, דם
אף על גב דקדישתיה ספין בצנאר בהמה, הדר מקדש ליה בכלי שרת, הכא נמי לא שגא:
ומלקט את לבונתה ונותנה על גביו: דכתיב וזאת כל הלבנה אשר על המנחה: ומעלהו

ומקטירו

משקה. המים ואח"כ מקריב מנחתה, ופולגתא היא בפרק היה נוטל (לעיל דף ט"ז). ומיהו כל
זמן שלא קרבה מנחתה אינה נבדקת, דכתיב מוקרת עון, ואע"פ ששקתה מניחין אותה
בדה כדי לגענה ותודה, והשקא ודאי משום חסין הוא. דאי משום מגילה הא אימחוקא
לה: קלות. כעין סלים. אדם מביא מנחתו לעזרה מתוך ביתו בקלות וכו': ונותנה.
בקרן בכלי שרת. קס"ד שצריך לתתה ע"מ כן
שיהא דעתו שיקדשה הכלי ויגישנה. מניח את
הכלי לקרן מערבית דרומית. ולקמן יליף לה
מקרא: ודיו. לקמן מפרש מאי היא ונאמאי
תיסק אדעתין דנבעי טפי: ומסלק הלבונה לצד
אחר. בתוך הכלי עצמה. ולקמן מפרש טעמא
דכלה מתנינא: שנתרבה שמנה. מקום שהיא
נגלתה יפה בשמן: ונותנו לכלי שרת. שני. ולקמן
מפרש טעמא: על גבי האשנים. על האש: לתן
לתוכה. לתן לתוך השירים: בכלים הראויין לכלי
שרת. אם היה מקדשין: רבי פוסל. ובמחנותיו
ובמקדש סבול לית טעמא בפרק החליל (ה' ט"ז):
בשובין. בכלי עץ חשובין: הקריבהו נא לפחתה.
סיפא דקרא, הוצרך או ליהא פניה: אין מקדשין
אלא מדעת. שהנותן בהן צריך שיתענו לשם
כהן. ואת הרי מנחה קדושה ועומדת שהקדישה
בה, קדשת פה אינה אלא קדשת דמים ואינה
קדשת הנוף, ואינה נפסלת בטבול יום ובלינה:
ואם נטמאת בפריה. קדשה בכלי שרת קדשת
הנוף ונפסלת בטבול יום ובלינה ואין לה פדיון:
נותנה לקדשה. התורה הצריכה לתנו בכלי
שרת כדי שיקדשה הכלי ואפילו אינו מתכוון
לקדש: ונותן עליה. הור שמן ולבונה ואין צריך
כהן לקדש, דכתיב ויצק עליה שמן וגו' והדר
והביאה אל בני אהרן וגו': וזאת תורת המנחה.
כל המנחות במשמע: הקרב אותה בני אהרן וגו'
יכול בפעור. יגישנה לדפן מערבי של מזבח,
דהיינו לפני ה', שההיכל במערב והמזבח בחצר
ל"ב אמה רחבו ממזעזע באמצע העזרה, וכן
ההיכל ממזעזע באמצע העזרה זה מול זה ל"ב
אמה ושיבת ובקליו. חללו ב' ובקליו ר' אבהו עמי
בית צפוני וששה לכתל דרומי, נמצא מערבו
של מזבח לפני ה', דאין מפסיק כלום בינו לבין
ההיכל, דאלו אולם שלפני ההיכל פתוח הוא
ורחבו עשרים אמה ככל חללו של ההיכל: כנגד
חזה. כל מה שיכול לקרבו כלפי מערב, ובלבד
שיהא שם קצת דרום משום אל בני המזבח, דאי
לא כנגד חזה ליכא לפני ה' ככל שהרי וזיות
ההיכל כלם כנגד וזיות המזבח: ר' אלעזר אומר
כו'. דרושו למקרא בענין אחר, וכך דרושו, מתוך
שגאמר לפני ה' אל בני המזבח יכול יגישנה
לאחר מכן רצה למערב רצה לדרומה, וה"ל לה
בת"כ: או לדרומה של קרן אמרת. כך תשיבני
כל מקום שאתה מוצא כו'. דכיון דאפשר לקיים
את שניהם תו לא תוקמה רצה זה עושה רצה

זה עושה אלא תפוס המקיים את שניהם: קיימתה לפני ה' במערב. הא פיצד מגישה לדרומה של קרן. וה"ל לה בת"כ, לדרומה של קרן ולא בעי כנגד חזה ותיכן קיימתה. הלא חזן
לכנגד וזיות ההיכל הוא: קסבר האי תנא. ר' אלעזר: ליה פסח בצפון קאי. בחלק צפוני של עזרה. ולית ליה מזבח מן כנגד ההיכל ובקליו. נמצא דרומו של מזבח כנגד אמצע
פתח ההיכל. הלכך יגישנה אל בני המזבח בדרום, ובלבד שיהא סמוך למערב, נמצא מקום את שניהם. וה"ל נמי אם היה מזבח משוך מעט מכנגד וזיות דרומית ההיכל ולצפון שיהא
דרומו של מזבח כנגד ההיכל היה מצי לקום את שניהם. דכנגד ההיכל קרינן ביה לפני ה' ובלבד שיהא סמוך לקרן דהיינו אצל מערב, והא דנקט למשמע מנה בליה מזבח בצפון קאי,
משום דג' מתולדות הן בדרן זה, ר' יהודה אית ליה מזבח מן כנגד היכל ובקליו בפ"ק דיומא (ה' ט"ז), ור"א בן יעקב אית ליה בליה מזבח בדרום קאי, דאמר צפוני שהוא צד פני
מקלום, ור' יוסי הגלילי אית ליה בליה מזבח בצפון קאי בוכדים בפ' קדשי קדשים (ה' ט"ז). הלכך לר"א דהקא דשמעי' ליה ע"כ דקאמר וזיות דרומית של מזבח בלפנים מכנגד וזיות של
היכל הוא. ופליג אדרי"א ואדרי"א בן יעקב, מוקמינן ליה כר' יוסי הגלילי דס"ל דכליה מזבח בצפון, ולא מוקמינן ליה במחלוקת רביעית: מאי ודיו. מאי תיסק אדעתיה דנבעי טפי: מנחה
גופה. ולא הכלי שהיה בה אלא כוח הכלי שיהא נוגע סלת למזבח: פסול. משום דהוה קמץ חסר: סבין. הוי כלי שרת דתניא (ומה דכ' יב) כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשותן,
מכאן ואילך גבורתן מתבקשת: הדר מקדש ליה בכלי. שמקבלו בכלי שרת דכתיב והשם באגנות (שמות מ"ז): וזאת כל הלבונה. גבי הקדשה כתיב. דמקטן קמץ ולבונה כי חזיה:

ביאורים למסכת סוטה דף יד עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מוליכה אצל מוֹבֵחַ, דְּכֵתִיב 'וְהִגִּישָׁה (אֶצֶל) [אֶל] הַמִּזְבֵּחַ'.
מבואר בברייתא מְגִישָׁה בְּקֶרֶן דְּרוּמִית מְעַרְבִית בְּגִנְדַּר חוּדָה שֶׁל
קֶרֶן וְדִיּוֹ. שואלת הגמרא, מִנְּהֵן שְׁמֹקוּם הַגִּשְׁתַּ הַמִּנְחָה הוּא בְּחוּדָה
שֶׁל קֶרֶן מְעַרְבִית דְּרוּמִית, עוֹנָה הַגְמָרָא, דְּכֵתִיב 'וְזֹאת תֹּרַת
הַמִּנְחָה תִּקְרַב אֹתָהּ בְּנֵי אַחֲרֵי לִפְנֵי ה' אֵל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ' - מִשְׁמַע
שׁוּזָה הִיא תֹּרַת כָּל הַמִּנְחוֹת. וְתִנָּא, לִפְנֵי ה', יָכוֹל בְּמַעַרְב - אִם הִיא
כְּתוּב רַק 'לִפְנֵי ה' הֵינּוּ מִפְרָשִׁים שְׁמִינִישָׁה אֵל הַקִּיר הַמְעַרְבִי שֶׁל
הַמִּזְבֵּחַ, תִּלְמִיד לֹמֵר 'אֵל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ' - לִכְךָ נֹאמַר 'אֵל פְּנֵי
הַמִּזְבֵּחַ', וּפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ הֵם בְּצֵד דְּרוֹם שֶׁשֶׁם נִמְצָא הַכֶּבֶשׂ שְׁעוֹלִים בּו
לְמִזְבֵּחַ. אִי אֵל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ יָכוֹל פְּדוּם - וְאִם הִיא כְּתוּב רַק 'אֵל
פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ', הֵינּוּ מִפְרָשִׁים שְׁמִינִישָׁה אֵל הַקִּיר הַדְּרוּמִי שֶׁל הַמְעַרְבִי,
תִּלְמִיד לֹמֵר לִפְנֵי ה' - לִכְךָ נֹאמַר 'לִפְנֵי ה' הֵינּוּ לִצֵּד הַמְעַרְבִי,
הָא בִּיצֵד - כִּיצֵד יִתְכֵּן שִׁיגִישָׁה גַם 'לִפְנֵי ה' וגם 'אֵל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ',
אֵלָּא שְׁמִינִישָׁה בְּקֶרֶן דְּרוּמִית מְעַרְבִית בְּגִנְדַּר חוּדָה שֶׁל קֶרֶן וְדִיּוֹ -
מִגִּישָׁה כְּגִיד חוּדָה שֶׁל קֶרֶן דְּרוּמִית מְעַרְבִית, וּבִאֲפֻן זֶה נִחְשָׁב
שֶׁהִגִּישָׁה גַם 'לִפְנֵי ה' וגם 'אֵל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ'.
מִבִּיאָה הַגְמָרָא שְׂרָבִי אֶלְעָזָר אָמַר, כִּיּוֹן שְׁנֹאמַר גַם 'לִפְנֵי ה' וגם 'אֵל
פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ' יָכוֹל יִגִּישָׁהּ בְּמַעַרְבָהּ שֶׁל קֶרֶן אוֹ לְדְרוּמָהּ שֶׁל קֶרֶן -
הֵינּוּ יָכוֹלִים לִזְמַר שִׁיכּוֹל לְהַגִּישָׁה לְהִיכֵן שִׁיחְפוּךְ, אוֹ לִצֵּד מְעַרְבִי שֶׁל
הַקֶּרֶן וְיָקִיִּים 'לִפְנֵי ה' אוֹ לִצֵּד דְּרוֹם וְיָקִיִּים 'אֵל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ', אֵךְ אֵין
זֶה נִכּוֹן מִשּׁוּם שְׁאִמְרָתָהּ - יֵשׁ לְהַשִּׁיב וּלְזַמַּר, שְׂדוּקָא בְּמִקּוֹם שְׂאִי
אֲפֻשָׁר לְקִיִּים דִּין אֶחָד מִשְׁנֵי הַפְּסוּקִים - בּוֹזֵז צָרִיךְ לִזְמַר שְׁכוּנוֹת
הַתּוֹרָה הִיא שִׁיעִשָׁה אֶחָד מִהַשְׁנִים, אֵךְ בְּכָל מְקוֹם שֶׁאֵתָּה מוֹצֵא
שְׁנֵי מִקְרָאוֹת שְׁאֵחָד מִקְרָאֵי עֲצָמוֹ וּמִקְרָאֵי דְּבָרֵי חֲבִירֵי - שְׁהָדִין
שְׁנֹאמַר בַּפְּסוּק אֶחָד נִיתָן לִישְׁבוֹ עִם מַה שְׁנֹאמַר בּוֹ וגם עִם מַה
שְׁנֹאמַר בַּפְּסוּק הַשֵּׁנִי, וְאֶחָד מִקְרָאֵי עֲצָמוֹ וּמִקְרָאֵי דְּבָרֵי חֲבִירֵי -
וְאִילוֹ הָדִין שְׁנֹאמַר מִהַפְּסוּק הַשֵּׁנִי מִתִּישָׁב עִם מַה שְׁנֹאמַר בּוֹ עֲצָמוֹ
אֵךְ סוֹתֵר אֶת מַה שְׁנֹאמַר בַּפְּסוּק הָרִאשׁוֹן, מִנְּהִינֵן אֵת הָדִין שְׁנֹאמַר
מִהַפְּסוּק הַשֵּׁנִי שְׁמִקְרָאֵי עֲצָמוֹ וּמִקְרָאֵי חֲבִירֵי, וְתוֹפְסִין אֵת הָדִין
שְׁנֹאמַר בַּפְּסוּק הָרִאשׁוֹן שְׁמִקְרָאֵי עֲצָמוֹ וּמִקְרָאֵי חֲבִירֵי. וְלִכְּנֵי
הַגִּשְׁתַּ הַמִּנְחָה, בְּשִׁאֲתָהּ אוֹמַר לִפְנֵי ה' בְּמַעַרְב - אִם נִרְצָה לְקִיִּים
רַק אֶת מַה שְׁנֹאמַר בַּפְּסוּק 'לִפְנֵי ה' וְלִהְיֵשׁ לִצֵּד מְעַרְב, בִּישְׁלָתָהּ
'אֵל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ' בְּדְרוֹם לֹא נָקִיִּים כָּלֵל אֶת מַה שְׁנֹאמַר 'אֵל פְּנֵי
הַמִּזְבֵּחַ' שְׁמִשְׁמַע שְׂצָרִיךְ לִהְיֵשׁ לִצֵּד דְּרוֹם, וּבְשִׁאֲתָהּ אוֹמַר 'אֵל פְּנֵי
הַמִּזְבֵּחַ' בְּדְרוֹם קִימְתָּהּ לִפְנֵי ה' בְּמַעַרְב - אֵךְ אִם נָקִיִּים אֶת מַה
שְׁנֹאמַר בַּפְּסוּק 'אֵל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ' וְגִישָׁה לִצֵּד דְּרוֹם, נָקִיִּים אֶת מַה
שְׁנֹאמַר 'לִפְנֵי ה' הֵינּוּ לִצֵּד בְּמַעַרְב, הָא בִּיצֵד - לִהְיֵשׁ יִגִּישָׁה וְיָקִיִּים
אֶת שְׁנֵי הַדִּינִים, מְגִישָׁה לְדְרוּמָהּ שֶׁל קֶרֶן - מִגִּישָׁה אֶת הַמִּנְחָה לְקִיר
הַדְּרוּמִי שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ וְאֵין צָרִיךְ שִׁיחִיָּה כְּגִיד חוּדָה. שואלת הגמרא
וְהִיכֵן קִימְתָּהּ בּוֹזֵז אֶת מַה שְׁנֹאמַר 'לִפְנֵי ה'', וְהִיא תִּבְאָר שֶׁל"ב
אֲמוֹת שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ הֵיוּ מְכוּנוֹת כְּגִיד הִיכָל וְקִירוֹתָיו וְזֵיוֹת הַמִּזְבֵּחַ
אֵינֶם מְכוּנוֹת כְּגִיד הִיכָל, נִמְצָא שֶׁלֹּא קִיִּים 'לִפְנֵי ה''. מִבִּאֲרַת
הַגְמָרָא, אָמַר רַב אֲשִׁי קֶסֶבֶר הָאִי תִנָּא בּוֹלִיָּה מוֹבֵחַ בְּצִפּוֹן קִיא
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר כְּשִׁיתֵּת רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי, שֶׁכֵּל ל"ב אֲמוֹת הַמִּזְבֵּחַ
הֵיוּ בְּצִפּוֹן הָעוֹרָה, כְּלוּמַר שֶׁשֶׁ עֶשְׂרֵה אֲמוֹת הַדְּרוּמִיּוֹת שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ
בְּלָבָד הֵיוּ כְּגִיד חֲצִיו הַצְּפוֹנִי שֶׁל הִיכָל, נִמְצָא שֶׁאֵף הָעוֹמֵד בְּצֵד
הַקִּיר הַדְּרוּמִי שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ עוֹמֵד כְּגִיד הִיכָל, וּמִגִּישָׁה אֶת הַמִּנְחָה לְקִיר
הַדְּרוּמִי סְמוּךְ בִּיּוֹתָר לְמַעַרְב, וּבִכְךָ מִקִּיִּים גַם אֶת מַה שְׁנֹאמַר 'לִפְנֵי
ה' שְׁהִיא הוּא כְּגִיד הִיכָל, וְכֵן אֶת 'אֵל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ' שְׁהִיא מִגִּישָׁה לִצֵּד
דְּרוֹם.
שואלת הגמרא מֵאִי כּוֹנוֹת הַבְּרִייתָא בְּמַה שְׁאִמְרָה וְדִיּוֹ - וּמִשְׁמַע
שֶׁהֵינּוּ סְבוּרִים שִׁישׁ לוֹ לַעֲשׂוֹת יוֹתֵר, וּמִשִּׁיבָה, אָמַר רַב אֲשִׁי
אֶצְטְרִיךְ - הַבְּרִייתָא הוֹצֵרָהּ לִזְמַר כֵּן מִשּׁוּם שֶׁלֵּקָא דִּיעָתָךְ
אֲמִינָא תִּפְיָעִי הַנֶּשֶׁת מִנְּהָ גּוֹפָה - הֵינּוּ סְבוּרִים שְׁאֵין דִּי בַּהֲגִשְׁתָּ
הַכֵּלִי עִם הַמִּנְחָה לְמִזְבֵּחַ אֵלָּא צָרִיךְ לְכוּף אֶת הַכֵּלִי וְלִהְיֵקֵרֵב אֶת
סוֹלַת הַמִּנְחָה עֲצָמָה שֶׁתִּהְיֶה נּוֹגַעַת בְּמִזְבֵּחַ, קִמְשְׁמַע לָן שְׁדִי בְּנִיגִיעַת

שֶׁסָּדֵר בְּדִיקַת הַסּוֹטָה הוּא, שֶׁתְּחִלָּה מוֹחִים אֶת מִגִּילַת סוֹטָה אֵל
הַמִּים וּמִשְׁקָה אֶת הַמִּים, וגם לֹאֲחֵר שֶׁהִשְׁקָה מִשְׁאִירִים אֶת הַמִּנְחָה
עַל יְדֵיהּ וְאַחֲרַיִךְ בְּךָ מְקָרִיב אֶת מִנְחָתָהּ, וְלִכְּן הוֹכֵרָה לִזְמַר שֶׁהִטַּעַם
שֶׁרָצָתָה הַתּוֹרָה לִיגַעַה כְּדִי שֶׁתּוֹרָה וְלֹא תִיבָדֵק הוּא מִשּׁוּם שֶׁחִסָּה
עֲלֶיהָ שֶׁלֹּא תִּמּוֹת, דָּאִי מִשּׁוּם מְגִילָה שֶׁלֹּא תִימָחַק, מִדּוּעַ מִמְּשִׁיכִים
לִיגַעַה הָא כְּבֵר אִימְחִיקָא לָהּ.
כָּל הַמִּנְחוֹת כּוֹ, מִקְשָׁה הַגְמָרָא וְרַמְיָנָהּ, שְׁנִינוּ בְּבְרִיתָא כְּדִר
מִנְחָה בִּיצֵד, אָדָם מִבִּיא מִנְחָה מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ בְּקָלְתוֹת - כְּעִין סִלִּים
שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב, וְנוֹתְנָהּ כְּשִׁמְגִיעַ לַעֲוֹרָה לְתוֹךְ כְּלֵי שֶׁרֶת
וּמִקְדָּשָׁה בְּכָלִי שֶׁרֶת - הַבֵּינָה הַגְמָרָא שֶׁכְּשִׁנּוּתָן אֶת הַמִּנְחָה בְּכָלִי
שֶׁרֶת צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה דַעַתָּה שֶׁהַכֵּל יִקְדָּשָׁה, וְנוֹתֵן עָלֶיהָ בַּעַל הַקֶּרֶן
שְׁמִנָּה וְלִבְנוֹתָהּ וּמוֹלִיכָה אֶצֶל בָּהּ, וְכֵן מוֹלִיכָה אֶצֶל מוֹבֵחַ
הַחִיצוֹן וּמִגִּישָׁה - שִׁיגַע הַכֵּלִי בְּקֶרֶן דְּרוּמִית מְעַרְבִית בְּגִנְדַּר חוּדָה
שֶׁל קֶרֶן, וְדִיּוֹ דִּי בִכְךָ. וּמִסְלָק הַכּוֹחַ אֶת הַלְבוּנָה שֶׁבְּתוֹךְ הַכֵּלִי לִצֵּד
אֶחָד שֶׁל הַכֵּלִי, כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְעַרֵּב בְּקוֹמָץ חֶלֶק מִן הַלְבוּנָה, וְקוֹמָץ -
נוֹטֵל הַכּוֹחַ בְּקִמְצָתוֹ מִמְּקוֹם שֶׁנִּתְרַבָּה שְׁמִנָּה - מִמְּקוֹם שֶׁהַמִּנְחָה
בְּלוּלָה הֵיטֵב בְּשִׁמּוֹן, וְנוֹתְנָהּ לְתוֹךְ כְּלֵי שֶׁרֶת אֲחֵר וּמִקְדָּשָׁה בְּכָלִי
שֶׁרֶת בְּשִׁנִּית, וְלִהְיֵן יִתְפַּרֵּשׁ טַעַם הַדְּבַר. וּמִלְּקָטָה אֶת לְבוֹנוֹתָהּ
שְׁנוֹתָהּ בְּכָלִי הָרִאשׁוֹן וְנוֹתְנָהּ עַל גְּבִי - עַל גְּבִי הַקּוֹמָץ, (וּמִעֲלָהּ
אוֹתוֹ לִנְיָ מוֹבֵחַ) וּמִעֲלָהּ - אֶת הַקּוֹמָץ שֶׁהַלְבוּנָה נִתּוּנָה עַל גְּבִי
וּמִקְדָּשָׁה בְּכָלִי שֶׁרֶת, וּמוֹלִחוֹ וְנוֹתְנָהּ עַל גְּבִי הָאִשִּׁישִׁים שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ.
לֹאֲחֵר שְׁקָרֵב הַקּוֹמָץ, שְׁרָיָה שֶׁל הַמִּנְחָה שְׁנוֹתָהּ בְּכָלִי נִתְּנָה לְ
לְבָנִים, וְרִשְׁאֵין תְּכַנְנִים לִיתֵּן לְתוֹכָהּ - לְתוֹךְ הַשִּׁירִיִּים וְיֵן וְשִׁמּוֹן
דְּבִשׁ, וְאֵין אֲסוּרִין לַעֲשׂוֹת בְּשִׁירֵי הַמִּנְחָה אֶלָּא מִלְּחָמִין - לְגַרוֹם
לָהֶם שִׁיחְמִיצוּ. מִבִּאֲרַת הַגְמָרָא הַקּוֹשִׁיא מִהַבְּרִיתָא, קָתְנִי מִיָּהּ,
שֶׁהִבִּיא אֶת הַמִּנְחָה מִבֵּית בַּעַל הַקֶּרֶן בְּקָלְתוֹת שֶׁל כֶּסֶף וּבְקָלְתוֹת
שֶׁל זָהָב וְרַק לֹאֲחֵר הִבִּאתָה לַעֲוֹרָה הַנִּיחִיָּה בְּכָלִי שֶׁרֶת, וְאִילוֹ בְּמִשְׁנָה
מִבּוֹאֵר שֶׁאֵף תְּחִילַתָּן בְּכָלִי שֶׁרֶת. מִתְרַצָּה הַגְמָרָא, אָמַר רַב פִּפְא
אִימָא בְּכָלִיִּים הָרִאשׁוֹן לְכָלִי שֶׁרֶת - אֵין כּוֹנוֹת הַמִּשְׁנָה שְׁנוֹתָהּ
מִתְחִלָּה בְּכָלִי שֶׁרֶת, אֵלָּא שְׁנוֹתָהּ בְּכָלִיִּים הָרִאשׁוֹן לְקִדְשָׁן וְלַעֲשׂוֹת
מִהֶם כְּלֵי שֶׁרֶת. מִדִּיִּיקַת הַגְמָרָא, מְכָלֵל - מִשְׁמַע מִהַמִּשְׁנָה שְׁנוֹתָהּ
מִצְרִית לֹא חוּיָא - אֵינָה רְאוּיָה לְהִיוֹת כְּלֵי שֶׁרֶת וְלִכְּן אֵין מִבִּיאִין בָּהּ
אֵלָּא מִנְחָת סוֹטָה, בְּמֵאָה, דָּלָא בְּרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה - דִּין זֶה הוּא
כְּדַעַת רַבִּי וְלֹא כְּרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה, דְּתִנָּא בְּכָלִי שֶׁרֶת שֶׁעֲשָׂאֵן שֶׁל
עֵץ, רַבִּי פִּזְסֵל וְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה מְכַשֵּׁר - וְהַבֵּינָה הַגְמָרָא
שֶׁהִטַּעַם שֶׁכְּפִיפָה מִצְרִית אֵינָה רְאוּיָה לְכָלִי שֶׁרֶת הוּא מִשּׁוּם שֶׁעֲשׂוּיָה
מִעֵץ וְכַרְבִּי, אֵךְ לְדַעַת רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה גַם כְּפִיפָה מִצְרִית רְאוּיָה
לְכָלִי שֶׁרֶת. דּוּחָה הַגְמָרָא אֶפְּסִילוֹ תִּימָא שְׁמִשְׁנָתָהּ סוֹבֵרָת כְּרַבִּי יוֹסִי
בְּרַבִּי יְהוֹדָה, מְכָל מְקוֹם כְּפִיפָה מִצְרִית אֵינָה רְאוּיָה לְכָלִי שֶׁרֶת,
אִמְרָה דְּאָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה בְּחִשְׁבוֹנֵן - שֶׁאֵף רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי
יְהוֹדָה לֹא הַכְשִׁיר לְכָלִי שֶׁרֶת אֵלָּא כְּלֵי עֵץ חֲשׁוּבִים אֵךְ בְּפִחוֹתֵין מִי
אָמַר - וּדְרָאִי לֹא סָבַר שֶׁעוֹשִׂים כְּלֵי שֶׁרֶת מִדְּבָרִים פְּחוֹתִים וּבְזוּיִים
כְּכִפִּיפָה מִצְרִית, שְׁהִיא מִי לִית לִיה לְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה
'הִקְרִיבָהּ נָא לְפָתְחָהּ' - וְכִי לֹא סָבַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה אֶת הִלְמוּד
מִהַפְּסוּק 'הַקְרִיבָהּ נָא לְפָתְחָהּ הִירָצָה אוֹ הִישָׁא פִּנְיָ', שְׁאֵין לְהִבִּיא
קֶרֶן מִדְּבָרִים פְּחוֹתִים.
מבואר בברייתא וְנוֹתְנָהּ לְכָלִי שֶׁרֶת וּמִקְדָּשָׁה בְּכָלִי שֶׁרֶת. סִבְרָה
הַגְמָרָא שֶׁכְּשִׁמְנִיָּה אֶת הַמִּנְחָה בְּכָלִי שֶׁרֶת עָלֶיהּ לְהַתְכוּחֵן שֶׁהַכֵּלִי
יִקְדָּשָׁה, שְׁמִעַת מִיָּהּ כְּלֵי שֶׁרֶת אֵין מִקְדָּשִׁין אֶלָּא מִדַּעַת - מוֹבֵחַ
שֶׁכֵּלִי שֶׁרֶת אֵינֶם מִקְדָּשִׁים אֶת מַה שֶׁבְּתוֹכָם אֵלָּא אִם כֵּן הַנוֹתֵן
מִתְכוּחֵן לִכְךָ. דּוּחָה הַגְמָרָא, אִימָא כּוֹנוֹת הַבְּרִייתָא הִיא שְׁנוֹתְנָהּ
בְּכָלִי שֶׁרֶת לְקִדְשָׁה בְּכָלִי שֶׁרֶת - הִטַּעַם שֶׁהִצְרִיכָה הַתּוֹרָה לְהַנִּיחַ
אֶת הַמִּנְחָה בְּכָלִי שֶׁרֶת, הוּא כְּדִי שֶׁתִּתְקַדֵּשׁ הַמִּנְחָה בְּכָלִי, אֵךְ אֵף אִם
אֵינוֹ מִתְכוּחֵן שֶׁהַכֵּלִי יִקְדָּשָׁה הַכֵּלִי מִקְדָּשָׁה. וְנוֹתֵן עָלֶיהָ בַּעַל הַמִּנְחָה
שְׁמִנָּה וְלִבְנוֹתָהּ, שְׁנֹאמַר וְצָק עָלֶיהָ שִׁמּוֹן וְנוֹתֵן עָלֶיהָ לְבָנָהּ.
וּמוֹלִיכָה אֶצֶל בָּהּ, דְּכֵתִיב 'וְהִבִּיאָהּ אֵל בְּנֵי אַחֲרֵי וְגו'.

המשך ביאור למס' סוטה ליום אחד עשר לעומר עמ' א

- 1 שהרי על ישראל מינו שרי מיסים. מתרצת הגמרא, תנא דבי רבי
2 אלעזר ברבי שמעון, וישימו עלי' - היינו על פרעה, מלמד
3 שהביאו מלכין - דפוס שבו מייצרים את הלבנים, ותלו לו לפרעה
4 בצוארו, וכל אחד ואחד מישראל שאמר להם איסמנים אני -
5 מפונק אני ואיני יכול לעשות מלאכה, אמרו לו כלום איסמנים
6 אתה יותר מפרעה המשתתף אף הוא בעשיית המלאכה. לפי דרשה
7 זו מוסיפה הגמרא לדרוש, 'שרי מיסים' - דבר שמישים (לבנים).
8 המלבן שתלו לפרעה היה דבר המרגיל ומשים את הבריות בעבודה.
9 כיצא בזה יש לשאול על הפסוק 'למען ענתו בסבלתם', [ענותם
10 מיבעי ליה], אלא יש לבאר, למען ענותו - לפרעה - בסבלותם
11 ד'ישראל - המצרים עינו את פרעה כדי שכתוצאה מכך אף ישראל
12 יטו שכמם לסבול ולעבוד.
13 'ובן ערי מספנות לפרעה', רב ושמאל נחלקו בביאור הפסוק,
14 חד מהם אמר, שמספנות את בעליהן - שעל ידי העבודה
15 שהעבידו המצרים את ישראל באותם ערים, הסתכנו המצרים
16 לטבוע בים, וחד אמר שמספנות - מדלדלות את בעליהן - שעל
17 ידי עבודה זו נגרם למצרים שרוקנם ישראל מנכסיהם. דאמר מר,

המשך ביאור למס' סוטה ליום שנים עשר לעומר עמ' א

- 1 מעיקרא - שלושה חודשים לפני שהחזירה פעם שניה. נמצא
2 שילדה בסוף הששה חודשים מהליקוחין השניים, ולכן יכלה להצפינו
3 עוד שלשה חודשים לפי שלא חשדו בה שתלד עד שיעברו תשעה
4 חודשים מנישואיה. שואלת הגמרא על מה שנאמר 'ולא יכלה עוד
5 הצפינו', אמאי, הרי כמו שהצפינה אותו שלשה חודשים תצפינה
6 ותזיל - תמשיך להצפינו. ומי שבת, אלא - הטעם שלא יכלה
7 להצפינו, לפי שכל היכא דהו שמיני מצריא דמתיליד ינוקא -
8 כשהיו המצרים שומעים שנולד תינוק לישראל, היו מגלים את
9 התינוק על ידי שמקטו ינוקא התם - היו מביאים לשם תינוק אחר,
10 כי היכי דלישמעינהו ומעיו (בהריהו) - כדי שהתינוק של ישראל
11 ישמע אותו ויבכו, ולכך לא יכלה להצפין עוד את משה מחשש
12 שיגלוהו כר. וכמו דברתי 'אחוזו לנו שועלים שועלים קמנים
13 מחבלים כרמים וגו', כלומר, בת קול אומרת למי הים בשעה
14 שהכניסו המצרים לתוכם, תטביעו את השועלים - דהיינו התינוקות
15 המצרים, שהם היו מחבלים את הכרמים בעוד כרמנו סמדר - שעל
16 ידם היו מגלים את התינוקות של ישראל, שבעוד שהם קטנים ורכים

המשך ביאור למס' סוטה ליום שנים עשר לעומר עמ' ב

- 1 גד, והוא דבר שאלמלא היה מוכח כן מהפסוקים, אי אפשר היה
2 לאומרו מעצמנו.
3 אומרת הגמרא, ומלאכי השרת אומרים בהספידם את משה, שעליו
4 נאמר 'צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל'. ותקדש ברוך הוא
5 אומר על משה אחר פטירתו, 'מי יקום לי עם מרעים מי יתניצב
6 לי עם פעלי און' - מי יקום עתה להוכיח המרעים במעשיהם,
7 להוכיחם לשמי. ושמאל אמר שהספידו הקב"ה כר, 'מי בהקב"ה,
8 ומי יורע פשר דבר' - מי יהיה כמשה לפשר בינם לאביהם
9 שבשמים כמותו. ורבי יוחנן אמר שהספידו הקב"ה באומרו,
10 'התקב"ה מאין תמצא', לאחר פטירתו של משה. ורב נחמן אמר
11 הספידו של הקב"ה היה באומרו 'וימת שם משה עבד ה' וגו',
12 שמתת משה היא העדר גדול לדורו. סמליון - שם חכם אמר,
13 שהספידו היה באומרו 'וימת שם משה', שהיה ספרא רבה
14 ד'ישראל. עוד דרשו על כך, תנאי רבי אלעזר הגדול אומר, שיעור
- 18 כל העוסק בבנין בתמסכין - בא לידי עניות. במה שנאמר שבנו
19 "את פתם ואת רעמסם", אין אלו שתי ערים אלא עיר אחת,
20 ונחלקו רב ושמאל, חד אמר פיתום הוא שמה של העיר, ולמה
21 נקרא שמה רעמסם, כיון שראשון ראשון מתרוסס - כל קצת
22 שהיו בוניהם, היה מתמוטט ונופל, וחזרו ובנוהו ושוב נפל. וחד אמר
23 רעמסם שמה של העיר, ולמה נקרא שמה פיתום, כיון שראשון
24 ראשון פי תהום בולעו - כל קצת שהיו בוניהם, היה נבלע באדמה.
25 "ובאשר יענו אותו בן ירבה ובן יפריץ", שואלת הגמרא, בן רבו
26 ובן פריצו מיבעי ליה. מתרצת הגמרא, אמר ריש לקיש, רוח
27 הקדש מבשרתן לישראל, ואומרת למצרים לא תועיל עצתכם
28 למעט את ישראל, אלא "בן ירבה ובן יפריץ".
29 "ויקצו מפני בני ישראל", דורשת הגמרא, ויקצו' הוא מלשון
30 קוצים, מלמד שהיו ישראל דומין בעיניהם של המצרים בקוצים,
31 שבראותם שישראל פרים ורבים היה נדמה להם כאילו עניהם
32 וגופם מליאים קוצים.
33 "ויקברו מצרים את בני ישראל"
- 18 נקראים סמדר.
19 "ותקח לו תבת נמא ותחמרה בחמר ובזפת ותשם בה את הילד",
20 שואלת הגמרא, מאי שנא - מדוע הניחתו בנמא, הרי גופו ישתמר
21 יותר בשאר עצים חזקים יותר. מתרצת הגמרא, אמר רבי אלעזר,
22 מיכן יש להביא ראייה לצדיקים שממונים חביב עליהן יותר מנוסין
23 - ולכן השתמשה בדבר זול. וכל כך למה - מדוע חביב עליהם
24 ממונם מגופם, לפי שאין פושטין ידיהן בגזל. רבי שמואל בר
25 נחמני אמר, הטעם שלקחה גומא, לפי שהוא דבר רך, שיכול
26 לעמוד - להחזיק מעמד אם תיתקל התיבה בפני דבר רך ובפני
27 דבר קשה, שהרך, כשנתקל באבן חוזר לאחוריו ולא נשבר. ומה
28 שכתוב 'ותחמרה בחמר ובזפת', תנא, טחו את התיבה בחמר
29 מבפנים, וזפת מבחוץ ולא מבפנים, כדי שלא יריח אותו צדיק
30 ריח רע של הזפת.
31 "ותשם בה את הילד ותשם בסוף על שפת היאור", מבאר
32 הגמרא מהו סוף זה, רבי אלעזר אומר, הניחה אותו בים סוף. רבי
33 שמואל בר נחמני אמר

- 18 השמעת הקול בעת פטירת משה היה שנים עשר מיל על שנים
19 עשר מיל, שהוא כנגד שיעור מנהגה ישראל, והיתה הפת קול
20 משמיע ואומר 'וימת משה' ספרא רבה ד'ישראל. ויש אומרים
21 שלא מת משה כלל, אלא עלה גופו לשמים כאלהיו, והוכיחו כן
22 מדברתי הקא לשון 'וימת שם', וכתבי התם לגבי הארבעים יום
23 שהיה משה בשמים, 'ויחי שם עם ה', ולמדו, מה להלן באותם
24 ארבעים יום, היה משה עומד ומשמש לפני ה', אף כאן בעלייתו
25 להר לא מת משה, אלא עומד ומשמש הוא לפני ה'.
26 עוד דרשו על המקרא 'ויקבר אתו בני בארץ מואב מול בית
27 פעור', אמר רבי ברכיה, במקרא זה נאמרו סימן בתוך סימן -
28 סימנים רבים היכן הוא מקום קבורתו של משה. גיא, ארץ מואב,
29 ומול בית פעור, ואפילו הכי נאמר 'ולא ידע איש את קברתו',
30 שאיש אינו יודע היכן הוא מקום קבורתו. ובכר שלחה פעם אחת
31 מלכות רומי הרשעה, אצל

ישעיה פרק כד יד-

יד המה ישאו קולם ירננו בגאון יהוה צהלו מים: טו עליכן בארים פברו יהוה באיי הים שם יהוה אלהי ישראל: (ס) טז מפנף הארץ זמרת שמענו צבי לצדיק ואמר רזילי רזילי אוי לי בגדים פגרו ויגדו בוגדים פגרו: זי פחד ופחת ופח עליך יושב הארץ: יח והיה הנס מקול הפחד יפל אל הפחת והעולה מתוך הפחת ילכד בפח פירארות ממרום נפתחו וירעשו מוסדי ארץ: יט רעה התרועעה הארץ פור התפוררה ארץ מוט התמוטטה ארץ: כ נוע תנוע ארץ כשפור והתנוודה כמלונה וכבר עליה פשעה ונפלה ולא תסיף קום: (ס)

רש"י

צבי לצדיק עתיד להיות מצב ותקומה לצדיקים: ואמר רזי לי וגו'. אוי לי שנגלו לי שני רזים רז פורענות ורז ישועה והרי תרחק הישועה עד שיבאו אויבים בוזזים אחר בוזזים אחרים ושודדים אחרי שודדים ה' בגידות אמורות כאן: (יז) פחד ופחת ופח עליך. על העמים יושבי הארץ: פחת. גומא ליפול בה כמו שמפרש ואומר: (יח) הנס. (מפני) [מקול] הפחד יפול אל הפחת וגו'. הנמלט מחרב משיח בן יוסף יפול אל חרב משיח בן דוד והנמלט משם ילכד בפח במלחמת גוג: (יט) רעה התרועעה. לשון שבר כמו (תהלים ב) תרועם בשבט ברזל: פור התפוררה. לשון פירורין: (כ) כמלונה. סוכת נוצרים שבראש האילן:

מצודת ציון

(יד) ישאו. ענין הרמה: גאון. ענין ממשל רב: צהלו. ענין השמעת קול גדול וכן צהלי קולך בת גלים (לעיל י'): (טו) באורים. ענין בקיע וחרין וכן מאורת צפעוני (לעיל יא): (טז) מכנף. מקצה כמו לאחוז בכנפות הארץ (איוב לח): זמירות. ענין כריתה כמו זמיר עריצים יענה (לקמן כה): צבי. ענין הדר כמו לעטרת צבי (לקמן כח): רזי. קדמאה ענין סוד כמו וכל רז לא אנס לך (דניאל ד) ותניינא ענין רזון וכחישות: (יז) ופחת. חפירה עמוקה כמו באחת הפחתים (ש"ב וז): ופח. רשת: (יח) הנס. ענין בריחה: ארובות. חלונות כמו וארובות השמים (בראשית ז) ממרום. מן השמים הרמים: מוסדי. מל' יסוד: (יט) רעה התרועעה. ענין שבירה כמו ורעו דליותיו (ירמיה יא): פור התפוררה. ענין הרצוף לחתיכות רבות כמו אתה פוררת (תהלים עד): מוט התמוטטה. מל' נטיה ונפילה: (כ) נוע תנוע. מל' הנעה והנדה: והתנוודה. מל' נדידה: כמלונה. כן יקרא סוכת שומר הקשוואין על כי אינה עשויה אלא ללינת לילה כמ"ש כמלונה במקשה (לעיל א):

מצודת דוד

(יד) המה ישאו קולם. המה יזכו לגאולה וישאו קולם ברנה: בגאון ה'. בעבור גאון ה' יצהלו בקול יותר ממה שצהלו בקול שמחה על הים כאשר שקעו מצרים בעומק הים: (טו) על כן. הואיל ומובטחים הם על הגאולה לכן אותם הנסתרים בבקיעי הארץ מפחד האויב כבדו את ה': באיי הים. מלת כבדו משמשת בשתים לומר אותם שגלו לאיי הים כבדו את שם ה' וכו': (טז) מכנף הארץ זמירות שמענו. ר"ל אני וחברי הנביאים שמענו בנבואה אשר בעת הגאולה תהיה כריתה והשחתה מקצה הארץ עד קצהו ואחריה יהיה ההדר לכל צדיק וצדיק: ואומר. כשמעי הדבר הזה אמרתי הסוד האמור לי מביא רזון לי ואוי לי על השמועה כי הבוגדים יבגדו בישראל וירעו להם: ובגד בוגדים בגדו. ר"ל קבוצת בוגדים אשר יבגדו בהבוגדים ההם יבגדו גם המה בישראל ר"ל יהיה תגר ומלחמה בין העכו"ם וכולם יבגדו בישראל: (יז) פחד וכו'. ר"ל צרות משונות ותכופות: עליך. יבואו עליך ישראל יושב הארץ ההיא: (יח) והיה הנס. מי שיברח ממקומו מקול הפחד יפול וכו' ר"ל מי שינצל מצרה אחת יפול באחרת: כי ארבות. אמר במשל כאילו נפתחו חלוני שמים ויורדים דרך

בם צרות מרובות: וירעשו וכו'. ר"ל אף החזקים ירעדו מפחד הצרות המרובות: (יט) רעה וכו'. כאומר אבל סוף הדבר תהפך הצרה על העכו"ם והארץ תשבר ותפורך לפרורים ותהיה נוטה ליפול והוא משל על מרבית הצרות וכפל הדבר לחזק: (כ) נוע וכו'. הארץ תתנועע כשכור המתנועע ולא יוכל לעמוד ביושר מבלי הנעה: והתנוודה. תהיה נדה ונעה כסוכת שומר קשוואין הנדה ברוח: וכבר עליה פשעה. הפשע אשר פשעו בישראל להיצר להם יכבד על הארץ ותפול למטה ולא תוכל לקום עוד רעה לומר העון הזה יקטרג:

משלי פרק לא טו-כו

טו ותקם | בַּעֲדֹר לַיְלָה וַתֵּתֶן טָרֶף לַבַּיִתָּהּ וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ: מִן זִמְמָהּ שָׂדֶה וַתִּקְחָהּ מִפְּרִי כִפְיָהּ (נמט)
 נמטה פֶּרֶם: יז חֲגֹרָה בַּעֲזֹ מַתְנִיהָ וְתֹאמֶינָהּ זִרְעוּתֶיהָ: יח טַעְמָהּ פִּי־טוֹב סָחָרָה לֹא־יִכְבֶּה (בליל) בַּלֵּילָה
 נָרָה: יט יָדֶיהָ שִׁלְחָה בְּפִישׁוֹר וְכִפְיָהּ תִּמְכּוּ פֶלֶךְ: כ כִּפָּה פֶּרֶשָׁה לַעֲנִי וְיָדֶיהָ שִׁלְחָה לְאַבְיוֹן: כא לֹא־תִירָא
 לַבַּיִתָּהּ מִשְׁלָג כִּי כָל־בַּיִתָּהּ לִבָּשׁ שָׁנִים: כב מַרְבָּדִים עָשְׂתָה־לָּהּ שֵׁשׁ וְאַרְגָּמָן לְבוּשָׁה: כג נֹדַע בְּשַׁעְרִים
 בַּעֲלָהּ בְּשִׁבְתָּהּ עַם־זִקְנֵי־אֶרֶץ: כד סָדִין עָשְׂתָה וּתְמָכָר וְחָגוֹר נָתַנָּה לְכַנְעֲנִי: כה עֲזֹז־הָדָר לְבוּשָׁה וְתִשְׁחָק
 לְיוֹם אַחֲרוֹן: כו פִּיהָ פִּתְחָה בְּחֻכְמָהּ וְתוֹרַת־חֵסֶד עַל־לְשׁוֹנָהּ:

רש"י

תתן (דברים טו) פתוח תפתח (שם) העניק תעניק (שם) כל
 אלו מצילין אותן משלג גיהנם, כך הוא נדרש
 בתנחומא: לא תירא לביתה. לבני ביתה: משלג.
 מצינה: לבוש שנים. בגדי צבעונין: (כב) מרבדים.
 מצעות נאות למיטה, כמו מרבדים רבדתי (לעיל ז):
 (כג) נודע בשערים בעלה. ניכר הוא בין חבריו מפני
 מלבושיו שהם נאים: (כד) סדין עשתה. לבוש
 תפארת נותנת לחכמים: וחגור נתנה לכנעני. (ס"א)
 (למי) לפי שהוא חגור בסחורתה נותנה אזור למתניהם:
 לכנעני. תגר: (כה) ליום אחרון. אין להם להתעצב
 ממדת הדין כי ינצלו ממנו וכל ימי חייהם ישחקו ליום
 הדין, מי שאינו צריך לדאג נופל בדבר לשון צחוק כמו
 (איוב יא) וישחק לרעש כידון: ליום אחרון. ביום מותה
 נפטרת בשם טוב: ותשחק. כל ימיה על יום מיתתה
 שיהא נכבד בשם טוב:

מצודת ציון

(טו) זממה. חשבה כמו כאשר זממתי (זכריה ח): (יח) טעמה.
 ענין עצה כמו וטעם זקנים יקח (איוב י"ב): (יט) שלחה. ענין
 הושטה כמו שלח אצבע (ישעיה נ"ח): בכישור. הוא הכלי
 שהפשתן כרוך בו ואין לו דומה: תמכו. ענין השענה: פלך.
 הוא הכלי שבו המטוה ודומה לו ומחזיק בפלך (שמואל ב' ג'):
 (כב) מרבדים. מצעות המיטות וכן מרבדים רבדתי (לעיל ז):
 שש. פשתן משובח: וארגמן. צבוע בצבע אדום ושמו ארגמן
 כמו ותכלת וארגמן וגו' ושש (שמות כ"ה): (כד) סדין. מין
 לבוש עשוי להתעטף: וחגור. חגורה ואזור: לכנעני. תגר כמו
 בת איש כנעני (בראשית לח):

מצודת דוד

(טו) בעוד לילה. קודם אור היום: ותתן. מחלקת מזון לבני
 ביתה: וחוק. מזון הקצוב תחלק לנערותיה: (טז) זממה.
 כאשר חשבה על השדה ונתנה עיניה בה לא תשקוט עד אשר
 תקנה: מפרי כפיה. משכר מעשה ידיה נטעה כרם: (יז) חגרה
 וכו'. חגרה מתניה בכח וגבורה ר"ל היתה מתגברת בעצמה
 לעשות מלאכה: ותאמץ. חזקה וזרועותיה במלאכה והוא כפל
 ענין במ"ש: (יח) טעמה וכו'. כאשר יעצה בעצמה כי טוב
 סחרה למצוא בה ריוח אז לא יהיה נרה כבוי בלילה ועוסקת
 בסחורה אף בלילה: (יט) ידיה. עם כי חושבת בסחורה מ"מ
 לא זזה ממלאכת נשים ותושיט ידיה לאחוז בכישור ולתמוך
 בפלך והם כלי הטוויה: (כ) פרשה. לקחת מידה מתנתה ולא

קפצה יד: שלחה. הושיטה לתת ליד מי שנכלם לקחת בעצמו: (כא) לא תירא. לא תפחד בעבור אנשי ביתה מקרירות השלג
 כי כ"א מאנשי ביתה מלוכש במלבוש צבוע תולעת שני כי צבע השני שהוא אדום טבעו לחמם מאוד: (כב) מרבדים. מצעות
 נאות עשתה לעצמה ולובשת מלבושי שש וארגמן אשר עשתה ממעשה ידיה: (כג) נודע. בעבור מלבושי הפאר שעשתה
 לבעלה הוא נודע וניכר בין חבריו בעת יושב עמם בשערים מקום ישיבת הזקנים והחשובים כמ"ש ועלתה יכמתו השערה
 (דברים כה): (כד) סדין וגו'. מלבד מה שעשתה לצרכה עשתה למכור לתגרים: (כה) עוז והדר. מלבושה חזק ודבר המתקיים
 ומהודר ביופי: ותשחק. כל ימיה תשמח על הכבוד שיהיה לה ביום מותה: (כו) פיה פתחה. כל מאמריה המה בחכמה: ותורת
 חסד. לימוד של חסד על לשונה ר"ל מלמדת ומזרזת לעשות חסד עם הבריות:

ב אמת המים שאינה יכולה להקצר באחת – רבי יהודה אומר: מפסקת. וכל ההרים אשר במעדר יעדרו, אף על פי שאין הפקר יכול לעבור בכליו, הוא נותן פאה לכל.

ג הכל מפסיק לזרעים, ואינו מפסיק לאילן אלא גדר. ואם היה שער כותש – אינו מפסיק, אלא נותן פאה לכל.

ד ולחרובין – כל הרואין זה את זה. אמר רבן גמליאל: נוהגין היו בית אבא, נותנין פאה אחת לזיתים שהיו להם בכל רוח, ולחרובין – כל הרואין זה את זה; רבי אליעזר ברבי צדוק אומר משמו: אף לחרובין שהיו להם בכל העיר.

ה הזרע את שדהו מין אחד, אף על פי שהוא עושהו שתי גרנות – נותן פאה אחת. וזרעה שני מיני, אף

פירוש ברטנורא

ב אמת המים שאינה יכולה להקצר באחת. שהיא רחבה כל כך עד שהעומד באמצע אינו יכול לקצור מכאן ומכאן: ר' יהודה אומר מפסקת. ופליג את"ק דאמר לעיל על שלולית דהיינו אמת המים דבכל ענין מפסיק, ור' יהודה סבר דאם יכולה להקצר באחת אינה מפסקת. והלכה כר' יהודה: וכל ההרים אשר במעדר יעדרו. הר שחודו זקוף ואין בקר בכליו יכולין לעבור שם, ומפסיק בין שתי השדות: הוא נותן פאה לכל. כלומר נותן פאה אחת לכל שתי השדות ולא חשיב הפסק. הואיל והם נעדרים במעדר, כלומר שבני אדם חופרים אותו הר בכלי שחופרים בו את הקרקע, אין זה הפסק. שהרואה אומר אין זה קרקע בור אלא למחר חופרים אותו במעדר וזורעים אותו ושתי השדות הם אחת:

ג הכל מפסיק לזרעים. מפרש בגמרא בירושלמי דהכל לאתויי סלע שהיה עובר על פני כל השדה. אם צריך הוא לעקור את המחרישה מצד זה כדי לתת אותה לצד זה, מפסיק: אלא גדר. גבוה עשרה טפחים: שער כותש. ענפי האילן קרויין שער. ופירוש שער כותש, שהנפות של אילנות מתערבין זה עם זה למעלה מן הגדר כעלי זה התקוע במכתש:

ד כל הרואים זה את זה. כל זמן שהעומד אצל אחד מהאילנות יכול לראות האילן האחר, אע"פ שיש ביניהן גדר, אינו מפסיק, ולוקח פאה מאילן אחד על חברו: לזיתים שהיו להם בכל רוח. פאה אחת היו נותנים על כל היתים שהיו להם לצד מורחת של עיר, ופאה אחרת על כל היתים שהיו להם לצד מערבה, וכן לארבע רוחות: שהיו להם בכל העיר. אין נותנים כי אם פאה אחת לכלול, אע"פ שאין רואין זה את זה, ואין הלכה כרבי אליעזר בר' צדוק שאמר משמו, אבל הלכה כר"ג:

משניות מבוארות – קהתי

בשדה אילן שחייבת בפאה, אין מפסיק בה אלא גדר – גבוה עשרה טפחים המבדיל בין האילנות. ואם היה שער כותש – כלומר שראשי הענפים של האילנות מתערבים ומשתרגים מעל לגדר ("שער" היינו ענפי האילנות; "כותש" – שדוחקים זה את זה), אינו מפסיק – אין הגדר חשוב הפסק, אלא נותן פאה לכל – פאה אחת לכל שדה האילן. בירושלמי אמרו, ש"הכל מפסיק לזרעים" בא לרבות סלע שהיה עובר על כל השדה, אם צריך לעקור את המחרישה מצידו האחד של הסלע כדי להעבירה לצידו השני, הרי זה חשוב הפסק.

באור משנה ד

במשנה הקודמת למדנו שגדר המבדיל בין האילנות מפסיק בשדה אילן לענין פאה. משנתנו באה ללמד, שבחרובים ובזיתים אף הגדר אינו מפסיק, אלא שיש להם דין מיוחד לענין פאה.

ולחרובין – הואיל והם גבוהים הרבה וענפיהם מרובים, כל הרואין זה את זה – כלומר אם העומד אצל חרוב אחד רואה את השני, אף על פי שיש ביניהם גדר, הרי הם חשובים כשדה חרובים אחת ונותן פאה מאילן אחד על חברו. אמר רבן גמליאל: נוהגין היו בית אבא – שהיו בעלי שדות ופרדסים, נותנין פאה אחת לזיתים שהיו להם בכל רוח – בכל צד של העיר, כלומר שהיו נותנים פאה אחת לזיתים שהיו להם במזרח העיר, ואחת לזיתים שבמערב העיר, וכן השאר, שהזיתים שבכל רוח חשובים כשדה אחת. ולחרובין, כל הרואין זה את זה – כמו שביארנו לעיל. רבי אליעזר ברבי צדוק אומר משמו – של רבן גמליאל: אף לחרובין שהיו להם בכל העיר – לא היו נותנים אלא פאה אחת, ואף על פי שאינם רואים זה את זה. ואין הלכה כרבי אליעזר ברבי צדוק.

באור משנה ה

הזרע את שדהו מין אחד – של תבואה, כגון שזרעה חיטים, אף על פי שהוא עושהו שתי גרנות – שלוקט תבואתו בשני זמנים, נותן פאה אחת – לכל תבואת השדה. וזרעה שני מינין – אבל אם זרע שדהו שני מיני תבואה, כגון חיטים ושעורים, אף

באור משנה ב

משנתנו מוסיפה ללמד בדברים המפסיקים לפאה.

אמת המים – תעלה העוברת בתוך השדה, שאינה יכולה להקצר באחת – שהעומד בצידה האחד של התעלה אינו יכול לקצור את התבואה שבצדה השני (ומכ"ס), אף על פי שאם היה עומד באמצע התעלה יכול היה לקצור את התבואה שבשני צדדיה (ותוספות יוס טוב"ע ע"י ה"תוספות והירושלמי); ויש מפרשים שאינה יכולה להקצר כאחת – שאמת המים רחבה כל כך עד שהעומד באמצעה אינו יכול לקצור בשני צדדיה כאחת (ברטנורא; "שונת אליהו"), רבי יהודה אומר: מפסקת – את השדה ועושה אותה כשתי שדות לענין פאה. אמת המים היינו שלולית הנזכרת במשנה הקודמת, ומכאן שנחלקו בה תנא קמא ורבי יהודה, שלדעת תנא קמא (במשנה הקודמת) אמת המים מפסקת את השדה אף כשהיא יכולה להיקצר כאחת, ואילו לדעת רבי יהודה אם היא יכולה להיקצר כאחת אינה מפסקת (ברטנורא ועוד; עיי' "ספרא פ' קדושים). ויש סוברים, שלא בא רבי יהודה לחלוק על תנא קמא אלא לפרש את דבריו, ומכאן פוסק הרמב"ם הלכה כרבי יהודה (הל' מתנות עניים ג, ב; "ספ"ק משנה"). וכל ההרים אשר במעדר יעדרו – לשון המקרא הוא (ישעיהו ז, כח), כלומר ההרים שבתוך השדה, שאי אפשר לחרשם בשוררים אלא חופרים בהם במעדרים, אף על פי שאין הפקר יכול לעבור בכליו – שאי אפשר לצמד בקר לעבור עליהם בכלי המחרישה ולחרשם, מכל מקום הואיל וחורשים אותם במעדרים וזורעים אותם, אין ההרים חשובים הפסק, ולכן הוא נותן פאה לכל – פאה אחת לכל השדה. – יש קוראים בנוסח המשנה: הפקר (ב"ת פתוחה) – היינו הנוהג בבקר ("מלאכת שלמה").

באור משנה ג

לאחר שלמדנו מה הם הדברים המפסיקים את השדה לענין פאה, באה משנתנו ללמד מה נקרא הפסק באילנות.

הכל מפסיק לזרעים – כל הדברים שנימנו לעיל (בשתי המשניות הקודמות), שמפסיקים לפאה, מפסיקים בשדה זרעים בלבד, דהיינו בשדה שנזרעו בה דגנים או קטניות, ואינו מפסיק לאילן – אבל

על פי שְׁעִשְׂאָן גֵּרִין אַחַת – נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת. הַזֹּרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ שְׁנֵי מִיָּנִי חֲטִיין: עֲשֹׂאן גֵּרִין אַחַת – נוֹתֵן פָּאָה אַחַת; שְׁתֵּי גֵרְנוֹת – נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת.

וּמַעֲשֶׂה שְׂזֹרַע רַבִּי שְׁמַעוֹן אִישׁ הַמַּצְפָּה לִפְנֵי רֶכֶן גְּמְלִיאֵל, וְעָלוּ לְלִשְׁבֶּת הַגְּזִית וְשָׂאָלוּ. אָמַר נַחוּם הַלְבָלֶר: מִקְבֵּל אֲנִי מִרְבִּי מִיֵּאשָׁא, שְׁקֵבֵל מֵאֲבָא, שְׁקֵבֵל מִן הַזִּיגוֹת, שְׁקֵבֵל מִן הַנְּבִיאִים, הִלְכָה לְמִשְׁה מְסִינִי, בְּזֹרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ שְׁנֵי מִיָּנִי חֲטִיין: אִם עֲשֹׂאן גֵּרִין אַחַת – נוֹתֵן פָּאָה אַחַת; שְׁתֵּי גֵרְנוֹת – נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת.

ז שְׂדֵה שְׁקָצְרוֹה גוֹיִם, קָצְרוֹה לְסָטִים, קָרְסְמוֹה נְמָלִים, שְׁבָרְתָּה הָרוּחַ אוֹ בְּהֶמָה – פְּטוּרָה. קָצַר חֲצִיָּה וְקָצְרוּ לְסָטִים חֲצִיָּה – פְּטוּרָה, שְׁחוּבְתָּה הַפָּאָה בְּקָמָה.

ח קָצְרוֹה לְסָטִים חֲצִיָּה וְקָצַר הוּא חֲצִיָּה – נוֹתֵן פָּאָה מִמָּה שְׁקָצַר. קָצַר חֲצִיָּה וּמָכַר חֲצִיָּה – הַלּוֹקֶה נוֹתֵן פָּאָה לְכָל. קָצַר חֲצִיָּה וְהִקְדִּישׁ חֲצִיָּה – הַפּוֹדֶה מִיַּד הַגִּזְבָּר, הוּא נוֹתֵן פָּאָה לְכָל.

פירוש ברטנורא

ה שני מיני חטין. כגון שחמית ולבנה:

ו הלבלר. הסופר: הזוגות. הם כל אותן שנים שנים הנזכרים בפ"ק דמסכת אבות, שקבלו שנים מפי שנים [עד] מפי שמעון הצדיק: **ז** שדה שקצרוה כותים. לעצמן. ולא שקצרוה פועלי כותים לישראל, דאז הוי כאילו קצרוה ישראל: קרסמוה נמלים. דרך הנמלה לחתוך קנה השבולת מלמטה. ולזה קורים קרסום, לשון יכרסמנה חזיר מיער (תהלים פ): פטורה. דכתיב גבי פאה ובקצרכם, עד שתהיו אתם הקוצרים: שחובת הקציר בקמה. כלומר חובת הפאה של זה הניחה בקמה. ונהי דאם כלה שדה, חזרה פאה לעומרים וחייב להפריש פאה מן העומרים, ה"מ היכא דכלה הוא אבל הכא הוא לא כלה:

ח הלוקח נוֹתֵן פָּאָה לְכָל. שחובת הפאה ממה שקצר נשאר בזה החצי שקנה הלוקח, והוי כאילו לא מכר לו אלא מה שנשאר בשדה אחר שיוציא ממנה הפאה שראוי להוציא מאותה שדה. וכן הפודה מיד הגזבר מוציא מן החצי שפרדה הפאה הראויה לשדה כולה:

משניות מבוארות – קהתי

העמרים לישראל (משנה ראשונה), או שהיתה השדה שלהם וקצרוה, ואחר כך נתגיירו (מלאכת שלמה), קצרוה לְסָטִים – שורדים, דהיינו שלא ברשות הבעלים, אפילו לא לקחו עמם את הקציר, קָרְסְמוֹה נְמָלִים – כרסמו נמלים את השיבולים (ק"ף וכו"ף מתחלפות), שְׁבָרְתָּה הָרוּחַ אוֹ בְּהֶמָה – שברה הרוח או בהמה את הקמה, פְּטוּרָה – השדה מפאה, לפי שלא נקצה על ידי הבעלים ישראל, ונאמר במצוות הפאה: "ובקצרכם" – עד שתהיו אתם הקוצרים. קָצַר חֲצִיָּה – קצר בעל השדה את חצי שדהו, וְקָצְרוּ לְסָטִים חֲצִיָּה – את החצי שנשאר, פְּטוּרָה – כל השדה מפאה, אף החצי שקצר הוא, שְׁחוּבְתָּה הַפָּאָה בְּקָמָה – שהפאה שנתחייב בה הרי היא בקמה שלא גמר לקצרה, שכן עיקר חוב פאה הוא בגמר הקציר, והואיל והוא לא גמר את קצירת השדה אלא ליסטים גמרוה, הלכך אין כאן כל חוב פאה.

באור משנה ח

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת והיא מוסיפה ללמד במי שלא קצר אלא חצי שדהו, בתחילת הקציר או בגמרו. קָצְרוֹה לְסָטִים חֲצִיָּה – הראשון, וְקָצַר הוּא חֲצִיָּה – ובעל השדה קצר את החצי שנשאר, נוֹתֵן פָּאָה מִמָּה שְׁקָצַר – הוא, שהוראיל וקצר את הקמה שבסוף שדהו, הריהו חייב להניח פאה מקצירו, אבל מה שקצרו הליסטים פטור מפאה, כמו ששינוי במשנה הקודמת. קָצַר חֲצִיָּה – קצר בעל השדה חצי שדהו, וּמָכַר חֲצִיָּה – מחצית הקמה שנשארה, הַלּוֹקֶה נוֹתֵן פָּאָה לְכָל – לכל השדה, שחובת הפאה מחצייה הראשון, הניח המוכר בקמה שלא קצר, כמו ששינוי במשנה הקודמת: "שחובת הפאה בקמה", והרי זה כאילו מכר לו את הקמה חוץ מן הפאה שבה, שהרי הלוקח יודע שיש להניח פאה בגמר הקציר. ברם, אם מכר תחילה חצייה וקצר חצייה, כל אחד נותן פאה לעצמו. קָצַר חֲצִיָּה וְהִקְדִּישׁ חֲצִיָּה – אם בעל השדה קצר תחילה חצי השדה ואחר כך הקדיש את החצי הנשאר, אף על פי ששדה של הקדש פטורה ממתנות עניים, הַפּוֹדֶה מִיַּד הַגִּזְבָּר – של הקדש את הקמה, הוּא נוֹתֵן פָּאָה לְכָל – לכל השדה, כדין הלוקח קמת חצי השדה לאחר שהמוכר קצר כבר את חצייה, לפי שחובת הפאה בקמה, כמו שביארנו קודם.

על פי שְׁעִשְׂאָן גֵּרִין אַחַת, נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת – פאה לכל מין בפני עצמו, מהחיתים לחדר ומהשעורים לחדר. הַזֹּרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ שְׁנֵי מִיָּנִי חֲטִיין – כגון חיטה שחמיתת וחיטה לבנה: עֲשֹׂאן גֵּרִין אַחַת, נוֹתֵן פָּאָה אַחַת – לשני המינים; שְׁתֵּי גֵרְנוֹת – אבל אם עשאן שתי גרנות, גורן לכל מין לחדר, נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת – פאה לכל מין, וזוהי הלכה למשה מסיני כמפורש במשנה הבאה.

יש מפרשים, שמשנתנו עוסקת במי שלא הניח פאה במחבור כמצוותה, והוא נותן מן התלוש; לפיכך "הזורע את שדהו שני מיני חיתים: עשאן גורן אחת – נותן פאה אחת. שתי גרנות – נותן שתי פאות". אבל המניח פאה במחבור כמצוותו, אף שעשאן אחר כך שתי גרנות, נותן פאה אחת לכל השדה, הואיל ובשעה שמניח פאה לא הגיע עדיין לגורן ("ותפוט יום טוב", "משנה ראשונה"). ברם, יש מבארים, שאין כוונת משנתנו לאסיפת התבואה בגורן אלא לקציר, שאף הקציר מכונה לפעמים "עשיית גורן"; ולפי פירוש זה יוצא שמשנתנו עוסקת אמנם בפאה שמניחה במחבור כמצוותה, ו"עשאן גורן אחת" היינו שקצר הכל בזמן אחד: "עשאן שתי גרנות" היינו שקצר בשני זמנים (עיי' "שנות אליהו").

באור משנה ו

משנה זו היא המשך המשנה הקודמת והיא באה להשמיענו, שההלכה ששינוי בסוף המשנה הקודמת במי שזרע שני מיני חיתים, הלכה למשה מסיני היא. מַעֲשֶׂה שְׂזֹרַע רַבִּי שְׁמַעוֹן אִישׁ הַמַּצְפָּה – שני מיני חיתים, ובא לִפְנֵי רֶכֶן גְּמְלִיאֵל – הזקן, לשאול אם הוא חייב לתת פיאה אחת או שתי פיאות, וְעָלוּ – שניהם, לְלִשְׁבֶּת הַגְּזִית – שבבית המקדש, שבה ישבו הסנהדרין הגדולה, וְשָׂאָלוּ – את הסנהדרין. אָמַר נַחוּם הַלְבָלֶר – הסופר: מִקְבֵּל אֲנִי מִרְבִּי מִיֵּאשָׁא, שְׁקֵבֵל מֵאֲבָא, שְׁקֵבֵל מִן הַזִּיגוֹת – מזוגות החכמים שעמדו בראש הסנהדרין אחרי תקופת אנשי כנסת הגדולה, ונזכרים הם במסכת אבות (א, ד-יב), החל ביובי בן יעזר ויוסי בן יוחנן עד הלל ושמאי; הראשון מהם היה נשיא, והשני – אב בית דין (חגיגה ב, ב). שְׁקֵבֵלוּ מִן הַנְּבִיאִים – בענין השלש הנידונות, הִלְכָה לְמִשְׁה מְסִינִי, בְּזֹרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ שְׁנֵי מִיָּנִי חֲטִיין: אִם עֲשֹׂאן גֵּרִין אַחַת, נוֹתֵן פָּאָה אַחַת – לשני המינים, אבל אם עשאן שְׁתֵּי גֵרְנוֹת – כמו שבארנו במשנה הקודמת, נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת – לכל מין בפני עצמו.

באור משנה ז

שְׂדֵה שְׁקָצְרוֹה גוֹיִם – לעצמם, כגון שלקחה וקצרה, וחזרו ומכרו

פ ר ק ש ל י ש י

א מלְבָנוֹת הַתְּבוּאָה שְׁבִין הַיָּתִים – בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. בֵּית הֵלֵל אוֹמְרִים: מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. וּמוֹדִים, שְׁאֵם הָיוּ רִאשֵׁי שׁוּרוֹת מְעַרְבִין, שֶׁהוּא נוֹתֵן פָּאָה מֵאֶחָד עַל הַכֹּל.

ב הַמְנַמֵּר אֶת שְׂדֵהוּ וְשִׁיר קָלְחִים לָחִים – רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: נוֹתֵן פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי עֲקִיבָא: בְּזוֹרֵעַ שֶׁבֶת אוֹ חֲרָדֵל בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת, שֶׁהוּא נוֹתֵן פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד.

ג הַמְחַלֵּק בְּצִלִּים לָחִים לְשׁוֹק וּמִקְמִים יְבֵשִׁים לְגֶרֶן, נוֹתֵן פָּאָה לְאֵלוֹ לְעֶצְמוֹ וְלְאֵלוֹ לְעֶצְמוֹ; וְכֵן בְּאֶפְרוֹיִן, וְכֵן פִּירוֹשׁ בִּרְטִנּוּרָא

ג א מלְבָנוֹת. ערוגות מרובעות. ובשביל שעשויות כדפוס הלכות קרוין מלכות: **שְׁבִין הַיָּתִים.** וה"ה לכל שאר אילנות. ונקט ויתם לאשמעינן דאפילו ויתם שתייבם בפאה לא מפסקי לבי, וכ"ש שאר אילנות שאין חייבין בפאה דפשיטא דלא מפסקי: **ב"ש אוֹמְרִים פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד.** מכל מלבן ומלבן, הואיל ועומדות הערוגות פסקי פסקי ואין מתערבין זו עם זו קסברי ב"ש דמפסקי ויתם. [ואכל] היכא דראשי שורות מתערבים מזה לזה [מורו] דלא מפסקי. ובזמן שהאילנות מרוחקים זה מזה עד שבקרקע בית סאה שהוא נ' אמה על נ' אמה אין בו י' אילנות, מודים ב"ה שנותן פאה לכל מלבן ומלבן, דהואיל והאילנות מרוחקים נראין הדברים שלא בשביל האילנות נעשו המלכות. ובזמן שהאילנות רצופים ויש עשר אילנות בפחות מכית סאה מודים בית שמאי שנותן פאה אחת על הכל, לא נחלקו אלא כשיש עשר אילנות בבית סאה:

ב הַמְנַמֵּר. מלקט שדרו מקומות מקומות, דמחזי כמנומר, לשון גומר חרבורותיו (וימיה ג), שקצר התבואה שנתבשלה ראשון ראשון בשדה: **וְשִׁיר קָלְחִים לָחִים.** אותן שלא נתבשלו: **נוֹתֵן פָּאָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.** כשחזר ללקט הקלחים לחים ששייר. דנמור מפסק ולא אתחלתא דקצירה חשיבא: **בְּזוֹרֵעַ שֶׁבֶת.** ריק שקורין לו אנטי"ו בלע"ז: **שֶׁהוּא נוֹתֵן פָּאָה לְכָל אֶחָת וְאֶחָת.** מפני שאין דרכן לזרוע מהן שדה אחת, לפיכך חשובין כל אותן ערוגות כאילו כל אחת מהן שדה אחת. ושבת וחרדל חייבים בפאה אף על פי שאין נותנין פאה לירק, משום דלרוע עבידי וכמוני ורעים חשיבי. והכלה כחכמים:

ג הַמְחַלֵּק בְּצִלִּים. אית דמפרשי ל' ואנכי איש חלק (בראשית כו), על שם שכשנחלוש נשאר המקום חלק. ואית דמפרשי המחליק כמו המחלק, שנוטל חלק

משניות מבוארות – קהתי

ב א ו ר מ ש נ ה א

משנתנו דנה בערוגות של תבואה הזורעות בין ויתם, אם כל ערוגה וערוגה נחשבת כשדה בפני עצמה לענין פאה, או כולן נחשבות כשדה אחת.

מְלָבְנוֹת הַתְּבוּאָה – ערוגות של תבואה; ונקראות "מלכות", לפי שצורת מלבן להן, **שְׁבִין הַיָּתִים –** והוא הדין לערוגות תבואה שבין אילנות אחרים, **בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד –** בעל השדה חייב להניח פאה מכל מלבן ומלבן לחוד, שהואיל והזיתים מפסיקים ביניהם כל מלבן חשוב כשדה בפני עצמה. **בֵּית הֵלֵל אוֹמְרִים: מֵאֶחָד עַל הַכֹּל –** ממלבן אחד מניח פאה על כל המלכות, שכולם נחשבים כשדה אחת. בירושלמי מבואר שלא נחלקו בית שמאי ובית הלל אלא כשהיו עשרה זיתים על שטח של חמישים על חמישים אמה (כ-800 מטרים מרובעים) הנקרא "בית סאה", לפי שבשטח זה היו רגילים לזרוע סאה תבואה (כ-13 ליטר). אבל אם הזיתים מרווחים יותר, יש פחות מעשרה על שטח של בית סאה, אף בית הלל מודים שמניח פאה מכל מלבן ומלבן, שהואיל והאילנות מרוחקים הרבה זה מזה, ניכר הדבר שלא בגלל האילנות זרע מלכות מלכות, אלא שזרע אמנם כל מלבן כשדה בפני עצמה. ואם הם צפופים יותר, שיש יותר מעשרה על שטח של בית סאה, אף בית שמאי מודים שנותן פאה מאחד על הכל. כך היא גירסת הרמב"ם (עיי' הלכות מתנות עניים ג, ח-ט). אבל לפי הירושלמי שלפנינו הגירסה היא הפוכה, שאם הזיתים מרווחים, אף בית שמאי מודים שנותן פאה מאחד על הכל, לפי שאין הפסק האילנות ניכר, ואם הם צפופים, אף בית הלל מודים שנותן פאה מכל אחד ואחד, לפי שניכר הדבר שבגלל האילנות זרע מלכות מלכות, ולכן חשובים האילנות הפסק (וראבי"ד; ר"ש). **וּמוֹדִים –** בית שמאי, **שְׁאֵם הָיוּ רִאשֵׁי שׁוּרוֹת –** של הערוגות, **מְעַרְבִין –** שאין הערוגות בצורת מלבנים אלא בצורת מרובעים שקדקדיהם נכנסים זה לתוך זה, **שֶׁהוּא נוֹתֵן פָּאָה מֵאֶחָד עַל הַכֹּל –** שבכונן זה אף בית שמאי סוברים, שהכל נחשב כשדה אחת.

ב א ו ר מ ש נ ה ב

פעמים שחלקים מתבואת השדה מקדימים להתבשל פה ושם במקומות שונים, כגון מקומות שהיו מזובלים יותר משאר השדה, ובאה משנתנו ללמד בקוצר את התבואה במקומות שהבשילה, מה הדין לענין פאה.

הַמְנַמֵּר אֶת שְׂדֵהוּ – הקוצר את שדרו מקומות מקומות, שבהם

התבואה כבר התבשלה ויבשה, כמו שביארנו למעלה, ועל ידי כך נעשית השדה כמנומרת (מגוונת בכתמים שונים כעור הנמר), **וְשִׁיר קָלְחִים לָחִים –** והשאר הקלחים הלחים, שעדיין לא בשלו, **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: נוֹתֵן פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד –** כשחזר לקצור את המקומות שהשאר, הוא נותן פאה מכל מקום ומקום בפני עצמו, שכן הנימור מפסק ביניהם ועושה אותם כשדות נפרדות, ואין הנימור נחשב כתחילת הקצירה של השדה כולה, לפי שבשעת הנימור עדיין שאר התבואה לא היתה בשלה (ר"ש; וראבי"ד; ברטנורא). **וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: מֵאֶחָד עַל הַכֹּל –** חכמים סוברים שהנימור נחשב כהתחלת הקצירה, ולכן כשהוא גומר לקצור את התבואה שהשאר, נותן ממקום אחד פאה על הכל. בעל "תפארת ישראל" מפרש, שהמחלוקת היא לגבי הנימור עצמו, שלדעת רבי עקיבא הקלחים הלחים שהשאר חשובים הפסק, ולכן הוא נותן פאה בשעת הנימור מכל מקום ומקום לחוד, וחכמים סוברים שהנימור נחשב כתחילת קצירה של השדה, ולכן נותן פאה ממקום אחד על הכל. ויש מפרשים דברי רבי עקיבא שנותן פאה מכל מקום ומקום לחוד, בין בשעת הנימור בין בשעה שקוצר את הקלחים שהשאר, לפי שהקלחים הלחים שהשאר חשובים הפסק בשעה שנמנר, וכשגומר לקצור את שאר השדה הרי הנימור הוא הפסק ("מלאכת שלמות"), מכל מקום חכמים סוברים שנותן פאה אחת על כל השדה מהטעם שביארנו למעלה. **וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי עֲקִיבָא: בְּזוֹרֵעַ שֶׁבֶת אוֹ חֲרָדֵל –** ירקות שחייבים בפאה, כמו שנבאר להלן (משנה ג), שבת הוא צמח תבלין ריחני בעל פרחים צהובים; והזורעם **בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת –** שונים בשדה, ויש גורסים: בשניים או בשלושה מקומות, **שֶׁהוּא נוֹתֵן פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד –** מכל מקום ומקום לחוד, לפי שכן דרכם להיזרע ערוגות ערוגות, וכל ערוגה נחשבת כשדה בפני עצמה.

ב א ו ר מ ש נ ה ג

משנתנו דנה בבצלים לענין פאה, כשבעל הגינה תולש לחים בשביל השוק ומשאר יבשים לתלשם בשעת הגורן. ואף על פי ששנינו (למעלה א, ד), שאין חייב בפאה אלא בדבר שמכניסו לקיום, אבל וירקות שאין מכניסים אותם לקיום, פטורים מפאה, מכל מקום הבצלים, וכן השבת והחרדל ששנינו במשנה הקודמת, חייבים בפאה, לפי שירקות אלו נשמרים לזמן רב ומכניסים אותם לקיום.

הַמְחַלֵּק בְּצִלִּים לָחִים לְשׁוֹק – התולש בצלים לחים שבגינתו למכרם בשוק מיד, **וּמִקְמִים יְבֵשִׁים לְגֶרֶן –** ומשאר בצלים יבשים

בכרם. המדל, נותן מן המשאר על מה ששיר; והמחליק מאחת יד, נותן מן המשאר על הכל. ד האמהות של בצלים חיבות בפאה; ורבי יוסי פוטר. מלבנות הבצלים שבין הירק – רבי יוסי אומר: פאה מפל אחד ואחד, וחכמים אומרים: מאחד על הכל. ה האחין שחלקו, נותנין שתי פאות; חזרו ונשתתפו, נותנין פאה אחת. שנים שלקחו את האילן, נותנין פאה אחת. לקח זה צפוניו וזה דרומי – זה נותן פאה לעצמו וזה נותן פאה לעצמו. המוכר קלחי אילן בתוך שדהו, נותן פאה מפל אחד ואחד. אמר רבי יהודה: אימתי? בזמן שלא שיר בעל השדה; אבל אם שיר בעל השדה, הוא נותן פאה לפל.

פירוש ברטנורא

מן הבצלים לחים למכרן בשוק וחלק אחר מניח יבשים לגורן לקיום: נותן פאה לאלו לעצמן. דכשני מיני חטים דמו: וכן בכרם. וכן המחליק בכרם דינו כמחליק בבצלים: המדל נותן מן המשויר על מה ששיר. בזמן שהבצלים זורעים נוטל מהם אחד מביניהם כדי שהנשאר יתגדלו בריח ויעשו גסים. וזה הנקרא מדל שדולה ושולף אותם ממקומם, ותנן אחריו מדל נוטל אחד ומניח שנים. ואותן שעוקר ליתן ריח לנשארם אינם חייבין בפאה לפי שתקנת הנשארם היא, הילכך נותן פאה מן הנשאר לכד והנעקר פטור מכלום דלא חשיבא קצירה: המחליק מאחת יד. כלומר מענין אחד, או כולו לגורן או כולו לשוק. ורמב"ם פירש מאחת יד ממקום אחד, שהחלק שנוטל למכור בשוק אינו נוטל אותו מכאן ומכאן אלא כולו מצד אחד: ד האמהות של בצלים. בצלים גדולים שמניחין אותן לגדל דרע, ומתוך שמשותחין בארץ לא חזו לאכילה אלא על ידי הדחק, ולכך פטר רבי יוסי. ואין הלכה כמותו: מלבנות הבצלים שבין הירק. סבר רבי יוסי דירק כורע אחר דמי, שאין דרך בני אדם להיות מכנים בצלים בין הירק, ותנן לעיל בפרק שני דרע אחר מפסק. ואין הלכה כרבי יוסי:

ה שלקחו את האילן. מהנך אילנות דחשיב בפרק קמא שחייבין בפאה: המוכר קלחי אילן. שרשי צמחים שחייבין בפאה, ולא מכר לו חקרקע, נותן הלוקח פאה מכל אחד ואחד: בזמן שלא שיר. כלומר אם לא התחיל בעל השדה לקצור או ללקט פירות, או הוא דחייב הלוקח ליתן פאה. אבל אם התחיל בעל השדה לקצור שדהו קודם שמכר את אלו, שנשאר מן השדה שלא נקצר או שלא נלקט, בעל השדה הוא הנותן פאה על הכל, דמכר אתחיל בקצירה או בלקיטת הפירות אחיב בפאה של כל השדה. ורבי יהודה לפרושי מלתיה דת"ק אתא, וכן הלכה:

משניות מבוארות – קהתי

ראויים לאכילה ולקיום, אף האמהות אינן יוצאות מכלל הבצלים להיפטר מפאה (תוספות יום טוב), ורבי יוסי פוטר – את האמהות של בצלים מפאה, שבשעה שתולשן אינן ראויות לאכילה אלא לזריעה בלבד. מלבנות הבצלים שבין הירק – ערוגות הבצלים המפוזרות בגן של ירקות שונים, רבי יוסי אומר: פאה מפל אחד ואחד – צריך לתת פאה מכל מלבן ומלבן, שהירק דינו כדורע אחר (עיין לעיל ב, א) לגבי הבצלים, שאין דרכם להזריע בין הירק, לפיכך הירק מפסיק בין מלבנות הבצלים. ויחכמים אומרים: מאחד על הכל – נותן פאה ממלבן אחד על כל המלבנות שבגן, שסוברים חכמים, שהירק אינו חשוב הפסק לגבי הבצלים. יש מבארים הטעם לדעת חכמים, שכיון שבצלים מכניסים לקיום וירק אין מכניסו לקיום, בטל הירק לגבי הבצלים וחשוב כאויר (ירושלמי).

באור משנה ה

משנה זו באה ללמד דין פאה בשדה של יורשים ושל שותפים. כן דנה משנתנו בקונה קלחי אילן כפי שיבואר.

האחין שחלקו – בשדה שקיבלו בירושה מאביהם, נותנין שתי פאות – כל אחד נותן פאה מחלקו, שנאמר: "פאת שדה"; חזרו ונשתתפו – אם חזרו האחים ונעשו שותפים בה, נותנין פאה אחת – כדין השותפים, שכן למדים מהכתוב "ובקוצרכם את קציר ארצכם" שהשותפים חייבים בפאה (חולין קעה, ב). שנים שלקחו את האילן – שקנו בשותפות אילן מהאילנות החייבים בפאה (לעיל א, ה), נותנין פאה אחת – מהטעם שהזכרנו, שהשותפים נותנים פאה אחת. לקח זה צפוניו וזה דרומי – אם קנה אחד את הצד הצפוני של האילן, והשני – את הצד הדרומי של האילן, זה נותן פאה לעצמו וזה נותן פאה לעצמו – אף על פי שאילן אחד הוא, נותן כל אחד פאה מפירותיו, שהואיל ולקח זה צפוניו וזה דרומי, אין להם דין שותפים. המוכר קלחי אילן בתוך שדהו – כלומר שלא מכר חקרקע אלא אילנות לבד על מנת שהלוקח יעקורם ויטע אותם בתוך שדהו, והאילנות מלאים פירות (ירש), נותן פאה מפל אחד ואחד – הלוקח נותן פאה מכל אילן ואילן לחוד, שהואיל והקרקע אינה שלו אין האילנות מצטרפים לפאה אחת. אמר רבי יהודה: אימתי – נותן הקונה פאה? בזמן שלא שיר בעל

תחלשם בשעת הגורן, נותן פאה לאלו לעצמן ולאלו לעצמן – לבצלים הלחים לעצמם ולבצלים היבשים לעצמם, לפי שחשובים כשני מינים. וכן באפונין – החייבים בפאה, כשמחליק לחים לשוק ומשאיר יבשים לגורן, וכן בכרם – הבוצר ענבים למכרם בשוק מיד או לאלכלם, ומניח שאר הענבים לעשותם יין או צימוקים (ימלאכת שלמה). נותן פאה לאלו לעצמם ולאלו לעצמם, שכשני מינים הם. המדל – כשהזורעים צפופים מדי, עוקרים קצת מביניהם כדי שיגדלו הנשארם בריח וישיבחו, וזהו המדל – משרוש "דלל", שעוקר קצת זרעים לעשות ריח לנשארם, נותן מן המשאר – מהנשאר, על מה ששיר – כלומר שנותן פאה מן הנשאר לבד, אבל המדולים פטורים מפאה, שלא נתלשו אלא לתיקון הנשארם, ואין זו חשובה קצירה. והמחליק מאחת יד – אבל התולש ממקום אחד זרעים הרבה, נותן מן המשאר על הכל – נותן פאה ממה שנשאר על הכל, שמה שהחליק תחילת קצירה היא. ויש מפרשים: מאחת יד – כלומר מענין אחד, דהיינו שהיה כולו לשוק או כולו לגורן (ירש; ברטנורא). ולפי הרמב"ם מוסב "המדל" על "וכן בכרם", כלומר, כמו שבבצלים ובאפוניים יש שתולש לחים לשוק ומשיר יבשים לגורן, כך גם בכרם, יש שבוצר חלק מהענבים לשוק ומניח השאר לגת, אלא שבכרם יש חילוק דלקמן: המדל – הבוצר ענבים מעט מכאן ומעט מכאן, מצדדים שונים שבגפן, למכרם בשוק, ומניח השאר לגת, לעשות יין, נותן מן המשואר על מה ששיר – הרי זה נותן פאה ממה שנשאר לבד, כלומר ממה שבוצר לגת כפי הנשאר, אבל הענבים שבצר לשוק מעט מכאן ומעט מכאן, פטורים מפאה, שבצירה ארעית היא. והמחליק מאחת יד – אבל הבוצר לשוק מצד אחד, שאינו נוטל ענבים מעט מכאן ומעט מכאן אלא כולם מצד אחד של הגפן, נותן מן המשואר על הכל – הרי זה נותן פאה מן הנשאר כפי הראוי לכל הכרם, שהואיל ובצר מצד אחד, אינו כבוצר ארעי וחייב עליהם פאה (הל' מתנות עניים ב, ו; "יין הוקח"). ויש שאין גורסים לפי הרמב"ם "וכן בכרם" אלא "ובכרם: המדל" וכו'.

באור משנה ד

משנתנו מוסיפה ללמד בבצלים לענין פאה.

האמהות של בצלים – הבצלים שמשאירים בארץ לזרע, תיבות בפאה – שהואיל והבצלים עצמם כשאין משאירים אותם בארץ,

ו רבי אליעזר אומר: קרקע פית רבע חֵבֶת בַּפֶּאֶה. רבי יהושע אומר: העושה סאתים. רבי טרפון אומר: ששה על ששה טפחים. רבי יהודה בן בתירה אומר: כדי לקצור ולשנות. והלכה כדבריו. רבי עקיבא אומר: קרקע כל שהוא חֵבֶת בַּפֶּאֶה. ובכבורים, ולכתוב עליה פרוזבול, ולקנות עמה נכסים שאין להם אחריות, בכסף ובשטר ובחזקה.

פירוש ברטנורא

ו קרקע בית רובע. מקום שראוי לזרוע בו רובע הקב. ופירושו בו שהוא עשר אמות ומחצה על עשר אמות בקירוב: העושה סאתים. רבי יהושע לא אול בתר זריעה, אלא קרקע המוציאה סאתים שהן י"ב קבין: לקצור ולשנות. דרך הקוצרים אוהו מלא כפו מן הקמת וקוצר, כדכתיב (תהלים קכט) שלא מלא כפו קוצר. ואם יש בקמה כדי למלאות כפו שני פעמים חייבת בפאה: קרקע כל שהוא חייבת בפאה. דס"ל פאת שדך כל שהוא משמע, ופלוג אכולהו: ובכבורים. דכתיב בהו אדמתך. והני מילי בכבורי חטה ושעורה, אבל בכבורים של אילן אינו חייב אלא אם כן יש לו קרקע שש עשרה אמות סביב לאילן שהוא שיעור ניקתו: ולכתוב עליה פרוזבול. הלל תקן פרוזבול, כשראה שהיו נמנעים מלהלוות לעניים מפני השביעית שמשמטת החוב, תקן שיהא מוסר שטותיו לבית דין, וכותב מוסר אני לכם פלוני ופלוני הדיינין כל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה, ומשכתבו לו שטר זה שוב אין שביעית משמטת חובו. ודוקא כשיש קרקע כל שהוא ללוה דאז חשיב כאילו החוב גבוי כבר ביד בית דין ותו לא קרינא ביה לא יגוש, וחשבינן לקרקע כל שהוא כאילו שוה כל החוב דאין אונאה לקרקעות: ולקנות עמה נכסים שאין להם אחריות. דמטלטלין נקנין אנב קרקע, בכסף בשטר ובחזקה, כדתנן ב"ק דקדושין ושם מפורש:

משניות מבוארות – קהתי

השדה – אילנות לעצמו אלא מכר כל האילנות שבשדה; אָבֵל אֵם שִׁיר פֶּעַל הַשְׂדֶּה – אילנות לעצמו, הוא נותן פֶּאֶה לָכֵל – בעל השדה נותן פאה על כל האילנות, אף על אלה שמכר. רבי יהודה לא בא לחלוק על תנא קמא אלא לפרש דבריו. ובגמרא אמרו (חולין קלז, א): במה דברים אמורים, שאם שייר בעל השדה הוא נותן פאה לכל? כשהתחיל בעל השדה לקצור, כלומר ללקט הפירות קודם שמכר את האילנות, שהואיל וחל עליו מתחילה חיוב הפאה, הרי הוא נותן פאה מהאילן ששייר על כל האילנות שמכר. אבל אם לא התחיל לקצור, אף על פי ששייר בעל השדה, חייב הלוקח ליתן פאה מהאילנות שקנה. ברם, לפי הירושלמי אפילו כשלא התחיל לקצור, נותן בעל השדה ממה ששייר פאה על הכל, שהרי הוא כמוכר לו חוץ מחובתו, והוא קיבל עליו לתת הפאה. – הרמב"ם מפרש: "קלחוי אילן" – שרשי צמחים שהם חייבים בפאה, ואינם אילנות. ולפי הרמב"ם (ב"מסנה תורה) המדובר במשנתו במוכר חלקים משדהו לאנשים שונים, וכן לשונו (הל' תמנות עניים ג, יח): "המוכר מקומות מקומות משדהו לאנשים הרבה, אם מכר כל השדה – כל אחד ואחד נותן פאה מחלקו שלקח; ואם התחיל בעל השדה לקצור ומכר מקצת ושייר מקצת – בעל השדה נותן פאה הראויה לכל, שכיון שהתחיל לקצור נתחייב בכל. ואם מכר תחילה – מפרשי הלוקח על מה שלקח, ובעל השדה על מה ששייר."

באור משנה ו

משנה זו דנה בשיעור הקרקע שחייבת בפאה.

רבי אליעזר אומר: קרקע פית רבע – שטח הראוי לזריעת רבע הקב תבואה, והוא: עשר אמות וחמישית האמה על עשר אמות וחמישית האמה בקירוב (104 ועוד 1/6 אמות מרובעות = 35 מטרים מרובעים בערך), חֵבֶת בַּפֶּאֶה – טעמו של רבי אליעזר, שנאמר בפאה: "לא תכלה פאת שדך", ונאמר בכלאים: "שדך לא תזרע כלאים" (ויקרא יט, יט), מה "שדך" האמורה בכלאים – בית רובע (עיין כלאים ב, י), אף "שדך" האמורה בפאה – בית רובע. רבי יהושע אומר: העושה סאתים – קרקע המוציאה סאתים, דהיינו שנים עשר קב תבואה (הסאה = 6 קבים = הקב = למעלה מ-2 ליטרים), חייבת בפאה. רבי יהושע אינו קובע לפי הזריעה אלא לפי התוצרת של הקרקע; וטעמו, שלמדים פאה משכחה, שנאמר בשכחה (דברים כד, יט): "ושכחת עומר בשדה", מה שדה האמורה בשכחה – סאתים, שעומר שיש בו סאתים אינו שכחה (כמבואר להלן ו, ו), לפי שחשוב שדה, אף שדה האמורה בפאה – העושה סאתים. רבי טרפון אומר: ששה על ששה טפחים – כמידת ערוגה שזורעים בתוכה חמישה זרעונים (כלאים ג, א). רבי יהודה בן בתירה אומר: כדי לקצור ולשנות – דרך הקוצרים לאחוז מלא כפו מן הקמה ולקצרה,

כלשון הכתוב (תהלים קכט, ז): "שלא מלא כפו קוצר", ואם יש בקמה כדי למלא את כפו של הקוצר שתי פעמים, הרי זו חייבת בפאה. והלכה כדבריו – של רבי יהודה בן בתירה. רבי עקיבא אומר: קרקע כל שהוא חֵבֶת בַּפֶּאֶה – שסובר רבי עקיבא: "פאת שדך" – שדה כל שהוא משמע. ואף על פי ששינוי במשנתו "והלכה כדבריו" של רבי יהודה בן בתירה, מכל מקום פוסק הרמב"ם כרבי עקיבא; וטעמו של דבר מבואר ב"תוספות יום טוב", לפי שאין למדים הלכה מפי המשנה (ברייתא: נידח ז, ב; בבא בתרא קל, א), וכלל הוא שהלכה כרבי עקיבא מחברו. – אגב דין פאה מובאים כאן עניינים נוספים שדינם ב"קרקע כל שהוא": ובכבורים – קרקע כל שהוא חייבת בכבורים (עיין למעלה א, א), שכתוב בהם (שמות כג, יט): "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה'", ו"אדמתך" היינו כל שהוא, כלומר, שכל מי שיש לו קרקע כל שהוא חייב להביא בכורים. ולכתוב עליה פרוזבול – במסכת שביעית שנינו (י, ג): כשראה הלל הזקן שנמנעו העם מלהלוות זה את זה, מחשש שמא לא יפרע הלווה את החוב עד שנת השמיטה והחוב יישמט, ועברו על מה שכתוב בתורה (דברים טו, ט): "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמיטה ורעה עיניך באחיך האביון ולא תתן לו", עמד והתקין פרוזבול, והוא שטר שכתוב בו שהמלווה מסר לבית דין את חובותיו, כדי שלא תשמיט אותם שנת השמיטה. וזהו גופו של פרוזבול: "מוסר אני לכם פלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני, שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה" (משנה שביעית י, ד). ואין כותבים פרוזבול אלא על הקרקע (שם, ו), כלומר שאין הפרוזבול נכתב אלא אם כן יש ללווה קרקע, שעל ידי שעבדו קרקעו למלוה חשוב החוב כאילו כבר גבוי הוא בידי בית דין. וזהו ששינוי כאן, שאם יש ללווה אפילו קרקע כל שהוא כותבים עליה פרוזבול. ולקנות עמה נכסים שאין להם אחריות, בכסף ובשטר ובחזקה – קרקעות נקראות בלשון המשנה "נכסים שיש להם אחריות", לפי שחלה עליהם אחריות לתשלום חובות בעליהם, שאם מכר הלווה קרקעותיו ואין לו ממה לשלם, גובה המלוה את חובו מן הלקוחות; מה שאין כן במטלטלין, שאם מכרם הלווה, אין המלוה יכול לגבות מהם, ולכן נקראים הם "נכסים שאין להם אחריות". שני סוגי הנכסים הללו יש להם דרכי קניין שונים, כמו ששינוי במסכת קידושין (א, ה): "נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף (שנותן הלוקח למוכר לשם קניין), ובשטר (שכותב המוכר ללוקח: שדי מכורה לך), ובחזקה (שהלוקח עושה בשדה, כגון שנועל או גודר או חופר וכדומה); ושאיין להם אחריות (מטלטלים) אינן נקנין אלא במשכנה (שהלוקח מושך אותם ממקום למקום; אבל לא בכסף ולא בשטר ולא בחזקה). נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף ובשטר

ז הפותב נכסיו שכיב מרע: שיר קרקע כל שהוא – מתנתו מתנה; לא שיר קרקע כל שהוא – אין מתנתו מתנה. הפותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא – אבדה כתבתה. רבי יוסי אומר: אם קבלה עליה, אף על פי שלא כתב לה – אבדה כתבתה.

פירוש ברטנורא

ז שכיב מרע. השוכב על מטתו מחמת חולי: שייר קרקע כל שהוא. כל הני שייר קרקע כל שהוא, דתנן במתניתין, מכאן ועד סוף פרקין, לאו דוקא קרקע דהוא הדין מוטלטלים כל שהן, אלא איירי דתנא רישא גבי פאה ובכורים ופרוזבול קרקע כל שהוא תנא בכל הנך נמי קרקע כל שהוא: מתנתו קיימת. אם קנו מידו על המתנה אף על פי שעמד מחלו אינו יכול לחזור בו, הואיל ושייר לעצמו כל שהוא גלי דעתיה דלאו מחמת מיתה כתב המתנה: לא שיר קרקע כל שהוא. לעצמו, מסתמא לא שבין איניש נפשיה ערמילאי, ואם לא שהיה חושב ודאי שימות לא היה נותן כל נכסיו, הלכך אם עמד חוזר ואפילו קנו מידו: וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה. בשכיב מרע מייר, שמחלק נכסיו לבניו וכתב לאשתו חלק בין הבנים ושמעיה אידי ושתקה ולא אמרה כתובתי אני גובה או כיוצא בזה אבדה כתובתה: רבי יוסי אומר אם קבלה עליה. שתהא שותפת בין הבנים, אפילו לא קנו מידה, והוא לא צוה שיכתבו כך בפניה, אבדה כתובתה ושוב אינה יכולה לחזור בה. ואין הלכה כרבי יוסי:

משניות מבוארות – קהתי

מתנה – ואם עמד מחלו יכול הוא לחזור בו, אפילו קנו מידו, שהואיל ולא שיר לעצמו כלום, אומדים אנתנו את דעתו שלא נתן נכסיו אלא מפני שהתייאש מן החיים וחשב שודאי ימות מחוליו, ורק על דעת כך נתן שאם ימות תתיקם המתנה, לפיכך אם הבריא אין מתנתו מתנה. הפותב נכסיו לבניו – יש מפרשים שהמדובר כאן בשכיב מרע שחילק כל נכסיו לבניו (ברטנורא), ויש סוברים שהוא הדין בבריא (רמב"ם הל' זכייא ומתנה ו, ט). וכתב לאשתו קרקע כל שהוא – כלומר, שכלל גם את אשתו בין הבנים בחלוקת הנכסים, וכתב לה קרקע כל שהוא, אבדה כתבתה – "כתובה" היינו שטר התחייבות שכותב הבעל לאשתו בשעת הנישואין, לבתולה על מאתיים דינר ולא למנה על מאה, שתגבה בו מנכסיו כשיגרשנה או כשימות. ובאה משנתנו ללמד, שאם שיתף הבעל את אשתו בין בניו בחלוקת הנכסים, על ידי שכתב לה קרקע כל שהוא, והיא שתקה ולא אמרה כלום בענין גביית כתובתה, אבדה כתובתה. כלומר שאינה גובה כתובתה מן הנכסים הללו שכתב בעלה לבניו, שהרי נתרצתה לכך ומחלה שיעבודה על הנכסים שקיבלו הבנים. רבי יוסי אומר: אם קבלה עליה – שהסכימה להיות שותפה בין הבנים, אף על פי שלא כתב לה – קרקע, אבדה כתבתה – שעל ידי שנתרצתה להיות שותפת עם הבנים, ויתרה על גביית כתובתה.

ובחזקה". כלומר, שאם אדם מכר קרקע ומיטלטלים ואמר ללוקח: קנה את המיטלטלים אגב הקרקע, כיון שקנה הלוקח את הקרקע בכסף או בשטר או בחזקה, כמו שבארנו לעיל, קנה עם הקרקע גם את המיטלטלים. בענין זה ששינוי שם בסיפא באה משנתנו להשמיע, שאפילו עם קרקע כל שהוא אפשר לקנות מיטלטלים, על ידי שקונה הלוקח את הקרקע באחד משלושת קנייניה: בכסף או בשטר או בחזקה.

באור משנה ז

משנה זו והמשנה שלאחריה מסיפות ללמד בדברים שדינם ב"קרקע כל שהוא". הפותב נכסיו – לאחר במתנה, והוא שכיב מרע – בארמית: שוכב חולה, כלומר חולה מסוכן, שיר – אם השאיר לעצמו, קרקע כל שהוא – והוא הדין מיטלטלים, אלא שאגב המשנה הקודמת נקטה משנתנו קרקע (עיי' בבא בתרא קמט, ב). מתנתו מתנה – ואם עמד מחוליו אינו יכול לחזור בו ולומר שלא נתן אלא משום שחשב שהוא עומד למות מחוליו, שהואיל ושייר לעצמו קרקע כל שהוא גילה דעתו, שלא מחמת מיתה נתן, והרי זו כמתנת בריא, שאם קנו מידו את המתנה, מתנתו קיימת. לא שיר קרקע כל שהוא – לעצמו, ואף לא נכסים אחרים, כמו שהזכרנו למעלה, אין מתנתו

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שני עמ' ב

19 אשה עשויה לעשות לה שליח כדי לקבל קידושה בעורה, ודאי
20 שיכולים. ועוד דרך נוספת לקידושין בעורה, אם דחקה ו' נדחפה
21 ונכנסה לעורה על אף שאסורה בכך. מאי – וצריכים אנו לברר מה
22 דין הקידושין בדרכים הללו, ולא היו דברי רבי מאיר לריק.
23 מחלוקת בדין כהן המקדש בחלקו: תניא המקדש בחלקו, רבי
24 יהודה אומר מקודשת, רבי יוסי אומר, אינה מקודשת. אמר רבי
25 יוחנן, שניהם מקרא אחר דרשו – כל אחד פירשו המקרא באופן
26 שונה, שנאמר (במדבר יח, ט) וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן
27 האש. רבי יהודה קבר, שהמילה לך מיותרת, שכן כתוב בפסוק
28 הקודם וְאֵינִי הִנֵּה נִתְּנִי לָךְ אֶת מִשְׁמַרְתִּי תְרוּמָתִי וגו', ולמה חזר
29 וכתב וְהָיָה לָךְ, מכאן שהמתנות נתונות לך, לאכול וללכל צרכיך
30 האחרים, גם לקדש בהם. ורבי יוסי קבר, מן האש מיותר,
31 שידועים שמדובר בקרבנות ככתוב בהמשך קל קרבנם וגו', ולמה
32 הקדים מן האש, מכאן שחלק הכהנים באש – הוא בדומה למה
33 שמקטיר מן הקרבן על אש המזבח, מה – החלק שעל אש המזבח
34 רק לאכילה – של אש המזבח, אף הוא – חלק הכהנים נמי
35 לאכילה, ואינו שלו לקדש בו. מחלוקת אם חזר רבי יהודה ומודה
36 שאינה מקודשת: אמר רבי יוחנן,

1 תורה מפי הם באים אלא כדי לקפחני בהלכות הם באים – לשמוע
2 דברי, להקשות עליהן ולדחותם. דחק סומכוס, שהיה מתלמידי
3 רבי מאיר ונכנס. אמר להם סומכוס, כך שנה לי רבי מאיר, המקדש
4 בחלקו בקרבן בין מקרבן של קדשי קדשים, ובין משל קדשים קלים,
5 לא קידש, ורצה לידע האם גם רבי יהודה מסכים לדין זה. כעס רבי
6 יהודה עליהם – על תלמידיו אמר להם, האם לא כך אמרתי לכם,
7 אל יבנסו מתלמידי רבי מאיר לבאן מפני שקנתרנים הם ולא ללמוד
8 מפי תורה הם באים, אלא לקפחני בהלכות הם באים, והוכחה לכך,
9 ובי אשה בעורה מנין – הרי אסורה להכנס לעורת ישראל ואין
10 יתכן שנתקדשה בקדשי קדשים שאסור להוציאם משם. ומאחר
11 שהוכיח סומכוס בדבריו מקרה שאינו במציאות, לא השיב לו רבי
12 יהודה. אמר על כך רבי יוסי, אם אשתוק מפני כבודו של רבי
13 יהודה, יאמרו התלמידים, רבי מאיר שכתב – כבר נפטר ושוב אינו
14 יכול לבאר את דבריו, ורבי יהודה כעס, ורבי יוסי שתק – ולא
15 יביא את דברי רבי מאיר, ושיתקה זו יכולה להתפרש כהסכמה
16 ודחיה לדברי רבי מאיר. דברי תורה מה תהא עליה – מי יבאר את
17 דבריו של רבי מאיר, ולכן אבאר. ובי אין אדם עשוי – האם לא
18 יתכן מקרה שירצה לקבל קידושין לבתו קטנה או נערה בעורה, ואין

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף פח עמוד א. ברייתות בדן בעל קרי ביום הכפורים: **תָּנִי רַבָּנָן, הַרְוָאָה קָרִי בְיוֹם הַכְּפוּרִים, יוֹרֵד וְמוֹבֵל, וְלֹעָרֵב** - במוצאי יום הכפורים **יִשְׁפָּשֵׁף** את גופו מוקרי שנדבק בו כדי שלא יחצוץ. הגמרא תמחה: וכי עולה על דעתך ש**לֹעָרֵב** ישפּשֵׁף, הן **מֵאֵי דִתְּהוּ הָהוּא**, ולאחר שכבר חצץ בטבילתו מה יועיל שישפּשֵׁף. מבארת הגמרא: **אֵלָּא אֵימָא, מִבְּעָרֵב** של אתמול, כלומר בערב יום הכפורים, **יִשְׁפָּשֵׁף** כל אדם את גופו במים חמים, כדי שאם יראה קרי למחר, ביום הכפורים, יוכל לטבול ללא שתהיה לו חציצה. (**קָא סָבַר** התנא שבברייתא, **מִצְוָה** ומנהג **לִישְׁפָּשֵׁף** את גופו במים חמים לפני טבילה, אך אינו חיוב).

תָּנִי תַנָּא - שנה אחד החכמים שהיה שונה ברייתות **קָמִיָּה דְרַב נַחֲמָן, הַרְוָאָה קָרִי בְיוֹם הַכְּפוּרִים** שלא ככוונה, **עֲזוּנִיתִי מְחוּלִין לֹא**. מקשה הגמרא: **וְהִתְנַגָּא** בברייתא אחרת, שהרואה קרי ביום הכפורים **עֲזוּנִיתִי** עומדים **סְדוּרִין** ומוכנים לדון עליהם. מתרצת הגמרא: **מֵאֵי** כוונת הברייתא **סְדוּרִין, סְדוּרִין לִימְחָל** - סדורין ועומדים למחול עליהן.

תַּנָּא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, הַרְוָאָה קָרִי בְיוֹם הַכְּפוּרִים, וְדָאנָּה כָּל הַשָּׁנָה בּוֹלָה, שמוא אין תעניתו מקובלת. **וְאִם עָלְתָּה לֹא שָׁנָה** - שלא מת באותה שנה, **מוֹבְמָח לֹא שָׁהוּא בֵּן הָעוֹלָם הַבָּא**, כי בודאי יש בידו מעשים טובים שהגיגו עליו. **אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, תִּדְעַ שֶׁכָּן הוּא, שְׁהָרִי כָּל הָעוֹלָם בּוֹלֵא רַעֲב** - נמנע מתשמיש, **וְהוּא שִׁבְעַ** ושלא מדעתו הוא אינו מתענה בזה, ואם עלתה לו שנה אף על פי כן, סימן שצדיק גמור הוא.

כִּי אָתָּא רַב דִּימִי מארץ ישראל לבבל, **אָמַר, הַרְוָאָה קָרִי בְיוֹם הַכְּפוּרִים מִפִּישׁ תַּיִי** - יאריך ימים, **וּסְגִי וּמִסְגִּי** - ירבה זרעו בבנים ובני בנים. הדרן **עַלֵּךְ יוֹם הַכְּפוּרִים** וסליקא לה מסכת יומא

דף פח עמוד א. ולערב ישפּשֵׁף. משום חציצה: **לערב ס"ד.** מבי טביל וסליק מאי מהני ליה שפּשֵׁף חציצה דהואי הואי: **אימא מבערב.** דאתמול ישפּשֵׁף כל אדם עצמו בחמין שאם יראה קרי למחר יכול לטבול בלא חציצה: **הרואה קרי ביוח"ב.** ולא במתכוין: **עזונותיו מחולין.** סימן טוב הוא זה יראה זרע ויאריך ימים: **ידאנ כל השנה כולה.** שמוא לא קיבלו תעניתו והשביעוהו במה שבידם להשביעו כעבד המוזג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו: **ואם עלתה לו שנה.** שלא מת מובטח לו שמעשים טובים יש בידו שהגיגו עליו וכן עולם הבא הוא: **תדע שהרי כל העולם רעב.** מתשמיש והוא שבע ולא נתענה בזאת ושלא מדעתו השביעוהו ואעפ"כ עלתה לו שנה יש לדעת שצדיק גמור הוא: **מפיש חיי.** זה שראה קרי ביום הכפורים: **סני ומסגי.** בבנים ובני בנים שכן הסימן יראה זרע יאריך ימים [ישעיה נג]:

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שבת קודש עמ' ב

22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41

בהם גם איסור הנאה. הגמרא מביאה מקור אחר לכך שחולין שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה. **אֵלָּא אָמַר אַבְיִי,** איסור ההנאה בחולין שנשחטו בעזרה, נלמד מ**הַבָּא, מִמָּה** שלמדנו בברייתא, נאמרו בתורה בפרשת הקרבת השלמים שלושה פסוקים, **'וַיִּשְׁחָטוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד'** (ויקרא ג ב). **'וַיִּשְׁחָטוּ אוֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד'** (שם ח). **'וַיִּשְׁחָטוּ אוֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד'** (שם יג). **תֵּלְתָא קָרָא יְהִיָּדִי** - שלושה מיעוטים הללו מיותרים הם, שלשון זו של **'וַיִּשְׁחָטוּ'** ו**'וַיִּשְׁחָטוּ אוֹתוֹ'** באה למעט, ולומר שדווקא אותו תשחט פתח אהל מועד, ולא אחר. ויש להבין מדוע יש צורך בשלושה מיעוטים, ומה תלמוד לומר - מה באים הם ללמדנו. מבארת הברייתא: **לִפִּי שְׁנַאמַר** בתורה קודם הכניסה לארץ ישראל, **'כִּי יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֶיךָ לְשׁוֹם שְׁמוֹ שָׁם וּבִחַתְּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנֶךָ'** (דברים יב כא). ויש ללמוד מן הפסוק שדווקא **בְּרִחֻק מִקּוֹם** - כלומר מחוץ למקדש **אֵתָּה זֹבְחָ** - התירה התורה לשחוט 'מבקר ומצאנך' דהיינו חולין שלך, **וְאִי אֵתָּה זֹבְחָ** - ואין אתה שוחט חולין שלך **בְּמִקּוֹם קָדוֹשׁ** - בעזרה. הרי יש ללמוד מכאן למעט, **פְּרָט לְחוּלִין שְׁלֵא יִשְׁחָטוּ בְּעִזְרָה** - שאסור לשחוט חולין בעזרה.

ממשיכה הברייתא: **וְאִין לִי רֵאִיָּה מִן הַפֶּסוּק אֵלָּא** לאסור שחיטת חולין **תְּמִימִים** ו' בהמות תמימות בלא מום

1 **אָסוּר** הוא בהנאה, שכיון שנאסרו בהנאה מחיים בשעה
2 שהקדישם, שוב אינם ניתרים אלא בשחיטה וזריקת הדם על
3 המזבח. ואם שחטם חוץ לעזרה לא הותרו, והם אסורים בהנאה.
4 **אֵף שְׁלֵף** - החולין שלך, אם נשחטו בִּמְקוֹם שְׁלִי - בעזרה, אָסוּר
5 הוא בהנאה.
6 ממשיך רבי מאיר: **אִי** - אולי נמשיך להקיש ונאמר, מה - כשם
7 שהשוחט **שְׁלִי בְּשִׁלֵּף** - קדשים בחוץ עָנוּשׁ - ענוש הוא בְּרֵת, אֵף
8 שְׁלֵף בְּשִׁלֵּף - אֵף השוחט חולין בעזרה יהא עָנוּשׁ בְּרֵת. והיינו שלא
9 נסתפק בלימוד הקודם שיש איסור הנאה בחולין בעזרה, כשם
10 שיש איסור הנאה בקדשים בחוץ, אלא נוסף ונלמד שהשוחט
11 חולין בעזרה חייב ברת, כשם שהשוחט קדשים בחוץ חייב ברת.
12 דוחה רבי מאיר, **אָמַר קָרָא** - אמרה התורה (ויקרא יז ד), **'וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ לְהַקְרִיב קָרְבָּן לַה' וְנִכְרְתוּ,** ומשמע
13 שדווקא **עַל קָרְבָּן** ששחטו מחוץ לעזרה עָנוּשׁ בְּרֵת, אבל **עַל חוּלִין**
14 **שֶׁנִּשְׁחָטוּ בְּעִזְרָה אֵין עָנוּשׁ בְּרֵת.**
15 מקשה הגמרא על רבי מאיר, אם יש חילוק לגבי ברת, כאמור,
16 שהשוחט קדשים בחוץ חייב ברת והשוחט חולין בעזרה אינו חייב
17 ברת. אם כן **אֵיכָא לְמִפְרָךְ** גם את הלימוד על איסור ההנאה,
18 ולומר מה **לְשִׁלֵּף בְּשִׁלֵּף** - שוחט קדשים בחוץ שָׁכַן עָנוּשׁ בְּרֵת, והרי
19 שהוא חמור, ושמוא לפיכך יש בהם גם איסור הנאה. מה שאין כן
20 השוחט חולין בעזרה שאנו יודעים שאינו חייב ברת, שמוא אין
21

שנינו בתוספתא (דמאי פ"ח ה"ו), שאדם הפךה פמער –
 שמפריש מעשר ראשון מפירותיו יותר משיעור עשירית, הדין
 הוא שפירותיו מתוקנים – הפירות שהפריש מהם מעשר זה נתקנו
 מאיסור טבל, ומותרים באכילה לכל אדם, ופירותיו מקולקלין –
 אך המעשר עצמו מקולקל, שמאחר והפריש יותר מחיובו לא חל
 שם מעשר אלא על עשירית מן הפירות, ושאר הפירות שהפריש
 נשארו בטבלם, נמצא, שפירות אלו שהפריש מקצתם טבל
 ומקצתם מעשר, ואסורים הם לכל עד שיתוקנו.
 עתה מבאר אביי כיצד יש להקשות מכאן על דברי רבה: ואמאי –
 מדוע נתקנו שאר הפירות בהפרשה זו, נימא – נאמר בזה את
 הכלל שאמר רבה, שכל דבר שאינו חל בזה אחר זה, אזי אפילו
 בבת אחת אינו יכול לחול כלל, ומאחר שלא ניתן להפריש יותר
 מעשירית בזה אחר זה, שאם הפריש אדם עשירית מן הפירות
 למעשר ראשון, אינו יכול לשוב ולהפריש פירות נוספים לשם
 מעשר, לפיכך יש לומר שאף כשמפריש חומש בבת אחת מן
 הפירות לא תחול הפרשתו כלל, וישארו כל פירותיו טבל גמור.
 מתרצת הגמרא: אמר ליה רבה לאביי, שאני מעשר דאיתיה
 לחצאים – שונה הדבר לגבי מעשר, מאחר שניתן להפרישו
 לחצאין, דאי אמר תתקדש פלגא דחפזתא קדשה – שרשאי אדם
 ליטול חומש מן התבואה ולומר שמפריש חצי מכל גרגר חיטה
 לשם מעשר, ולפיכך, אף כאשר מפריש חומש מפירותיו בסתם, יש
 לפרש שכוונתו להפריש חצי מכל פרי לשם מעשר, בעוד שהשיי
 הותר בטבילוהו עומד, ונמצא שטבל ומעשר מעורבים זה בזה.
 הגמרא מקשה על דברי רבה ממעשר בהמה: ותרמי מעשר בהמה,
 דליקא לחצאין – אין בו דין חצאים, שאין אדם יכול להפריש שתי
 בהמות מתוך עשרה, ולומר שיחול שם מעשר על מחצית מכל
 בהמה, וליקא בזה אחר זה – ואף אין חלה בו הפרשה בזה אחר
 זה, שאם יקרא אדם שם 'עשירי' לבהמה האחת עשר לאחר
 שקרא שם עשירי לבהמה העשירית אין בדבריו כלום, ואף על פי
 כן אמר רבא שאם יצאו שנים פגשירי – בשעה שהעביר בהמה
 בשער למנותן למעשר בהמה, יצאו שתי בהמות יחדיו במנן
 העשירי, וקראן עשירי – וקרא הבעלים שם עשירי על שתיהן,
 עשירי ואחד עשר מעורבים זה בזה – חל שם מעשר על אחת מהן,
 אלא שמעורבת היא עם הבהמה האחת עשר, ומדוע, הרי לדברי
 רבה מאחר שאין שם מעשר חל עליהן בזה אחר זה, אזי יש לומר
 שבת אחת לא יחול שם מעשר אף על אחת מהן.
 מתרצת הגמרא: שאני מעשר בהמה דאיתיה בבעיות – שונה הדבר
 לגבי מעשר בהמה, מאחר שחלה הפרשתו אף בטעות. דתנן –
 שהרי שנינו (בכורות יז:) שאם טעה בעל הבהמות וקרא לכבש
 שיצא תשיעי בשם עשירי, ולעשירי שיצא אחריו קרא תשיעי,
 ולאחר עשר שיצא לאחר שניהם קרא עשירי, שלשתן מקושרין,
 ומאחר שחלה קדושת מעשר על העשירי אף כשנקרא בשם
 תשיעי, לפיכך יש לומר שחלה עליו אף כאשר יצא האחד עשר
 עמו, ואין אומרים בזה את הכלל שכל שאינו בזה אחר זה אפילו
 בבת אחת אינו.
 הגמרא מקשה על דברי רבה מחלות תודה: תרי חלות תודה דליקא
 בבעיות – אין חלה עליהן קדושה בטעות, שאם שחט קרבן תודה
 על ארבעים חלות ונתכוין למין מסוים ונמצא שהן ממין אחר אינן
 קדושות, וליקא נמי בזה אחר זה – ואף אין חלה עליהן קדושה
 בזו אחר זו, שאם הפריש ארבעים חלות ושחט עליהן את קרבן
 התודה, ולאחר מכן הפריש ארבעים חלות נוספות, אין קדושה
 חלה עליהן, ואיתמר – נאמר בבית המדרש, שנחלקו חכמים לגבי
 תודה שנגזרה על שמונים חלות – שהביא עם הקרבן לעורה
 שמונים חלות, מן דין חלות אלו. תיקנה אמר קדשי לה ארבעים
 מתוך שמונים – חלה קדושה על ארבעים מתוך השמונים כדין
 חלות תודה, ויצא המביאן ידי חובתו, אלא שמעורבות הן עם
 ארבעים החלות הנוספות של חולין. ויבי ויתן אמר לא קדשי לה
 ארבעים מתוך שמונים – אין חלה קדושה כלל על חלות אלו,
 מאחר שהפריש יותר מכשיעור.

וסבר אביי, שחזקה ורבי יוחנן נחלקו בסברת 'כל שאינו בזה אחר
 זה אפילו בבת אחת אינו', שחזקה אינו סובר לכלל זה, ולפיכך
 אמר שאף שאין אדם יכול להקדיש שמונים חלות בזו אחר זו,
 מכל מקום כשמפרישן כאחת קדשו ארבעים מתוך שמונים. ורבי
 יוחנן סובר לכלל זה, ולפיכך אמר שכשמפריש שמונים כאחת לא
 חלה קדושה כלל בחלות אלו. ונמצא, שחזקה שהיה רבו של רבי
 יוחנן, אינו סובר את הכלל שאמר רבה.
 מתרצת הגמרא: לאו איתמר עלה – וכי לא נאמר על מחלוקת זו,
 שאמר רבי יהושע בן לוי שיש להעמיד את מחלוקתם באופן כזה:
 הכל מודים כל היכא דאמר קדשי לה ארבעים מתוך שמונים קדשי
 – לדעת הכל אם מפרש את דבריו שאין כוונתו להקדיש אלא
 ארבעים חלות מתוך השמונים, אין הקדושה חלה אלא על
 ארבעים חלות, ומעורבות הן עם ארבעים החלות הנותרות של
 חולין. וכמו כן הכל מודים שאם אמר לא יקדשו ארבעים אלא אם
 בן קדשי שמונים, שחפץ הוא להקדיש את כל שמונים החלות
 לקרבן, ומתנה שאם לא תחול קדושה על כולן אינו רוצה שתחול
 על ארבעים בלבד, לא קדשי – אין חלה קדושה כלל על אחת
 מהן, וכסברת רבה שכל שאינו חל בזה אחר זה על שתיהן אינו חל
 כאחת כלל. לא נחלקו חזקה ורבי יוחנן אלא במקדיש שמונים
 חלות בפתם – שאינו מפרש כוונתו. קר – חזקה קבר, שאדם זה
 אינו מתכוין להפריש את כל החלות לשם קרבן תודה, אלא
 לאתריה קא מיפיון – שאם תאבדנה החלות הראשונות תהיינה
 חלות אלו תחתיהן, ולפיכך סובר שחלה קדושה על ארבעים
 החלות הראשונות, שהרי לא נתכוין להקדיש אלא ארבעים
 בלבד. וקר – רבי יוחנן קבר, שאדם זה לקרבן גדול קא מיפיון –
 חפץ הוא להחיל את קדושת הקרבן על כל שמונים החלות,
 ולפיכך סובר שאין קדושה חלה עליהן כלל.
 הגמרא מקשה על דברי רבא לעיל (נ): שהעמיד את ביאור
 המשנה כרבה: ורבא למה ליה לשנוי בפרה – מדוע הוצרך רבא
 לבאר הטעם שאין קידושין תופסין בשתי אחיות כאחת משום
 הכלל שאמר רבה, שכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו
 חל, תיפוק ליה דקידושין שאין מסורין לביאה ניהו – הרי יכול הוא
 לבאר הטעם משום שקידושין אלו אינם מסורים לביאה, שהרי אין
 ידוע באיזו מהן חלו הקידושין, ולפיכך אסורות שתיהן עליו, ודעת
 רבא להלן שקידושין שאין ראויים לביאה אינם חלים, ומדוע
 הוצרך לטעם אחר.
 מתרצת הגמרא: שרבא דלבריו דרמי בר חמא קאמר, ששמע מרמי
 בר חמא שאינו סובר הטעם משום קידושין שאין מסורים לביאה,
 אלא חפץ ללמוד מדברי הכתוב (ויקרא יח יח) 'אשה אל אחתה
 לא תקח לצרר', שבשעה שנעשות האחיות צרות זו לזו אין חלים
 בהן קידושין, ולפיכך אמר לו שאין פסוק זה עוסק באדם הנושא
 שתי אחיות כאחת, אלא בנושאן בזו אחר זו. ומכל מקום ניתן
 ללמוד מן הפסוק על פי דברי רבה, שמאחר שאין חלים קידושין
 בשתי אחיות בזו אחר זו, אזי בבת אחת אין חלים הקידושין אף לא
 באחת מהן. הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדין קידושין
 שאינם מסורים לביאה: איתמר – נאמר בבית המדרש, שנחלקו
 אמוראים בדין קידושין שאין מסורין לביאה – דהיינו, קידושין שאין
 סופן לבוא לידי ביאה, כגון, המקדש אחת משתי אחיות ואינו
 מפרש איזו מהן קידש, שאין הוא יכול לישא אף אחת מהן, שמו
 קידש את אחותה ואסורה היא לו מדין אחות אשה. אפי אמר הוו
 קידושין – חלו קידושין באחת האחיות, אלא שאין ידוע באיזו מהן,
 ולפיכך יש לו להוציא את שתיהן בגט. רבא אמר לא הוו קידושין
 – לא חלו קידושין כלל, מאחר שאין קידושין אלו ראויים לביאה,
 ולפיכך אינן צריכות הימנו גט.
 אמר רבא, חכם ושמו בר אהינא אסברא לי – ביאר לי מקור
 לסברה זו מן התורה, שנאמר (דברים כד א) 'כי יקח איש אשה
 ובעלה', 'כי יקח' היינו קידושין כסף, 'ובעלה' שתהא ראויה לביאה,
 ויש ללמוד מכאן שקידושין תפסורין לביאה – שמוותרת היא לו
 לאחר שקידשה, הוו קידושין, אבל קידושין שאין מסורין לביאה

קידושין. האיש מקדש - פרק שני דף נא עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" רא תוספות

קידושין שאין מסורין לביאה רבא אמר לא הוה קידושין — פירש בקונטרס: דכתיב "ובעלה" — דבעינן ראויין לביאה. וקשה: דהא חיבי לאוין אינם ראויין לביאה ותפסי בהו קידושין לכך נראה לפרש: קידושין שאין מסורין לביאה — כלומר, שאיסור הביאה על ידי קידושין. והיינו היבא דקידש אחת משתי אחיות בסתם, שמקום הקידושין היתה כל אחת מהן מותרת ועבשוי על ידי הקידושין נאסרו שתיהן. אבל חיבי לאוין איסור הביאה לא באה על ידי הקידושין, שהרי מקום לכן נאסרו בביאה כמו אחר הקידושין. (שייך)

המקדש במעשר - פירותיו מתוקנים ומעשרות מקולקלן. ואמאי? גימא: כל שאינו בזה אחר זה - אפילו בבת אחת אינו! - אמר ליה: שאני מעשר, דאיתיה לחצאים. דאי אמר "תתקדש פלגא דחיתמא" - קדשה. - והרי מעשר בהמה, דליכא לחצאין, וליכא בזה אחר זה, ואמר רבא: יצאו שנים בעשירי וקראן "עשירי" - עשירי ואחד עשר מעורבים זה בזה! - שאני מעשר בהמה דאיתיה בטעות. דתנן: קרא לתשיעי "עשירי" ולעשירי "תשיעי" ולאחד עשר "עשירי" - שלשתן מקודשין. - הרי תודה דליתא בטעות, וליתא נמי בזה אחר זה, ואיתמר: תודה שגשחה על שמונים חלות, חזקה אמר: קדשי לה ארבעים מתוך שמונים, ורבי יוחנן אמר: לא קדשי לה ארבעים מתוך שמונים! - לאו איתמר עלה: אמר רבי יהושע בן לוי: הפל מודים, כל היבא דאמר "קדשי לה ארבעים מתוך שמונים" - קדשי, "לא יקדשו ארבעים אלא אם כן קדשי שמונים" - לא קדשי. לא נתלקו אלא בסתם; מר סבר: לאחריית קא מיפון, ומר סבר: לקדון גדול קא מיפון. - ורבא, למה ליה לשנויי בריבא? תיפוק ליה: קידושין שאין מסורין לביאה גימא: - לדבריו דרמי בר חמא קאמר. איתמר, קידושין שאין מסורין לביאה, אבי אמר: הוה קידושין, רבא אמר: לא הוה קידושין. אמר רבא: בר אהינא אסבגא לוי: "פי יקח איש אשה ובעלה", קידושין המסורין לביאה - הוה קידושין, קידושין שאין מסורין לביאה - לא הוה קידושין. תנן: המקדש אשה ובתה, או אשה ואחותה באתה - אינן מקודשות. הא אחת מאשה ובתה או מאשה ואחותה - מקודשת. ואמאי? קידושין שאין מסורין לביאה גימא: תיובתא דרבא! - אמר לך רבא: ולמעמיד, אימא סיפא: מעשה בחמש נשים ובהן שתי אחיות, וליקט אחד פלפלה של תאנים, ושלחן היתה, ושל שביעית היתה, ואמר: הרי פולכם מקודשות לי בכלפלה זו, ואמרו חכמים: אין אחיות מקודשות. אחיות הוא דאינן מקודשות, הא נכריות - מקודשות. היכי דמי? אילימא דאמר "פולכם" - "קני את וחמור" הוא, ו"את וחמור" לא קנה! אלא

עשירי, ולעשירי "תשיעי", ולאחד עשר שבא אחריי של זה קרא "עשירי" - (עד) שלשתן מקודשין. וסוף המשנה: תשיעי נאכל במזון, והעשירי מעשר, ואחד עשר קרב שלמים. וילף לה מקראי. הלכך, כי היכי דחל שמו על תשעת - חל נמי כי נפיק אחד עשר בהדיה, ולא הפסיד העשירי את שמו בכך. אבל קידושין דליתנהו בטעות - אינו בבת אחת בכל מקום שאינו בזה אחר זה. והרי תודה - לחמי תודה. דליתנהו בטעות - שאם שחט תודה על ארבעים חלות, ונתכחן לשחורות ונמצאו לבנות, שאינן אותן שבדעתו - לא קדשו. דתנן (גזיר לא): הקדש טעות, בית שמאי אומרים: הקדש, ובית הלל אומרים: אינו הקדש. וליתנהו בזה אחר זה - שאם שחטה על ארבעים חלות, וחזר ואמר על ארבעים אחרות: יקדשו גם אלו עם אלו - לא קדשו. שהתורה טענה ארבעים חלות, כדאמרין במנחות (ע"א), ושחיטת הובח מקדשתן קדושת הגוף, כדאמרין התם (ע"ב). "קרבנו על זבח" - מלמד שאין הלחם קדוש אלא בוביחה. דהאי "קרבנו" בלחם משתעי, דכתיב "על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו" וגו'. על שמונים חלות - הביא אצלה לעזרה שמונים. קדשו ארבעים מתוך שמונים - ויוצא ידי תורתו. והתם מפרש היכי מתאכלים. לא קדשו - קא סלקא דעתך בדבריה פליגי, דאמר: כל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת. ומקשי לה מדחוקיה, שהיה רבו של רבי יוחנן, כדאמרין בעירובין (כ"ד), גבי טרל שנפסקה אחת מתרסותיו. היבא דאמר וכו' - כלומר, היבא דלא נתכונן שיקדשו אלא ארבעים, ואת השאר הביא לאחרייתו, שאם יאבדו או יטמאו אלו - יהו אלו תחתיהן. לא יקדשו - כלומר, לא נתכונן שיקדשו ארבעים בלא שמונים, שבדקדוהו ואמר (לכולכם) נתבונתה. לא קדשו - כדבריה, דכל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת. בסתמא - ששחט סתם והלך לו. לאחריית סתמין - ולא היה בלבו אלא על ארבעים. קרבן גדול - ועל כולם היה לבו. ורבא למה ליה לשנויי - לעיל, טעמא דמתניתין דקתני אינה מקודשת - כדבריה? תיפוק ליה - דאפילו לא קדש אלא אחת מהן, אלא שלא פירש איזו היא - אית ליה לרבא דאינה מקודשת, דקידושין שאין מסורין לביאה הן, שאין ידוע איזה מהן אחת אשה. ושמעין ליה לרבא דאמר לקמן: קידושין שאין ראויין לביאה - אינן קידושין לדבריו דרמי בר חמא קאמר לה - לדידך דילפת ליה מהאי קרא - לא תוקמא לקרא בבת אחת, דקשיא "ונכרית", אלא אוקמי בזה אחר זה, והדר תיפוק לך בבת אחת דמתניתין מיניה וביה, משום דרבה. איתמר גרס. קידושין שאין מסורין לביאה - קדש אחת משתי אחיות, ולא פירש איזויה מהם. דאין יכול לישא אחת מהן, דשמוהן ז' היא אחת אשתו. בר אהינא אסבגא לי - הבינני דבר זה, שיכולני להביא לו ראייה מן התורה. כי יקח איש - והיינו קדושי כסף, דגמרינן להו (קדושין ב"א) "קידח", וכתביב "ובעלה", דבעינן ראייה לביאה. כאחת - הוא דאינן מקודשות, משום דכל שאינו בזה אחר זה - אפילו בבת אחת אינו. הא אחת מאשה ובתה - ולא פירש - מקודשת. הא נכריות - שעמהם מקודשות. קני את וחמור הוא - נתון מתנות לגדול ולעובר שבמעמי אמו שאינו קונה כלום - גם הגדול אינו קונה, שהרי לא הקנה לוה בלא זה. והבא נמי איבא חזא דלא חזיא ליה כלל.

אלא

המקדש במעשרות - המפריש אחד מחמשה, שמנה ארבע לחולין בצד זה, ומדר חמישית למעשר. מעשרותיו מקולקלן - טעם ומעשר מעורבין זה בזה. שהכרי כולו טבל הזה, ובשמונה ארבעה לחולין - לא היה לו ליטול מן הכרי למעשר אלא חצי מדה חמישית, והוא הפריש מדה שלמה. ושם מעשר לא חל עליו אלא כפי חשבון, ונמצא השאר טבל ואסור לכל אדם עד שיתקנה, ואם איתא דכל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת כלל - אמאי פירותיו מתוקנין, ולמה חל שם מעשר אפילו לפי חשבון? הרי אינו בזה אחר זה, שאם הפריש פעם אחת וחזר והפריש - לא היה שם מעשר חל על האחרון דאם אמר תתקדש פלגא פלגא דחיתמא קדשה - הלכך כשהפריש בבת אחת יותר מבשיעור - יש לו למעשר לחול על כל חטה וחטה לפי חשבון, ואיכא למימר דנתפשו כוליה לפי חשבון, אבל גבי אחיות ליכא למימר נתפשו קצת קידושין אבל חזא וחדא. דליכא לחצאין - בשמנה טענה אינו יכול להוציא שנים ולומר: חצי כל אחד יהא מעשר, ויקרב לחצאין. וליתא נמי בזה אחר זה, שאחר שקרא לעשירי "עשירי" וחזר וקרא לאחד עשר "עשירי" - אינו קדוש. ואחד עשר מעורבין - אחד מהן מעשר גמור, אבל אינו ידוע איזה הוא. והשני שם שלמים עליו בדין אחד עשר שקרא "עשירי" אחר שטעה וקרא לעשירי "תשיעי", דקימא לן שהוא שלמים, כדלקמן, האי הרי נמי שלמים, שהרי אחד עשר זה אף הוא אחד קריאת תשיעי נקרא עשירי. והרי הן מעורבים, וירעו עד שיתאבדו ויבא בהמת חולין, ויאמר: כל מקום שהן שלמים - יהא מחולל על בהמה זו, ויקרב זו שלמים. והשנים נאכלין לבעלים, ששניהם ספק מעשר, ומעשר בהמה נאכל במזון לבעלים. והא חבא דאינו בזה אחר זה, דאילו קרא לעשירי עשירי - לא קדש אחד עשר כלל, וכי קראו בהדי - חשיב חד מנייהו מעשר לפטור את התשעה: שאני מעשר דאיתיה בטעות - אם טעה מלקרות העשירי בשמו - הוי מעשר. דתנן: וקרא לתשיעי

עשירי, ולעשירי "תשיעי", ולאחד עשר שבא אחריי של זה קרא "עשירי" - (עד) שלשתן מקודשין. וסוף המשנה: תשיעי נאכל במזון, והעשירי מעשר, ואחד עשר קרב שלמים. וילף לה מקראי. הלכך, כי היכי דחל שמו על תשעת - חל נמי כי נפיק אחד עשר בהדיה, ולא הפסיד העשירי את שמו בכך. אבל קידושין דליתנהו בטעות - אינו בבת אחת בכל מקום שאינו בזה אחר זה. והרי תודה - לחמי תודה. דליתנהו בטעות - שאם שחט תודה על ארבעים חלות, ונתכחן לשחורות ונמצאו לבנות, שאינן אותן שבדעתו - לא קדשו. דתנן (גזיר לא): הקדש טעות, בית שמאי אומרים: הקדש, ובית הלל אומרים: אינו הקדש. וליתנהו בזה אחר זה - שאם שחטה על ארבעים חלות, וחזר ואמר על ארבעים אחרות: יקדשו גם אלו עם אלו - לא קדשו. שהתורה טענה ארבעים חלות, כדאמרין במנחות (ע"א), ושחיטת הובח מקדשתן קדושת הגוף, כדאמרין התם (ע"ב). "קרבנו על זבח" - מלמד שאין הלחם קדוש אלא בוביחה. דהאי "קרבנו" בלחם משתעי, דכתיב "על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו" וגו'. על שמונים חלות - הביא אצלה לעזרה שמונים. קדשו ארבעים מתוך שמונים - ויוצא ידי תורתו. והתם מפרש היכי מתאכלים. לא קדשו - קא סלקא דעתך בדבריה פליגי, דאמר: כל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת. ומקשי לה מדחוקיה, שהיה רבו של רבי יוחנן, כדאמרין בעירובין (כ"ד), גבי טרל שנפסקה אחת מתרסותיו. היבא דאמר וכו' - כלומר, היבא דלא נתכונן שיקדשו אלא ארבעים, ואת השאר הביא לאחרייתו, שאם יאבדו או יטמאו אלו - יהו אלו תחתיהן. לא יקדשו - כלומר, לא נתכונן שיקדשו ארבעים בלא שמונים, שבדקדוהו ואמר (לכולכם) נתבונתה. לא קדשו - כדבריה, דכל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת. בסתמא - ששחט סתם והלך לו. לאחריית סתמין - ולא היה בלבו אלא על ארבעים. קרבן גדול - ועל כולם היה לבו. ורבא למה ליה לשנויי - לעיל, טעמא דמתניתין דקתני אינה מקודשת - כדבריה? תיפוק ליה - דאפילו לא קדש אלא אחת מהן, אלא שלא פירש איזו היא - אית ליה לרבא דאינה מקודשת, דקידושין שאין מסורין לביאה הן, שאין ידוע איזה מהן אחת אשה. ושמעין ליה לרבא דאמר לקמן: קידושין שאין ראויין לביאה - אינן קידושין לדבריו דרמי בר חמא קאמר לה - לדידך דילפת ליה מהאי קרא - לא תוקמא לקרא בבת אחת, דקשיא "ונכרית", אלא אוקמי בזה אחר זה, והדר תיפוק לך בבת אחת דמתניתין מיניה וביה, משום דרבה. איתמר גרס. קידושין שאין מסורין לביאה - קדש אחת משתי אחיות, ולא פירש איזויה מהם. דאין יכול לישא אחת מהן, דשמוהן ז' היא אחת אשתו. בר אהינא אסבגא לי - הבינני דבר זה, שיכולני להביא לו ראייה מן התורה. כי יקח איש - והיינו קדושי כסף, דגמרינן להו (קדושין ב"א) "קידח", וכתביב "ובעלה", דבעינן ראייה לביאה. כאחת - הוא דאינן מקודשות, משום דכל שאינו בזה אחר זה - אפילו בבת אחת אינו. הא אחת מאשה ובתה - ולא פירש - מקודשת. הא נכריות - שעמהם מקודשות. קני את וחמור הוא - נתון מתנות לגדול ולעובר שבמעמי אמו שאינו קונה כלום - גם הגדול אינו קונה, שהרי לא הקנה לוה בלא זה. והבא נמי איבא חזא דלא חזיא ליה כלל.

(שייך לרף נב,א) האחד חולץ לשתיהן - פירוש: האחד יחיד, והשנים - אחד חולץ ואחד מייבם. ודוקא מיהלץ והדר יבומי. פירוש: שחולץ היחיד תחילה, והדר יבומי אחד מן השנים אחר חליצת אחיו. דממה נפשך מותר, דאי חלץ אחיו לזקוקתו - אם כן מותר זה ליקח אחותה, כיון דחלץ אחיו פקע הזיקה. ואי לא חלץ לזקוקתו - אם כן זה ייבם וזקוקתו. אבל יבומי אחד מן השנים, אפילו לאחר חליצת אחיו, שאין כאן אחות וזקוקתו כדפרישתי - לא מיתרתי. דכיון דלא חלץ היחיד לשתיהן, איכא למיחש בוו שמתייבמת שמוא וזיבמתו של יחיד, ונמצא כונסה כפגע ביבמה לשוק בלא חליצה. ולא מצינו לפרש דדוקא מיהלץ והדר יבומי קאי אשנים, אבל איכא לא, משום דשמוא פגע באחות וזקוקתו - דהא מרישא שמעינן. ודלככתא

אֵלֶּא לֹא דְאָמַר לְהוּ "אַחַת מִכֶּם", וְקִתְּנִי: אֵין אֲחִיּוֹת מִקֹּדֶשׁוֹת. לְרַבָּא קִשְׁיָא רִישָׁא, לְאַבְי קִשְׁיָא סִפָּא. אַבְי מִתְּרִין לְמַעֲמִיָּה, רַבָּא מִתְּרִין לְמַעֲמִיָּה. אַבְי מִתְּרִין לְמַעֲמִיָּה: הַמְּקַדֵּשׁ אִשָּׁה וּבִתָּה, אוֹ אִשָּׁה וְאַחֻתָּה פְּאֻחַת - אֵין מִקֹּדֶשׁוֹת. הָא אֲחַת מֵאִשָּׁה וּבִתָּה, מֵאִשָּׁה וְאַחֻתָּה - מִקֹּדֶשׁוֹת, וְאִם אָמַר: "הָרְאוּיָה לְבִיָּא תִּתְקַדֵּשׁ לִי" - אֵינָה מִקֹּדֶשׁוֹת. וּמַעֲשֶׂה נָמוּ בְּחֻמֵּשׁ נָשִׁים וּבָחַן שְׁתֵּי אֲחִיּוֹת, וְלִקְטָא אֶחָד פְּלִפְלָה שֶׁל תַּאֲנִים, וְאָמַר: "הָרְאוּיָה לִי מִכֶּם תִּתְקַדֵּשׁ לִי", וְאָמְרוּ חֲכָמִים: אֵין אֲחִיּוֹת מִקֹּדֶשׁוֹת. וְרַבָּא מִתְּרִין לְמַעֲמִיָּה: הַמְּקַדֵּשׁ אֲחַת מֵאִשָּׁה וּבִתָּה, אוֹ אֲחַת מֵאִשָּׁה וְאַחֻתָּה - נַעֲשֶׂה כְּמִי שֶׁקִּדֵּשׁ אִשָּׁה וּבִתָּה אוֹ אִשָּׁה וְאַחֻתָּה פְּאֻחַת, וְאֵין מִקֹּדֶשׁוֹת. וּמַעֲשֶׂה נָמוּ בְּחֻמֵּשׁ נָשִׁים וּבָחַם שְׁתֵּי אֲחִיּוֹת, וְלִקְטָא אֶחָד פְּלִפְלָה שֶׁל תַּאֲנִים, וְאָמַר "הָרִי פוֹלְכֶם וְאַחַת מִשְׁתֵּי אֲחִיּוֹת מִקֹּדֶשׁוֹת לִי בְּכִלְפָּלָה זֶה", וְאָמְרוּ חֲכָמִים: אֵין אֲחִיּוֹת מִקֹּדֶשׁוֹת. תָּא שְׁמַע: הַמְּקַדֵּשׁ אֶת בִּתּוֹ סָתֵם - אֵין הַבּוֹגֵרוֹת בְּכָל־ל - הָא קִטְנוֹת בְּכָל־ל. וְאָמַר "הָרִי פוֹלְכֶם וְאַחַת מִסּוֹרִין לְבִיָּא נִינְהוּ, וְתִיבְתָּא דְרַבָּא! - אָמַר לָךְ רַבָּא: הֵכָא בְּמֵאִי עֲסָקִין - כִּשְׂאִין שֶׁם אֵלָּא גְדוּלָּה וְקִטְנָה. - הָא בּוֹגֵרוֹת קִתְּנִי! - מֵאִי בּוֹגֵרוֹת - בּוֹגֵרוֹת דְּעָלְמָא. - אִי הָכִי מֵאִי לְמִימְרָא? - הֵכָא בְּמֵאִי עֲסָקִין - דְּשְׁוִיתִיה שְׁלִיחַ. מַהוּ דְּתִימָא: כִּי מִקְבֵּל קִידוּשִׁי - אֲדַעְתָּה דִּידָהּ קָא מְקַבֵּל, קָא מְשַׁמַּע לָן דְּלָא שְׂבִיק אִינִישׁ מִיַּד דְּאִית לִיה הִנָּהּ מִינִיה. - מִי לָא עֲסָקִין דְּאִמְרָה לִיה "קִידוּשִׁי לְדִידִךְ! - אֲפִילוּ הָכִי, לָא שְׂבִיק אִינִישׁ מִצְוָה דְּרַמְיָא עָלֶיהָ וְעִבִיד מִצְוָה דְּלָא רַמְיָא עָלֶיהָ. תָּא שְׁמַע: מִי שֵׁישׁ לוֹ שְׁתֵּי כְּתִי בְּנוֹת מִשְׁתֵּי נָשִׁים, וְאָמַר: קִידִשְׁתִּי אֶת בִּתִּי הַגְּדוּלָּה, וְאֵינִי יוֹדַע אִם גְּדוּלָּה שְׁבַגְדוּלוֹת, וְאִם גְּדוּלָּה שְׁבַקְטָנוֹת, אִם קִטְנָה שְׁבַגְדוּלוֹת שְׁהִיא גְּדוּלָּה מִן הַגְּדוּלָּה שְׁבַקְטָנוֹת - בּוֹלָן אֲסוּרוֹת, חוּץ מִקְטָנָה שְׁבַקְטָנוֹת, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר! - הֵכָא בְּמֵאִי עֲסָקִין - כִּשְׁהוּפְרוּ וְלִכְסוּף נִתְעַרְבוּ. דִּיקָא נָמוּ, דְּקִתְּנִי: "אֵינִי יוֹדַע" וְלָא קִתְּנִי "אֵין יוֹדַע", שְׁמַע מִינֶה. - אִי הָכִי, מֵאִי לְמִימְרָא? - לְאַפּוֹקִי מִדְּרַבִּי יוֹסִי דְּאָמַר: לָא מְחִית אִינִישׁ נִפְשִׁיהָ לְסַפִּיקָא, קָא מְשַׁמַּע לָן דְּמְחִית אִינִישׁ נִפְשִׁיהָ לְסַפִּיקָא. תָּא שְׁמַע: מִי שֶׁקִּדֵּשׁ אֲחַת מִשְׁתֵּי אֲחִיּוֹת וְאֵינוֹ יוֹדַע אִיזוֹ קִידֵשׁ - נוֹתֵן גֵּט לוֹ וְגַט לוֹ! - הֵכָא בְּמֵאִי עֲסָקִין - כִּשְׁהוּפְרוּ וְלִכְסוּף נִתְעַרְבוּ. דִּיקָא נָמוּ, דְּקִתְּנִי "אֵינוֹ יוֹדַע" וְלָא קִתְּנִי "אֵין יוֹדַע", שְׁמַע מִינֶה. - אִי הָכִי מֵאִי לְמִימְרָא? - סִפָּא אֲצִטְרִיקָא לִיה: מַת וְלוֹ אַח אֶחָד - חוֹלֵץ לְשְׁתֵּיהֶן. הִיוּ לוֹ שְׁנַיִם - אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מֵיִיבֵם. אִם קָדְמוּ וְכָנְסוּ - אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָם מִיָּדָם. דִּיקָא מִיחְלִין וְהָדָר יבּוּמִי, אֲבָל יבּוּמִי וְהָדָר מִיחְלִין - לָא, דְּקָא פָּגַע בְּאַחֻת וְזָקוּקָתָהּ. תָּא שְׁמַע: שְׁנַיִם שֶׁקִּדֵּשׁוּ שְׁתֵּי אֲחִיּוֹת, זֶה אֵינוֹ יוֹדַע אִיזוֹ קִידֵשׁ, וְזֶה אֵינוֹ יוֹדַע אִיזוֹ קִידֵשׁ - זֶה נוֹתֵן שְׂבִי גָּפוֹן, וְזֶה נוֹתֵן שְׂבִי גָּפוֹן! - הֵכָא נָמוּ - שְׁהוּפְרוּ וְלִכְסוּף נִתְעַרְבוּ. דִּיקָא נָמוּ, דְּקִתְּנִי "אֵינוֹ יוֹדַע" וְלָא קִתְּנִי "אֵין יוֹדַע", שְׁמַע מִינֶה. - אִי הָכִי מֵאִי לְמִימְרָא? - סִפָּא אֲצִטְרִיקָא לִיה: מַת וְלוֹהָ אַח וְלוֹהָ אַח - זֶה חוֹלֵץ לְשְׁתֵּיהֶן, וְזֶה חוֹלֵץ לְשְׁתֵּיהֶן. לִוָּה אֶחָד וְלוֹהָ שְׁנַיִם, הָאֶחָד

אלא לאו אחת מכם - דלאו "את וחמור" הוא, דאם קידש לו או קידש זו רבא מתרין - מתניתין לטעמיה, הא דקתני כאחת - לאו למידק, הא אחת מאשה ובתה מוקדשת, אלא הכי קאמר: המוקדש אחת מאשה ובתה - הרי הוא כמו שקדשן כאחת, ואינן מוקדשות, דקדושין שאין מסורין לביאה הן. הרי בולבם ואחת משתי אחיות בו' - דהשתא לאו "את וחמור" הוא. דהא דאין אחיות מוקדשות - משום ספקא הוא, דלא ידע הי קדש. הא אי ידע - בת וביה היא. הלכך נכריות מוקדשות. והא דלא אוקמא כגון דאמר "אחת מכם" - משום דקתני במתניתין "כלכם", ואין לשבש הספרים ולומר ד"אחת מכלכם" גרס, וכגון שלא קידש אלא חדא - דאם כן לא מתרצא הא דאשמעינן לקמן (נבא.) ממתניתין: אשה נעשית שליח לחברתה במקום שנעשית לה צרה. המקדש את בתו סתם - "אחת מבנותיך מוקדשת לך", אין הבונרות בכלל - אם יש בונרות הרבה - אין אחת מהן בספק קידושין הללו להצטרף גט, לפי שאינן ברשותו לקבל להו קידושין. הא קטנות בכלל - וצריכות גט, ואפילו הרבה. כשאין שם אלא בונרת אחת וקטנה אחת - וכיון שאין הגדולה בספק - אין קידושין אלא בקטנה, וקידושין ודאי הן. והוא הדין אם היו שם גדולות הרבה, כיון דאין בכלל - הווי להו קידושין בקטנה. ולהכי איצטרך לשנוי כשאין שם אלא גדולה אחת - דעל כרחק קטנות דומיא דגדולות דייקין, ומהשתא דייק הכי הא קטנה בכלל, והא בונרות קתני - טובא, ודכוותה דייקין: על כרחק הא קטנות בכלל, ודאיכא תרתין בונרות דעלמא - כל איש שיש לו בת בוגרת - אין אותן הבונרות בכלל קידושין שקבל אביה. אי הכי מאי למימרא - אי אמרת בשלמא דאיכא טובא - איצטרך למתני משום דיוקא וידה, למידק: הא קטנות בכלל, לאשמעינן דקידושין שאין מסורין לביאה הוי קידושין. אלא השתא - לא איהו איצטרך ולא דיוקא וידה איצטרך, דפשיטא דבבוגרת אין לו רשות, ואין כאן עוד אלא קטנה - וקידושין מסורין לביאה הן, ופשיטא דהווי קידושין דשיותיה שליח - לקדשה לכל הבא. דאית ליה הנאה מיניה - דכסף קדושה שלו. מי לא עסקין - קושיא היא: וכל כי שמעינן מינה ממתניתין דאפילו אמרה לאביה "קידושי לדיך", קתני נמי דאיהי בכלל? דרשיא עליה - דכתיב (ימיה כט) "זאת בנותיכם תנו לאנשים". גדולות - בנות הראשונה. קטנות - בנות השניה. אם קטנה שבגדולות - וכל שכן אמציעית שבגדולות בספק זה, ולגבי בנות שניה מקרי כולוהו בנות גדולות. בולן אסורות - לאחרים עד שיתן גט, ואפילו אמציעית שבקטנות. דלגבי קטנות אותה הבת גדולה היא. ושמעין דהמקדש אחת משתי אחיות סתם -

שתיהן צריכות גט. שהוכיח - בשעת קידושין פירש לו. ולכסוף נתערבו - שכח איזו גדולה פירש לו. לאפוקי מדברי יוסי - דפליג באידך פירקא (קדושין סדב.) ואמר: כולן מותרות להנשא לאחרים בלא גט, חוץ מן הגדולה שבגדולות. דלא מחית איניש נפשיה לספיקא - להוכיח שם גדולה אם לא גדולה שבכולן, שאם ישתבח הדבר - שלא יהא בספק. אין מוציאין אותם מידם - אפילו לא כנס הראשון את יבמתו, ופגע באחות וזקוקתו, מאחר שכנסה השני - פקע זיקה, והותרה לראשון לקיימה. דאחות וזקוקה דרבנן היא, ולא קנסי ליה להוציא. אין ידוע - משמע לעולם. ספא איצטריבא ליה - דקתני: היו שנים - אחד חולץ ואחד מייבם. ולאשמעינן דקא הכי: מיהלץ חד מנייהו לחדא ברישא, והדר מייבם שני לשניה. ממה נפשך: אם זו ארורת אחיו - שפיר מייבם, ואם לאו - נכרית בעלמא היא. ואינה אחות יבמתו וזקוקה לו, דתייהו דמיא לאחות אשתו, שדרי נפטרות זקת אחותה הימנה בחליצת אחיו. ולא גזרו על אחות חלוצה משחלצה אלא על החלוצ לבדו. דקא פגע באחות וזקוקה. וכל זמן שלא חלץ אחד מן האחים - אסורה אחותה על כולן מדבריהם, משום דמיא לאחות אשתו. הכי גרסין: דיקא נמי דקתני "ואין יודע" ולא קתני "ואין יודע".

מתרצת הגמרא: **מאי בוגרות בוגרות דעלמא** – כוונת המשנה
שנקטה לשון רבים היא על אנשים רבים, שכל אדם שיש לו בת
אחת קטנה ואחת בוגרת בביתו וקיבל קידושין עבור אחת מהן, אין
הבוגרת בכלל הספק.
שבה הגמרא ומקשה: **אי הכי מאי למימרא** – אם כן מהו החידוש
בדברי המשנה, הרי דבר פשוט הוא שאין אדם יכול לקבל קידושין
עבור בתו הבוגרת, וכן דבר פשוט הוא שאדם שיש לו בת אחת
קטנה וקיבל עבורה קידושין הרי היא מקודשת, שהרי קידושין
המסורים לביאה הם.
מתרצת הגמרא: **הכא במאי עסקינן** – משנה זו עוסקת באופן
דשיתיה שליח – שמינתה הבת הבוגרת את אביה שהיא שליח
לקבל עבורה קידושין ממנו שיחפור. מהו דתימא – היה מקום
לומר, כי מקבל האב קידושין מאחר בסתם, מדעתה דיהא קא מקבל,
שנא מקבלם עבור הבת הגדולה, שהרי עתה רשאי הוא לקדש
אף אותה, קא משמע לן המשנה, **דלא שביק איניש מידי דאית ליה**
הנאה מיניה – אין אדם עוזב דבר שיש לו טובת הנאה ממנו, ועוסק
בדבר שאין לו טובת הנאה, ולפיכך יש לתלות שקידש את בתו
הקטנה, שכסף הקידושין שמקבל עבורה זוכה בו לעצמו, ולא את
בתו הגדולה שכסף קידושיה שלה.
מקשה הגמרא על תירוצו זה: **מי לא עסקינן דאמרה ליה קידושין**
לדידה – האם לא יתכן שהמשנה עוסקת באופן שאמרה לו בתו
הגדולה שיקח את כסף קידושיה לעצמו, ובאופן כזה יש להסתפק
שנא כוונתו היתה לקבל קידושין עבור הגדולה.
מתרצת הגמרא: **אפילו הכי** – אף באופן כזה אין לחשוש לכך, **דלא**
שביק איניש מצוה דרמא עליה ועבדי מצוה דלא רמא עליה – אין
אדם עוזב מצוה המוטלת עליו ועוסק במצוה שאינה מוטלת עליו.
ומאחר שמצוה על האב להשיא את בתו הקטנה לאיש, לפיכך יש
לתלות שקיבל עבורה קידושין, ולא עבור בתו הגדולה שאין מוטל
עליו להשיאה.
הגמרא מקשה קושיא נוספת על דברי רבא מהמשנה להלן: **תא**
שמע, שנינו בדברי המשנה להלן (סד): **שמי שיש לו שתי בתי**
ו'קבוצות' בנות משתי נשים – שנשא תחילה אשה ונולדו לו ממנה
כמה בנות, ולאחר מכן נשא אשה נוספת וילדה אף היא כמה בנות,
ואמר קידשתי את בתי הגדולה לאיש, ואינו יודע איזו מן הגדולות
נכונותי לקדש, האם גדולה שנקבצות – הגדולה שבבנות האשה
הראשונה שהיא גדולה שבכולן, ואם גדולה שנקבצות – הגדולה
שבבנות האשה השנייה, ואם קבצת שנקבצות – הקטנה שבבנות
האשה הראשונה, **שחייא גזלמן מן הגדולה שנקבצות** – שבבנות
האשה השנייה, **בזמן אסוריה** לאחר עד שיקבלו הימנו גט, חזין
מקבצת שנקבצות – הקטנה בבנות האשה השנייה שאינה בכלל
הספק. דבר רבי מאיר, ויש להוכיח מדבריו שקידושין שאינם
מסורים לביאה חלים, שהרי אין המקדש יכול לישא אחת מן
הבנות, שבכל אחת יש להסתפק שמא אחות אשתו היא, ומכל
מקום צריכות כולן גט הימנו. מתרצת הגמרא: **הכא במאי עסקינן**
בשהבנו ו'לכסוף' נתערכו – המשנה עוסקת באופן כזה, שמתחילה
ידע האב איזו מן הבנות כוונתו לקדש, אלא שלאחר מכן נשתבח
הימנו הדבר, ומאחר שבשעת הקידושין היו אלו ראויים לביאה,
לפיכך חלו באחת מן האחיות, וזקוקות כולן לגט הימנו.
מוסיפה הגמרא: **דיקא נמי** – יש לדייק מדברי המשנה שידע האב
מתחילה ושבת, **דקתני איני יודע**, שמשמעות הלשון 'איני יודע'
עתה, אך מקודם לכן ידע, **ולא קתני 'אין יודע'**, שמשמעותו שאין
הדבר ידוע מתחילתו, **שמע מינה**, שאכן המשנה עוסקת רק באופן
שידע ושבת, אך אילו לא ידע מתחילה לא חלו קידושין בכלל.
שבה הגמרא ומקשה: **אי הכי מאי למימרא** – אם כן, מה חידוש יש
בדברי רבי מאיר במשנה.
מתרצת הגמרא, **לאפוקי דקדמי יוסי** – כוונת רבי מאיר להוציא
מדבריו רבי יוסי דאמר לא מחית איניש נפשיה ללפימא – הסובר
שאין אדם מכניס עצמו לספק, ולפיכך אם מקדש את בתו
הגדולה אין כוונתו אלא לגדולה שבגדולות, ומקודשת היא

אלא לאו – בהכרח יש לומר, דאמר להו המקדש, אחת מכם
תתקדש לי, ולא קידש את כולן, ולפיכך אין קידושי הנכריות
נפסלים בגלל האחיות, וקתני – וכתוב במשנה שאין האחות
מקודשת, ויש להוכיח מכאן כדברי רבא, שאף המקדש אחת
משתי אחיות אין חלים הקידושין, מאחר שאינם מסורים
לביאה. נמצא, ש'לרבא קשיא הרישא של המשנה, שמשמע שרק
במקדש שתי אחיות יחדיו אין הקידושין חלים, אך בשמקדש אחת
מתוך השתיים חלים הם, ואילו 'לאבי קשיא הרישא, שמשמע
שאדם המקדש אחת מחמש נשים ושתי אחיות בתוכן, אין
הקידושין תופסים באחיות כלל. מבארת הגמרא: **שאבי תתרי** –
מבאר את כל המשנה לטעמיה – כשיטתו, וכן רבא תתרי את
המשנה לטעמיה. אבי תתרי לטעמיה ומבאר המשנה באופן כזה,
המקדש אשה ובתה או אשה ואחותה כאחת – יחדיו, אינן
מקודשות, שמאחר ואין קידושיהן יכולים לחול בזה אחר זה, אינם
חלים בבת אחת כלל. הא – יש לדייק מדברי המשנה, שהמקדש
רק אחת מאשה ובתה או אחת מאשה ואחותה מקודשת, ואף
שקידושין אלו אינם ראויים לביאה, שהרי אינו יודע את מי מהן
קידש, מכל מקום חלים הם. וסובר אבי שיש להוסיף מעט בדברי
המשנה, **ואם אמר להו המקדש, האשה הראויה מכם לי לביאה**
תתקדש לי, אזי הדין הוא שאף אחת מן האחיות אינה מקודשת,
שהרי אינה ראויה לו לביאה. ובוזה נתבארה הרישא של המשנה.
ועתה לא מבאר את הסיפא כהמשך לדף שנתבאר ברישא:
ומעשה נמי – וכן היה מעשה כהמשך נשים ובהן (ורבנן) שתי
אחיות, וליקט אדם אחד פלפלה של תאנים, ואמר להן, האשה
הראויה לי מכם לביאה תתקדש לי, ואמריו חכמים שאין האחיות
מקודשות, שמאחר שלא פירש את מי מהן מקדש אינן ראויות לו
לביאה, שבכל אחת מהן יש לחשוש שמא אסורה עליו מדין אחות
אשה. ורבא תתרי – מבאר את המשנה לטעמיה – לשיטתו, באופן
כזה, המקדש אשה אחת משתי נשים שהן אשה ובתה, או שקידש
אחת מאשה ואחותה, נעשה – הרי זה כמי שקידש אשה ובתה או
אשה ואחותה כאחת – יחדיו, ואינן מקודשות, שכשם שאין
הקידושין חלים על אשה ואחותה יחדיו, כך אינם חלים על אחת
מהן, מאחר שאין ידוע את מי קידש, ואינן ראויות לו לביאה. ובכך
נתבארה הרישא של המשנה. ועל כך מבואר בסיפא מעשה נמי –
שכן היה מעשה כהמשך נשים ובהם שתי אחיות, וליקט אחד פלפלה
של תאנים ואמר להן כך, הרי פולקם – שלשלת הנשים האחרות
ובנוסף לכך אחת משתי המקודשות לי בפלפלה זו, ואמריו
חכמים שאין האחיות מקודשות כלל, אף שלא קידש אלא אחת
מהן, מאחר שקידושין אלו אינם ראויים לביאה.
הגמרא מקשה על דברי רבא מהמשנה להלן: **תא שמע**, שנינו
במשנה (לקמן סד): שאדם המקדש את בתו בתה, דהיינו, שקיבל
קידושין לאחת מבנותיו ולא פירש לאיזו מהן, אין הבנות הבוגרות
בכלל הספק, שאף אם יש לו בנות רבות בוגרות אין להסתפק שמא
קיבל קידושין בעבורן, שהרי אינן ברשותו לקדשן. הא – יש לדייק
מדברי המשנה, שהבנות מקבצות הן בכלל הספק, שאם יש לו כמה
בנות קטנות חלו קידושין באחת מהן, ואין ידוע איזו היא, ויש
להצריך לכולן גט מן המקדש. ואמאי – מדוע חלו קידושין אלו,
הרי קידושין שאין מסורין לביאה נהנה, שהרי אינו יכול לישא אף
אחת מהן שמא היא אחות אשתו, ותיבכתא דרבא, ויש להוכיח
מכאן שאין הלכה כרבא, אלא אף קידושין שאינם ראויים לביאה
חלים הם. מתרצת הגמרא: **אמר לה רבא, הכא במאי עסקינן בשאין**
שם אלא גדולה וקטנה, דהיינו, משנה זו עוסקת באופן שאין לאדם
זה אלא שתי בנות, האחת גדולה והאחת קטנה, ולפיכך חלו
הקידושין על הקטנה בוודאות, שמאחר ואין הגדולה ברשותו
לקדשה, ודאי לא נתכוין לקדש אלא את הקטנה. מקשה הגמרא:
הא בוגרות קתני – הרי נקטה המשנה 'בוגרות' בלשון רבים,
דהיינו, שיש לאדם זה כמה בנות בוגרות, ויש לדייק מכך שיש לו
אף כמה בנות קטנות, וכיצד יתכן לומר שאין לו אלא בת אחת
קטנה ובת אחת בוגרת.

כלומר, לא היה הדין הרביעי ברור בידו.
ועתה מפרטת הגמרא את שלשת הדינים הנלמדים מן המשנה:
הדין האחד, ששם מינה המקדש פירות שביעית מקודשת – יש
ללמוד מדברי המשנה שאדם שקידש אשה בפירות שזכה משדה
שביעית, חלו קידושין אלו, ואין אומרים שפירות אלו אינם ממונו
לקדש בהם את האשה. הדין השני, ושם מינה קידשה בגול אינה
מקודשת – ויש ללמוד מדברי המשנה שאדם המקדש אשה
במעונו שגול מאחרים, אין קידושין אלו חלים, ואפילו בגול ידירה
– ואף באופן שגול מעות אלו מאשה זו עצמה, ואין אומרים
שמאחר שנתרצית ליטול ממנו המעות מחלה לו על גזילתם.
במאי – מזהיבן ניתן ללמוד דין זה, מקדשני במשנה שכלכלה זו
שלהם היתה ושל שביעית היתה, וניתן לדייק מכך דפספסא ששאר
הנשים מקודשות לו, מאחר ושל שביעית היתה הכלכלה, דהפספס
הוא, ולפיכך רשאי הוא ליטול הפירות לעצמו ואין בזה משום
גול, הא דשאר שני שביע לא – אך אם היה נטל מפירותיהם
בשאר שנים שאינן שביעית לא היו חלים הקידושין, מאחר שהיו
פירות אלו גול בידו, ואף שגולם מרשות הנשים המתקדשות.
הדין השלישי, ושם מינה אשה נעשית שליח להקדישה – אשה
יכולה להיות שליחה של חבירתה לקבל עבורה קידושין, ואפילו
במקום שנעשית לה צרה – אפילו אם מקבלת היא עבורה קידושין
מבעלה, שעל ידי שליחות זו תיעשנה צרות זו לזו.
שהרי באופן שבו עוסקת המשנה קיבלה אחת מן הנשים את
הקידושין עבור כולן, ונעשו כולן צרות זו לזו, ומכל מקום חלו
הקידושין בשאר הנשים חוץ מן האחיות.
מבררת הגמרא, ואיך מאי היא – מה הוא הדין הרביעי שניתן
ללמוד מדברי המשנה, אך לא היה ברור בידו של רב, ומבארת,
שדין זה הוא קידושין שאין מסורים לביתא – שמדברי הרישא של
המשנה האומרת שאדם המקדש שתי אחיות אין הקידושין חלים,
היה ניתן ללמוד האם קידושין שאינם מסורים לביתא חלים הם או
לא.
ומקשה הגמרא, וניחשבה – מדוע אכן אין רב מונה דין זה בכלל
הדינים הנלמדים מן המשנה.
ומתרצת, משום דמספיקא ליה אי פאמי אי פרכא – נסתפק רב אם
ללמוד את המשנה כדברי אבין, הסובר שהמשנה עוסקת באדם
המקדש שתי אחיות יחדיו, ולפיכך אין הקידושין חלים, אך אדם
המקדש אחת משתי אחיות חלים הקידושין, ולשיתנו, ניתן לדייק
מדברי המשנה שקידושין שאין מסורים לביתא חלים, אך כדברי
רבא, הסובר שהמשנה עוסקת באדם המקדש אחת משתי אחיות,
שאינן קידושין אלו חלים מאחר שאינם מסורים לביתא.
מספרת הגמרא, כי סליק רבי יורא – כאשר עלה רבי זירא מבבל
לארץ ישראל, אמרה להא שמעמא קמיה דרבי יוחנן – אמר לפני
רבי יוחנן את דברי רב, שהמקדש אשה בגול אינה מקודשת. אמר
לית רבי יוחנן, מי אמר רב קמי – האם כך אמר רב.
וסברה הגמרא שתמה רבי יוחנן על דברי רב מאחר שאינו מסכים
עמו, ולפיכך מקשה הגמרא והוא לא אמר – האם רבי יוחנן אינו
מודה לדין זה, והאמר רבי יוחנן, שאדם שגול חפץ, ולא נתייאשו
הבעלים מן החפץ, הדין הוא ששניהם אינם יכולים להקדישו, וה –
הגולן, אינו יכול להקדישו לפי שאינו שלו, וה – הנגול, אינו יכול
להקדישו לפי שאינו ברשות – בשליטתו. ומוכח, שאף רבי יוחנן
מודה שחפץ גזול אינו ברשותו של הגולן להקדישו, ולפיכך יש
לומר שאף אינו יכול לקדש בו את האשה.
מתרצת הגמרא, הכי קאמר לית רבי יוחנן לרבי זירא, מי אמר רב
בנותי – האם רב סובר כמותי, ששמח על כך ששמע מרבי זירא
שאף רב מודה לדין זה.
הגמרא מקשה על דין זה של רב ורבי יוחנן:
מיתבי, שנינו בברייתא, קידשה לאשה בגול – שגול חפץ מבעליו

האח האחד חולץ לשתייהן – לשתי האחיות, והשנים – שני האחים
של המקדש השני, אמר מהם חולץ תחילה לאחת האחיות, ואמר
מהם מינכם לאחר מכן את השנייה אם ירצה, שאם אשת אחיו המת
היא, הרי קיים בה מצוות יבום, ואם אחות אשת המת היא, כבר
פקעה הזיקה מאשת המת על ידי חליצת אחיו, ונמצא שאינה
אחות זקוקתו ומותרת היא לו.
אם קדמו שני האחים, ונסבו – יבמו את שתי האחיות, ולאחר
שחלץ האח האחד לשתי האחיות, אין מוציאין אותן מינכם – שאף
שהראשון נהג שלא כדין, שהרי ייבם אשה שהיא בספק אחות
זקוקתו, מכל מקום בדיעבד אינה אסורה לו.
ועתה מבארת הגמרא את החידוש בספא של המשנה, שדוקא
מיחלץ והדר יבומי – שרק באופן כזה שחלץ תחילה האח היחיד
של המקדש האחד, רשאי אחד מן האחים של המקדש השני
לייבם את אחת האחיות ולאחר שחלץ אחיו, אבל יבומי והדר
מיחלץ לא – אבל אין לאחר מן האחים של המקדש השני לייבם
קודם חליצת האח היחיד של המקדש הראשון, דקא פגע ביבמה
לשוק – שהרי יתכן שנושא את אשת המקדש הראשון שהיא
שומרת יבם, האסורה להינשא לאדם מן השוק עד שחלוצו לה
יבמה.
הגמרא מקשה על דברי רבא מברייתא:
הא שמע, דהני מביימי – שם חכם. שני אנשים החפצים להשתדך
זה עם זה, לזה חמשה בנים ולזה חמש בנות, ואמר אבי הבנים לאבי
הבנות, אחת מקנותיך מקודשת לאחד מבני, ולא פירש איזו מתן
לאיזה מהם, הדין הוא שכל אחת ואחת מן הבנות צריכה לקבל
חמשה יבומי – גט אחד מכל אחד מהבנים, שהלא יש להסתפק על
כל אחת מן האחיות שמא מקודשת היא לאחד מן האחים.
מת אמר מהם – מן האחים, קודם שנתן גט לכל אחת מן האחיות,
כל אחת ואחת מן האחיות צריכה ארבעה יבומי – גט אחד מכל אח,
וכמו כן זקוקה כל אחת לקבל חליצה מאחד מהן – מן האחים,
שהלא יש לחוש על כל אחת מהן שמה היא אשת המת, וזקוקה
לחליצה להתירה לשוק. ויש להוכיח מדברי הברייתא, שאף שכל
אחת מן האחיות אסורה לכל אחד מן האחים מספק שמא אשת
אחיו היא, וקידושין שאין ראויים לביתא הם, מכל מקום חלים
הקידושין וזקוקות הן לגיטין, ושלא כדברי רבא.
וכי תימא – ושמה תאמר דהכא נמי כשהוכרו ולבסוף נתעברו –
שברייתא זו עוסקת אף היא באופן שנודע מתחילה איזו מן הבנות
נתקדשה לאיזה מן הבנים, ורק לאחר מכן נשתכח הדבר, ולפיכך
חלו הקידושין מתחילה מאחד מהן שהיו ראויים לביתא, אי אפשר
לומר כן, דהא אחת מקנותיך לאחד מבני קתני – שהלא מלשון
הברייתא מוכח שמתחילה נתקדשה אחת מן הבנות לאחד מן
הבנים, בלא לפרט מי מתקדשת למי, ובהכרח, שאף קידושין שאין
מסורים לביתא חלים הם.
ואכן מסקנת הגמרא היא, תיובתא דהכא תיובתא – דברי רבא
נפרכו מחמת הקושיא מן הברייתא, ויש לנקוט להלכה כדברי
אבין שקידושין שאין מסורים לביתא חלים. ומסיפה הגמרא,
והילכתא בנותיה דאביי בעיל קמי – אף שבכל מקום שנחלקו
אבין ורבא הלכה כדברי רבא, מכל מקום ישנם ששה מקומות
שההלכה כדברי אבין, וסימנם 'עיל קמי', ודין זה של 'קידושין
שלא נמסרו לביתא' הוא אחד מהם, הנרמז באות קו"ף של תיבת
קמי'.

שנינו במשנה, מעשה ביהמ"ש נשים ובהן שתי אחיות, וליקט אדם
אחד כלכלה של תאנים, ושלהן היתה, ושל שביעית היתה, ואמר
הרי כולכן מקודשות לי בכלכלה זו, וקיבלה אחת מהן על ידי
כולן, ואמרו חכמים אין אחיות מקודשות: אמר רב, שמע מינה
ממתניתין ארבע – יש ללמוד מדברי המשנה ארבעה דינים, ונקיט
רב בדיה תלת – אך למעשה לא החזיק רב בידו אלא שלשה,

קידושין. האיש מקדש - פרק שני דף נב עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" רה תוספות

והילכתא כותיה דאביי בעי'ל קג"ם - מעשה בא לפני רבינו תם בבבא של הרב רבינו אשעיה הלוי, שקידש בת עשרי אחד ואמר "בתך מקדשת לי" תסמא, ולא פירש פלונית בתך, ואמר רבינו תם: דמקדשתה, ולא מיבעיא אם שירך באחת מהם בשם, ואחר כך קידשה סתם - דאדעתא דהכי קידשה, אלא אפילו לא שירך בשם, אלא שנתרצו בפה ואמר "פלוניתא אתן לך" - יש לנו לומר דאדעתא דהכי קידש, ד"שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב". ועוד: אפילו לא פירש נמי אפילו בפה - יש לנו לומר דקידש הגדולה, משום ד"לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה", ודבר רבינו מנחם מייני נחלק עליו, ואמר דהא הוי נמי כמי שקידש אחת משתי אחיות, ואי בדבר רבינו תם דהגדולה מקדשת משום ד"לא יעשה כן במקומנו" - זה אינו לא להבא ולא לאביי, דהא אפילו לאביי דאמר הו' קידושין לא אמרין אלא להצריכה גט, אם כן זה נמי צריך ליתן גט, ואף רבינו תם חזר בו, ולא עבד עובדא.

ביע"ל קג"ם - למיד פירש הקונטרס: לחי העומד מאיליו, ורבינו תם מפרש: דהלמ"ד היינו ימי לידה שאינה רואה בהן, שאין עולים לספירת זיבתה, ובני נרבוטא מפרשים דהלמ"ד היינו פלוגתא דפרק "כל שנה" (פסחים כה.ב), אבל אפשר ולא קמכוין, דהלכה כאביי, ומכל מקום לא הוחרב יע"ל קג"ם אלא על יאוש שלא מדעת ועד זומם, ואם תאמר: אמאי לא חשיב נמי פשע בה יצאת לאגם ונתה כדרכה, אביי משמיה דרבה אמר חייב, ורבה משמיה דרבה אמר פטור (בבא מציעא לז.ב), דהלכה כאביי, דהא מקמינן (שם מב.א), והלכתא, תחילתו בפשיעה וסופו באונס - חייב, כדפירש רבינו חננאל: ובספרים לא כתוב "והלכתא" בהך שמעתא, אבל כתב בהלכות גדולות וגם כתוב בספרים בני המפקד מעות אצל חבירו, בעובדא דצריפא דאורבני, ונראה לפרש, דלכך לא נכתבה בבבלי דיע"ל קג"ם - דלאתר כן נפסקה חך הילכתא כרבנן סבוראי, **המקדש** בפירות שביעית מקדשת - פירש בקונטרס: ולא אמרינן, לאו ממזון הוא לקדש בו את האשה, כיון דלא בא אלא מטעם זכיה, כיון דזכה בו - ממזון הוא לכל דבר, אי נמי, יש לפרש: דאף על גב דאסור לקנות מהם חפץ, כדכתיב "לאכלה" ולא לסחורה, הני מילי לכתחילה, אבל בדיעבד - המקדש קיים, וכן גבי אשה, בדיעבד מקדשת, וכן משמע לקמן במתניתין (נ.ב), דקתני: מוכר וקידש בדמיון - מקדשת.

ואפילו במקום שנעשית לה צרה - דנהי נמי דצרתה אינה נאמנת לומר "מת בעלה" דילמא מקלקלה לה, הני מילי - עדות בלא מעשה, אבל עדות במעשה - נאמנת, אי נמי יש לומר: דהירודש הוי מזה דאמר אשה נעשית שליח לחבריתה, אפילו היבא דקיבלה הקידושין ממנה.

והוא לא אמר והא אמר רבי יוחנן גזל בו - תימה: מאי מתמה גמרא? דלמא לא אמר רבי יוחנן מילתיה אלא בגזל דאחרים, אבל בגזל דידה - פליג עליה דרב, דאמר דאינה מקדשת, דהא שמעינן בסמוך דבגזל דידה מקדשת טפי מבגזל דעלמא ויש לומר: דהא דמהני גזל דידה טפי מגזל דעלמא - הני מילי בדשירך, אבל בדלא שירך, רב הוה מיייר בדלא שירך, ואם תאמר: מאי אתא רבי יוחנן לאשמועינן בהא דאמרין דאיתו בגזל אינה מקדשת, **אמר רבי הכי** - קא טלקא דעתך אתמודיה אתמה, משום דלא סבירא ליה, ופרכינן: ואילו רבי יוחנן גופיה מי לא אמר הכי דגזל שבירו אינו ממזון? חסדן דהיב דמי על כרחו של בעל חפץ, בגזל דידה - כיון דקבילתיה אחילתיה, ולקמן פריך: הא רב נמי בגזל דידה קאמר

האחד חולץ לשתייהן - שהרי אינו יכול לכנוס, דילמא פגע באחות זקוקה, דוקא קתני - האחד חולץ לשתייהן תחילה, ודבר יבומי אחת מהשתים אחר חליצת אחיו, אבל יבומי אחת מן השתים תחילה, אפילו לאחר חליצת אחיו, שאין כאן אחות זקוקה - לא לישתרי, דכיון דלא חלץ היחיד לשתייהן - איכא למיחש בוו שמתייבמת שמה זו היא יבמתו של יחיד, נמצא כנסה נשוא יבמה לשוק, כלומר, למי שאין ליבמה, ונשוא אותה בלא חליצה, ומשום הקדמת חליצת אחד מן השנים ליבום של שני - לא איצטריך למיתניא, דהא דפגיטת אחות זקוקת מורשא שמעינן, דהא מבנותיה מקדשת לאחר מבני - וכוון שעשאוהו שליח, כל אחת צריכה חמשה גיטין - שאין ידוע איזו נתקדשה, ומאיזה מהם נתקדשה, לפיכך צריכות גט מכולן, וחליצה מאחד מהם - שמה ארוסת המת היא, וכל אחת עומדת בספק זה, יע"ל קג"ם - סימני הלכות הן, שנחלקו בהם אביי ורבה, ובכל מקום הלכה כרבה, חוץ מאלה יאוש שלא מדעת ב"אלו מציאות" (בבא מציעא כא.ב), ועד זומם, אביי אמר: למפרע הוא נפסל, בפרק "זה בורר" (סנהדרין כז.א), לחי העומד מאיליו, בפרק קמא דעירובין (טו.א), קדושין שלא נמסרו לביואה בשמעתין, גילו דעתא בגיטא ב"השולח" גיטין (ד.א), מומר אוכל גבילות לחיאבן בפרק "זה בורר" (כו.א), ונקיט רב בדיה תלת - שלשל מתן היה אוחזן בידו לטרוך בסדר גירסתו, אבל הרביעית לא היתה מוחזקת בידו לסדרה בגרסת הגמרא, המקדש בפירות שביעית מקדשת - ולא אמרינן: לאו ממזון דזוכה בהן גינה, אלא כיון דזכה בהן - ממזון הוא לכל דבר, אי נמי, דלא תימא "לאכלה" אמר רחמנא (ויקרא כז), ולא לדבר אחר, ואפילו בגזל דידה - ולא אמרינן: מדקבילתיה אחילתיה, ואפילו במקום שנעשית לה צרה - ואף על פי שבכל עדות שהאשה כשרה לה אין הצרה נאמנת - שליחותה מידה, כיון דעבדא - עבדא, דהא הכא בקידושין הללן חך נעשות עדות על ידי זו שקבלה, וקתני: (היו) נכריות מקדשות, ונחשביה - רב נמי להא, ואמאי לא נקט בדיה אלא תלתי? הא נמי שמע מינה דקידושין שאין מסורין לביואה לא הו' קידושין? בספיקא ליה אי כאביי דמוקי לא בבת אחת, שקידש שתיהן, הא קידש אחת מאלו - מקדשת, ואף על גב דלא פירש, ושמע מינה הו' קידושין, ואי כרבה, דמוקי בשלא קידש אלא אחת, ולהכי אמר רב שמע מינה ממתניתין ארבע, דודאי קידושין שלא נמסרו לביואה נמי שמעינן מינה, אבל לא היה לו לפרש הו' מייניהו שמעת מינה, אי הו' קידושין אי לא הו' קידושין, **אמרה לשמעתא** - הא דקא אמרינן לעיל: קדשה בגזל אינה מקדשת, **אמר רבי הכי** - קא טלקא דעתך אתמודיה אתמה, משום דלא סבירא ליה, ופרכינן: ואילו רבי יוחנן גופיה מי לא אמר הכי דגזל שבירו אינו ממזון? חסדן דהיב דמי על כרחו של בעל חפץ, בגזל דידה - כיון דקבילתיה אחילתיה, ולקמן פריך: הא רב נמי בגזל דידה קאמר

שדך - אדרבה, גרע גזל דידה מגזל דעלמא, דמצי אמרה: אין, שקלי, וידיי שקלי, ורב הוה מיייר בדלא שדך, ואם תאמר: מאי אתא רבי יוחנן לאשמועינן בהא דאמרין דאיתו יכול להקדש? פשיטא, דהא אמרינן בבמה משניות וברייתות דגזל אינו נקנה אלא ביאוש, כגון ההיא "דאילו מציאות" (בבא מציעא כב.א), ששך נדר קרוי עציו ואבניו, אם נתיאשו הבעלים - הרי אלו שלו, משמע, הא לא נתיאשו - לא! ויש לומר: דמילתיה דרבי יוחנן קא משמע לן דאין הגזל יכול להקדישן לפי שאינן ברשותו, אבל בגזל ליכא שום חידוש, כדפירשית, ואם תאמר: לרב נמי, דקאמר לעיל דקדשה בגזל אינה מקדשת, מאי אתא לאשמועינן? הא מכא משנה שלימה היא, דהכיבא דלא נתיאשו הבעלים אינו שלו! ויש לומר: מכל מקום איצטריך מילתיה דרב, דאי מכא המשנה - הוה אמינא דוקא בממזנא הוא דלא קנה אלא ביאוש, לחיובוהו בית דין לשלם, אבל לחומרא, אף על גב דלא נתיאשו - אמרינן שאם קידש אשה מקדשת, להצריכה גט, לכך איצטריך מילתיה דרב, לומר דאינה מקדשת, והשתא ניחא שפיר דמתמה גמרא ממילתא דרבי יוחנן, והוא

קידושין. האיש מקדש - פרק שני דף נב עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)"
תוספות

הוא לא אמר. כלומר, וכי רבי יוחנן לא אמר כך? והא איזה דאמר אינו יכול להקדיש לפי
שאינו שלו, ואפילו איסורא דרבנן לית בהו וכמו כן בקידושין נמי לא נחמיר להצריכה גט!
והשתא מייתי שפיר גמרא מרבי יוחנן. **אם** נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה — (התם בבבא)
מציעא בבא, מוקד לה דשיחא שליח. ואם תאמר: אם כן מאי קאמר "שלא ברשות" וש

לומר: דהכי קאמר: מה שתורם מן היפה — שלא
ברשות היה. ואם כן צריך לומר גבי פרוזמא —
דשיחא שליח, דאי לאו הכי מאי מייתי?
המקדש בחלקו אינה מקודשת — ואם תאמר:
מי גרע מהמקדש "על מנת שאדבר עליך לשלטון"
(קדושין סג,א) דמקודשת, אף על פי שלא נתן לה
כלום אלא שעשה לה הנאה? וש לומר: דלא דמי,
דהתם יכול לטול שבר מדיבורו, והוי כאילו נתן
לה פרוטה. אבל הכא — העובת הנאה אינה
משלה, דהא ממון גבוה הוא, ואינו יכול ליקח ממון
מהנאה שעשה לה. ואף על גב דאית ביה שוה
פרוטה, שיכול למכרה לכהן — מכל מקום כיון
שהוא ממון גבוה אינה מקודשת. ולא דמי ל"על
מנת שאדבר עליך לשלטון". תוספות ושינים.

וכי אשה בעורה מנין — פירש הקונטרס: דאין
אשה נכנסת בעורה, אחרתן פרק קמא
דכלים. ולא דלא, אשכחן בשו"ע ודוחא
דנשים אסורות ליכנס בעורה, שהרי בפרק קמא
דכלים תנן: הדיח מקדש הימנו שאין טמא מת
נכנס לשם. למעלה הימנו עורת ישראל שאין
מחוסר כפורים נכנס לשם, ויחייב עליה חטאת.
למעלה הימנו עורת כהנים שאין ישראלים
נכנסים לשם אלא בשעת צרכיהם, לסמיכה
שחיטה תנופה. ולא קתני נשים שאין נכנסות שם
ועוד, תנן בפרק "כל הפסולין" (ובחים לא,ב)
שהשחיטה כשרה בנשים — אם כן יכולה ליכנס
בעורה! ועוד: הרי סוטה ונידה נכנסות בעורה
לזנות! לכך נראה לי: וכי אשה בעורה להתקדש
מנין? דאי אין רגילות שתכנס לשם כדי להתקדש,
שהרי בוין הוא, ומילתא דלא שכיחא היא, ולא
איירי תנא מזה.

וזה יהיה לך מקדש בו — קשה: דלשתוק
מ"ל? ומשמע כל צרכיך, ולא אצטרך
לכתוב "אש" תוספות ושינים.

וסמך

- והא מתניתין דגול דידה, וקאמר רב: אינה
מקודשת! - לא קשיא; הא - דשריך, הא -
דלא שריך. והיא איתתא דהוה קא משיא פריעא
במשיכלא דמיא, אתא והוא נכרא חטף וזוי מחבריה
ושדא לה, אמר לה: מקדשת לי. אתא והוא נכרא
לקמיה דרבא. אמר: לית דחש להא דרבי שמעון,
דאמר: סתם גזילה יאוש פעלים היו. והוא אריסא
דקדיש במוזא דשמכי, אתא לקמיה דרבא. אמר ליה:
מאן אחלף? והני מילי - במוזא, אבל פישא - מצי
אמר ליה: אנא שקלי פישא, שקול את פישא, פישא
כי פישא. והוא סרסיא דקדיש בפרומא דשיכרא.
אתא מריה דשיכרא אשכחיה, אמר ליה: אמאי לא
תיתבי מיהא חריפא? אתא לקמיה דרבא. אמר: לא
אמרו "כלך אצל יפות" - אלא לענין תרומה בלבד.
דתניא: כיצד אמרו תורם שלא מדעת תרומתו
תרומה? הרי שירד לתוך שדה חבריו ולקט תורם
שלא ברשות, אם חושש משום גול - אין תרומתו
תרומה, ואם לאו - תרומתו תרומה. ומנין היה יודע
אם חושש משום גול אם לא? הרי שבא בעל הבית
ומצאו, ואמר לו "כלך אצל יפות", אם נמצאו יפות
מהם - תרומתו תרומה, ואם לאו - אין תרומתו
תרומה. היו הפעלים מלקטים ומוסיפים - בין כך
ובין כך תרומתו תרומה. אבל הכא - משום פיוסא
הוא דעבד, ואינה מקודשת. משנה המקדש בחלקו,
בין קדשי קדשים בין קדשים קלים - אינה מקודשת.
במעשר שני, בין שיוג בין מויד - לא קדיש, דברי
רבי מאיר. רבי יהודה אומר: בשוגג - לא קדיש,
במזיד - קדיש, ובקדש; במזיד - קדיש, ובשוגג -

לא קדיש, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: בשוגג - קדיש, במזיד - לא קדיש. **נמרא**
ניקא מתניתין דלא קרבי יוסי הגלילי, דתניא: "ומעלה מעל בה" - לרבות קדשים קלים
שהן במוזא, דברי רבי יוסי הגלילי. - אפילו תימא רבי יוסי הגלילי, כי קאמר רבי יוסי
הגלילי - מתים, אבל לאחר שהיטה - לא. מאי טעמא? פי קא זכו - משלחן גבוה קא זכו.
דיקא נמי, דקתני: המקדש בחלקו, בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים לא קדיש, שמע
מינה. תנו רבנן: לאחר פטירתו של רבי מאיר אמר להם רבי יהודה לתלמידיו: אל יבגסו
תלמידי רבי מאיר לבא, מפני ששנתרנים הם, ולא ללמוד תורה הם באים, אלא לקפחני
בהלכות הם באים. דחק סומכוס ונכנס. אמר להם: כך שנה לי רבי מאיר: המקדש בחלקו,
בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים - לא קדיש. פעם רבי יהודה עליהם, אמר להם: לא
כך אמרתי לכם: אל יבגסו מתלמידי רבי מאיר לבא, מפני ששנתרנים הם, ולא ללמוד
תורה הם באים, אלא לקפחני בהלכות הם באים? וכי אשה בעורה מנין? אמר רבי יוסי:
יאמרו: מאיר שכתב, יהודה פעם, יוסי שתק, דברי תורה מה תהא עליה? וכי אין אדם
עשוי לקבל קידושין לבתו בעורה? ואין אשה עשויה לעשות לה שליח לקבל קידושה
בעורה? ועוד: דחקה ונכנסה מאי? תניא, רבי יהודה אומר: מקודשת, רבי יוסי אומר:
אינה מקודשת. אמר רבי יוחנן: שניהם מקרא אחד דרש, "זה יהיה לך מקדש הקדשים
מן האש". רבי יהודה סבר: "לך" - ולכל צרכיך, ורבי יוסי סבר: פאש, מה אש לאכילה -

והא מתניתין בגול דידה — דקתני: שלהן היתה. ודייק רב מינה דאינה מקודשת, אי לאו
דשביעת הוא! הא — דקתני מקודשת. בדשריך — מקמי הכי (ונתירצה) להתקדש לו. רבי
קבליה לגול דידה בשם קידושין — אחילתיה. משיכלא = ספל. דרבי שמעון — בסדר
טהרות (כלים פרק בו משנה ח), ומייתנין לה בגמרא ד"הגול" (בבא קמא קידא): עורות של
של גבג — אין מחשבה מטמאתן. ושל גולך —
מחשבה מטמאתן, דקסבר: כיון דידע מאן גזליה
ולא מצי לאגבוי מיניה — איאשושי מייאש. הכי
גרסינן: הווא אריסא דקדיש במוזא דשמכי —
מלא יד של בצלים. מאן אחלך — מי מחל לך
חלקו של בעל הבית. אבל כישא — אגודה,
שדרך הירק להיות מתחלק באגודות, וכל
האגודות הן שוות, אם נטלתי אחת — טול אתה
אחת. הווא סרסיא — עושה שבר מתמרים של
בעל הבית למחצית שבר. וחבירו בבבא מציעא
בפרק "המפקד" (מ.ב.ב.) בפירוטא דשרבא —
לאחר שהוציא ממנו המשקה. מהאי חריפא —
יש שהוא טוב מחבירו, שלא נתנו בו מים פעמים
הרבה, ויש לו לחלוחית לתת עוד טעם במים
אחרים. לא אמרו כלך אצל יפות — שיעול למי
שנשאת את של בעל הבית שלא ברשות, דנמא:
גלי דעתיה דנחא ליה — חבירו לא עלה תרומה
בלבד, דהא לתורם הן עומדות. אבל לענין מי
שנטל לעצמו — משום כיסופא הוא דקאמר
ליה, דלא נכסוף, אבל למפרע — לא נחא ליה.
אם חושש משום גול — אם מקדיש בעל הבית
על מה שעשה, ודומה לו שגולה. אין תרומתו
תרומה — דהשתא ודאי הכי קאמר ליה: אם
מצאת עוד יפות מאלו היית גולך בין כך ובין
כך — בין שיש יפות בין שאין יפות מהן.
משנה בחלקו — שחלק עם אחיו הכהנים.
במעשר שני בו — דקסבר רבי מאיר: מעשר
ממון גבוה הוא. רבי יהודה אומר במזיד קדיש
— דמעשר ממון הדיח הוא. בשוגג לא קדיש —
בגמרא מפרש לה. ובקדש בו — וטעמיהו
מפרש בגמרא. **נמרא** בח' לרבות קדשים
קלים — להתחייב עליהם קרבן שבועה. אף על
גב דאין נשבעין על הקדשות, והנשבע עליהם
והודה אינו מביא אשם של שבועת הפקדון,
ד"וכחש בעמיתו" כתיב — הני איתרבו להו
מ"בא". "וכחש בעמיתו" נמי קריא בהו, לפי
שהן ממון. כי קא זכו — בין כהנים בחוה ושוק,
בין בעלים בבשר. משלחן גבוה — הקרבת
אימורים וזריקת הדם מתיר הבשר. המקדש
בחלקו — לאחר שחלקום, ולא קתני "המקדש"
בקדשים קלים. קנפריים = מקניטים. לקפחני —
כמו "לקפח את שוקיך" (סוטה מר,א) — לקצץ
רגלינו בהלכות, להודיע שהם חריפים ואין
עומד כנגדם. וכי אשה בעורה מנין — דקתני
קדיש קדשים, והרי אם יוציאום חוץ לעורה,
אפילו לעזרת נשים — הם נפסלים ביצא. ונשים
אין נכנסות לה, כדתנן באבות הטומאות בפרק
קמא דמסכת כלים! לבתו — קטנה או נערה.
דחקה ונכנסה מהו — וכי לא הוצרכנו לשלוח
בבית המדרש מה יאמרו אם קדשה, אם קידושין
הם אם לאו? לכל צרכיך — ואפילו לקדש בו
אשה. באש — חלקו של אחרון ההושה לחלקו
של מובה: מה מובה לאכילה — אף כהן
לאכילה, ולא לדבר אחר.

נמנו

אף הוא נמי לאכילה. אמר רבי יוחנן:

נמנו

מקשה הגמרא: והא מתניתין דגזל דידה – הלא משנתנו עוסקת באופן שקידשה בחפץ שגזל מרשותה, שהרי נטל כלכלה של תאנים מן השדה של חמשת הנשים, וקאמר רב אינה מקודשת – שדיק מדברי המשנה שרק בשנת שביעית שהפירות הפקר חלו הקידושין, אך בשאר השנים אינן מתקדשות בפירות אלו הגזולים מרשותם.

מתרצת הגמרא: לא קשיא הא דשדיה הא דלא שדיה – יש לחלק בין האופן שבו עוסק רב, שקידש הגזול אשה שנשדך עמה מתחילה, שמאחר שקיבלה מידו יש לומר שמחלה לו על הגזילה ומקודשת, לבין האופן שבו עוסקת הברייא, שקידש אשה שלא נשדך עמה מתחילה, שבוה יש לומר שאינה מוחלת על הגזילה, ואין כוונתה אלא ליטול הימנו את החפץ השייך לה.

אגמרא מביאה כמה מעשים בדין קידושין בגזילה: והיא איתתא, דהוה קא משיא פרעא במשיכלא דמאי – שהיתה רוחצת רגליה בספל של מים, אתא ההוא גברא וזוי מחבריה ונשא לה – בא אדם וחטף מעות מחבירו ונתן לאשה זו, ואמר לה מיקדשת לי במעות אלו. אתא ההוא גברא לקמיה דרבא לשאל האם חלו קידושין אלו. אמר לו רבא, לית דחש להא דרבי שמעון, דאמר סתם וזילה יאוש בעלים היו – שאדם שגזול ממנו חפץ מתיאש מיד. ולשיטתו ניתן לקדש אשה בגזילה, מאחר שנתיאשו הבעלים ובנוסף לכך יש בוה שינוי רשות שמבעלי הגזילה לרשות האשה. אך לשית חכמים הסוברים שאין הבעלים מתיאשים מלהשיב לעצמם את הגזול מהם, אין האשה מקודשת.

מעשה נוסף: והוא אריסא – אריס הנוטל מחצה מן הפירות, דקדש במזון דשמיכי – שמיילא את ידו בראשי בצלים מן השדה, וקידש בהם את האשה, בלא רשותו של בעל השדה. אתא לקמיה דרבא לשאל אם חלו הקידושין, אמר ליה רבא, מאן אחלף – וכי מי מחל לך את חלקו של בעל השדה, הלא כנגד החלק שנטלת עליו ליטול גם הוא את חלקו, ומאחר שחלקת בלא רשותו הרי זה נידון כגזילה ואין האשה מקודשת. והני מילי במזון – אמנם אין הדברים אמורים אלא כשקידש את האשה במלא היד של ראשי בצלים שאין גודלן ידוע, ולפיכך אין בעל השדה יודע כמה ליטול כנגדן, אבל בישא – אך אם קידשה באגודת בצלים שגודלה ומשקלה קבוע, מצי אמר ליה האריס לבעל השדה, אנת שקלי בישא שקלי את בישא – אני נטלתי אגודה אחת, טול אף אתה אגודה אחרת כנגדה, שהלא בישא כי בישא – אגודה זו שזה לאגודה אחרת, ולפיכך הרי היא מקודשת. מעשה נוסף: והוא סריסא – פועל העושה שירי מן תמרים של בעל הבית, ונוטל מחצית מן השיכר, דקדש בפרומא דשיכרא – שקידש אשה בפסולת של תמרים שעושים ממנה שיכר, ובתוך כך אתא מריה דשיכרא אשכחיה – הגיע בעל השיכר ומצאו מקדש את האשה, אמר ליה בעל השיכר לפועל, אמאי לא תיתיב מהאי חריפא – מדוע אינך מקדשה במין משובח יותר. אתא לקמיה דרבא לשאל אם חלו הקידושין, מאחר שהסכים בעל השיכר על ידו. אמר לו רבא, לא אמרו חכמים שמועילים מעשי אדם הנוטל דבר שאינו שלו, אם אמר לו בעל הבית לאחר מכן בלף אצל יפות – היה לך ליטול מן המשובח יותר, אלא לענין אדם המפריש תרומה משל בעל הבית בלבד, שבוה יש לומר שגילה בעל הבית את דעתו שנוח לו במה שהפריש בלא רשותו.

ותניא, ביצד – באיזה אופן אמרו חכמים שאדם התורם מפירותיו של חברו שלא מדעת חברו תרומתו תרומה, הרי שידך לתוך שדה חברו וליקט ותרם שלא ברשות בעל השדה, אם חושש בעל השדה משהו גזל – דהיינו, שמקפיד הוא על כך שהפריש הלה תרומה בלא ידיעתו ודומה בעיניו כאילו גזלו, אין תרומתו תרומה, ואם לאו – שאינו מקפיד בכך, תרומתו תרומה.

ומבררת הברייא: ומנין היה יודע המפריש אם חושש בעל הבית משהו גזל אם לאו, הרי שכתב בעל הבית ומצאו שהפריש תרומה מפירותיו, ואמר לו בלף אצל יפות – מדוע לא הפרשת מן הפירות היפים יותר, אם נמצאו בשדה פירות יפות מהם – מאלו שהפריש,

תרומתו תרומה, ואם לאו אין תרומתו תרומה, שלא נתכוין בעל הבית אלא להקניטו, ולומר לו אילו היית מוצא פירות יפים מאלו היית גוזלם גם כן. אמנם אם היו הנקלים מלקטים ומוסיפים על תרומתו של התורם, בין כך ובין כך – בין אם נמצאו פירות יפים מאלו ובין אם לא נמצאו, תרומתו תרומה, שבוה ודאי גילה בעל הבית את דעתו שנוחה היא מהפרשה זו. ומסיימת הגמרא: שדין זה הוא רק לגבי הפרשת תרומה, שמאחר ופירות אלו עומדים הם ממילא להפרשה, אזי אם אמר לו 'היה לך להפריש מפירות יפים יותר' יש לתלות שדעתו נוחה בזה, אבל הקא, אף שאמר לו בעל הבית שהיה לו לקדשה בשיכר משובח יותר, משהו כיסופא הוא דעבר – לא עשה כן אלא כדי שלא יתבייש המקדש על כך שנטל בלא רשות, אך מקפיד הוא עליו בזה, ולפיכך אינה מקודשת:

משנה.

דין המקדש אשה בדברים שיש בהם קדושה: כהן המקדש אשה בחלקו בקרבן, בין מקרבן של קדשים – כגון חטאות ואשמות, בין מקרבן של קדשים קלים – כגון תודה ושלמים, אינה מקודשת, שממון גבוה הוא שניתן לו משולחן המלך לאנציה בלבד, ואין אדם מקדש בדבר שאינו שלו. המקדש אשה בפירות מעשר שני שלו: בין שונג – שלא ידע שהם מעשר שני, בין מיד – שידע ואף על פי כן קידש, לא קידש – לא חלו הקידושין, שמעשר שני אינו שלו אלא ממון גבוה הוא, אלו הם דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, סובר ממון של בעליו הוא, אלא שבשונג, לא קידש מצד קידושי טעות. ובמזיד, קידש – שהרי בממונו קידש. ובחלקו, המקדש אשה בקדשי בדיק הבית: אם במזיד, קידש – חלו הקידושין. ובשונג, לא קידש – שהם קידושי טעות, אלו דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר להיפך, קדשה בשונג, קידש – חלו הקידושין, במזיד, לא קידש – לא חלו.

גמרא.

האם המשנה כרבי יוסי הסובר קדשים קלים הם ממון בעלים: נימא מתניתין האומרת שבקדשים קלים אינה מקודשת ולא ברבי יוסי הגלילי, שלדבריו שהם ממון בעלים מדוע אינה מקודשת. ומנין לרבי יוסי דין זה, דתניא נאמר (ויקרא ח כא) 'נפש כי תחטא ונקעלה מעל ב'ה' וכחש בעמיתו בפקדון וגו' ונשבע על שקר וגו'. ששינה וכפר בפקדון ונשבע לשקר חזר בו והודה, אזי מביא אשם לכפר על השבועה. ולמה אמר ומקעלה מעל ב'ה' ולא בסתם 'ומקעלה מעל וכחש בעמיתו'. אלא לרבות קדשים קלים – שאף שהנשבע על קדשי שמים אינו מביא אשם, שנאמר וכחש בעמיתו והללו לא של עמיתו, הנשבע על קדשים קלים מביא, שכתוב זה מלמד שזהו ממונו של מפקיד, ולכן מצד החלק גבוה שבהם מתקיים 'ב'ה' וכחש, ומצד שהם ממון בעלים מתקיים וכחש בעמיתו' ומביא אשם. אלו דברי רבי יוסי הגלילי. ולדבריו שהם ממנו, מדוע המקדש בהם אינה מקודשת. משיבה הגמרא: אפילו תימא שמשנתנו הולכת לפי רבי יוסי הגלילי, כי קאמר רבי יוסי הגלילי שקדשים קלים הם ממנו, דוקא בחלק הבעלים מהיים – בטרם שחיטת הקרבן, אבל לאחר שחיטה, לא אמר, ובמצב זה אף לדעתו הם ממון גבוה. מבארת הגמרא: מאי טעמא לאחר שחיטה מודה בגלל, שפי קא נבו – הכהנים והבעלים בחלקם בקרבן לאחר השחיטה, משללן נבית קא נבו – שרק לאחר שהוקרבן האימורים ונזרק הדם על המזבח הותר להם חלקם, ולא הותר אלא אכילה. ראה שמדובר לאחר שחיטה: דיקא נמי דקתני במשנה המקדש בחלקו, ולא אמר המקדש בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים לא קידש, הרי שמע מינה שמדובר 'בחלקו' שלאחר השחיטה וההקדבה, ודוקא במצב זה לא קידש. הברייא בענין המקדש בחלקו: תנו רבנן לאחר שפירתו של רבי מאיר, אמר להם רבי יהודה לתלמידיו, אל יבטו תלמידיו רבי מאיר לבאן ללמוד מהם, אין רצוני בכך מפני שנקנתרנים הם – דרכם להקניט, ולא ללמוד

ומבאר אביי מנין שחזר בו רבי יהודה: והרי קתם ברייתא בספרא
 ו' תורת כהנים בלא שציוין בה מי האומר, מנין אמרה, רבי
 יהודה אמרה, וברייתא זו נשנתה בספרא בסתם ורבי יהודה היא
 והוא עצמו קאמר בה דלית בה דין חלוקה כלל חלק כנגד חלק
 בשום קרבן, ומכאן שאינו ממנום לקדש בו, הרי שמע מינה שחזר
 בו רבי יהודה, וכפי שאמר רבי יוחנן. ראייה לרב שלא חזר בו: אמר
 רבא, וכבר מי לא תנא בברייתא כשיתנו, שלא חזר בו רבי יהודה.
 ותתנא, שמשת שמוען הצדיק נשתלח מארה ו' חסרון בלחם
 הפנים, ולא היה משיביע כבתחילה, ועוד שלא הגיע לחלקו של כל
 כהן רק פחות מכזית והיו הצנועים ו' בני אדם חסידים מושבין את
 ידיהם מליטול את חלקם, שלא הועיל להם לשבוע ממנו,
 והצנועים ו' בני אדם שתאבים לאכול היו חולקים, וסבורה
 הגמרא דהיינו באופן שנטלו חלק הצנועים וכנגדו ויכו להם
 מחלקם בקדשים אחרים. והרי שסובר תנא זה שיש דין חלוקה
 במנוח, ומכאן שהם שמוען הכהנים, ומאחר שלא מצאנו מה הסובר
 כן זולת רבי יהודה על כרחנו שברייתא זו נאמרה לשיטתו, וקיימת
 המחלוקת כפי שאמר רב. דוחה הגמרא ראייה זו: מאי חולקים
 היינו שהגרגרים באו ליטול חלקם וכשהיה מועט היו חולקים של
 חריהם לא בהסכמה דרך קנין. וממילא אין להוכיח מכאן שלא
 חזר בו רבי יהודה. ראייה לדחייה זו: בקדשני בסיפא של הברייתא,
 מעשה באחד שהשתטף את חלקו וחלק חברו, והיו קוראין אותו ו' חלק
 חמץ. איש חמץ, דהיינו חמץ, עד יום מותו, והרי שהמדובר
 בחלוקת חמץ.
 מנין לנו שחמץ הוא חמץ: אמר רבא בר רב שילא, מאי קראה
 שנראה ממנו כן, נאמר (תהלים עא ד): 'אלהי פלטי מיד רשע מפני
 מעול וחמץ', הצילני מיד עושה עול וחמץ. רבא אמר מהכא
 (ישעיה א ז): 'למרו חטב – להטיב מעשיכם, דרשו משפט –
 תחקרו המשפט לדעת עם מי הצדק, אשרו חמוץ' – ובכך תחקרו
 את הנגול לחזק ולזכות בשלום. המשך ביאור דברי המשנה:
 המקדש במעשר שני, בין בשוגג בין במזיד לא קדש, דברי רבי מאיר.
 רבי יהודה אומר, שוגג לא קדש מזיד קדש: במבטא המרא: קנא
 הני מילי – מנין לרבי מאיר שמעשר שני הוא ממון גבוה שלכן אין
 אשה מתקדשת בו. אמר רב אחא בריה דרבא, משמיה דגמרא – כך
 קבוע ושגור בפי תלמידי בית המדרש. נאמר (ויקרא כז ל): 'וכל
 מעשר הארץ – במעשר שני הכתוב מדבר, וכל מעשר הארץ אשר
 תפריש מזרע הארץ, דגן, כספרי העץ – תירוש ויצהר, לה' הוא קדש
 לה', ומשמע לה' הוא – לו שייך במעשרו ומשולחנו ניתן לך, ויצחק
 לעלותו ולאכול בירושלם, ולא לקדש בו אשה.
 מקשה הגמרא על לימוד זה: הרי גם בענין תרומת מעשר מצינו
 לשון זה, דבתיב (במדבר יח, כח), 'בן תרמו גם אתם תרומת ח'
 מכל מעשרתיכם' וגו'. והרי שקורא לה תרומת ח', ותנן לקמן (נח),
 המקדש בתרומה גדולה או בתרומת מעשר מקודשת. מתרצת
 הגמרא: שאין ללמוד מכך שתרומת מעשר ממון גבוה דלא בתיב
 ביה מה שכתוב במעשר שני 'לה' – שמשמעו שהיא שייכת לה'
 אלא תרומת ח', שהוא ציוה עליה. שוב מקשה הגמרא: ותנן אצל
 חלה מצינו לשון לה', דבתיב בה (שם טו בא), 'מראשית
 ערסיתכם תתנו לה' תרומה' וגו'. ותנן (שם), המקדש בתרומות –
 וחלה בכלל, שאף היא נקראת תרומה, הרי זו מקודשת. מתרצת
 הגמרא: אף מזה אין ללמוד שחלה ממון גבוה, דלא בתיב ביה לשון
 'קדש' כפי שכתב במעשר שני. מקשה הגמרא, ותנן פירות שביעית
 נאמר לשון 'קדש', דבתיב בה (ויקרא כה יב): 'וכל הוא קדש תהיה
 לכם', ושביעית שווה ליובל בקדושתה, ממילא קדש תהיה לכם.
 נאמר אף על השביעית. ותנן (לעיל ג), המקדש בפירות שביעית
 מקודשת. מתרצת הגמרא: שאף מזה אין ללמוד על שביעית שהיא
 ממון גבוה, דלא בתיב ביה קדש לה', אלא 'קדש' לחוד. מקשה
 הגמרא: ותנן תרומה שכתוב בה גם 'קדש' וגם 'לה', דבתיב
 (ירמיה ג): 'קדש ישראל לה' ראשית תבואתה', שישראל הם קדש
 לה' כמו ראשית התבואה, שהיא התרומה שנאמר עליה שהיא
 'ראשית' (במדבר יח יב). ותנן (לקמן נח), המקדש בתרומה
 מקודשת. מתרצת הגמרא: ההוא בישאל בתיב בשבט ישראל
 הכתוב מדבר שהם קרויים 'קדש לה' בתרומה, ולא על תרומה
 ממש.

נקנו ונקנו – עמדו ומנו את דעות חכמי בית המדרש, ונמצא רוב
 האומר אינה מקודשת, וחזר בו המיעוט ונקבעה ההלכה על דעת
 כולם שהמקדש בחלקו, בין מקרבן של קדש קדשים, ובין מקרבן
 של קדשים קלים, לא קדש. ורב אמר צדין היא מחלוקת ו'
 המחלוקת קיימת, שלא היה המנין האמור ולא חזר בו רבי
 יהודה. נאמר (ויקרא ז טו), 'וכל מנחה אשר תאפה בתנור וכל'
 נעשה במרחשת ועל מחבת לפתן המקריב אתה לו תהיה. וכל'
 מנחה בלולה בשמן וחרבה לכל בני אהרן תהיה איש בקדשו.
 ודרשו 'וכל מנחה... לכל בני אהרן תהיה', מלמד שמכל מנחה
 אתה נותן חלק לכל כהן וכהן. ומדברי הספרא המובאים להלן
 ומבארים סדר הדרשה מהפסוקים הנ"ל, מוכח כדברי רבי יוחנן:
 אמר אביי, בנותיה דרבי יוחנן מסתקרא שחזר בו רבי יהודה. דתנא,
 מנין שאין הכהנים חולקים ביניהם מנחות כנגד זבחים – מנין שלא
 יאמר כהן לחבירו טול חלקי ממנחה, וכנגד שוין אוטו מחלקך
 בזבחים, תלמוד לומר, 'וכל מנחה תאפה בתנור וכל לכל בני
 אהרן תהיה', משמע מכל מנחה ייתן חלק לכל אחד מבני אהרן.
 יכול – חושב הייתי לומר לא יחלקו הכהנים ביניהם מנחות כנגד
 זבחים, וטעם הגון יש, שהרי בקרבן עולה ויורד, שהכפרה משתנית
 לפי המזון, אמרה התורה שלא קמו המנחות תחתיהם של הזבחים
 גדולות – שאם החוטא דל ואינו יכול להביא כפרתו מן הזבחים
 מביא תחתיהם מן העוף ולא מן המנחות, ומכאן שהמנחה סוג אחר
 מן הזבח, לפיכך אין חולקים מנחה כנגד זבח. אבל שמה נאמר
 יחלקו מנחות כנגד עופות, שהרי קמו המנחות תחתיהן של העופות
 גדולות – בחוטא דל ביותר ואין ידו משגת לעוף מביא מנחה.
 תלמוד לומר 'וכל נעשה במרחשת לכל בני אהרן תהיה', ולמה פירט
 מין המרחשת ולא כתב בסתם 'וכל מנחה לכל בני אהרן תהיה',
 מכאן שגם מנחות כנגד עופות לא יחלקו.
 יכול, לא יחלקו מנחות כנגד עופות, שהם שני סוגים נפרדים,
 שהללו – קרבנות העוף הן מיני דמים, והללו – קרבנות המנחה הן
 מיני קבחים – שנעשו מן הסולת. אבל שמה נאמר יחלקו עופות כנגד
 זבחים שהללו והללו הן מיני דמים. תלמוד לומר (שם ו ט) 'על מחבת'
 – ולמה פירט סוג זה ולא כתב 'וכל מנחה לכל בני אהרן תהיה'
 ועל מחבת בכלל, אלא למעט שגם עופות כנגד זבחים לא יחליפו.
 יכול, לא יחלקו עופות כנגד זבחים, לפי שהללו – קרבנות העוף
 מעשיהם כד – שהכוהן מולק אותם בצפורן ידו (שם ו ח). והללו
 הזבחים מעשיהם בכלי – שהם טעונים שחיטה בסכין, אבל שמה
 נאמר יחלקו מנחות שממין מסוים כנגד מנחות שממין אחר, שהללו
 והללו מעשיהם כד – על ידי קמיצה ביד (שם ו ח). תלמוד לומר
 (שם ט י) 'וכל מנחה בלולה בשמן וגו' לכל בני אהרן תהיה' וגו'
 שאף כאן הפירוט מיותר, אלא שלא יחליפו מין מסוים של מנחה
 כנגד מנחה ממין אחר.
 יכול, לא יחלקו מנחה הנעשית על מחבת – שהוא כלי רחב ושטוח
 בלי בית קיבול, כנגד מנחה הנעשית בתוך מרחשת – כלי שיש
 לו בית קיבול. וכן להיפך ומרחשת לא יחלקו כנגד מחבת, שזו –
 של המרחשת מעשיהם רבים – המנחות יוצאות מרובכות, וזו – של
 המחבת מעשיהם קשים – יוצאות קשות. אבל יחלקו מנחה על
 מחבת של ראובן, כנגד מנחה על מחבת של שמעון, וכן ומרחשת
 של זה כנגד מרחשת של אחר, שהללו והללו אם נעשו על מחבת
 מעשיהם קשים, אי נמי – ואם במרחשת מעשיהם רבים. תלמוד
 לומר 'וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה לכל בני אהרן תהיה' –
 וחרבה' מיותר כדי למעט החלפת מנחה כנגד מנחה גם אם
 מעשיהן שווה. וכולל, לא יחלקו דווקא בקדש הקדשים כגון חטאת
 כנגד חטאת מנחה כנגד מנחה, אבל יחלקו בקדשים קלים כגון
 שלמים כנגד שלמים. שהרי הפסוק מדבר במנחה שהיא קדש
 קדשים, ומנין לנו שגם בקדשים קלים הדין כן. תלמוד לומר (שם)
 'לכל בני אהרן תהיה איש באהיו', וקמיה ליה (שם ז יא יב): 'זאת
 תורת זבח השלמים וגו' אם על תורה וקרבנו, בשם שאין חולקין
 בקדש קדשים – כאמור במנחות, כך אין חולקים בקדשים קלים. עוד
 כתוב שם: 'לכל בני אהרן תהיה איש באהיו', דוקא זה שבכלל
 'איש' חולק – זכאי ליטול חלק, ואפילו בעל מום הפסול לעבודה,
 ואין תקנו חולק, ואפילו אינו בעל מום אלא תם, שהיה אינו בכלל
 איש.

קידושין. האיש מקדש - פרק שני דף נג עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" רט
רש"י תוספות

נמנו וגמרו - למנין, ורבו האומרים אינה מקודשת, ובטלו המועטים. וחזרו בהם, וגמרו
לומר: אינה מקודשת. עדיין היא מחלוקת - לא עמדו למנין, ולא חזר בו רבי יהודה.
בוותיה דרבי יוחנן פסתברא - דחור בו רבי יהודה, שאין חולקין מנחות כנגד זבחים -
כפי דמים, לומר: טול אתה מנחה ואני חזה ושוק, או בשר חטאת ואשם. כל מנחה -

וסמך ליה אם על תודה - ואם תאמר: והא מוקמינן לה כרבי יהודה, ורבי יהודה לא
דריש סמוכים אלא במשנה תורה, כדאיתא בריש יבמות (ד,א) ויש לומר: דלאו
סמוכים ממש דריש, אלא ודיו מוסיף על ענין ראשון, דכתיב (ויקרא ז) "וזאת תורת זבח
השלמים".

איש חולק ואפילו בעל מום - לאו מהבא
נפקא, אלא מקרא אחרינא, דכתיב
(ויקרא ו) "כל זכר" - לרבות בעל מום. ולא
אצטרך להך דרשא דהבא אלא לומר לך שאין
בהך קטן חולק, ואפילו חס.

וקאמר דלית בה דין חלוקה כלל - פירושו:
שאני יכול לטול ממנו אחר של
חבירו, כדמפרש בבביתא. אבל אין לפרש: אין
דין חלוקה כלל, אפילו מיניה זביה - דהא
אשכחן בבבא דרבנן חלוקה גבי קדשים, כדתנן
פרק "שואל" (שבת קמחב): משילין חלשים
בקדשים. ובפרק קמא דפסחים (גב) נמי הגיעני
כפול. וכיון דלית בה דין חלוקה - אינו יכול
לקדש בו אשה, דהא בהא תליא.

מאי חולקין חוטפין - כלומר, לעולם אין בו דין
חלוקה, והאי חולקין - חלקו המגיע
קאמר. ובשאינו מגיע לו כי אם מעט - חוטף חלק
חבירו ואוכלו, כדקתני סיפא: מעשה באחד שחטף
חלק חבירו, ואם תאמר: כיון שדרבן לחטוף אמאי
קר להווא חמנן טפי מאחרים? ויש לומר: לפי
שחטף חלק הגרגרן כמותו. אבל האחרים לא היו
חוטפין אלא מחלק הצנועין, כשמושבין ידיהם.
אידו

וזה מעשיהם קשים, אבל יחלקו מנחת כנגד מנחת, שחלקו והללו
מעשיהם קשים, אי נמי מעשיהם רפים - תלמוד לומר "והרבה לכל בני אהרן תהיה". יכול
לא יחלקו בקדש הקדשים, אבל יחלקו בקדשים קלים - תלמוד לומר "איש פאחיו" וסמך
ליה "אם על תודה"; פשם שאין חולקין בקדשי קדשים - פך אין חולקים בקדשים קלים.
"איש" - איש חולק אפילו בעל מום, ואין תקנן חולק ואפילו חס. סתם ספרא מני - רבי
יהודה, והוא קאמר דלית פה דין חלוקה לכל, שמע מינה. אמר רבא: וקרב מי לא תניא?
והתניא: הצנועים מושבין את ידיהם, והגרגרנים חולקים. - מאי חולקים - חוטפים. פדקתני
סיפא: מעשה באחד שחטף חלקו וחלק חבירו, והיו קוראין אותו "בן חמנן" עד יום מותו.
אמר רבה בר רב שילא: מאי קראה - "אלהי פלמני מיד רשע מפני מעול וחומין", רבה
אמר ברכא "למדו היטב דרשו משפט אשרי חמוין". מעשר שני בין בשוגג בין במזיד לא
קידש - דברי רבי מאיר, רבי יהודה אומר: שוגג - לא קידש, מזיד - קידש וכו'. מנא
הני מילי? אמר רב אחא בריה דרבא משמיה דגמרא: "וכל מעשר הארץ מוצר הארץ
מפרי העץ לה' הוא, קדש לה' לה' הוא, ולא לקדש בו אשה. - הרי תרומת מעשר,
דכתיב "בן תרמו גם אתם תרומת ה'" ותנן: המקדש בתרומה - מקודשת! - דלא כתיב
ביה "לה". - והרי חלה, דכתיב פה "תתנו לה", ותנן: המקדש בתרומות מקודשת! -
דלא כתיב ביה "קדש". - והרי שביעית דכתיב פה "ויובל הוא קדש תהיה לכם", ותנן:
המקדש בפירות שביעית - מקודשת! - דלא כתיב ביה "לה". והרי תרומה, דכתיב "קדש
ישראל לה' ראשית תבואתה" ותנן: המקדש בתרומה - מקודשת! - ההוא בישראל כתיב.
ולא

חלקו לחבירו ונטל כנגדו במקום אחר. אלמא: אית בהו דין חלוקה. ועל כרחך הא - רבי יהודה היא דאמר ממונו הוא. ומשני: לעולם אין בו דין חלוקה, ומאי חולקין - חלקו המגיע
קאמר, ובשאינו שווה לו - חוטף חלק חבירו ואוכלו. והא נתנן במסכת סוכה (נ"א): והנכסים חולקין בצפון - חלקו המגיעו קאמר, ובעוד שהיתה בו ברכה. מאי קרא - דחמנן לשון
חמסן. אשרי חמוין - החוזק יד הגולל להצילו מיד עושו. ולא אשרי חמוין לא גרסין הכא, אלא בבבא קמא (מ"ב) גבי מנין שנוקקין לתובע תחלה. משמיה דגמרא - כך נקבעה
בגמרא, ושגורה בפי בני בית המדרש. דלא כתיב לה' - מלמד שהא שלו, אבל תרומת ה' שצוה עליה הוא. והרי חלה בו ותנן המקדש בתרומות - כל תרומות במשמע, וחלה נמי
תרומה היא, דכתיב (במדבר טו) "מראשית ערסותיכם תתנו לה' תרומה". ותנן המקדש בפירות שביעית מקודשת - דקתני (קדושין גב) ושל שביעית היתה, ואמרו חכמים: אין אחיות
מקודשות, דא נכריות - מקודשות. ההוא בישראל כתיב - והם קריים "קדש לה".

ולא

משמע שבמנחה עצמה יחלקו כל בני אהרן.
יכול - לא הוציא הכתוב אלא שלא יחלקו
מנחות כנגד זבחים. והדין נותן, שהרי לא קמו
בכל מקום מנחות תחת זבחים בדלות, דבקרנ
עולה ויורד מביא עני עופות תחת בהמה. וזכים
- היינו בהמה, והעונה ויביאה בסכין. אבל
יחלקו מנחות - כנגד חטאת העוף. שהרי קמו
תחתיהן בדלות - דכתיב במטא מקדש
ובשמיעת קול (ויקרא ו) "ואם לא תשיג ידו
לשתי תורכים והביא את קרבנו אשר חטא
עשירית האפיה". וכל נעשה במרחשת לכל בני
אהרן תחיה - דכולהו קראי יתירי נינהו. דמצי
למייכת "כל מנחה לכל בני אהרן תהיה" -
למה ליה לפרושי כל מיני מנחות? תלמוד לומר
זכי מחבת וגו' - אם אינו ענין למנחות כנגד
זבחים שאני מנין - נתייז ענין לזבחים ועופות.
יכול - לא מיעט הכתוב אלא שלא יחלקו
עופות כנגד זבחים. והדין נותן: שהעופות
מעשיהן ביד, מליקה בצפור, והזבחים מעשיהן
בכלי, בסכין. מחבת ומרחשת - כלים היו
במקדש. וכל המנחות הנקמעות טעונות לוג
שמן. ומחבת צפה ואינה עמוקה, ומתוך שהיא
רחבה וצפה - הסולת מתפשט בכלול, והאור
שורף את שמנה, לפיכך מעשיהן קשים.
ומרחשת עמוקה, ואין האור שורף את השמן,
לפי שנבלע בעובי החלות. לפיכך מעשיהן רכים.
אבל יחלקו מחבת כנגד מחבת - טול אתה
חלקי במנחת ראובן, ואני אטול חלקי במנחת
שמוען. יכול לא יחלקו - קרבן כנגד חבירו
בקדשי קדשים, כמו מנחה. אבל יחלקו קרבן
כנגד חבירו בקדשים קלים, דאית להו זכיה
בגוייה, ויכול למכור חלקו בקרבן זה בשביל זה.
איש באחיו - למעוטי קטן. אפילו בעל מום -
שאף הם היו מתלעים בעצים, ומפשיטים,
ומנתינים, ושוחטים. ספרא - תורת כהנים. והא
בתורת כהנים איתא - אלמא לית בה דין שאר
חלוקות בעילוי דמים. ושמינן מינה: דלאו
ממונו הוא, אלא משלחן גבוה הוא דזכו.
הצנועין מושבין ידיהם ממנו - גבי לחם הפנים
תניא: ארבעים שנה שישמש שמעון הצדיק
נשתלחה ברכה בלחם הפנים, וכל כהן המגיע
כזית - יש אוכל ושבע, יש אוכל ומותיר. כמאן
ואילך נשתלחה מארה בלחם הפנים, וכל כהן
המגיע כפול - הצנועין מושבין ידיהם ממנו,
דלא מחזי להו מידי, והגרגרין חולקין. וקא
סלקא דעתך דהאי חולקין - לאו לטול חלקו
המגיעו קאמר, כיון דנשתלחה בו מאירה -
כפול למאי חזי? אלא חולקין דרך עילוי מניח

חלקו לחבירו ונטל כנגדו במקום אחר. אלמא: אית בהו דין חלוקה. ועל כרחך הא - רבי יהודה היא דאמר ממונו הוא. ומשני: לעולם אין בו דין חלוקה, ומאי חולקין - חלקו המגיע
קאמר, ובשאינו שווה לו - חוטף חלק חבירו ואוכלו. והא נתנן במסכת סוכה (נ"א): והנכסים חולקין בצפון - חלקו המגיעו קאמר, ובעוד שהיתה בו ברכה. מאי קרא - דחמנן לשון
חמסן. אשרי חמוין - החוזק יד הגולל להצילו מיד עושו. ולא אשרי חמוין לא גרסין הכא, אלא בבבא קמא (מ"ב) גבי מנין שנוקקין לתובע תחלה. משמיה דגמרא - כך נקבעה
בגמרא, ושגורה בפי בני בית המדרש. דלא כתיב לה' - מלמד שהא שלו, אבל תרומת ה' שצוה עליה הוא. והרי חלה בו ותנן המקדש בתרומות - כל תרומות במשמע, וחלה נמי
תרומה היא, דכתיב (במדבר טו) "מראשית ערסותיכם תתנו לה' תרומה". ותנן המקדש בפירות שביעית מקודשת - דקתני (קדושין גב) ושל שביעית היתה, ואמרו חכמים: אין אחיות
מקודשות, דא נכריות - מקודשות. ההוא בישראל כתיב - והם קריים "קדש לה".

ולא

שהאיש אינו רוצה לקדשה בשל הקדש הרי פעמים שרוצה, 45
משום דניקני איתתא מפילא – בחנם ללא טורח, דהיינו שאולי 46
עתה אין לו משלו כלום ונהנה במה שמוזמן לקדש בחפץ של 47
הקדש, ואחר כך ישלם להקדש.דין המעות בשגת הקדש לרבי 48
מאיר: **בְּעָא מִיָּנִיה דְּכָא מִרְבּ הַקְדָּא** לדעת רבי מאיר שבשגת 49
הקדש **אִשָּׁה אֵין מִתְקַדְּשֶׁת**, מִעוֹת הַקִּדּוּשִׁין מְהוּ שְׂעִיצוֹ לְחוּלִין עַל 50
ידי מעשה זה, האם רשאים ליהנות מהן. **אָמַר רַב חֲסָדָא**, **אִשָּׁה 51**
אֵין מִתְקַדְּשֶׁת – הרי לא חלו הקידושים, **מִעוֹת הָיִיף וְצִאוּ מִרְשוֹת 52**
הקדש לְחוּלִין בלא שנעשה בהם שימוש של חולין. שאלה נוספת 53
בשגת הקדש: **בְּעָא מִיָּנִיה רַב חֲיַיָּא בְּרַ אֲבִין מִרְבּ הַקְדָּא בְּמִכְר מַאי 54**
– הִקְנֵה חֶפֶץ בַּמְעוֹת הַקִּדְשׁ הָאֵם לְדַעַת רַבִּי מֵאִיר חַל הַקֶּנֶן. **אָמַר 55**
לִיה רַב חֲסָדָא, **אֵף בְּמִכְר לֹא קָנָה**, שמאחר שלדעתו אין מעילה 56
בשוגג, והמעות בכל מקום שהן שם הקדש עליהם, כיצד יקנה 57
במעות שאינן שלו.שנינו במעילה (כא): גובר של הקדש שהפקיד 58
במעות אצל שולחני צורין בקשר רגיל לא הודיע לו שהם משל 59
הקדש והשתמש בהן השולחני, מאחר ורשאי להשתמש במבואר 60
בב"מ (מג), הגובר שהפקידם מעל. ואם הפקידם אצל בעל הבית 61
שאסור לו להשתמש בהם, ועבר והשתמש בעל הבית מעל. 62
הפקידם אצל חנוני נחלקו בזה רבי מאיר ורבי יהודה. הגמרא 63
שלפנינו מביאה את מחלוקתם ומקשה מזה על דברי רב חסדא: 64
אִתִּיבִיה – רב חייא בר אבין על דברי רב חסדא, הרי שנינו גובר 65
שהפקיד אצל חנוני מעות הקדש, ולא הודיע לו שהם הקדש 66
והשתמש בהן החנוני, דינו של חנוני **בְּכַעַל הַבֵּית** ואסור לו 67
להשתמש בהן וכיון שהשתמש הוא מעל ולא הגובר **דְּבָרֵי רַבִּי 68**
מַאִיר. **רַבִּי יְהוּדָה אָמַר**, חֲנֻנִי דִּינוּ בְּשׁוֹלְחָנִי, לפיכך הגובר 69
שהפקידם בלא להודיע על קדושתן מעל ולא החנוני. ומדייקת 70
הגמרא, **עַד כָּאֵן לֹא מִצְאָנוּ דָּקָא מִפְּלִגֵּי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה 71**
אֱלָא דָּמַר – רבי יהודה סָבַר חֲנֻנִי בְּשׁוֹלְחָנִי – ורשאי להשתמש 72
במעות, וְמַר – רבי מאיר סָבַר חֲנֻנִי דִּינוּ בְּכַעַל הַבֵּית – ואינו רשאי 73
להשתמש במעות. **אָבָל דְּבֹלִי עֲלֵמָא** – לדברי שניהם, **אֵם הוּצִיא – 74**
החנוני את המעות לצורכי מסחרו, ודאי אחד מביניהם **מַעַל – 75**
נתייב בקרבן מעילה. ואם כן הרי מוכח שאף לדעת רבי מאיר 76
'במכר קנה', שאם לא חל הקנין איך מעל, וקשה על רב חסדא 77
שאמר בדעת רבי מאיר אף 'במכר לא קנה'.מתרצת הגמרא: **רַבִּי 78**
מַאִיר שאמר חנוני מעל, **לְדָבְרֵי דְּרַבִּי יְהוּדָה קָאָמַר**, וכך אמר לו 79
לְרִידִי – לשיטתי **אֵם הוּצִיא** – השתמש החנוני במעות **נָמִי לֹא מַעַל 80**
אף אחד מהם, מאחר שהיו שוגגים ואין מעילה בשגגה, **אֱלָא 81**
לְרִידִךְ – לשיטתך שיש בשוגג מעילה, **אִוִּדִי לִי מִיָּהָ – מִכָּל מִקוֹם 82**
תודה לְדָבְרֵי דְּחֲנֻנִי דִּינוּ בְּכַעַל הַבֵּית לענין שאסור לו להשתמש 83
במעות הפקדון, ואם נשתמש בהן לא מעל הגובר וכמבואר לעיל. 84
וְאָמַר לִיה רַבִּי יְהוּדָה, **לֹא** – אינני מודה לטענתך, אלא דין החנוני 85
בְּשׁוֹלְחָנִי, וגובר שלא הודיעו שהם משל הקדש מעל.טעם אחר 86
מדוע בשגת הקדש לרבי מאיר אינה מקודשת: 87
אָמַר רַב 88

דוחה הגמרא תירוץ זה: שאמנם הפסוק מדבר בשבח ישראל, אך 1
וְלֹא מִפִּילָא שְׂמַעְתָּ מִיָּנִה – משבח זה שאף התרומה היא כישראל 2
וכמותם גם היא קדש לה'. מתרצת הגמרא: **תְּרֻמָּה וְפִירְשׁוּן רַבִּין 3**
קָבֵא קִמְיָה דְּרַב טַעַם הַהִבְדֵּל שֶׁבֶן תְּרוּמָה לַמַּעֲשֵׂר שָׁנִי, בַּמַּעֲשֵׂר 4
כתוב (ויקרא כו ל') **לָהּ הוּא'**, 'הוא' משמע בְּהוֹנֵיתוֹ – המַעֲשֵׂר 5
עצמו **לָהּ הוּא'** – נהיה ממון גבוה, אבל בתרומה לא כתוב 'הוא' 6
אלא 'קדש לה'.שנינו במשנה: **וּבְהַקְדָּשׁ** – ובקדשי בדם הבית, 7
המקדש בהם בְּמִזְיֵר, קִדְשׁ, בְּשׁוּגֵי, **לֹא קִדְשׁ**, דְּבָרֵי רַבִּי מַאִיר, **רַבִּי 8**
יְהוּדָה אָמַר הַיּוֹכֵבוּ שֶׁל דָּבָר, בְּשׁוּגֵי קִדְשׁ, בְּמִזְיֵר **לֹא קִדְשׁ**. בסוגיא 9
שלפנינו יתבאר לרבי מאיר שבמזיד קידש, מדוע בשוגג לא, מה 10
שונה שוגג ממזיד. וכן ברישא, במַעֲשֵׂר שֶׁנִּי לְרַבִּי יְהוּדָה שֶׁהוּא 11
ממנו, מדוע בשוגג לא קידש: **אָמַר רַב יַעֲקֹב**, **שְׂמַעִית מִיָּנִיה דְּרַבִּי 12**
יִוחָנָן תְּרִיתִי טַעַמִּים, האחד בדין שְׁנֵית מַעֲשֵׂר שֶׁנִּי לְדַעַתוֹ דְּרַבִּי 13
יְהוּדָה, והאחר בדין שְׁנֵית הַקֶּדֶשׁ לְדַעַתוֹ דְּרַבִּי מַאִיר, שְׁנֵיהֶם בִּשְׁוֹגָה 14
אֵין אִשָּׁה מִתְקַדְּשֶׁת בָּהֶם ונתן רבי יוחנן טַעַם בְּכָל מִקְרָה בִּמְהֵרָה שׁוֹנֶה 15
שוגג ממזיד. **עַל הַדָּא בִּיאַר שֶׁהִסִּיבָה לִפִּי שְׂאֵין אִשָּׁה רּוֹצֶה – אִילוּ 16**
ידעה קדושת החפץ, מן הסתם לא היתה מסכימה לקידושין והם 17
קידושי טעות. וְחֲדָא – ועל המקרה האחר שגם אותו ביאר משום 18
קידושי טעות, תלה טַעַמוֹ שֶׁל דָּבָר **לִפִּי שְׂאֵין שְׁנֵיהֶם ו' הַמִּקְדָּשׁ 19**
והאשה **רוֹצִים** – שיעשו הקידושין בחפץ זה. ומסיים רב יעקב: 20
וְלֹא יִרְעָנָא הִי מִיָּנִיהוּ – באיזה מהם תלה הטַעַם שֶׁאֵין האשה 21
רוצה, ובאיזה שאין שניהם רוצים.**אָמַר רַבִּי יִנְחוּנִי**, יִנְחוּי אָנֹן – 22
הבה נתבונן ונכריע מדיעתנו. בשגת מַעֲשֵׂר שָׁנִי, אִתִּי האשה ודאי 23
לֹא נִיחָא לָהּ להתקדש בו, מִשּׁוֹם מִרְחָא דְּאוֹרְחָא – טורח הדרך 24
להעלות המַעֲשֵׂר ולאוכלו בירושלים (דברים יד כג), ולעומת זאת 25
אִתִּי הַמִּקְדָּשׁ ודאי נִיחָא לִיה שֶׁתִּתְקַדֵּשׁ הָגַם שֶׁהוּא מַעֲשֵׂר שָׁנִי, 26
משום דְּנִיקְנִי אִיתְתָּא מִפִּילָא – שנקנית לו האשה בחנם ללא טורח, 27
דהיינו שבקידושין חוסך לעצמו את טורח העלאת מעשרו 28
לירושלים. **אֱלָא** בשגת הַקֶּדֶשׁ תְּרוּמָהוּ – הַמִּקְדָּשׁ הַמִּתְקַדְּשֶׁת **לֹא 29**
נִיחָא לָהּ דִּנְתִּחֵיל – שיתחיל הַקֶּדֶשׁ עַל יְדֵיהֶם ויצא לְחוּלִין ונמצא 30
שעברו איסור ונקראים מַעֲלֵי מַעַל, כמו שכתוב (ויקרא ו טו): 31
נִפְשׁ בִּי תַמְעַל מַעַל וְחֲטָאָה בְּשִׁגְגָה מִקְדָּשִׁי ה' וְגו'. 32
וְרַבִּי יַעֲקֹב שלא ידע מה כוונת רבי יוחנן, **אָמַר ו' הַשִּׁיבִן** שאין 33
הכרח לדברי רבי ירמיה, וכי **אִפְּכָא מִסִּתְבָּרָא מִי לֹא אִיכָא לְמִימַר 34**
– האם לא מסתבר לבאר בצורה הפוכה. דהיינו שבשגת מַעֲשֵׂר 35
שניהם אינם רוצים, אִתִּי – האשה **לֹא נִיחָא לָהּ** להתקדש בו, 36
מִשּׁוֹם מִיִּרְחָא דְּאוֹרְחָא – שאינה מעוניינת בה, וכמבואר לעיל, 37
ואילו אִתִּי – הַמִּקְדָּשׁ **לֹא נִיחָא לָהּ** לקדש בו, מִשּׁוֹם אֲוִנְסָא 38
דְּאוֹרְחָא – מחשש שבדרך לירושלים יארע אונס ויאבדו הפירות 39
ושמא תתעצב ותתרעם עליו ותאמר לו קידשתני בדבר שלא 40
נחתי ממנו. **אֱלָא** בשגת הַקֶּדֶשׁ, בְּשִׁתְּמָא אִתִּי **לֹא נִיחָא לָהּ 41**
להתקדש בו, לפי שאינה מעוניינת. דִּנְתִּחֵיל הַקֶּדֶשׁ עַל יָדָהּ, שמה 42
הנאה יש לה בחילול, הרי אם לא יקדשה בשל הקדש, יקדשה 43
משלו בדרך היתר. **אֱלָא אִתִּי מִי לֹא נִיחָא לִיה** – האם יש ודאות 44

המשך ביאור למס' סוטה ליום שנים עשר לעומר עמ' ב

וְיִתְאָמַר לָהּ בַּת פְּרַעְיָה חִילִיכִי אֵת הַיֶּלֶד הַזֶּה וְהִנֵּקְהוּ לִי וְאֵתָן אֵת 14
שכרך, ותקח האשה הילד והניקוהו", מבארת הגמרא, **אָמַר רַבִּי 15**
חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, נזקקה בה רוח נבואה והיא **מִתְנַבְּאָה, וְאִתָּה 16**
וִידַעַת מַה מִּתְנַבְּאָה, שלשון 'חיליכ' בנותריקון, היינו **הָא – תִּינוּק 17**
זה, 'שְׁלִיכִי' – שלך הוא, ואכן כך הדבר שהרי היה בנה של יוכבד. 18
הניקי אותו **וְאִנִּי אֵתָן אֵת שְׁכָרְךָ**, **אָמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא לֹא 19**
דִּינִי לְצַדִּיקִים שְׂמֻחוּרִין לָהּ את אֲבִידָתָהּ, **אֱלָא שְׂנוּתֵינִי לָהּ 20**
שְׁכָרָן עַל כֵּךְ. 21
נאמר בפסוק לאחר קריעת ים סוף, **וְיִתְקַח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אָחוֹת 22**
אַהֲרֹן את התף וְגו', שואלת הגמרא, מפני מה נאמר **אָחוֹת אַהֲרֹן,** 23
ולא נאמר **אָחוֹת מֹשֶׁה**, ומשיבה, **אָמַר רַב עֲמֵרָם אָמַר רַב, וְאָמַרִי 24**
לָהּ אָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר רַב, מִלֵּפִי שְׁתִּיתָה מֵרִים מִתְנַבְּאָה כֵּן, 25
עוד בטרם נולד משה, בְּשִׁתִּיא רַק אָחוֹת אַהֲרֹן ולא אחות משה, 26

הקב"ה, וכי פֶּה שְׂעִידִי לְדָבָר עִם הַשְּׂכִינִתָּה, יִינֵק דְּבָר מִטָּא – 1
מאשה שאכלה דברים טמאים, והתינוק טועם בחלבה את הדברים 2
הטמאים. וכיון שלא רצה לינוק מהן, אמרה לה מרים, האלך ואקרא 3
לאשה מן העבריות שתניקוהו. וְהִינֵנו דְּבִתִּיב "אֵת מִי יוֹרֶה יָדָהּ 4
ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב וְגו'", ומבארת הגמרא, **לְמִי יוֹרֶה 5**
יָדָהּ – למי לימד הקב"ה תורה, וְלְמִי הוא יִבִּין שְׂמוּעָה, לְגִמּוּלִי – 6
למי שהבדיל עצמו וגמול מִחֻלָּב טמא, וְלַעֲתִיקִי – למי שהתעק 7
עצמו מִשְׂרָדִים טמאים. 8
וְיִתְאָמַר לָהּ בַּת פְּרַעְיָה לְבִי וְגו', **אָמַר רַב אֱלֵעָזָר** מה שאמר 9
ה'עלמא' מִלְפִּי, שְׁהִלְכָה מרים להביא לה מינֵקת בְּיָדֶיהָ בְּעֵלְמָה 10
– כנערה שכל כוחה עליה. וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַ נַחֲמָנִי אָמַר מה 11
שנאמר 'וְעֵלְמָה' היינו שְׁהֵעֵלְמָה אֵת דְּבָרֶיהָ – שלא אמרה שהיא 12
אחותו ומביאה את אם הילד. 13

כהונה ליהנות מזה הכהנים בשוגג, לפיכך בטלה בהם מעילה גם
בשאר שגגות, אם כן ואמאי אומר רבי מאיר שמועלים במעות
שיירי הלשכה גם בשוגג, נימא – אף על מעות אלו את הכלל של
הואיל וניתנו ליהנות לפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, דהא
חומת העיר ירושלים ומגדלותיה, המעות שמוציאים עבור כל אלו
משירי הלשכה אתו – הם באים דתנן בשקלים (פ"ד מ"ב), חומת
העיר ירושלים ומגדלותיה, וכל שאר צרכי העיר הדרושים תיקון,
כולן באין משירי הלשכה, ומכיון שאי אפשר ליצור מליהנות מצל
החומה, על כרחך ניתנה החומה ליהנות בצילה בשוגג ואם כן
הואיל וביטלו ממעות שיירי לשכה מעילה לענין צל החומה נאמר
שבטלה מעילה לכל הנאות שוגג, אלא ודאי לא סבר רבי מאיר
הואיל והותרה במקום ההכרח הותר השאר, וקשה לרב. מתרצת
הגמרא: שאכן לא תימא – לא תגרסו במשנה 'רבי מאיר' אומר
מועלין אף בעתיקין, אלא אימא – יש לגרס 'רבי יהודה' אומר
מועלין אף בעתיקין, קושיא אחרת על רב: תא שמע, דתניא אמר
רבי ישימאל בר רבי יצחק, אבני חומת ירושלים ומגדלותיה שנסרו
– יצאו ממקומן ונפלו, מועלים בהם דבר רבי מאיר, וקשה אם
כדברי רב מדוע לא נאמר הואיל וביטלו ממעות שיירי לשכה
מעילה לענין צל החומה בטלה מהם מעילה לכל הנאות שוגג,
ולמה בשוגג מועלים בהם לרבי מאיר. ואף על קושיא זו מתרצת
הגמרא: לא תימא בברייתא 'דברי רבי מאיר', אלא אימא 'דברי
רבי יהודה'. דוחה הגמרא תירוץ זה: אי – אם כדברך שגורסים
דברי רבי יהודה קשה, ירושלים מי יתקדש – האם לדעתו יש
באבניה קדושה, ונתנן (נדרים י:), האומה הרי כבר זה אסורה
הנאתו עלי באימא – כשה של קרבן התמיד. או שנדר שיהא
הכבר אסור עליו פדיונים – כדיר של בהמות שהקדשו לקרבנות,
או כדיר של עצי הקדש. או שיהא אסור עליו כעצים של המערכה
שעל גבי המזבח, או שיהא עליו באישים – להבות האש שעל גבי
המזבח, או פהיכל של בית המקדש, או פסולת, או בירושלים –
כאבני ירושלים, בכל אלו אף שלא הוציר ממש קרבן, מכל מקום
הרי זה כאילו התפס נדרו בקרבן, ונאסר הכבר. רבי יהודה אומר,
כל האומר – המתפס נדרו באבני ירושלים לא אסר כלום – ונשאר
הכבר בהתירו. וסבורה הגמרא שטעמו משום שסובר שאין
קדושה באבניה והתפס נדרו בדבר המותר, ואם כן איך תירצה
הגמרא לעיל שגורסים בברייתא של מועלים באבני ירושלים דברי
רבי יהודה, הרי לדעתו אין בהם קדושה.
הגמרא מחזקת את הקושיא ומבארת: וכן תימא – ואם תרצה
לבאר בדעת רבי יהודה שאכן גם לדעתו יש קדושה באבני
ירושלים, וטעמו שאין הגדר חל משום דלא אסר 'בירושלים' –
ביכף הדמיון, אלא סתם 'הרי זה עלי ירושלים', ואין זה לשון
התפסה המועילה. אי אפשר לפרש כן: ונתניא בברייתא המבארת
את דין המשנה זו, רבי יהודה אומר, כל האומר בירושלים לא אסר
כלום עד שידידו ויתפסו בקרבן – בקרבן הקרב בירושלים. והרי
שלדעת רבי יהודה גם ב'כירושלים' בכף הדמיון לא אמר כלום,
ובהכרח שלדעתו אין קדושה באבני ירושלים והברייתות של
מועלין אף בעתיקים, ושל אבני ירושלים שנסרו מועלים בהם
אינם מדבריו, ולא כתירוץ הגמרא לעיל בדעת רב.

הנחנו על כל צדדים של רבי מאיר – חפשנו בכל מקום ששנה רבי
מאיר הלכות ההקדש, ולא מצאנו מקום שנראה ממנו שרבי מאיר
מחלק וסובר שהמוציא מעות הקדש פשוט אין מתחיל להקדש
ויוצא לחולין, ובמקום מתחיל, אלא ודאי מתחיל בין במזיד בין
בשוגג. ומשנתנו – ששנינו בה שאינה מקודשת לרבי מאיר בשגגת
הקדש, מדובר בה שקידשה בכתנות של בגדי כהונה שלא בלו –
טרם שבלו מרוב שימוש, וראויות הן לעבודת הכהנים, שבאלו אין
איסור מעילה בשוגג הואיל וניתנו ליהנות בהן – מתחילה בשעה
שהוקדשו היה זה על דעת שאם יהנו מהם הכהנים בשוגג לא
יעברו על איסור מעילה לפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת –
לא ניתנה לאנשים הוריים כמלאכים, שאין סתם בני אדם יכולים
מיד בגמר עבודתן כהרף עין להזדרז ולפשט מעליהם את בגדי
הכהונה כדי שלא יהנו מהם, וכיון שכך התנו בשעת הקדשתם
שאין בהם מעילה בשוגג, והואיל והותרה שגגתן לעבודת הכהנים
הותרה לשגגות אחרות, ולכן גם אם שגג קידש בהן לא יצאו בכך
מרשות הקדש ונמצא שקדשה בדבר שאינו שלו.
הגמרא מקשה על דברי רב מברייתא: תא שמע כתנות של בגדי
כהונה שפלו ואינן ראויות לעבודה, מועלין בהם – חייבים עליון
קרוב מעילה, אלו דברי רבי מאיר. ומקשה הגמרא, מאי לאו אפילו
גם לא בלו מועלין בהן, ולא אמר רבי מאיר 'בלו' אלא להשמיע
שגם שאינם ראויים לעבודה לא פקעה מהם הקדושה ומועלין.
וקשה על רב שביאר בדעת רבי מאיר שבכתנות שלא בלו אין
מעילה בשוגג. דוחה הגמרא: לא – אין זו כוונת רבי מאיר, אלא
בכלו דנקא אמר שמועלין, שמאחר שאינן ראויות לעבודה, שוב
לא שייך התנאי של 'הואיל וניתנו ליהנות בהן' האמור לעיל,
ונעשו כשאר חפצי הקדש שמועלים בהם בשוגג. קושיא נוספת
על דברי רב: במסכת שקלים (פ"א מ"א) שנינו באחד באדר
משמייעין ומכריזין על השקלים, לפי שבאחד בניסן צריך להביא
את קרבנות הציבור מתרומה חדשה, כבר מא' אדר הקדימו
והכריזו שיתחילו להביא שקלים. והיתה בבית המקדש קרפה
שכתוב עליה תקלין חתתין ושקלים חדשים וכל השקלים
החדשים שנתרמו מא' באדר ואילך היו שמים בקופה זו. עוד קופה
אחרת היתה שם ועליה כתוב תקלין עתיקין ושקלים ישנים, ובה
היו נותנים שקלי התרומה ממגבית של שנה שעברה שהתעכבו
המאחרים בהבאתם. ומברייתא העוסקת בדיני השקלים מקשה
הגמרא על דברי רב:
תא שמע ששנינו בברייתא המבארת דין מעילה בשקלים, מועלין
בחדתין – במעות התרומה החדשה, שניתנו לצורך הקרבת
קרבנות ציבור שמחודש מניסן ואילך, שמאחר ומעות אלו
מיועדים לקרבנות שייכת בהם מעילה. ואין מועלים בעתיקים –
במעות ישנות, שניתנו על ידי המאחרים שהביאו עכשיו חובתן
עבור שנה שעברה, שהישנות אינן מיועדות לצורך קרבנות, והם
כמעות שיירי הלשכה, המיועדים לבניית חומת ירושלים
ומגדלותיה ולתיקון שאר צרכי העיר. (דברי רבי יהודה). רבי מאיר
אומר, מועלין אף בעתיקים, וזה לשיטתו שהיה רבי מאיר אומר,
מועלין – שייכת מעילה בשיירי הלשכה הגם שאין מעות אלו
מיועדות עבור הקרבנות. ומקשה הגמרא: לדברי רב בדעת רבי
מאיר שלפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת וניתנו כתנות

המשך ביאור למס' סוטה ליום אחד עשר לעומר עמ' ב

ושוכב וארדון". שואלת הגמרא, וכי היה כלב בן חצרון, והרי
נאמר בפסוק 'כלב בן יפנה'. מתרצת הגמרא, אביו היה חצרון, אלא
שנקרא 'בן יפנה' על שם מעשיו, כלומר, הוא בן שפנה מעצת
מרגלים. שואלת הגמרא, ואבתי – עדיין קשה, והרי כלב בן קנז
הוא, דבתיב 'וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב' – וכיון שהיה
אחיו של עתניאל, נמצא שאף הוא בן קנז. מתרצת הגמרא, אסר
רבא חורגו דקנז הוה – כלב בן אשתו של קנז היה, ועתניאל היה
אחיו מצד האם.

ולויה, היינו אחריו ומשה שיצאו מיוכבד. ומאן דאמר שעשה להם
בתי מלכות, היה זה דוד, שהוא נמי מפרים קאתי – יצא, דבתיב
'ותמת עזובה' – זו מרים שנצטרעה ונחשבה כמתה, (אשת כלב)
והיה לו כלב את אפרת – לאחר שנתרפאת מצרעתה, חזר כלב
ולקחה, ותלך לו את חור – הרי שנקראה מרים אפרת, ובתיב
'ידוד בן איש אפרתי וגו'', הרי שהיה דוד המלך מצאצאיה מצד
האם.

מבארת הגמרא את הפסוקים בדברי הימים בענין כלב. 'וכלב בן
חצרון הוליד את עזובה אשה ואת יריעות ואלה בניה ישר

קידושין. האיש מקדש – פרק שני דף נד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רש"י תוספות

חזרנו על כל צדדין של של רבי מאיר כו' – כלומר, אף על פי ששנינו לרבי מאיר בשוגג לא קידש – לאו משום דסבירא ליה הקדש בשוגג אין מתחלל, שחזרנו בכל מקום ששנה רבי מאיר בהלכות הקדש, ולא מצינו מקום שאמר בו הקדש מתחלל במזיד ואין מתחלל בשוגג. אלא, בין בשוגג בין במזיד מתחלל. וליתנהו להני טעמא דרבי יוחנן, דלרבי מאיר יש מעילה במערת הקדש, וכיון דמעל – נפק לחולין. ופתיגין – דקתני: בשוגג לא קידש, אלא לא נתחלל. בכתנות כהונה שלא בלו – וראוין לעבודה, וכל זמן שראוין לעבודה – אין מעילה בשגגתן, שלכך הוקדשו מתחלה – ליתנות בהן שוגגין, רק שלא יתבון לחללן. שלא נתנה תורה למלאכי השרת, שיהו הכהנים זריוס כמלאכים, להפשיטן בגמר העבודה, ולא ישוהו עליהם אחר העבודה כהרף עין. בלו דווקא – דכיון דאין ראוין לעבודה – הרי הן כשאר הקדש, ולא ניתנו ליתנות בהן. מועלין בחדתין כו' – שופרות היו במקדש, ובהם נותנים שקלים. באחד כתוב עליו "תקלין חדתי", ומי שלא שקל שקלו באחד, שמביאו בתוך שנתו – נתנו לתוכה, והגוברין נותנים אותו בשלשה כשמוגעי אחד מהפך התרומה. שבלשה פרקים תורמין אותה. ובשני כתוב "תקלין עתיקין", ומי שלא שקל אשתדק – מביאו לשנה הבאה ונותן לתוך שופר זה. והגוברים מפנין אותן מעות לשירי לשכה משנה שעברה. מועלין בתקלין חדתי – שהרי לקרבנות צבור הן עומדין. ואין מועלין בתקלין עתיקין – שחזרת שירי לשכה עליהם, וניתנים לחזמת העיר ומגדלותיה, וכל צרכי תקון העיר, כדלקמן. וקסבר רבי יהודה: אין מעילה בשירי לשכה, שנשאר עורף על הקופות לאחר שלש תרומות. הכי גרסינן: שהיה רבי מאיר אומר מועלין בשירי לשכה. והא חזמת העיר ומגדלותיה כו' – ואמאי מועלין בהן? נימא לא נתנו שגגות אותן מעות למעילה, מאחר שעומדין לחזמת העיר, שלא ניתנה תורה למלאכי השרת שיהיו זריוס מליטות מן החומה לישב בצילה ועליה. אלא על כרחך, אף על פי שהתורה הנאת החומה לענין שאר הנאות – מידא בקדושתיהו קיימי. אימא רבי יהודה אימר מועלין בעתיקים – כדאמרי במתניתין נמי בשוגג קידש. דקסבר אף על פי שניתנו כתנות כהונה ליתנות לכהנים לאחר עבודה, לענין שאר הנאות – בקדושתיהו קיימי, ומעל זה בקידושין, ויצאו לחולין. אבל מיד שאין בו מעילה – לא נתחלל ולא קידש. כאמרא – הרי עלי ככר זה כאמרא – כשה תמדי. כיריים – דיר בהמות הקדש, ודיר העצים. וכי תימא – הא דאמר רבי יהודה לא אמר כלום, משום דלא אמר "כירושלים" אלא "הרי עלי ירושלים".

תרי

שקלים גבי קופות, דקאמר התם: שלמך שלישית, כלומר שכלתה כל הקופה השלישית – חזר לשניה, שלמה שניה – חזר לראשונה, שלמו שלשתן – יחזור ויתרום. פירוש: מתקלין חדתיך שהובאו אחר החג, ואל יתרום משירי הלשכה. רבי מאיר אומר: יחזור לשיריים, שהיה רבי מאיר אומר: מועלין בשיריים, שמא יצטרכו להם לבסוף. והשתא סבר כמאן דאמר יחזור ויתרום. ולכן מועלין בחדתין – שמא יצטרכו להם. אבל לא בעתיקין, פירוש: דהיינו שופרות אחרים, וככותב עליהם "תקלין עתיקין", דמי שלא שקל אשתדק – מביאו לשנה הבאה, ונתנו לתוך שופר זה. ואין מועלין בהן – לפי שחזרת שירי הלשכה עליהן, ועושין מהן חזמת העיר ומגדלותיה. רבי מאיר אומר: מועלין אף בעתיקין, שהיה רבי מאיר אומר מועלין בשירי הלשכה. ורבי מאיר לשעמיה, דאמר התם: שלמו כולם – חזר לשיריים. ודומין זה לזה, דכי היכי דחזורים לשיריים הכי נמי חזורים לעתיקין אם יצטרכו. ואם תאמר: והיכי מצי לתרום מעתיקין לקרבנות ציבור? הא בעינן תרומה חדשה. כדרדשין בראש השנה (א.ו.): קבא מתרומה חדשה מ'עולת חרש בחדשו! ויש לומר: דהיינו למנוה, אבל היכא דלא אפשר – עברין, אי נמי יש לומר כיון שבאו בשנה זו, כלומר שלא היה שנה תמימה מן ההבאה – שפיר קרינא ביה תרומה חדשה. ומתוך כך ניהא קושיא אחרת שמקשינן העולם, דבמסכת שקלים (א.ו.) אומר: אבני מבוח ועזרות והזיכל – מועלים בהם. ופריך התם: וכי יש מעילה בשיריים? הרי משיריים נעשין! וכי תימא רבי מאיר היא, דאמר מועלין בשיריים – כלום אמר רבי מאיר אלא בתוך שנתו, ואנו חוץ לשנתו קיימין, שהרי מבוח והזיכל כמה שנים יש שנעשו. וקשה: דהא רבי מאיר אמר הכא מועלין בעתיקין, אף על גב דעברו שנתן, ואם כן מצינו לאוקמי בוותיה הדיא דמסכת שקלים, ומאי פריך התם "כלום אמר רבי מאיר"? ולפי מה דמתרצינן הכא, דקרינן ביה תרומה חדשה, מאחר שהובא בשנה זו – ניהא שפיר הא דלא מצינו לאוקמי הדיא דהתם כרבי מאיר. אימא רבי יהודה – מכאן משמע דלא גרסינן לעיל גבי אין מועלין בעתיקין "דברי רבי יהודה", דאי גרס ליה הוה ליה לומר איפוך, אלא ודאי סתמא נשנית. וגם רבינו רם מחק מספרו.

תרי

כתנות כהונה – פירש הקונטרס: משנתנו דקתני לא קידש, אלא לא מתחלל במקדש – בכתנות כהונה שלא בלו, וראוין לעבודה. וכל זמן שראוין לעבודה – אין מעילה בשגגתן, שלכך הוקדשו בתחילה, ליתנות בשגגתן בכל עת שלא יתבון לחללם, שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, שיהו הכהנים זריוס כמלאכי השרת להפשיטן בגמר העבודה, ולא ישוהו עליהם אחר עבודה כהרף עין. ואם תאמר: אם כן היכי קאמר רבי יהודה דבשוגג קידש, וגם במזיד אליבא דרבי מאיר? הרי לא נתחלל, דהא כלי שרת הן, וכלי שרת אמרינן דיש מועל אחר מועל, ואין יוצאין לחולין ויש לומר: דאידי דאיתן כהנות לא נתתו עדיין לעבודה, דא אין קדושת כלי שרת עליהם אלא קדושת בדיק הבית, כדאמר פרק קמא דסנהדרין (טז.) עבודתן מחבתתן. **מועלין** (טז.) עבודתן מחבתתן. דהה הענין של הבאת שקלים: באחד באדר משמיעין על השקלים להביא, וכל אותו חדש היו מביאין שקלים בלשכה עד פרוס חג הפסח – היינו אחד בניסן, ותורמין מהן תרומה ראשונה. שבשלשה פרקים בשנה תורמין: בפרוס הפסח, ובפרוס עצרת, ובפרוס חג. כלומר, כל השקלים הבאים מאחד באדר עד אחד בניסן – נותנין אותן תוך הלשכה, ותורמין מהן תרומה ראשונה בשלש קופות של שלש סאין, ומהן היו לוקחין כל קרבנות צבור עד פרוס עצרת לפי הצורך. וזמן המותר של אותן קופות פליגי ונתאין התם (בשקלים פרק ד משנה ד.) דא אומר שעושין מהן רקיע פוחין צפוי למזבח, וחד אומר שעושין מהן קיץ למזבח. והנשאר מן הלשכה שאחר שנחמלאו הקופות – נעשו שיריים, לחזמת העיר ומגדלותיה. ומניסין ואילך המביא שקלו נותנו ב"תקלין חדתי". פירוש: שופרות הנקראים כך, רחבים למטה וקצרים למעלה, ועל שם שנותנין לתוכן שקלים חדשים ששנה זו נקראים "תקלין חדתי". ומשמוגעי אחד בסין, דהיינו פרוס עצרת – תורמין תרומה שניה, שנותנין שקלים שהובאו בתקלין חדתי לתוך אותן שלש קופות, כדי להקריב קרבנות ציבור עד פרוס חג. ומפרוס עצרת המביא שקלו כמו כן נותנו עוד ב"תקלין חדתי" עד אחד בתשרי, דהיינו עד פרוס חג. ואז תורמין תרומה שלישית להקריב קרבנות צבור עד אחד בניסן, ואם לא מספקא תרומה שלישית עד ניסן – ברא פליגי התם (שם ו.א.) תנא קמא סבר: יחזור ויתרום, פירוש: מחדתיך שבאו בין סוכות לפסח. אבל מן השיריים שנשתתרו לאחר שנחמלאו הקופות – אין תורמין לעולם. ורבי מאיר סבר: יקח מן השיריים, ומאותן שבאו אחר שכלו שלשה פרקי התרומה, דהיינו בין סוכות לניסן, ולא משמע מתוך פירוש רש"י אם מועלין בהן או לא. אמנם רבי יצחק בן אברהם פירש דמועלין בחדתי רבי יהודה אף לאחר כל התרומה, שמא יצטרכו להן לבסוף להקריב קרבנות. והכי נמי תני במסכת

שקלים (שם) גבי קופות, דקאמר התם: שלמך שלישית, כלומר שכלתה כל הקופה השלישית – חזר לשניה, שלמה שניה – חזר לראשונה, שלמו שלשתן – יחזור ויתרום. פירוש: מתקלין חדתיך שהובאו אחר החג, ואל יתרום משירי הלשכה. רבי מאיר אומר: יחזור לשיריים, שהיה רבי מאיר אומר: מועלין בשיריים, שמא יצטרכו להם לבסוף. והשתא סבר כמאן דאמר יחזור ויתרום. ולכן מועלין בחדתין – שמא יצטרכו להם. אבל לא בעתיקין, פירוש: דהיינו שופרות אחרים, וככותב עליהם "תקלין עתיקין", דמי שלא שקל אשתדק – מביאו לשנה הבאה, ונתנו לתוך שופר זה. ואין מועלין בהן – לפי שחזרת שירי הלשכה עליהן, ועושין מהן חזמת העיר ומגדלותיה. רבי מאיר אומר: מועלין אף בעתיקין, שהיה רבי מאיר אומר מועלין בשירי הלשכה. ורבי מאיר לשעמיה, דאמר התם: שלמו כולם – חזר לשיריים. ודומין זה לזה, דכי היכי דחזורים לשיריים הכי נמי חזורים לעתיקין אם יצטרכו. ואם תאמר: והיכי מצי לתרום מעתיקין לקרבנות ציבור? הא בעינן תרומה חדשה. כדרדשין בראש השנה (א.ו.): קבא מתרומה חדשה מ'עולת חרש בחדשו! ויש לומר: דהיינו למנוה, אבל היכא דלא אפשר – עברין, אי נמי יש לומר כיון שבאו בשנה זו, כלומר שלא היה שנה תמימה מן ההבאה – שפיר קרינא ביה תרומה חדשה. ומתוך כך ניהא קושיא אחרת שמקשינן העולם, דבמסכת שקלים (א.ו.) אומר: אבני מבוח ועזרות והזיכל – מועלים בהם. ופריך התם: וכי יש מעילה בשיריים? הרי משיריים נעשין! וכי תימא רבי מאיר היא, דאמר מועלין בשיריים – כלום אמר רבי מאיר אלא בתוך שנתו, ואנו חוץ לשנתו קיימין, שהרי מבוח והזיכל כמה שנים יש שנעשו. וקשה: דהא רבי מאיר אמר הכא מועלין בעתיקין, אף על גב דעברו שנתן, ואם כן מצינו לאוקמי בוותיה הדיא דמסכת שקלים, ומאי פריך התם "כלום אמר רבי מאיר"? ולפי מה דמתרצינן הכא, דקרינן ביה תרומה חדשה, מאחר שהובא בשנה זו – ניהא שפיר הא דלא מצינו לאוקמי הדיא דהתם כרבי מאיר. אימא רבי יהודה – מכאן משמע דלא גרסינן לעיל גבי אין מועלין בעתיקין "דברי רבי יהודה", דאי גרס ליה הוה ליה לומר איפוך, אלא ודאי סתמא נשנית. וגם רבינו רם מחק מספרו.

תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה — פירש הקונטרס: איכא למאן דאמר ירושלם מקדשא, שאם יטול מאבני החומה לבנותם בביתו — מעל, ואיכא למאן דאמר לא מקדשא. מיהו קשה: דבפרק "שני דיני גירות" (כתובות ק"ב), תני: אבני מזבח והיכל והעזרה באין מבדק הבית. חוץ לחומת העזרה, כגון חומת העיר — באין משירי לשכה. ובמסכת שקלים (ו"א) תנאי: אבני מזבח, והיכל, והעזרות —

תרי תנאי נינהו ואליבא דרבי יהודה. אמר עולא משמיה דרב פדא: אומר היה רבי מאיר: הקדש, במזבח — מתחלל, בשוגג — אין מתחלל. ולא אמרו בשוגג מתחלל — אלא לענין קרבן בלבד. — וכי מאחר דאין מתחלל — קרבן במאי מחייב? — אלא, כי אתא רבין פריש משמיה דרב פדא: אומר היה רבי מאיר: הקדש, במזבח — מתחלל, בשוגג — אין מתחלל. ולא אמרו בשוגג מתחלל — אלא לענין אכילה בלבד. אמר רב נחמן אמר רב אדא בר אבהו: הלכה פרבי מאיר במעשר — הואיל וסתם לן תנא פותיה, והלכה פרבי יהודה בהקדש — הואיל וסתם לן תנא פותיה. פרבי מאיר במעשר מאי היא — דתנן: פרם רבעי, בית שמיא אומרים: אין לו חומש, ואין לו ביעור. ובית הלל אומרים: יש לו. בית שמיא אומרים: יש לו פטר ויש לו עוללות, ובית הלל אומרים: פולו לגת. מאי מעמא דבית הלל — גמרי "קדש", "קדש" מפעשר; מה מעשר יש לו חומש ויש לו ביעור — אף פרם רבעי יש לו חומש ויש לו ביעור. ובית שמיא לא גמרי "קדש" "קדש" מפעשר. — ובית הלל אומרים במעשר, כמאן סבירא להו? אי פרבי יהודה — אפאי פולו לגת? האמר: מעשר כמון הרייט הוא! אלא לאו — פרבי מאיר. פרבי יהודה בהקדש מאי היא — דתנן: שילח ביד פיקח, ונופר עד שלא הגיע אצל חנווני — חנווני מעל לכשיצא. — ופרבי יהודה במעשר מי לא תנן? והתנן: הפודה מעשר שני שלו — מוסף עליו חמישית, בין משלו בין שניתן לו במתנה. מני?

אליבא דרבי מאיר היא — מי מצוי יחיד ליה במתנה? והאמר: מעשר כמון גבוה הוא! אלא לאו — רבי יהודה. — לא, לעולם רבי מאיר, והכא במאי עסקינן — גזון דיהיב ניהליה בטיבליה. וקסבר: מתנתא שלא חורמו — כמי שלא חורמו דמין, תא שמע: הפודה נטע רבעי שלו — מוסף עליו חמישית, בין משלו בין שניתן לו במתנה. מני? אליבא דרבי מאיר — מי מצוי יחיד ליה? והא גמרי "קדש", "קדש" מפעשר! אלא לאו — רבי יהודה. — לעולם רבי מאיר, והכא במאי עסקינן — גזון דיהיב כשהוא סמדר. ודלא פרבי יוס, דאמר: סמדר אסור מפני שהוא פרי. תא שמע: משך הימנו מעשר בסלע, ולא הספיק לפדותו עד שעמד בשתים גותן סלע, ומשתפר בסלע, ומעשר שני שלו. מני? אליבא דרבי מאיר — אפאי משתפר בסלע? "ונתן את הכסף וקם לו" אמר רבמנא! אלא לאו — רבי יהודה. — לעולם רבי יהודה, והכא חד סתמא, והכא תרי סתמי. — ואי סתמא דוקא — מה לי חד סתמא מה לי תרי סתמי? — אמר רב נחמן בר יצחק: הלכה פרבי מאיר הואיל ותנן בבחייתא פותיה. תנן

אמר

דאמר: סמדר אסור מפני שהוא פרי. תא שמע: משך הימנו מעשר איקר, וצריך לחללו בשנים. מפני שמעשר שני שלו — שהמעשר ממון הדיוט, איש מחביבה. ונתן הכסף וקם לו — אין הקדש נקבה במשיבה, דכתיב ביה "וסף חמישית כסף ערכך עליו וקם לו", ואין שטר וחוקה קנין קרקעיתו, ולא משיבה את מטלטלין. הכי גרסינן: לעולם רבי יהודה והכא חד סתמא והתם תרי סתמי — כרבי מאיר סתם לן תרי זמני. בשתי מקומות תנא רבי משנה זו דכרם רבעי, חדא בסדר זרעים (מעשר שני פרק א משנה ג) וחדא בעידות (פרק ד משנה ה), הכי גרסינן: ואי סתמא דוקא מה לי חד סתמא כו', הואיל ותנן בבחייתא כוותיה — מסכת עדיות קרי "בחייתא", שכל דבריהם העידו מפי הגדולים, והלכה כמותן. חבי

תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה — איכא למאן דאמר ירושלם מקדשא בהקדש, שאם יטול מאבני החומה לבנות בביתו — מעל, ואיכא למאן דאמר לא מקדשא. בר פדא פליג אדרב, וסבירא ליה כרבי יוחנן, דשעמא דרבי מאיר במתניתין משום דקסבר אין הקדש מתחלל בשוגג, דמק טעות הוא, דלא ניהא ליה נתחלל הקדש על ידיה. ולא אמרו בשוגג מתחלל — כלומר, לא כתיב בתורה מתחלל, אלא שצריך קרבן מעילה, אבל המעות — כל מקום שהולכות לבנות בביתו — מעל, ואיכא למאן דאמר לא מקדשא. בר פדא פליג — האוכל כבר של הקדש, דאול ליה הקדש. והוא הדין להדלקת נר, ולכל הנאה. אבל הוצאת מעות הקדש — אין בהם מעילה, דלא נפקי מרשות הקדש. במעשר — דממון גבוה הוא. כרבי יהודה בהקדש — דשוגג מתחלל, ולא מויד. אין לו חומש — המחלל פירותיו להעלות הדמים לירושלם — אין צריך להחיות חומש, ואפילו בעליו. אין לו ביעור — בשנה שלישית וששית של שמיטה, שהמעשרות מתבערים מן הבית, שאסור להשוותו יותר, כדכתיב "כי תכלה לעשר וגו'". יש לו — כדילף לקמן. יש לו דין פרט ויש לו דין עוללות — ד"כרמך קרינא ביה. והעניינן אובלין אותו בירושלם, אורדן אותו ומעלין דמיה. פולו לגת — דקסבר: כולו ממון גבוה הוא, כמעשר שני דילף מניה, כדמפרש ואילו, ולא קרינא ביה "כרמך". פרם — הנזר בשעת ביצור, וכתוב (ויקרא יט) "ופרט כרמך את תלקט". עוללות — אשכול שאין לו פטיגין, אלא אחת היא כולה. ובית הלל — דממנו כרם רבעי למעשר, כמאן סבירא להו במעשר, לענין ממון גבוה או ממון הדיוט? אלא לאו כרבי מאיר — ובית הלל כסתם משנה חשיב להו, דהלכה כמותן. וכיבי יהודה בהקדש מאי היא — היכן תנן בשוגג מתחלל במזבח אין מתחלל? שילח ביד פיקח — רישא הכי תנן. שלח ביד חרש שוטה וקטן, עשו שליחותו — גזבר מעל, לא עשו שליחותו — לא מעל. שלח ביד פיקח, ונופר עד שלא הגיע אצל חנוני. ואוקמינן התם כשהוכרחו שניהם, גזבר ושליח. חנוני מעל כשיצא — דשגגה גביה איחיה. אבל חנוני — מוידין ניהו, ולא מחייבי מעילה. אלמא: שוגג — מתחלל, מויד — אין מתחלל. משלו — שהפרש מכריז. כמותן לו במתנה — קא סלקא דעתך לאחר שהפריש ניתן לו. וקתני מוסף חומש, דשלו הוא, וקרינן ביה "אם גאל יגאל איש ממעשר" (ויקרא כז). ממון גבוה הוא — ולא מצוי יחיד ליה, ודוח ליה זה שניתן לו כאילו אינו שלו. ואין מוסף חומש אלא בעלים, דלא קרינא ביה "ממעשר". וקסבר כו' — דאיכא למאן דאמר בעלמא כמי שהורמו דמין, ואיתו סבירא ליה: כל זמן שלא חורם — לאו ממון גבוה הוא. דאין שם מעשר עליו כלום. והא נפר קדש קדש — האי תנא גמר ממעשר, דאי לא גמיר — חומש בנטע רבעי מנא ליה? אלמא מעשר נמי ניתן במתנה, ורבי יהודה הדיא כשהעניינן נזירים לאידא שניפל הפרד. וקא משמע לן דכל זמן שהוא סמדר — יכול לתת במתנה, שאין שם רבעי עליו. ודלא כרבי יוסי, דאמר במסכת ערלה סמדר ערלה אסור מפני שהוא פרי, וקרינא ביה "ערלתו את פרי". משך הימנו — איש מחביבה.

רבי כרבי יהודה במעילה בהקדש. משיבה הגמרא, דהנה, שילה
גזבר ההקדש פרוטה של הקדש בשוגג ביד פיקח – שאינו חרש או
שוטה או קטן, ונזכר עד שלא הניע השליח אצל חנוניי ששל הקדש
היא, וכשהגיע לחנוניי היה הגזבר מויד, החנוניי מעל לבשיציא
אותה לצרכיו, משום שבפרשת מעילה נאמר נפש כי תמעל מעל
והקטנה בשגגה מקדשי ה', שדוקא בשוגג מועלים ולא במזיד.
מבואר סתם משנה כרבי יהודה שמעילה בהקדש היא רק
בשוגג. הגמרא מקשה מכמה משניות שסתם בזה התנא כרבי
יהודה שמעשר שני ממון הדיוט:
מקשה הגמרא, וברבי יהודה במעשר שממון הדיוט הוא, מי לא תנן
סתם משנה, והתנן, הפודה מעשר שני שלו, מוסף עליו המישרתו –
חמישית שווי, בין אם הופרש משלו – מפירות שגדלו בשדה, בין
כשניתן לו המעשר שני במתנה, ובפסוטה היינו שאחר שהפריש
בכירו מעשר שני מפירותיו נתנו לו. ואף שרק בשמחלל מעשר
שלו מוסף חומש, כיון שניתן לו במתנה שלו הוא, ועליו להוסיף
חומש.
מבררת הגמרא, מני – כמי נשנתה משנה זו, אילימא – אם נאמר
שכרבי מאיר היא, שמעשר שני ממון גבוה, קשה, מי מצי יהיב
ליה – וכי יכול לתיתו במתנה, והאמר – רבי מאיר שמעשר שני
ממון גבוה הוא, ואינו יכול לתיתו במתנה. אלא לאו משנה זו כרבי
יהודה שמעשר שני ממון הדיוט, ואפשר לתיתו במתנה. ומדוע
אמר רב אדא בר אבהו שהלכה כרבי מאיר במעשר שני משום
סתם התנא כמותו. מתרצת הגמרא, לא, משנה אינה כשיטת
רבי יהודה, אלא לעולם כשיטת רבי מאיר היא, והאמר במאי עסקינן
– ובמה מדובר כאן, בגון דהייב ניהליה במיניה – שנתן לו את
חלק המעשר שני שבפירות כשהיה עדיין טבל, וקפכר התנא,
שמתנתו – תרומות ומעשרות שלא הורמו ו' הורשו, במי שלא
הורמו דמיין – אינם נחשבים כהורשו, ואין עליהם שם מעשר
שני, ואפשר לתיתו במתנה. ומקשה הגמרא ממשנה אחרת: תא
שמע, הפודה נפט רבעי שלו, מוסף עליו המישרתו – חמישית שווי,
בין אם הנטע רבעי משלו – שגדל בכרם שלו, ובין שניתן לו
במתנה מאחר. מבררת הגמרא, מני – כמי נשנית משנה זו,
אילימא – אם נאמר שכרבי מאיר הסובר שמעשר שני ממון גבוה,
מי מצי יהיב ליה – וכי יכול לתיתו במתנה, והא – והרי סובר
שגמרי – לומדים נטע רבעי בגזירה שוה 'קודש' 'קודש' במעשר
שני, ולכן מחייבו להוסיף חומש, ולכן גם אי אפשר לתיתו במתנה.
אלא לאו משנה זו כרבי יהודה שמעשר שני ממון הדיוט הוא
ואפשר לתיתו במתנה, ואף נטע רבעי אפשר לתת. ומדוע אמר רב
אדא בר אבהו שהלכה כרבי מאיר במעשר שני משום שסתם
התנא כמותו. מתרצת הגמרא, לעולם כשיטת רבי מאיר היא, והאמר
במאי עסקינן – וכאן במה מדובר, בגון דהייב – שנתן לו את הנטע
רבעי בשהוא קמדי, מיד כשהפרי ניכר בענף לאחר שנפל הפרת,
ומשמיענו התנא שאינו פרי, ואין עליו דיני ערלה ורבעי, ולכן
אפשר לתיתו במתנה, ודלא כרבי יוסף, דאמר שקמדי של ערלה
אסור בהנאה, מפני שהוא פרי, ואף עליו נאמר וערלתם ערלתו
את פריו.
ומקשה הגמרא ממשנה אחרת: תא שמע, משך הימנו הלוקח
מהמוכר מעשר שני בפלע, שכן היה שווי, ולא הספיק לפדותו –
לשלם דמיו, עד שעלה ערכו ועמד בפשתים – בשני סלעים, נותן
רק פלע, כערכו בשעת המשיכה, ומשתכר בפלע – ומרויח שאינו
צריך לשלם סלע נוסף, והסיבה היא, מפני שהמעשר שני הוא שלו
– של הלוקח, שקנהו במשיכה כשאר ממון הדיוט. מבררת
הגמרא, מני – כמי נשנתה משנה זו, אילימא – אם נאמר שכרבי
מאיר הסובר שמעשר שני ממון גבוה היא, אלא לאו משנה זו
בפלע, והרי כדי לפדות מעשר שני צריך לתת כסף, שבהקדש ניתן
את הכסף וקם לו אמר דהקנא, שרק בנתינת הכסף קונה הקדש,
ולא במשיכה. וכיון שמעשר שני ממון גבוה הוא, אף הוא נקנה רק
בכסף, ועליו לתת שני סלעים כשווי עתה. אלא לאו משנה זו
כשיטת רבי יהודה שמעשר שני ממון הדיוט, וקנה אותו במשיכה,

מתרצת הגמרא, תרי תנאי ניתנו ואלבא דרבי יהודה – שני תנאים
נחלקו בשיטת רבי יהודה, אם מועלים באבני ירושלים או
לא. הגמרא מביאה אמורא נוסף המפרש את רבי מאיר שהמקדש
בהקדש בשוגג אינה מקודשת כרבי יוחנן: אמר עולא משמיה דרבי
פאא, אומר היה רבי מאיר, הקדש שהוציאו במזיד מתחלל, ואם
בשוגג אין מתחלל, כיון שאינו רוצה שיתחלל ההקדש על ידו,
ונחשב מקדש טעות. ולא אמרו – לא כתבה התורה נפש כי תמעל
מעל ותחלל, בשגגה מקדשי ה', הרי שבשוגג מתחלל, אלא לענין
שצריך להביא קרבן מעילה בלבד, אך המעות נשארים ברשות
הקדש. וגם אם קידש אשה בהקדש בשוגג אינה מקודשת. מקשה
הגמרא, וכי מאחר דאין ההקדש מתחלל בשוגג, קרבן במאי מתייב
– מדוע מתחייב קרבן. ולכן מביאה הגמרא את דברי בר פדא
באופן אחר: אלא, כי תאמר ו' כשהגיעו קרבן פריש – פירש זאת
משמיה דרבי פדא, אומר היה רבי מאיר, הקדש במזיד מתחלל בשוגג
אין מתחלל, ולא אמרו – לא כתבה התורה שבשוגג מתחלל וחייב
קרבן מעילה, אלא לענין אביה בלבד, שמכלה את ממון ההקדש,
אבל אם הוציא מעות הקדש בשוגג לא מעל, ונשארים ברשות
ההקדש, ולכן לא חל הקידושין. הגמרא מבארת איך נפסקה
הלכה במקדש אשה במעשר שני או בהקדש: אמר רב הון אמר
רב אדא בר אבהו, הלכה כרבי מאיר במעשר שני, שממון גבוה
הוא, ואם קידש בו אשה בין בשוגג בין במזיד אינה מקודשת,
הואיל וקם לו תנא פותיה – משום שסתם רבי משנה כמותו.
והלכה כרבי יהודה בקודש, שאם קידש בו אשה בשוגג מקודשת,
כיון שההקדש מתחלל, ובמזיד אינה מקודשת, כיון שאינו מתחלל
וקידשה בממון גבוה, הואיל וקם לו תנא פותיה – משום שסתם
רבי משנה כמותו. מבררת הגמרא, כרבי מאיר במעשר מאי היא –
איוז משנה סתם רבי כרבי מאיר במעשר שני. משיבה הגמרא,
דהנה, קרבן רבעי – בשנה הרביעית לנטיעתו, בית שמיא אומרים,
אין לו דין חומש, שכשמחלל את פירותיו אינו צריך להוסיף
חמישית שווי, ואין לו דין פיעור – אין צריך לבערו כשמבער את
המעשרות. ובית הלל אומרים, יש לו גם חומש וגם פיעור. ועוד
נחלקו, בית שמיא אומרים, יש לו – לכרם רבעי דין פרי, שהענבים
שנשרו בשעת הבצירה צריך להניחם לעניים, ויש לו גם דין
עוללות, שצריך להניח לעניים את האשכולות הנראים קטנים,
משום שהוא כשאר ממון והוא בכלל כרמך. ובית הלל אומרים,
שיעביר את פולו לגת – לדריכה בגת כדי לעשות יין, כיון שממון
גבוה הוא, ואין לעניים חלק בו. ושאלת הגמרא, מאי טעמא – מהו
טעמא דבית הלל שנים רבעי חייב בחומש ובפיעור, משיבה
הגמרא, גמרי – משום שלומדים כרם רבעי בגזירה שוה 'קודש'
'קודש' במעשר שני, נאמר במעשר שני וכל מעשר הארץ וגו'
'קודש' לה', ונאמר בכרם רבעי ובשנה הרביעית יהיה כל פרי
'קודש' הילולים לה', מה מעשר יש לו דין שצריך להוסיף חומש
שווי כשמחלל, ויש לו דין פיעור, אף קרבן רבעי יש לו דין שצריך
להוסיף חומש שווי כשמחלל, ויש לו דין פיעור, שצריך לבערו
מן הבית בזמן שמבער את שאר מעשרותיו. ובית שמיא שסוברים
שאיין לכרם רבעי חומש ובפיעור, טעמא משום שלא גמרי – אינם
לומדים גזירה שוה 'קודש' 'קודש' במעשר, ואין מקור לחייבו
בזה. הגמרא מפרשת את הראיה שמשנה זו שיטת רבי מאיר היא:
שואלת הגמרא, ובית הלל שאומרים שכרם רבעי הוא במעשר,
במאן קביא להו – כמי הם סוברים במעשר שני, אם ממון גבוה
הוא או ממון הדיוט, אי א' אם כרבי יהודה שממון הדיוט הוא,
אמאי ו' מדועו פולו לגת ופטור מפרט ועוללות, האמר רבי יהודה,
שמעשר שני ממון הדיוט הוא, ואף נטע רבעי הנלמד ממנו בכלל
'כרמך' הוא, ומדוע פטור. אלא לאו על כרחך, שסוברים כרבי
מאיר שממון גבוה הוא, ולכן כרם רבעי שנלמד בגזירה שוה
ממעשר שני, פטור מפרט ועוללות, משום שאינו בכלל 'כרמך'.
וכיון שבית הלל – שהלכה כמותן, סוברים שמעשר שני ממון
גבוה, זה נחשב כסתם משנה בשיטת רבי מאיר.
מבררת הגמרא, כרבי יהודה בהקדש מאי היא – איוז משנה סתם

שאין מעילה אחר מעילה בשאר הקדש שקדוש 'קדושת דמים',
 משום שיצא לחולין במעילה הראשונה, ואף על פי שמעל בשוגג
 ושהרי במזיד אינו חייב משום מעילה, וזה כשיטת רבי יהודה
 שאמר במשנה (לעיל נב): שהקדש שחיללו בשוגג מתחלל. ולפי
 שיטתו קרבנות הקדשים בגופם למזבח אינם מתחללים במעילה
 הראשון. אבל ה' – המשנה בשקלים לגבי בהמה שנמצאה,
 ששנינו בה לפי תירוץ רבי אושעיא שאפשר לחלל בהמת קרבן אף
 ללא מום, היא כשיטת רבי מאיר שהקדש שחיללו במזיד מתחלל
 אף כשהוא קדוש למזבח בקדושת הגוף.
 הגמרא מקשה על תירוץ זה: הרי אף שנחלקו רבי מאיר ורבי
 יהודה בענין חילול הקדש במזיד ובשוגג, מכל מקום משיטתו דרבי
 יהודה נשבע ונבין לשיטת רבי מאיר, שהרי נחלקו רק אם הקדש
 מתחלל בשוגג או במזיד, אבל לא נחלקו איזה סוג הקדש מתחלל
 ואיזה אינו מתחלל, ומה שאינו מתחלל לשיטת רבי יהודה בשוגג,
 אינו מתחלל אף לשיטת רבי מאיר במזיד. ויש ללמוד כך. לאו –
 האם לא אמר רבי יהודה במשנתנו (לעיל נב): שהקדש שקדוש
 בקדושת בדק הבית שחיללו בשוגג, מתחלל, וזהו עיקר החילול,
 ומכל מקום הוא סובר שדבר שקדוש בקדושת הגוף לא מתחלל –
 אינו מתחלל אפילו בשוגג. ואם כן לרבי מאיר נמי נאמר, אף על
 גב דסבר (שם) שהקדש דווקא במזיד מתחלל, מכל מקום כל זה
 בהקדש שקדוש בקדושת דמים לבדק הבית, אבל דבר שקדוש
 בקדושת הגוף אף הוא סבר שלא מתחלל. אינו מתחלל אף אם
 חיללו במזיד. וממילא עדיין קשה במשנה זו שמבואר בה שאף
 לאחר שמעל בקרבן וחיללו לא יצא הקרבן לחולין, ואף שעשה כן
 במזיד, ושלא כדברי רבי אושעיא. מתרצת הגמרא: ה' –
 במשנתנו שאמר רבי יהודה שדווקא בהקדש שקדוש בקדושת
 דמים לבדק הבית אם חיללו בשוגג מתחלל, אבל בקרבן הקדוש
 בקדושת הגוף אם חיללו לא יצא לחולין, הוא משום שלא קא
 מביין לאפוקינהו לחולין – לא נתכוין לחלל ולהוציאם לחולין
 אלא עשה כן בשוגג, שהרי אינו יודע שהם של הקדש. אבל מביין
 כשחיללו במזיד, שסבר רבי מאיר שמתחלל, הרי קא מביין
 לאפוקינהו לחולין – הטעם בזה הוא, כיון שהוא מתכוין לחללם
 ולהוציאם לחולין, וממילא אף בקרבנות הקדושים בקדושת הגוף
 שייך טעם זה, ועל כן סובר רבי מאיר שאף הם מתחללים, וכפי
 שביאר רבי אושעיא את המשנה בשקלים. הגמרא מקשה קושיא
 אחרת על דברי רבי אושעיא: אימר נשבעת ליה לרבי מאיר –
 באיזה סוג הקדש שמענו שלפי רבי מאיר הקדש במזיד מתחלל
 ויצא לחולין, בקדשי קדשים, היינו בסתם הקדש שהוא מקדש
 בדק הבית, וכן בקרבנות כגון עולה וחסאת שהם קדשי קדשים של
 מזבח, שעולים כולם לגבוה בקדשי בדק הבית. אבל בקדשים
 קלים, כגון הבהמה שמצא בדרך, שיתכן שהיא שלמים שהם
 קדשים קלים, שיש בהם חלק לבעלים, מי נשבעת ליה – האם
 שמעת שאף בזה סובר רבי מאיר ששייך חילול כשמתחלל במזיד,
 כפי שאמר רבי אושעיא. מתרצת הגמרא, אמר ליה ההוא מרברבן
 ורבי יעקב שמייה, הרי בקל וחומר אפשר ללמוד שאף קדשים
 קלים מתחללים במזיד ויצאים לחולין, שאם קדשי קדשים שהם
 חמורים יותר, שכולם עולים לגבוה, מכל מקום לרבי מאיר אם
 חיללם במזיד הרי הם מתחללים ויוצאים לחולין, קדשים קלים
 שקדושתם קלה יותר, שכן יש בהם חלק לבעלים, לא כל שכן
 שאם חיללם במזיד יצאו לחולין על ידי כך. הגמרא מביאה מאמר
 לסייע לדברי רבי יעקב: אימר נמי – חילוק זה נאמר בבית
 המדרש על ידי אמרןא נוסח, שאמר רבי ה' (רבי עקיבא) [בר]
 עוקבא, כך אמר רבי יוסי ברי חנינא, אימר ה' רבי מאיר, הקדש
 שחיללו במזיד, מתחלל – יוצא לחולין, ואם חיללו בשוגג, אין
 מתחלל, אחר – בין אם עשה כן בקדשי קדשים, ואמר קדשים קלים,
 שכן קל וחומר הוא, שאם קדשי קדשים החמורים מתחללים במזיד,
 קדשים קלים הקלים לא כל שכן שמתחללים במזיד. וכיון שאם
 חילל בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים במזיד, הרי הם יוצאים
 לחולין לשיטת רבי מאיר, אם כן לצורך תיקון ההקדש, כגון
 שיקריבו בהמה שנמצאה לקרבן הראוי לה שלשמו והקדשה
 מתחילה, יכול לחללם כחיתולא, וכפי שביאר רבי אושעיא.

נחלקו רבי מאיר ורבי יהודה במשנתנו (לעיל נב). האם הקדש
 מתחלל אף במזיד או לא, הגמרא מביאה כאן משנה בענין ספק
 קרבן, והיא תולה את הדין המבואר בה במחלוקת זו: תנן ה'תם
 במסכת שקלים (פ"ז מ"ד). בהמה הראויה לקרבן שנמצאת על אם
 הדרך מירושלים עד למגדל עדר, ובמקדשה לכל רוח – וכן אם
 נמצאת בצד אחר של ירושלים, כשיעור המרחק שמירושלים עד
 מגדל עדר, אנו חוששים שמא הבהמה יצאה מירושלים, וכיון
 שרוב הבהמות היוצאות מירושלים הם קרבנות, יש להסתפק
 בבהמה זו בכל הקרבנות שהיא ראויה להם, ולכן הדין הוא, שאם
 הבהמות שנמצאו היו זכרים שראויים להקריבה לקרבן עולה, הרי
 הם עולות, ואם נמצאו נקבות שאינן ראויות לעולה, שנאמר
 בפרשת העולה (ויקרא א ג) 'זכר תמים יקריבנו', הרי הם זכרי
 (קרבנות) שלמים, שכן נקבות ראויות לקרבן שלמים, שנאמר
 בפרשת השלמים (שם ג א) 'אם זכר אם נקבה תמים
 יקריבנו'. הגמרא הבינה שכוונת המשנה מקריב את הבהמה
 עצמה שמצא. ולכן מקשה על המשנה, אלא כשמצא בהמות
 זכרים, עולות הוא יהיו – האם הם ראויים להיות רק קרבן עולה,
 אבל זכרי (קרבנות) שלמים לא היו – וכי אינם יכולים להיות קרבן
 שלמים, והרי נאמר (שם) 'ואם זכר שלמים קריבנו וגו' אם זכר אם
 נקבה, אם כן יתכן שבהמה זו הוקדשה לשלמים, וכיצד אפשר
 להקריבה לעולה. הגמרא מתרצת שודאי לא מקריבים את
 הבהמה עצמה שנמצאה, אלא כוונת המשנה לדין אחר: אמר רבי
 אושעיא, ה' – כאן, במשנה זו, נכא לחוב דמיהו עסקינן –
 מדובר במי שבא להתחייב לתת להקדש את דמיהם כדי להוציא
 את הבהמות לחולין. כלומר, שאדם זה המוצאם קיבל על עצמו
 לתקן את כל הספיקות שיש בבהמות אלו ולהוציאם לחולין, על
 ידי שיביא מעות ויפדה עליהם את קדושת הבהמה שמצא,
 וממעות אלו יקריב אחר כך קרבנות אחרים, והדין הוא, שצריך
 להקריב מן הדמים כל אחד מן הקרבנות שיתכן שבהמה זו
 הוקדשה להם. וה' קאמר – כך כוונת המשנה לומר, שאם מצא
 בהמות זכרים, מספק מתחייב אף בדמים של קרבן עולה (חוץ ממה
 שמתחייב בקרבן שלמים), משום שתיישיין שפא בהמות אלו היו
 עולות. ומשנה זו כשיטת רבי מאיר היא, דאמר במשנה (לעיל נב):
 שאם חילל את הקדש במזיד הרי הוא מתחלל, דהיינו שאפשר
 במזיד להוציא דבר הקדש לחולין, ולכן ההירוי לו לחלל את
 הבהמה על דמים אחרים או בהמות אחרות, ויתפסו בקדושת
 הקרבן.
 הגמרא מקשה על תירוץ זה: וקדושת הגוף מי מתחלל – האם
 קרבנות שאין בהם מום שקדושים למזבח והם קדושים 'קדושת
 הגוף' אפשר להוציאם לחולין, והתנן במעילה (יט): אין מועיל
 אחר מועיל במוקדשין – אין אדם מתחייב משום מעילה בהקדש,
 לאחר שאדם אחר כבר מעל בדבר והתחייב, משום שכבר התחלל
 ויצא לחולין על ידי מעילת הראשון, אלא אם עשה כן בהמה
 הקדושה למזבח והיא ראויה לקרבן, ובכ"ז שרת שבבית המקדש
 כלב, משום שכלי שרת ובהמה השרת תמימה קדושים קדושת הגוף
 ואינם יוצאים לחולין לעולם, ולכן שייך להתחייב בהם שוב ושוב
 משום מעילה. מבארת הגמרא, כיצד שייך הדין שימעל אדם
 בשנית בבהמת קרבן ובכלי שרת, כגון כשהיה אדם רוכב על גבי
 בהמה הקדושה לקרבן, ולאחר מכן בא חבירו ורכב עליה, ובא
 חבירו אחר ורכב אף הוא עליה, הדין הוא שכולם מעל בהקדש
 וחייבים בקרבן מעילה, משום שלא יצא הקרבן לחולין על ידי
 רכיבת הראשון עליו ללא שנולד בו מום. וכן אם היה אדם שוהה
 בביתו של זה שהוא מכלי השרת שבבית המקדש, ולאחר מכן בא
 חבירו ושתה אף הוא מכוס זה, ובא חבירו אחר ושתה אף הוא
 ממנה, הדין הוא שכולם מעל בהקדש וחייבים בקרבן מעילה,
 משום שלא יצאה הכוס של כלי השרת לחולין על ידי שתיית
 הראשון ממנה. ומפורש במשנה זו, שאם מעל אדם בקרבנות
 תמימים הקדושים בגופם למזבח לא הוציאם לחולין במעילתו,
 ואם כן כיצד אמר רבי אושעיא שאפשר להוציא את הקרבן
 לחולין על ידי חילולו אף ללא שנולד בו מום. מתרצת הגמרא:
 ה' – המשנה האמרת שבהמה הראויה לקרבן וכלי שרת אינם
 יוצאים לחולין, כשיטת רבי יהודה היא, שהרי במשנה זו שנינו

רש"י קידושין. האיש מקדש - פרק שני דף נה עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) תוספות

דבי גרסינק: תנן הָתָם כְּהֵמָה שֶׁנִּמְצְאוּ מִירוּשָׁיִם לְמִגְדַּל קֶדֶר ב' זָבִירִים עֲוִלוֹת – מִשּׁוֹם דְּחִישִׁינָן שֶׁמָּא מִירוּשָׁלַיִם יֵצֵאת, וְרוּב בְּהֻמּוֹת הַדִּירָאוֹת מִמֶּנָּה זֹבְחִים הֵם, וְאִכָּא לְסַפְקִי בְּכָל זֹבְחִים שְׂהִיָּא רָאִיָּה לָהֶם. הִילֵכְךָ, זָכַר דְּחֻזִּי לְעוֹלָה – מִסְפָּקָא לְעוֹלָה. וְלִקְמָן פְּרִיךְ עֵלָּה. נִקְבֹּת וְזָבִי שְׁלָמִים – דֵּאִילוּ בְּעוֹלָה לִיבָא לְסַפְקִי. שְׁלָמִים לֹא הוּוּ – בְּתַמִּיָּה.

יולמא שלמים היא, והיכי מקריב לה עולה? 1
אמר רבי אשעיא בנא לחוב ברמיהו עסקינן — 2
כלומר, אידי ודאי לא קריב. והכי קאמר: אם 3
אדם זה לעשות לה תקנה, ובא לקבל על 4
עצמו חוב כל דמיה שהוה בספק, ולדחויא על 5
לחילקי, לקדושתא תמיה — אם זכר הוא, 6
נתייב אף בדמי עולה, דחיישין שמא עולות 7
קן. ורבי מאיר היא דאמר — במתניתין קדושין 8
בבא: הקדש במזיד מתחלל. ויכל זה לחציאן 9
לחולין מזיד, ויתפסו הדמים בקדושתם. ועל ידי 10
תנאי יביא שני דמים, אחד לעולה ואחד 11
לשלמים, ואומר: אע"פ עולה היא — הרי היא 12
מתחלל על זו, והשני שלימי נדבה. ואם 13
שלמים היא — הרי היא מתחללת על של 14
שלמים, והשני לנדבת עולה. וקדושת הגוף — 15
דקדוש מובה, מי מתחללת כלא מום? אין מועל 16
אחר מועל — אין שתי מעילות זו אחת זו בקרן 17
אחד של קדש. שמועל בו הראשון — 18
יצא לחולין. אלא בהמה — לפי קדש מבה 19
הראויה לקרב, לפי שאין יוצאה לחולין כשהיא 20
תמימה, וכן כלי שרת. והיא רבי יהודה היא — 21
מדתה: אין מועל אחד מועל, אלמא מקמא 22
הוא דנפיק לחולין, אף על גב שדוגה הוא. דאי 23
מוד — ליכא מעילה, דאמר סברא ייחודה 24
דדשמתת ליה, דאמר בהמיתא (שם) הקדש 25
בשוגג מתחלל. ואמר רבי מאיר היא — דקדש 26
מתניתין דשקלים דבהמה שנמצאת — כרבי 27
מאיר מוקמינן לה, דאמר: הקדש מתחלל במזיד, 28
ואפילו קדושת הגוף נמי מתחלל. ופרכינן: 29
סרידי יהודה נשבע לרבי מאיר — בחילול מזיד. 30
האא פלוגתייהו ליתא אלא במזיד שוגג, אבל 31
קדושת הגוף וקדושת דמים — אין מחלוקת 32
בניהם: באותו הקדש, שאין מתחלל לרבי 33
יהודה בשוגג — אין מתחלל במזיד לרבי מאיר. 34
לאו אמר רבי יהודה הקדש בשוגג מתחלל — 35
והא עיקר חילול, וקאמר דקדושת הגוף לא מתחללין שוגג. לרבי מאיר נמי — דקאמר 36
עיקר חילול הקדש במזיד — קדושת גוף לא אמר דמתחללין. ומשני: התם לא מבין 37
לאפוקינהו לחולין ב' — כלומר, חילול המזיד לרבי מאיר ערפא מחלול שדוגה לרבי 38
יהודה. דאילו שוגג לא מבין לאפוקינהו לחולין, וגזירת דבתוב הוא, ממחייבית רחמנא 39
קרן מעילה. הילכך, קדושת הגוף לא מתחלל. אבל חילול מזיד לרבי מאיר — מבין 40
לאפוקינהו לחולין, הילכך קדושת הגוף נמי מיתחלל. אימר דשמעת ליה לרבי מאיר ב' 41
— אדרבי אשעיא פריך, דאוקמנא הדיא דשקלים כרבי מאיר. אימר דשמעת ליה לרבי 42
מאיר דאמר הקדש במזיד מתחלל — בקדשי קדשים כגון קדשי הבית והזיני סתם הקדש, 43
והוא הדין לקדשי קדשים, דכולוהו נמי לגובהו כקדשי ברוך הבית. בקדשים קלים מי שמעת 44
לית — והדיא דבהמה איכא לספוקי נמי בקדשים קלים, ודיכא שמעת ליה לרבי מאיר 45
דמתחללין במזיד? 46

תהי

הקדש, וגם הגובר לא נתבון לעולם אלא ליתנות מהם, דסבור שהם שלו. וסיפא דקדתי ידא מההיא דפרק "אלו נערות" (כתובות לדב) דקאמר התם: הניח להם אביהם פרה שאולה, כא דפקדון וטבחה ואכלה – משלמים דמי בשר שלם. אם כן מצינו חילוק בין סבור שהוא שלו תקנה נעשה לה אפילו נתבון לעולה – לא תצא לחולין, כיון דליכא מעילה בחין בדשלאמא תאמר: מאי קשה ליה? ולא יוציאנה לחולין, אלא יביא בדמה אחרת, ויאמר: אם זו עולה – שלמים, ולא יקריב אלא היא ואחרת לעולת נדבה! ויש לומר: דאי אפשר למיעבד

אמר רב אושעיא בבא לחוב בדמיקן — פירש בקונטרס: איזי רזאי לא מקרבה, ומיירי
בבא לזחתיקייב בדמייהם. פירוש: אדם זה מוצנע קבל עליו לתקן כל הספק שעליה,
ורוצה להוציאה לחוליק. והכי קאמר: חיישנין שמא עולות, וביאי שתי בהמות או שני דמים,
ויאמר: אם זו עולה — תהא מחוללת על זו, והאחרת תהא שלמי נדבה, ואם היתה זו שלמים

— תהא מתחלל על זו, והאחרת תהא נרבת
 עולה. ורבי מאיר היא, דאמר הקדש כי, משמע
 מתוך פירוש הקונטרס בצריך שיחלל הקדושה
 שעל הבמה הנמצאת על אותה שהביא, ובדרך
 חילול דאקדש. וקסבר רבי מאיר דפריך תמימים.
 וקשה: שריי לא מצנינו דסבר רבי נפון דתמימים
 נפדין יותר משאר תנאים, ולא שייך זה כלל
 בפלוגתא ידידה ורבי יודוהו לכך פירש רבינו
 יצחק: לעולם קסבר בעלמא דתמימים אינם
 נפדין, כגון דרך חילול. והבא מיירי שנתבון
 לגולה ולקנותה מיד המקדשי, ולזכות בה,
 ולשנות בה, ובכחאי גונו שרי. ואחר שהוציאה
 לחולין — עלה דבנותא לרוב דבמיקו, דפרשישתי.
 א"י מועל אחר מועל — פירש בקונטרס: אין
 מעילה זו אחר זו בקרן אחד של הקדש,
 בדיון שמעל בה הראשון — יוצא לחולין, אלא
 בהמה וכלי שרת בלבד. תימא: דבתוספתא
 דמעילה (פרק ב) תניא: קרדוס של הקדש, יביע
 בו, ובא עובל ויביע בו — כולן מעלו. ונתן
 לחבירו וחבירו לחבירו — דהוה מועל, וחבירו מותר
 לבקע בו בכתחילה. והשתא היכי דמי? אי האי
 קרדוס כלי שרת — כי נתנו לחבירו אמאי לא מעל
 בחירו? האי אמרנן יש מועל אחר מועל בכלי
 שרת. ואם אינה כלי שרת — אמאי אמר כולן
 מעלו? האי אין מועל אחר מועל אלא בהמה וכלי
 שרת בלבדו? וי' לומר: לעולם מיירי בקרדוס
 שאינה כלי שרת. ולא קשה מידי. ודאי דאמרנן
 הבא דאין מועל אחר מועל — היינו כשהוא סבוך
 שהכלי של חבירו, ואו הוא מתכוין לגולה היבא
 ונתנו לחבירו, כדון שלוחות די בפקדון, דהיבא
 דמתכוין להוציאו מרשות לרשות — נקרא גולן
 על כל הפקדון אפילו לא הוציאן אלא מקצתו.
 אבל האי דתוספתא דקאמור: בא חבירו וביקע בו
 ובא חבירו וביקע בו, בדכולן מעלו — מבייר דכל חד

תהי

40 מרשות לרשות, אלא ליהנות ולהנחות אחר הזהנה, ואז כשיהנה — לא ימעל אלא כפי
 41 טובת הזהנה שיש לו במלאכה. ומשום הכי אמרין שלא יצא לחלוץ, ומעלו כולן. אבל נתנו
 42 לחבירו וחבירו לחבירו — לא מעל אלא הראשון שהוציאו מרשות לרשות. והנה נמי דסבר
 43 שהיא שלו — מכל מקום מתכוין הוא להוציאו מרשותו לרשות חבירו. ולפיכך צריך לומר
 44 בא חבירו ועבד, ואם חבירו ורובכ עליו כולן מעלו — ואף על גב שנתכבדו לנזל
 45 ולהוציאו מרשות לרשות. דאם לא כן — מאי איירא בתמה וכלי שרת? אפילו בקדשי בר
 46 הבית יש מועל אתר מועל דהבא ראתי מנחיה להוציאו מרשותו לרשות? אלא ליהנות ממנו
 47 ולהנחה, כדפרישתי! אלא לעולם מיירי שמתכוין לנזלה, ואפילו הכי אמרין דכולן מעלו,
 48 כדפרישתי. וראיה לחלק בין נתנה מדבר שסבור שהוא שלו, לדבר שהיה סבור שהוא של
 49 אחרים — מההיא דאמרין (מעילה ב.) גבי נטל אבן או קורה של הקדש — לא מעל, נתנה
 50 לחבירו — הוא מעל וחבירו לא מעל. ופריך: מכדי משקל שקלה, מה לי שקלה הוא מה לי
 51 שקלה חבירו? ומוקי רישא דלא מעל — בארבעה מסורות לגובר, שאנים יוצאים מרשות
 52 של — מיירי שנתכוין להוציאם מרשות לרשות, כדקתני: נתנם לחבירו הוא מעל, ועד ראה
 53 ימים הם דשל אבתיה הוציאם — טבחה ואכלה — משלמין דמי בשר בכול. אבל כסבורים שהיא
 54 בור שהוא של אחרים. **קדשים** קלים מי שמעט ליה — אם היא של קדשים קלים — מה
 55 י קדשים, כגון בדק הבית וחסאת. ודין הוא שיצאו לחלוץ על ידי מעילה שמועל בהן, ואם
 56 אני גזלה, חו והוא עולה תחתיה. ואם היא קדשים קלים, כגון שלמים — מהיא עצמה תהא
 57 י, שהרי יש לספק בבחמה דאז הנמצאת משום חששת בכור מדרש, דלא תהוה
 מתנותיהם

קידושין. האיש מקדש - פרק שני דף נה עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)"
תוספות

מתנותיהם ומתנות של שלמים, דשלמים טעונן שתי מתנות, ובכור ומעשר מתנה אחת. ולא יכול להקריבה, אלא צריך להמתין עד שיתממם. ולא רצה לתרץ: שימתין לה עד שיתממם, ואז יאמר: אם שלמים - תהא מחולל על מעות הללו. דנהי דקדשים קלים אינם מחוללים - היינו כל זמן שהם תמימים. משום דמשמע ליה לרבי אשעיא הא דקתני: זכרים ועולות

ונקבות זכרי שלמים - הוי מיד שמצא בהמה מצי למיעבד הכי, בלא המתנה עד שיתממם. **דמייתי** נמי תורה - ואם תאמר: ואמאי צריך להביא בהמה אחרת לתורה? באותה עצמה שיעשה זכרי שלמים - יתנה ויאמר: אם אינה שלמים - תהא תורה. ואי משום המתנות - הוה שוין. ואי משום דלא שוו באכילתן, דשלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד, ותורה ליום ולילה ואין מביאין קדשים לבית הפסול - על כרחך האי תנא קסבר דמביאין, ומדקתני בסמוך: פסח שלא בזמנו - שלמים, ואף על גב דפסח אינו נאכל אלא ליום ולילה, ושלמים נאכלים לשני ימים ולילה, אלמא, לא חיש מן האכילה! ויש לומר: משום דתורה בעי לחם. ואם תאמר: ליתיה לחם, ויתנה אם היא תורה - הרי לחמה, ואם היא שלמים - תהא תורה נדבה. והא אין לחם בא נדבה, וחולין בעורה הוא, כדאמרין בפרק "התורה" (מנחות פב.).

ורילמא אשם הוא - ואם תאמר: ויתנה, באותן של שלמים, דהא שוו במתנות! ואי משום סמיכה, דשלמים טעונן סמיכה ואשם אין טעון סמיכה - הא סמיכה לא מעבכא. ואי משום אכילה הא קסבר דמביאים קדשים לבית הפסול! ויש לומר: דאין להתנות אשם בשלמים, שהרי שלמים טעונן נסכים ואשם אין טעון נסכים. ואין לומר שיתנה לנסכים, ויאמר: אם היא שלמים - מוטב, ואם לאו - יהו נסכי נדבה, שהרי אין נסכי חובה ונסכי נדבה שוין.

שנסכי חובה לספלים. ונסכי נדבה מולפן על גבי אישים. **ורילמא** אשם נזיר ואשם מצורע הוא - ואם תאמר: אשם מצורע מזהא יתנה בשלמים, שהרי שוין הן בנסכים! ויש לומר: דעיקר קושיא מאשם נזיר, ואשם מצורע נקט אגב אשם נזיר. עוד יש לומר: דבאשם מצורע איבא חששא אחרינא, שצריך ליתן מדמו על בהונות מצורע - והבא ליבא מצורע. עוד אמר הרב רבינו שמשון מקרני: דאין לומר שיתנה אשם בשלמים - דשמא היום או למחר ידע בעל האשם שנאבד האשם, ויבא אחר תחתיו, ולא ידע שנמצא, ויהא אותו שיבא חולין לעזרה, משום דהוי אשם שנתכפרו בעליו באחר (ולמיתתו), ולרעייתו אולא. והשתא ניחא דלא מצי להקשות מידי. אבל בעולה ליכא למיחש להא אם יבא עולה אחרת - שהרי

עולה בא נדבה. **שלא** בזמנו הוי שלמים - ואם תאמר: כיון דמזרח והורי בפסח - איך יבא לידי פסח שלא בזמנו? ויש לומר: דלפעמים הפסח חולה ומפריש אחר, או שמא מיירי בפסח שנמטאו בעליו, אי נמי בגון שהפריש שני פסחים לאחריות, שעבשיו לא נקרב אלא אחד מן ונשאר אחר זמנו. **אשתבח** בת שנתה מאי - אבל לעיל גבי אשם לא מצי למיבעי אשתבח בת שתי שנים מאי. לפי שנוכל לומר שיהיה תקנה ברעייה, דכל שבתטאת מותה - באשם רועה, ואם כן תרעה עד שתסתאב, והדמים יהיו לקיין המזבח. אבל בתטאת - אין בה תקנה כלל, ומשום הכי בעי גמרא: ומאי תקנתיה! ואם תאמר: לעיל, דקאמר: זכרים ועולות - ליחוש דילמא שעירי גרלים וראשי חרשים שהם חטאות צבור, וזם זכרים, ואם כן, אמאי לא בעי גמרא לעיל כי הכא: דילמא חטאות צריך לומר: דלהא ליכא למיחש, דהא לב בית דין מתנה עליהם שאם נאבדו יהיו חולין.

אין לוקחין בהמה במעשר שני - פריש בקונטרס: חוץ לירושלים, משום דכתיב (דברים יד) "וצרת הכסף בידך", דהתורה הקפידה בכסף צורה. ועוד: ששם תכחש בטורח הדרך. ולא נהירא, דהא דבעינן כסף צורה - היינו דוקא דרך חילול, כגון לקנות דבר שאינו אוכל, שאו צריך לחזור ולמכור. אבל במקח, לחולין בהמה ולאכולה בירושלים - שרי, ולא בעינא כסף צורה. והכי נמי אמר ב"הגול קמא" (בבא קמא עזב), מי שיש לו מעות בבבל שאינם יוצאין בירושלים - זבין בהמה בבבל, וממטי לה בירושלים. אלמא: לא בעינן כסף צורה? מיהו, ללישנא דשמא תבחישי לא קשה כולי האי, דאיבא למימר דיותר טוב לקנות בהמה ולהעלותה לירושלים, ואף על גב שמתכחשת מטורח הדרך, מלהביא המעות של בבל שאינם יוצאים בירושלים. אבל ללישנא דכסף צורה - קשה טובא, כדפרישית. לכך נראה לרבינו יצחק לפרש: דהיינו טעמא דאין לוקחין בהמות בר - גזירה שמא יגדל עדרים עדרים. והכי נמי אמרין בפרק "לולב הגזול" (סוכה מגב), דקאמר התם: מעות מעשר שני מתחללין על בהמה חיה ועוף, בין היים בין שחוטים, דברי רבי מאיר. והבבסי אומרים: על שחוטים מתחללין, על חיין אין מתחללין. ומסיק: מחלוקת בזכרים, אבל בנקבות - דברי הכל אין מתחללין על חיין, שמא יגדל מהם עדרים. ובזכרים פליגי אי גורזין זכרים אטו נקבות אי לא, דרבי מאיר לא גזר, ורבנן גזרי. והכא דקאמר: אין לוקחין - גזירה זכרים אטו נקבות. ואם תאמר: כיון דטעמא הוי משום גזירה, אמאי קאמר התם לשון "מתחללין", דמשמע אפילו דיעבד לא מהני? והא אמר בכל דוכתי דכל דבר שהוא דרבנן בדעיבד מהני, ואם כן "מתחללין" מביעי ליה. דכוחתיה אמרין בפרק "חזהב" (בבא מציעא מהב), דקאמר התם: אלא מאי דרבנן - "אין מתחללין"? "אין מתחללין" מביעי ליה ויש לומר: כיון דבהדיא ד"לולב הגזול" יש תקנה לעשות, לומר: יחזור דמים למקומן כדקאמר הכא - משום הכי קאמר דאפילו דיעבד לא מהני, דאי אמרין מהני - כך לי דיעבד כמו שהיה עושה אותו בתחלה.

תחי בה רבי יוחנן - בהא דרבי אשעיא. וכי אומרים לו לאדם כי - דכל בהמות מזבח אסור לחללה תמימה, שנאמר "אם בהמה חטאמה ופרה בערכך" ואמר מר (מנחות קא.א): בבעלי מומין שנפרדו הכתוב מדבר. יכול יפדו על מום עובר בו? וזה שבא לימלך ולחוב בדמיה, נאמר לו: עמוד וחטא לחללה מויד, בשביל שתזכה לתקן הקרבתה של

בהמה זו? **אלא** אמר רבי יוחנן - הא דקתני זכרים ועולות - לא היה ולא דמיה קריבין בעודה תמימה. אלא ממתין לה עד שחומם מום קבוע, ויהא מותר לחללה. ומייתי שתי בהמות, חדא לעולה וחדא לשלמים, ומתנה: אם זו עולה - תהא זו עולה תחתיה, וחבירתה שלמי נדבה. ואם זו שלמים - תהא זו שלמים תחתיה וחבירתה עולת נדבה. דמייתי נמי תורה - ומתנה. וירילמא **אשם** הוא - וליכא למימר דנייתי נמי אשם - דאין אשם בא נדבה. ומשני **אשם** בן שתי שנים - דאשם גזילות ומעילות ושפחה חרופה כתיב ביה "איל". והאי מתניתין דאשתבח בן שנה, וליכא לספקי באשם. וירילמא **אשם נזיר** או **אשם מצורע** - דכתיב בהו כבש. בזמנו - כל זמן שהיו ראוי לפסח. **שלא** בזמנו - עבר זמנו. **שלא** הוא - והא מצי שלמים. **למאי** הלכתא - תירוצא הוא: כלומר, למאי הילכתא אתית לספקיהו בכבור ומעשר - למיכיליהו בזמנו, שספק בכור וספק מעשר נאכלין בזמנו לבעלים, שהרי אין לחם פדיון. והכי נמי, לכשנפרדו נאכלין בזמנו ואוכלן בתורת בכור ומעשר, שאין נשחטין באיטלי ואין נשקלין בליטרא. **הפאת** בת שנתה - היא, דכתיב (ויקרא ד) "נקבה מן הצאן כשבה" וכל כשבה (בן שנה) ובת שנתה) היא. **ואישתבח** בת שתי שנים - ובתהמה דמתניתין בבת שתי שנים עסקינן. עז בת שנתה לחפאת - לישנא דקרא (במדרב טו) לסימנא בעלמא נקט, כלומר: אם בת שנתה היא מקריבה חטאת. **הפאת** סלקא דעתך - דילמא לאו חטאת היא. והכי קריבה? ותנאי נמי ליכא, דחטאת לא קריבה נדבה. **כחפאת** בזנסה לכיפה והיא מטה מאיליה - כדן חטאת שאינה ראויה ליקרב, כגון חמש חטאות דאולי למיתה (תמורה טו.א). **לכיפה** - לאו דוקא. או שמא כיפה היתה מתוקנת לכך. **והיא מטה** - שאין נותנין לה מונונה. **אין לוקחין בהמות במעוץ מעשר שני** - חוץ לירושלים. דכתיב (דברים יד) "וצרת הכסף בידך". ועוד: שמא תכחש בטורח הדרך.

בשונג

ואם

הפסח בזמן שהוא עדיין ראוי ליקרב לקרבן פסח, הרי מותר ויחזיר
 ביה – הבעלים נזהרים בו, ואם כן אין לחשוש שמא הוא קרבן
 פסח. ואם מצאדו שלא במונח, היינו כשכבר עבר זמן הקרבנו
 ושוב אינו ראוי להיקרב לקרבן פסח, הרי באופן זה קרבן שלמים
 הוא (זבחים ח:), וקרבן זה הרי הוא כבר מביא ומחלל עליו את
 הבהמה שמצא. מקשה הגמרא: ודילמא כבוד ומועשר ינחה – והרי
 יתכן שהבהמה שמצא היא בכור או מעשר בהמה, וכיצד מקריבה
 רק לעולה או שלמים. מתרצת הגמרא, הרי קרבנות אלו אי אפשר
 לחללם על בהמות אחרות, שהרי הם קדושים בגופם למזבח, אלא
 למאן הילכתא – לצורך איזו הלכה הגמרא חוששת לקרבנות אלו,
 בהכרח לענין מיליניו במונח – שיוכלו לאכלם כשנפל בהם מום,
 שכן ספק בכור ומועשר נאכלים לבעליהם לאחר שנפל בהם מום,
 משום שאי אפשר לפדותם, והרי (הכי) [הני] נמי – אף הבהמות
 שנמצאו ופודים אותם מספק על מעות או בהמות אחרות, במונח
 מתאכלי – נאכלים לאחר שנפל בהם מום בתורת בכור ומועשר.
 הגמרא דנה בהמשך דיני המשנה לגבי בהמות נקבות שנמצאות
 בסיביות ירושלים: אמר רב, מצא נקבות יקרב לזבחי שלמים.
 מקשה הגמרא, ודילמא קרבן תודה היא, שהרי אף קרבן תודה
 אפשר להביא נקבה. מתרצת הגמרא, דמייתי – אכן צריך להביא
 גם קרבן תודה. מקשה הגמרא, והא בעינן – והרי צריך להביא
 ארבעים חלות לחם עם התורה, כמו שכתבה התורה בענינה
 (ויקרא ז יב:ג). מתרצת הגמרא, דמייתי נמי – אכן מביא גם
 לחם. מקשה הגמרא: ודילמא קרבן חטאת היא. מתרצת הגמרא,
 חטאת היא כבשה בת שנתה (ויקרא ה יד י), ואשתכח –
 והמשנה עוסקת כשנמצאה בהמה בת שתי שנים, ולכן אינה יכולה
 להיות קרבן חטאת אלא שלמים. מקשה הגמרא, ודילמא הבהמה
 בת שתי השנים שנמצאה היא חטאת שעברה שנתה ולא הקריבה,
 ודינה מבואר להלן שהולכת למיתה. מתרצת הגמרא, שמקרה
 כזה של קרבן חטאת שעברה שנתה לא שכיח – אינו מצוי, כיון
 שאדם שהקדיש קרבן לחטאת מקריבו מיד, ולכן אין לחשוש
 לכך. שואלת הגמרא, אשתכח בת שנתה מאי – מה הדין במקרה
 שנמצאה כשבה או שעירה בתוך שנתה הראשונה. משיבה
 הגמרא, תניא – שנינו דין זה בברייתא, הנניא בן חנינאי אמר,
 עז בת שנתה שנמצאה בסיביות ירושלים, יקריבה לקרבן חטאת.
 שואלת הגמרא, לחטאת סלקא דעתך – וכי יעלה על הדעת
 שמקריבה לקרבן חטאת ממש, והרי יתכן שלא הקדישה לחטאת
 אלא לשלמים או תודה. אמר רב, חטאת חטאת, כוונת התנא בברייתא
 לומר, שאם מצא בהמה נקבה בת שנתה, נוהג בה בדין חטאת
 שאינו יכול להקריבה, שדינה מבואר בברייתא (תמורה טז).
 שהולכת למיתה, וכיצד יעשה, בונסא לביה – יכניס את הבהמה
 לחדר סגור, והיא מתה מאליה מאחר ואין נותנים לה מזון.
 תנו רבנן, אין לוקחים בהמה בנקעות הקדושים בקדושת מועד שני,
 מחוץ לירושלים, שהרי צריך להעלותה לירושלים, ונאמר בענין
 זה (דברים יד כה), ונתתה בכסף וצרתה הכסף בידך והלכת אל
 המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו, והיינו שדווקא כסף שיש בו
 צורה יעלה לירושלים ולא דברים אחרים.

הגמרא מקשה על שיטת רבי אושעיא, שבהמה שנמצאת מחללים
 את הבהמה כשהיא תמימה על מעות או בהמות אחרות, כדי
 שיקריבו את הקרבן הראוי: תתי בה רבי יוחנן – עיין ודקדק רבי
 יוחנן בשיטת רבי אושעיא, והקשה, וכי אמרינן לו לאדם שבא
 לחלל בהמה זו על מעות או בהמות אחרות, צמוד וקטא ותחלל
 בהמה זו במזיד כשהיא תמימה, על אף שאסור לעשות כן, בשביל
 שתתקבץ לתקן הקרבתה לקרבן הראוי לה. אמר רבי יוחנן,
 שאכן אינו פודה ומחלל את הבהמה בעודה תמימה, וגם אינו
 מקריבה, אלא ממתין לה עד שתתקבץ – שיפול בה מום קבוע,
 וממילא אינו יכול להקריבה, ואז מותר לפדותה ולחללה, ומייתי
 – ומביא שתי בהמות של חולין תמימות, שאחת מהן תהא
 מיועדת לקרבן עולה, והשניה לקרבן שלמים, ומתנה, שאם
 הבהמה שנמצאה היתה קרבן עולה, תהא הבהמה שהביא קרבן
 עולה תחתיה, והשניה תהא שלמי נדבה, ואם הבהמה שנמצאה
 היתה קרבן שלמים, תהא הבהמה קרבן שלמים תחתיה, והשניה
 תהא עולת נדבה.*
 הגמרא דנה בדינים המבוארים במשנה כשמצא בהמה סמוך
 לירושלים: אמר רב, כשמצא בהמות וזכרים יש לחוש שהם
 הוקדשו לעולות, ומבואר לעיל שמסיבה זו יקרבו אף לעולות,
 דהיינו שיחללם על מעות או בהמות אחרות, ויקריבם לעולה
 ולשלמים. מקשה הגמרא, ודילמא תודה היא – והרי יתכן שבהמה
 זו הוקדשה לקרבן תודה, ואם כן הרי אינו מקריב את הבהמה
 לשם קרבן הראוי לה. מתרצת הגמרא, דמייתי נמי תודה – אכן
 כוונת התנא במשנה שמביא אף בהמה נוספת לקרבן תודה ומתנה
 עליה, שאם הבהמה שמצא אכן היתה קרבן תודה, תקרב בהמה
 זו שהביא לקרבן תודה תחתיה, ואם לא היתה קרבן תודה, תקרב
 בתורת נדבה. מקשה הגמרא, והא בעינא לחם – והרי התורה טעונה
 הבאת ארבעים חלות לחם (ויקרא ז יב:ג), ולא מבואר במשנה
 שיש להביאם. מתרצת הגמרא, דמייתי נמי לחם – אכן צריך
 להביא אף לחמי תודה. מקשה הגמרא: ודילמא אשם הוא – והרי
 יתכן שהבהמה שנמצאה היא קרבן אשם, ואם יקריב רק עולה או
 שלמים נמצא שאין הבהמה קריבה לקרבן הראוי לה. מתרצת
 הגמרא, שאשם קרב כשהוא בן שתי שנים – דהיינו בשנתו
 השניה, משום שאז הוא נקרא איל, ובאשם גזילות ואשם מעילות
 ואשם שפחה חרופה נאמר שצריך 'איל', ואשתכח – והקרבן
 שנמצא היה בן שנה – דהיינו בשנתו הראשונה, ולכן אין להסתפק
 שמה הבהמה שנמצאה הוקדשה לאשם. מקשה הגמרא, אף
 שהקרבן שנמצא היה בתוך שנתו, עדיין יש לחוש ודילמא – שאם
 אשם מוצרע הוא, שכתבה בו התורה (שם יד יב) שצריך להביא
 'כבש', וכן יתכן שאשם נזיר הוא, שאף בו כתבה התורה (במדבר
 ו יב) שצריך להביא כבש בן שנתו, ואם כן מדוע מקריב את הזכר
 שמצא רק לעולה או לשלמים. מתרצת הגמרא, אשמות אלו לא
 שכיחי – אינם מצויים, ולכן אין לחשוש שמא הבהמה שנמצאה
 היא אחד מאשמות אלו.
 מקשה הגמרא: ודילמא קרבן פסח הוא, שטעון הבאת שתי תמים
 כבש או עז, וצריך להיות זכר בשנתו הראשונה (שמות יב ה).
 מתרצת הגמרא, שאם מצא את קרבן הפסח במונח, דהיינו קודם

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שני עמ' א

מאחר שאין החפץ שלו.
 מקשה הגמרא, הא מדקתני בסיפא של הברייתא 'או שחטף סלע
 משלה', מכלל – יש לדייק, דרישא בגול דעלמא עסקינן – שהרישא
 עוסקת באופן שקידשה בחפץ שגול מרשות אחרים, ואף על פי כן
 מתקדשת היא בו.
 מתרצת הגמרא, פירוש קא מפריש – הסיפא של הברייתא מפרשת
 את דברי הרישא, דהיינו, קידשה בגול בנקבה, כיצד –
 באיזה אופן של גזילה עוסקת הברייתא, בגול שחטף סלע מידה
 וקדשה בו, ורק על אופן כזה נאמר הדין שחלו הקידושין, אך אם
 קידשה בחפץ שגול מרשות אחרים אינה מקודשת.

וקידש בו את האשה, או בנקבה – שנטל חפץ מבעליו שלא ברצונו
 אך שילם לו את תמורתו, והלך וקידש בו את האשה, ובגניבה –
 או שקידשה בחפץ גנוב, או שחטף סלע מידה של האשה בעצמה
 וקדשה בו, בכל אופנים אלו הדין הוא שהאשה מקודשת
 ומוכה מדברי הברייתא שלא כדברי רב ורבי יוחנן, שהרי
 לדבריהם המקדש אשה בגול אינה מקודשת. מתרצת הגמרא,
 הנהם בגול דידה – הברייתא עוסקת באופן שגול מן האשה עצמה
 חפץ וקידשה בו, ובאופן כזה מקודשת האשה, שמאחר ונטלה
 החפץ מידו מחלה לו על הגזילה. ורב ורבי יוחנן עוסקים באופן
 שמקדשה בחפץ שגול מרשות אחרים, שבוז אין האשה מקודשת

על ילפני עזר לא תתן ממשל' (ויקרא יט יד), ולכן קנסוהו חכמים
 שהמקח מתבטל. עולה מתירוצ' הגמרא, שאם אדם יודע שאין
 מעות המעשר שני מתחללים במעשה מסוים, ומכל מקום לקח
 בהם דבר או קידש בהם, חל מקחו או קידושו, שכן לא יבוא לידי
 מכשול ולהשתמש בהן מחוץ לירושלים. הגמרא מקשה על הנחה
 זו: מִתְקַן לָהּ – הקשה על כך רבי ירמיה, ותר' בהמה טמאה,
 עֲבָדִים וְקִרְקָעוֹת, דְּאִדָּם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין מְעוֹת מְעַשֵּׂר שְׁנֵי מִתְחַלְלִין עֲלֵיהֶן,
 שהרי אינם ראויים לאכילה, ואם כן לפי רבי אלעזר יש לומר
 שהמוכר לקח את המעות על דעת להעלותן ולאוכלן בירושלים.
 וְתָנִן בַּמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי (פ"א מ"ז), אֵין לִזְכָּחִים בְּהֶמָּה טָמְאָה, עֲבָדִים
 וְקִרְקָעוֹת בְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי אֲפִילוּ בִירוּשָׁלַיִם, ואם עבר ולקח אותן
 במעות אלו, יאכל כִּנְיָן – יקח הלוקח מעות חולין אחרות ויאמר,
 כל מקום שמעות המעשר שני נמצאות ביד המוכר, יהיו מחוללות
 על מעות אלו, ויעלם לירושלים ויאכלם שם. ומבואר שאף במקום
 שיש לומר שהמוכר יודע שהמעות שבידו קדושים והוא יעלם
 לאוכלם בירושלים, מכל מקום צריך הלוקח לחללן על מעות
 חולין אחרות, כיון שחוששים שמא המוכר לא יעלם אלא ישתמש
 בהן מחוץ לירושלים. ואם כן קשה, במה שונה דין המקדש
 במעשר שני שחלו הקידושים, ואין הבעל צריך לאכול כנגד
 המעות בירושלים, ולא חוששים שמא לא תעלהו האשה
 לירושלים. מתרצת הגמרא: אֵלֶּא הָכָא – כאן במשנתנו המדברת
 במקדש את האשה במעות מעשר שני, בְּאִשָּׁה חֲבִירָה עֲסָקִין –
 אנו עוסקים באשה הנקראת 'חבירה', הלוזרת ויודעת הלכות,
 ולמודה ויודעת את כל הלכות מעשר שני, דִּדְרָגָה אִשָּׁה זו שאין
 מעות המעשר שני מתחללות על ידי קידושה, וצריכה להעלותו
 לירושלים ולאכול שם, וממילא תעשה כן, ולכן לא קנסו חכמים
 במשנתנו שאם קידשה במעות מעשר שני שיתבטלו קידושה.
 אבל שאר אדם המוכר בהמה טמאה או עבדים וקרקעות תמורת
 מעות מעשר שני, אינו יודע שאין מעות מעשר שני מתחללות על
 בהמה טמאה, ולכן חייבו חכמים את הלוקח לחלל את קדושת
 המעות שנתן למוכר על מעות אחרות. הגמרא חוזרת לדון בדברי
 המשנה האחרונה שהביאה, שהלוקח בהמה טמאה עבדים
 וקרקעות במעות מעשר שני, יחללן על מעות אחרות וישתמש
 בהן בירושלים: אֲמַר מִר – שנה התנא במשנה, שאם עבר ולקח
 במעות מעשר שני אחד מדברים אלו, כגון בהמה טמאה, עבדים
 או קרקעות, יאכל כִּנְיָן – יחללן על מעות חולין אחרות משלו,
 ויעלה מעות אלו לירושלים, ויקנה בהן מאכלים, ויאכלם בקדושת
 מעשר שני. מקשה על כך הגמרא, וְאִמָּאי – מדוע יעשה דווקא
 כך, ולא נאמר שִׁחְוִיר דְּמִי לְמִקְוָם – דהיינו ללוקח, ויתבטל
 המקח, ומה שלקח יחזיר למוכר, כִּי הָתָם – כשם ששנינו כן
 בברייתא בלקח בהמה טהורה במעות מעשר שני מחוץ לירושלים,
 ונתכוין להוציאן לחולין במזיד, שהעושה כן קונסים את המוכר
 שהמקח בטל, ומדוע במשנה קונסים דווקא את הלוקח שיחללם
 על מעות אחרות ויעלם לירושלים. מתרצת הגמרא, אֲמַר שְׁמוּאֵל,

ואם לקח בהמה במעות מעשר שני מחוץ לירושלים, אם עשה כן
 בשוגג, שלא ידע שמעות מעשר שני הן, יחזירו דמים למקום –
 כופים את המוכר להחזיר את המעות ללוקח, והבהמה תחזור
 למוכר, והמקח בטל משום שנעשה בטעות. שכן אילו היה יודע
 הלוקח שהמעות הן של מעשר שני לא היה לוקח את הבהמה.
 ואם עשה כן במזיד, שידע שמעות מעשר שני הן, תעלה הבהמה
 ותאכל במקום – בירושלים. שכיון שלקח את הבהמה במזיד, שוב
 אין שייך בזה מקח טעות, והמקח חל. וממילא קדושת המעשר שני
 עברה מהמעות לבהמה, ולכן מעלה ואוכל אותה בירושלים.
 הברייתא מביאה תנאי בדיון זה: אֲמַר רַבִּי יְהוֹדָה, כֶּסֶף דְּכָרִים
 אֲמֹרִים, שאם עבר ולקח במזיד חל המקח, ולכן תעלה הבהמה
 ותאכל במקום, דווקא באופן שמתכוין לקח את הבהמה מתחילה
 לשם קרבן שלמים, כלומר כדי לאכול בתורת מעשר שני
 לירושלים, שכן הבהמות שלוקחים במעות מעשר שני מקריבים
 אותן לשם שלמים, אֲבָל בְּמִתְכַּוֵּן לְהוֹצִיא אֶת מְעוֹת הַמַּעֲשֵׂר שְׁנֵי
 לְחֻלִּין, כלומר לקחת ולאכול את הבהמה בתורת חולין גמורין
 מחוץ לירושלים, כִּין כשעשה כן בשוגג, שלא ידע שהם מעות
 מעשר שני, וְכִין כשעשה כן במזיד, שידע שמעות אלו מעות
 מעשר שני הן, ולקח בהן את הבהמה כדי לחללן עליה, ואף
 המוכר ידע שמעות מעשר שני הן ונתכוין לכך. בשני אופנים אלו
 הדין הוא שִׁחְוִיר דְּמִים לְמִקְוָם – דהיינו לקונה, והבהמה תחזור
 למוכר, והמקח בטל. בשוגג הטעם הוא, שכיון שלא ידע הלוקח
 שמעות מעשר שני הן, ממילא מקח טעות הוא, וכמבואר לעיל
 בדיון לקח את הבהמה לשם שלמים. ובמזיד הטעם הוא, שקונסים
 את המוכר מכיון שאף שידע שמעות מעשר שני הן מכר בעדן את
 בהמתו, ולכן לא יזנה מדן אף שחולין הן. הגמרא מקשה על
 החילוק שאמר רבי יהודה בברייתא, מדיון שאמר במשנה: וְהָאֵין
 תָּנִן – והרי שנינו במשנתנו (לעיל נב): שְׂרָבִי יְהוֹדָה אֲמַר, שאם
 קידש את האשה במעשר שני כִּמְזִיד ושידע שהם מעות מעשר
 שני, קִידֵשׁ – הקידושין חלים. ואף שהמקדש ידע שהמעות
 יוצאות לחולין, מכל מקום כיון שאין טעות בקידושה, לא אמרו
 חכמים שיתבטלו הקידושים כדי לקונסם. ואם כן אף כשלוקח
 בהמה ונתכוין להוציא מעות מעשר שני במזיד לחולין, לא נאמר
 שכדי לקנס את המוכר יתבטל המקח.
 מתרצת הגמרא: אֲמַר רַבִּי אֱלֵעָזַר, במקרה המבואר במשנה כיון
 שהמקדש הודיעה שמקדשה במעות מעשר שני, אִשָּׁה יוֹדַעַת שֶׁאֵין
 מְעוֹת הַמַּעֲשֵׂר שְׁנֵי מִתְחַלְלִין עַל יָדָהּ – שאין המעות יוצאות לחולין
 על ידי שמקבלת אותן במעשה הקידושין, וצריכים לעלות
 ולאכלם בירושלים, וְעַל כֵּן עוֹלָה וְאִכְלָתָּ בִירוּשָׁלַיִם בתורת
 מעשר שני, וכיון שכלל לא נתכוונה להוציאם לחולין, לכן אין
 קונסים אותם שלא יחולו הקידושים. אבל במקרה המבואר
 בברייתא הרי המוכר יודע שהמעות מתחללות על הבהמה והיא
 מתקדשת בקדושת מעשר שני והמעות שבידו חולין, ויודע
 שהלוקח מתכוין לאכול מחוץ לירושלים, אם כן הרי הוא עובר

אגרות קודש

[כ"ח ניסן תשי"ט]

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו פ"נ עבור... שליט"א.

ובעת רצון יזכירוהו על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע להמצטרך
 לו מתאים לתוכן כתבו.

ויהי רצון שזכות הצדקה (שימצא בזה הקבלה) וזכות הוספה שלו בענייני תורה ומצות בכלל,
 יעמוד לו להטבת מצב בריאותו ולהמצטרך לו ולב"ב שי' בכלל.

ויהי רצון שבכל העניינים אודותם כותב ימשיך בבשו"ט, בהנוגע לרבים ובפרט בהנוגע לעצמו,
 טוב לשמים וטוב לבריות.

קידושין. האיש מקדש - פרק שני דף נו עמוד א - מותן מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) רכא רש"י תוספות

בשוגג - שלא ידע שהן מעות מעשר שני - יחזרו דמים למקומם; כופין המוכר להחזיר הדמים, דמקח טעות הוא. שאילו ידע שהן מעות מעשר - לא היה לוקח, דטריחא ליה מילתא להוליכה לירושלים. ובמעות הזה נחא ליה לאמטויניהו. במקום - בירושלים, דכתיב (דברים יב) "אל המקום אשר יבחר וגו'". כמה דברים אמורים - אמזיד קאי. לשם שלמים - שכן דרך כל בהמות שנקחות בכסף

מעשר ליקרב שלמים, כדילפיני לה במנחות (פב,א) "שם" "שם": "זבחת שלמים ואכלת שם" ובמעשר כתיב "ואכלת שם". לחולין - שלקחה לאוכלה חוץ למקום. בין שוגג - לאו אמתכוין להוציא לחולין קאי, דאם כן לאו שוגג הוא. והאי מתכוין דקתני - אמזיד קאי, והכי קאמר: אבל לקחה לשם חולין, דמזיד ידידה מתכוין להוציא מעשר לחולין הוא, בין שוגג בין מזיד - יחזרו דמים למקומם. שוגג - משום דמקח טעות הוא, ומזיד - דקסנין ליה למוכר, כדאמר לקמן, דלאו עכברא גבא אלא חורא גבא. במזיד קידש - דכיון דליכא טעות, משום קנסא לא אמרי רבנן דליבטול. אמר רבי אלעזר - מתניתין ליכא למיקסיה כלל, דאשה יודעת כו' ולא נתכוונה להוציא לחולין. אבל מוכר כו' יודע שהמעות מתחללות על הבהמה, וחולין הן בידו, ועבר על "לפני עור לא תתן מכשול" (ויקרא יט), דידוע שהלוקח מתכוין לאוכלה בעירו. והרי בחמה טמאה דאדם יודע כו' דאיכא למימר: כי שקיל ליה למעות - אדעתא

לאסוקניהו לירושלים שקיל ליה, ותנן: יאכל כנגדו; הלוקח יקח מעות משלו, ויאמר: כל מקום שהמעות ביד מוכר - יהיו מחוללות על אלו, ויעלם ויאכלם בירושלים. אלא מתניתין באשה חבירה עסקין דיעה - שאין מעשר שני מתחלל על ידי קדושה. ועולה ואוכלת. אבל סתם מוכר לא ידע שאין מעשר מתחלל על בהמה טמאה. כי ההם - כדאמרן גבי לוקח בהמה טהורה מזיד.

כשברח

לירושלים. בין שוגג - לאו אמתכוין להוציא לחולין קאי, דאם כן לאו שוגג הוא, והאי מתכוין דקתני - אמזיד קאי, והכי קאמר: אבל לקחה לשם חולין, דמזיד ידידה מכיון להוציא מעשר לחולין הוא, בין שוגג בין מזיד - יחזרו דמים למקומם. שוגג - משום דמקח טעות הוא, ומזיד - דקסנין ליה למוכר, כדאמרין לקמן: לאו עכברא גבא אלא חורא גבא. ופריך: והאנן תנן רבי יהודה אומר במזיד קידש פירוש: כיון דטעות ליכא, משום קנסא לא אמרו רבנן דליבטל, כי הכא דאמרין יחזרו דמים למקומם. אמר רבי אלעזר: מתניתין ליכא למיקסיה כלל, דאשה יודעת כו', ולא נתכוונה להוציא לחולין. אבל מוכר זה יודע שהמעות מתחללות על הבהמה וחולין הן בידו, ועובר על "לפני עור לא תתן מכשול", שהרי יודע הוא שהלוקח מתכוין לאוכלה בעירו. כך פירש הקונטרס. וקשה טובא: דא: דאטו ברשיעי עסקין, שפירש שהלוקח מתכוין לאכלה חוץ לירושלים; ועוד קשה: מאי "לפני עור לא תתן מכשול" איכא הכא: הא לא יקח ממנו - יקח מאדם אחר, ולא שייך "לפני עור" אלא דוקא דקאי בתרי עברי דנחרא, כגון מושיש כוס יין לנוזי, ואבר מן החי לבני נגז, כדאמרין בפרק קמא דמסכת עבודה זרה (נב,ו) ועוד קשה: דמשמע מותן פירוש: שהבהמה נתפסת בקדושה והמעות נתחללו. וכי משום קנס נאמר יחזרו דמים למקומם, המוכר יאכל הבהמה חוץ לירושלים! וליכא למימר שיחזור ויחלל לוקח קדושה הבהמה על מעותיו - דהא ארבי יתודה קיימא, דסבר: לקוח בכסף מעשר אינו נפדה, דלא אלימ למתפס פריטו. ועוד קשה: מאי פריך "והאנן תנן רבי יהודה אומר קידש!" הא לא דמיא כלל; דהכא לוקח אמר בפירושו שלא יוליכנה לירושלים, אבל הכא האשה אומרת שתוליכנו לירושלים לכך פירש רבינו יצחק: אבל במתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין, כלומר: שהתנה עם המוכר שלא תחול קדושת המעות על הבהמה, אלא המעות יהיו בקדושה ועל המוכר להעלותן לירושלים - היינו מתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין, שהקדושה לא תחול על בהמתו - יחזרו דמים למקומם. דחיישין שמא יאכלם המוכר חוץ לירושלים, שהוא סבור המוכר דפקע מנייהו קדושת מעשר שני. ואף על גב שפירש לו הלוקח - קסבר שאין ללוקח להפקיע קדושת המעות. כיון שמכר לו דבר הראוי להתחלל. והשתא פריך: והא תנן: במזיד קידש, ומעות לא נתחללו, ושכבינן ליה ביד האשה, וסמכין עלה שתעלם לירושלים. הכא נמי, למה המכר בטל? יעלם המוכר לירושלים, ויאכלם בקדושת מעשרו ומשני: אשה יודעת כו', אבל הכא המוכר אינו יודע, לפי שמוכר לו דבר הראוי להתחלל עליו, וקסבר שלא הועיל תנאי של לוקח, ויצאו לחולין, ואם נאמר לו שיליים - לא יאמין לנו.

מתקין לה רבי ירמיה והלא בהמה טמאה - שאינה ראיה להתחלל עליה מעות, ואפילו הכי קאמר יאכל כנגדו, ולא אמרין: אדם יודע. ואם כן, גבי אשה נמי היה ליה למימר דבעל יאכל כנגדן בירושלים. ופירש בקונטרס: דאכל כנגדן - רוצה לומר והלוקח יקח מעות משלו, ויאמר: כל מקום שהמעות ביד המוכר - יהיו מחוללים על מעות אלו, ויעלם ויאכלם בירושלים. והקשה רבי יצחק בן אברהם: הא מוקמא לה בסמוך כשברח המוכר, ואם כן היאך הוא יכול לחללם? והרי אין אדם מחלל דבר שאין ברשותו, כדאמר בפרק "מירובה" (בבא קמא טז,א) בשמעתא דרצנעין, דפריך לרבי יוחנן, דאמר: גזל ולא נתייאשו הבעלים - שניהם אינם יכולין להקדיש, זה לפי שאינו שלו, זה לפי שאינו ברשותו. ופריך: מהאי דרצנעין, שהיו אמורים כל הגזלק מזה יהיו מחוללין על מעות הללו, אלאמא דמשוה חלול להקדש? ומשני: כל המתלקט. ופירש רבינו יצחק בר אשה: דאין זה אלא קנסא, דקנסוהו ללוקח, אבל לעולם המעות קדושים ביד המוכר. והרב רבינו מאיר מפרש: שאני הכא שהלוקח יכול לחלל המעשר ביד המוכר, משום דכוחו הוא לו למוכר, וכן לו לאדם שלא בפניו. דהא וזייה מטעם שליחות, והוי כמו שליח. והכי נמי אמרין בגדרים (לז,ב) דבעי התם: התורם משלו על חבירו צריך דעת בעלים או לא? מי אמרין: זכות הוא לו, וכן לאדם שלא בפניו, או דילמא: נחא ליה לאינש למעבד מצוה בממוניה. ועד כאן לא מביעבי ליה התם אלא משום דאמר נחא ליה לאינש למעבד מצוה בממוניה, אבל היכא דלא שייך כי אם זכות, כי הכא - עבדינן וזכותיה. אבל באהאי דרצנעין ליכא למימר הכי, שהרי הגולנים עצמם אינם יכולים לתקן כלום מה שבידם, שהרי אינו שלהם והוי גזל ולא נתייאשו, וכיון דאינהו לא מצוי עברי - שלחיהו נמי לא מצוי עברי, והשתא נחא, שכשדמעות ביד המוכר יצא לחולין אם יאכל הלוקח כנגדו, אף על פי שאין בידו, דכיון שהוא זכות למוכר - יעשה לוקח שלוחו ויחללנו.

כשברח

ואם לקח בשוגג יחזרו דמים למקומם - פירש בקונטרס: דכופין המוכר להחזיר הדמים. דמקח טעות הוא, דאם היה יודע שמעות מעשר הן - לא היה לוקח, דטריחא ליה מילתא להוליכה לירושלים, והמעות הזה נחא ליה לאמטויניהו. ואם תאמר: מה קנס הוא למוכר בהך אדרבה ריח הוא לו, שיפטר לעלות לירושלים. כי המעות של מעשר שני אינן בידו, כיון דאמרין יחזרו דמים למקומם ויש לומר: דודאי קנס הוא לו מה שאנו אמורים יחזרו דמים למקומם, דבאלו חזרת במקום - יכולים לפטור מלהעלות המעות לירושלים, שהיינו מצריכים הלוקח לחלל קדושת מעות המעשר שביד המוכר, מאחר שהמוכר לפנינו, והיה הלוקח מעלן לירושלים. והיינו דפריך: ליקסיה ללוקח? שיאכל כנגדן בירושלים ויחלל עליהם קדושת מעות המעשר שביד המוכר.

במזיד תעלה ותאכל במקום - וקשה: כמאן אחאי דף ברייתא? אי כרבנן - הא אמרי אין מתחללין אפילו דיעבד, ואי כרבי מאיר - אפילו לבתחילה מחללין! והכי איתא בתוספתא דמסכת שביעית (פרק ו) דקתני: אחד שביעית ואחד מעשר שני - מחללין על חיה ועוף ועל הבהמה בעלת מום. והא דנטק לעיל "מתחללין" במלתיה דרבי מאיר, דמשמע וידעב - משום רבואת דרבנן נקט, לאשמעוניה דאפילו דיעבד אין מתחללין. ואומר רבינו יצחק: דאתאי כרבנן, ולכן מתחלל הכא על בהמה, דמיידי בתמימה דחזאי לשלמים, וביאי אותה לירושלים

ויאכלה בתורת שלמים. והתם מיידי בבעלת מום, דלא חזיא לשלמים - ולכן אין מתחלל דיעבד, גזירה שמא יגדל עדרים עדרים. והכי נמי איתא בתוספתא דמעשר שני בהך ברייתא, דקתני במילתיה דרבי יהודה: אם היתה בעלת מום, או שהיו פירותיו טמאין בין בשוגג בין במזיד - יחזרו דמים למקומם. ומהדיא ד"הגזל קמא" (בבא קמא זב,ב) דקאמר: וכן בהמה וממטי לה התם - שמא אתאי כרבי מאיר, דאמר מותר לחלל לבתחילה. אי נמי כרבנן, ואפילו לבתחילה, ומשום תקנת מעות בבל שאינם יוצאים להראי בירושלים. אבל במתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין - פירש בקונטרס: שלקחה לאוכלה חוץ

לירושלים. בין שוגג הוא, והאי מתכוין דקתני - אמזיד קאי, והכי קאמר: אבל לקחה לשם חולין, דמזיד ידידה מכיון להוציא מעשר לחולין הוא, בין שוגג בין מזיד - יחזרו דמים למקומם. שוגג - משום דמקח טעות הוא, ומזיד - דקסנין ליה למוכר, כדאמרין לקמן: לאו עכברא גבא אלא חורא גבא. ופריך: והאנן תנן רבי יהודה אומר במזיד קידש פירוש: כיון דטעות ליכא, משום קנסא לא אמרו רבנן דליבטל, כי הכא דאמרין יחזרו דמים למקומם. אמר רבי אלעזר: מתניתין ליכא למיקסיה כלל, דאשה יודעת כו', ולא נתכוונה להוציא לחולין. אבל מוכר זה יודע שהמעות מתחללות על הבהמה וחולין הן בידו, ועובר על "לפני עור לא תתן מכשול", שהרי יודע הוא שהלוקח מתכוין לאוכלה בעירו. כך פירש הקונטרס. וקשה טובא: דא: דאטו ברשיעי עסקין, שפירש שהלוקח מתכוין לאכלה חוץ לירושלים; ועוד קשה: מאי "לפני עור לא תתן מכשול" איכא הכא: הא לא יקח ממנו - יקח מאדם אחר, ולא שייך "לפני עור" אלא דוקא דקאי בתרי עברי דנחרא, כגון מושיש כוס יין לנוזי, ואבר מן החי לבני נגז, כדאמרין בפרק קמא דמסכת עבודה זרה (נב,ו) ועוד קשה: דמשמע מותן פירוש: שהבהמה נתפסת בקדושה והמעות נתחללו. וכי משום קנס נאמר יחזרו דמים למקומם, המוכר יאכל הבהמה חוץ לירושלים! וליכא למימר שיחזור ויחלל לוקח קדושה הבהמה על מעותיו - דהא ארבי יתודה קיימא, דסבר: לקוח בכסף מעשר אינו נפדה, דלא אלימ למתפס פריטו. ועוד קשה: מאי פריך "והאנן תנן רבי יהודה אומר קידש!" הא לא דמיא כלל; דהכא לוקח אמר בפירושו שלא יוליכנה לירושלים, אבל הכא האשה אומרת שתוליכנו לירושלים לכך פירש רבינו יצחק: אבל במתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין, כלומר: שהתנה עם המוכר שלא תחול קדושת המעות על הבהמה, אלא המעות יהיו בקדושה ועל המוכר להעלותן לירושלים - היינו מתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין, שהקדושה לא תחול על בהמתו - יחזרו דמים למקומם. דחיישין שמא יאכלם המוכר חוץ לירושלים, שהוא סבור המוכר דפקע מנייהו קדושת מעשר שני. ואף על גב שפירש לו הלוקח - קסבר שאין ללוקח להפקיע קדושת המעות. כיון שמכר לו דבר הראוי להתחלל. והשתא פריך: והא תנן: במזיד קידש, ומעות לא נתחללו, ושכבינן ליה ביד האשה, וסמכין עלה שתעלם לירושלים. הכא נמי, למה המכר בטל? יעלם המוכר לירושלים, ויאכלם בקדושת מעשרו ומשני: אשה יודעת כו', אבל הכא המוכר אינו יודע, לפי שמוכר לו דבר הראוי להתחלל עליו, וקסבר שלא הועיל תנאי של לוקח, ויצאו לחולין, ואם נאמר לו שיליים - לא יאמין לנו.

מתקין לה רבי ירמיה והלא בהמה טמאה - שאינה ראיה להתחלל עליה מעות, ואפילו הכי קאמר יאכל כנגדו, ולא אמרין: אדם יודע. ואם כן, גבי אשה נמי היה ליה למימר דבעל יאכל כנגדן בירושלים. ופירש בקונטרס: דאכל כנגדן - רוצה לומר והלוקח יקח מעות משלו, ויאמר: כל מקום שהמעות ביד המוכר - יהיו מחוללים על מעות אלו, ויעלם ויאכלם בירושלים. והקשה רבי יצחק בן אברהם: הא מוקמא לה בסמוך כשברח המוכר, ואם כן היאך הוא יכול לחללם? והרי אין אדם מחלל דבר שאין ברשותו, כדאמר בפרק "מירובה" (בבא קמא טז,א) בשמעתא דרצנעין, דפריך לרבי יוחנן, דאמר: גזל ולא נתייאשו הבעלים - שניהם אינם יכולין להקדיש, זה לפי שאינו שלו, זה לפי שאינו ברשותו. ופריך: מהאי דרצנעין, שהיו אמורים כל הגזלק מזה יהיו מחוללין על מעות הללו, אלאמא דמשוה חלול להקדש? ומשני: כל המתלקט. ופירש רבינו יצחק בר אשה: דאין זה אלא קנסא, דקנסוהו ללוקח, אבל לעולם המעות קדושים ביד המוכר. והרב רבינו מאיר מפרש: שאני הכא שהלוקח יכול לחלל המעשר ביד המוכר, משום דכוחו הוא לו למוכר, וכן לו לאדם שלא בפניו. דהא וזייה מטעם שליחות, והוי כמו שליח. והכי נמי אמרין בגדרים (לז,ב) דבעי התם: התורם משלו על חבירו צריך דעת בעלים או לא? מי אמרין: זכות הוא לו, וכן לאדם שלא בפניו, או דילמא: נחא ליה לאינש למעבד מצוה בממוניה. ועד כאן לא מביעבי ליה התם אלא משום דאמר נחא ליה לאינש למעבד מצוה בממוניה, אבל היכא דלא שייך כי אם זכות, כי הכא - עבדינן וזכותיה. אבל באהאי דרצנעין ליכא למימר הכי, שהרי הגולנים עצמם אינם יכולים לתקן כלום מה שבידם, שהרי אינו שלהם והוי גזל ולא נתייאשו, וכיון דאינהו לא מצוי עברי - שלחיהו נמי לא מצוי עברי, והשתא נחא, שכשדמעות ביד המוכר יצא לחולין אם יאכל הלוקח כנגדו, אף על פי שאין בידו, דכיון שהוא זכות למוכר - יעשה לוקח שלוחו ויחללנו.

בשברח — פירוש: הדיא דאין לוקדן עבדים. **הא** לא ברח קנסין למוכר — כמו ההוא דלעיל, דאמר יחזור דמים למקומם, שהוא קנסא למוכר שרוצה למכור בחמתו חוץ לירושלים, דקנס הוא כשתחזור לו.

ונקנסיה ללוקח — פירוש: שיאכל כנגדו בירושלים, ולא יתבטל. ולפירוש רבינו מאיר פריך שפיר, שהמעות שביד המוכר

יוצאין לחולין על ידי הלוקח. אבל לפירוש רבינו יצחק בר אברהם קשה: מאי פריך? אדרבה, מוטב לקנס המוכר להוציא מידו, מלמנס הלוקח וישאר האיסור ביד המוכר, כלומר המעות שלא נתחללו, ושמן יאכלם חוץ לירושלים דכסבור נתחללו? ויש לומר: ולדידה הכי פריך: וליקנסיה ללוקח, שילך לבית המוכר ויאמר לו: המעות שהן קדושין בידך תוא קדושתן על אלו, ואז יצאו לחולין.

מסתברא כל היכא דאיכא איסור קנסין ליה — פירוש: והיינו המוכר, שהרי

המעות דמעשר ברושותו הוי קיימא, ולפיכך קנס ליה שיחזור דמים למקומם. והיינו שלא מבר בחמתו. וזה דוחק לפירוש רבינו יצחק בר אברהם, דפירוש: דלעולם המעות שביד המוכר קדושין מקדשת מעשר, וצריך להעלות לירושלים — אם כן אדרבה, וזות הוא לו מהא דאמרן יחזור דמים למקומם, דטוב לו שיחזור לו בחמתו מלהעלות דמיו בירושלים! אבל לפירוש הרב רבינו מאיר נראה. אך זה קשה לפירוש הקונטרס לעיל, דפירש גבי אבל מתבין להוציא מעות מעשר שני לחולין, דרמעות יצאו לחולין והבהמה קדושה, ועלה קאמר יחזור דמים למקומם. ואם כן, לפי סברא זו הוי ליה למקנסיה ללוקח, למימר דיאכל כנגדו בירושלים, שהרי האיסור הוא בידו — דהיינו בדמיה. אבל לפירוש ורבינו יצחק בר אברהם נראה, שהרי האיסור הוא ביד המוכר, ואם תאמר: לעיל קאמר גמרא דקנסוהו ללוקח דיאכל כנגדו — מאי קנס הוא? כי נמי אמר יחזור דמים למקומם — צריך הלוקח להעלות המעות לירושלים? ויש לומר: דהקנס הוי מזה דמסתמא לקח הבהמה ביוקר ממעות מעשר שני ליפטר עצמו מלעלות לירושלים, וכשנאמר לו שיאכל כנגדו בירושלים, דחמק ידה של —

ידה לו הפסד גדול בלקיחת הבהמה שלקח. **המקדש** בערלה כ' אינה מקדשת — פירוש: לפי שאיסור הנאה, ואם תאמר: אמאי אינה מקדשת? הוי שרי ליהנות ממנו שלא כדרך הנאות, כדאמר בפרק "כל שעה" (פסחים כ"ב) ויש לומר: כבאן מיירי דליכא שוה פרוטה אלא כדרך הנאות, אי נמי: יש לומר דמיירי שפיר דאיכא שוה פרוטה אף גמל כדרך הנאות, מכל מקום כיון שהאשה סבורה שיש לה ליהנות דרך הנאות ואינו כן — לא סמכה דעתה, והוי מקח טעות. ואם תאמר: ואמאי לא חשיב בוך מתניתין פיגול ונותר וטמא? ויש לומר: דבקדשים לא קא מיירי. והא דלא חשיב חמץ בפסח — משום דקסבר רבינו יוסי דגלילי דשרי בהנאה, בפרק "שעה" (שם כ"ג), והא דלא חשיב עבודה זרה — משום ולא שייך למיתני ביה "מכרן וקידש בדמיון מקדשת" — שהרי עבודה זרה תופסת דמיה, ושביעית אחר הביעור.

מנין שלא יצבע בו — אף על גב דאמרין לא יזהב — אצטריך לאשמועינן שלא יצבע, דסלקא דעתך דשרי, משום דחיותא לאו מחלוא דהיא. ואצטריך לאשמועינן שלא ידליק, דסלקא דעתך דשרי משום דמכלא אותו — קא משמע לן דאסור בכל ענין, וכדרך הנאות, אבל שלא כדרך הנאות — שרי.

בשברח — המוכר שהדמים בידו, ומתמיהין: הא לא ברח קנסין למוכר? **אלא חורא נגב** — אלמלא חור שהעכבר מצגיע גבינו שם — לא היה גונב. **חורא מנא ליה** — מאין לו הגניבה. **משנה** המקדש בערלה כ' — דכולהו איסורי הנאה נניהו, כדיליק לה בגמרא. **מכרן וקידש בדמיהם** מקודשת — דאין הדמים נתפסין באיסור, כדיליק לקמן. **גמרא** מנלן — שאסורה בהנאה? **מנין שלא יזהב** מנלן — כגון שלא יצטבע בו בפירי פריזי ליצטבע בו. כגון קליפין גאונין, ושומר רחוי אסור כפירי. **ולדליק בו את הנה** — כגון מן השמן, אף כלאי הכרם תופס את דמיו — אלמא תנן במתניתין: מכרן וקידש בדמיהם — מקודשת, אלמא אין אוסרין את דמיהם. **שהוא נבלה** — הואיל וסקלו, ונבלה כבר למדנו מילא תאכלו כל נבלה" (דברים יד) שאסורה באכילה. **מנין דאם שחטו בו** — ותרתי אשמועינן קרא: סקול יסקל השור, ואם נשחט — לא יאכל.

לחיכא דסקליה מסקל — ולאסירה בהנאה אתא. **"לא יאכל"** משמע איסורי הנאה כדריב אבהו. דמנבילה ולא נפקא לן בה איסור הנאה, שהנבלה פרט בה הכתוב היתר והלכה כתיב בדידה בהדיא **"לא יאכל"** ולא פרט אחריו היתר. **"ובעל השור נקי"** — לדרשא אחריתא אתא, לחצי כופר דמיו ולדות כדלקמן. **עד שיפטר לך הכתוב** — דמדאיצטריך לפרט בנבילה **"לגר אשר בשעריך תחננה ואכלה"** למשרייה בהנאה, ולא נכתב בו אלא **"לא יאכל"**, שמע מינה: **"לא תאכלו"** — איסור הנאה הוא. ובפסחים (כ"ב) פריקין עלה טובא, לגר בנתינה ולכביר במכירה לגר גרסין במילתיה דרבי אבהו. דאי הוה סבירא ליה דברים ככתבן דוקא — ור לא מצי ליקו מיניה דהיכא דלא פרט היתר — ליתסר, דהאי דנבלה לאו אתא להיתר הנאה, אלא לאשמועינן דחילופא אסור. **הני מילי** — דשמעין אסור הנאה אלא משלשן אכילה — היכא דנפקא לן איסור אכילה מיניה. דכיון דמבעי ליה נמי לאחוריי אכילה — כלל כל הנאות בשלשן אכילה, דילפינן מנבילה התם דלא יאכל איסור הנאה נמי משמע. אבל הכא, דאיסור אכילה מקרא אחריתא נפקי, ולא הוצרך לן אלא להנאה — למה לי לאפקי הנאה בשלשן אכילה? ליתבון **"לא ידנה"** אלא ודאי לאכילה נופיה איצטריך, ולחיכא דשחטיה. **אי נמי לכתוב לא יאכל** — ולשחוק, **"את בשורי"** למה לי? **כיון בשר** — ששחטו. ואימא **הני מילי** — דאשמועינן קרא דאפילו שחטו אסור — היכא דברק צור ושחט בה, דסקילה היא. דמנבילה לא מצי נפקי, דלאו נבלה הוא. אבל שחטת סבין לאו **מידי סבין כתיבא באורייתא** — אצל שחטיה? וכיון דהכי הוא, כי שחטה נמי בצור — לאו סקילה היא, אלא שחטיה, ואסר לך הכתוב בשור, והוא דחין סבין. ולהנך תנאי דמפיק ליה להא **ובעל השור נקי** — בבבא קמא (מ"א), לחצי כופר — שאם דרג את האדם נקי מחצי כופר, ואף על גב דמועד משלם כופר שלם — לא אמרינן תם ישלם חצי כופר, כי היכי דגבי נוקן משלם חצי נוק, ולדידי — אם נקא אשה דהיה ויצאו ילדיה — אינו משלם דמי ולדות לבעל, כמו שהאדם הנוקן משלם, כדכתיב (שמות כא) **"עונש יענשו וגו'."**

כתיב: בשורו — אסור, ועורו מותר. — **וליהנך תנאי דמפיק ליה** **האי "בעל השור נקי"** **לחצי כופר ולדמיו ולדות, הנאת עורו מנא להו?** **כ"מאת בשורו** — **את המפיל לבשרו**. — **ואידך: "את"**

המשנה האומרת שאין לוקחים במעות מעשר שני בהמה טמאה
עבדים וקרקות, מדברת בַּשְּׁבִיחַ המוכר שהמעות בידו, וממילא
אין הלוקח יכול לתבוע ממנו שיחזיר לו אותם, ולכן יחלל את
המעות שביד המוכר על המעות שבידו ועלם לירושלים. שואלת
הגמרא, וְשִׁעָמָא דְּבִרָה – הטעם שקונסים את הלוקח שיחלל את
המעות שביד המוכר על המעות שבידו, הוא משום שהמוכר ברח
כשהמעות בידו, אבל הֲאֵלָּא לא בָּרַח המוכר, קִנְסִינָּה – אנו
קונסים דווקא לְמוֹכֵר ומבטלים את המקח. וקשה מדוע אנו קונסים
דווקא אותו, וְקִנְסִינָּה לְלוֹקֵחַ שבכל אופן יחלל את המעות שביד
המוכר על המעות שבידו, כשם שעושים באופן שברח המוכר,
שהרי הוציא מעות מעשר שני באיסור. מתרצת הגמרא, שישנו
משל, שכשהעכבר גונב לֹא עֲבָרָא גֻּבַּב אֱלָא חוֹרָא גֻּבַּב – לא
העכבר הגנב, אלא החור שבו הוא מצניע את גניבתו, שכן אלמלא
היה לעכבר חור, לא היה לו היכן להצניע את גניבתו, ולא היה
גונב. והנמשל לעניינינו הוא. שאלמלא המוכר שהסכים למכור
ללוקח דברים אלו תמורת מעות המעשר שני שהיו בידו, לא היה
הלוקח יכול לקנותם, נמצא שהמוכר מכשיל את הלוקח באיסור
זה, ולכן קונסים את המוכר.
מקשה הגמרא: וְאִי לֹא עֲבָרָא חוֹרָא מֵאִי קַעֲבִיד – הרי אפשר
לומר להיפך, שאלמלא העכבר שגנב והניח את הגניבה בחור, מה
החור היה עושה, כלומר הגניבה לא היתה נמצאת שם, ונמצא
שהעכבר הוא הגנב. וכן הדבר כאן, אלמלא הלוקח שקנה את
חפצי המוכר, לא היה יכול לקנות את מעות המעשר שני תמורת
חפציו, ונמצא שהלוקח עשה את האיסור ולא המוכר, ומדוע
קונסים את המוכר. מתרצת הגמרא, מִסְתַּבְרָא – מסתבר יותר
לקנוס את המוכר, שכן כָּל הֵיכָא דְּאִיכָא אִיסוּרָא הֵתָם קִנְסִינָּה –
קונסים דווקא את מי שברשותו נמצא האיסור, והרי מעות
המעשר שני שלא נתחללו עדיין נמצאים עתה אצל המוכר, ולכן
כיון שהוא לפנינו ואפשר לקנוסו, קונסים אותו להשיב את המעות
ללוקח, והלוקח יחזיר לו את חפציו. אמנם במקרה שהמוכר ברח,
אכן קונסים את הלוקח על שהוציא מעות מעשר באיסור.

משנה

המשנה מונה דברים שאסורים בהנאה ואין להם שווי ממוני,
ולפיכך אם קידש בהם אינה מקודשת. הַמְּקַדֵּשׁ את האשה בַּעֲרֵלָה
– בפירות האילין בשלושת השנים הראשונות לנטיעתה, או בַּכִּלְאִי
הַכֶּרֶם – בתבואה שנזרעה בכרם, ונאסרה משום כלאים, או בַּשּׁוֹר
הַנֶּסְקֵל – שור שגנח אדם והמיתו, ודינו להיסקל, וּבַעֲרֵלָה עֲרוּפָה –
עגלה המובאת ככפרה על אדם מת שנמצא בין שתי ערים וזרע
נודע מי הרג, או בַּצִּפּוֹרִי מִצֹּדֶעַ – ציפורים שמביאן המצורע
כשנרפא מצרעתו, וּבַשֶּׁעֵר נָזִיר – שיער הנזיר לאחר שנתגלה,
וּפְטוּר חֲמוֹר – הוולד הראשון של החמור, וּבִשְׂרָר בְּחֶלֶב – בשר
שנתבשל בחלב, וְחוֹלִין שֶׁנִּשְׁחָטוּ בַּעֲזוּרָה – בהמת חולין שלא
הוקדשה ונשחטה בעזרה, וכל הדברים הללו אסורים בהנאה,
ולפיכך אם קידש בהם אִינְהוּ מְקוּדָּשִׁים. ורק אם קידש באיסורי
הנאה בעצמם, אינה מקודשת. אבל אם מְכַרְןָּה – את אחד מן
הדברים הללו האסורים בהנאה, וְקִדֵּשׁ את האשה בַּדְּמִיתִי –
בכסף שקיבל בעבור, הרי היא מְקוּדָּשֶׁת, כיוון שאין הדמים
נתפסים באיסור ההנאה.

גמרא

מבררת הגמרא: מה שמנינו במשנה את המקדש אשה בַּעֲרֵלָה יחד
עם שאר איסורי הנאה, מִגֵּל – מנין שכך הוא, שערלה אסורה
בהנאה. משיבה הגמרא: דְּתִנְיָא בְּרִייתָא, נאמר בפסוק (ויקרא יט,
כג) וְכִי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶּם כָּל עֵץ מֵאֵבֶל וְעֵרְלָתֶם עֲרֵלְתוֹ
אֶת פְּרִי שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל, אֵין לִי – איני יכול
ללמוד מן הפסוק אֱלָא אִיסוּר אֲכִילָה מִן הָעֵרְלָה, שנאמר לֹא
יֵאָכֵל, אבל הַנָּהָה מִן הָעֵרְלָה מִנֵּין לֵנוּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִנְהוּ, וכגון שלא

יִצְבַּע בּוֹ, בפירות שראויים לצביעה כגון קליפות אגוזים. וְלֹא
יִדְלִיק בּוֹ בשמן של זיתי ערלה אֶת הַנֵּר, תִּלְמִיד לִזְמַר וְעֵרְלָתָם (אֶת)
עֵרְלָתוֹ, וכיוון שכפלה התורה את המילה ערלה, יש ללמוד
וְלִרְבוּתָא אֶת כּוּלָם – שכל אופני ההנאה אסורים, ולא רק
אכילה. שנינו במשנה: המקדש אשה בַּכִּלְאִי הַכֶּרֶם אינה מקודשת
כיון שהם אסורים בהנאה: מבררת הגמרא: מִגֵּל שְׁכָלָאֵי הַכֶּרֶם
אסורים בהנאה. משיבה הגמרא, אֲמַר חִזְקִיָּה דְּבַר זֶה נִלְמַד מִמֶּה
שֶׁאֲמַר קָרָא (דברים כב ט) ' לא תורע כְּרִמְךָ בְּכָלֵים מִן תְּקַדֵּשׁ
הַמִּלְאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע וּתְבוֹאֵת הַכֶּרֶם, ודורשים את המילים
'פן תקדש' כאילו היה כתוב מִן תִּזְרַע אֲשֶׁר, כלומר לא תורע כְּרִמְךָ
כלאים מן ייאסרו ותהא צריך לשרפם באש, והרי שהם אסורים
בהנאה. רב אֲשִׁי אֲמַר שמפרשים 'לא תורע כְּרִמְךָ כלאים מִן יִהְיֶה
קִדֵּשׁ' כלומר מן ייאסרו ויהא דינם כקודש שאסור בהנאה.
הגמרא מקשה על רב אשִׁי: אֵי – אם אכן כלאי הכרם דינם כקודש
לגבי כל דבר, אם כן מה – כמו שְׁקֵשׁ שֶׁנִּמְכַּר שֶׁנִּמְכַּר דָּמִיו,
שהם נעשים קדושים במקומו, וְהַקֹּדֶשׁ בְּעַצְמוֹ יוֹצֵא לְחוּלִין, אֵי
בַּכִּלְאִי הַכֶּרֶם צָרִיךְ לִהְיוֹת הַדִּין כֵּן, שאם ימכרם יהא הכלאים תוֹפְסִים
אֶת דָּמִיו – שהדמים שיקבל יהיו אסורים בהנאה במקומו,
והכלאים יהא יוֹצֵא לְחוּלִין ומותר בהנאה. והרי שנינו במשנתנו
'מכרן וקידש בדמיהן מקודשת', הרי שדמי הכלאים אינם נאסרים
בהנאה. הגמרא דוחה מכח קושיא זו את ביאורו של רב אשִׁי: אֱלָא
מִתּוֹרֵי תָאם בְּדִתְחִינְקָה, שהמקור לכך שכלאי הכרם אסורים בהנאה
הוא בדרשותו של חזקיה. הגמרא משיבה לברר את איסורי
ההנאה שנמנו במשנה. מבררת הגמרא: שוֹר הַנֶּסְקֵל ששנינו
במשנה יחד עם כל איסורי ההנאה, מִנֵּין שהוא אכן אסור בהנאה.
משיבה הגמרא: דְּתִנְיָא בְּרִייתָא, מִשְׁמַעַם – ממשמעות מה
שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כא, כח) וְכִי יִנָּח שׁוֹר אֶת אִישׁ או אֶת אִשָּׁה וְנָתַתָּ
סָקוֹל יִסְקֵל הַשּׁוֹר, וכי אִינִי יוֹדֵעַ כבר שְׁהַשּׁוֹר הִנְסָקֵל בְּיָלָה הָיָא,
הרי ודאי אני יודע שכיוון שנסקל ולא נשחט הוא נבילה, וְנִבְלָה
אֲסוּרָה בְּאֲכִילָה, במפורש בתורה, 'לא תאכלו לא נְבִלָה' (דברים יד
כא). אם כן מה תִּלְמִיד לִזְמַר – מדוע הוצרך הפסוק לשוב ולומר
'לֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ', אלא על כרחך הפסוק מְנִיד לָךְ שיש אופן
נוסף בו השור אינו נבילה ואף על פי כן 'לא יאכל את בשרו', והיינו
שֶׁאֵם שֶׁחָטָא את השור שחטא כשרה לֵאחֶר שֶׁנֶּגְמַר דִּינוּ בְּבֵית דִּין
לחיוב סקילה, אֲסוּרָה הוּא בְּאֲכִילָה, וכך יש לקרוא את הפסוק 'סקול
יסקל השור', ואף אם לא נסקל כדינו אלא נשחט, מכל מקום 'ולא
יאכל את בשרו'. הרי ששור הנסקל אסור באכילה גם באופן
שאינו בבילה.

הגמרא מבררת מנין ששור הנסקל אסור גם בהנאה. מבררת
הגמרא: בְּהִנָּה מִנֵּין שהוא אסור. משיבה הגמרא: תִּלְמִיד לִזְמַר
(שמות כא, כח) וְכִי יִנָּח הַשּׁוֹר נָקִי, מבאתר הגמרא: מֵאִי מִשְׁמַעַם –
כיצד משמע מן הלשון 'נקי' שהשור אסור בהנאה. שְׁמַעוֹן בֶּן זִיכְא
אֲמַר שמשמעות לשון 'נקי' הוא בְּאֵדָם שֶׁאֲמַר לְחִבְרוֹ על אחד
שהפסיד את כל רכושו, יָצָא מִלּוּנֵי נָקִי מִנְכָּסִיו וְאֵין לוֹ בָּהֶם הַנָּהָה
שֶׁל כָּלּוּם, הרי שלשון 'נקי' אינו שאין לו כל הנאה מנכסיו, וכך
גם 'בעל השור נקי' היינו שבעל השור הפסיד את שורו לגמרי,
שהוא אסור בהנאה.

הגמרא מנסה לברר אם אפשר להעמיד את פירוש הפסוקים
באופן אחר. שואלת הגמרא: מֵאֵי – מנין לברייתא דְּהָא פְּסוּק 'לֹא
יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ', לְהִיכָא דְּשָׁחִיט את השור לֵאחֶר שֶׁנֶּגְמַר דִּינוּ הוּא
דְּאֵתָא, וללמדנו שאפילו שנשחט ולא נסקל, מכל מקום הוא אסור
באכילה. וְלִקְטָא – אולי באמת דְּשָׁחִיט את השור לֵאחֶר
שֶׁנֶּגְמַר דִּינוּ, ולא נסקל יֵאָשֵׁר באכילה, וְהָא פְּסוּק 'לֹא יֵאָכֵל'
לְהִיכָא דְּסָקִילָה מִסָּקֵל הוּא דְּאֵתָא – למקרה שהשור נסקל, ואף
שאינ צורך ללמדנו שנבילה אסורה באכילה, מכל מקום אפשר
שהפסוק 'לא יאכל' בא ללמדנו שהנבילה הזו אסורה אף בהנאה,
וּבְדִרְבֵּי אֲבָהוּ אֲמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, שלמדים איסור הנאה מלשון איסור
אכילה. דְּאֲמַר רַבִּי אֲבָהוּ אֲמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בתורה
אחד מן הלשונות 'לֹא יֵאָכֵל', 'לֹא תֵאָכֵל', 'לֹא תֵאָכְלוּ', אף

להיערף שם, היא אִסְרָתָהּ בהנאה, משום שמשעת הירידה היא
נקראת 'עגלה ערופה'. והרי שאף שהיא נאסרת מחיים, מכל מקום
אין הדבר תלוי בשעת לקיחתה. מקשה הגמרא: אִי כדברי ריש
לקיש שאיסור ההנאה בציפורי מצורע נלמד מעגלה ערופה,
שהוא מחיים ולא משעת שחיטה. אם כן מַה עֲגֵלָה עֲרוּפָה מִשְׁעַת
לְקִיחָהּ לֹא מִיִּתְסָרָא שהרי רק הירידה לנחל איתן אוסרתה. אִי
צִיפּוּרִי מְצוּרֵעַ נִמִּי מִשְׁעַת לְקִיחָהּ לֹא מִיִּתְסָרָא, אלא בזמן אחר,
מאוחר יותר. ומדוע אמר ריש לקיש שציפורי מצורע נאסרת כבר
משעת לקיחתה.
מתרצת הגמרא: הֵכִי הִשְׁתָּא – וכי יש דמיון בין עגלה ערופה
לציפורי מצורע, הֵתָם בעגלה ערופה הטעם שאינה נאסרת משעת
לקיחה הוא משום דאִית לֵיה גְּבוּל אֶחָרֵינָא – יש לה זמן אחר,
שאפשר לומר שהאיסור תלוי בו. והזו זמן הירידה לנחל שנאמר
(דברים כא, ד) 'וְהוֹרִידוּ זָקְנֵי הָעִיר הַהִיא אֶת הָעֲגֵלָה אֶל נַחַל
אֵיתָן', וכיון שיש זמן אחר מאוחר יותר משעת הלקיחה, אין לנו
להקדים את האיסור לשעת לקיחה, אלא יש לאחרו ולומר שאינה
אסורה אלא משעת ירידתה לנחל. אבל הֵכָא בציפורי מצורע, מִי
אִית לֵיה גְּבוּל אֶחָרֵינָא – אין לציפורי המצורע זמן אחר שאפשר
לתלות בו את האיסור, מאוחר יותר משעת לקיחה. וכיון שלמדים
מעגלה ערופה שכשם שאיסורה הוא מחיים כך גם ציפורי מצורע
אסורות מחיים, ממילא על כרחך זמן הלקיחה הוא הקובע,
ומשעת לקיחתה הן אסורות בהנאה.
הגמרא מביאה שלוש קושיות שהקשה רבי יוחנן לריש לקיש, על
שיטתו שציפורי מצורע אסורות משעת לקיחה. קושיא ראשונה:
אִיִּתְיָבִיה רַבִּי יוֹחָנָן לְרִישִׁי לְקִישׁ, נאמר בתורה (דברים יד, יא) 'כָּל
צִפּוּר מְהִירָה תֹאכְלוּ', ומלשון 'כל' דרשו לרבות אֶת הַצִּיפּוּר
הַמְשֻׁלָּחֹת שמוותרת באכילה. ובהמשך נאמר (שם יד, יב) 'וְזֶה אֲשֶׁר
לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם', ומלשון 'אשר' דרשו לרבות אֶת הַצִּיפּוּר הַשְּׁחוּטָה
שאסורה בהנאה. וְאִי סִלְקָא דַּעְתָּךְ כמו שאמר ריש לקיש
שהציפור השחוטה כבר מִחַיִּים אֲסוּרָה, אם כן לֹאֹהֵר שְׁחִיטָה
מִיִּצְרָא – וכי צריך לרבות מן הפסוק שהיא אסורה לאחר שחיטה,
הרי פשוט הוא שאם היא אסורה בהנאה מחיים, היא נשארת
אסורה גם לאחר השחיטה, ומה צורך יש בריבוי של 'אשר'. אלא
יש להוכיח שקודם השחיטה היתה מותרת, ולפיכך צריך פסוק
לרבות שנאסרת משעת השחיטה.
הגמרא דוחה את הקושיא, למרות שהיא אסורה מחיים, עדיין היה
מקום לומר שאחר שחיטה היא מותרת. מַהוּ דַּעְתָּךְ – היה אפשר
לומר שדינים של ציפורי מצורע הוא מִיִּד – כמו דְּהוּה אֶקְדִּישׁ,
קְדִישִׁים מִחַיִּים אֲסִירִי, ויש בהם מעילה, וְאֵתְנִי שְׁחִיטָה וּמִכְשָׁרָה
לָהּ, שכששוחטים את הקדשים כדין, מותר לאכול את בשרם.
והרי ששחיטה מתירה אותם בהנאה. ואם כן היה אפשר לומר כן
גם בציפורי מצורע, שאף שהן אסורות מחיים, מכל מקום
השחיטה מתירה אותן בהנאה. ולפיכך קָא מִשְׁמַע לָן הפסוק 'וזה
אשר לא תאכלו מהם' שהציפור השחוטה אסורה בהנאה. ואם כן
גם לשיטת ריש לקיש שהיא אסורה מחיים, מכל מקום יש צורך
בריבוי של 'אשר'.
קושיא שניה: אִיִּתְיָבִיה רַבִּי יוֹחָנָן לְרִישִׁי לְקִישׁ, שנינו במשנה (נגעים
פי"ד מ"ה) שְׁחָטָה – את הציפור המיועדת לשחיטה, וְנִמְצְאָה
מְרִירָה, כגון שכשבדק את הסימנים מצא נקב בוושט במקום
השחיטה, והרי היא פסולה לטהרת מצורע, יִקַּח בָּת זֶזֶן אחרת
(במקום הטריפה) לציפור הַשְּׁנִיָּה שנותרה מן הזוג הראשון, ואין
צריך לקחת שתי ציפורים אחרות. והציפור השחוטה הִרְאָשׁוּנָה
מוֹתֶרֶת בְּהִנָּאָה, ואף ששחיטה אוסרת את הציפור, מכל מקום זו
היא שחיטה שאינה ראויה, ואינה אוסרת. מקשה רבי יוחנן וְאִי
סִלְקָא דַּעְתָּךְ כמו ריש לקיש שהציפור השחוטה כבר מִחַיִּים משעת
הלקיחה אֲסוּרָה, אם כן הציפור השחוטה הִרְאָשׁוּנָה, אִמְאִי מוֹתֶרֶת
בְּהִנָּאָה, הרי שמא נאסרה כבר בשעת לקיחה, ולא הותרה. מתרצת
הגמרא: אִמְר לֵיה רִישִׁי לְקִישׁ לרבי יוחנן, אין המשנה שם עוסקת
באופן שאין אנו יודעים אימתי נטרפה, וייתכן שהיתה ראויה

מתרצת הגמרא: 'אֶת' לֹא דָרִישׁ אותו תנא, בְּדִתָּנָא בברייתא,
שִׁמְעוֹן הַעֲמֻסָּנִי וְאִמְרִי לֵה נְחִמָּה הַעֲמֻסָּנִי, הִנֵּה דָרִישׁ כָּל אֶתְנִי
שְׁכִיתוּהָ ומרובה מהם, כִּיּוֹן שְׁהִינֵעַ לְפִסּוּק 'אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא'
(דברים ו, יג) היה ירא לרבות שום דבר ולהשוותו ליראת השם,
לומר שיש לירא גם ממנו. וכיוון שכך פִּירֵשׁ – חדל מלדרוש עוד
את המילה 'את'. אִמְרוּ לוֹ תַלְמִידֵיו, רַבִּי, כָּל 'אֶתְנִי' שִׁדְרִשְׁתָּ עד
עתה מַה תִּהְיֶה עֲלֵיהֶם, אִם הִיא כֹל יִגְיעַר לְרִיק, אִמְר לָהֶם, כִּשֶׁם
שְׁכַבְתִּי שָׁכַר עַל הַדְרִישָׁה עד עכשיו, כִּךְ קִבְלִיתִי שָׁכַר עַל הַפְרִישָׁה
– על כך שהפסקתי מלדרוש. ולא היו דורשים את האתן עַד שִׁבְכָא
רַבִּי עֲקִיבָא וְלִימַד שיש לדרוש מן ה'אֶת' שבפסוק 'אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ
תִירָא', לרבות תַלְמִידֵי חֻכְמִים שגם מפניהם יש לירא. והרי
שלישית שמעון העמסוני אין דורשין אתן כלל. וכן סבר גם התנא
בסוגייתנו, ולא דרש 'את' בשרו לאסור הנאת עורו, והוצרך
לדרשת 'בעל השור נקי' ללמוד הימנה שגם העור אסור בהנאה.
הגמרא מבררת מהו המקור שעגלה ערופה אסורה בהנאה. שנינו
במשנה: המקדש אשה כְּעֵגֶלָה עֲרוּפָה אינה מקודשת כיון שהעגלה
אסורה בהנאה: מבררת הגמרא: מִנָּלָן שהיא אסורה בהנאה.
מביאה הגמרא: אִמְרִי רַבִּי רַבִּי יְנָאי, 'כְּפִרָה' בְּתִיבָה – בעגלה
ערופה כְּקִדְשִׁים – כמו שנאמר כפרה לגבי קדשים, שנאמר בעגלה
ערופה 'כִּפֹּר לַעֲמֻקָּה וְשָׂרָא' (דברים כא, ח). ויש להקיש וללמוד
שכשם שקדשים אסורים בהנאה, כך גם עגלה ערופה אסורה
בהנאה.
הגמרא מבררת מהו המקור שציפורי מצורע אסורות בהנאה.
שנינו במשנה: המקדש אשה בַּצִּיפּוּרִי מְצוּרֵעַ אינה מקודשת, משום
שהן אסורות בהנאה: מבררת הגמרא: מִנָּלָן שהן אסורות בהנאה.
מביאה הגמרא ברייתא: דַּתְנָא דְּרַבִּי יִשְׁמַעֵאל, נֶאֱמַר בתורה
בפרשת הקרבנות, מִכְשִׁיר – אשם מצורע, שבא להכשיר את
המצורע ולהתירו לאכול בקדשים, שכל זמן שלא הביא אשמו
אינו אוכל בקדשים, ונאמר בתורה כִּמְכָּסַר – שאר הקרבנות
שבאים לכפר, והמכשיר והמכפר הללו הם כְּמִכְשִׁים, שהם נעשים
בעזרה. וְנֶאֱמַר עוד בתורה מִכְשִׁיר – ציפורי מצורע הבאים
להכשיר את המצורע ולהתירו להיכנס לתוך המחנה, וּמִכְכָּר –
עגלה ערופה הבאה לכפרה שנאמר (דברים כא, ח) 'כִּפֹּר לַעֲמֻקָּה
וְשָׂרָא', והמכשיר והמכפר הללו הם כְּמִכְשִׁין, שהם נעשים מחוץ
לעזרה. ויש ללמוד שדינים של המכשיר והמכפר בחוץ שווה
לדינם של המכשיר והמכפר בפנים. מַה – כמו שב מִכְשִׁיר וּמִכְכָּר
הָאִמּוּרִי כְּפִנִים, שהם אשם מצורע ומכשיר בפנים, ושאר הקרבנות
(ומכפר בפנים), עֲשֶׂה בֹ – השווה התורה מִכְשִׁיר כְּמִכְכָּר – שדינו
של אשם מצורע המכשיר, שווה לכל הקרבנות. אִי מִכְשִׁיר וּמִכְכָּר
הָאִמּוּרִי כְּחוּץ – ציפורי מצורע (מכשיר בחוץ) ועגלה ערופה (מכפר
בחוץ) עֲשֶׂה בֹ – השווה התורה מִכְשִׁיר כְּמִכְכָּר, ודינם של ציפורי
מצורע שהם 'מכשיר', כדינה של עגלה ערופה שהיא 'מכפר'.
שכמו שעגלה ערופה אסורה בהנאה, כך גם ציפורי מצורע
אסורים בהנאה.
הגמרא שבה לברר מאימתי נאסרות ציפורי המצורע בהנאה.
אִיתְמַר, צִיפּוּרִי מְצוּרֵעַ, מֵאִמְתִּי הֵם אֲסוּרִים בהנאה, רַבִּי יוֹחָנָן
אִמְר שהן נאסרות מִשְׁעַת שְׁחִיטָה, וְרִישִׁי לְקִישׁ אִמְר שהן נאסרות
מִשְׁעַת לְקִיחָה – משעה שלקח את הציפורים לשם טהרת המצורע.
מבאר הגמרא את טעם מחלוקתם: רַבִּי יוֹחָנָן שִׁאִמְר שהן נאסרות
מִשְׁעַת שְׁחִיטָה, תלה הדבר בשעת שחיטה כיון ששְׁחִיטָה הוא
אִתְסָרָה לָהּ – היא האוסרת אותה. וְרִישִׁי לְקִישׁ שִׁאִמְר שהן נאסרות
כבר מִשְׁעַת לְקִיחָה, סבר ששעת לקיחה קובעת, וּמַעְגֵּלָה עֲרוּפָה
נִפְקָא – למדים כן, מַה עֲגֵלָה עֲרוּפָה נאסרת בהנאה מִחַיִּים – בעזרה
בחיים קודם עריפתה, אִי – כך גם צִיפּוּרִי מְצוּרֵעַ נאסרים מִחַיִּים,
כלומר משעת לקיחתה ולא משעת שחיטה.
מבררת הגמרא: וְעֲגֵלָה עֲרוּפָה נוֹפֵא, מֵאִמְתִּי היא נאסרת בהנאה,
אִמְר רַבִּי יְנָאי גְּבוּל – שיעור זמן קבוע, מאימתי היא נאסרת מִשְׁמַעְתִּי
מִי, וְשִׁבְחִיתִי. וְנִכְבִּין הִכְרִיא לֹמֵר – וסבורים התלמידים לומר
מדעתם, שִׁדְרִיתָה לְנַחַל אֵיתָן – כשוקני העיר מורידים אותה

רכה רש"י האיש מקדש - פרק שני דף נז עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ) תוספות

1 **את לא דרש** – לרבינוא. **כי האי תנא** – שפירש מלדורשן. **היה ריש כל איני כשנתור**
2 **– לרבינוא. פירש** – שירא לרבות שום דבר, להשוותו למורא המקום. **כפרה כתיב בה**
3 **– "כפר לעמך ישראל" (דברים כא).** **בקרשים** – וקדשים אסורין בהנאה, שהרי מועלין
4 בהן. (ולא פריכין: אי מה קדש בו – דאין משיבין על הדקש). **צפורי מצורע** – מכשירי בחיץ

1 חן, שהרי חוץ לעיר נעשית מצותה, ולהכשיר
 2 את המצורע לכא במצותה. מכשיר בפנים —
 3 אשם מצורע. מכפר בפנים — כל הקרבות.
 4 מכפר בחוץ — עגלה ערופה. מה בפנים עשה
 5 מכשיר במכפר — אל חלק בין אשם מצורע
 6 לשאר אשמות. משעת שחיטה — נאסרת
 7 השחוטת, והמשולחת מותרת, כדלקמן. משעת
 8 לקיחה — נאסרות שתיוק, עד שישלח
 9 המשולח, ויחרת בשילוחה. מעגלה ערופה —
 10 מה התם מיתסרא מחיים, כקדשים — אף כאן
 11 מחיים. הכי גרסין: ועגלה ערופה מאימתי אמר
 12 רבי ינאי? — בוי — מאימתי נאסרת, והוא לבן
 13 דמיה קדושין אל קדושת מזבח ולא קדושת בדין
 14 הבית, אלא הוא עצמה לעריפה. גבול שמעתי
 15 בה ושבתתי — מאימתי נאסרת. ייורדתה לנחל
 16 איתן — היא הגורמת לה שם עריפה, ואסרתה.
 17 חבא מי אית לה גבול אחרייה — ויחין דילפינן
 18 לה איסור מדיים, על כרחי קיחא איה דגרמא.
 19 כל — רבויא הוא. אשר — רבויא הוא. לאחר
 20 שחיטה מביעיא — לזמנה לי קרא למיסרה?
 21 בשלמא להיתרא דמשולחת — איצטריך קרא,
 22 אלא איסורא דשחוטת למה עלי ואימי שחיטה
 23 ומכשרה לה — עם שאר עבודות, והא נמי
 24 תתכשר לאחר גמר מצותה. יריפה — פסולה
 25 לשבת מוצרע, דכתיב "חיות" (ויקרא יד)
 26 ונמצאת יריפה — קא סלקא דעתך כשבדק
 27 בסימנים נמצאת שנטרפה בשחיטתה, דאי
 28 נטרפה מעיקרא, כגון ניקב קרום של מוח או
 29 שנחלבו רגליה — לא שייך למיתני "ונמצאת".
 30 יקח זוג לשניה — אין צריך להביא שתיים
 31 אחרות. והראשונה מותרת בתנאה — דקא סלקא
 32 דעתך: שחוטת היא דאסרה לה, והא לא שחיטה
 33 היא. אמאי מותרת בתנאה — דילמא
 34 בשעת קיחה ראייה דחיה, והיכן הותר איסורה?
 35 שנמצאת יריפה בבני מעים — דבשעת קיחה
 36 לא הויה חזיא, ולא חל עלה איסור. רבי יעקב
 37 סבר שחיטה שניה ראייה — למצותה — שמה
 38 שחוטת לאיסורה. מחיים — איתסריה — דאי
 39 איתסרא, במאי פקע איסורה? תנאי היא — הני
 40 תנאי סבירא להווא כדקאמרת, דלא מיתסרא.
 41 ותנא דבי רבי שמעאל דילין מכשיר ממכפר —
 42 סבירא ליה דמיתסרא מחיים, כמכפר. ואיפוך
 43 אמר — וזה אשר לא תכלי — לרבות את
 44 המשולחת. לא מצנינו בעלי חיים שאסורין —
 45 איסור עלם.

מקדנה

36 קדושה כלל. איתוֹבִיחַ:

37 בְּעֵץ אֶרֶז וּשְׁלֹא בִשְׁנֵי תוֹלַעַת, רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר: הוּאִיל וְהוֹנֵץ
38 שְׂמֻעוֹן אָמַר: הוּאִיל וְנִשְׁחָטָה שְׁלֹא בְּמוֹתָהּ - מוֹתֶרֶת. עַד
39 סָבַר: שְׁחִיטָה שְׂאִינָה רְאוּיָה שְׂמָה שְׁחִיטָה, וְיָמַר סָבַר: שְׁחִיטָה
40 שְׁחִיטָה. דְּכֹלֵי עֲלָמָא מִיְּהָא מַחִיִּים לֹא מִיתִּסְרָא! - תַּנְאִי הוּא
41 נֶאֱמַר מְכַשִּׁיר וּמְכַפֵּר מִבְּפָנִים, וְנֶאֱמַר מְכַשִּׁיר וּמְכַפֵּר בַּחוּץ, וְ
42 בְּפָנִים - עֲשֵׂה בּוֹ מְכַשִּׁיר מְכַפֵּר, אֵף מְכַשִּׁיר וּמְכַפֵּר הָאֲמֹר
43 בְּמְכַפֵּר. גּוֹפֵא, "כָּל צָדוֹר מְהֵרָה תֹאכְלוּ" - לְרֹבּוֹת אֶת הַמְּשׁוּלֵּ
44 מֵהֶם" - לְרֹבּוֹת אֶת הַשְּׁחִיטָה. וְאִפְּדֻ אֲנִי! - אָמַר רַבִּי יוֹ
45 יוֹחִי: לֹא מְצִינוּ בְּעָלֵי חַיִּים שְׂאִסּוּרִים. מִתְקַרֵּף לֵה רַב שְׂמוּאֵל

המשולחת. ואחר כך

כפרה כתיב בה כקדשים – דכתיב (דברים כא) "כפר לעמך ישראל", וקדשים אסורין
בחנאה, שהרי מועיל בהן, תימה: דבכריתות (א,א) מפיץ ליה מ'וערפו שם' – שם
תהא קבורתה! ויש לומר: דתרייזו צריכי, דאי משום כפרה הוה אימנא דוקא מחיים אסורה
בחנאה כמו קדשים, אבל לאחר עריפה – מותרת, כיון שנעשית מצותה, להכי אצטרך

5 "וערפו שם." ואי מ'ערפו שם" לחור — הזה
 6 אמינא: דוקא לאחר עריפה אסורה בהנאה, אבל
 7 מחיים — לא. להכי אצטריך כפרה. אי נמי, יש
 8 לומר: דהא דקאמר הבא: כפרה חביב בה — לא
 9 עיקר דרשא היא. דהא איצטריך לדרשה אחריה,
 10 כדאמרין בפרק קמא דחולין (א,א): דילמא
 11 טריפה היא, וכי תימא מאי נפקא לן מינה — כפרה
 12 חביב בה בקדשים. מלא עיקר דרשה דהבא הוי
 13 "וערפו שם".

14 **משעת** שחיטה — פירוש: ומשולחת נמי
15 תיאסר משחיטת חבירתה עד
16 השלוח. ואין לפרש משנת שחיטה בשחוטתו,
17 ובמשולחת ליכא איסור כלל — דהא תנא "צפור
18 מצורע", דמשמע תרויזו. **מ**י אית ליה גבול
19 אחרינא — דאין לגומר הבאת ציפורים כגון הורדת
20 עגלה ערופה. דהא הורדת עגלה ערופה כתיב
21 בפרשה (דברים כא) "הורידו זקני העיר את
22 העגלה", אבל הבאת ציפורים לא כתיב, אבל
23 לקחה כתיבה, דכתיב (ויקרא יד) "ולקח למטהר".
24 **וזה** אשר לא תאכלו לרבות השחוטת — ואם
25 תאמר: לך תנא איסור הנאה מנא ליה
26 אליבא דחוקא דאמר "לא תאכלו" לא משמע
27 איסור הנאה: ויש לומר: דגמרי איסור משולחת
28 משחוטת, מה שחוטת אסורה — אף משולחת
29 אסורה. ואיסור משולחת דנאה הוא. דמוחים לא
30 שייך אבילה.

31 **שחטה** ונמצאת טריפה — פירש בקונטרס:
32 דקא סלקא דעתך כשבדק בסימנים
33 נמצאת שנטרפה בשחיטה, כגון שנקב הוושט.
34 דאי נטרפה מעיקרא, כגון ניקב קרום או נחטבו
35 רגליה — לא שייך למיתני "נמצאת", ודיינו
36 דקאמרי גמרא: אמאי מותרת בדנאה? כלומר,
37 איסור שבה היכן הולך? ומשני: שנמצאת טריפה
38 בבני מעים, ולא חל בשעת שחיטה אלא מקודם
39 שחיטה. ולחכי מוקי לה בטרפות דבני מעים, דאי
40 הוה מוקי לה בטרפות שבתוך, וקודם שחיטה —
41 לא הוה קרי ליה "נמצאת", אלא: השוחט טריפה,
42 אבל בטריפות דבני מעים נקרא שפי' "נמצאת",
43 שהיה אינו נראה. וקשה: כי נמי נמצאת טריפה
44 שנקבו הדקין — שמא הטרפה אחר הלכקה,
45 ואם כן אמאי מותרת? תאסר מספק! לכן נראה ל:
46 דמעיקרא סלקא דעתך שחוט ונמצאת טריפה —
47 כגון שנקבו הדקין, ופריך: אמאי מותרת? שמא
48 אחר לקחה יהי! ומשני: שנמצאת טריפה בבני
49 מעים, כגון שחיטה הכבד, או טרפות אחרות,
50 שראוי היה משגולל.

51 **תנאי** דודא נאמר מכשיר כ"י אף מכשיר האמור
 52 בחוץ עשה בו מכשיר במכפר — פירש
 53 בקונטרס: מכשיר — היינו ציפורי מצורע, ומכפר
 54 — עגלה ערופה. תימנה: דהבא משמע דילפינ
 55 ציפורים אסורים בהנאה מעגלה ערופה,
 56 ובכריתות (כהא) משמע דילפינ עגלה ערופה
 57 מציפורים! ויש לומר: דמעביקא צריך למליץ
 58 ציפורים מעגלה ערופה, דמה עגלה ערופה
 59 אסורה לכל הפחות משעת עריפה — אף ציפור
 60 דשולחת אסורה לכל הפחות איסור דשייך בה,
 61 חיינו על כרחך מדיים קודם ששתלחה. ויכן
 62 אשכחן אסורים מדיים במשולחת — אם כן שפיר
 63 לייץ התם עגלה ערופה דנאסרת מדיים מציפור
 64 דהיינו חתם ללשון, מעגלה ערופה.

1 **הרי** רובע ותרבע בעדים דבעלי חיים ניהו ואסירי - להכי נקט עדים, דאי על פי עד אחד
2 או על פי בעלים - אינם אסורין להדיוט. ואם תאמר: לפירוש רבינו תם, דמפרש
3 דשור הנסקל שרי בהנאה כל זמן שהוא חי, אלא עד אחר הסקילה, וכן נמי קאמר ברובע
4 ותרבע, אם כן קשה מהכא: דמאי קאמר דבעלי חיים אסירי - דמשמע אסורין בהנאה אף
5 מחיים. ולפי שיטתו לא נזכר כאן בהנאה כלל אלא
6 הכי פירושו: לא מצינו בעלי חיים דאסירי, כלומר
7 שחזרווהו הכתוב שלא לשחטן כדי לאכול הבשר.
8 ופירי: הרי רובע ותרבע, דבעלי חיים ניהו ולא
9 חזרווהו הכתוב אלא לשחטן כדי לאכול הבשר!
10 אבל ליהנות מהם כל זמן שהם חיים - ודאי
11 מותר.

12 **כל** שעומד תוך העיר ויורקנה חוץ לחומה -
13 פירש הקונטרס: בדבשה: לא מהני שילוח,
14 דבעינן "ושלח על פני השדה". וקשה: שהרי
15 מצרע היה ונטהר חוץ לעיר, שהרי אסור ליכנס
16 לפנים מן החומה ויש לומר: דשמן אחד כפרה
17 היה הבחן נשאה, או הוא או שילוח, לעיר
18 ומשלחה חוץ לעיר. **מה** שלי בשלך אסור -
19 פירש בקונטרס: אסור בהנאה, לפי שאין להם מי
20 יתורם. אבל דעוקדש: אינו יכולין להיות
21 מותרים אלא על ידי זריקה בתורת בקדשים, ואלו
22 שנשחטו בחוץ - אין נורקין. והקשה הרב רבינו
23 משה: דכמו כן מצינו שזריקה מוציאה מידי
24 מעילה, ואפילו הכי אמרינן (מעילה ב:א) קדשים
25 שמתו יצאו מידי מעילה, ואף על גב שלא נורק
26 חדם. וכמו כן נאמר שהשחיטה תוציא מידי אסור
27 אבר מן החי, וזהו מותרים באכילתו לפיכך פירש
28 הרב רבינו משה: מה שלי בשלך אסור, ואין להם
29 תורת קדשים לעלות למבחן לפטור הבעלים -
30 אף שלך בשלי לא היה להם תורת חולין, ולא חזו
31 להתיר דשיך בהו, דהיינו אכילה.

32 **תלמוד** לומר ושחטו ושחט אותו ושחט אותו
33 פירש בקונטרס: ודלתאי קראי
34 צריכי, חד לזדה וחד לעופות וחד לאיסור אכילה
35 בדיעבד, כדמפרש גמרא: אם אינו ענין לשחיטה
36 נהניו לאכילה. דלבעלי מומין לא אינטיירי קרא
37 אף לשחיטה, כדמפרש טעמא - שהרי הוא מין
38 הבשר. והספד רוצה להביאו מסברא, ולא צריך
39 קרא. אף על גב דבזיה נמי קאמר: מרבה אני את
40 ההיה שישנה בשחיטה כבהמה, משמע דבלאי
41 קרא מיימי להו ויש לומר דהכי קאמר: מרבה אני
42 את הדיה ברוחק, אי לאו קרא. אבל כיון דאיכא
43 קרא - נוקי בה קרא. אבל בעלי מומין יותר שוין,
44 שזון מין הבשר, וישנו בשחיטה. עוד יש לומר:
45 תלמוד לומר "ושחטו" "ושחטו אותו" "ושחט
46 אותו" דמשמע דמצריך תלתא קראי, חד לבעלי
47 מומין וחד לזיה וחד לעופות, ואיסור אכילה
48 בדיעבד נפקי לה מקרא דתמימים; דכי היכי
49 דנפקא לן דאסירי לאכול תמימים מ"זבחת
50 ואכלת" כמו כן נמי אסור הני, מאור דנפקא לן
51 דאסור לשחטן בעורה. דנאמר דקרא ד"מה
52 שאתה וזבח" - קאי אכולהו
אלמא

1 **מוקצה** - בהמה שהוקצה לתקרובת עבודה זרה - אסורה לגבוה, כדאמר בתמורה
2 (כחא: א) "מן הבהמה" - להוציא את הרובע ותרבע, "מן הבקר" - להוציא את הנעבד,
3 "מן הצאן" - להוציא את המוקצה. נעבד - שהשתחוה לה. **רובע ותרבע בעדים** - דבני
4 סקילה ניהו, דכתיב (ויקרא ב) "ודרגת את האשה ואת הבהמה", ותרבע דכתיב (שם) "זאת
5 הבהמה תהורגו". וילפינן לעיל (טו, טז) משנגמר
6 דינו נאסר, ואפילו שחטו. ולהכי נקט בעדים,
7 דאינו נקט בעד אחד, דאמר מר (בבא קמא
8 מדב: ב) במיתת הבעלים כך מיתת השור. **יפו** -
9 חומתה על הים. **בגבת** - חומתה על המדבר,
10 ורחמנא אמר "שדה". **שעומד בתוך העיר**
11 ויורקנה חוץ לחומה - מדכתיב "ושלח את
12 הצפור החיה אל מחוץ לעיר" - מכלל דעומד
13 בעיר ומשלח אל החוץ. דאי בעומד חוץ לעיר
14 - מאי ושלח אל מחוץ לעיר איכא? הא
15 מעיקרא, קודם שילוח, נמי התם קיימא. **רבא**
16 **אמר** - סברא הוא שהמשולחת מותרת. דלא
17 אמרה התורה "שלח" לתקלה, שתהא למכשול
18 עון, ולכבדה אדם ויאכלנה. וקרא דאמרן לעיל
19 לרבות את המשולחת - אסמכתא בעלמא היא.
20 **אמר קרא קדש יחיה** - חסר וי' חתיב, למירוש
21 ביה - קדוש הוא. וזה אחד מן השלשה עשר
22 במסורת חסידים. **קדוש קרינן** - להכי קרינן
23 קדוש - למעוטי דמיו, שאין דין קדושה עליו.
24 **קדוש** - משמע שם קדושה, קדוש - משמע
25 הוא קדוש. פלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון
26 בבבורות. **לאחר עריפה ודברי הכל** - דאמר
27 התם: ומורה רבי שמעון לאחר עריפה שהוא
28 אסור. וגמר עריפה עריפה מעגלה ערופה.
29 **ומותר בהנאה** - דכתיב (שמות כב) "לכלב
30 חשיליבן אותו". שחוט שלי בשלי - שחוט וזחי
31 בחציר, דכתיב (ויקרא א) "ושחט את בן הבקר"
32 וגו'. ושלך בשלך - דכתיב (דברים יב) "זבחת
33 מבקר ומצאנך" וספיה דקרא "בשעריך". **מה**
34 **שלי בשלך אסור** - בהנאה, דמי יתיר הנאה
35 שנאמר בה מחיים, אחרי שאין דמו נורק. ושחטו
36 ושחט אותו ושחט אותו מה תלמוד לומר -
37 שלש פרישיות סמוכות זו לזו בשלמים: בראשונה
38 כתיב "ושחטו פתח אהל מועד" ובשנית כתיב
39 "ושחט אותו". מה תלמוד לומר אלו שלשה
40 מייטוין, דמשמע מכוליהו זה נשחט בעורה ולא
41 אחרי? **לפי שנאמר כי ירחק זבחת** - ובא
42 הכתוב להחיר להם בשר תאוו משיבאו לארץ,
43 והם יתרחקו מן המשכן. לפי שבמדבר לא הותר
44 לאכול שום בהמה דרואיה להקרבה אלא על
45 ידי הקרבה. בריחוק מקום - חוץ למקדש. **אתה**
46 **וזבח** - חולין שלך, ואי אתה זוכה בעורה, שהוא
47 מקום הקרוב לו. דכי גרסינן: **פרט** לחולין **שלא**
48 **ישחטו בעזרה אלא תמימים** - ובראיה
49 להקרבה הכתוב מדבר. דאילו בשאין ראויה
50 להקרבה - לא אינטייר שר תאוו דידהו
51 במדבר. שכן מין הבשר - להקריב, כיון דדמי
52 להו בחכי אתי למיגמר ליה "במה מציעו",
53 להחמיר ולאסור. שהייא בשחיטה כבהמה -
54 ואיתקש לפסולי המוקדשין בפרשה זאת "אך
55 כאשר יאכל את הצב" וגו', ודרשינן ליה
56 בשחיטה חולין (כחא: א) מה פסולי המוקדשין
57 בשחיטה - אף צבי ואיל בשחיטה, וכיון
58 דבשחיטה איתקש להו - איכא למיגמר נמי
59 מינה שלא תהא שחיטה בעורה, דכל דבר
60 זביחא אסר רחמנא. מנין לזכות את העופות - שאין שחיטתן מפורשת בתורה. הכי גרסינן בתורת כהנים: תלמוד לומר "ושחטו" "ושחט אותו" "ושחט אותו". ודכי נמי גרסינן בספרי,
61 ופירושא: חד לזדה, וחד לעופות, וחד לאיסור אכילה בדיעבד. ודקתי מרבה אני את החיה - הכי קאמר: אי לא כתב קרא איכא למימר אתא לריביא ברוחק. **תלמוד**

1 **מוקצה** ונעבד, דבעלי חיים ניהו ואסירי! - **כי אסירי**
2 - לגבוה, להדיוט מישרא שרי. - **מתקין לה רבי**
3 **ירמיה: הרי רובע ותרבע בעדים, דבעלי חיים ניהו**
4 **ואסירי אלא אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן**
5 **יוחי: לא מצינו רוב בעלי חיים שאסורים. דכי רבי**
6 **ישמעאל תנא: דאמר קרא "ושלח..." על פני השדה"**
7 **- בשדה, מה שדה מותרת - אף האי נמי מותרת.** -
8 **האי "שדה" להכי הוא דאתא? ההוא מיפעי ליה**
9 **לכרתניא: "שדה" - שלא יעמוד ביפו ויורקנה לים,**
10 **בגבת ויורקנה למדבר, ושלח יעמוד חוץ לעיר ויורקנה**
11 **בתוך העיר. אלא, כל שעומד בעיר ויורקנה חוץ**
12 **לחומה. - ואידך: אם כן ניכתוב קרא "שדה", מאי**
13 **"השדה" - ששם מינה תרתי. רבא אמר: לא אמרה**
14 **תורה "שלח" לתקלה. "בשער נזיר": מנלן? דאמר**
15 **קרא: "קדש יהיה גדל פרע שער ראשו" - גידולו יהיה**
16 **קדוש. אי מה קדש תופס את דמיו ויוצא לחולין -**
17 **אף שער נזיר תופס את דמיו ויוצא לחולין? מי קרינן**
18 **"קדוש"? "קדוש" קרינן. "בפטר חמור". גמא מתניתין**
19 **דלא כרבי שמעון, דתניא: פטר חמור אסור בהנאה,**
20 **דברי רבי יהודה, ורבי שמעון מתייר. - אמר רב נחמן**
21 **אמר רבה בר אבבה: לאחר עריפה, ודברי הכל. "שער**
22 **בחלב". מנלן? דתנא דבי רבי ישמעאל: "לא תבשל**
23 **גדי בחלב אמו" שלש פעמים; אחד - איסור אכילה,**
24 **ואחד - איסור הנאה, ואחד - איסור בישול. מתניתין**
25 **דלא כי האי תנא, דתניא, רבי שמעון בן יהודה אמר:**
26 **בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה, שנאמר "כי**
27 **עם קדוש אתה לה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו"**
28 **ולחלן הוא אומר "ואנשי קדש תהיון לה", מה לחלן -**
29 **אסור באכילה ומותר בהנאה, אף כאן - אסור**
30 **באכילה ומותר בהנאה. "וחולין שששחטו בעזרה".**
31 **מנא הני מילי? אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר: אמרה**
32 **תורה: שחוט לי בשלי, ושלך בשלך. מה שלי בשלך**
33 **- אסור, אף שלך בשלי - אסור. אי מה שלי בשלך**
34 **עגוש פרת, אף שלך בשלי עגוש פרת? אמר קרא**
35 **"ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה".**
36 **ונכרת" - על קרבן עגוש פרת, על חולין שששחטו**
37 **בעזרה אין עגוש פרת. - איכא למיפרד: מה לשלי**
38 **בשלך - שכן עגוש פרת! אלא אמר אביי: מהכא**
39 **"וששחטו" "וששחט אותו" "וששחט אותו" תלתא קראי**
40 **יתירי, מה תלמוד לומר? לפי שנאמר "כי ירחק מן המקום... וזבחת..." - ברוחק מקום אתה**
41 **וזבח, ואי אתה זוכה במקום קרוב, פרט לחולין שלא ישחטו בעזרה. ואין לי אלא תמימים**
הראים

מוקצה - בהמה המוזמנת ומוקצית לתקרובת עבודה זרה, ונעבד
- בהמה שהשתחוה לה, דאיתן הבהמות בעלי חיים ניהו, ואסירי
איסור עולם כבר בעודם חיים, שנאמר 'אדם כי יקריב מקם קרבן
לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם' (ויקרא
א, ב), ודרשו חכמים 'מן הבקר' להוציא את הנעבד 'ומן הצאן'
להוציא את המוקצה, שהם פסולים לקרבתו. וקשה על רבי יוחנן
שאמר בשם רבי שמעון בן יוחאי שלא מצינו בעלי חיים שאסורים.
מתרצת הגמרא: כי אסירי - מה שנאסרו מוקצה ונעבד הם רק
לגבות - להקריבם למזבח, אבל לצורך הדין מישא שרי -
מותרים הם אפילו באכילה. ומה שאמר רבי יוחנן בשם רבי שמעון
בן יוחאי שלא מצינו רוב בעלי חיים שאסורים, היינו שלא מצינו
שאסורים לצורך הדין.

קושיא נוספת שמצינו בעלי חיים שאסורים. מתקוף לה רבי ירמיה,
הרי רובע - בהמה שבה על אשה, ונרבע - בהמה שאיש בא
עליה בעדים - וראו אותם שני עדים, דבעלי חיים ניהו - הבהמה
הרובעת או הנרבעת ואסירי בהנאה, כיון שדינם לסקילה, והם
אסורים בהנאה מחיים משנגמר דינם. והרי מצינו בעלי חיים
שאסורים להדין, וקשה על רבי יוחנן שאמר בשם רבי שמעון בן
יוחאי שלא מצינו בעלי חיים שאסורים.

מתרצת הגמרא: אלא אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי,
אמנם מצינו בעלי חיים שאסורים, כגון רובע ונרבע, אבל לא מצינו
רוב בעלי חיים שאסורים, ש'רוב' בעלי חיים בעולם אינם אסורים
בהנאה, ולא מסתבר לחדש שציפור המשולחת תהא אסורה
בהנאה בעודה חיה. ולפיכך לא תיפוך, אלא השחטה היא
האסורה, והמשולחת מותרת.

הגמרא שבה להביא מקורות נוספים להיתר ציפור המשולחת. דבי
רבי ישמעאל תנא שמשולחת מותרת, משום דאמר קרא (ויקרא יד,
ז) 'ושלח את הציפור החיה על פני השדה', הרי שהשוותה התורה
את הציפור לשדה, לומר לך שהיא כשדה, מה השדה מותרת ואין
עליה כל איסור, אף היא ציפור נמי מותרת. מקשה הגמרא: וכי האי
'שדה' שזכרה בפסוק להכי הוא דאיתא, ללמד שהציפור מותרת,
הרי ההוא 'שדה' שזכר בפסוק מיבעי ליה לבתניא בברייתא,
שדורשים מתיבת 'שדה', שלא יעמוד הכהן המשלח את הציפור
בעיר פו שחומתה על הים, וירקנה - את הציפור לים, וכן שלא
יעמוד המשלח בגבית - עיר שחומתה על המדבר, וירקנה למדבר,
ושלא יעמוד המשלח חוץ לעיר, וירקנה בתוך העיר, אלא כי היא
מצוה השילוח, כל שעימך משלח בעיר - בתוך העיר, וירקנה
חוץ לחומה לכוון השדה. והרי שתיבה 'שדה' אינה פנויה לדרשה.
מתרצת הגמרא: ואידך - תנא דבי רבי ישמעאל סובר, שאם
הפסוק בא רק ללמדנו לאן לשלח, אם בן גיתוב קרא 'שדה'. מאי
'השדה' - מדוע הוסיפה התורה את האות ה', אלא שמע מינה
תיתי, שיש ללמוד מן הפסוק את שני הדינים, הן שלא ישלחנה
אלא לכיוון השדה, והן שהמשולחת מותרת. הגמרא מביאה סברה
שהציפור המשולחת מותרת. רבא אמר, לא ייתכן שהציפור
המשולחת תהא אסורה בהנאה, כיון שלא אמרה תורה 'ושלח'
לתקלה. ואם המשולחת אסורה בהנאה, הרי היא עלולה להיות
מכשול עוון ולגרום תקלה, שיצוד אותה אדם ויאכלנה. וסברה
היא שאם התורה מצווה לשלח, אין בה איסור ואין חשש תקלה,
ועל כרחק שהיא מותרת בהנאה ובאכילה.

*שנינו במשנה: המקדש אשה בשער נזיר אינה מקודשת, כיון
שהוא אסור בהנאה: מבררת הגמרא: מנן - מנין שהשעיר אסור
בהנאה. מביאה הגמרא מקור: דאמר קרא (במדבר ו, ה) 'קדש יהיה
גדל פרוש שער ראשו' - וכיון שנאמר 'קדש' בלא ו', הרי שאפשר
לדרוש תיבה זו באופן אחר, כאילו נאמר 'קדש יהיה גדל פרוש
שער ראשו'. וללמוד מכאן שגידולו יהיה קדוש - שהשעיר הגדל
בראשו דינו כקודש, והוא אסור בהנאה.

מקשה הגמרא: אי - אם אכן שיער נזיר דינו כקודש, אם כן מה -
כמו שקדש תופס את דמיו - שאם מכר את הקודש, נאסרו דמיו

בהנאה, והקודש עצמו יוצא לחולין, אם כן אף שער נזיר יהא כך,
שאם ימכור אותו יהא תופס את דמיו וינאסרו בהנאה, והשעיר
יהא יוצא לחולין. והרי שנינו במשנתנו לא כן, אלא 'מכר וקידש'
בדמיון מקודשת, הרי שלא נאסרו דמי השעיר בהנאה.

מתרצת הגמרא: מי קרינן קודש - וכי קוראים 'קודש', שמשמעותו
ששער נזיר יש עליו 'שם קודש' ונאסר גם הכסף שקיבל תמורתו
בהנאה. הלא קדוש קרינן - אין אנו קוראים אלא 'קדוש', והיינו אף
שהמסורת היא לכתוב חסר בלא ו', מכל מקום אין קוראים 'קודש'
אלא 'קדוש'. והרי שאינו כמו קודש התופס גם דמיו, אלא רק הוא
עצמו קדוש ואסור בהנאה, אך אם מכרו אינו תופס את דמיו, ואם
קידש בהם אשה, הרי היא מקודשת:

שנינו במשנה: המקדש אשה בפסד המור אינה מקודשת, כיון
שהוא אסור בהנאה: שואלת הגמרא: נימא מתניתין דלא פרי
שמעון - שמא משנתנו אינה כשיטת רבי שמעון, דתניא בברייתא,
פסד המור קודש שפרו אותו בשם אסור הוא פתנא, דברי רבי
יהודה, ורבי שמעון חולק ומתיר את פטר החמור בהנאה אף קודם
הפדיון. ואם כן משנתנו שכתבה שאם קידש אשה בפטר חמור
אינה מקודשת משום שהוא אסור בהנאה, אינה כשיטת רבי
שמעון המתיר פטר חמור בהנאה.

מתרצת הגמרא: אמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה, משנתנו
עוסקת באופן שקידש בפטר חמור לאחר צריקה, שבאופן זה גם
רבי שמעון מודה שאסור הוא בהנאה, שהוקש 'עריפה עריפה'
מעגלה ערופה, וכשם שעגלה ערופה לאחר עריפתה אסורה היא
בהנאה, כך פטר חמור לאחר שנערף ראשו אסור בהנאה,
והמשנה מתפרשת כדברי חבל - בין לרבי שמעון ובין לרבי יהודה:
שנינו במשנה: המקדש אשה בפסד פתל אינה מקודשת כיון
שאסור הוא בהנאה: מבררת הגמרא: מנן שאסור הוא בהנאה.
מביאה הגמרא מקור מברייתא: דתנא דבי רבי ישמעאל, נאמר
בתורה 'לא תבשל גדי בחלב אמו' שלש פעמים (שמות כג, יט); שם
לד, כו; דברים יד, כא), מפסוק אחד למדים איסור אכילה של בשר
בהמה וחלב שנתבשלו יחד ופסוק אחד למדים איסור הנאה מבשר
וחלב שנתבשלו יחד ומפסוק אחד למדים איסור בישול בשר וחלב
יחד.

הרי שמשנתנו סוברת כתנא דבי רבי ישמעאל, שיש איסור הנאה
בבשר בחלב, ולפיכך אם קידש בו אינה מקודשת. אך יש תנא
בברייתא החולק על איסור הנאה זה, ומתניתין - משנתנו דלא כי
האי תנא, דתניא בברייתא. רבי שמעון בן יהודה אומר בפסד פתל
אסור באכילה ומותר בהנאה, ודברים יד, כא) 'כי עם קדוש
אתה לה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו', וזהו הווא אומר (שמות
כב ל) 'ואנשי קדוש תהיו לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו'. הרי
שהזכירה התורה לשון זו של 'עם קדוש' ואנשי קדוש' בשני
המקומות הללו, וללמוד, מה לחלל - בטרפה שהזכר בו 'אנשי
קדוש', הרי בשר זה אסור באכילה ומותר בהנאה, כמו שכתבה
התורה (שם) 'לכלב תשלכון אתו', הרי שאפשר ליהנות ממנו. אף
כאן בבשר וחלב שנאמר בו 'עם קדוש', יש ללמוד שהוא אסור
באכילה ומותר בהנאה. מבואר שלרבי שמעון בן יהודה בשר בחלב
אסור בהנאה, ומשנתנו שלא כשיטתו.

שנינו במשנה: המקדש אשה באיסורי הנאה ובחולין שנשחטו
בעורה אינה מקודשת, כיון שהם אסורים בהנאה: מבררת הגמרא:
מנא הני מיילי - מנין אנו יודעים שחולין שנשחטו בעורה נאסרו
בהנאה. מביאה הגמרא מקור: אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר,
אמרה תורה לגבי שחיטת קדשים, שחוט לי - שחוט את הקרבנות
שלי במקום שלי - והיינו לפני ה' בעורה, שנאמר (ויקרא א, ה)
'ושחט את בן הבקר לפני ה' ושלח - את הבשר שאתה שוחט
בשבילך, והדינו בשר חולין, שחוט במקום שלך, כלומר 'בשעריך'
שהוא מחוץ לעזרה, שנאמר (דברים יב, כא) 'ובקחת מבקרך
ומצאנך וגו' בשעריך'. ויש לדרוש ולהקיש זה לזה, מה - כשם
ששלי - הקרבנות שלי, אם נשחטו במקום שלך - מחוץ לעזרה

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 ד. נוהגים שהש"ץ מבדיל בבית הפנסת על הנין פדי להוציא מי שאין לו יין בביתו להבדיל עליו (וישנה)
- 2 מהפוסם בעצמו אם נתפון לצאת ידי חובתו בהבדלה זו¹¹ או ישקה ממנו לאחר²² שנתפון לצאת ידי
- 3 חובתו¹³ אבל אם משקה ממנו לתינוקות¹⁰ אין שום אדם יכל לצאת ידי חובתו בהבדלה זו פיון שלא שנה
- 4 מהפוסם אדם שיוצא ידי חובתו בהבדלה זו¹⁴:

חלק ב סימן רצה הבדלה שעושה ש"ץ סניף ד מתוך שולחן ערוך אדמו"ר הזקן עם ביאורי הלכה, הוצאת קה"ת

ביאורי הלכה

- א] בהבדלה זו - ואם נתכוין שלא לצאת, אסור לו לטעום אחר-כך מהכוס, אלא יתן לאחרים שיצאו ידי חובה²¹.
- ב] ידי חובתו - אם אין מי שיוצא ידי חובתו בהבדלה זו - לא יבדילו בבית הכנסת²³.
- ג] לתינוקות - היינו תינוקות שלא הגיעו לחינוך שאין

להם חיוב כלל²⁴, אבל תינוק שהגיע לחינוך²⁵ יוצא ידי-חובתו בהבדלה זו וניתן להשקותו.
 ד] בהבדלה זו - הבדלה שבבית-הכנסת קודמת לקידוש-לבנה, אבל המבדילים בביתם מקדשים את הלכנה ברוב עם מיד לאחר תפילת ערבית, ואחר-כך חוזרים לביתם להבדיל²⁶.

צינונים והוספות

שישתה קטן שלא הגיע לחינוך (העירו וביארו) על החילוק מסימן זה לסימן קצ: תהלה לדוד כאן. העו"ב (ירות"ו) ח"ז ע' רסט. קיצור הלכות משו"ע אדה"ז מילואים ע' קט).
 (25) הכוונה לחינוך הבדלה (שיצא י"ח בהבדלה זו - כדלעיל), אבל לא די במה שהגיע רק לחינוך ברכה (- ברכת בפה"ג). ראה שוע"ר סי' שמג ס"ג ששיעור החינוך במ"ע הוא "בכל דבר לפי עניינו, כגון, היודע מעניין שבת - חייב לשמוע קידוש והבדלה" - כי לדעת רבינו כאן נוגע ששתיית הכוס תהי' ע"י "אדם שיוצא י"ח בהבדלה זו", וזה שייך רק בקטן שהגיע לחינוך הבדלה. אבל אם הגיע רק לחינוך ברכה - הרי אינו חייב כלל בהבדלה. וצריך לזהר בזה (עכ"פ לכתחילה - כדלעיל), כשנותנים לקטן לשותת בהבדלת מוצאי שבת חזון (ראה רמ"א סי' תקנא ס"ו), שיהי' קטן כזה שהגיע לחינוך הבדלה, ולא די בהגיע רק לחינוך ברכה (כדעת הפוסקים בסי' תקנא שם, וכדעת רבינו בסי' תרכא ס"ה ועוד). אלא, שלאידך גיסא, צריך שהקטן יהי' בגיל שעדיין לא הגיע לחינוך אבילות (כמ"ש המג"א שם סקל"א) (קיצור הלכות משוע"ר הערה 5).
 (26) כן המנהג, וראה שו"ת משיב דבר ח"ב סי' מח שכאשר נמצאים כולם בבית הכנסת ומוכנים להבדלה - אין להחמיץ המצווה כדי להוציא השבת כמה שיותר מאוחר.

(21) כדלקמן סי' רצט סעיף א. ועוד שגם אם מותר לו לטעום מהכוס מכל-מקום צריך שישתה דווקא אדם שיצא ידי"ח בהבדלה זו כמבואר בסוף הסעיף.
 (22) כדלעיל סי' רעא סכ"ה: אם לא טעם המקדש וטעם אחד מהמסובין, אם טעם כמלא לוגמיו ממש, יצאו כולם ידי חובתן, אבל אין שתיית שנים מצטרפת למלא לוגמא (וראה שם שאפילו לגאונים המחמירים שיטעם המקדש עצמו, מודים בהבדלה שאפילו לכתחלה די בטעימת אחד מהמסובין כמלא לוגמיו).
 ועד"ז בסי' קצ ס"ד (ושם נתבאר גם הטעם שצריך שיטעמו מן הכוס), ובסי' רסט ס"ג (לגבי קידוש בבית הכנסת שצריך שיטעם קטן או גדול שיוצא ידי חובתו). ובסי' תרכד ס"ב (לענין הבדלה בבית הכנסת).
 (23) קצות השלחן סי' צו ס"ק ט: ואם אין בבית-הכנסת מי שיוצא י"ח בהבדלה זו אסור להבדיל ולא דמי לקידוש שהיתה תקנת חז"ל לקדש בבית הכנסת ע"כ לא בטלה (כמ"ש בסי' רס"ט) משא"כ בהבדלה.
 (24) אבל קטן שהגיע לחינוך יוצא ידי חובתו בהבדלה זו ומותר להבדיל בשבילו (כך משמע גם בסי' תרכד ס"ב, וצ"ע מדוע לא נזכר חילוק זה בפירושו).
 ובסימן קצ (ס"ד) נפסק שיוצא ידי חובה על ידי שתיית קטן - אף שלא הגיע לחינוך, אך לכתחילה לא יבדיל על סמך

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות שבת - לפי לוח "רב יומי"

- 4 יזכה לו ע"י אחר כמו לאחרים שלא נתנו מעות הרי זה
- 5 כאילו אמר לו שיוכה לו ע"י אחר כמו לאחרים ולא יזכה
- 6 במעה בלבדה וחזקה שליח עושה שליחותו.

- 1 א... ואם אמר לו ערב לי קנה עירוב ככל ענין אם זיכה
- 2 לכל בני החצר כולם בכלל שהרי עשאו שליח לערב לו
- 3 בענין שיועיל וכיון שאי אפשר להיות לו עירוב אלא אם כן

הבתים אלו צריכים כל אחד ליתן פת לעירוב שמתוך
שבתים אלו הוזקקו לעירוב עכ"פ בשביל בית שדר בו בעל
הבית צריכים גם הם ליתן בשביל בתייהם אע"פ שיש לבעל
הבית בהם תפיסת יד והרי דינו עמהם כדין אחים המקבלים
פרס מאביהם שיתבאר:

ד' אחד ששכר בירה מן הנכרי ודר בה עם חבירו זה בחדר
זה וזה בחדר זה ויש להשוכר תפיסת יד בחדר חבירו
אם מתחלת השכירות ששכרה מן הנכרי הסכימו לדור יחד
ולדעת כן שכרה מן הנכרי אע"פ שהוא לבדו שכרה מן
הנכרי הרי חבירו שותף עמו בה ואינו יכול לסלקו כל זמן
משך השכירות מן הנכרי שכיון שלדעת כן שכרה מן הנכרי
כדי שידורו ביחד הרי נעשה הוא שליח לחבירו לשכור
בעדו מן הנכרי ולפיכך אין תפיסת יד מועלת לו בשל חבירו
כיון שאינו שלו אבל אם מתחלת השכירות שכרה לעצמו
ואחר כך נמלך והשכיר לחבירו מועיל לו תפיסת יד בשל
חבירו:

ה' חמש חבורות ששבתו בטרקלין וחלקוהו במחיצות
לחמשה חדרים וכל אחד מהם פתוח לחצר אם
המחיצות מגיעות לתקרה או בתוך ג' טפחים סמוך לתקרה
הרי כל אחד ואחד חדר בפני עצמו אפילו הן מחיצות עראי
כגון של יריעות וצריכות כל אחד ואחד מהחבורות ליתן
עירובן.

במה דברים אמורים כשיש עוד דיורין בחצר ועירוב כל
החצר מניחין אותו באחד מדיורין ההם או בחצר אחרת
שעירבה עם זו שמתוך שטרקלין זה הוזקק לעירוב מחמת
הדיורין צריכה כל חבורה ליתן עירוב אבל אם דיורין ההם
נתנו עירובן בזה הטרקלין אינם צריכים ליתן עירוב כלל
שכולם דרים בבית זה ובית שמניחין בו העירוב אינו צריך
ליתן פת להעירוב ואף שטרקלין זה מוחלק במחיצות לה'
חדרים והעירוב הוא באחד מהם אין בכך כלום הואיל ואינן
אלא מחיצות עראי וכן אם אין דיורין אחרים כלל בחצר
אין צריך עירוב כלל שאינן אוסרים כלל זה על זה הואיל
וכולם בבית אחד שאינו מוחלק אלא במחיצות עראי.

חלקוהו במחיצות שאינן מגיעות לתקרה אפילו אם יש
דיורין בחצר ועירוב כל החצר מניחים באחד מדיורין ההם
אין צריכים כל החבורות אלא ליתן עירוב אחד כאילו אין
ביניהן מחיצות כלל ואם מקצתן עשו מחיצות המגיעות
לתקרה ומקצתן לא עשו אותן שעשו הם מחולקים ואותן
שלא עשו הן כמשותפין.

וכל זה כשעשו מחיצות עראי לפי שעה אבל אם שבתו
בחדרים ועליות ממש והם פתוחים לחצר אוסרים זה על זה
אפילו אין דיורין אחרים בחצר וצריכות כל חבורה וחבורה
ליתן עירוב אפילו מניחין העירוב בזה הטרקלין.

וכל זה כשכולם פתוחים לחצר אבל אם אין פתוח לחצר
אלא החיצון בלבד וכולם עוברים דרך עליו אפילו הם
חדרים ממש אין צריך ליתן עירוב אלא שנים הפנימיים
שהם בלבדם חשופים דירות ואוסרים בחצר זה על זה וכן

ואפילו אם אמר זכה לי אם נתן לו כלי שיקנה לו בתורת
קנין סודר קנה עירוב.

ואם נתן מעה לבעל הבית ואמר לו זכה לי בעירוב קנה
עירוב לפי שאין דרך בעל הבית למכור פת משלו ולדעת
שיקנה לו במעותיו פת מן השוק אמר לו כן וכאילו אמר
ערב לי שעשאו שליח לערב וחזקה שליח עושה שליחותו
ומן הסתם קנה לו וזכה בשבילו או זיכה לו ע"י אחר משלו:

חלק ב סימן שסט באיזה אופן מקנין העירוב:

א' הדר בבית שער אע"פ שיש לו ד' מחיצות כיון שרבים
עוברים דרך שם לבתייהם אין עליו תורת בית אלא תורת
חצר ואין צריך לערב עם שאר הבתים וכן הדר באכסדרא
ומרפסת שבחצר אינו אוסר על בני החצר שאינן חשובות
דירה וכן סוכת החג בחג אינה חשובה דירה לאסור אבל
הדר בבית התבן בבית הבקר בבית האוצר בבית העצים
אוסר עד שיערב לפי שראויים לדור בהם וחשובים דירה
אע"פ שעשויים מקנים וכיוצא בהם:

ב' בעל הבית שיש לו הרבה בתים בחצרו והשכירן
לאחרים או שהשאלים (לזמן בענין שאינו יכול לסלקם
תוך הזמן בעל כרחם) הרי הם אוסרים עליו בחצר כאילו
היו בתים שלהם עד שיערבו וכן אסור לטלטל מביתו
לבתייהם עד שיערבו.

ואם יש לו בכל אחד מהם דברים שאינם ניטלים בשבת
מחמת איסור שאסור לטלטלם אפילו לצורך גופם או
מקומם כיון שלא סילק עצמו מבתיים אלו מכל וכל אלא יש
לו בהם תפיסת יד נעשה כאילו דר בהם ואין הדרים אוסרים
עליו לפי שנעשו כולם כאורחים אצלו ולפיכך גם הם
מוותרים להוציא מבתייהם לחצר אע"פ שלא נתנו עירוב כמו
שמוותרים אורחים שמתארחים בביתו להוציא מביתו לחצר
בלי שיערבו עמו אבל אם אין לו בהם אלא דברים שמותר
לטלטל לצורך גופם או מקומם אין זו חשובה תפיסת יד
כיון שיכול להוציאם משם כשיצטרך להם (או למקומם)
ויש אומרים שאם אינן ניטלין מחמת כובדן חשובין תפיסת
יד אע"פ שמוותרים בטלטול (ויש להחמיר בזה).

ואין תפיסת יד מועלת אלא בבתיים שהם שלו בין שהם
קנויים לו בין שהם שכורים או שאולים אצלו וחזר והשכירם
או השאלים לאחרים אבל מי שיש לו תפיסת יד בבית שאינו
לא קנוי ולא שכור ולא שאל אין זה מועיל כלום ואוסר
עליו בחצר וכן לטלטל מביתו לביתם:

ג' יש אומרים שאין תפיסת יד מועלת אלא כשאין עמהם
דיורין אחרים בחצר ואז אין צריך לערב כלל ביניהם או
אפילו יש דיורין בחצר אלא שאותן דיורין מביאים עירובן
ומניחין אותו בביתו של בעל הבית זה שיש לו תפיסת יד
או באחד מבתיים אלו שיש לו בהם תפיסת יד ואז אין כל
בתים אלו צריכים ליתן כלל לעירוב פת לפי שכל בתים אלו
הם כבית אחד ובית שהעירוב מונח בו אין צריך ליתן את
הפת אבל אם העירוב מונח באחד מבתי הדיורין הרי כל

ואינו פרוס שם תמיד כל זמן שהם בבית אלא כשרוצין
לעשות שם דבר צניעות פורסין אותו ואח"כ מסלקין אותו
משא"כ בחבורות ששבתו בטרקלין שהיריעות שפרסו
ביניהן הן פרוסות שם כל זמן שביתתן שם.
ומי שיש לו שתי בתים בשתי חצרות באחת הוא אוכל
ובשניה הוא דר כל היום וכל הלילה הרי זה אוסר באותה
שאוכל אם אוכל שם בשבת וצריך לערב עמהם אבל בשניה
אינו אוסר ואין צריך לערב ומותר להשתמש שם בשבת לפי
שנעשה שם כאורח אצלם:

ז האחים שיש להם בתים בחצר אביהם ומקבלים פרס
מאביהם ואוכלים בבתיהם בין שהפרס הוא לחם בין
שהוא מעות לקנות בו לחם אם יש עוד דיורים בחצר
ומניחים עירוב כל החצר באחד מדיוורין ההם צריכים
האחים עם אביהם ליתן כל אחד עירובו שמתוך שבתים אלו
של האב ובניו הוזקקו לעירוב צריכים ליתן כל אחד ואחד
אבל אם אין עמהם דיורין בחצר אין צריך עירוב כלל שאינן
אוסרים זה על זה הואיל ואוכלים פרס אביהם נעשו כבני
ביתו או אפילו יש עמהם דיורין אלא שמניחים העירוב
באחד מבתים אלו של האחים או בבית אביהם אינן צריכין
לערב כלל לפי שכולם כבית אחד שמניחים בו העירוב שאין
צריך ליתן את הפת.

וכן בנשים המקבלות פרס מבעליהן ובעבדים המקבלים פרס
מאדוניהם ובתלמידים המקבלים פרס מרבן:

ח עשרה בתים זה לפניו מזה ואין פתוח מהם לחצר אלא
החיצון בלבד וכולם עוברים מזה לזה ויוצאין דרך
החיצון לחצר שנים הפנימים לבדם צריכים ליתן עירוב
שהם לבדם תורת בית עליהם ואוסרים בחצר וכן לטלטל
מזה לזה וכן מהם לבתים שלפניהם ולחצר אבל שאר
הבתים שלפניהם תורת חצר עליהם לפי שכל אחד מהם הוא
בית שער להפנימי ממנו וא"כ בית השלישי מהפנים הוא
בית שער לב' הפנימים ונקרא בית שער של רבים ואינו
חשוב דירה כיון שרבים עוברים עליו אבל בית השני אינו
בית שער אלא לבית אחד הפנימי ממנו ובית שער של בית
אחד אינו מתבטל מתורת בית:

חלק ב סימן שע דיני שיתוף בעירוב:

לטלטל מזה לזה אבל כל האחרים חשובים כבית שער להם
כמו שיתבאר.

וכל זה כשכולם שוין בטרקלין זה אבל בעל הבית שיש לו
מלמד או סופר בביתו וכן תלמידים הלומדים בפני הרב
ודרים בביתו אע"פ שיש לכל אחד חדר מיוחד פתוח לחצר
וגם לרשות הרבים ואוכל וישן בחדרו אין צריך לערב בחצר
כלל מפני שאין אוסרים כלל לא בחצר ולא לטלטל
מחדריהם לבית או מחדר לחדר אפילו אין לו בהם תפיסת
יד לפי שאינו משאל להם רשותו לאסור עליו ולא לאסור
זה על זה והרי יכול לסלקם בכל עת.

אבל אם החדרים קנויים להם או שכורים (או שאולים בענין
שאינו יכול לסלקם תוך זמן שאילתם אין לומר שאינו
משאל להם רשותו לאסור עליו כיון שכבר השאל להם
ואין בידו לסלקם ובע"כ הם) אוסרים עליו אלא אם כן יש
לו בהם תפיסת יד ואפילו הם משתמשים באפייה ובישול
בבית גדול של בעל הבית אין זה מועיל כלום כיון שאוכלים
בחדריהם אלא אם כן תלמידים המקבלים פרס מרבן כמו
שיתבאר:

י עיקר דירת האדם היא מקום אכילת פת ולא מקום
השינה ולינה לפיכך אנשי החצר שהיו כולם אוכלים
בבית אחד בשבת אע"פ שכל אחד אוכל משלו על שלחן
בפני עצמו ויש לכל אחד חדר בפני עצמו בחצר שדר שם
כל היום וכל הלילה אינם צריכים עירוב מפני שהם כאנשי
בית אחד ואינן אוסרים זה על זה.

וכן אם הוצרכו לעשות עירוב עם חצר אחר עירוב אחד
לכולם ופת אחד בלבד מוליכין לאותו מקום שהם מערבין
עמו ואיזה מהם שירצה יתן הפת ואפילו בני ביתו של בעל
הבית יכולין ליתן הפת משלהם ואם היה העירוב בא אצלם
אין צריך ליתן פת כלל כמו הבית שמניחים בו העירוב שאין
צריך ליתן הפת שכל אלו הבתים כבית אחד הם חשובים
כיון שאכילת בעליהם היא בבית אחד בלי מחיצה מפסקת
ביניהם.

ואפילו אם לפעמים פורסין וילון לפניהם לצניעות אינו
חשוב מחיצה לחלוק ביניהם אפילו אם מגיע לתקרה הואיל

לקוטי תורה

הם במדרגה כזו ששמחתם היא באלקות, ואיך
ניתן לומר שכל אדם צריך להגיע לזה?

אך הנה יש ב' מדרגות בעבודת ה', מדרת יום
ומדרת לילה.

ויובן זה בהקדים:

יש "יום ולילה" ברוחניות: "יום" הוא מצב

ולחבין, הלא זה הוא מדרגות הצדיקים, כמ"ש
שמחו צדיקים בה' כו', ואיך יגיע כל אדם לזה.

דבר זה צריך ביאור, כי לכאורה דרגא כזו -
שהאדם יבוא למצב של שמחה וטוב לבב מעבודת
ה' עצמה, היינו, שיהי' שמח ומתענג באלקות -
היא מדרגה גבוהה ונעלית בעבודת ה', כמו
שכתוב "שמחו צדיקים בה'", היינו שרק הצדיקים

36 אצל האדם; ואילו ענינה של תפלה הוא "בחינת
37 יעקב" (מדת לילה) - עבודה מתוך מצב של
38 "חושך" והעלם והסתר, המעורר צמאון ותשוקה
39 לאלקות (כפי שיתבאר לקמן).

40 והענין, דהנה אמרו רז"ל זמן תורה לחוד וזמן
41 תפלה לחוד, שתפלה נקרא חיי שעה ותורה
42 נקרא חיי עולם.

43 הבדל זה בין תורה לתפלה, כשני אופנים
44 שונים בעבודת ה' ("מדת יום" לעומת "מדת
45 לילה"), מודגש בסיפור הגמרא: "רבא חזי" לרב
46 המנונא דקא מאריך בצלותי, אמר מניחין חיי
47 עולם (תורה) ועוסקים בחיי שעה (תפלה), שהיא
48 לרפואה לשלום ולמזון; והוא (רב המנונא) סבר
49 זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד". כלומר, התורה
50 והתפלה מחולקות לזמנים שונים ולכל אחת מהן
51 יש זמן הקבוע לה, ולכן האריך רב המנונא
52 בתפלתו אף שהתפלה היא "חיי שעה" בלבד.

53 היינו שרב המנונא לא פליג על כך שגדלה
54 מעלת התורה (שהיא "חיי עולם") על התפלה
55 (שהיא "חיי שעה") - אלא שאף-על-פי-כן חייב כל
56 אדם לקבוע זמן לתפלה ואף להאריך בה.

57 ולכאורה יש להבין:
58 אם גם רב המנונא מודה שהתפלה היא רק
59 "חיי שעה", מדוע האריך כל כך בתפלתו?

60 אלא על כרחך צריך לומר שתוכן ענין התפלה
61 אינו בקשת הצרכים הגשמיים לבד אלא יש בה
62 כוונה ומטרה רוחנית חשובה מאד, שהיא
63 התחברות האדם עם אלקות, ולכן היא עבודה
64 המוכרחת אצל כל אדם, ואף חייב להאריך בה;
65 אלא שמכל-מקום אין מעלתה כמעלת התורה, כי
66 התפלה היא עבודה מתוך מצב של חושך ("מדת
67 לילה"), ואילו התורה היא "מדת יום" (וזהו
68 הפירוש הפנימי ב"חיי שעה", לפי שגם העבודה
69 הרוחנית של תפלה - התחברות האדם עם אלקות
70 - אינה כמעלת התורה שהיא "חיי עולם").

1 של "אור" וגילוי (כלשון הכתוב "ויקרא אלקים
2 לאור יום"), היינו, שהאור האלקי מאיר בגילוי;
3 ו"לילה" הוא מצב של העלם והסתר על אלקות
4 (על-דרך לשון הכתוב "ולחושך קרא לילה").

5 וכתוצאה מזה יש שתי מדריגות בעבודת ה',
6 הנקראות "מדת יום" ו"מדת לילה", היינו שישנם
7 שני מצבים שונים אצל האדם העובד את ה': "מדת
8 יום" - היא עבודת ה' במצב שהאור האלקי מאיר
9 בגילוי בנפש האדם; ו"מדת לילה" - היא העבודה
10 במצב שהאור האלקי הוא בהעלם והסתר ואינו
11 מאיר בנפש.

12 ומובן, שיש הבדל גדול באופן ובצורת
13 העבודה בין שני מצבים הללו.

14 בחינת יעקב ובחינת ישראל.
15 שתי מדריגות אלו בעבודת ה', מדת יום ומדת
16 לילה, הם ענינם של שני השמות שבני ישראל
17 נקראו בהם - "יעקב" ו"ישראל" - שהם "שתי
18 בחינות שונות בעבודת ה' באדם":

19 בחינת "ישראל" - אותיות "לי ראש" - היא
20 מדריגה הנעלה יותר, והיא העבודה במצב שהאור
21 האלקי מאיר בגילוי בנפש האדם, "מדת יום";
22 ואילו בחינת "יעקב" - "י" עקב" - היא מדריגת
23 העבודה במצב של העלם והסתר על האור האלקי,
24 והיא "מדת לילה".

25 וכמו, על דרך משל, בחיות הנפש המחי' את
26 הגוף, שבראש היא ניכרת בגלוי, ואילו בעקב
27 שברגל חיות הנפש אינה ניכרת ונרגשת.

28 ובדרך פרט הם בחינת תורה ובחינת תפלה.
29 בדרך כלל, ההבדל בין מצב שבו האור האלקי
30 מאיר בנפש למצב של העלם והסתר, הוא בכל
31 עניני עבודת ה', אך מכל-מקום, בדרך פרט, שתי
32 בחינות ומדריגות אלו מתחלקות לשתי העבודות
33 הכלליות של לימוד התורה ועבודת התפלה:

34 לימוד התורה הוא "בחינת ישראל" (מדת יום),
35 כי בעת העסק בתורה האור האלקי מאיר בגילוי

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

20 זהו כמו המכריע שהוא כמו דעה ג' בלתי חיבור מב'
21 הקוין ולפעמים מאיר בכללות כולם בקו האמצעי אז
22 נק' המל' ארגמן שהוא הת"ת כשכולל הכל. וזהו לעתים
23 משתנים וכמ"ש בזהר ע"פ ואל יבא בכל עת כו' וכמו
24 והימים ימי בכורי ענבים אלין יומין הי' דבחי' גבורה
25 כו' וד"ל. וזהו שנק' המל' מראה דמות כאותיות
26 הבולטות במראה ודמות כו' וזהו איהו אמת ואיהי
27 אמונה פי' איהו ז"א כולל ג' קוין בקו אמצעי דיעקב
28 שנק' אמת ואיהי המל' אמונה שמקבלת מהכל כא' וזהו
29 פועל אמת בז"א שפעולתו אמת במל' שכמו שמקבלת
30 ממש באותו אופן ומדריגה שמקבלת היא משפיע
31 לעולמות אם מקבלת מקו הימין דחסד משפיע חסד ואם
32 מקבלת מהגבורות דקו שמאל משפיע גבורות כו'
33 והיינו כמשל העשישתא שהיא כלי זכויות בהירה שאין
34 לה בעצם מראה להאיר רק כפי מראה האור שמאיר
35 עליה ובתוכה אם מאיר בה אור לבן תאיר גם היא אור
36 לבן ואם אור אדום גם ממנה יתפשט אור אדום כו' וד"ל
37 וזהו כמשל הדיבור דל"ל מגרמיה כלום רק אם מאיר
38 בו מחסדי' דשכל ומדות יאיר גם הוא כן כו' וד"ל.

שער הבחירה. ראה נתתי לפניך. יג"פ

קונטרס קטן בענין בחירה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו

15 שענין עשה רצונו כרצונך הוא שיש לו גם רצון אחר
16 רצונות זרות, רק שעושה רצונו כו' ובטל רצונך היינו
17 ביטול הרצון לגמרי שאין לו רצון אחר כלל, והיינו
18 בחי' ובכל מאדך שבפ' הא' שהוא בחי' עורש"מ, וזהו
19 כמו העולה שנק' קדשי קדשים שהיתה כולה כליל,
20 אבל בחי' פ' הב' אף שנזכר שם ג"כ בכל לבבכם כו'
21 אבל זה נק' אין עורש"מ והיינו כמו הזבח שהי' גם
22 לבעלים חלק לאכול, אף שהיו אוכלים בכוונות מ"מ
23 נק' קדשים קלים, והיינו ע"ד דוגמא ההפרש בין עוה"ב
24 שאין בו לא אכילה ולא שתי' או יוה"כ שאסור באו"ש,
25 ובין העבודה שבכל הימים לאכול ולשתות או ע"ד
26 ההפרש שבין השרפים שאומרים קדוש היינו שנכללים
27 בבחי' קדוש ובין האופנים שאומרים ברוך שהוא
28 באופן אחר.

כי תבאו אל ארץ מושבותיכם

בנ"ה שבת שלח תרס"ו

1 (ג) ויובן זה בהקדים ביאור ענין המל' שנק' שם ב"ן
2 נ"ב גוונים למה נק' בשם מראה וכמו
3 עשישתא כו' וכידוע דהמל' ל"ל מגרמה כלום דהיינו
4 שאין לה בעצ' רק מה שמקבלת מלמעלה לבד וגם מה
5 שהיא מקבלת אינו רק מראה וזו כמו הדיבור שאינו רק
6 גילוי המד' והשכל והרצון והוא שאין נמשך כלל
7 ממדות השכל והמדות רק גילויין לבד ע"י הכל הלב
8 ודרך כלל ג' גוונים הוא חוור וסומק וירוק חד"ר שנק'
9 חג"ת כמו ג' גוונים דשמש בקשת ניכר התחלקות שלהם
10 כי הענן הוא דבר זר שמקבל האור לכך בולט בו יותר
11 וזהו כמראה הקשת כן מראה הנוגה הוא מראה דמות
12 כו' שזהו ג' גוונים דג' קוין באצ' בכללות שמתגלין
13 במל' שנק' דיבור שבולטין שם דוקא משא"כ קודם
14 התגלותן בדיבור נכללין בעצמותו כמו לבא לפומא לא
15 גליא כו' אז המדות נכללין בעצם וכה"ג בשכל ורצון
16 כו'. והנה לפעמים מאיר מקו הימין חח"ן במל' אז הוא
17 מראה לבן דחסדים ולפעמים מאיר בה מבחי' הגבורות
18 דקו שמאל בג"ה הוא בבחי' מראה סומק ולפעמי' מקו
19 אמצעי דת"י כמראה האמצעי שנק' ירוק מבחי' דת"י

1 והנה מל' הגמרא שמדמה ק"ש לעולה וזבח משמע
2 שהב' בחי' נמצא בק"ש, והענין יובן בהקדים
3 מארז"ל ר"ח רמי כתי' ואספת דגנך וכת' ועמדו זרים
4 ורעו צאנכם, ל"ק כאן בזמן שישראל ערש"מ וכאן
5 בזמן שאין ישראל עורש"מ, ומקשים בזה הלא הפ'
6 ואספת דגנך כתי' בפ' והי' אם שמוע כו' בכל לבבכם
7 כו', והאין קורא לזה אין עורש"מ, והתירוץ הוא משום
8 דלא כתי' ובכל מאורכם כמו בפ' הא', והענין כי פי'
9 מאודך היא בלי גבול כדאיתא בזה"ק דאית רצון ואית
10 רצון, שיש בחי' רצון שלמטה מן הטעם והדעת ויש
11 בחי' רצון שלמעלה מן הטעם ודעת, עד"מ רצון הנוגע
12 לעצם הנפש שאינו יכול להסיח דעתו ממנו כלל, וזה
13 הוא בחי' ובכל מאדך בחי' ביטול הרצון כמ"ש מי לי
14 בשמים ועמך לא חפצתי בארץ, וזהו"ע בטל רצונך,

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

23 שהתורה הוא משל ולבוש שע"י יכולים להשיג א"ס
24 קדמונו של עולם, ועוד דהרי נת' בכהאריז"ל ששרש
25 הלבושים הוא מלבושי החשמל ששרשו גבוה מהגילוי
26 שבג"ע לכן ע"י תוכל הנשמה להשיג הגילוי שבג"ע.
27 ובזה יובן מה שיפה שעה אחת בתשומע"ט בעוה"ז
28 מכל חיי העוה"ב, כי עוה"ב הוא תענוג הנשמות
29 מהגילוי שבג"ע, וא"א לקבל הגילוי כ"א ע"י לבושי
30 תומ"צ שמקיימין בעוה"ז ששרשו נעלה מהגילוי לכן
31 יפה מחיי עוה"ב, וכן תשובה הוא על פגם התומ"צ,
32 ולכאורה הלא אין לו לבושים במה לקבל הגילוי, ועל
33 כרחק שבכח התשו' למלאות הלבושים ג"כ, ונוסף לזה
34 שהוא מכפר ג"כ, הרי דגבהה מעלתה מהג"ע ולכן
35 קדמה לעולם, וזהו מכל חיי העוה"ב כי כל הוא שפע
36 הפנימי הנשפע בג"ע כמ"ש תחת אשר לא עבדת כו'
37 מרב כל, דהגם שלא נזכר בספרים רק געה"ת וגעה"ע
38 מ"מ הרי יש עולמות עד אין שיעור וא"כ יש ריבוי
39 מדריגות כל שהוא חיות הפנימי הנשפע לכל אחד,
40 ועבודה בשמחה גדולה מכולם כי שרשה מהמצוה
41 בעצמה שהוא הלבוש לגילוי הג"ע. וזהו יפה שעה
42 אחת בתשומע"ט בעוה"ז שמהם נעשה לבושי'
43 להנשמה בג"ע יותר מבחי' כל שהוא חיי עוה"ב תענוג
44 הנשמות, שהלבוש גבוה הרבה מהגילוי שבג"ע.

יפה שעה אחת

בס"ד פ' תולדות תרל"ב

1 **ויובן** זה ממ"ש ויבא משה בתוך הענן דלפי שהי'
2 נצרך משרע"ה לקבל תו' מפי הקב"ה הגם שהי'
3 גוף קדוש וטהור א"א לקבל בלתי שינוי ממהות למהות
4 לכן הי' בהר"מ יום דבמ' יום נעשה שינוי המהות ע"ד
5 יצירת הוולד שמשנתנה במ' יום למהות אחר, אך במה
6 הי' ניזון אותן מ' יום הוא ע"י הזנה ורוחני, וכדי שיוכל
7 גוף גשמי לקבל מזון רוחני הוא ע"י הענן ששרשו
8 גבוה מאד נעלה, ונעשה לבוש למשה שע"י יכול ליזון
9 מרוחני, וע"ד מצד תוקף בהירות השמש אין יכולים
10 להסתכל בו כ"א ע"י כלי אצטגנינות או זכוכית בהירה,
11 וכמ"כ כדי שתוכל הנשמה נברא ובע"ג לקבל גילוי
12 אלקות בג"ע הוא ע"י לבוש דתומ"צ. ויובן יותר עד"מ
13 מענין המשל שאנו רואים דאם השכל אין עמוק כ"כ
14 א"צ לזה משל, וכל שהשכל עמוק יותר צריך משלים
15 יותר, והגם שהמשל הוא דבר זר מהנמשל, מ"מ הרי
16 אנו רואים דכל שאינו בר דעת גדול אין יכול להמשיל
17 משלים, וכל מי שהוא בר דעת גדול יכול להמשיל
18 משלים כמ"ש משלי שלמה שאמר משלים הרבה מפני
19 שכת' בו ויחכם מכל האדם, או כמו ר"מ שאמר תלתא
20 מתלי מפני שהוא מנהיר עיני חכמים בהלכה, הרי
21 מוכרח שהמשל גבוה מהשכל בעצמו ולכן נשפל
22 במשל, כן הוא בתו' כמ"ש כאשר יאמר משל הקדמוני

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

13 גדר והתלבשות. ולכן, השם היחיד שמתאים לו באמת
14 הוא 'אין-סוף', כלומר, מצד השלילה ולא מצד החיוב,
15 אמנם בכל זאת כשנבנה אותו בשם (והיינו כמו שבא
16 בגילוי בו' שהרי ענין השם הוא כאשר צריך להתגלות
17 וכמו שיתבאר בפרק הבא) אי אפשר לבנותו רק בשם
18 רצון, לפי שהרצון למעלה וגם בנפש האדם, הוא שבא
19 בבחינת גילוי מן העצם בו' ולא בהתלבשות באבר וכו'
20 פרטי, וכמו שנתבאר לעיל פרק מ"ט שהרצון אינו כח
21 פרטי, אלא כללות המשכת והטיית הנפש.
22 נמצא אם כן, שיש חלוקה כללית בין שורש אור הממלא
23 - עשר הספירות הגנוזות, לבין שורש אור הסובב -
24 ספירות אין קץ, והיא החלוקה בין 'אור' ל'שפע'.

1 **והגם** שהוא רק גילוי העצם ולא העצם (שאין בו מן
2 העצם בו'), וכמו שהתבאר בפרק הקודם שזו היא מהות
3 של אור (בניגוד לשפע) שאין בו מן המקור, כאור
4 השמש שאין בו כלום מן השמש עצמה. וכך בנמשל -
5 באור אין-סוף - אין בו מן העצם, בכל זאת, הרי הוא
6 בתכונתו כמו העצם, דכשם שהעצם הוא בבחינת
7 אין-סוף ובבחינת פשימות, כמו כן האור הוא בבחינת
8 אין-סוף ובבחינת פשימות בו',
9 דבאמת כאשר מדברים על הנמשל - אור אין-סוף, מצד
10 הפשימות שבהאור אינו שייך בו שום שם רק אין-סוף,
11 כיון שבכל שם שמגדירים אותו, מלבישים אותו באיזה
12 שהוא לבוש, והאור הוא הרי פשוט בתכלית ללא שום

צדק"?

31 דהנה הפרד"ם כתב¹²¹ שהעשר ספירות דאצילות
32 נקראים משפט מצד הבינה. - כאשר מסתכלים על
33 הספירות דאצילות מנקודת המבט של ספירת הבינה,
34 נקראים הם 'משפט'.
35 והענין - הקשר בין משפט לבינה הוא, דהנה המשפט
36 הוא מה ששופט ומודד אם באופן כך או באופן כך,
37 וברוחניות ענין המשפט שייך באור המתלבש בעולמות,
38 והוא ההשערה בהאור באיזה אופן יומשך בהמקבלים
39 אם באופן כך או כך ב', והמדידה היא לא רק באופן
40 המשכת האור, אלא גם בהכנת המקבל אם הוא ראוי
41 להשפעה ובאופן הראוי שלו ב'.
42 דכל זה שייך רק בהאור פנימי שבא בבחינת התלבושות
43 אור בכלי על כן שייך בזה המשפט ב', שהרי האור
44 המקיף לא מתלבש בפנימיות בתוך הכלים והעולמות,
45 וממילא לא צריך להתאים את עצמו לפי ערכם.
46 ומה שכתב הפרד"ם שזהו מצד הבינה, זהו כמו
47 שנתבאר לעיל¹²² דעיקר התחלת ההשתלשלות הוא
48 מהבינה כו'. כיון שספירת הבינה היא בחינת
49 'התפשטות', שייכת שם השתלשלות עילה ועלול. ואילו
50 ספירת החכמה שהיא תפיסת המהות ממש, נחשבת
51 כלמעלה מהשתלשלות.
52 אמנם מה שכתב במדרש רבה משל מהמלך שהוא אוהב
53 את הקמן יותר מכולם וכך הקדוש-ברוך-הוא אוהב את
54 ישראל, הוא שבאן הכוונה להמשיך בחינת עצמות אור
55 אין-סוף היינו האור שבבחינת אין-סוף ובבחינת בלי-
56 גבול ב', ולא את האור המוגבל, ואם כן, צריך להבין
57 לכאורה - כיצד בכח הבינה - שהיא בחינת האור
58 שבגדר ההשתלשלות - להמשיך את עצמות אין-סוף
59 ממש?
60

שבת פרשת שופטים

1 הספירות הגנוזות (שורש ענין השפע) שמטרתם להאיר
2 בעולמות - כלומר, לפעול איזו פעולה - התחלתם היא
3 בספירת החכמה, כיון שחכמה היא כבר מהות מסויימת,
4 כח פרטי שנמשך ומתגלה. לעומת זאת, הספירות אין
5 קץ (שורש ענין האור) אין מטרתם להאיר בעולמות,
6 ובכל זאת, כאשר הם מאירים בעולמות, הם מתגלים
7 במדרגת הרצון (הכתר) שהיא הטיה כללית של הנפש.
8 כלומר, בתוך הספירות אין קץ גופא - שהם גילוי עצמי
9 ולא בשביל העולמות - יש שתי מדרגות: כאשר הם
10 למעלה מהתפשטות וכל מהותם היא לגלות את העצם,
11 וכאשר הם מתגלים בעולמות (למרות שאין זה עניינם
12 והם אינם מתצמצמים לפי ערך העולמות) שאז נקראים
13 בשם רצון.
14 וכך בנפש האדם: יש את הכוחות הפרטיים שהם בחינת
15 השפע, יש את הרצון הכללי - הטיית הנפש, שהיא
16 המשכת כללות חיות הנפש באופן של גילוי, ולמעלה
17 מזה יש את כללות חיות הנפש כפי שהיא עדיין למעלה
18 מהתפשטות.
19 ועל פי הנוכח לעיל יובן מה שכתוב בתחילת פרשתנו
20 שופטים ושופטים תתן לך. . ושפטו את העם משפט
21 צדק.
22 ובתחילת המאמר הביא ממדרש רבה "משל למלך
23 שהיה אוהב את הקטן יותר מכולם ונתן לו את הפרדס
24 שאהב מכולם, כך הקדוש-ברוך-הוא הביא לישראל
25 שאותם אוהב מכולם את המשפט החביב עליו מכולם",
26 ועל זה דייק: מהי המעלה הגדולה באהבת ה' לישראל
27 מצד זה שהם 'נער', ומהי השייכות בזה לענין המשפט?
28 גם דייק: מדוע בזכות המשפט דוקא משרה הקדוש-
29 ברוך-הוא את השכינה בעם ישראל וגואלם בגאולה
30 שלימה? ומהו המשך הפסוק "ושפטו את העם משפט

לכלית יתרחבו יותר ממדתן. והכונה במשפט צמצום. קרוב אל משלם גמול שפי' למעלה. ובר"מ פ' ה' הת"ת נקרא שופט מצד הבינה יתבאר בערכו. ובהר פירוש קדושים (דף פה ע"ב) פירש כי משפט הוא דין בתעורבות רחמים ובוה יתיישב הכל כי עיקרו מצד הבינה דין. ויונק מצד החכמה רחמים. וז"ל כד אתער משפט אית ביה רחמים. ופירוש שיש בו דין ויש בו רחמים. והטעם כי רחמי החכמה הוא מקבל אותם על ידי הבינה. ובפרשת אחרי (דף ע"ג ע"ב) משמע דאיהו רחמים. והטעם כי מקורו שהוא עיקרו הוא רחמים והיינו החכמה.
(122) ראה פרק טל.

(121) שער כ"ג פרק י"ג, וזה לשונו שם: משפט המפורסם במלה זו ברוב דברי הרשב"י ע"ה ושאר המפרשים כי הת"ת נק' משפט. אמנם אמרו שנקרא כן כשהוא יונק מן הדין מצד הגבורה. ובתקונים (תקונא שבעין דף ק"ל ע"ב) וז"ל במדה במשקל ובמשרה. במדה בחמשה תיקוין דה' עלאה, במשקל דא' ו', ובשרה דא' ה'. משפט דכלא דא' י'. הה"ד יגבה ה' צבאות במשפט עכ"ל. שהכונה שיהיה ה'ת"ת מתעלה אל המשפט שהוא י' גבה מעל גבורה. ונראה לנו ליישב הענין כי משפט הכונה דין בקצת רחמים. אמנם מתנהג על קו המיצוע ופי' משפט ר"ל מכון מצומצם. ולכן אמר הוא כי החכמה היא המכוננת ומצמצמת המדות ומיישבת אותם

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"י

הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון, וירידתה למטה – לברר ולזכך הגוף ונפשו הטבעית,
ע"י מדת הנצחון במלחמה – לעמוד בתוקף גדול ולהתחזק בתורה ותפלה ולהתגבר על
נפש הבהמית

אֹתוֹ עַד שְׁלָבוֹ בַּל עָמוּ, וְכִמּוֹ שֶׁנֶּאֱרָא בְּמוֹחַשׁ דִּיּוֹרָו
שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו לְהִטְרִידוֹ וּלְבַלְבְּלוֹ בְּעַת הָעֲבוּדָה
דְּוָקָא, דְּכֹאֲשֶׁר הִנָּפֵשׁ הָאֱלֵקִית מִתְעוֹרֵר בְּאֶהְבָּה וְיִרְאָה
אֲזִי דְוָקָא מִתְעוֹרֵר הִנָּפֵשׁ הַבְּהֵמִית לְבַלְבְּלוֹ וּלְהִטְרִידוֹ
בְּכִמָּה עֲנִינִים, וּלְפַעֲמִים שְׂמֵטִיל עָלָיו חֲרָדָה וְאִימָה
בְּדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ מִמֶּשׁ כָּלָל, וְהוּא דְוָקָא בְּעַת הָעֲבוּדָה
דְּתוֹרָה וְהַתְּפִלָּה אוֹ בְּקִיּוּם אִיזָה מַצּוּה, אֲזִי מוֹצֵא הִנָּפֵשׁ
הַבְּהֵמִית בְּלִבּוֹלִים עַל זֶה, וְהֵינּוּ שֶׁדְּוָקָא בְּהֵעֵת שֶׁקָּבוּעַ
לְתוֹרָה אוֹ כְּשֵׁשׁ לוֹ אִיזָה הִרְגֵּשׁ לְתַפְלָה אוֹ הִתְעַסְקוֹת
בְּאִיזָה מַצּוּה וּגְמִילוּת חֲסִידִים, הֵנָּה אֲזִי מִתְעוֹרֵר הִנָּפֵשׁ
הַבְּהֵמִית לְבַלְבְּלוֹ בְּכִמָּה מִיָּנִי בְּלִבּוֹלִים וּטְרָדוֹת שׁוֹנוֹת,
וְנִדְמָה לוֹ אֲשֶׁר דְּוָקָא בְּשִׁעָה זֹאת הִנָּחִיצוֹת לִילָף אוֹ
לְמַהֵר הַתְּפִלָּה, אֲשֶׁר בְּאִמָּת הוּא רַק לְבַלְבֵּל הִנָּפֵשׁ
הָאֱלֵקִית, וְהִרְאִיָּה דְּבִעַת שְׁהוּלָף בְּשׁוֹקִים וּבְרַחוּבוֹת
וְהִדּוּמָה בְּזִמְן הַבְּטָלָה אֵינּוּ בָּא לוֹ מִחֲשָׁבוֹת כְּאֵלוֹ,
וְלִזְמַת צְרִיף לַעֲמֹד בְּתַקָּף גָּדוֹל לְהִתְחַזֵּק לְשִׁמּוֹר זְמַנִּי
הַתוֹרָה וְהַתְּפִלָּה, וּלְהִתְגַּבֵּר עַל הִנָּפֵשׁ הַבְּהֵמִית וְלֹא
לְשִׁמְעַ לוֹ, וּבִכְחַת מִדַּת הִנָּחִיצוֹן לְהִתְגַּבֵּר בְּזֶה עַל הִנָּפֵשׁ
הַבְּהֵמִית, דְּלִהּוֹת שְׂמִדַּת הִנָּחִיצוֹן הוּא נְטוּעַ בְּעֵצִים
הִנָּפֵשׁ שְׁלִמְעָלָה מִכַּחוֹת הַגְּלוּיִים, וְלִזְמַת הֵנָּה בְּזֶה וְעַל
יָדוֹ יָכוֹל לְהִתְגַּבֵּר וּלְדַחֹת כָּל הַטְּרָדוֹת וְהַבְּלִבּוֹלִים וְלֹא
יִהְיֶה לוֹ שׁוּם מוֹנֵעַ וּמַעֲכָב עַל לְמוֹד הַתוֹרָה וְקִיּוּם
הַמִּצְוֹת, וְעַל יְדֵי הִנָּחִיצוֹן שֶׁאָדָם מְנַצֵּחַ אֶת הִנָּפֵשׁ
הַבְּהֵמִית שְׁלוֹ הֵנָּה עַל יְדֵי זֶה גּוֹרֵם לְמַעֲלָה גַּם בֵּין
הַתְּגַבְּרוֹת הַקְּדוּשָׁה עַל הַקְּלָפָה וּגְוָרִם הַמִּשְׁכַּת אוֹצֵר
הָעֲלִיּוֹן שֶׁהוּא גָּלוּי פְּנִימִיּוֹת וְעֲצָמוֹת אֵין-סוּף בְּרוּךְ הוּא.

ב' ניסן, ה'תש"י

כ) וְהָעֲנִין הוּא, דְּהֵנָּה יְרִידַת הִנָּפֵשׁ בַּגּוּף אֵינָה
בְּשִׁבִּיל עֲצָמָה, דְּהִנָּפֵשׁ עֲצָמָה אֵינָה
צְרִיכָה תְּקוּנָה¹⁴, וְכָל עֲנִין יְרִידָתָה הוּא בְּשִׁבִּיל לְתַקֵּן
וּלְזַכֵּךְ וּלְבָרֵר אֶת הַגּוּף וּנְפֶשׁ הַטְּבָעִית, אֲבָל הִנָּפֵשׁ
עֲצָמָה אֵינָה צְרִיכָה תְּקוּנָה, וְכִמְאָמַר¹⁵ "כָּל נִשְׁמָתָא
וְנִשְׁמָתָא הוּוּ קָיָמָא בְּדִיוֹקְנָאָה עֲלָאָה קָמִיָּה מְלָכָא
קְדִישָׁא"^ט, דְּהִנָּפֵשׁ קָדָם שִׁירְדָה לְהִתְלַבֵּשׁ בַּגּוּף וּנְפֶשׁ
הַטְּבָעִית הָרִי הֵיטָה בְּתַכְלִית הַדְּבָקוֹת בְּמִקּוֹר חֲצָבָה
בְּאֱלֵקִים חִיִּים, וְהֵיטָה בְּדָבָקוֹת אֲמָתִי וּדְבָקוֹת תְּמִידִי
בְּלִי שׁוּם פְּרוּד כָּלָל, וְהֵינּוּ שֶׁהֵיטָה בְּרִצּוֹן אֶחָד לְהוֹרִי
לְבַדּוֹ וְאֵין זֶר אֹתוֹ, וְיִרְדָה לְהִתְלַבֵּשׁ בַּגּוּף וּנְפֶשׁ הַטְּבָעִית
בְּכַדִּי לְבָרְרוֹ וּלְזַכֵּכוֹ וּלְהֵאִיר חֻלְקוֹ בְּעוֹלָם, זֶהוּ כָּל עֲנִין
יְרִידַת הִנָּפֵשׁ לְמַטָּה, וְכַתִּיב "מִיָּם יֵצְרוּ וְלֹא" כו',
דְּכָל אֶחָד וְאֶחָד נִקְצָב לוֹ הֵימִים אֲשֶׁר בָּהֶם יַעֲבֹד
עֲבוּדָתוֹ בְּבִרְרוֹ וְתְּקוּנָה הַגּוּף וּנְפֶשׁ הַטְּבָעִית וּלְהֵאִיר
חֻלְקוֹ בְּעוֹלָם עַל יְדֵי אֹר הַתוֹרָה וְהַתְּפִלָּה, דְּעָקֹר
הָעֲבוּדָה הוּא לְמַטָּה דְּוָקָא, דְּבִהּיוֹת הִנָּפֵשׁ לְמַעֲלָה הָרִי
הוּא בְּתַכְלִית הַדְּבָקוֹת כְּנ"ל, אֲבָל בִּירִידָתָה לְגוּף מְלֵא
רִצּוֹנוֹת זָרוֹת וְתַאוּוֹת גִּשְׁמִיִּים וְחִמְרִיִּים שְׂמוֹנְעִים אֶת
הִנָּפֵשׁ מִעֲבוּדָה הָאֱלֵקִית עַד אֲשֶׁר צְרִיף עֲבוּדָה וְיִגִּיעָה
עֲצוּמָה בְּמִלְחָמָה בְּבִדָּה בִּיתוֹר, דְּזֶהוּ עַל יְדֵי מִדַּת
הִנָּחִיצוֹן דְּוָקָא, וְהוּא לַעֲמֹד בְּתַקָּף גָּדוֹל וּלְהִתְחַזֵּק בְּעֵסֶק
הַתוֹרָה וְהָעֲבוּדָה, וְהֵינּוּ דְּכֹאֲשֶׁר הִנָּפֵשׁ הַבְּהֵמִית מִתְגַּבֵּר
עַל הָאָדָם לְהִתְטִיאוֹ וּלְבַלְבְּלוֹ חֲסִי-וְשָׁלוֹם מִחֲשָׁבוֹת
זָרוֹת וְעֲנִינִים שׁוֹנִים אוֹ לְהִטְרִידוֹ בְּשִׁעְבוֹד הַפְּרִנָּסָה
וּבְלִבּוֹל עֵסֶק מִשָּׂא וּמִתָּן אוֹ שָׂאָר הָעֲנִינִים הַמְּבַלְבְּלִים

(14) עץ חיים שער הצלם פרק א הובא בתניא פרק לו.

(15) ראה [מאמר] דיבור המתחיל אני לרודי תש"ח [קונטרס נז] סוף פרק א ובהערה שם.

ספר השיחות - ה'ש"ת-תש"א בלה"ק

1 ז. בסעודת הלילה בשביעי של פסח, דיבר הוד
 2 כ"ק אאמו"ר הרה"ק על שנות ילדותו של הוד כ"ק
 3 אאזמו"ר "צמח צדק":
 4 א. על אברהם אבינו אומרים רז"ל¹⁰⁹ "בן שלוש
 5 שנים הכיר את בוראו". במאמר רז"ל זה צריכים
 6 להתעמק בשני ביטויי: (א) הכיר. להכיר משמש ביטוי
 7 על דבר שידועים אותו לפני כן, אלא שכעת
 8 כשרואים אותו - מכירים אותו. (ב) בוראו. "בורא"
 9 הוא ה' הקדוש, שכן הוא ברא את כל הנבראים,
 10 ומבריא זה הגיע אברהם אבינו לענין ידיעת הבורא.
 11 לכאורה הרי זה תרתי דסתרי, כשרז"ל אומרים
 12 "הכיר", משמעות הדבר שכעת הכיר מה שידע
 13 מכבר, ומה הכיר אברהם אבינו? - הוא הכיר את
 14 בוראו מתוך הבריא. כיצד, איפוא, מתאים על כך
 15 הביטוי "הכיר", שהכיר מה שידע מכבר?
 16 לאמיתו של דבר דורש הענין הבנה והסברה
 17 רחבה וטובה, מה יודעים מכבר באלקות שלאחר מכן
 18 יכולים להכיר, ואשר אברהם אבינו אכן הכיר.
 19 הידיעה האמיתית של נשמה באלקות, היא, כפי
 20 שהרבי אומר¹¹⁰ שהוא לבדו הוא ואין זולתו, וכפי
 21 שהרבי מסביר ב'אגרת הקודש' ד"ה איהו וחיהי חד:
 22 ולכן הוא לבדו בכחו ויכולתו לברוא יש מאין ואפס
 23 המוחלט ממש בלי שום עילה וסיבה אחרת קודמת
 24 ליש הזה. נשמה יודעת שהוא לבדו הוא ואין זולתו,
 25 ונשמה יודעת שהתהוות היש היא מצד עצמותו ית',
 26 וכאשר הנשמה יורדת בגוף, היא מכירה אז מה
 27 שהיא כבר יודעת.
 28 ה'בן שלש שנים הכיר את בוראו' של הסבא, היה
 29 בערב ראש השנה תקנ"ג.
 30 ב. ידוע¹¹¹ שבשנת תקנ"ב היתה לרבי שנה קשה,
 31 במשך הרבה חדשים, מראש השנה תקנ"ב עד חג
 32 השבועות, לא ידעו אפילו בני הבית, הרבי האמצעי
 33 וזקני המקורבים, מהיסורים הגדולים שהיו לרבי
 34 בגלל רדיפות המתנגדים את החסידים.

35 בחג השבועות, כבכל פעם, דיבר הרבי בסעודת
 36 החג אודות הבעל שם טוב נ"ע, וניגן בהתמרמרות.
 37 הרבי היה נתון בדביקות חזקה מאד, פני הקודש היו
 38 גלויים, רק עיני קדשו היו סגורות. בשפתיו הקדושות
 39 אמר הרבי מאוד בשקט, ושני נחילי דמעות זלגו על
 40 לחיו הקדושים. מפניו הקדושים הרציניים
 41 ומההתמרמרות שהיתה נסוכה על פני קדשו של
 42 הרבי, הבינו הכול, שהרבי אומר תפילה של
 43 התעוררות רחמים, וכל אחד הרגיש שהבעל-שם-
 44 טוב, והמגיד ממזריטש נמצאים בחדר.
 45 פתאום קם הרבי ואמר בקול של בכי:
 46 סבא¹¹² רבי, עוררו רחמים רבים בעדי ובעד כל
 47 תלמידים ובעד המקושרים אליכם, ובעד תורתכם,
 48 אוי אוי גוואלד גוואלד, אבינו שבשמים חוס ורחם
 49 עלינו, ונפל בהתעלפות עמוקה.
 50 התעורר רעש גדול, בני הבית, הרבנית והבנות
 51 הגיעו. הביאו מיד את יונה הרופא, ובתוך כך נכנס
 52 בריצה הנכד בן השנתיים ותשעת החדשים, הסבא
 53 הרבי "צמח צדק", ובראותו את סבו - רבנו הזקן -
 54 שוכב על הארץ, השליך עצמו עליו בצעקה, סבא,
 55 סבא. הרבי פתח עיני קדשו, ובראותו את הילד
 56 מושיט ידיו הקטנות, בצעקו: סבא החזק בידי וקום,
 57 תפס הרבי בידי הילד באמרו: הב לי ירך, וקם,
 58 באמרו: זה ינחמנו.
 59 ג. בחודש אלול הורה הרבי להעמיד מטתו של
 60 הסבא בחדרו, באמרו חבל שישכח על מה שלמדו
 61 אתו, ותורה לשמה ילמד על-ידי עבודה ויגיעה.
 62 ד. ערב ראש השנה תקנ"ג בירך הרבי את הסבא,
 63 שלא תגיע לו בקושי העבודה להגיע לדרגא הגבוהה
 64 של נשמת אדם תלמדנו¹¹³.
 65 ה. בימי השבעה אחרי הסבתא, הרבנית דבורה
 66 לאה, התפלל הרבי בעצמו לפני העמוד כל שלשת
 67 התפילות, והסבא אמר קדיש.

שביעי של פסח בסעודת היום

112) ראה לעיל הערה 88.

113) ראה לקמן שיחת ליל אחש"פ אות ז, י"ד.

109) נדרים לב, א.

110) תניא פל"ה.

111) ראה לעיל שיחת שבת חוה"מ פסח, אות ו' ובהערה 76 שם.

אגרות קודש

ב"ה כ' תמוז תרנ"ץ

אטוואצק

ידידי הנכבד הרה"ג הרה"ח אי"א

מוהר"ר שמואל שי' הלוי

שלום וברכה.

1 מאז בקרתי בשנת תר"ץ את ידידנו אנ"ש שי
2 בארצוה"ב יע"א, הנה ת"ל התעוררו בהתעוררות טובה
3 להחזיק את עניני אנ"ש ברגשי אהבה והתקשרות טובה.
4 בבוא ידי"נ הרה"ח אי"א מוהר"ר יצחק שי' הלוי נסע
5 לשם והתעכב כשנתיים ות"ל עלה בידו לסדר את הענינים
6 בגשם וברוח. בנסעו משם הי' בדעתנו לכשיסדר תעודותיו
7 יחזור לשם צלחה, אבל מסבות הבלתי תלויות בנו עוד לא
8 נסתדרו עניני הפרטים, והענינים דרשו מבלי לחכות עוד,
9 ושלחתי את ידיד"נ וו"ח אי"א מוהר"מ שי' שו"ב ות"ל
10 הצליח במסעו לעודד את אנ"ש ותלמידי התמימים שי'.
11 מצב הענינים שם דורשים לשלוח לשם מזמן לזמן
12 ממבשרי אנ"ש והתמימים שי' לבקדם ותקוה טובה

14 נשקפה בתוצאות כבירות בעזה"י, הן בהתעוררות
15 והתקשרות לדא"ח והן בחיזוק העזר לכל עניני אנ"ש
16 במדה נכונה.

17 ובזה הנני לבקש את ידידי כי יעשה נסיעה לארצוה"ב
18 יע"א על משך כשבעה שמונה חדשים בערך לטובת
19 הענינים האמורים בזה.

20 ודאי הדבר כי כבד הדבר לפניו הן מצדו והן מצד בני
21 ביתו יחי, אבל הנני חושב כי בשומו לב עד כמה נוגע זה
22 לכל עניני אנ"ש שי' ימצא בעצמו די כח להניח עצמו
23 לטובת החסידות ועניני אנ"ש, והנני מקוה כי ימלא
24 בקשתי האמורה והשם יתברך יעזר ויצליח.

25 בפרטי אופני ההכנות יב[נ]א אתו בכתובים ידידי
26 הרר"י שי' פייגין, ובבקשה להזדרז בזה כי טובת הענינים
27 הוא ונוגע ביותר אשר הנסיעה תתכונן בעזה"י על ימים
28 הנוראים הבע"ל, ובבקשה להשיבני בהקדם.

29 ידידו הדו"ש ומברכו בגו"ר

30 יוסף יצחק.

אג"ק מוהרי"צ נר"ך יד

המשך ביאור למסכת קידושין ליום ראשון עמ' א

1 – שאסורה היא לו, לא הוּו קידושין.
2 הגמרא מקשה על דברי רבא מן המשנה: הֵנֵן – שנינו במשנתנו,
3 שאדם הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה וְכֶתֶה אוֹ אִשָּׁה וְאַחֲוֶתָה כְּאַחַת – בבת אחת,
4 אֵינָן מְקוּדָּשׁוֹת, שמאחר ולא ניתן לקדשן בזו אחר זו, לפיכך אף
5 בבת אחת אינן חלות כלל. ומדייקת הגמרא שדווקא אם קידש
6 שתייהן אינן מקודשות, הֲאֵל אם קידש רק אַחַת מֵאִשָּׁה וְכֶתֶה,
7 דהיינו, שקידש רק את האם או רק את הבת, או שקידש אחת
8 מֵאִשָּׁה וְאַחֲוֶתָה, דהיינו, רק אחת מן האחיות, ולא פירש איזו מהן
9 הוא מקדש, הרי היא מְקוּדָּשָׁת, וְאַמֵּא – מדוע תהא אחת
10 מקודשת, הא קידושין שְׁאֵין מְסוּרִין לְבִיאָה נִגְהוּ, שהרי אינו יודע
11 איזו מהן קידש, וכל אחת מהן אסורה עליו מספק, תִּיבְתָּא דְרַבָּא
12 – לכאורה יש להוכיח שאף קידושין שאין ראויין לביאה חלים,
13 ושלא כדברי רבא.
14 מתרצת הגמרא: אָמַר לָךְ רַבָּא, וְלִמְעֻמִּיךְ אִמָּא סִיפָא – לשיטת
15 המקשן הסובר שקידושין שאין מסורים לביאה חלים הם, יש
16 להקשות מן הסיפא של המשנה. שבה נאמר כך, מַעֲשֶׂה בְּחֻמֶּשׁ
17 נָשִׁים וְכֶהֱן – בתוכן שְׁתֵּי אַחֲוִיּוֹת, וְלִיקֵט אִדָּם אֶחָד כְּלִפְלָה וְסִלַּן שֶׁל
18 תַּאֲנִיב, וְכִלְכֵּלָה זֶה שֶׁלָּחַן הַיְתֵה, וְשֶׁל פִּירוֹת שְׂכִיעִית הַיְתֵה, ולפיכך

19 היתה מופקרת לכל, ונטל אותו אדם פירות אלו ונתנן לאותן נשים
20 וְאָמַר להן, הֲרֵי בּוֹלְכֶם מְקוּדָּשׁוֹת לִי כְּכִלְכֵּלָה זֶה, וְאָמְרוּ חֲכָמִים
21 שהדין הוא שְׁאֵין הָאֲחִיוֹת מְקוּדָּשׁוֹת לוֹ. וניתן לדייק מדברי
22 המשנה, שדווקא הָאֲחִיוֹת הוּא דְאֵינָן מְקוּדָּשׁוֹת לוֹ, הֵא נְכָרִיּוֹת –
23 שאר הנשים שאינן קרובות זו לזו, מְקוּדָּשׁוֹת.
24 וממשיך רבא ואומר, שיש לברר הֲיֵכִי דְמִי – באיזה אופן עוסקת
25 המשנה. אִילִימָא דְאָמַר בּוֹלְכֶם – אם באופן שאמר אותו האדם
26 לכל חמשת הנשים 'כולכן מקודשות לי', כיצד יתכן לומר שרק
27 האחיות אינן מקודשות, בעוד שבשאר הנשים חלו הקידושין, הרי
28 קֵנִי אֶתְּ וְחֻמּוֹר הוּא – הרי זה כנותן מתנה לאדם ואמר לו 'קנה
29 מתנה זו יחד עם החמור', שכל אחד מהם יזכה במחצית המתנה,
30 וְאֶתְּ וְחֻמּוֹר לֹא קֵנָה – שהדין בזה שמאחר והחמור אינו יכול
31 לקנות, לא זכה גם האדם בחלקו, שלא נתכוין הנותן אלא אם יזכו
32 שניהם יחדיו. ואם כן, אף בענין זה יש לומר כן, שלא נתכוין לקדש
33 הנשים אלא אם כן יתקדשו לו כולן, ומאחר שאין האחיות
34 מקודשות, יש לומר בזה שלא חלו הקידושין כלל, אף בשלשת
35 הנשים הנותרות.

פרק א' משנה ב

שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה מְשִׁירֵי כְנָסֶת הַגְּדֻלָּה. הוּא הָיָה אוֹמֵר, עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד, עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל גְּמִילוּת הַסְּדִים:

נקודות משיחות קודש

רבינו הזקן מבאר⁴ ששלושת העמודים, הם כנגד שלושת האבות:

"גמילות-חסדים" כנגד אברהם אבינו שהיה גומל-חסדים, כדכתיב⁵, "ויטע אשל בבאר שבע", ופירושו רז"ל⁶ ש"אשל" ראשי תיבות אכילה, שתיה, לינה, שסיפק לעובדי אורח (ובלשון האורחות-צדיקים⁷, שאברהם "היה נדיב בנפשו, בגופו ובמונו").

"עבודה" - עבודת התפילה, שהיא עבודת הקרבנות, "תפילות כנגד תמידין תיקנום"⁸, כנגד יצחק אבינו שהיה "עולה תמימה".

"תורה" כנגד יעקב אבינו שענינו תורה, כמו שנאמר⁹, "ויקם עדות ביעקב, ותורה שם בישראל".

אלא שלכאורה לפי זה צריכה היתה המשנה למנות את שלושת הדברים שעליהם העולם עומד, בסדר הפוך - גמילות-חסדים, עבודה ורק לבסוף תורה (כפי סדר האבות)! ויש להוסיף ולחזק את השאלה: גם סדר עבודתו הפרטי של כל יהודי, בכל יום ויום, כולל את שלושת העמודים האלה, וגם שם הסדר הוא הפוך מהמפורט במשנה - תחילה גמילות-חסדים, שהרי לפני התפילה יש לתת צדקה לעני (כמאמר רז"ל¹⁰ "רבי אליעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי"), לאחר מכן התפילה עצמה ("עבודה") ורק אחר-כך בא שלב התורה (כמאמר רז"ל¹¹, "מבית-הכנסת לבית-המדרש")?

ויש לומר שסדר ה"דברים" במשנתנו נובע מכך שמדובר על פעולתם בעולם - "העולם עומד". לכן מונה המשנה תחילה את עמוד התורה משום שבו מודגש עיקר הפעולה בעולם: התורה למרות היותה "בלי גבול"¹² בעצם, עם כל זה היא נקלטת ומתלבשת בשכל האדם. לא זו בלבד, אלא שבכוחה של התורה אף לשנות בפועל את המציאות בעולם, כדרשת רז"ל על הפסוק "לא-ל גומר עלי"¹³. זו הסיבה שמשנתנו מתחילה בעמוד התורה.

מפרשי המשנה¹ האריכו בתוכן החלוקה למספר שלשה דוקא. והביאור בזה על פי תורת החסידות הוא כך:

"העולם" שבמשנתנו אינו דוקא עולם הזה הגשמי, אלא הוא כולל גם את העולמות הרוחניים: בריאה, יצירה, עשיה. המרומזים בפסוק² "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו". את התוכן של שלושת העולמות, ביאר הרמב"ן בתחילת פירושו על התורה: "בריאה" פירושה "הוצאת היש מאין.. והוא החומר הראשון, הנקרא היולי", "יצירה" הוא מה ש"ממנו המציא הכל והלביש הצורות" ו"עשיה" הוא מה ש"תקן אותם".

והנה, מכיון ש"אסתכל באורייתא וברא עלמא"³, מובן, ששלוש הדרגות הללו קיימות בתורה, וממנה הן השתלשלו בעולם. שלושת ענינים אלו בתורה, הם תורה, עבודה וגמילות חסדים. "עבודה" רומזת למחשבת האדם, שהרי בקרבנות נפסל הקרבן אפילו במחשבה בלבד, ו"תורה" עיקר המצוה היא בדיבור שהרי על הרהור בד"ת אין מברכים ברכות התורה, וגמ"ח עיקרה במעשה.

ושלשת ענינים אלו מחשבה דיבור ומעשה, הם כנגד שלשת העולמות: בריאה, יצירה ועשיה. ש"מחשבה" הוא על דרך בריאה יש מאין, כי אותיות המחשבה לא היו במציאות נרגשת לפני ירידתם לכח המחשבה, ולכן מחשבה הוא כנגד עולם הבריאה. ואילו "דבור" הוא שהאותיות שהיו כבר מקודם במחשבה, קיבלו עכשיו צורה בצאתם בה' מוצאות הפה, לכן דבור הוא כנגד עולם היצירה. ו"מעשה" הוא כנגד עולם העשיה. ואם כן משלושת בחינות אלו שבתורה (מחדומ"ע), השתלשלו שלושת העולמות. ומכיון שהכל תלוי בעבודת האדם. לכן צריך לעסוק בשלושת העמודים של תורה עבודה וגמ"ח, כדי לקיים את שלושת העולמות בריאה יצירה עשיה.

(מאמר ד"ה כי תשא תשכ"ב)

(ספרהשיחות תשנ"ג, כרך ב, עמ' 653)

(1) עיין דרך חיים למהר"ל. (2) ישעיה מג, ז. (3) זוהר חלק ב קסא, א. (4) לקוטי-תורה מטות דף פג, טור ד. (5) וירא כא, לג. (6) מדרש תהלים לו. (7) שער יז. (8) ברכות כו, ב. (9) תהלים עה, ב. (10) בבא-בבא י, א. (11) ראה ברכות סד, א. (12) "ארוכה מארץ מדה ורחבה מגי ים" (איוב יא, ט). (13) תלמוד-ירושלמי כתובות פ"א ה"ב.

פרשת קדושים

יט « וידבר יהוה אל־משה לאמר: ^א דבר אל־כל־עדת בני־ישראל ואמרת אל־הם קדשים תהיו כי קדוש אני יהוה אלהיכם: ^ב איש אמו ואביו תיראו ואת־שבתתי תשמרו אני יהוה אלהיכם: ^ג אל־תפנו אל־האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם אני יהוה אלהיכם: ^ד וכן תזבחו זבח שלמים ליהוה לרצונכם תזבחנו: ^ה ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד־יום השלישי באש ישרף: ^ו ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה: ^ז ואכליו עונו וישא פראת־קדש יהוה חלל ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: ^ח ובקצרכם את־קציר ארצכם לא תכלה פאת שדה לקצר ולקט קצירך לא תלקט: ^ט ובקמך לא תעולל ופרט פרמך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני יהוה אלהיכם: ^י ישראל יא לא תגנבו ולא־תכחשו ולא־תשקרו איש בעמיתו: ^{יא} ולא־תשבעו בשמי לשקר וחללת את־שם אלהיך אני יהוה: ^{יב} לא־תעשק את־רעך ולא תגזל לא־תלון פעלת שכיר אתך עד־בקר: ^{יג} לא־תקלל חרש ולפני עזר לא תתן מבשל ויראת מאלהיך אני יהוה: ^{יד} ע"כ בחול

~ נקודות משיחות קודש ~

בזמן שקוראים ולומדים פרשיות "אחרי־קדושים", יש בקו הוראה בחיים לכל אדם מישראל - מבצלי מדרגה גבוהה, שלא יאמרו די להתעלות בעבודתם; ולאילו הרחוקים מאד מדרגה זו, שאל יפלו ברוחם שלא יוכלו לעלות בקוֹדֶשׁ כל־כך וישארו במדרגתם הפתומה, אלא שגם הם יכולים לעלות בעילוי אחר עילוי ועד לאין־צורך, ועד לדרגה ש"קדושתו למעלה - (היא) מקדושתכם" - כפרוש הידוע בזה, ועל־דרך הפירוש, דע מה למעלה ממך. פירוש: דע, כל מה שלמעלה - הכל הוא ממך.

שני ^{טו} לא־תעשו עול במשפט לא־תשא פני־דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך:

טו לא־תלך רכיל בעמך לא תעמד על־דם רעך אני יהוה: ^{טז} לא־תשנא את־אחיד בלבבך הוכח תוכיח את־עמיתך ולא־תשא עליו חטא: ^{יז} לא־תקם ולא־תטור את־בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני יהוה: ^{יח} את־חקתי תשמרו בהמתך לא־תרביע בלאים שדך לא־תזרע בלאים ובגר בלאים שעטנו לא יעלה עליך: ^{יט} ואיש פיישכב את־אשה שכבת־זרע והוא שפחה נחרפת לאיש והפדה לא נפדתה או חפשה לא נתן־לה בקרת תהיה לא וימתו פירא חפשה: ^כ והביא את־אשמו ליהוה אל־פתח אהל מועד איל אשם: ^{כא} וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני יהוה על־חטאתו אשר חטא ונסלח לו מחטאתו אשר חטא: ^{כב} פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוסי שיחות ח"ה ע' 45, ע"פ ביאורי

החומש)

לא תלך רכיל בעמך (יט, טז)

שלשה לשון הרע הורגת: "האומרו והמקבלו וזה שאומר עליו" (רמב"ם)
יש להקשות: מדוע הורגת לשון הרע גם את "זה שאומר עליו", וזהי הוא לא נטל כל חלק במעשה? ויש לומר: תכונתו של הדבור היא לגלות דברים שהיו קדם לכן נסתרים. ולכן, כאשר שני אנשים מדברים על תכונותיו ומעשיו הרעים של אדם שלישי - הם גורמים בכך שתכונות אלו יבואו לידי גלוי, ובכך נגרם לו נזק.

שלישי ^{כג} וכי־תבאו אליה־ארץ ונטעתם פל־עץ מאכל וערלתם ערלתו את־פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל: ^{כד} ובשנה הרביעית יהיה כל־פריו קדש הלולים ליהוה: ^{כה} ובשנה החמישית תאכלו את־פריו להוסיף לכם תבואתו אני יהוה אלהיכם: ^{כו} לא תאכלו על־הדם לא תנחשו ולא תעוננו: ^{כז} לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנד: ^{כח} ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם וכתבת קעקע לא תתנו בכם אני יהוה: ^{כט} אל־תחלל את־בתך

לְהִזְנוֹתָהּ וְלֹא־תִזְנֶה הָאָרֶץ וּמִלֹּאֵה הָאָרֶץ זִמָּה:
 ֙ אֶת־שִׁבְתֵּי תִשְׁמְרוּ וּמִקֹּדְשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי יְהוָה:
 ֔ אֲלֹהֵי תִפְנוּ אֶל־הָאֵבֶת וְאֶל־הַיְדְּעָנִים אֶל־
 תִּבְקָשׁוּ לְטִמְאַה בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
 ֖ מִפְּנֵי שִׁיבָה תָקוּם וְהִדְרִית פָּנַי זָקֵן וִירֵאתִי
 מִיִּלְהִיד אֲנִי יְהוָה: ֥

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם יא עמ' 46)

שֶׁלֶשׁ שָׁנִים . . . הַרְבִּיעִית . . . הַחֲמִישִׁית (יט, כג-כה) שֶׁלֶשׁ
 שָׁנִים – בֵּהֶן הַפְּרוֹת אֲסוּרִים בְּאֲכִילָה, רוּמִזוֹת לַעֲבוּדַת
 הַתְּפִלָּה, שְׁעָקָה תְּפִלַּת הַעֲמִידָה, שָׁבָה עוֹמֵד אָדָם כְּעִבְדָּא
 קַמִּי מְרִיָּה וְאִין לוֹ קָשָׁר לְמָה שֶׁסָּבִיב. רְבִיעִית – שָׁבָה
 אוֹכְלִים אֶת הַפְּרוֹת בְּקִדְשָׁה וּבִטְהָרָה, רוּמִזַּת לְיִצְיָאָה מִבֵּית
 הַכְּנֶסֶת לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, שָׁאֵז מִתְקַשֵּׁר הָאָדָם עִם סְבִיבָתוֹ
 וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת. חֲמִישִׁית – שָׁבָה הַפְּרוֹת הֵם חֵלִין,
 רוּמִזַּת לַעֲסוּק בַּמִּשְׁקָף הַיּוֹם בַּעֲנֻגֵי הַרְשׁוֹת.

רְבִיעִי ֖ וְכִי־יִגְוֹר אֶתְךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ
 אֹתוֹ: ֙ בְּאַזְרוּחַ מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר | הַגֵּר
 אֶתְכֶם וְאַהֲבַת לוֹ כְּמוֹד פִּי־גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ
 מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ֙ לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל
 בַּמִּשְׁפָּט בַּמִּדָּה בַּמִּשְׁקָל וּבַמִּשׁוּרָה: ֙ לֹא מֵאֻזִּי
 צֶדֶק אֲבִי־צֶדֶק אֵיפֹת צֶדֶק וְהֵיִן צֶדֶק יִהְיֶה לָכֶם
 אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם
 מִצְרַיִם: ֙ וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־כָּל־חֻקֹּתַי וְאֶת־כָּל־
 מִשְׁפָּטַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה: ֥

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם לג עמ' 187)

אֵיפֹת צֶדֶק . . . יִהְיֶה לָכֶם (יט, לו)
 וְכֵן כְּתִיב בַּפְּרָשָׁת תִּצְאָה: "לֹא יִהְיֶה לָךְ . . . אֵיפֹה וְאֵיפֹה".
 וַיֵּשׁ לְפָרֶשׁ, שְׁאֲסוּר שִׁיחֵיו לְאָדָם שְׁתֵּי 'מִדּוֹת': בְּצִרְכֵי הַגּוֹף
 - אִם יֵשׁ לוֹ מְנָה רוֹצֵה מֵאִתָּם, אֵף בְּצִרְכֵי הַנֶּפֶשׁ - נִתֵּן
 לְהִסְתַּפֵּק בַּמּוֹעֵט. וְהֵנָּה, כָּל אֲסוּר יֵשׁ דִּגְמָתוֹ בְּהִתֵּר, כְּמֵאמֶר
 "כָּל דָּאֲסֹר לֵן רַחֲמָנָא שְׂרָא לֵן כְּוֹתִינָה". וְאֵף בָּאֵן יִשְׁנוּ 'אֵיפֹה
 וְאֵיפֹה' גַּם בְּקִדְשָׁה: יֵשׁ לְהִתְשִׁיב אֶת צִרְכֵי הַנֶּפֶשׁ יוֹתֵר
 מִצִּרְכֵי הַגּוֹף.

חֲמִישִׁי ֖ וְיִדְבֹּר יְהוָה אֱלֹהֵי מִשְׁעָה לְאֹמְרוֹ: ֙ וְאֶל־
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וּמִן־הַגֵּר | הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזֵּרְעוֹ לְמִלְךָ

מוֹת יוֹמָת עִם הָאָרֶץ יִרְגְּמָהוּ בְּאֶבֶן: ֙ וְאֲנִי אֶתֵּן
 אֶת־פָּנַי בְּאִישׁ הַהוּא וְהִכֵּיתִי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עִמּוֹ
 כִּי מִזֵּרְעוֹ נָתַן לְמִלְךָ לְמַעַן טַמְא אֶת־מִקְדָּשִׁי
 וְלַחֲלֹל אֶת־שֵׁם קָדְשִׁי: ֙ וְאִם הֵעֵלַם יַעֲלִימוּ עִם
 הָאָרֶץ אֶת־עֵינֵיהֶם מִן־הָאִישׁ הַהוּא בְּתַתּוֹ
 מִזֵּרְעוֹ לְמִלְךָ לְבִלְתִּי הָמִית אֹתוֹ: ֙ וְשִׁמְתִּי אֲנִי
 אֶת־פָּנַי בְּאִישׁ הַהוּא וּבַמִּשְׁפָּחָתוֹ וְהִכֵּיתִי אֹתוֹ
 וְאֵת | כָּל־הַיְגִים אַחֲרָיו לְזִנוֹת אַחֲרֵי הַמִּלְךָ
 מִקֶּרֶב עִמָּם: ֙ וְהִנָּפֵשׁ אֲשֶׁר תִּפְנֶה אֶל־הָאֵבֶת
 וְאֶל־הַיְדְּעָנִים לְזִנוֹת אַחֲרֵיהֶם וְנִתְּתִי אֶת־פָּנַי
 בְּנִפְשׁ הַהוּא וְהִכֵּיתִי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עִמּוֹ:
 וְהִתְקַדְּשַׁתֶּם וְהֵייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 322)

וְאֲנִי אֶתֵּן אֶת פָּנַי בְּאִישׁ הַהוּא (ג, כ) פָּנַי שְׁלִי, פוֹנֶה אֲנִי
 מִכָּל עֲסָקִי וְעוֹסֵק בּוֹ (רש"י) מִשְׁמַע, שֶׁ"פָּנַי" הוּא רַק לְשׁוֹן
 'פָּנַי' וְלֹא לְשׁוֹן 'פָּנִים'. וְלֹא פָּרֵשׁ "רוֹגְזִי" (כְּתַרְגוּמוֹ),
 וּכְפִירוּשׁוֹ עַל הַפְּסוּק (וישלה לב, כא) "אֲכַפְּרָה פָּנָיו" ("אֲבַשֵּׁל
 רְגָזוֹ") - כִּי שֵׁם נֶאֱמַר "אֲכַפְּרָה". וְלִהְיוֹת מִפְּרוּשׁוֹ עַל הַפְּסוּק
 (תהלים לד, יז) "פָּנַי ה' בְּעוֹשֵׁי רָע" ("פָּנַי, פָּנִים שֶׁל יָדַע").
 אֲבָל פְּרוּשׁוֹ לְנִי"ף אֵינוֹ בְּדִיוק גְּמוּר עַל כִּי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא
 כְּמוֹ פְּרוּשׁוֹ עַל הַתּוֹרָה.

יִשְׁיִי ה' וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־חֻקֹּתַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי
 יְהוָה מִקְדְּשְׁכֶם: ֙ כִּי־אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלַל אֶת־
 אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ מוֹת יוֹמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל דְּמִיו
 בּוֹ: ֙ וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאֹף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאֹף
 אֶת־אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ מוֹת־יוֹמָת הַנֹּאֵף וְהַנֹּאֲפָת:
 ֙ וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁתּוֹ אֲבִיו עֶרְוַת אָבִיו
 גִּלָּה מוֹת־יוֹמָתוֹ שְׁנֵיהֶם דְּמִיהֶם בָּם: ֙ וְאִישׁ אֲשֶׁר
 יִשְׁכַּב אֶת־כָּלָתוֹ מוֹת יוֹמָתוֹ שְׁנֵיהֶם תָּכַל עָשׂוֹ
 דְּמִיהֶם בָּם: ֙ וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־זוּכֵר
 מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עָשׂוֹ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוֹמָתוֹ
 דְּמִיהֶם בָּם: ֙ וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה
 וְאֶת־אִמָּהּ זִמָּה הוּא בְּאִשׁ יִשְׁרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֵן

וְלֹא־תִהְיֶה זְמָה בְּתוֹכְכֶם: ^{טו} וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכֶבֶתוֹ בִּבְהֶמָה מוֹת יוּמָת וְאֶת־הַבְּהֶמָה תַּהַרְגוּ: ^{טז} וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל־כָּל־בְּהֶמָה לְרַבְעָה אֹתָהּ וְהִרְגַּת אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַבְּהֶמָה מוֹת יוּמָתוֹ דְּמִיָּהם בָּם: ^{יז} וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח אֶת־אִחֹתוֹ בֶּת־אָבִיו אוֹ־בֶת־אָמּוֹ וְרָאָה אֶת־עֲרוּתָהּ וְהִיא־תִרְאָה אֶת־עֲרוּתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינַי בְּנֵי עַמֶּם עֲרוֹת אִחֹתוֹ גִּלָּה עֲוֹנוֹ יִשָּׂא: ^{יח} וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה דָּוָה וְגִלָּה אֶת־עֲרוּתָהּ אֶת־מִקְרָהּ הֵעִרָה וְהוּא גִלָּתָהּ אֶת־מִקְוֹר דְּמִיָּה וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקְרַב עַמֶּם: ^{יט} וְעֲרוֹת אִחֹת אִמָּךְ וְאִחֹת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה כִּי אֶת־שְׂאֵרוֹ הֵעִרָה עֲנָם יִשָּׂאוּ: ^כ וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־דֹּדָתוֹ עֲרוֹת דָּדוֹ גִּלָּה חֲטָאִם יִשָּׂאוּ עֲרִירִים יָמָתוֹ: ^{כא} וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשְׁתִּי אִחִיו נָדָה הוּא עֲרוֹת אִחִיו גִּלָּה עֲרִירִים יִהְיוּ: ^{כב} וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־כָּל־חֻקֹּתַי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִקְיֹא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֹתְכֶם שָׁמָּה לְשִׁבְתָּ בָּהּ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח עמ' 130)

אֶפְשִׁי, וְזֶה אֶעֱשֶׂה שְׂאֵבִי שְׂבֻשִׁים גִּזְרֵי עָלִי (רש"י כ, כו) כֶּתֶב הַרְמָב"ם, שֶׁהַדְּבָרִים אֲמֹרִים בַּקִּיָּם (בְּגֻזֵּן חֲזִיר וְכִלְאִים), אֲכַל בְּדָבָר שֶׁהוּא רַע גַּם מִצַּד הַשָּׂכָל (בְּגֻזֵּן גִּנְזָה וְרִצְיָה) וְשֶׁלּוֹמֵר "אִי אֶפְשִׁי". וְלִפִּי זֶה אֶפְשֶׁר לְבָאֵר מֵה שֶׁאֲמָרוּ רַ"ל "אֶלְמָלִי לֹא נִתְּנָה תוֹרָה, הֵינְנוּ לְמִדִּים צְנִיעוּת מִחֻתּוֹל", דְּלִכְאוּרָה, 'לִמְאִי נִפְקָא מִינָהּ'? אֵלָּא לְלַמֶּדְךָ, שִׁישׁ לְקִים אֶת הַמִּצְוֹת הַקְּשׁוּרוֹת בְּצְנִיעוּת בְּאִפְּן כְּזֶה שֶׁהֶאֱדָם רוֹצֶה בְּכָף מִצַּד עֲצָמוֹ, "אִי אֶפְשִׁי".

שְׂבִיעִי ^{כג} וְלֹא תִלְכוּ בַּחֲקֵת הַגֹּזִי אֲשֶׁר־אֲנִי מוֹשִׁלְחַ מִּפְּנֵיכֶם כִּי אֶת־כָּל־אֵלֶּה עָשׂוֹ וְאֶקֶץ בָּם: ^{כד} וְאָמַר לְכֶם אַתֶּם תִּירְשׁוּ אֶת־אֲדָמָתְכֶם וְאֲנִי אֶתְּנֶנָּה לְכֶם לְרִשְׁתָּ אֹתָהּ אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבְשׁ

אֲנִי יִהְיֶה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי אֹתְכֶם מִן־הָעַמִּים: ^{כה} וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין־הַבְּהֶמָה הַטְּהוֹרָה לַטְּמֵאָה וּבֵין־הָעוֹף הַטָּמֵא לַטְּהוֹר וְלֹא־תִשְׁקְצוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בַּבְּהֶמָה וּבָעוֹף וּבְכָל־אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאָדָמָה אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי לְכֶם לַטְּמֵא: ^{כו} וְהִייתֶם לִי קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יִהְיֶה וְאִבְדַּל אֹתְכֶם מִן־הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי: ^{כז} וְאִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בֵּהֶם אוֹב אוֹ יִדְעֹנִי מוֹת יוּמָתוֹ בְּאִבְּן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמִיָּהם בָּם: פפפ



חצי קריש

וְתִגְדַּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹה רַבָּא. אֲמַן בְּעֵלְמָא דִּי כְּרָא כְּרֻעֹתָהּ וְיִמְלִיד מַלְכוּתָהּ, וְצִמְח פּוֹרְקָנָה וְיִקְרַב מוֹשִׁיחָה. אֲמַן בְּתִיכּוֹן וּבִיּוֹמִיכוֹן וּבְחַיִּי דְּכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעִנְיָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאֲמָרוּ אֲמֵן: אֲמַן יֵהָא שְׂמָה רַבָּא מְבָרַךְ רַבָּא מְבָרַךְ לַעֲלָם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. וְיִתְבָּרַךְ, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמֵם, וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדָּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמָה דְּקֻדְשָׁא בְּרִיד הוּא. אֲמַן לַעֲלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, תְּשַׁבַּחְתָּא וְנִחְמַתָּא, דְּאֲמִירָן בְּעֵלְמָא, וְאֲמָרוּ אֲמֵן: אֲמַן



מִפְטִיר ^{כה} וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין־הַבְּהֶמָה הַטְּהוֹרָה לַטְּמֵאָה וּבֵין־הָעוֹף הַטָּמֵא לַטְּהוֹר וְלֹא־תִשְׁקְצוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בַּבְּהֶמָה וּבָעוֹף וּבְכָל־אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאָדָמָה אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי לְכֶם לַטְּמֵא: ^{כו} וְהִייתֶם לִי קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יִהְיֶה וְאִבְדַּל אֹתְכֶם מִן־הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי: ^{כז} וְאִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בֵּהֶם אוֹב אוֹ יִדְעֹנִי מוֹת יוּמָתוֹ בְּאִבְּן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמִיָּהם בָּם: פפפ

ס"ד פסוקים, ונג"ה סימן. מ"י וח"ב סימן.

בעת הגבלת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבלת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׁם מִשֶּׁה לְפָנַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֲיִיחִים הֵיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרִכֶּיהָ דְּרִכֵּי־נַעַם, וְכָל־נִתְיבְתִיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בְּיָמֶיהָ, בְּשִׂמְאֻלָּהּ עֵשֶׂר וּכְבוֹד. יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים מְוֹכִיִּם וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמִשְׁנָה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדְקָה:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

עטרת מרים

יח וַיֹּאמְרֵלּוּ יְהוֹנָתָן מִחֵר חֲדָשׁ וְנִפְקְדָתָ תְּזַכֵּר בְּךָ הַמֶּלֶךְ כִּי יִפְקֹד (יח) וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְהוֹנָתָן, יְהוֹנָתָן בֶּן שְׂאוּל הַמֶּלֶךְ אָמַר לְדוֹד. מִחֵר חֲדָשׁ, מִחֵר רֹאשׁ חֲדָשׁ. וְנִפְקְדָתָ

כִּי יִפְקֹד מוֹשֶׁבֶד, וַיִּזְכְּרוּ אוֹתָהּ בְּשִׁנְהַסְרָה מוֹשֶׁבֶד יוֹשֵׁב. (ט)
וְשִׁלְשֶׁת תִּרְדֵּי מֶאֱדָה, שְׁלֹשָׁה יָמִים חֲסִתָּהּ וְחִרְדֵּי מֶאֱדָה בְּעֶמֶק לְחִסְתָּהּ שָׁם. בְּיוֹם הַמַּעֲשֶׂה, בְּיוֹם חַל לְגִמְרִי, בְּלוֹמֵר לְפָנַי רֹאשׁ חֲדָשׁ. פְּרוּשׁ אַחֵר, בְּיוֹם מַעֲשֶׂה הַשְׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע שְׂאוּל לִיהוֹנָתָן שֶׁלֹּא יָמִית אֶת דּוֹד, שֶׁגַּם אִם חֲסִתָּהּ דּוֹד שָׁם. הָאֶבֶן הָאֶזֶל, הָאֶבֶן שֶׁהָיְתָה אוֹת לְחֻלְכֵי דְרָכִים. "הָאֶזֶל", חֻלְכֵי הַדֶּרֶךְ, כְּמוֹ "אֶזֶל" שֶׁפְּרוּשׁוֹ הֵלֶךְ. (כ) צִדָּה אוֹרְהָ, לְצַד הָאֶבֶן אֲתֵיחַ מוֹרָה חֲחִצִּים. לְשַׁלַּח לִי לְמִטְרָה, שְׁתִּיחָהּ הָאֶבֶן לִי לְמִטְרָה. (כא) קָחְנוּ וּבָאָה, צֵא אֲתָה בְּעֶצְמְךָ מִמָּקוֹם מִחְבֹּאֵךְ וְקַחְנוּ וּבֹא

הפטרה לערב ראש חודש שחל בשבת

לקריאה בציבור ולשמו"ת שמואל א פרק כ

יח וַיֹּאמְרֵלּוּ יְהוֹנָתָן מִחֵר חֲדָשׁ וְנִפְקְדָתָ

כִּי יִפְקֹד מוֹשֶׁבֶד: יח וְשִׁלְשֶׁת תִּרְדֵּי מֶאֱדָה

ובאת אל־המקום אשר־נסתרת שם

בְּיוֹם הַמַּעֲשֶׂה וַיִּשְׁבַּתְּ אֶצֶל הָאֶבֶן

הָאֶזֶל: כ וַאֲנִי שְׁלֹשֶׁת הַחֲחִצִּים צִדָּה

אוֹרְהָ לְשַׁלַּח־לִי לְמִטְרָה: כא וְהִנֵּה

אֶשְׁלַח אֶת־הַנֶּעֱר לְךָ מֵצֵא אֶת־הַחֲחִצִּים

אֶם־אָמַר אֶמֶר לְנֶעֱר הִנֵּה הַחֲחִצִּים |

יִחְסַר מוֹשֶׁבֶד מֵאִין יוֹשֵׁב בוֹ:
יח וְשִׁלְשֶׁת תִּרְדֵּי מַעֲשֶׂה הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
אַחֵר רֹאשׁ חֲדָשׁ, וּבִשְׁבִּילֶךָ הַסִּקְנָה
גְּדוּלָּה מֶאֱדָה, אוֹ תִרְדֵּי מֶאֱדָה בְּמָקוֹם
סִתְרָה וְחִתְּמָהּ הַרְבֵּה, כִּי אוֹ יִבְקֶשְׁךָ
וּבָאת אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־נִסְתַּרְתָּ
שָׁם בְּיוֹם הַמַּעֲשֶׂה בְּיוֹם אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע שְׂאוּל לִיהוֹנָתָן לְכָל הַיּוֹם אֶת
דּוֹד וַיִּשְׁבַּתְּ אֶצֶל הָאֶבֶן הָאֶזֶל כִּי
שָׁם אִמְצָא: כ וַאֲנִי שְׁלֹשֶׁת
הַחֲחִצִּים צִדָּה לְצַד הָאֶבֶן הַהוּא
אוֹרְהָ כֵּאלֹא אִם מוֹרָה לְשַׁלַּח־לִי
לְמִטְרָה לְחֵץ: כא וְהִנֵּה לְאַחֵר זֶה
אֶשְׁלַח אֶת־הַנֶּעֱר וְאֵדִיר לְךָ
מֵצֵא אֶת־הַחֲחִצִּים הַסִּקְנָה הַזֶּה וְיִתֶּנּה
בְּדוֹד אֶם־אָמַר אֶמֶר לְנֶעֱר הִנֵּה
הַחֲחִצִּים קִרְבִּים אֵלַי מִמֶּנּוּ וְהִנֵּה
עֲבַרְתָּ מֵהֶם, קָחְנוּ קַח הַחֵץ וּבָאָה

בוא אלי כִּי־שָׁלוֹם לָךְ וְאִין דְּבַר רַע, חִי־יְהוָה נִשְׁבַּע לִי: כּב וְאִם־כֹּה אָמַר לְעֹלָם הִנֵּה הַחֲצִים מִמֶּנּוּ וְהִלָּאָה לְחֹן מִקּוֹם עֲמֻדָּה, אִי לָךְ לְדַרְכְּךָ וּבִרְךָ לָךְ כִּי שְׁלַחְךָ יְהוָה וְנִצַּלְתָּ בְּהַשְׁגַּחַת ה'! כּג וְאִם תִּלְךָ לָךְ, וְכִי תִזְכּוּר וְתִדְבֹּר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ דְּכִי הַבֵּרִית שְׁכַרְתִּי אֹנִי וְאַתָּה הִנֵּה

יְהוָה וְיָהּ הָעַר בֵּינִי וּבֵינֶךָ עַד־עוֹלָם: כּד וַיִּסְתֶּר דָּוִד בְּשֹׁרֶה וַיְהִי הַחֲדָשׁ וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ אֶל־הַלֶּחֶם לְאֹכֹל: כה וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל־מוֹשָׁבָו מְקוֹם הַמִּיּוֹחַד לוֹ לְשִׁבְתָּ בּו כְּפַעַם | כְּפַעַם אֶל־מוֹשָׁבָו שְׂאֵל הַחִיר וְלֶקֶם יְהוֹנָתָן וַיֵּשֶׁב וְהוֹשִׁיב אֲבִנֶר מִצַּד אִבּוֹ בִּי לֹא רָצָה לְהִיטֵב מִמֶּנּוּ לְאִבּוֹ, שְׂאֵם יִקְנֹפוּ עָלָיו עַל דְּבַר דָּוִד, שְׂאֵל וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד: כו וְלֹא־דִבֶּר לֹא שְׂאֵל שְׂאֵל מְאוֹמָה בַּיּוֹם הַהוּא מִדּוּעַ לֹא בָּא דָוִד כִּי אָמַר מִקְרָה הוּא שְׂרָאָה קָרִי בִלְתִּי טְהוֹר הוּא כִּי־לֹא טְהוֹר כִּי עֲדוֹן לֹא מָלַל לְקָרִי:

כז וַיְהִי מִמַּחֲרַת רֹאשׁ הַחֲדָשׁ בַּיּוֹם הַשְּׁנִי לַחֲדָשׁ וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד וַיֹּאמֶר שְׂאֵל אֶל־יְהוֹנָתָן בְּנֹו מִדּוּעַ לֹא־בָּא בְּיָדֶיךָ גַּם־הַמּוֹל גַּם־הַיּוֹם אֶל־הַלֶּחֶם אִם הָיָה מִקְרָה, הָיָה לוֹ לְבֹא הַיּוֹם חִלּוּפִי: כח וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שְׂאֵל נִשְׂאֵל שְׂאֵל דָּוִד מַעֲמָדִי רְשׁוּת לְלֶכֶת עַד־בֵּית לָחֶם: כט וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי גָּא תָן לִי רְשׁוּת לְלֶכֶת כִּי זָבַח מִשְׁפָּחָה וּבְחִי שְׁלָמִים לָנוּ בָּעִיר וְהוּא צֹהֵלִי אֲחִי אֶלְיָאָב אֲחִי הַכֹּהֵן לְבֹא אֶל תּוֹכָה, וְעַתָּה אִם־מִצְאֵתִי חֹן בְּעֵינֶיךָ אֲמַלְטָה גָּא וְאַרְאֶה אֶת־אֲחִי עַל־כֵּן לֹא־בָּא אֶל־שְׁלֹחַן הַמֶּלֶךְ כִּי נִתְּתִי לוֹ רְשׁוּת לְלֶכֶת, וְהִלְךְ לוֹ: ל וַיַּחֲרֹאֶף שְׂאֵל בִּיהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לוֹ בְּרִנְעוּת הַמַּרְדּוֹת אַתָּה כְּאִמּוֹד שְׂחִיָּה מוֹרְדָּה בְּרִצּוֹנִי, כֵּן אַתָּה מוֹרֵד בִּי לְאַחֲבֵךְ שְׂאֵנִי שׁוֹנֵא הִלּוֹא יָדַעְתִּי כִּי־בִחַר אַתָּה לָנוּ כֵּן יָשִׁי לְבִשְׁתֶּךָ וּלְבִשֵּׁת עֲרוֹת אִמּוֹד כִּי יִאֲמְרוּ הַשּׁוֹמְעִים שְׂאֵתָה אוֹחֵב אָדָם שְׂאֵנִי שׁוֹנֵא, אִם כֵּן אֵיךְ כֵּן וְאִמּוֹד וְנִתָּה:

אלי. (כב) לָךְ כִּי שְׁלַחְךָ ה', לָךְ לְדַרְכְּךָ וּבִרְכָּה, שְׁהַקְבִּי־ה' אֹמֶר לָךְ לְכָרָה וְלִחְמֻלָּה. (כג) וְהַדְּבַר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ, הַבֵּרִית שְׁכַרְתִּי וְיָחַד הִנֵּה ה', ה' יְהוָה עַד. (כה) אֶל מוֹשָׁב הַקִּיר, בְּרֹאשׁ הַמִּסְבִּים סְמוּךְ לְקִיר. וַיִּקֶּם יְהוֹנָתָן וַיֵּשֶׁב אֲבִנֶר מִצַּד שְׂאֵל, סָדֵר הַיְשִׁיבָה הָיָה, שְׂדוּד

הָיָה יוֹשֵׁב סְמוּךְ לְמֶלֶךְ, וְאַחֲרָיו יְהוֹנָתָן, וְאַחֲרָיו אֲבִנֶר. וַיְהִי הַיּוֹם הַהוּא כִּשְׁהַמֶּלֶךְ יָשֵׁב בְּמִקְוָמוֹ וַיְהוֹנָתָן בְּמִקְוָמוֹ, וְדָוִד לֹא בָּא, אִם כֵּן נִשְׂאֵר יְהוֹנָתָן יוֹשֵׁב סְמוּךְ לְאִבּוֹ מִכָּל־שְׁהַפְסִיק אָדָם אַחֵר בֵּינֵיהֶם, וְאִין מִנְדָּךְ תִּכַּן לִישֵׁב בְּהַסְבָּה אֲצֵל אִבּוֹ, לָכֵן קָם יְהוֹנָתָן מִמִּקְוָמוֹ לְשִׁבְתָּ בְּמִקְוָמוֹ שֶׁל אֲבִנֶר, וְאַבְנֶר יָשֵׁב בְּמִקְוָמוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן כִּדִּי לְהַפְסִיק בֵּין שְׂאֵל לְיְהוֹנָתָן בְּנֹו. וּמִקְוָמוֹ שֶׁל דָּוִד נִשְׂאֵר פָּנָיו, שִׁיּוּכָל לְבֹא אַחֵר כִּדִּי וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד, נִחְסֵר הָיָה הַמִּקְוָם מִן הַיּוֹשֵׁב. (כו) כִּי לֹא טְהוֹר, וְהֵם הָיוּ נִשְׁמָרִים מִלְּאֲכֹל יָחַד הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר. אִי שְׂחִיָּה אוֹכְלִים זָבָחִי שְׁלָמִים, וְאִם־לְטָמֵאִים. וְגַם וַיִּבְחַן שְׂאֵל מִנְדָּךְ הַמּוֹסֵר לְבֹא טָמֵא לְשְׁלֹחַן הַמֶּלֶךְ. (כז) מִמַּחֲרַת הַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בַּיּוֹם הַשְּׁנִי שֶׁל רֹאשׁ הַחֲדָשׁ, דְּתִינוּ לְמַחֲרַת. (כח) מַעֲמָדִי, מִמֶּנּוּ לָקַח רְשׁוּת בְּלִכְתּוֹ לְבֵית לָחֶם, וְלֹא הִלְךְ בְּלִי רְשׁוּת. (כט) שְׁלַחְנִי, תָן לִי רְשׁוּת לְלֶכֶת. זָבַח מִשְׁפָּחָה, אוֹתוֹ הַיּוֹם הָיוּ בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ וּזְבָחִים וּבְחִי שְׁלָמִים. וְהוּא צֹהֵל לִי אֲחִי, וְאֲחִי הַגָּדוֹל צֹהֵל עָלַי לְהִיטֵב שָׁם. (ל) כֵּן נִשְׁתַּחֲוֶה הַמַּרְדּוֹת, בְּנֵה שֶׁל מַעֲנִיתָ הַמּוֹסֵר, כְּלוּמָר שְׂאֵל לֹא הוֹכִיחַתוֹ בְּקִטְנוּתוֹ וְלֹא קָבַל מִיָּסֵר כְּרֹאִי. (וְאַחֲרָיו ר"ל, שְׁכִשְׁחֻטּוֹ בְּנִי בְּנִימִין מִבְּנֵי שִׁלָּה שֶׁנִּצָּא לְחֹל בְּקִרְמִים, הָיָה שְׂאֵל בִּישׁוֹן וְלֹא רָצָה לְחַטֵּף, עַד שֶׁבָּאָה הוּא עֲצָמָה וְהַעֲזָה פָּנָיָה וְרָדְפָה אַחֲרָיו). כִּי בִּחוּר אַתָּה לָנוּ יָשִׁי, שְׂחִיָּה וְיָמִיד. לְבִשְׁתֶּךָ, כְּשִׁישְׁמָעוֹ אֲנָשִׁים שְׂאֵתָה אוֹחֵב אָדָם שְׂאֵנִי שׁוֹנֵא, יִאֲמְרוּ שְׂאֵנִיךָ בְּנִי, וְהָיָה לְבִשְׁתֶּךָ.

מִמֶּנּוּ וְהִנֵּה קָחְנוּ | וְבָאָה כִּי־שָׁלוֹם לָךְ וְאִין דְּבַר חִי־יְהוָה: כּב וְאִם־כֹּה אָמַר לְעֹלָם הִנֵּה הַחֲצִים מִמֶּנּוּ וְהִלָּאָה לָךְ כִּי שְׁלַחְךָ יְהוָה: כּג וְהַדְּבַר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֹנִי וְאַתָּה הִנֵּה יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ עַד־עוֹלָם: כּד וַיִּסְתֶּר דָּוִד בְּשֹׁרֶה וַיְהִי הַחֲדָשׁ וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ אֶל־הַלֶּחֶם לְאֹכֹל: כה וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל־מוֹשָׁבָו כְּפַעַם | כְּפַעַם אֶל־מוֹשָׁבָו שְׂאֵל הַחִיר וְלֶקֶם יְהוֹנָתָן וַיֵּשֶׁב אֲבִנֶר מִצַּד שְׂאֵל וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד: כו וְלֹא־דִבֶּר שְׂאֵל מְאוֹמָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר מִקְרָה הוּא בִלְתִּי טְהוֹר הוּא כִּי־לֹא טְהוֹר: כז וַיְהִי מִמַּחֲרַת הַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד וַיֹּאמֶר שְׂאֵל אֶל־יְהוֹנָתָן בְּנֹו מִדּוּעַ לֹא־בָּא בְּיָדֶיךָ גַּם־הַמּוֹל גַּם־הַיּוֹם אֶל־הַלֶּחֶם: כח וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שְׂאֵל נִשְׂאֵל שְׂאֵל דָּוִד מַעֲמָדִי עַד־בֵּית לָחֶם: כט וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי גָּא כִּי זָבַח מִשְׁפָּחָה לָנוּ בָּעִיר וְהוּא צֹהֵלִי אֲחִי וְעַתָּה אִם־מִצְאֵתִי חֹן בְּעֵינֶיךָ אֲמַלְטָה גָּא וְאַרְאֶה אֶת־אֲחִי עַל־כֵּן לֹא־בָּא אֶל־שְׁלֹחַן הַמֶּלֶךְ: ל וַיַּחֲרֹאֶף שְׂאֵל בִּיהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לוֹ בְּרִנְעוּת הַמַּרְדּוֹת הִלּוֹא יָדַעְתִּי כִּי־בִחַר אַתָּה לָנוּ יָשִׁי לְבִשְׁתֶּךָ וּלְבִשֵּׁת

עטרת מרים

לא פי כלהימים אשר בן־ישי חי עליה־אדמה לא תבון לא תתקם אתה ומלכותך ועתה שלח וקח אתו אלי הוֹאֵל ואתה נתת לו רשות ללכת פי בן־מות הוא: לב ויען יהונתן את־שׂאול אביו ויאמר אליו למה יומת מִה עֲשֵׂה אם ה' המליכו: לג ויטל שׂאול את־החנית עליו להכתו וידע יהונתן כי־כלה היא גבר דעתו מעם אביו להמית את־דוד: לד ויגם יהונתן מעם השלחן בַּחֲרִי־אָף וּלְאֶ־אֶל בְּיוֹם־הַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בַּיּוֹם הַשְּׁנִי לַחֹדֶשׁ לָחֵם פִּי נַעֲצֵב אֶל־דָּוִד בְּרֹאֲתוֹ פִּי כָלָתָה אֵלָיו הָרָעָה וְעוֹד פִּי הִכְלָמֹו אָבִיו שִׁקְרָאוּ בֶן נַעֲוֹת הַמִּדְרֹת: לה ויהי בַּבֹּקֶר בַּיּוֹם

שי למורא

ולבשת ערות אִמּוֹ, ולבושה ותרפה של אִמּוֹ. לג) פי כללה היא, נמירה מהחלטה. לה) אל דוד, בשביל דוד. פי הכלמו אביו, וגם משום שאביו הכלים (ביש) את יהונתן בדבור ובמעשה. לה) למועד דוד, למועד שקבע לו דוד. לו) ירה החצי להעברו, ירה החץ בכה שיעבר אחרי האבן. מא) מאצל הנגב, מקרבת מקום לצד הדרומי של האבן האול. את רעהו, עם רעהו. שהיתה קשה עליהם הפרדה. עד דוד הגדיל, שדוד הרפה לבבות יותר מיהונתן. מב) אשר נשבענו, ותופר שנשבענו וכו'. ה' יתנה, ה' יתנה עד על השבועה.

עֲרוֹת אִמּוֹ: לא פי כלהימים אשר בן־ישי חי עליה־אדמה לא תבון אתה ומלכותך ועתה שלח וקח אתו אלי פי בן־מות הוא: לב ויען יהונתן את־שׂאול אביו ויאמר אליו למה יומת מִה עֲשֵׂה: לג ויטל שׂאול את־החנית עליו להכתו וידע יהונתן כי־כלה היא מעם אביו להמית את־דוד: לד ויגם יהונתן מעם השלחן בַּחֲרִי־אָף וּלְאֶ־אֶל בְּיוֹם־הַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי לָחֵם פִּי נַעֲצֵב אֶל־דָּוִד פִּי הִכְלָמֹו אָבִיו: לה ויהי בַּבֹּקֶר ויצא יהונתן השדה למועד דוד ונער קטן עמו: לו ויאמר לנעריו רץ מצא נא את־החצים אשר אנכי מורה הנער רץ ויבא הנער החי הראשון שירה, ובעודו רץ, והוא־ירה החצי השני להעברו להלאה לפסדה והוא האבן האול: לו ויבא הנער עֲד־מִקוֹם הַחֲצִי אֲשֶׁר יָרָה יְהוֹנָתָן בְּרֹאשׁוֹהָ ויקרא יהונתן אחרי הנער ויאמר הלא הוא החצי אשר יריתי בא־הרעה היא ממוך והלאה: לח ויקרא יהונתן אחרי הנער מהרה חושה רץ מהר אחר השנה אל־תַּעֲמֹד בַּמָּקוֹם הַרְאשׁוֹהָ וילקט נער יהונתן את־החצים הראשונה והשנה ויבא אל־אֲדָנָיו: לש והנער לא־ידע מאומה מהסמן הנעשה בידת אלו החצים אך יהונתן ודוד ידעו את־הדבר: מ ויתן יהונתן את־כַּלְיוֹ הַקֶּשֶׁת וְהַחֲצִים אֶל־הַנָּעַר אֲשֶׁר־לוֹ ויאמר לוֹ לֵךְ הִבֵּי הָעִיר: מא הנער בא־ חֵדָּ לְכֹא הָעִירָה וְדוֹד קָם מֵאֶצֶל הַנָּגֵב מִצַּד הַדְּרוֹמִי שֶׁל אָבִן הָאֹל ויפל לאֶפְיוֹ עַל פְּנֵי אֶרֶצָה וישתחו שלש פְּעָמִים וישקו | איש את רעהו ויכבו איש עם את כי היתה קשה להם הפרדה רעהו עֲד־דָּוִד הַגְּדִיל הָרָפָה לִכְבוֹת יוֹתֵר מִיְהוֹנָתָן: מב ויאמר יהונתן לדוד לך לשלום ושבועה אשר נשבענו שנינו אנחנו בשם יהוה לאמר ואמרנו יהוה יהיה | ביני ובינך ויבין ורעי ויבין ורעה עד עולם:

קטן עמו: לו ויאמר לנעריו רץ מצא נא את־החצים אשר אנכי מורה הנער רץ והוא־ירה החצי להעברו: לו ויבא הנער עֲד־מִקוֹם הַחֲצִי אֲשֶׁר יָרָה יְהוֹנָתָן ויקרא יהונתן אחרי הנער ויאמר הלא הוא החצי ממוך והלאה: לח ויקרא יהונתן אחרי הנער מהרה חושה אל־תַּעֲמֹד וילקט נער יהונתן את־החצים ויבא אל־אֲדָנָיו: לש והנער לא־ידע מאומה אך יהונתן ודוד ידעו את־הדבר: מ ויתן יהונתן את־כַּלְיוֹ אֶל־הַנָּעַר אֲשֶׁר־לוֹ ויאמר לוֹ לֵךְ הִבֵּי הָעִיר: מא הנער בא־ חֵדָּ לְכֹא הָעִירָה וְדוֹד קָם מֵאֶצֶל הַנָּגֵב ויפל לאֶפְיוֹ אֶרֶצָה וישתחו שלש פְּעָמִים וישקו | איש את־רעהו ויכבו איש את־רעהו עֲד־דָּוִד הַגְּדִיל: מב ויאמר יהונתן לדוד לך לשלום אשר נשבענו שנינו אנחנו בשם יהוה לאמר ואמרנו יהוה יהיה | ביני ובינך ויבין ורעי ויבין ורעה עד־עולם: ביני ובינך ויבין ורעי ויבין ורעה עד־עולם:

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁכָל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצֶדֶק:
נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא
יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל
דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבָת נַפְשׁ תוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׂמַחֲנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְהֵינוּ הַנְּבִיאַ עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וְיַגְל לָבֵנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחֲלוּ עוֹד
אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשְׁם קֹדֶשְךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְפֹּה נִירוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יי, מֶגֶן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשָׁה וּלְמִנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתִפְאַרְתָּה. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

הַמוֹלֵד: הֵיחָּה בְּלִיל שַׁבָּת, שְׁעָה 10 בְּלִילָה, 59 דְּקוֹת ו־17 חֲלָקִים.
רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֵייר, בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן וּבִיּוֹם הַשְּׁנִי, הֵבֵא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה.

המשך ביאור למס' סוטה ליום ארבעה עשר לעומר עמ' ב

17 וּמְשַׁמַּח צִיּוֹן – וּמְשַׁמַּח צִיּוֹן הוּא מִמְקוֹם שִׁישׁ בּוֹ רִיבּוֹ שֶׁמֶן.
18 עוֹד מִבּוֹאֵר בְּבִרְיָתָא וְנוֹתָנוּ לְתוֹךְ כָּלִי שְׂרֵת וּמְקַדְּשׁוֹ בְּכָלִי שְׂרֵת.
19 שׂוֹאֵל הַגְּמָרָא לָמָּה לִי לְהַנְחִיחוֹ שׁוֹב בְּכָלִי שְׂרֵת שִׁיקְדְּשׁוֹ הָאֵל קֹדֶשָׁה
20 הָאֵל וְיִמָּא – הִרִי כִּבְר נִתְקַדְּשָׁה כֹּל הַמִּנְחָה בְּהִנְחָתָהּ בְּכָלִי שְׂרֵת
21 לְהִיטֵת קְדוּשָׁה בְּקִדּוּשֵׁת הַגּוֹף. עוֹנָה הַגְּמָרָא מִיָּדֵי דְּתוֹה אֲדָם –
22 עוֹשִׂים כֵּן מִשּׁוּם שֶׁדִּין הַקּוֹמֵץ כְּדִין דָּם הִבְהֵמָה הוּא, דָּם אֵף עַל גִּב
23 דְּקִדְּשִׁיתָּהּ סָבִין פְּצוּאָר בְּהֵמָה, הִדֵּר מְקַדֵּשׁ לִיָּה בְּכָלִי שְׂרֵת,
24 כֵּשֶׁם שֶׁלִּגְבֵי הָדָם – אֵף שֶׁכִּבְר הַתְּקַדֵּשׁ בְּשַׁעַת הַשְׁחִיטָה עַל יְדֵי הַסֹּכֵן
25 שְׁהוּא כָּלִי שְׂרֵת, מִכָּל מְקוֹם צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְקַבֵּל אֶת הָדָם בְּכָלִי שְׂרֵת
26 כְּדִי לְקַדְּשׁוֹ שֵׁנִית, הָאֵל נָמִי לֹא שָׂאָ – אֵף קוֹמֵץ הַמִּנְחָה דִּינוֹ כֵּן
27 שֶׁצָּרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְקַדְּשׁוֹ אֵף שֶׁכִּבְר קֹדֶשׁ בְּכָלִי.
28 עוֹד מִבּוֹאֵר בְּבִרְיָתָא וּמְלַקֵּט אֶת לְבוֹנָתָהּ וְנוֹתָנָה עַל גְּבִיּוֹ. מִבְּאֵר
29 הַגְּמָרָא שֶׁלִּמְדוּ כֵּן מִדְּבָרֵיכֶם 'וְאֵת כָּל הַלְּבָנָה אֲשֶׁר עַל הַמִּנְחָה' –
30 דְּהֵינּוּ שֶׁהַלְּבָנָה נִמְצָאָה עַל הַמִּנְחָה, כְּלוֹמֵר עַל הַקּוֹמֵץ הָעוֹמֵד
31 לְהַקְטִירָהּ, שֶׁהִרִי מְקַטֵּיר הַקּוֹמֵץ וְהַלְּבָנָה יָחִיד. וּמְעַלָּהוּ

1 הַכֹּלִי בְּמוֹצָתוֹ. שׂוֹאֵל הַגְּמָרָא וְאִימָא הָכִי נָמִי – מִנֵּין לְתַנָּא שֶׁל
2 הַבְּרִיָּתָא שֶׁהָדִין כֵּן, אוֹלִי בְּאֵמֶת צָרִיךְ לְהַגִּישׁ אֶת הַמִּנְחָה עֲצֻמָּה אֶל
3 קִיר הַמִּזְבֵּחַ. וּמִשִּׁיבָה, אִמֵּר קְרָא 'וְהִקְרִיבָה אֵל חֶבְהֹן וְגו' וְהִנְיִשָּׁה
4 אֵל הַמִּזְבֵּחַ', הוֹקֵשָׁה הַגִּשְׁת׃ הַכֹּחַ לְמוֹצָא לְהַקְרִיבָה הַבְּעִלִּים לְכַחַךְ,
5 מֶה הִקְרִיבָה אֵצֶל בְּהֹן בְּכָלִי אֵת הַנִּשְׁאָה אֵצֶל מִזְבֵּחַ בְּכָלִי – שֶׁכֵּשֶׁם
6 שְׁנִיתִנָּה הַמִּנְחָה לְכַחַךְ הוּא בְּכָלִי, אֵף הַגִּשְׁת׃ הַכֹּחַ לְמוֹצָא יַעֲשֶׂה בְּכָלִי.
7 עוֹד מִבּוֹאֵר בְּבִרְיָתָא וּמְסַלֵּק אֶת לְבוֹנָתָהּ לְצֵד אַחֵר. מִבְּאֵר
8 הַגְּמָרָא שֶׁעוֹשֶׂה כֵּן כִּי הֵיכִי דִּלָּא תְּקוּמוֹן בְּהִדֵּי מִנְחָה – כְּדִי
9 שֶׁכִּשְׂקוּמוֹן אֶת הַמִּנְחָה לֹא יִטוֹל בְּקוֹמָצוֹ מִשְׁהוּ מִן הַלְּבָנָה, כְּדִתְּנֵן
10 קָמִין וְעַלָּה בְּיָדוֹ צָרוּר אוֹ גִּרְרָה מִלַּח אוֹ קוֹרֵט לְבוֹנָה פְּסוּל – אִם
11 נִתְעַרַּב בְּקוֹמֵץ הַמִּנְחָה מִשְׁהוּ מִהַלְּבָנָה הַמִּנְחָה פְּסוּלָה, מִפְּנֵי
12 שֶׁהַקּוֹמֵץ צָרִיךְ לְהִיטֵת שְׁלֵם מִסּוּלַת הַמִּנְחָה, וְכַשִּׁישׁ בּוֹ מִשְׁהוּ לְבוֹנָה
13 חָסֵר בּוֹ סוּלַת כְּשִׁיעוֹר הַלְּבָנָה.
14 עוֹד מִבּוֹאֵר בְּבִרְיָתָא וְקוּמוֹן מִמְקוֹם שְׁנִיתָרְבָּה שְׂמָנָה. שׂוֹאֵל
15 הַגְּמָרָא מִנֵּין שֶׁהָדִין כֵּן, וּמִשִּׁיבָה, דְּבָרֵיכֶם 'וְקוּמוֹן מִשֶּׁם מִלָּא קָמְצוּ
16 מִסְּלִתָהּ וּמִשְׂמָנָה', וְכֵן נֶאֱמַר 'וְהִקְטִיר הַכֹּחַן אֶת אוֹזְכֵּרָתָהּ מִגִּרְשָׁהּ

לוח זמנים לשבת פרשת קדושים באה"ק (אחרי בחו"ל) בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	05:51	05:56	08:35	08:38	09:15	09:12	10:24	10:22	19:20	19:24	19:48	19:52	19:04	20:03
חיפה (ק)	05:47	05:53	08:31	08:35	09:13	09:10	10:22	10:20	19:25	19:30	19:50	19:55	18:59	20:06
ירושלים (ק)	05:48	05:53	08:36	08:32	09:13	09:10	10:22	10:20	19:24	19:29	19:47	19:52	18:48	20:03
תל אביב (ק)	05:49	05:55	08:37	08:33	09:14	09:11	10:24	10:22	19:22	19:27	19:49	19:54	19:06	20:05
נוסטריה, וינה (ק)	05:26	05:35	08:17	08:10	09:12	09:07	10:27	10:23	20:09	20:17	20:46	20:56	19:58	21:12
אוסטרליה, מלבורן (ח)	07:07	07:01	09:00	09:02	09:37	09:40	10:32	10:33	17:34	17:28	18:02	17:56	17:11	18:07
אוקראינה, אודסה (ק)	05:34	05:43	08:25	08:18	09:17	09:12	10:31	10:27	20:07	20:14	20:43	20:51	19:55	21:07
אוקראינה, דונייצק (ק)	05:01	05:10	07:52	07:45	08:46	08:41	10:01	09:57	19:42	19:51	20:20	20:29	19:31	20:45
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	05:11	05:20	08:02	07:54	08:57	08:52	10:12	10:08	19:55	20:03	20:32	20:42	19:44	20:58
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	05:30	05:41	08:21	08:13	09:20	09:14	10:35	10:32	20:25	20:34	21:05	21:15	20:15	21:33
אוקראינה, קייב (ק)	05:22	05:33	08:13	08:04	09:12	09:07	10:28	10:24	20:18	20:28	20:58	21:09	20:08	21:26
איטליה, מילאנו (ק)	06:03	06:11	08:54	08:48	09:44	09:39	10:58	10:54	20:33	20:40	21:05	21:14	20:21	21:29
אקוואדור, קיטו (ח)	06:07	06:08	08:38	08:37	09:07	09:07	10:10	10:09	18:14	18:14	18:37	18:37	17:56	18:46
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	07:35	07:30	09:32	09:34	10:08	10:10	11:04	11:05	18:12	18:06	18:39	18:34	17:49	18:45
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	08:39	08:33	10:26	10:28	11:05	11:08	11:59	12:01	18:51	18:44	19:22	19:15	18:27	19:27
ארה"ב, בולטימור (ק)	06:00	06:07	08:51	08:46	09:33	09:30	10:45	10:42	20:00	20:06	20:31	20:38	19:47	20:51
ארה"ב, ברוקלין (ק)	05:47	05:54	08:37	08:32	09:21	09:18	10:33	10:31	19:52	19:58	20:24	20:31	19:39	20:44
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	05:47	05:54	08:38	08:33	09:22	09:18	10:34	10:31	19:53	19:59	20:25	20:32	19:40	20:45
ארה"ב, דטרויט (ק)	06:19	06:27	09:10	09:05	09:56	09:52	11:09	11:06	20:32	20:39	21:05	21:12	20:20	21:26
ארה"ב, האוסטון (ק)	06:33	06:38	09:20	09:17	09:56	09:54	11:05	11:03	20:00	20:04	20:26	20:30	19:45	20:41
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	05:57	06:02	08:45	08:41	09:24	09:21	10:34	10:31	19:36	19:41	20:05	20:10	19:22	20:21
ארה"ב, מיאמי (ק)	06:40	06:44	09:24	09:22	09:59	09:57	11:07	11:05	19:53	19:56	20:18	20:22	19:37	20:32
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	05:41	05:48	08:32	08:27	09:17	09:13	10:29	10:26	19:50	19:56	20:22	20:29	19:37	20:42
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	06:11	06:18	09:02	08:57	09:46	09:42	10:58	10:55	20:16	20:22	20:48	20:55	20:03	21:08
ארה"ב, שיקגו (ק)	05:39	05:46	08:30	08:24	09:15	09:11	10:27	10:24	19:50	19:56	20:22	20:29	19:37	20:43
בוליביה, לה-פס (ח)	06:46	06:45	09:04	09:05	09:35	09:36	10:34	10:35	18:14	18:12	18:38	18:36	17:54	18:45
בלגיה, אנטוורפן (ק)	06:04	06:14	08:54	08:45	09:55	09:50	11:11	11:08	21:05	21:15	21:46	21:57	20:55	22:15
בלגיה, בריסל (ק)	06:05	06:16	08:56	08:47	09:56	09:50	11:12	11:08	21:04	21:14	21:45	21:56	20:54	22:13
ברזיל, סאן פאולו (ח)	06:30	06:27	08:41	08:42	09:13	09:15	10:11	10:12	17:44	17:41	18:05	18:01	17:23	18:11
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	06:17	06:14	08:29	08:30	09:01	09:02	09:59	10:00	17:29	17:25	17:54	17:50	17:08	18:00
בריטניה, לונדון (ק)	05:21	05:32	08:11	08:02	09:13	09:07	10:29	10:25	20:26	20:36	21:05	21:17	20:19	21:35
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	05:22	05:34	08:10	07:58	09:18	09:12	10:36	10:31	20:40	20:50	21:23	21:36	20:33	21:55
גרמניה, ברלין (ק)	05:23	05:35	08:13	08:02	09:17	09:11	10:34	10:30	20:35	20:45	21:16	21:28	20:26	21:47
גרמניה, פרנקפורט (ק)	06:01	06:01	08:42	08:33	09:40	09:35	10:56	10:52	20:45	20:54	21:24	21:35	20:35	21:52
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	06:34	06:31	08:43	08:44	09:16	09:17	10:13	10:14	17:44	17:40	18:02	17:59	17:22	18:09
הודו, מומבאי (ח)	06:07	06:10	08:49	08:47	09:21	09:19	10:27	10:26	19:01	19:03	19:25	19:28	18:45	19:38
הודו, פונה (ח)	06:04	06:07	08:46	08:43	09:17	09:16	10:24	10:22	18:56	18:58	19:21	19:23	18:40	19:33
הונגריה, בודפשט (ק)	05:17	05:26	08:09	08:02	09:02	08:57	10:16	10:13	19:56	20:04	20:33	20:42	19:45	20:58
טורקיה, איסטנבול (ק)	05:51	05:58	08:42	08:36	09:26	09:22	10:38	10:35	19:57	20:04	20:29	20:36	19:45	20:50
יוון, אתונה (ק)	06:22	06:29	09:12	09:07	09:54	09:50	11:05	11:02	20:16	20:22	20:46	20:53	20:03	21:05
מולדובה, קישינב (ק)	05:40	05:49	08:31	08:24	09:23	09:19	10:38	10:34	20:16	20:24	20:52	21:01	20:04	21:16

לוח זמנים לשבת פרשת קדושים באה"ק (אחרי בחו"ל) בערים שונות בעולם רמז

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	06:04	06:07	08:46	08:43	09:18	09:16	10:24	10:23	18:59	19:01	19:23	19:26	18:43	19:36
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	07:33	07:25	09:11	09:14	09:54	09:57	10:46	10:48	17:27	17:19	18:00	17:52	17:02	18:05
נפאל, קטמנדו (ח)	05:20	05:24	08:05	08:02	08:41	08:38	09:49	09:47	18:38	18:41	19:04	19:08	18:23	19:19
סינגפור, סינגפור (ח)	06:56	06:57	09:28	09:27	09:57	09:57	11:00	10:59	19:06	19:06	19:29	19:29	18:48	19:38
פולין, ורשא (ק)	04:54	05:05	07:44	07:33	08:47	08:41	10:04	10:00	20:02	20:12	20:44	20:56	19:53	21:15
פרו, לימה (ח)	06:16	06:15	08:38	08:38	09:08	09:08	10:08	10:08	17:55	17:53	18:19	18:17	17:36	18:26
צרפת, ליון (ק)	06:19	06:28	09:11	09:04	10:01	09:56	11:15	11:11	20:48	20:56	21:24	21:32	20:37	21:47
צרפת, פריז (ק)	06:20	06:30	09:11	09:04	10:07	10:02	11:22	11:18	21:08	21:17	21:45	21:55	20:58	22:11
קולומביה, בוגוטה (ח)	05:44	05:45	08:17	08:16	08:47	08:46	09:51	09:50	18:02	18:02	18:25	18:25	17:44	18:35
קנדה, טורונטו (ק)	06:01	06:09	08:53	08:47	09:40	09:36	10:53	10:50	20:23	20:30	20:54	21:02	20:11	21:16
קנדה, מונטריאול (ק)	05:33	05:42	08:25	08:18	09:15	09:10	10:28	10:25	20:03	20:10	20:37	20:45	19:51	21:00
קפריסין, לרנקה (ק)	05:49	05:55	08:37	08:33	09:17	09:13	10:27	10:24	19:31	19:36	20:00	20:05	19:17	20:17
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	05:04	05:16	07:50	07:36	09:03	08:57	10:21	10:17	20:32	20:43	21:18	21:31	20:23	21:52
רוסיה, מוסקבה (ח)	04:33	04:46	07:17	07:00	08:35	08:28	09:54	09:49	20:12	20:24	20:56	21:10	20:04	21:32
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	04:56	05:05	07:47	07:40	08:40	08:35	09:54	09:51	19:33	19:41	20:09	20:18	19:21	20:34
שווייץ, ציריך (ק)	06:00	06:09	08:51	08:44	09:44	09:39	10:59	10:55	20:42	20:51	21:14	21:24	20:31	21:39
תאילנד, בנגקוק (ח)	05:54	05:57	08:33	08:31	09:04	09:02	10:09	10:08	18:34	18:35	18:58	18:59	18:17	19:09

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משניות י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפף כל־אויב ואורב ולסמים וחיזות רעות בדרך ומפל־פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 3 9606108 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 3 9601001 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00524
01/05/2016

P.P.

שולם

1949

תל אביב



2 3 0 4 - 3 3 7 7

הורידו את יישומון

דבר מלכות

מחנות היישומים

